

Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК»

**Науково-практична конференція
молодих учених**

Еволюція наукової думки в контексті європейського вибору України

21 жовтня 2015 року
м. Київ

УДК 063
ББК 66я43331
Е 20

Е 20 Еволюція наукової думки в контексті європейського вибору України : матеріали Науково-практичної конференції (Київ, 21 жовтня 2015 року) / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2015. – 585 с.

Збірник містить матеріали учасників науково-практичної конференції «Еволюція наукової думки в контексті європейського вибору України», що була організована та проходила у вищому навчальному закладі «Університет економіки та права «КРОК» 21 жовтня 2015 року.

Призначено для здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, а також тих, хто цікавиться актуальними питаннями сучасної наукової думки.

Тези опубліковані в авторській редакції

Зміст

Секція 1

Стратегічні аспекти розвитку суб'єктів господарювання в умовах посилення глобалізації

Гилка М.Д. Ефективність використання землі в системі зрівноваженого розвитку сільських територій.....	17
Асуєв Рамзан Удосконалення системи оплати праці персоналу на підприємстві в сучасних умовах функціонування середнього бізнесу	20
Бєлова О.І. Мотиваційні інструменти забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Стратегічний аспект.....	22
Біляк А.С. Розвиток вітчизняних аграрних підприємств в сучасних умовах	24
Богданов М.Ю. Методи стратегічного аналізу для проектування фінансової звітності підприємства	26
Бойчук Д.В. Проблеми зайнятості та безробіття.....	28
Гоян М.В. Проблеми розвитку стратегічного планування на вітчизняних підприємствах	31
Дмитрієва М.С. Стратегічне планування як інструмент реалізації стратегії соціально-економічного розвитку	33
Зданович Л.В. Стратегічний облік як інструмент стратегічного управління підприємством	35
Іванюта С.Ю. Оцінювання компетентності персоналу випробувальних лабораторій як один із важливих елементів системи управління якістю	37
Касянюк І.В. Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах інтеграції в ЄС.....	39
Клекта М.М. Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції на вітчизняних підприємствах.....	42
Корж М.Ю. Економічна політика України в контексті розширення ЄС.....	45
Максимчук Л.В. Стратегічні орієнтири розвитку інноваційного потенціалу підприємства.....	48
Попович Г.Ю. Шляхи підвищення конкурентоспроможності української продукції на світовому ринку	51
Снігір О.І. Сутність трактування дефініції «державно-приватного партнерства»	53
Сулейман Валід Міляд Достовірна ринкова інформація як передумова раціоналізації бізнесової діяльності підприємства	55
Щека Е.Р. Українські підприємства: переваги та недоліки входу в ЄС.....	57

Секція 2
Забезпечення захисту економічної безпеки держави
та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції

Захаров О.І. Взаємодія влади та бізнесу в системі економічної безпеки	61
Бедик О.В. Стратегія розвитку відновлювальної енергетики в системі енергетичної безпеки держави.....	63
Бойко І.В. Маркетингові механізми формування інноваційної складової у системі економічної безпеки підприємства.....	65
Борисова О.О. Застосування суб'єктного підходу при формуванні економічної безпеки підприємств сфери ресторанного бізнесу.....	67
Братиця Є.Г. Місце інноваційної безпеки в формуванні економічної безпеки підприємства	69
Вербинська М.О. Фінансова безпека банківського бізнесу: управління депозитним ризиком комерційного банку	71
Вчорашня О.В. Професійна самореалізація викладачів вищої школи, її сутність та критерії сформованості	73
Гапон Ю.В. Чинники впливу облікової політики на інформаційну систему управління фінансово-економічною безпекою підприємства	76
Гасанова Л.Н. Організаційний механізм забезпечення фінансової безпеки банку	78
Гандовська А.В. Сучасна система організації навчального процесу і шляхи її удосконалення	80
Грегірчак Л.М. Організація процесів реалізації інноваційного проекту на підприємстві	82
Герасимчук О.О. Загрози: за спрямованістю і характером впливу на діяльність банку.....	84
Горбачук О.І. Політико-дипломатична складова економічної безпеки України в контексті сучасних європейських наукових досліджень в галузі економічної дипломатії.....	86
Данищук Р.М. Концептуальні засади формування інноваційної політики підприємств деревообробної промисловості.....	89
Дем'янів С.Б. Теоретичні аспекти формування механізму управління інноваційною діяльністю підприємств.....	92
Демехіна І.П. Внутрішня система забезпечення якості освітньої діяльності. Етапи розбудови.....	95
Дубровська Н.М. Розроблення та впровадження системи управління якістю за міжнародним стандартом ISO 9001 у ТОВ «ДЛК ДДТ»	97
Йотка А.В. Внутрішній аудит як інструмент забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності	99

Каменів А.О.	
Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємств	101
Карпенко Д.В.	
Алгоритм забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві ТОВ «Технології майбутнього»	105
Криволап К.К.	
Економічна безпека підприємств електромобільної галузі	107
Кубрак В.О.	
Забезпечення кадрової безпеки підприємства за рахунок перевірки персоналу	109
Кудзіновський С.Ю.	
Стратегія розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання в Україні.....	111
Курочкіна О.П.	
Управління якістю підприємства ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	113
Мадай М.	
Удосконалення механізму інноваційного менеджменту підприємства будівельної галузі.....	115
Максименко Н.А.	
Чи варто відкривати садочки приватного типу?	117
Микитюк О.Л.	
Шляхи розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання при здійсненні лізингових операцій в умовах європейської інтеграції	119
Михасюк А.М.	
Інноваційні аспекти управління персоналом підприємств	122
Нестеренко М.В.	
Концептуальні засади формування інноваційної політики підприємств деревообробної промисловості.....	124
Никишин Е.В.	
Каталитические центры развития – условие обеспечения продовольственной безопасности региона в условиях евроинтеграции	127
Оксенюк С.Г.	
Економічна безпека та розвиток економіки на кластерній основі	130
Пазєєва Г.М.	
Інформаційна складова економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства.....	133
Пермякова С.В.	
Управління розвитком дошкільного навчального закладу як наукова проблема.....	136
Подольська Я.В.	
Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції.....	138
Поскрипко Ю.А.	
Економічне обґрунтування кадрового забезпечення економічної безпеки підприємств	140
Сендзюк О.І.	
Проблеми нормативно-правового регулювання фінансової безпеки банків.....	141
Січиокно Г.Б.	
Модифікація функцій підрозділу економічної безпеки комерційного підприємства.....	144
Снігир А.В.	
Управління якістю як складова комплексного менеджменту туристичних підприємств	146
Снігир Л.П.	
Економічна безпека вищої освіти в умовах міжнародної економічної інтеграції	148

Соляник А.В. Загрози економічній безпеці підприємств енергетичної галузі України	150
Стеценко О.Ю. Рівень запасів як чинник економічної безпеки підприємства	152
Сугак Т.О. Обліково-економічна складова в забезпеченні безпеки суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції	155
Таран Д.В. Використання інтерактивних методів як засіб підвищення ефективності навчальних занять	157
Ткач О.С. Концепція сталого розвитку та її застосування при підготовці та проведенні спортивних заходів	159
Токар О.Ю. Процеси забезпечення безпеки комерційних банків	161
Чапліна А.С. Фінансова безпека вищих навчальних закладів	163
Шульга Є.С. Роль бухгалтерського обліку в системі інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства.....	165

Секція 3

Фінансово-економічний стан держави: кризовий чи посткризовий

Кузьмінський В.З., Чумаченко О.Г. Напрямки вдосконалення фондового ринку України	168
Плетенецька С.М. Оцінка страхування туристичних послуг України у сучасних умовах	171
Тулуш Л.Д. Специфіка державної фінансової підтримки розвитку агропромислового виробництва в Україні.....	173
Боровик С.А. Розвиток світового ринку похідних цінних паперів	176
Конєва Т.Ю. Фінансова система України.....	178
Литвин Н.М. Правові аспекти регулювання грошового обігу	180
Мацієвська М.О. Проблеми оцінки впливу податкового навантаження на господарську діяльність підприємства	182
Новосьолов А.В. Аналіз поточного фінансово-економічного стану держави та перспективи	184
Потернак П.В. Поняття та суть економічної безпеки підприємства.....	186
Сабеніна С.К. Актуальні проблеми розвитку малого підприємництва України	188
Сова О.Ю. Еволюція грошової системи України	191
Тичинська А.О. Грошово-кредитна політика в Україні.....	194

Ткачук І.О. Способи здійснення податкового контролю в Україні	196
Фуринець К.О. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави і підприємства.....	199
Шевчик Ю.В. Антикризове фінансове управління на підприємстві.....	202
Щербак Д.В. Концепції управління грошовими потоками	204

Секція 4

Український бізнес: адаптація до європейських вимог

Одягайло Б.М., Терехов В.І. Тенденції розвитку конкурентних стратегій ТНК на енергетичних ринках в контексті «системних ефектів»	207
Ковтонюк К.В. Торговельне фінансування українських підприємств	210
Мельник В.А. Вплив міжнародної фінансової допомоги на економічне зростання окремих країн.....	212
Оласюк Г.П. Експорт до країн ЄС як фактор підвищення економічної безпеки вітчизняних фармацевтичних підприємств.....	214
Пекна Г.Б. Україна в процесах інтеграції в європейське бізнес-середовище	217
Стародубцева О.І. Оцінка нематеріальних активів компанії при здійсненні міжнародної угоди злиття/поглинання.....	219
Бенмасуд Набел Мохамед Пріоритетні напрямки економічних взаємин між країнами ЄС та МАГРИБу	221
Григор'єв М.Г. Можливості використання досвіду міжнародного іпотечного кредитування в Україні	223
Yevtushenko Valeria Peculiar properties of development of Denmark international trade in the post crisis period.....	225
Коляда С.М. Практичний досвід застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в вітчизняному бізнесі-середовищі	227
Абубакар Муми Украинский банковский бизнес: адаптация к европейским требованиям.....	229
Ніколаєв Д.Г. Технічні бар'єри зовнішньоторговельної експансії українських підприємств на ринок ЄС (проблеми адаптації вітчизняних експортерів до європейських технічних стандартів).....	232
Руденко Ю.В. Можливості використання міжнародного досвіду мотивації персоналу на підприємствах України ..	235
Терешкова Н.О. Влияние девальвации на экспортно-импортные операции в Украине.....	238

Секція 5

Особливості управління проектами бізнесу в процесі євроінтеграції

Грачев А.В. Повышение эффективности работы предприятия за счет стандартизации и автоматизации документооборота на предприятии «Дельта Медикел»	241
Любима Ю.О. Актуалізація вітчизняного інноваційного продукту шляхом залучення нанобіотехнологій.....	243
Москалюк А.Ю. Использование информационных технологий в задачах управления проектами охраны труда.....	245
Наджари Госсейн Модели и методы управления изменениями в высокотехнологичных проектах.....	248
Нападистий І.О. Оптимізація бізнес-процесів з управління проектами	251
Осока І.І., Романець С.В. Електронна комерція, як один з шляхів мінімізації ризиків в ІТ-проектах.....	253
Прокопенко А.Р. Управління проектом відкриття сервісного пункту обслуговування компанії Oriflame	255
Пруська О.С. Перспективи інноваційного розвитку меблевого виробництва в Україні	257
Рудницкий С.И. Особенности метода определения стоимости процесса управления конфигурацией ИТ-проектов в банковском секторе.....	259
Сипеда Гуаман Д.Ф. Характеристика обслуговування повітряних суден, що здійснюють польоти між країнами з різними кліматичними зонами	261
Ткачов В.Д., Овчаренко С.О. Інтеграція зарубіжного досвіду методології управління проектами на українські підприємства	263

Секція 6

Євроінтеграційний вектор сучасної психології

Сингаївська І.В. Аналіз рольових статусів викладача вищого навчального закладу.....	266
Городнова Н.М. Гендерні особливості збереження здоров'я особистості.....	268
Городнова Н.М., Панів У.Я. Особливості психічного здоров'я медичних працівників.....	270
Живоглядов Ю.О. Екзистенціальна психологія про виклики прикордонної ситуації і можливості відповіді на них у філософії та психології мужності	272
Каніболоцька М.С. Холакратія як сучасний тип організаційної культури бізнес-підприємств	274
Кузьміна Н.Ю. Перспективи розвитку транзактного аналізу в організаціях	277
Кутас М.С. Налагодження командної роботи в освітніх організаціях як запорука успішної професійної діяльності.....	279
Остапенко І.В. Факторна структура уявлень студентської молоді про взаємодію з владою	281

Агеєва К.С. Особливості адаптації студентів до військового навчального закладу.....	283
Алфьоров В.О. Невербальна комунікація в міжособистісних відносинах	285
Варламова М.О. Цілепокладання як психологічний феномен	287
Гомольська Л.П. Психологічні засади бренд-комунікацій у сучасному світі	289
Ковалькова Т.О. Використання викладачем проблемного методу для активізації навчальної діяльності майбутніх психологів.....	292
Лисенко О.П. Місце та роль системи ціннісних орієнтацій в структурі особистості та її розвитку.....	294
Мартінова Л.В. Збереження сучасної сім'ї в умовах кризи	297
Марущак І.О. Історія розвитку соціально-психологічного тренінгу та його основні характеристики	299
Мірошник Ю.О. Особливості професійно-психологічного відбору кандидатів при прийомі на роботу	301
Наконечна Н.В. Організаційна культура приватного навчального закладу: методика формувального експерименту..	303
Панів У.Я. Особливості пам'яті у дітей з синдромом ФАСП	306
Петрова Л.Г. Теоретична основа психологічного тренінгу особистісно-професійного розвитку менеджерів з персоналу	308
Савченко В.С. Психологічний аналіз структури та технологій утворення організованої групи кіберзлочинців.....	310
Смірнов А.Е. Агресивність підлітків та її вплив на міжособистісні стосунки	312
Стогній Ю.А. Особливості національної ідентичності у представників різних етнічних груп, що проживають в Україні.....	314
Счастлива Г.В. Вплив класичної музики на психіку дитини	316
Тесленко В.М. Проблеми адаптації суспільства на тлі розвитку особистості та міжособистісних відносин в сучасних умовах (сектор освіти).....	318
Шапошник О.О. Психологічні особливості та характеристика маніпулятивних впливів в процесі взаємодії між людьми	320

Секція 7

Еволюція політологічних та конфліктологічних знань у світі та в Україні

Картунов О.В. Витоки та еволюція науки про політику.....	323
---	-----

Маруховська-Картунова О.О. Основні етапи еволюції етнополітичної конфліктології	326
Маруховський О.О. Актуалізація геополітичних ідей Ф. Ратцеля (еволюційно-рефлексивний підхід).....	328
Трухачов О.І. Комунікаційні аспекти концепції «м'якої сили» (conception of the soft power) у міжнародній політиці.....	331
Далявська Т.П. Актуальні проблеми експлікації терміну «невизнана держава» в умовах появи нових державоподібних утворень	333

Секція 8

Актуальні проблеми теоретичних досліджень у правовій сфері

Заєць А.П. Реформування місцевого самоврядування на принципах Європейської хартії – вимога часу.....	336
Француз-Яковець Т.А. Особливості бікамеральної системи Польської республіки	339
Бернадський Б.В. Достовірність документів спецслужб Російської імперії, як джерела з історії держави і права України.....	341
Баликін І.І. Нормативно-правове закріплення принципів національної політики в Конституції 1977 р.	343
Панова І.Ю. Нормотворчість ДЦ УНР в екзилі: історико-правовий аналіз	345
Аронов Ян Актуальные аспекты профессиональной культуры юриста и ее значение в юридической практике	347
Баликіна Л.І. Парламентська виборча система в Україні та Білорусії: порівняльні аспекти	349
Вайнагій М.В. Законодавче забезпечення судової реформи в Україні	351
Гдичинський В.Б. Лобістська діяльність в умовах громадянського суспільства: теоретико-правові проблеми та перспективи	353
Гуркова А.В. Роль парламенту в законодавчому забезпеченні реформи місцевого самоврядування.....	356
Дашкель М.Л. Ознаки сучасного парламентаризму в Україні та країнах Європейського Союзу	359
Жигун А.В. Правова характеристика шлюбного договору.....	362
Кабаняча В.В. Теоретико-правові особливості принципів права Європейського Союзу	364
Карапетян О.Р. Проблеми імплементації ювенальної юстиції в українське суспільство.....	366
Кравченко А.В. Проблеми вдосконалення понятійно-категоріального апарату у сфері правового регулювання безпеки дорожнього руху	368

Крічфалушій Н.В. Динаміка розвитку ідеї двопалатної системи парламенту в Україні.....	371
Крічфалушій М.І. Тенденції розвитку бікамеральних парламентів	374
Кузьменко В.В. Інституційне забезпечення парламентаризму в Україні (теоретичні та практичні аспекти).....	376
Кучеренко О.Є. Теоретичні аспекти конституційних принципів соціальної держави, їх втілення в сучасних демократичних державах	379
Легкий В.В. Нормативно-правові аспекти забезпечення інституту парламентаризму.....	382
Літвінов О.А. Аналіз норм законодавства, яким врегульовано відносини оренди державного майна	384
Магдич Н.П. Теорії виникнення держави: різноманітні підходи.....	386
Мазур С.М. Правова основа боротьби з тероризмом	389
Мартиненко Д.Ю. Корупція як негативне явище, окремі аспекти протидії.....	392
Рябець А.О. Здійснення народовладдя в Україні.....	394
Самсонюк І.А. Запровадження нових підгалузей інститутів права в Україні.....	396
Собко Т.В. Відшкодування моральної шкоди при порушенні трудових прав працівника роботодавцем	398
Ткач Я.С. Право власності українського народу на землю як складова народовладдя у контексті Конституції України.....	401
Француз А.А. Громадські організації, їх функції в рамках антикорупційної діяльності органів державної влади: теоретичні аспекти	403
Цьомра В.Ю. Теоретичні аспекти делегування правосуб'єктності в окремих видах складних юридичних осіб.....	406
Черковська Т.О. Поняття та функції органів державної влади в Україні.....	408
Черновол О.П. Теологічна теорія походження держави і права	411
Шеляженко Ю.В. Проблеми відповідальності держав за дотримання прав людини у військовому праві	413

Секція 9

Проблеми розвитку приватного, публічного та міжнародного права

Александрова С.Г. Сучасні проблеми корпоративних відносин в акціонерних товариствах України	417
Алімпієв Д.Р. Ціни та ціноутворення у сфері господарювання у сучасному законодавстві України.....	419

Анісімов Б.М.	
Правовий господарський порядок в Україні: досвід конституційно-правового забезпечення.....	421
Бабич В.В.	
Особливості правового регулювання творчої діяльності працівників згідно проекту Трудового кодексу України	423
Ващук М.М.	
Історичні передумови та сучасний стан регулювання трудових відносин в Україні	425
Векуа О.	
Соціальна політика держави та її завдання	427
Гурковська В.А.	
Класифікація функцій цивільного права	429
Жирнова Л.М.	
Правова характеристика об'єктів права власності на землю	431
Заграничний І.В.	
Еколого-правові проблеми охорони джерел питного водопостачання	434
Зудіна В.В.	
Поняття, зміст та сучасні організаційно-правові форми діяльності фінансових холдингів.....	436
Калиниченко В.В.	
Спадкове правонаступництво	438
Карп А.Ю.	
Правовий захист персональних даних в мережі Інтернет	440
Карпенко О.Д.	
Особливості відповідальності за порушення податкового законодавства	442
Клімович Є.А.	
Організаційно-правові проблеми діяльності державних органів з надання адміністративних послуг	444
Колесніков Д.О.	
Міжнародні договори про охорону авторського права та суміжних прав	446
Лусь І.М.	
До питань щодо законодавчого визначення поняття особливо цінних земель	449
Меркулова І.О.	
Забезпечення принципів справедливості та доброзичливості – обов'язок держави, в контексті концепції правових засад протидії корупції в Україні.....	451
Нелеп С.М.	
Міжнародний тероризм	454
Опаріна А.Л.	
Аналіз норм законодавства, яким врегульовано порядок проведення перевірки фіскальним органом	456
Парфенов В.Б.	
Актуальні питання подолання злочинності в економіці України.....	458
Пижов О.М.	
Окремі аспекти адміністративно-правового регулювання в галузі охорони здоров'я	460
Разумов Є.Г.	
Порівняльний аспект зловживання монопольним становищем на ринку за антимонопольним правом України та конкурентним правом ЄС.....	462
Сергієнко Я.Г.	
Міжнародно-правові підстави боротьби з корупцією	465

Сметанко А.І. Правове регулювання часу відпочинку в трудовому праві.....	468
Суворова Н.Р. Переваги та можливі ризики підписання угоди між Європейським Союзом та Україною Про спільний авіаційний простір	470
Тарчинська А.В. Характеристика договору лізингу як одного з видів неназваних контрактів у міжнародному приватному праві.....	472
Хазова Ж.Р. Особливості обмежень права власності на земельну ділянку	474
Щербина Н.Ю. Порядок обчислення строків і термінів у цивільних правовідносинах	477
Юрківський Р.О. Фінансові установи та особливості правовідносин за їхньої участі.....	479
Яковлева К.В. Боротьба з корупцією в Україні	481

Секція 10

Роль суспільних інститутів у процесах євроінтеграції

Запорожець Т.В. Ціннісний дискурс в сучасній Україні	484
Мелько Л.Ф. Практико-орієнтована підготовка фахівців туристичної сфери	487
Аль-Тмейзі А.А. Значення інституту PR в інноваційному соціокультурному просторі	489
Артеменко М.В. Проблеми формування креативного іміджу фахівців рекламної та PR-діяльності.....	491
Бабенко Ю.В. Зміни в Україні після вступу до ЄС: можливості та загрози	494
Бойко О.В. Нові технології виробництва і поширення відеоконтенту як джерело доходу журналістів.....	496
Бородчак О.Ю. Релігія як елемент культури суспільства	499
Вовк В.М. Проблеми відносин «Україна–НАТО».....	501
Джолос М.О. Формування елементів громадянського суспільства в Україні в процесі Революції Гідності	503
Кваченюк В.Д. Піар-комунікації у контексті євроінтеграційних процесів в Україні	505
Логош В.Д. Ставлення молоді до євроінтеграційних процесів: історичний аспект	507
Махбубян М.Х. Адаптація законодавства України до європейських стандартів у сфері гендерної політики держави	509
Руденко А.В. Політична реклама та антиреклама як елементи виборчої кампанії 2015 року в Україні	512

Сніжко В.М. Вплив сім'ї на соціальну поведінку дитини	515
Хилевич В.М. Напрями вдосконалення механізму державного регулювання заробітної плати в Україні	517
Чеховський А.В. Політичний PR України в контексті європейської інтеграції	520
Шульгіна Д.С. Етичні проблеми реклами: європейські стандарти	522

Секція 11

Проблеми екологічної відповідальності бізнесу в умовах євроінтеграції

Данілова М.О., Бабенко А.В. Використання відходів бізнесових процесів та їх відповідальність за охорону середовища	525
Гольцева А.Ю. Порушення земельного законодавства як підстави юридичної відповідальності	527
Задніпровський М.С. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.....	529
Заславська Н.А. Проблемні питання використання та охорони земель.....	531
Нікітін В.О. Відповідальність бізнесу за впровадження безвідходного виробництва в рамках євроінтеграції	533
Петриченко А.О. Відповідальність українського аграрного бізнесу за утилізацію власних відходів.....	535
Полетаєв В.В. Впровадження системи GPS-моніторингу роботи парку сміттєвозів та публічний доступ до інформації	536
Разумей І.В. Історія розвитку права природокористування та його формування як інституту екологічного права України.....	538
Руцак А.М. Екологічні правопорушення та підстави юридичної відповідальності	540
Хмара С.С. Майнова відповідальність за порушення водного законодавства	542
Яцентюк Н.Р. Відповідальність бізнесу за впровадження безвідходного виробництва в рамках євроінтеграції	545

Секція 12

Актуальні проблеми досліджень міжнародних відносин та європейської інтеграції України

Ткач Д.І. Українсько-угорські відносини: нові виклики та загрози	548
Терещук В.І. Проблема управління Інтернетом як фактор міжнародної інформаційної безпеки	551
Виливок І.В. Використання мережі Інтернет як засобу формування туристичного іміджу США: перспективи для України	553

Воловік О.Ю. Технології туристичного брендингу Грузії як приклад успішного інструмента побудови іміджу держави.....	555
Гащенко Ю.Р. Правові засади медіа-політики Канади.....	557
Глущенко Р.О. Розбудова іміджу Чеської Республіки та її досвід для України.....	559
Демошук М.Р. Шляхи покращення міжнародного іміджу України у контексті євроінтеграції.....	561
Задорожна Н.В. Досвід Угорщини в національному брендингу: перспективи для України	563
Качура О.О. Вдалі практики використання електронних PR технологій В. Путіним	565
Коряченко Ю.С. Іміджеві технології у міжнародній стратегії Польщі та перспективи використання польського досвіду в Україні	567
Лисак О.П. Діяльність Британської Ради в системі побудови національного бренду Великої Британії.....	570
Мошляк Д.С. Висвітлення української політичної кризи 2013–14 років у ЗМІ США та РФ.....	572
Ніколова М.Н. Проблема формування міжнародного іміджу України: перспективи використання румунського досвіду	574
Павлюк А.В. Стратегічні напрями PR-діяльності ООН.....	576
Радченко І.-А.С. Інформаційна боротьба світової спільноти проти Ісламської Держави Іраку та Леванту: уроки для України	578
Терещук М.І. Роль брендингових технологій у зовнішньополітичній діяльності	581

Секція 1

**Стратегічні аспекти розвитку
суб'єктів господарювання в умовах
посилення глобалізації**

Гилка М.Д.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фундаментальної,
прикладної та загальноекономічної підготовки
Інститут управління природними ресурсами
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Ефективність використання землі в системі зрівноваженого розвитку сільських територій

Проаналізовано проблеми землекористування в Україні в системі зрівноваженого розвитку сільських територій. Запропоновано основні інструменти вдосконалення державного регулювання земельних відносин.

Основою соціально-економічного розвитку сільських територій кожного макро- чи мікрорегіону вважаються земельні ресурси як унікальне просторове явище, що виконує триєдину функцію – екологічного інтегрального ресурсу, що створює умови для життя та існування населення, просторового базису розміщення продуктивних сил, головного засобу аграрного виробництва, тобто одночасно предмета та засобу праці; а також як могутній фактор у виявленні та усвідомленні їхньої ролі та місця в економічній безпеці, історії, культурі, суспільному розвитку країни. У системі аграрних відносин питання землеустрою та землекористування є визначальними, оскільки земля є обмеженим природним ресурсом аграрної галузі та виступає головною природною монополією. Крім того, земельні відносини є серцевиною філософії економіки як теорії розвитку суспільства та життя індивіда, формування економічних та правових зв'язків у різних між ними комбінаціях, пов'язаних із використанням землі.

Праці багатьох вітчизняних вчених доводять, що питання ефективного використання земель в Україні, особливо земель сільськогосподарського призначення, на сьогодні є надзвичайно важливими, оскільки земельна реформа практично завершена, земля перейшла у власність громадян, а економічний ефект від господарювання невеликий [1-4]. Особливо деструктивний вплив на процеси землекористування здійснюють інституціональні фактори, а саме: відсутність сучасної системи земельного кадастру, недостатня інституціональна впорядкованість комунальної форми власності на окремі категорії земель, розмитість прав і повноважень представницьких органів щодо охорони та відтворення земельних ресурсів, нерозвиненість грошово-кредитних та фінансово-банківських інститутів, що опосередковують оборот сільськогосподарських угідь, системна розбалансованість окремих організаційно-правових форм аграрного природокористування (сільськогосподарські кооперативи, господарства громадян) [5, с. 33]. В умовах, що склалися, необхідно шукати шляхи подолання проблем не тільки щодо господарювання, але й щодо раціонального використання, відновлення та охорони земельних ресурсів.

При аналізі забезпеченості сільських територій земельними ресурсами необхідно враховувати рівень землезабезпеченості і, особливо, забезпеченості землями сільськогосподарського призначення. Площа сільськогосподарських угідь України на кінець 2013 р. становила 41525,8 тис. га, що становить 68,8% від загальної земельної площі. В структурі сільськогосподарських угідь частка ріллі становила 78,3%, частка сіножатей та пасовищ відповідно 5,8% та 13,1% [6, с.136].

На одного жителя України в 2013 році припадало 0,9 га сільськогосподарських угідь та

0,7 га ріллі, дані показники перевищують середньоєвропейські, які відповідно становлять 0,4 га та 0,2 га [7, с.69]. Разом з тим на одного сільського жителя України припадає 2,9 га сільськогосподарських угідь та 2,3 га ріллі, що свідчить про достатню забезпеченість земельними ресурсами для ведення ефективного сільськогосподарського виробництва та зайнятості сільського населення.

Для України характерною є висока сільськогосподарська освоєність та розораність земель. Так, у 2013 році розораність земель становила 78,3%. У розвинутих країнах показник розораності значно нижчий: наприклад, у США він становить 25%, у Франції – 48%, в Угорщині – 37% [7, с.70]. З одного боку, висока розораність сільськогосподарських угідь свідчить про те, що земельні ресурси інтенсивно використовуються в сільськогосподарському виробництві. Однак, даний показник має зворотну сторону, яка є негативною, оскільки розораність земель сприяє поглибленню екологічної кризи. Так, щорічні втрати становлять приблизно 600 млн. т ґрунту та, зокрема, 20 млн. т гумусу [8, с. 3].

Основними проблемами з охорони земельних ресурсів є зменшення поживних речовин у ґрунтах, водна ерозія ґрунтів, недостатні зрошення та рекультивація порушених земель. Для підтримки родючості орних земель необхідне регулярне внесення мінеральних та органічних добрив. Однак через недостатню фінансову забезпеченість сільськогосподарських підприємств та сільського населення ці заходи не проводяться у повному обсязі. Так, у 2013 р. внесено мінеральних добрив 1489,5 тис. т, що становить 35,1% від аналогічного показника за 1990 р. Удобрена мінеральними добривами площа зменшилася з 25,1 млн. га у 1990 р. до 15,3 млн. га у 2013 р., тобто на 39,0%. Ще гіршою є ситуація із внесенням органічних добрив. У 1990 р. органічних добрив внесено 257,1 млн. т, а у 2013 р. – лише 9,6 млн. т, тобто внесення органічних добрив скоротилося майже у 27 разів. Удобрена органічними добривами площа скоротилася у 13,5 рази [6, с.156].

Ефективність використання сільськогосподарських угідь характеризується урожайністю сільськогосподарських культур. В Україні в господарствах усіх форм власності в 2013 році, порівняно з 1990 роком, урожайність зернових культур зросла на 13,7%, відбулося це за рахунок зростання урожайності ярих зернових культур на 59,2%, при цьому урожайність озимих зернових зменшилася на 16,4%, у тому числі урожайність пшениці – на 15,2%; урожайність цукрових буряків зросла на 44,6%, урожайність картоплі – на 35,8% тощо [6, с.153]. Ці дані свідчать про те, що ефективність використання сільськогосподарських угідь, зайнятих основними видами сільськогосподарських культур, підвищується. Однак у 2013 р. ще не вдалося за всіма видами сільськогосподарських культур досягнути рівня виробництва 1990 р.

З метою забезпечення ефективного землекористування в системі зрівноваженого розвитку сільських територій в Україні вважаємо за доцільне забезпечити реалізацію принципу платності землекористування та землеволодіння шляхом їх оподаткування на основі здійснення в країні масової оцінки земельних ділянок з урахуванням результатів моніторингу ринку земель; відновити здійснення 30-% відрахувань від суми сплати за землю з метою формування фінансової бази для забезпечення раціонального використання земель та їх охорони і диверсифікувати асортимент напрямів цільового використання коштів, що надходять від відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва, а також розширити практику розміщення цих коштів на банківських депозитах з використанням одержуваних від цього відсотків для поповнення місцевих бюджетів тощо.

Список використаних джерел:

1. Богіра М. С. Землекористування в ринкових умовах: еколого_економічний аспект : монографія / М. С. Богіра. – Львів : Львівський національний аграрний університет, 2008. – 225 с.
2. Третяк А. М. Антологія земельних відносин, землеустрою, земельного кадастру, охорони земель та економіки землекористування в Україні : вибрані твори : в 5 т. – Т. 1 : Землеустрій / А. М. Третяк ; упоряд. В. М. Другак. – К. : ТОВ “ЦЗРУ”, 2009. – 550 с.
3. Шарій Г. Державне управління землями сільськогосподарського призначення: що заважає висо-

коєфективно використовувати та надійно охороняти їх? / Г. Шарий // Землевпорядний вісник. – 2010. – № 5. – С. 12-18.

4. Михасюк І. Регулювання земельних відносин : монографія / І. Михасюк, Б. Косович. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 264 с.

5. Крисак А. Інституціональне забезпечення сільськогосподарського землекористування: специфіка та суперечності мораторного періоду / А. Крисак // Економіст. – 2010. – №8. – С. 33-37.

6. Статистичний щорічник України за 2013 рік / [за ред. О. Г. Осауленка]. – Київ : Державна служба статистики України, 2014. – 527 с.

7. Щурик М. В. Фінансування екології відтворення земельних ресурсів аграрного сектору Карпатського макрорегіону / М. В. Щурик // Фінанси України. – 2007. – №3. – С.67-74.

8. Сайко В. Ф. Наслідки земельної реформи й упередження помилок у землекористуванні України після зняття мораторію на купівлю-продаж землі / В. Ф. Сайко // Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН». – К. : ВД «ЕКМО», 2007. – С. 3-9.

Асуєв Рамзан

здобувач вищої освіти ступеня магістра

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Максимчук Л. В., старший викладач

Удосконалення системи оплати праці персоналу на підприємстві в сучасних умовах функціонування середнього бізнесу

У роботі проаналізовано проблеми оплати праці на підприємствах, запропоновано шляхи удосконалення існуючої системи оплати праці, враховуючи сучасні умови та тенденції функціонування середнього бізнесу в Україні.

Удосконалення системи оплати праці – одна з ключових проблем в сучасній економіці України. На всіх етапах розвитку економіки заробітна плата була одним з головних чинників, що забезпечують ефективну систему матеріального стимулювання працівників і що формують мотиваційний механізм трудової активності. Від її успішного рішення багато в чому залежать як підвищення ефективності виробництва, так і зростання добробуту людей, сприятливий соціально-психологічний клімат в суспільстві. Однак, за сучасних умов функціонування середнього бізнесу відбуваються зміни в організації оплати праці, скорочення чисельності працівників, спад в обсягах продажу, замовлень тощо. Для більшості населення заробітна плата втратила свою відтворювальну та стимулюючу функції і фактично перетворилася на різновид соціальних виплат, не пов'язаних з кількістю, якістю та кінцевими трудовими результатами [1].

Актуальність теми дослідження підтверджується тим, що в системі соціально-економічних відносин оплата праці займає центральне місце. Вона є невід'ємною складовою не тільки тому, що торкається інтересів основної частини населення країни, але і впливає на всі параметри ринку: через механізми попиту та пропозиції – на структуру виробництва і його динаміку, через конкуренцію між працею та капіталом – на технологічний рівень виробництва і його ефективність, на якість робочої сили, динаміку цін і інфляцію [1].

Головним недоліком чинної системи є те, що заробітна плата часто не пов'язана з кінцевими результатами праці, результати праці є колективними, а оплата праці – індивідуальною. Щоб подолати цей недолік, потрібно зробити одне з двох: або індивідуалізувати результати, або колективізувати систему оплати. Перший шлях виключений, оскільки у принципі неможливо відділити результати від їх колективної природи. Серед інших недоліків варто виділити [2, с.9]: зростання оплати праці не пов'язане із зростанням ефективності; чинна система не орієнтована на співпрацю (керуючих та керованих); система оплати не є досить гнучкою. Сьогодні при визначенні конкурентоспроможності економіки України наголошують на низькій вартості робочої сили. Таке твердження не відповідає поточним та стратегічним завданням соціально-економічного розвитку країни. Адже, це сприяє демотивації учасників ринку праці до підвищення професійно-кваліфікаційного рівня та призводить до зменшення можливостей використання людського потенціалу як конкурентної переваги, підвищення рівня конкурентоспроможності національної робочої сили. Очевидно, існуюча система оплати праці на підприємствах малого та середнього бізнесу потребує реформування.

Реформа системи оплати праці повинна мати комплексний характер, охоплювати ринковий і неринковий сектори економіки. Головним завданням має стати відновлення заробітної

плати як реально ефективної діючої економічної категорії ринкової економіки, відновлення її основних функцій – відтворювальної, стимулюючої, оптимізаційної, регулюючої, соціальної.

Так, для досягнення головної цілі можна запропонувати декілька напрямків реструктуризації в системі соціально-економічних відносин, які необхідно проводити в комплексі [2]:

- 1) встановлення раціональних співвідношень між заробітною платою, підприємницьким прибутком і прибутком від власності;
- 2) забезпечення раціонального співвідношення в оплаті праці працівників бюджетної та не бюджетної сфер;
- 3) підвищення платоспроможного попиту на внутрішньому ринку;
- 4) реструктуризацію валового внутрішнього продукту в частині підвищення питомої ваги заробітної плати тощо.

Серед можливих напрямів реструктуризації варто виділити перехід від фіксації мінімальної заробітної плати до впровадження соціального стандарту відтворення працівника. Цей стандарт являється гарантією високого рівня життя працівників, він забезпечується державою. Такий стандарт – це гарантія високого рівня життя, який держава зобов'язується забезпечувати. Аналогічні стандарти вже використовуються в світі. Міжнародна практика свідчить про ефективність переходу до таких стандартів, адже вони дозволяють суспільству отримувати чіткий план розвитку людського капіталу країни.

Також необхідно провести безпосередні зміни в ринковому секторі. Бізнес повинен бути заохоченим до підвищення оплати праці на підприємствах та до створення нових високооплачуваних робочих місць. Це, наприклад, може реалізуватися за допомогою надання підприємствам податкового кредиту в розмірі, необхідному для облаштування нових робочих місць чи підвищення продуктивності вже існуючих. Основною проблемою ринку праці в Україні сьогодні є те, що спостерігається перерозподіл зайнятості в сторону некваліфікованої робочої сили. Чисельність працівників найпростіших професій зросла на 43,2% при скороченні чисельності кваліфікованих та освічених працівників. Існує тенденція виїзду першокласних фахівців за кордон саме через низьку оплату своєї праці в країні [3].

Посилення мотивації праці – є основним рушієм реалізації праці. За основу для вирішення цієї проблеми можна використати досвід іноземних країн. За кордоном при оплаті праці застосовують якісні, а не кількісні показники діяльності. Тобто, пріоритет якісних показників повинна виражати перевага в оплаті розумової праці порівняно з фізичною. Так, заробітна плата працівників розумової праці в середньому перевищує заробіток робітників: у Німеччині – на 20%; Італії та Данії – на 22%; Люксембурзі – на 44%; Франції та Бельгії – на 61% [3].

Отже, з проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. В сучасних умовах розвитку середнього бізнесу, як складова економічної системи, заробітна плата вкрай неефективно виконує свої основні функції – відтворювальну та стимулюючу. Реформування існуючої системи плати праці повинно базуватися на зміні основних підходів до її формування та інструментів впливу держави на сферу оплати праці.

Система матеріальної зацікавленості повинна будуватися як система інвестування працівників. Потрібний підхід, відповідно до якого оплата праці набуває функції інвестицій у робочу силу. Такі інвестиції набагато ширші, ніж традиційна заробітна плата, вони не зводяться до неї і не обмежуються нею.. Систему матеріального стимулювання потрібно в першу чергу орієнтувати не на кваліфікацію, одержану за дипломом, а на рівень кваліфікації виконуваної роботи.

Список використаних джерел:

1. Проблеми регулювання оплати праці у посткризовій економіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://conferences.neasmo.org.ua/node/1732>.
2. Крищенко К.І. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління оплатою праці / І. Крищенко // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 6. – С. 9.
3. Покатєєва О.В. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. – 2010. – № 3. – С. 139-141.

Бєлова О.І.

здобувач

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрова І.Л., доктор економічних наук, професор

Мотиваційні інструменти забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Стратегічний аспект

Досліджено структуру інструментів забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Визначено основні елементи цілі та методи мотиваційного механізму у стратегічному управлінні підприємством як основи забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

На сьогоднішній день запорукою успішного розвитку будь-якого підприємства є посилення його конкурентної позиції. Досягнення належного рівня конкурентоспроможності дозволяє підприємству підтримувати показники результативності та ефективності діяльності. Проте, зважаючи на кризові явища в країні, постає питання про пошук нових альтернатив розвитку задля збереження та розширення частки ринку. Сьогоднішні реалії діяльності підприємств є такими, що потребують новітніх методів та форм ведення бізнесу, приведення процесу управління підприємством у відповідність до вимог та стандартів, а також ставити акцент на формування та розвиток конкурентних переваг, що мають базуватися на науково-технічному рівні виробництва та продукту, рівні маркетингу, рівні менеджменту, організаційно-технічному рівні виробничих процесів, фінансово-економічному рівні підприємства, рівні персоналу тощо [4, 6, 9].

За таких умов зростає ризик послаблення позицій підприємств, погіршення якості обслуговування споживачів, зниження інвестиційної привабливості підприємств та послаблення конкурентної позиції загалом. Відповідно, постає питання про пошук нових інструментів забезпечення конкурентоспроможності підприємств та управління їх перспективним розвитком.

Фокусування сучасної парадигми управління на результаті сприяє створенню нових форм та способів поєднання детермінант ефективного управління підприємством задля забезпечення стійкого перспективного розвитку підприємств.

Забезпечення безперервного розвитку підприємства неможливе без становлення стійкої конкурентної позиції підприємства. Задля її досягнення на підприємствах формуються та функціонують різні управлінські механізми. Ми вважаємо, що будь-яке підприємство, що прагне постійного розвитку має бути спрямоване на стратегічний розвиток, а не на досягнення тимчасового результату. Таким чином, кожне підприємство має здійснювати заходи з формування стратегічної активності, що можливе за умови застосування мотиваційного механізму у стратегічному управлінні підприємством.

Мотиваційний механізм у стратегічному управлінні підприємством ми визначаємо як реалізацію сукупності факторів, правил, принципів, стимулів, мотивів, мотиваторів, методів, що покликані стимулювати процес розробки та реалізації на підприємстві стратегії і в основі якого поставлений процес мотивування кадрового потенціалу [1, 2, 3].

Мотиваційний механізм у стратегічному управлінні підприємством має спрямовуватись на формування та підтримання стратегічної активності підприємства і забезпечення його стратегічної результативності [5, 7].

Таким чином, можемо визначити поняття «стратегічна активність підприємства», як його

здатність пристосовуватись до змін у екзогенному середовищі та максимально використовувати усі можливості, уникаючи загроз.

З ним корелюється поняття «стратегічна активність персоналу», яке ми визначаємо як його здатність до реалізації стратегічних завдань, відчувати себе невід'ємною частиною діяльності підприємства, аналітично мислити, швидко реагувати на зміни, ефективно і своєчасно приймати рішення.

Відповідно, поняття «стратегічна активність» поєднує у собі стратегічну активність підприємства та персоналу, адже при ефективному та дієвому їх взаємозв'язку відбувається підвищення показників результативності та ефективності діяльності підприємства, що свідчить про високі результати реалізації стратегії підприємства та дає поштовх до подальшого розвитку.

Виходячи з необхідності стимулювання стратегічної активності на підприємстві, ми можемо виділити основні елементи мотиваційного механізму у стратегічному управлінні підприємством [7, 8, 10]:

- **Забезпечення** стратегічної активності підприємства (аналіз ресурсів, формування резервів, розподіл ресурсів, організація процесу реалізації, технологічне забезпечення тощо).
- **Розвиток** стратегічної активності підприємства (вдосконалення системи управління, вдосконалення методів продаж, стимулювання персоналу, стимулювання стратегічної активності тощо).

Основними сферами впливу механізму виступають кадри, фінанси (ми виділяємо і фінансову безпеку підприємства і фінансовий розвиток), інновації, маркетинг та інвестиції. На нашу думку, спрямованість ММСУП на ці сфери найбільш сприятиме розвитку стратегічної активності підприємства.

Таким чином, можемо зробити висновок, що конкурентоспроможність підприємства значною мірою залежить від мотиваційних інструментів, використовуваних на підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Белова О.І. Теоретичні аспекти формування мотиваційного механізму стратегічного управління торговельними мережами / О.І. Белова – Інноваційна економіка, №10, 2012 [36], С. 109-115.
2. Белова О.І. Методологічний підхід до формування змісту та структури мотиваційного механізму стратегічного управління торговельними мережами / О.І. Белова – БІЗНЕС-ІНФОРМ, БИ-2-2013, С. 155-163.
3. Белова О.І. Формування тривимірної матриці станів мотиваційного механізму стратегічного управління торговельними мережами / О.І. Белова – Економіст, № 2, 2013, С. 52-57.
4. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / П. Л. Гордієнко, Л. Г. Дідковська, Н. В. Яшкіна. – Вид. друге, перероб. і допов. – К. : Алерта, 2008. – 478 с. – Бібліогр.: с. 464-473.
5. Довгань Л. Є. Стратегічне управління : навч. посіб. / Л. Є. Довгань, Ю. В. Каракай, Л. П. Артеменко. – 2-ге вид. – К. : ЦУЛ, 2011. – 440 с.
6. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку: Монографія. / А.П. Наливайко. – К.: КНЕУ, 2001. – 227 с.
7. Петрова І.Л. Стратегічне управління людськими ресурсами: навч. посіб. / І.Л. Петрова. – К. : КНЕУ, 2013. – 466, [6] с.
8. Петрова І.Л. Інноваційна діяльність: стимули та перешкоди: Монографія / Петрова І.Л., Шпильова Т.І., Сисоліна Н.П. – К.: Дорадо, 2010. – 320 с.
9. Портер М. Конкурентная стратегия. Методика анализа отраслей конкурентов / Портер М. – М.: Альпина Паблицер, 2015. – 453 с.
10. Томпсон А.А, Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа. – 12-е изд.; Пер. с англ. – М.: Вильямс, 2007. – 928 с.

Біляк А.С.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пекна Г.Б, кандидат економічних наук, доцент

Розвиток вітчизняних аграрних підприємств в сучасних умовах

Охарактеризовано особливості інноваційної діяльності підприємств в аграрній сфері держави, зроблені висновки щодо розвитку сучасного стану аграрної сфери економіки України.

Актуальність теми полягає в тому, що проблеми в аграрному секторі економіки доводять необхідність саме комплексного дослідження аграрних підприємств, враховуючи їх регіональні особливості.

На початку реформування аграрна сфера економіки держави відповідала критеріям індустріального розвитку, проте на сьогодні їй притаманний критичний стан забезпечення матеріально-технічною базою, низький рівень фінансування та занепад галузі в цілому. Значне скорочення кількості сільськогосподарської техніки, її відчутний фізичний та моральний знос негативно впливають на продуктивність і ефективність використання землі й трудових ресурсів. Порушуються існуючі і не впроваджуються новітні технології вирощування сільськогосподарських культур, розширюються площі необроблюваних земель. Неможливість проводити необхідні технологічні операції в оптимальні агротехнічні строки спричиняє великі втрати врожаю.

Наукові напрацювання щодо питання аграрних підприємств в сучасних умовах знайшли своє відображення у працях Ю.С. Коваленка, Кобути, Г.В., М.Ф.Кропивка, П.Т. Саблука, І.В. Савицької, В.П. Ситника, І.М. Тофана, О.М. Шпичака та ін. З огляду на актуальність та складність проблеми, вона має перспективи, разом з тим потребують подальшого дослідження питання функціонування аграрного підприємництва в умовах проведення економічних реформ.

Метою даної роботи є аналіз проблеми розвитку вітчизняних аграрних підприємств в сучасних умовах та шляхи їх вирішення.

Аграрне підприємство є відкритою соціально-економічною системою, визначає і реалізує свою місію, досягає цілей лише у взаємодії, взаємозалежності із навколишнім середовищем. З нього воно отримує необхідні для нормального функціонування ресурси, в ньому формує свою репутацію, втілює в життя свої наміри, реалізує продукцію, отримує прибуток для розширеного відтворення.

Аграрне виробництво було й залишиться дотаційною галуззю не тільки в нашій країні, але й у всьому світі, де дотації держави складають від 25 до 85% виручки від реалізації продукції сільського господарства. Вітчизняний аграрний сектор в останнє десятиліття одержує не більше 1-4% дотацій. Цього недостатньо, якщо врахувати ґрунтово-кліматичні умови, в яких функціонує агропромисловий комплекс України.

Як свідчить практика господарювання економічно розвинених країн, необхідно забезпечувати захист вітчизняних аграрних товаровиробників, що здійснюється за допомогою численних механізмів, які підтримують їхню конкурентоспроможність в умовах впливу зовнішніх економічних чинників. Одним з головних механізмів забезпечення конкурентних переваг

аграрного сектору в багатьох країнах є підтримка підприємств за допомогою механізмів субсидування. Необхідність впровадження такого роду механізмів пов'язана зі спробою якомога краще використовувати ресурси, а через ринковий механізм і програми «найбільшого сприяння» досягається аллокаційний ефект. При цьому останній розглядається з погляду вигід не лише виробників, а й споживачів, за якими досягаються найбільші сукупні вигоди в зовнішній торгівлі.

Аграрна сфера економіки є сировинною базою для функціонування багатьох інших галузей народного господарства держави, тому важливо, щоб функціонування аграрних товаровиробників відбувалося на належному рівні, передбачаючи не лише просте, але й розширене відтворення. Проте в умовах реформування аграрної сфери економіки України відбувся значний спад основних показників виробничої діяльності сільськогосподарських виробників. Так, валове виробництво сільськогосподарської продукції в Україні протягом 1990-2013 рр. зменшилося в 1,6 рази і найбільше зниження відбулось у суспільному секторі – відповідно у 2,9 рази. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва є незадовільною. Так, у 2014 році рентабельність цієї сфери економіки зменшилась порівняно з 2013 роком на 23 відсоткових пункти і становила близько 2,5%. Норма прибутку на вкладений у сільське господарство капітал навіть у найбільш сприятливому для господарювання 2012 році дорівнювала 3,1%, тоді як в середньому по економіці країни вона становила 10,9%. Для подолання існуючих проблем і виведення сільськогосподарського виробництва України на шлях сталого розвитку необхідно впроваджувати стратегію інноваційно-випереджувального, а не сировинного розвитку, що переконливо доводить світовий досвід. Саме тому Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1158 від 19.09.2007 р.) була поставлена задача формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку аграрного сектора економіки на основі глибокої інформатизації й адаптації до чільних міжнародних стандартів.

Таким чином, роль розвитку вітчизняних аграрних підприємств для українських підприємств визначається умовами їхньої діяльності, що кардинально змінилися в пореформений час, високим рівнем нестабільності зовнішнього середовища, інтеграційними процесами, які відбуваються, глобалізацією бізнесу. За нинішніх умов відсутність розробленої стратегії розвитку та комплексу заходів з її реалізації гальмує розвиток підприємства або взагалі призводить до кризи.

Список використаних джерел:

1. Нестерчук Ю.О. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] – (Точка доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnu_ekon/2010_6/pdf/6_2.pdf)
2. Трещов М.М. Розвиток інфраструктури аграрного ринку в регуляторному середовищі держави як один з основних шляхів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств // Економічний простір. – №24. – 2009 р.
3. Чемерис І.М. Конкуренція і конкурентоспроможність аграрного виробництва в сучасних умовах [Електронний ресурс] – (Точка доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnu/2010_146/10cim.pdf)

Богданов М.Ю.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Науковий керівник: Ботьботенко І.В., кандидат економічних наук

Методи стратегічного аналізу для проектування фінансової звітності підприємства

Висвітлено основні прийоми стратегічного аналізу, що використовуються під час проектування фінансової звітності підприємства

Розвиток світової економіки та швидкі темпи зміни ринкового середовища вимагають від керівництва та менеджерів підприємств дедалі більшої уваги до розв'язання стратегічних проблем, обумовлених перспективами розвитку підприємства. Важливим джерелом інформації є фінансова звітність підприємства, критерієм якої є історичний характер. Це дозволяє констатувати результати фінансово-господарської діяльності, оцінити динаміку показників, але позбавляє можливості змінити їх у межах визначеного звітного періоду.

Тому, для визначення ймовірності результатів діяльності у перспективі виникає потреба у розробці прогнозних фінансових документів, а саме – проектів звіту про рух грошових коштів, звіту про фінансові результати та звіту про фінансовий стан підприємства. Прогнозний звіт про фінансові результати та звіт рух грошових коштів являють собою «робочий план» для всього підприємства в цілому, а прогнозний звіт про фінансовий стан відображає сумарний вплив передбачуваних майбутніх управлінських рішень на фінансовий стан підприємства.

Розробка прогнозних фінансових звітів представляє собою складний процес фінансового планування та прогнозування, який не може виконуватися за допомогою традиційних методів складання фінансової звітності. Для цієї цілі слід використовувати методичний інструментарій стратегічного аналізу. Стратегічний аналіз – це комплексний аналіз позитивних і негативних факторів, які можуть впливати на економічне становище підприємства у майбутньому, а також шляхів досягнення стратегічних цілей підприємства [1, с. 10]. За допомогою стратегічного аналізу розробляється комплексний стратегічний план розвитку підприємства. Метод стратегічного аналізу ґрунтується на певній сукупності загальнонаукових і власних (прикладних) методів та прийомів дослідження. Загальнонаукові методи і прийоми є універсальними і можуть застосовуватися у будь-якій сфері економіки, техніки, мистецтва. До методів і прийомів цієї групи належать індукція, дедукція, аналіз, синтез, порівняння, аналогія, спостереження, моделювання, абстрагування, конкретизація, оцінка, класифікація та інші. Окрім загальнонаукових методів, в процесі проведення стратегічного аналізу, виникає потреба застосування різних прикладних методів і прийомів, зокрема, методів стратегічної оцінки фінансових результатів і фінансових потреб.

Для прогнозування звітних показників підприємства практикою вироблено два основні підходи:

1-й підхід – прогнозування статей звітності, на основі тенденції зміни основного показника, який найбільш повно характеризує діяльність підприємства;

2-й підхід – прогнозування статей звітності, на основі оцінки кожної статті зокрема, та її наслідків на інші, пов'язані з нею статті.

Кожен із зазначених підходів має свої переваги та недоліки, що не дає змоги визначити альтернативного серед них. Тому, компромісним виглядає варіант, який передбачає прогно-

зування статей звітності, виходячи з тенденції зміни основного показника, яким є дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), з подальшим коригуванням отриманих результатів, враховуючи динаміку окремих найбільш значимих статей, що характеризують необхідний для отримання цього доходу показників економічного потенціалу підприємства та взаємозв'язків між ними. Такому варіанту проектування показників звітності нині віддають перевагу більшість дослідників окресленої проблеми [2, 3].

Прогнозування основних показників діяльності підприємства та проектування на їх основі фінансових звітів за своєю структурою, формою та змістом дещо відрізняється від змісту традиційної історичної фінансової звітності. Проектована фінансова звітність включає: звіт про рух грошових коштів, звіт про фінансові результати, звіт про фінансовий стан. Для цілей аналізу найбільшу цінність мають останні дві форми звітності, які дозволяють оцінити прогнозований прибуток, визначити потребу з додатковому оборотному капіталі чи залученні джерел зовнішнього фінансування.

Процес підготовки проєктованих фінансових звітів складається з кількох етапів:

- прогнозування виручки (доходу) від реалізації товарів, робіт, послуг;
- проектування звіту про фінансові результати;
- визначення доповнення до нерозподіленого прибутку;
- визначення додатково необхідних фондів;
- проектування звіту про фінансовий стан підприємства.

На першому етапі проводять дослідження минулих тенденцій та прогнозування майбутнього розміру виручки (доходу) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що є точкою опори для побудови звіту про фінансові результати та звіту про фінансовий стан. Для визначення тенденцій використовують різні методи стратегічного аналізу: від простого дослідження окремих характеристик, які наглядно описують параметри досліджуваного процесу, до застосування різноманітних статистичних методів з метою побудови тренду для використання його як бази для прогнозних висновків про фінансовий стан підприємства. [4]. Проте, така методика прогнозування показників у звіті про фінансові результати може бути використана лише щодо операційної (основної) діяльності підприємства, оскільки визначити взаємозв'язок і взаємовплив майбутнього розміру виручки (доходу) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на результати фінансової та інвестиційної діяльності не видається можливим. Для повнішої об'єктивності прогнозованих значень звіту у розрізі видів звичайної діяльності потрібно передбачити й інші методики прогнозування. Як альтернативний варіант логічно використати бюджети доходів і витрат за видами звичайної діяльності та за центрами відповідальності, що формуються на селективному підході кожної статті бюджету. Прерогативою даної методики є можливість її реалізації без надмірних затрат, оскільки більшість автоматизованих систем управління, і в частині бухгалтерського обліку, зокрема (1С: Підприємство. Версія 8.0), містять окремі «опції (субконто)» для формування бюджетів різних рівнів.

Разом з тим, такий підхід дозволить уточнити і «ключовий» показник звіту – виручку (дохід) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що в подальшому напряму впливатиме на визначення загальної величини майбутніх фінансових потреб підприємства.

Список використаних джерел:

1. Сич Є.М., Пилипенко О.В., Стасишен М.С. Стратегічний аналіз: Навч.-метод. посібн. – Каравела, 2010. – 304 с.
2. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент: навч. посібник / Г.І. Кіндрацька. - 2-ге вид., перероб. і доповн. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. - 406 с.
3. Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі: Навч. посібник. Вид. 2-ге, доповнене. – Львів: «Новий світ - 2000», 2003. – 272 с.
4. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз: навчальний посібник / П. Л. Гордієнко, Л. Г. Дідковська, Н. В. Яшкіна. – 3-тє вид. перероблене і доповнене. – К. : Алерта, 2011. – 478 с.

Бойчук Д.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник Лелюк О.О., кандидат економічних наук

Проблеми зайнятості та безробіття

У статті розглянуто проблеми зайнятості та безробіття в Україні в умовах фінансово-економічної кризи. Проаналізовано основні статистичні дані, що характеризують ринок праці в державі за останні роки. Запропоновані шляхи зниження рівня безробіття в Україні.

Безробіття і зайнятість – найважливіші показники використання людських ресурсів у виробничому процесі. На сьогоднішній день однією з основних соціально-економічних проблем в економіці країни є безробіття. В умовах кризового стану України, який значною мірою впливає на проблему безробіття та зайнятості, є необхідність розгляду цього питання та пошук подолання цього стану. Безробіття – це складне соціально-економічне явище, при якому частина економічно активного населення не має роботи й заробітку.

Згідно з Законом України «Про зайнятість населення», зайнятість – незаборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно [1].

Проаналізувавши зареєстроване безробіття 2015 року можна зробити висновки, що в 2015 році воно поступово скорочується (табл.1) [2].

Таблиця 1

Зареєстроване безробіття 2015 року

Місяць	Кількість зареєстрованих безробітних, на кінець звітного періоду	
	Всього тис. осіб	у % до населення працездатного віку
січень	524,4	2,0
лютий	523,1	2,0
березень	506,8	1,9
квітень	486,4	1,8
травень	469,4	1,8
червень	443,9	1,7
липень	427,5	1,6
серпень	414,7	1,6

В Україні, згідно з офіційними даними, скорочується рівень безробіття. Ще на початку 2015 року в Україні було 524,4 тисячі офіційно зареєстрованих безробітних.

Рівень безробіття розраховується як відношення чисельності безробітних, які зареєстровані в державній службі зайнятості, до працездатного населення працездатного віку. З 2010 року по 2013 рік цей показник зменшувався, але вже починаючи з 2014 року різко збільшився та досяг значення 9,3%. На початку 2015 року рівень безробіття був 10% [2].

Серед безробітного населення (за методологією МОП) за причинами незайнятості більшу частину займає звільнення за власним бажанням Цей показник збільшувався з 2010 року до 2013 року, але вже в 2014 році пішов на спад та сягнув позначки 36,4%. Наступною причиною є

безробіття з економічних причин, з кожним роком цей показник знижується, тобто з 2010 року він знизився з 39,3% до 31,6% в 2014 році. Третє місце серед причин безробіття є причина непрацевлаштування після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів (табл.2).

Таблиця 2

**Безробітне населення (за методологією МОП) України
за причинами незайнятості у 2010-2014 рр.**

Роки	Безробітне населення у віці 15-70 років, усього, тис. осіб	За причинами незайнятості, відсотків						
		вивільнені з економічних причин	звільнені за власним бажанням	демобілізовані з військової строкової служби	не працевлаштовані після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації	звільнені за станом здоров'я, через оформлення пенсії за віком, інвалідністю	звільнені у зв'язку з закінченням строку контракту	інші причини безробіття
2010	1 713,9	39,3	29,6	1,3	15,7	0,9	10,0	3,2
2011	1 661,9	34,6	32,6	1,2	18,3	0,9	9,2	3,2
2012	1 589,8	32,3	36,5	1,4	17,0	1,5	8,4	2,9
2013	1 510,4	30,3	38,4	1,0	17,0	1,2	8,1	4,0
2014	1 847,6	31,6	36,4	0,3	17,3	1,4	7,8	5,2

Причинами безробіття є зменшення чисельності держслужбовців, закриття підприємств та простої у виробництві, банківська криза, заморожування інвестиційних проектів, тривалі бойові дії, відсутність національних пріоритетів розвитку, трансформаційний спад, зниження рівня освіти та кваліфікації, не сформованість нових ціннісних орієнтирів та ринкової мотивації [3].

Беручи до уваги ситуацію, яка склалась на території України та світі, потрібно розглянути чинники, які діятимуть у бік скорочення безробіття:

- 1) можливість створення нових робочих місць у багатьох сферах;
- 2) дотеперішня нерозвиненість приватного сектору і наявність тіньової економіки, які в разі скасування адміністративного тиску зможуть залучити значну частину непрацюючих осіб;
- 3) поліпшення інформаційного забезпечення ринку праці. В усіх країнах цю функцію виконують організації по працевлаштуванню (біржі праці). Вони збирають у роботодавців інформацію про існуючі вакансії і повідомляють її безробітним;
- 4) програми професійного перенавчання і перекваліфікації. Такого роду програми повинні привести до того, щоб робоча сила найкращим ладом відповідала наявним робочим місцям. Ця задача досягається програмою професійної підготовки, інформацією про робочі місця. Програми професійної підготовки забезпечують як підготовку на робочих місцях, так і в спеціальних навчальних закладах для безробітних, молоді, а також для працівників старшого віку, чия професія виявилася незатребуваною;
- 5) створення умов для росту попиту на товари. Оскільки попит на ринку праці – похідний і залежить від ситуації на ринках товарів і послуг, то зайнятість зростає, а безробіття знизиться в тому випадку, якщо товарні ринки пред'являть більший попит і для його задоволення потрібно буде найняти додаткових працівників. Способами збільшення попиту є:
 - стимулювання росту експорту. Це може привести до росту обсягів виробництва і, відповідно, зайнятості на підприємствах;
 - підтримка і заохочення інвестицій у реконструкцію підприємства з метою підвищення конкурентноздатності продукції;
- 6) створення умов для росту самозайнятості. Зміст такого роду програм полягає в тому, що людям допомагають відкрити власну справу, щоб вони могли прокормити себе і свою родину;

7) реалізація програм підтримки молодих працівників. Для допомоги молоді можуть використовуватися різні методи: економічне стимулювання молодіжної зайнятості; створення спеціальних фірм, що пропонують роботу саме молоді; створення центрів навчання молодих людей тим професіям, шанси на зайнятість у яких найбільш високі;

8) заходи сприяння зайнятості населення, яке проживає в сільській місцевості;

10) сприяння створенню нових робочих місць для засуджених за межами установ виконання покарань [4].

На сучасному етапі безробіття зростає за рахунок занепаду економіки. Для того, щоб вийти з кризового становища були запропоновані шляхи подолання даного стану, наприклад, програми для працевлаштування молоді, створення нових робочих місць, сприятливі умови для зростання попиту на товари та послуги, створення робочих місць для засуджених та ін.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про зайнятість населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Безробіття в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kpu-nedr.at.ua/news/bezrobittja_v_ukrajini_priskorennja_zrostantnja/2015-02-12-3828
4. Заярна Н.М. Причини безробіття в різних умовах економічного розвитку України та методи її подолання / Н.М. Заярна, І.М. Недибалюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.2. – С.196-200.

Гоян М.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Луценко І.А., кандидат економічних наук

Проблеми розвитку стратегічного планування на вітчизняних підприємствах

Розглядаються основні проблеми стратегічного планування на вітчизняних підприємствах, зокрема проблеми, що пов'язані з сучасними ринковими умовами в Україні. Здійснено аналіз цих проблем та досліджено можливі шляхи їх подальшого вирішення.

В умовах нестабільного зовнішнього середовища набирає значущості стратегічне планування. На сучасному етапі ринкової економіки вітчизняні підприємства України повинні самостійно визначати цілі функціонування на перспективу та вибирати шляхи досягнення ключових результатів своєї діяльності. У разі, коли керівники (власники) підприємств націлені на довготермінове функціонування на ринку, то закономірно, щоб система планування діяльності підприємства набула стратегічного характеру.

На підприємствах України стратегічне планування майже не здійснюється і тому спеціалісти і керівники вітчизняних підприємств, зокрема і торговельних, не мають досвіду, знань та не знають переваг стратегічного планування. Одна з причин полягає в тому, що методи стратегічного планування, які використовуються у зарубіжній практиці, не адаптовані до вітчизняного ринку, і, як наслідок, результати їхнього використання виявляються не завжди задовільними.

В системі управління більшості вітчизняних підприємств виникають проблеми, пов'язані з плануванням і реалізацією довгострокових дій, спрямованих на забезпечення функціонування та подальший розвиток підприємства. Існує дуже багато проблем такого типу у різних сферах управління, але проблемам, що пов'язані з технічним розвитком підприємств, протягом останніх двох десятиліть на вітчизняних підприємствах приділяється дуже мало уваги [2, с.30-31].

Можна зазначити такі проблеми:

- відсутність стратегічного бачення технічного розвитку;
- слабка розвиненість системи стратегічного планування технічного розвитку на підприємстві;

З попередніх двох проблем логічно можна виділити ще дві:

По-перше, це нестача кваліфікованих спеціалістів в системі інноваційного менеджменту.

По-друге, це недостатність державного фінансування. Уряд України з року в рік виділяє надто малі кошти для ефективної підтримки технічного розвитку підприємств, навіть державних, тоді як світовий досвід довів, що лише ефективне і достатнє фінансування інноваційних процесів підприємств і технічного розвитку зокрема, має змогу вивести такі підприємства і економіку країни в цілому в світові лідери. А отже, основним способом вирішення цієї проблеми є постійне коригування стратегічних планів відповідно до зовнішніх умов, орієнтація на середньострокові цілі.

В сучасних трансформаційних умовах Україна зіштовхується з двома взаємопов'язаними проблемами: ринкові перетворення і перехід від економіки споживання до економіки зростан-

ня. Зважаючи на це, тенденції економічного розвитку залежать від продукції, яку виробляє країна, обсягу попиту на дану продукцію і ринків, на які вона виходить. Саме це сприятиме і економічному, і технічному розвитку країни, і на основі цих складових має розроблятися стратегія розвитку і державна інноваційна політика. Проте, зважаючи на сучасні умови, в Україні державна інноваційна політика не реалізується, а тому дуже складно прогнозувати подальший технічний розвиток підприємств, не маючи фундаментальної підтримки у вигляді законів, які б регламентували процес такого розвитку і об'єднували б всі розділені напрацювання у певну систему.

Внаслідок вищезазначених проблем, підприємства зіштовхуються з тим, що наявна організаційна структура управління не відображає інноваційні процеси, що викликає хаос обов'язків виконавців і відповідальності менеджерів за результати технічного розвитку.

Сьогодні в Україні на багатьох підприємствах майже відсутня система стратегічного планування і управління технічним розвитком. Істотна більшість підприємств хаотично реагує на зміни у зовнішньому середовищі, тоді як в ідеальному варіанті кожне підприємство має управляти стратегічними можливостями шляхом виявлення внутрішнього потенціалу для адаптації в зовнішньому середовищі підприємства [1, с.47-49].

У зв'язку з подальшим посиленням значення стратегічного управління технічним розвитком у діяльності вітчизняних підприємств, необхідно здійснювати ряд структурних перетворень у певних їх підсистемах: впровадження прогресивної технології, механізації та автоматизації виробництва; модернізація основних фондів; підвищення професіоналізму персоналу; зниження витрат ресурсів тощо. На державному рівні необхідно сприяти залученню національного капіталу в інноваційну діяльність вітчизняних підприємств, залучати закордонні інвестиції, підтримувати пріоритетні напрями інноваційної діяльності.

Підводячи підсумки, можна сказати, що стратегічне планування, як найбільш важливий елемент стратегічного управління, є необхідним інструментом досягнення підприємством своїх цілей, але в сучасних умовах, у посткризовий період постає проблема реалізації стратегічних планів, в свою чергу виникає проблема доцільності стратегічного планування як такого. Насамкінець, необхідно створювати систему ефективного стратегічного менеджменту, добираючи компетентних керівників і якісних спеціалістів, які б забезпечували безперервний і планомірний процес технічного розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: Монографія. – К.: Київ. Національний торгово-економічний ун-т., 2012. – 302 с.
2. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством. – Харків: Основа, 2008. – 620 с.
3. Швайка Л.А. Планування діяльності підприємства – Львів: «Магнолія плюс», 2010. – 268 с.

Дмитрієва М.С.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шапоренко О.І., д.держ.упр., професор

Стратегічне планування як інструмент реалізації стратегії соціально-економічного розвитку

Розглянуто особливості формування стратегічного планування в економічному та соціальному розвитку України.

Стратегічне планування допомагає встановити пріоритети та оцінити результативність і ефективність використання ресурсів, особливо бюджетних коштів, знайти основні організаційні проблеми та знайти напрям вирішення їх, створити певну базу для забезпечення вибору цілей які сприятимуть найдієвішому досягненню майбутньому розвитку держави

В стратегічному плануванні основними пріоритетами розвитку національної економіки становитимуть модернізація виробництва, технології, виробу, підвищення конкурентоздатності вітчизняних товарів, які будуть сприяти змінам в економічній структурі і скороченню безробіття, вирівнюванню торговельного балансу з імпорту та експорту. З підписанням угоди ЄС Україна повинна підвищити ланку по реалізації товарів та послуг, саме це забезпечить стале економічне зростання, сприятиме переорієнтації економічної політики.

Процес стратегічного планування розвитку територій в Україні передбачає:

- 1) формування стратегій розвитку в контексті загальнодержавних цілей становлення України як цілого;
- 2) підвищення інвестиційної привабливості територій та інноваційної активності в них, розвиток відповідної виробничо-соціальної інфраструктури та забезпечення розвитку людського потенціалу з урахуванням двох основних складових: регіональної та територіальної диференціації;
- 3) розвиток міжтериторіального співробітництва, який включає заходи щодо забезпечення соціально-економічної зв'язаності різних територій України [1].

Запропонована стратегія економічного та соціального розвитку України на 2004-2015 рр. "Шляхом європейської інтеграції", опрацьована відповідно до доручення Президента України Л.Д.Кучми, враховує акцентовані вище обставини. Сутність стратегії полягає у визначенні чітко окреслених, науково обґрунтованих завдань остаточного виведення економіки на траєкторію гарантованого зростання через посилення дієздатності держави та подальше поглиблення ринкових реформ. Стратегія спрямована на утвердження європейських принципів та механізмів соціально орієнтованої структурно-інноваційної моделі економічного розвитку. Зрештою, йдеться про глибоку модернізацію української економіки, підвищення її конкурентоспроможності, що має стати визначальною передумовою реалізації складних завдань сталого розвитку, що визначаються світовим співтовариством як стратегія розвитку в XXI столітті.

Реалізація завдань європейської інтеграції вирішальною мірою залежить від прогресу на головному напрямі – забезпечення сталого зростання та прискореного подолання на цій основі розриву в обсягах ВВП на одну особу між Україною та державами - членами ЄС. За останні роки цей розрив значно зріс і тепер він у кілька разів більший, ніж у Польщі, Чехії та Угорщині, які перебувають на порозі вступу до ЄС.

У такій ситуації необхідно реалізувати стратегію випереджального розвитку, яка могла б забезпечити щорічні темпи зростання ВВП в Україні у 1,5-2 рази вищі, ніж загалом у країнах ЄС. За прогнозними розрахунками у період 2004-2015 рр. середньорічні темпи зростання ВВП в Україні становитимуть 6-7%, тоді як в країнах ЄС (за даними зарубіжних експертів) -2,4—2,6%. За цей час ВВП нашої держави зросте у 2,3-2,4 раза, ВВП на одну особу, розрахований за паритетом купівельної спроможності (при збереженні існуючих пропорцій), у 2015 р. досягне 12-13 тис. дол. Таке зростання має супроводжуватися глибокими якісними перетвореннями, реалізацією завдань сталого розвитку, що визначаються світовим співтовариством як стратегія у XXI столітті [2].

Реальна кількісна інтерпретація сформульованих стратегічних цілей та факторів розвитку територій здійснюється за допомогою розробки деталізованих програм. Одним з останніх етапів стратегічного планування є розроблення планів конкретних заходів реалізації намічених програм [3].

На черговій сорок дев'ятій сесії Київської обласної ради 23 червня 2015 року затверджено План заходів з реалізації у 2015-2017 роках Стратегії розвитку Київської області на період до 2020 року (далі – План заходів) на виконання Закону України “Про засади державної регіональної політики” та Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року.

Ухвалення Плану заходів дозволить змінити підхід і перейти від об’єктного фінансування до проектного, від планування на один бюджетний рік до середньострокового планування. Це буде запорукою реалізації в громадах масштабних проектів та відкриє можливість отримувати кошти з Державного фонду регіонального розвитку.

План заходів націлений на використання основних економічних можливостей, наявних у області, але також враховує оптимальні способи дотримання принципів сталого розвитку – соціальну інтеграцію, доступність і захист довкілля з урахуванням збереження природних, культурних і історичних ресурсів та надбань.

Реалізація Плану заходів сприятиме створенню конкретних переваг економіки Київщини, зміцненню позицій суб’єктів господарювання області на відповідних ринках товарів і послуг, підвищенню якості життя людини, подоланню нерівномірності економічного розвитку районів і міст області та покращення соціально-економічного добробуту населення.

Реалізацію Плану заходів передбачається здійснювати через економічні важелі державного регулювання та шляхом виконання (фінансування) проектів тематичних програм Плану заходів з урахуванням реальних можливостей місцевих бюджетів.

Список використаних джерел

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21 лип. 2006 р. № 1001 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 30. – С. 36 – 78
2. Стратегія економічного і соціального розвитку України .Шляхи європейської інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.gov.lisa.com.ua/b_text.php?type=3&id=200656&base=1
3. Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку. Затверджено наказом Міністерства економіки України 29 лип. 2002 р. № 224. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.uazakon.com.
4. Департамент економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://www.kyivobl.gov.ua/news/article/zatverdzheno_plan_zahodiv_z_realizatsiji_u_2015_2017_okah_strategiji_rozvitku_kijivskoji_oblasti_na_period_do_2020_roku

Зданович Л.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Науковий керівник: Ботьботенко І.В., кандидат економічних наук

Стратегічний облік як інструмент стратегічного управління підприємством

Розглянуто сутність стратегічного обліку як інформаційну модель для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Динамічність і непередбачуваність фінансових процесів, що характеризуються наявністю широких зв'язків і елементів, швидкою зміною зовнішніх умов і критеріїв оптимальності управління, визначає необхідність розробки інформаційної облікової моделі, яка б підтримала процес прийняття управлінських рішень. Починаючи з 70-х років ХХ століття в наукових колах з'явилась нова тема для обговорення – виникнення та необхідність стратегічного обліку. Беззаперечно коло обов'язків та функцій облікової системи із динамічними змінами економічного середовища функціонування суб'єктів господарювання постійно розширюється. На основі результатів, отриманих за допомогою обліку, можна приймати рішення про характер і напрямки змін, що здійснюються на підприємстві, від якості обліку залежить якість прийнятих рішень та ефективність функціонування підприємства взагалі.

В останні роки у деяких корпораціях світу поширення знайшов стратегічний облік. Але на сьогоднішній день не має єдиного та однозначного визначення поняття «стратегічний облік». Так, Б. Райан визначає стратегічний облік як певне поєднання управлінського обліку з системами фінансової звітності, зорієнтоване на прийняття стратегічних рішень [1]. Атамас П.Й. стверджує, що стратегічний управлінський облік повинен зосередитися на зовнішніх факторах (таких як прибутковість конкурентів, частка на ринку і т. ін.), тоді як для традиційного обліку характерна зосередженість на внутрішніх процесах і явищах. Автор робить акцент на систематизації виключно зовнішніх інформаційних потоків, де саме підприємство залишається поза увагою [2]. Уорд Кит вважає, що стратегічний управлінський облік повинен відображати відносні фінансові результати, досягнуті бізнесом по відношенню з конкурентами, постачальниками і, можливо, споживачами [2]. Миддлтон Д. розглядає стратегічний управлінський облік як спосіб надання і аналізу даних управлінського обліку про бізнес конкурентів, які використовуються для моніторингу і розвитку стратегії підприємства [4]. Загалом дослідники роблять акцент саме на аналізі, а не обліку (реєстрації та систематизації даних), власного бізнесу та бізнесу суперників в стратегічних цілях.

Зазначимо, що ні фінансовий, ні, тим більше, управлінський облік не мають спеціальних методик, які допомогли б отримати інформацію власникам для прийняття важливих інвестиційних рішень. З цього погляду необхідним є стратегічний облік, який, використовуючи дані бухгалтерського обліку та спеціальні прийоми, надає таку інформацію.

Отже, проаналізувавши різні джерела, можна визначити, що стратегічний облік - це інформаційна модель, що поєднує в рамках єдиної системи фінансовий і управлінський облік і забезпечує фахівців підприємства виробничою інформацією для прийняття ефективних рішень, а також забезпечує інвесторів інформацією для оцінки діяльності підприємства. Стратегічний облік приймає до уваги зовнішні фактори макросередовища, орієнтований до обліку невизначеності, базується на стратегіях, які розробляються підприємством.

Таке поєднання дозволяє побудувати відповідну інформаційну систему, що в своїй основі матиме спрямованість на інформаційне забезпечення розробки та реалізації стратегій. В стра-

тегічному обліку використовуються дані оперативно-технічного бухгалтерського та статистичного обліку. Коли облік перетвориться на стратегічний, тобто надаватиме не лише фактичні, а й прогностні, очікувані результати, стратегічне управління матиме інформаційне підґрунтя, яке дасть змогу проводити зміни на підприємстві в найбільш раціональному режимі з використанням надійних інформаційних матеріалів.

Завданнями стратегічного обліку є дослідження зовнішнього економічного середовища, розробка фінансової стратегії підприємства, аналіз і планування фінансової діяльності, прийняття інвестиційних рішень.

Стратегічний облік має виконувати такі функції: [3].

- забезпечення інформацією, яка необхідна для стратегічного планування, контролю і прийняття стратегічних управлінських рішень;

- контроль і оцінка результатів діяльності підприємства в досягненні цілі;

- аналіз прогностичних результатів діяльності майбутнього розвитку підприємства.

Стратегічний облік пов'язує на практиці процес стратегічного управління з обліковим процесом, оскільки має з ним ті ж самі об'єкти: фінансові та виробничі ресурси, фінансово-господарські процеси і результати діяльності, що складають у сукупності фінансово-господарську діяльність. В інформаційній системі підприємства об'єкти стратегічного обліку розкриваються за допомогою специфічних прийомів і способів, зокрема: звітність, оцінка, групування, планування, аналіз, контроль. Кожен з окреслених елементів впливає на об'єкт обліку не ізольовано, а в системі організації внутрішніх зв'язків, спрямованої на досягнення цілей стратегічного управління.

Таким чином, система стратегічного обліку тісно пов'язана з цілями стратегічного управління. Тому, стратегічний облік слід розглядати як важливий інструмент стратегічного управління. Сам по собі облік не може бути самоціллю та існує, насамперед, для того, щоб сприяти розробці і впровадженню ділової стратегії, бути засобом досягнення успіху у бізнесі.

Список використаних джерел:

1. Райан Б. Стратегический учет для руководителя. / Пер. с англ. Под ред. В.А. Микрюкова. – М.: Аудит, 1998. – 616 с.
2. Терехова В.А. Стратегический управленческий учет: состояние и развитие в зарубежных странах // Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях, 2000, № 4, с.9-12
3. Шевчук В. Стратегічний управлінський облік: навчальний посібник / за редакцією О.М. Ковалюка. – К. : Алерта, 2009. – 176 с.
4. Миддлтон Д. Бухгалтерский учет и принятие финансовых решений: Пер. с англ. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 408 с.

Іванюта С.Ю.

студент дистанційної форми навчання
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Філатов С.А., кандидат технічних наук, доцент

Оцінювання компетентності персоналу випробувальних лабораторій як один із важливих елементів системи управління якістю

В даній роботі розглянуто основні чинники та фактори, що впливають на якість роботи випробувальних лабораторій. Встановлено доцільність дослідження компетентності персоналу, як одного з основних елементів загальної системи управління якістю.

Реалізація сучасних ідей в сфері якості та побудова процесів підприємств у відповідності до вимог споживача досягається, в першу чергу, за рахунок високої якості технічних послуг випробувальних лабораторій. Удосконалення системи якості випробувальних лабораторій сприятиме підвищенню якості та конкурентоспроможності вітчизняної продукції і послуг. Проте, досягнення результативності в даній сфері можливе за умови комплексного виконання всіх елементів системи.

Важливим елементом загальної системи управління якістю є компетентність персоналу, оскільки персонал випробувальних лабораторій є одним з основних ресурсів забезпечення якості робіт. Вагомий внесок у вирішення проблеми розроблення та впровадження системи якості випробувальних лабораторій зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Богомолів В.Е., Мухаровський М.Я., Андрієнко І.А. та інші.

Однак відсутні розробки концептуального характеру в напрямі дослідження компетентності персоналу в загальній системі управління якістю. Відповідно, встановлення критеріїв для визначення оцінки компетентності персоналу в розробленні та впровадженні системи управління якістю випробувальних лабораторій є актуальною науково-практичною проблематикою.

В першу чергу, оцінка персоналу – це порівняння певних характеристик людини: професійно-кваліфікаційного рівня, ділових якостей, результатів праці з відповідними параметрами, вимогами, еталонами [2].

Оцінка якості компетентності персоналу дозволяє виявити основні чинники, що формують систему якості, а саме: планування кар'єри та просування працівників по службі; здійснення перестановки кадрів з урахуванням компетентності і потенціалу працівників; вивчення специфіки міжособистісних відносин і психологічного клімату у колективі; розробка ефективної системи мотивації трудової діяльності; раціоналізація методів роботи з персоналом [3,4].

Висновки. Проаналізувавши основні чинники та фактори, що впливають на систему якості випробувальних лабораторій, встановлено доцільність дослідження компетентності персоналу, як одного з основних елементів загальної системи. З метою поліпшення якості роботи персоналу випробувальних лабораторій необхідно розробити ряд ефективних заходів, які б надавали змогу більш детально визначати рівень компетентності спеціалістів, знаходити засоби для закріплення в організації потрібних спеціалістів, раціоналізувати методи роботи з персоналом.

Список використаних джерел:

1. Лифиц И.М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг – М : Юрайт-М, 2001. – 224 с.
2. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом – К.: Кондор, 2003. – 297 с.
3. Колот А. М. Мотивація персоналу : Підручник / А. М. Колот. - 2-ге вид., без змін. - К : КНЕУ, 2006. - 340 с.
4. Ядранська О. В. Оцінка персоналу в системі ефективного управління / О. В. Ядранська // Економіка & держава. – 2009. – №1. – С.60-63.

Касянюк І.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Галиця І.О., доктор економічних наук, професор

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах інтеграції в ЄС

У матеріалі розглянуто основи підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах інтеграції в ЄС. Зроблено висновки щодо можливих інтеграційних пріоритетів України як фактора підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Особливої актуальності в останній час набуло питання виходу українських товаровиробників на європейський ринок. Проблема економічного зростання охоплює низку взаємопов'язаних чинників та умов, що їх обумовлюють, а також можливостей для здійснення підприємствами практичних кроків з метою активізації їх економічної діяльності. В умовах глобалізації проблема економічного розвитку певним чином пов'язана з інтеграційними процесами. Наслідком міжнародного поділу праці й міжнародної кооперації виробництва стала глобальна інтернаціоналізація світового господарства, яка проявляється в утворенні великих зон впливу тієї або іншої держави або групи найбільш розвинених країн. Питання, пов'язані з інтеграцією, посідають чільне місце серед пріоритетів української економіки, оскільки окреслюють розуміння і визначення національних інтересів країни, минуле і майбутнє нашої держави [1].

У науковій літературі питання багатовекторності інтеграційного розвитку України, співробітництва в межах ЄС знайшли відображення в численних роботах О. Білоруса, І. Бураковського, А. Гальчинського, Г. Климка, Д. Лук'яненка, В. Новицького, Ю. Пахомова, В. Рокочі, А. Румянцева, В. Степаненка, В. Супруна, А.Філіпенка, С. Фоміна та інших.

Результати їх досліджень стосуються головним чином окремих аспектів функціонування та потенційних можливостей й наслідків вибору партнерських відносин для України між Європейським союзом [2].

Метою даної роботи є аналіз проблем конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції економіки України та шляхи їх вирішення

Після здобуття незалежності Україна відразу стала помітним державним утворенням у європейському розкладі сил. В Європі вона посідає друге місце за площею, поступаючись лише Росії, та шосте місце за населенням, знаходячись в самому центрі європейського континенту на перехресті торговельних, фінансових, енергетичних шляхів та інформаційних потоків. Сучасні тенденції світового розвитку ставлять перед Україною нові проблеми та потребують від неї активної участі в їхньому розв'язанні. Характерною рисою сучасного світового соціально-економічного розвитку є бурхлива динаміка інтеграційних процесів у світі та в Європі зокрема.

Європейська інтеграція і членство в ЄС є стратегічною метою України. Адже це є найкращим способом реалізації національних інтересів – побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцненню позицій у світовій системі міжнародних відносин. Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки.

Сьогодні Європейський Союз займає провідні позиції у світовому господарстві. З насе-

ленням 370 млн. осіб, що складає менш ніж 7% населення світу та територію близько 2,4% площі земної кулі. На його долю припадає 41,4% світового товарного експорту та 39,8% товарного імпорту, 42,8% світового експорту послуг та 41,9% обсягу їх імпорту. Тому для будь-якої країни співробітництво з Європейським союзом означає можливість отримати істотні економічні переваги, які сприятимуть економічному зростанню та підвищенню життєвого рівня населення.

Обравши курс на європейську інтеграцію, Україна стала на шлях комплексного реформування усіх сфер суспільного життя відповідно до європейських стандартів. Тому державі необхідний комплексний аналіз інструментів та механізмів, що можуть бути використані для захисту національних інтересів на внутрішньому ринку за умов його лібералізації [3, с.417].

Розробка та реалізація державної стратегії підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва потребує ґрунтовних досліджень і розробки та впровадження практичних заходів. Перш за все, потрібні зміни в баченні проблем конкуренції державою. Тобто створення такої промислової політики незалежної держави, яка б відповідала умовам ринку, вимогам інтегрування в світову економічну систему, реалізовувала національні інтереси. Метою промислової політики на етапі інтеграції України до ЄС повинно стати підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва.

Міжнародне співтовариство на сьогодні виробило ряд умов та правил, дотримання яких дає змогу не тільки приєднатися до світового ринку, але й конкурувати на умовах рівного партнерства на ринках інших країн. Це інструмент для підвищення ефективності економіки та створення сприятливих умов розвитку технічного та наукового прогресу, який сприяє придбанню товарів та послуг і водночас захищає права споживача.

Заходи по підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного виробництва слід зосередити в першу чергу на таких напрямках:

- 1) узгодження конкурентної політики з вимогами законодавства та правовим полем взагалі;
- 2) прискорення оптимізації структури форм власності та формування прошарку дрібних та середніх власників;
- 3) удосконалення регулювання діяльності суб'єктів монополій та створення сприятливого економічного середовища для всіх суб'єктів економічних відносин;
- 4) активізація виробничої та інвестиційної діяльності;
- 5) фінансово-промислова інтеграція;
- 6) на базі ефективного використання географічних та національних конкурентних переваг України, розробка державної стратегії підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва;
- 7) державна обґрунтована підтримка галузей і виробництв, які можуть підвищити свою конкурентоспроможність не пізніше середньострокового періоду та мають перспективи економічного розвитку [4, с. 98].

До останнього часу в Україні була відсутня чітка послідовна скоординована політики, яка б стимулювала виробників підвищувати якість продукції. Багато в чому це пояснюється тим, що на підприємствах України недостатньо кваліфікованих менеджерів, спеціалістів, фахівців, які володіли б необхідними знаннями у сфері управління якістю. Поряд з цим досвід окремих підприємств, які мають високі досягнення у сфері якості продукції, не поширюється через відсутність ефективної системи інформаційного забезпечення [4, с. 101].

Висновки: Основними шляхами підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в аспекті євроінтеграції є: формування та реалізація державної інноваційної програми, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності підприємств; створення сприятливого бізнес-середовища для національних підприємств; впровадження новітніх технологій на виробництві; сприяння залученню додаткових інвестицій для модернізації виробництва та підвищення конкурентоспроможності підприємств; впровадження системи стандартизації, ін-

форматизації в сфері формування та реалізації промислової політики підприємств; забезпечення постійного підвищення кваліфікації робітників та апарату управління підприємств. Також необхідно створити спеціальні установи які б допомагали вітчизняним підприємствам конкурувати на європейському ринку, наприклад, надавали послуги щодо оцінювання конкурентних переваг та рекомендації щодо їх покращення.

Список використаних джерел:

1. Молчанова Е.Ю. Інтеграція України у регіональні економічні простори: проблема цивілізаційного вибору // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://ivinas.gov.ua/sites/default/files/202..pdf>.
2. Режим доступу до джерела: <http://nfp.gov.ua/content/integraciya.html>
3. Кушніренко О. Економіка України та європейський вибір. // Європейська інтеграція та Україна. – К.: Макрос, 2012. – С.409-421.
4. Науменко І. Конкурентоспроможність економіки та конкурентна політика України в контексті європейської інтеграції. // Європейська інтеграція та Україна. – К.: Макрос, 2012. – С.90-107.

Клекта М.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Хорошенко А.П., кандидат педагогічних наук

Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції на вітчизняних підприємствах

На Євроінтеграційному шляху України одним із основних викликів для економіки держави є конкурентоспроможність її підприємств. Метою даного дослідження є визначення та обґрунтування напрямів підвищення конкурентоспроможності української продукції.

За останні роки проблема конкурентоспроможності продукції в Україні стала однією з найбільш важливих. Від випуску конкурентоздатної продукції залежить ефективний та стабільний розвиток економіки. Цей показник характеризує не лише окремі підприємства, а й економіку країни загалом. Неминучий процес глобалізації не обходить стороною і Україну, яка вже 6 років є членом СОТ. Завдяки вступу до Світової Організації Торгівлі, Україна отримала переваги щодо одержання режиму найбільшого сприяння в торговельному просторі всіх країн-членів СОТ, тобто одночасне покращення умов торгівлі із більш ніж 150 країнами. Але і сьогодні конкурентоспроможність української продукції залишається на дуже низькому рівні, не зважаючи на величезний експортний потенціал багатьох галузей української економіки. Тому тема дослідження, присвячена питанню підвищення конкурентоспроможності української продукції на зовнішньому ринку, є актуальною і своєчасною.

Загальноновизнано, що основою конкурентоспроможності країни є конкурентоспроможні національні підприємства. За визначенням В. Фоміна, конкурентоспроможність – складне багатоаспектне поняття, яке визначає здатність товару зайняти та вдержати позицію на конкурентному ринку в певний період за конкуренції з іншими аналогічними товарами [1, с.365]. Конкурентоспроможність є вагомим критерієм доцільності виходу підприємств на міжнародний ринок. Україна є молодою державою, тому вітчизняні виробники майже не мають досвіду, щоб бути в змозі конкурувати з міжнародними компаніями, які досягли успіху в умовах жорстокої конкуренції, високої насиченості товарних ринків та перевищення на них пропозиції над попитом. Українська продукція не відповідає основним критеріям міжнародних стандартів, тому тільки 1% українських товарів та послуг визнані конкурентоздатними на світовому ринку [2, с. 193].

Можна виділити основні критерії оцінки конкурентоспроможності продукції на внутрішньому ринку:

- наявність споживача даного виду продукції;
- кількість конкурентів, які випускають аналогічну продукцію;
- обсяги виробництва й реалізації продукції підприємств-конкурентів у цілому й у сфері діяльності українського підприємства;
- важливість для конкурентів «панування» на тому сегменті ринку, який опанований чи планується до «завоювання» вітчизняним підприємством;
- основні напрямки конкурентної боротьби на внутрішньому ринку;
- оцінка стратегічної діяльності конкурентів;

- політика горизонтальної інтеграції (з метою виявлення можливостей проведення контролю та управління станом сектору певної галузі);
- розмаїття методів конкуренції (ціни, якість, технологічний рівень, дизайн продукції, сервісні послуги, імідж підприємства, товарний знак тощо);
- стабільність попиту на продукцію, яку має підприємство на кожному сегменті ринку.

Якщо розглядати сучасну діяльність українських підприємств на міжнародному ринку, то можна стверджувати про велику обмеженість експортної номенклатури українських товарів: наша продукція більшою мірою представлена на ринках із переважно ціновою конкуренцією, тобто ринках сировинної продукції і стандартизованих масових готових виробів. В Україні на сьогоднішній день дуже повільно відбувається переорієнтація з торгівлі сировиною і напівфабрикатами на торгівлю товарами з високою доданою вартістю, іншими словами – високотехнологічними виробами. Тоді як сучасні тенденції світового ринку свідчать про перехід від цінової конкуренції до нецінової, тобто конкуренції технічного та якісного рівня продукції. У конкурентній боротьбі за ринки збуту перемагає не той, хто пропонує нижчі ціни, а той, хто пропонує вищу якість, оскільки продукція з кращою якістю значно ефективніша у використанні. Недостатня увага, що приділяється дослідженню сутності і значення якості продукції продовжує бути однією з основних причин низької ефективності виробництва української продукції та її низької конкурентоспроможності на зовнішньому ринку. Окрім цього, в умовах майже повної залежності України від зовнішніх енергетичних ресурсів, та найвищої в Європі енергоємності найбільш експортованих товарів, неможливо говорити про конкурентоспроможність української продукції.

В Індексі глобальної конкурентоспроможності (GlobalCompetitivenessIndex 2013-2014, GCI) Україна за рік опустилася на 11 позицій, посівши 84 місце зі 148 країн. Серед негативних факторів впливу на позицію України у рейтингу можна назвати: доступ до фінансування(16,7%), корупція(15,5%) та податкове адміністрування(11%) [3, с.21].

По суті, основними шляхами підвищення конкурентоздатності української продукції є:

1) Поліпшення стандартизації, як головного інструменту фіксації та забезпечення заданого рівня якості на підприємствах. В рамках цього – впровадження сучасного комплексу систем управління якістю (організація механізму покращення якості продукції тощо). Висока якість вітчизняної продукції сприятиме створенню високого іміджу України на міжнародних ринках, покращення взаємозв'язків з іншими країнами.

2) Створення умов для поліпшення розвитку інноваційної діяльності, запровадження у виробництво новітніх технологій, сучасних виробів нової техніки, запобігання витоку талановитих розробників. Україна на даному етапі є постачальником технологій, інтелекту на світовий ринок. Але замість того, щоб отримувати від цього прибуток, вона, навпаки, терпить збитки.

3) Своєчасна реакція на зміни кон'юнктури ринку: українські підприємства повинні оперативно формувати раціональні та ефективні варіанти відповідей на ці зміни, а для цього необхідне досконале вивчення потреб ринку.

4) В умовах євроінтеграції необхідним є запобігання диспаритетності між цінами на внутрішньому ринку України та світовими цінами на товари і послуги, а також впровадження сучасного інструментарію захисту внутрішнього ринку та відстоювання інтересів національних виробників.

Отже, існуючі позиції вітчизняних підприємств свідчать про дуже низьку конкурентоздатність, що обумовлено рядом проблем, насамперед – сировинною структурою українського експорту. Для підвищення конкурентоздатності української продукції, необхідно брати приклад з розвинутих країн, де конкурентоспроможність постійно перебуває в центрі уваги державних діячів та ділових кіл. Можна сказати, що українські підприємства мають великий потенціал для виходу на міжнародний ринок. Але тільки за умови комплексних дій держави можна вивести вітчизняну продукцію на конкурентоспроможний рівень.

Список використаних джерел:

1. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства. Підручник / Саєнко М.Г. – Тернопіль: «Економічна думка». – 2006. – 390 с.
2. Віткін Л. Усунення технічних бар'єрів у торгівлі товарами та послугами. Гармонізація процедур сертифікації та стандартизації в Україні та ЄС / Віткін Л. // Європейська інтеграція та Україна. – К.: Макрос, 2002. – С.179-198.
3. Кіндзерський Ю. Проблеми національної конкурентоспроможності та пріоритети конкурентної політики в Україні / Кіндзерський Ю., Паламарчук Г. // Економіка України. – 2014, № 8. – С. 19-29.

Корж М.Ю.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Євтушенко С.В., ст. викладач

Економічна політика України в контексті розширення ЄС

В даній роботі розглянуто та проаналізовано цілі та завдання економічної політики України в контексті інтеграції в ЄС.

Курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною незалежності. Його витoki – в історії нашого народу та усвідомленні права жити в демократичній, економічно розвиненій, соціально орієнтованій країні. Його мета – створення шляхом масштабних внутрішніх перетворень умов для входження до спільноти європейських розвинутих країн. Сьогодні цей курс є домінантою внутрішньої та зовнішньої державної політики.

Дослідження проблеми інтеграції, економічної політики та співпраці України з ЄС знайшли своє відображення у роботах та монографіях таких авторів, як І. Бережнюк, С. Боротничек, А.С. Гальчинський, О.А. Корнієвський, В. Опришко, Н. Пирець, П. Пашко, В. Посельський, М. Тонев, Є.Д.Холстїніна, О.Дугїна, З.Бжезинський, О.Ледяєва, С.Хантїнгтона.

Економічна політика держави – це система соціально-економічних ідей та цілей розвитку країни, основні завдання, засоби їх досягнення, а також діяльність органів державної влади й управління щодо їх реалізації [1].

Інтеграція України в ЄС – ключовий прїоритет розвитку Української держави. Обґрунтуванню і підтвердженню цього стратегїчного курсу було присвячене Послання Президента України до Верховної Ради «Європейський вибїр». Такий вибїр підтримується як переважною бїльшістю політичних сил, так і українським суспїльством.

До найбільш загальних економічних цілей держави можна віднести наступні:

- забезпечити економічний рїст;
- створити умови економічної свободи (право господарюючих суб'єктів самим вибїрати вид, форму і сферу економічної діяльності, методи її здійснення і використання доходу від неї);
- забезпечувати економічну безпеку й економічну ефективність (здатність всієї економіки одержати максимальний результат з наявних обмежених ресурсів);
- піклуватися про забезпечення повної зайнятості (кожний, хто може і хоче працювати, повинен мати роботу);
- здійснювати допомогу тим, хто не може себе цілком забезпечити тощо.

Полїтика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простїр з метою набуття членства в ЄС» [3].

Розширення Європейського Союзу ставить перед Україною два завдання. Перше з них – це необхідність прискорення економічних реформ в цілому та реструктуризації виробництва зокрема. Адже можливість скористатися позитивними ефектами розширення багато в чому визначається рівнем та динамікою розвитку української економіки, її здатністю швидко адаптуватися до змін на міжнародних ринках. Друге полягає в необхідності пошуку нової моделі

співробітництва з розширеним Євросоюзом, реалізація якого, у свою чергу, залежатиме від економічних перетворень в Україні та переходу на інноваційний шлях розвитку.

Ця модель має передбачати як відповідні внутрішні заходи, так і зустрічні кроки з боку ЄС. Йдеться про зміцнення внутрішньої конкурентоспроможності національної економіки з орієнтацією на поступове досягнення європейських соціально-економічних параметрів розвитку, з одного боку, та створення у перспективі зони вільної торгівлі Україна – ЄС на основі асиметричного відкриття ринків на користь України – з другого.

У реалізації економічного співробітництва з ЄС Україна виходитиме з необхідності запровадження інтеграційної ідеології економічних відносин, що передбачає інтеграцію України в економічні та соціальні структури ЄС, поступове входження України до єдиного внутрішнього ринку ЄС, створення повноцінного конкурентного середовища, максимально зважуючи наслідки протекціоністських дій з боку ЄС.

Наближення ЄС до українських кордонів об'єктивно збільшує вплив європейської спільноти на Україну, модернізує співробітництво з новими членами Союзу. У стратегічному плані цей процес можна розглядати як позитивний – такий, що сприяє запровадженню в Україні європейських стандартів, розширює рамки співробітництва з Європейським Союзом. Необхідно спільно з ЄС відшукати взаємоприйнятні механізми, здатні зберегти та розвинути позитивну динаміку двосторонніх торговельно-економічних та політичних відносин.

У практичному плані на найближчу перспективу перед Кабінетом Міністрів України постають такі завдання у соціально-економічній сфері:

- впровадження інноваційної моделі економічного розвитку України як передумови досягнення соціального та економічного рівня країн Європейського Союзу;
- визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності економіки України в умовах розширеного ЄС, у т. ч. державної підтримки галузей економіки з урахуванням механізму субсидування та надання пільг згідно з нормами і вимогами СОТ та законодавства ЄС;
- здійснення заходів щодо збереження доступу українських товарів та послуг на ринок розширеного ЄС;
- досягнення домовленостей з ЄС щодо збільшення обсягів квот на поставки української сталеливарної продукції на ринок розширеного ЄС на рівні, не нижчому середньорічних обсягів поставок цієї продукції до десяти країн-кандидатів за останні три роки;
- досягнення домовленостей з ЄС щодо встановлення для імпорту до десяти нових держав-членів ЄС української продукції, яка підпадає під дію антидемпінгових заходів ЄС, тимчасового режиму на період, необхідний для перегляду відповідних антидемпінгових заходів та внесення необхідних змін до двосторонньої правової бази. При цьому необхідно передбачити скорочення терміну розгляду заяв українських виробників-експортерів на проведення переглядів до одного місяця;
- досягнення домовленостей з ЄС щодо поширення на Україну “соціальних” преференцій у рамках Генеральної системи преференцій ЄС;
- створення в Україні систем моніторингу якості продукції (насамперед сільськогосподарської) відповідно до норм ЄС. [4].

Надалі розглянемо основні чинники що перешкоджають інтеграції України до ЄС:

- важко приймаються нові реформи необхідні для вступу;
- невідповідність вітчизняних стандартів Європейським;
- високий рівень корумпованості особливо серед владних структур;
- низький рівень ВВП (в 2 рази нижчий за середній показник Європи);
- відсутність помітних результатів внутрішніх соціально-економічних трансформацій.

Хоча перший крок на дорозі України до ЄС і зроблений, а саме підписання економічної частини угоди. Україні доведеться пройти довгий і важкий шлях для підписання договору про членство з Євро Союзом.

З вище сказаного можна зробити висновок, що шанси вступу України в ЄС є досить ви-

сокими, але досягти цього можливо тільки за чітко спрямованої, виваженої політики, створення чіткої законодавчої та нормативно-правової бази, відповідних інституцій, які відкривають широкі можливості для реалізації планів економічного і соціального розвитку, національної безпеки і дасть змогу посісти нашій державі гідне місце у Європейській спільноті незалежних держав.

Список використаних джерел

1. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. – К., 2006. – 262 с.
2. Юрій М. Ф. Людина і світ [Текст] / М. Ф. Юрій. – К. : Дакор, 2006. – 460 с.
3. Відносини Україна–ЄС [Електронний ресурс] // Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/relations>.
4. Розширення Європейського Союзу – нові можливості та перспективи для України [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.niss.gov.ua/Evointeg/Prez1/roz9.htm>.

Максимчук Л.В.

ст. викладач кафедри економіки та менеджменту підприємства
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Стратегічні орієнтири розвитку інноваційного потенціалу підприємства

Робота присвячена дослідженню поняття інноваційного потенціалу підприємства в рамках існуючих підходів до його вивчення з метою обґрунтування стратегічних напрямів його розвитку.

В умовах посилення глобалізаційних процесів, вибір правильних стратегічних орієнтирів розвитку виступає ефективним інструментом довгострокової орієнтації підприємства в ринкових умовах та досягнення конкурентних переваг. На шляху стратегічного розвитку, поряд із раціональним та ефективним використанням матеріальних, виробничих і трудових ресурсів, пошуком нових можливостей, своєчасних креативних управлінських рішень, успішна діяльність підприємств значною мірою залежить від їх інноваційного потенціалу.

Поняття економічного потенціалу та проблеми його розвитку перебувають у центрі уваги багатьох науковців, серед них О.В. Ареф'єва, Н.С. Краснокутська, Є.В. Лапін, О.І. Олексюк, І.М.Репіна, О.С. Федонін та ін. Але, між тим, недостатньо дослідженим залишається поняття інноваційного потенціалу, його місце у структурі загального потенціалу підприємства та значення при виборі стратегічних орієнтирів розвитку. Все це актуалізує необхідність подальших досліджень у цьому напрямку.

Розкрити зміст поняття інноваційного потенціалу та зрозуміти його структуру доцільно за допомогою існуючих підходів до його вивчення. Дослідимо особливості вивчення інноваційного потенціалу з погляду системного та процесного підходів [1].

Згідно системного підходу, що передбачає використання принципу системності, інноваційний потенціал має певну кількість його видових проявів, що є взаємозв'язаними в рамках конкретної виробничої системи, а також є результатом і чинником інших складових потенціалу підприємства: джерел фінансування, матеріально-технічної бази, результатів та умов розвитку науково-технічного, кадрового забезпечення тощо [2]. Тобто інноваційний потенціал являє собою складову системи взаємопов'язаних потенціалів підприємства, виділених на ресурсній основі (рис. 1).

Рис. 1. Інноваційний потенціал, як система

Джерело: побудовано автором

Проте, використання лише системного підходу до розуміння інноваційного потенціалу підприємства є недостатнім, оскільки він спрямований лише на дослідження об'єкта управління, залишаючи поза увагою детальний аналіз факторів, методів, функцій та складових управлінського впливу суб'єкта господарювання на інноваційний потенціал. Дослідження цих складових доцільно за умови застосування процесного підходу (рис. 2).

Рис. 2. Інноваційний потенціал, як процес

Джерело: побудовано автором

Як бачимо на рисунку 2 структура інноваційного потенціалу представлена єдністю трьох його складових: ресурсної, внутрішньої, результативної, які співіснують, впливають і обумовлюють одна одну під впливом суб'єктного фактору – підприємницьких здібностей.

Так, ресурсна складова інноваційного потенціалу залежить від можливостей використання кожного одиничного господарського ресурсу в інноваційному процесі. Інтенсифікація інноваційної діяльності дозволяє підвищити ефективність використання ресурсної складової, а значить, і інноваційного потенціалу в цілому. Головним принципом виділення ресурсних елементів потенціалу є їх функціональна роль в інноваційному процесі. Ця складова включає у себе матеріально-технічні, інформаційні, фінансові, людські ресурси, та інші види ресурсів, які існуючі в безпосередньому зв'язку та взаємозалежності [3].

Внутрішня складова інноваційного потенціалу забезпечує трансформацію вхідних ресурсів у економічні блага, які мають задовольняти корпоративні та суспільні інтереси: винаходи і виробництво нових продуктів.

Результативна складова являє собою результат реалізації існуючої можливості – інноваційний продукт, який обумовлює подальший не лише кількісний, але й якісний зріст інноваційного потенціалу підприємства. Наприклад, він сприяє розвитку ресурсної складової, якщо це продукт, внутрішньої частини інноваційного потенціалу, якщо це здійснена інновація в самій інноваційній сфері тощо.

Отже, в результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. Вибір стратегічних напрямків інноваційної діяльності базується на результатах всебічної оцінки як середовища, в якому працює підприємство, так і визначенні внутрішніх інноваційних можливостей підприємства, які характеризуються станом і рівнем використання інноваційного потенціалу. Багатогранність поняття інноваційного потенціалу дає можливість аналізувати його внутрішню будову з точки зору різних підходів. Інноваційний потенціал, як основа цілісної системи потенціалу підприємства, в якій він взаємодіє з іншими складовими потенціалу підприємства (кадровим, науково-технічним, технологічним тощо), являється їх комплексною характеристикою і джерелом розвитку. Розуміючи інноваційний потенціал підприємства як процес, управління його розвитком повинно представлятися у вигляді сукупності взаємозв'язаних функцій та методів управлінського впливу, які забезпечуватимуть досягнення мети й перехід системи на якісно новий рівень, відповідно до стратегічних орієнтирів розвитку інноваційного потенціалу підприємства.

Список використаних джерел:

1. Лепа Р.Н. Анализ методологических подходов к управлению и принятию решений на предприятии. / Р.Н. Лепа // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – 2005. – Вип. 100-1. – С.77-84.
2. Шилова О.Ю., Чермошенцева Є.С. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і механізм управління // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2012, № 1. - С. 224-226.
3. Скоробогата Л.В. Оцінка та технології обліку економічного потенціалу діяльності підприємств [Текст]: дис. ... к.е.н.: 08.06.04 / Скоробогата Лариса Вікторівна; “Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України”. – Київ, 2005. – 220 с.

Попович Г.Ю.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»»

Науковий керівник: Луценко І.А., кандидат економічних наук

Шляхи підвищення конкурентоспроможності української продукції на світовому ринку

Розглянуто проблему досягнення українськими підприємствами міжнародної конкурентоспроможності їх продукції, проаналізовано основні чинники, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність та запропоновано шляхи підвищення конкурентоздатності української продукції.

Одна з найважливіших задач розвитку підприємства і країни в цілому, нерозривно пов'язана з ефективністю виробництва, забезпечення випуску необхідної кількості сучасних виробів та покращення якості, досягнення конкурентоспроможності продукції на ринку як вітчизняному, так і за кордоном. Саме тому постає актуальним розглянути це питання.

Серед вітчизняних авторів, що займаються проблемою конкурентоспроможності українських підприємств можна виділити Осипова В.Н., Козака Ю.Г., Єханурова Ю.І., Кредисова А., а зарубіжних авторів, що досліджують проблему конкурентоспроможності підприємств в цілому – М. Портера, Фатхутдинова Р.А., Томпсона А.А.

Конкурентоспроможність країни залежить від того, наскільки її промисловість здатна до оновлення та модернізації. Компанії досягають переваги над найсильнішими в світі конкурентами завдяки своїй енергії та підприємливості. Їм вигідно мати сильних суперників на внутрішньому ринку, «агресивних» вітчизняних постачальників і вимогливих вітчизняних споживачів [3, ст 550]. Конкурентоспроможною буде вважатися така продукція, яка матиме не тільки високі споживчі властивості, але і відповідати вимогам міжнародних стандартів щодо екологічної безпеки.

Верховною Радою України 16 травня 2008 року схвалено Закон України “Про ратифікацію протоколу про вступ України до СОТ”.

Світова організація торгівлі (СОТ) – єдина міжнародна організація, що опікується глобальними правилами торгівлі між країнами. Її головна функція – забезпечувати, щоб торговельні обміни відбувалися настільки легко, передбачувано і вільно, наскільки можливо. СОТ стала наступницею Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), укладеної після Другої світової війни.

Важливою перевагою набуття Україною членства в СОТ є створення прозорого та передбачуваного бізнес-середовища. Обов'язковою умовою для цього є удосконалення систем стандартизації, сертифікації, застосування санітарних, фітосанітарних заходів та технічних регламентів. Таке удосконалення для держави має особливе значення і може бути забезпечено лише у вигляді кардинальної реформи всієї вітчизняної системи технічного регулювання. Беззаперечним є той факт, що система технічного регулювання країни повинна бути ефективною та прозорою.

Встановлено чим більш глибоко підприємство буде приділяти увагу стандартам для їх продукції, тим швидше їм вдасться потрапити на європейський ринок і конкурувати вже з успішними компаніями. Проте, необхідно буде продумати виграшну стратегію, щоб споживач помітив продукцію підприємства на полицях їх супермаркетів.

Оцінюючи сучасний стан конкурентоспроможності української продукції, можна зазначити негативну тональність. В Індексі глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index 2013-2014, GCI) Україна за рік опустилася на 11 позицій, посівши 84 місце зі 148 країн. Серед негативних факторів впливу на позицію України у рейтингу можна назвати: доступ до фінансування(16,7%), корупція (15,5%) та податкове адміністрування(11%).

По суті, основними шляхами підвищення конкурентоздатності української продукції на міжнародному ринку є:

1) Поліпшення стандартизації, як головного інструменту фіксації та забезпечення заданого рівня якості на підприємствах. В рамках цього – впровадження сучасного комплексу систем управління якістю (організація механізму покращення якості продукції тощо). Висока якість вітчизняної продукції сприятиме створенню високого іміджу України на міжнародних ринках, покращення взаємозв'язків з іншими країнами.

2) Створення умов для поліпшення розвитку інноваційної діяльності, запровадження у виробництво новітніх технологій, сучасних виробів нової техніки, запобігання витоку талановитих розробників. Україна на даному етапі є постачальником технологій, інтелекту на світовий ринок. Але замість того, щоб отримувати від цього прибуток, вона, навпаки, терпить збитки.

3) Своєчасна реакція на зміни кон'юнктури ринку: українські підприємства повинні оперативно формувати раціональні та ефективні варіанти відповідей на ці зміни, а для цього необхідне досконале вивчення потреб ринку.

4) В умовах євроінтеграції необхідним є запобігання різниці між цінами на внутрішньому ринку України та світовими цінами на товари і послуги, а також впровадження сучасного інструментарію захисту внутрішнього ринку та відстоювання інтересів національних виробників.

5) Інфраструктура та інформація. На сьогодні рівень розвитку цих двох факторів у нашій країні є недостатнім. Експортери мають низький рівень кваліфікації і проінформованості щодо ситуації на міжнародних ринках.

В результаті, дуже часто це призводить до невиправданого заниження цін і проведення демпінгових торговельних операцій на світовому ринку, що веде до відповідної реакції з боку інших держав і створює для наших експортерів імідж “нечесних конкурентів”.

Для підвищення конкурентоздатності української продукції, необхідно брати приклад з розвинутих країн, де конкурентоспроможність постійно перебуває в центрі уваги державних діячів та ділових кіл. Можна сказати, що українські підприємства мають великий потенціал для виходу на міжнародний ринок. Але тільки за умови комплексних дій держави можна вивести вітчизняну продукцію на конкурентоспроможний рівень.

Список використаних джерел:

1. Макаренко М.В. Підвищення конкурентоспроможності промислової продукції шляхом застосування ефективної маркетингової концепції збуту // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №1 (79). – С.26-34.
2. Марцин В.С. Механізм забезпечення конкурентоспроможності товару та показники її оцінки // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №1 (79). – с. 35-44.
3. Портер М. Міжнародна конкуренція: Пер. с англ. і з передмовою В.Д. Щетініна – М.: Міжнародні відносини, 2002. – 896 с.

Снігір О.І.

методист

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Сутність трактування дефініції «державно-приватного партнерства»

Автором розглядається визначення сутності поняття «державно-приватного партнерства» з різних точок зору, які існують у сучасній науковій думці.

Досить новим та актуальним в економіці України є система взаємозв'язків держави та бізнесу, що знаходить своє відображення в категорії «державно-приватного партнерства» (далі ДПП). У сучасній економічній літературі термін «державно-приватного партнерства» має значний діапазон визначень, що зумовлює відсутність чіткості даної дефініції, як на глобальному, так і на державному рівні. В таблиці 1 наведено трактування поняття партнерської взаємодії держави і бізнесу міжнародними фінансовими організаціями, а також, російськими і українськими науковцями.

Таблиця 1

Тлумачення поняття «державно-приватне партнерство»

Автор(и)	Поняття та його характеристика
Міжнародний Валютний Фонд	ДПП належить до угод, де приватний сектор постачає інфраструктурні активи та послуги, що традиційно забезпечувались урядом. На додаток до приватної реалізації та фінансування публічних інвестицій, ДПП має дві інші важливі характеристики: 1) акцент на наданні послуг та інвестуванні приватним сектором; 2) суттєвий ризик переходить від уряду до приватного сектору. ДПП залучається в широке коло соціальних та економічних інфраструктурних проєктів [4, с. 16].
Європейський інвестиційний банк	ДПП є стандартним терміном для позначення відносин, утворених між приватним сектором та публічними органами, часто з метою залучення ресурсів приватного сектору та / чи досвіду, щоб допомогти в забезпеченні та постачанні активів та послуг державного сектору [4, с. 17].
Закон України Про державно-приватне партнерство	ДПП - співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами. [1]
Варнавський В.Г.	ДПП — це юридично оформлене (як правило, на фіксований термін), що передбачає співінвестування і розподіл ризиків, систему відносин між державою і муніципальними утвореннями, з одного боку, та громадянами і юридичними особами — з іншого, предметом якої виступають об'єкти державної та/або муніципальної власності, а також послуги, які виконуються і надаються державними та муніципальними органами, організаціями, установами та підприємствами [6, с. 46].
Хлебніков К.В.	ДПП за своєю економічною природою є результатом розвитку традиційних механізмів господарських взаємовідносин між державною владою і приватним сектором з метою розробки, планування, фінансування, будівництва та експлуатації об'єктів, що задовольняють суспільні потреби. Державно-приватне партнерство позначає себе як партнерство у модернізації й у забезпеченні її системі стратегічного планування, в тому числі і на регіональному рівні [8, с. 135].
Чукаєва І. К., Бган Л. Г.	ДПП є інституційним та організаційним альянсом державної влади і приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значимих проєктів у широкому спектрі діяльності – від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання громадських послуг у масштабах всієї країни або окремих територій. [5, с. 47].

Запатріна І.В., Лебеда Т.	Публічно-приватне партнерство – партнерство публічної влади (на центральному чи місцевому рівнях) та приватного бізнесу задля вирішення суспільно-важливих проблем (задач) в інтересах суспільства в цілому чи окремої територіальної громади Отже, виходячи з того, що в Україні розрізняються поняття а) державної і муніципальної власності; б) центральної і місцевої влади, а також в) поняття суспільства в цілому і окремої територіальної громади, більш точним використання терміну «публічно-приватне партнерство» [3, с. 57].
Мартякова О.В.	ДПП – це економіко-правовий механізм узгодження інтересів і забезпечення рівноправності держави і бізнесу в рамках реалізації соціально-економічних проєктів, спрямованих на досягнення цілей державного управління [7, с. 236].
Шилепницький П.І.	ДПП – це відносини, які виникають між державою в особі уряду, органів державної влади та самоврядування, державних установ, підприємств, організацій, з одного боку, а з другого боку – з приватним сектором в особі суб'єктів господарювання недержавної форми власності, громадськими організаціями, місцевими спільнотами з приводу перерозподілу повноважень щодо створення інфраструктури загального користування, виробництва товарів і послуг, які традиційно вважалися монополією держави, врегулюванням між сторонами в зв'язку з цим таких питань: розподіл відповідальностей, ризиків, зобов'язань щодо фінансового забезпечення, проектування, будівництва, утримання, експлуатації, права власності, участь в управлінні та розподілі прибутку, що базується на принципах рівності, відкритості, недискримінації, змагальності, підвищення ефективності та мінімізації ризиків і витрат [4, с. 189].
Головінов О.М.	ДПП можна визначити як союз господарюючих суб'єктів (держави, приватного бізнесу) і інститутів (правових, фінансово-кредитних), взаємодіючих у процесі виробництва і використання благ, які пов'язані з умовами життєдіяльності суспільства і забезпечують реалізацію стратегічних цілей його сталого економічного розвитку. Як економічна категорія, державно-приватне партнерство – це особливий тип економічних відносин, який необхідно розглядати з позицій доцільного використання обмежених ресурсів з метою переходу до інноваційного розвитку економіки. [2, с. 56-57]

Резюмуючи вищеподані інтерпретації державно-приватного партнерства, подальший аналіз даної дефініції має виходити з розуміння його як інструмента державного регулювання. Систематизація і узагальнення існуючих підходів до трактування поняття партнерської взаємодії держави та підприємницького сектору, дозволяє зазначити, що ДПП потрібно розглядати як форму економічних відносин, пов'язану з виникненням потреб у значних обсягах інвестицій для фінансування та реалізації вагомих національних проєктів, шляхом узгодження взаємовідносин, інтересів і цілей держави та бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
2. Головінов О.М. Концептуальні засади формування державно-приватного партнерства / О.М. Головінов // Економічний вісник Донбасу. – 2012. – № 3 (29). – С. 56-62.
3. Запатріна І.В. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні / І. Запатріна, Т. Лебеда // Економіст. – 2011. – №3. – С. 52-58.
4. Шилепницький П.І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика: монографія / П.І. Шилепницький. Інститут регіональних досліджень НАН України. – Чернівці, 2011. – 455 с.
5. Чукаєва І. К., Бган Л. Г. Державно-приватне партнерство у реалізації проєктів енергетичної інфраструктури // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 4. – С. 46-53.
6. Варнавский В. Государственно-частное партнерство: некоторые вопросы теории и практики / В. Варнавский // Мировая экономика и международные отношения. – 2011. – № 9. – С. 41-50.
7. Мартякова Е.В. Социально-экономическое развитие и инструменты партнерских отношений / Е.В. Мартякова // Вісник Донецького Національного університету, Сер. В: Економіка і право, Спецвип. – 2011. – Т. 1. – С. 233-238.
8. Хлебников К.В. Государственно-частное партнерство: экономическое содержание и институциональные границы / К.В. Хлебников // Экономика и управление. – 2011. – № 7(80). – С. 131-135. – Режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/07/10/1263438545/26.pdf>.

Сулейман Валід Міляд

аспірант

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Одягайло Б.М., доктор економічних наук, професор

Достовірна ринкова інформація як передумова раціоналізації бізнесової діяльності підприємства

У тезах проаналізовано особливості основних джерел отримання інформації про ринкових конкурентів та показано її вплив на раціональну поведінку учасників ринку.

Ведення бізнесу в сучасних умовах характеризуються посиленням конкурентного тиску, що робить актуальним пошук достовірних джерел інформації для аналізу конкурентної ситуації в галузі та прогнозування реакції конкурентів на її зміну. Можливість використання того чи іншого методу конкурентного аналізу значною мірою зумовлена наявністю відповідної інформації. Хоча невпинне посилення потужності інформаційних потоків, яке, як не парадоксально, супроводжується наростанням асиметричності доступу до інформації, приводить до того, що поведінка економічних суб'єктів стає обмежено раціональна.

До основних об'єктів конкурентного аналізу, за визначенням відомого американського економіста М. Портера, належать: майбутні цілі, поточна стратегія, уявлення, потенційні можливості [2, 87]. Завдяки володінню повною і достовірною інформацією (первинною і вторинною) про зазначені об'єкти, формується раціональна поведінка учасників ринку. Основними методами збирання первинних даних є спостереження, опитування й експерименти, а джерелами – канали розподілу продукції, постачальники, споживачі, торгові агенти, рекламні агентства, аналітичні служби, маркетингові організації, з якими співпрацює організація, а також безпосередньо його персонал. Вторинна інформація вже пройшла попередню обробку і є систематизованою, але при цьому вона досить часто не відповідає цілям дослідження через неповноту та надто загальний характер; містить застарілі дані; в ній відсутні відомості щодо методології збирання даних.

За рівнем доступності необхідну інформацію поділяють на відкриту, умовно відкриту і закрити. Сучасна наукова, промислова й економічна інформація (відкрита та умовно відкрита) здебільшого легкодоступна. На думку французького дослідника М. Денюзьєра, 95% потрібних даних можна отримати зі спеціальних журналів і наукових праць, звітів організацій, внутрішніх видань, брошур і проспектів, які роздають на ярмарках і виставках. Головним джерелом інформації для корекції очікувань (згідно з концепцією – ефективних ринків) є динаміка ринків і, насамперед – цін на них. Недосконалість ринків веде до недосконалості цін, що приводить до недосконалості інформації, якою володіють учасники ринку [1, 127].

Доступ до інформаційних джерел про основні тенденції ринку і наміри конкурентів може відбуватися шляхом конкурентної розвідки, яка проводиться в межах закону і етичних норм [3, 76].

Відповідно, раціональна поведінка учасників ринку формується лише завдяки використанню повної та симетричної інформації, яка може бути легально чи нелегально отримана.

Органічне поєднання такої інформації дає змогу суб'єкту господарювання об'єктивно оцінити конкурентну ситуацію в галузі та виробити раціональну поведінку.

Список використаних джерел

1. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : Монографія / Я.А. Жаліло. – К: НІСД, 2009. – 336 с.
2. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / Майкл Портер; Пер. с англ. – 3-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 453 с.
3. Ткачук Т. Характерні особливості конкурентної розвідки та промислового шпигунства / Т. Ткачук // Персонал . – 2007 . – N2 . – С.72-78.

Щека Е.Р.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Андрєєва В.А., кандидат економічних наук, доцент

Українські підприємства: переваги та недоліки входу в ЄС

*Розкрито основні напрямки співпраці і шляхи інтеграції України до ЄС.
Охарактеризовано основні переваги та недоліки інтеграції в ЄС.*

Членство у ЄС формує міжнародний імідж України на світовому ринку товарів та послуг. Завдяки приєднанню до Євросоюзу ми на крок наблизились до СОТ. Це ознака інтеграції нашої держави до світової господарської системи, це нові конкурентні умови співпраці на міжнародному рівні. Саме завдяки лібералізації торгівлі товарами та послугами, а також разом зі зниженням ввізних мит на товари, економіка України почала набувати вагомості на світовому ринку. І саме ЄС є організацією, яка формує правила торговельно-економічної, інвестиційної, податкової, митної гри на глобальному рівні і суттєво впливає на умови економічного співробітництва в рамках регіональних угруповань.

Вчені дослідили не лише сучасний стан співпраці України з ЄС, але й зробили припущення стосовно подальшого розвитку співпраці. Вагомий внесок у дослідженні співпраці України з ЄС та її впливу на розвиток вітчизняної економіки зробили такі науковці: І. Бараковський, О. Білорус, В. Лановий, В. Мазуренко, В. Черевко, А. Мокій, І. Бураковський, О. Шнирков, Т. Циганкова, В. Сіденко, А. Філіпенко, А. Лук'яненко, А. Гальчинський та інші.

Метою дослідження є вивчення сутності членства України у ЄС, а також визначення існуючих позитивних та негативних сторін розвитку українських підприємств.

На етапі економічного зростання набуває особливої значущості здійснення регулюючих заходів, спрямованих на ліквідацію прихованого безробіття, проведення політики продуктивної зайнятості. Зусилля органів державної влади, і насамперед уряду, мають концентруватися на запровадженні дієвих стимулів створення нових робочих місць, забезпеченні гарантій зайнятості в процесі приватизації та реструктуризації підприємств, на підтримці підприємництва й самозайнятості населення, розширенні практики громадських робіт, підвищенні гнучкості ринку праці [2].

Протягом десятиліть українські підприємства були фактично “відрізані” від світового ринку. Тому їх вихід на європейський ринок має велике значення як джерело досвіду та практичних вмінь конкурувати з виробниками інших країн, розробляти та реалізовувати стратегію виробничо-комерційної діяльності, зорієнтованої на світову кон'юнктуру відповідних ринків. При цьому слід окремо вказати, що вміння успішно діяти на міжнародних ринках веде до підвищення рівня задоволення потреб національних споживачів. Особливо велике значення для української економіки, в разі вступу до ЄС, буде приєднання до Лісабонської стратегії щодо підняття конкурентоздатності.

Серед стратегічних завдань наступного десятиліття — глибокі якісні перетворення в енергетичному секторі економіки. Це питання, що належить до найскладніших в економічній політиці, великою мірою визначає національну безпеку держави. Україна задовольняє свої потреби в природних енергоресурсах за рахунок власного їх видобутку приблизно на 45%.

Співпраця України з Європейським Союзом необхідна для технологічного оновлення українського виробництва. Виробничі технології українських підприємств відстають від тих,

що їх використовують передові європейські країни, Україна не має капіталу, необхідного для модернізації наявних та створення нових сучасних підприємств. Головним завданням стосовно науково-технічної кооперації України з країнами Західної Європи є підключення України до робіт, що виконуються в рамках програми науково-технічної інтеграції у галузі високих технологій і міжнародних науково-технічних програм ЄС, спрямованих на вирішення фундаментальних науково-технічних проблем і досягнення на цій основі якісно нового рівня виробничого потенціалу, участь у створенні і роботі міжнародних дослідницьких центрів [3].

Головною перевагою, яку отримають українські підприємці внаслідок вступу України до ЄС, стане створення прозорого та передбачуваного бізнесового середовища в Україні. Після набуття Україною членства у ЄС країни – торговельні партнери зобов'язані будуть знизити імпортні тарифи та інші нетарифні торговельні бар'єри щодо української продукції. Зменшення рівня ввізних мит практично на всі види продукції, яка імпортується до України, позитивно вплине на конкурентоспроможність підприємств, що використовують імпортні комплектуючі. Підприємства громадського харчування отримають кращі можливості вибору продуктів та напоїв. Також це дасть змогу збільшити асортимент продукції на ринку України, від чого найбільше виграють споживачі.

Важливим для українського бізнесу стане спрощення митних процедур і збільшення їх прозорості та контролюваності. На сьогодні майже всі торговельні партнери України визнають, що процедури митного оформлення при імпорті є одними з основних нетарифних бар'єрів у торгівлі. Лібералізація ринку фінансових і банківських послуг сприятиме здешевленню кредитних ресурсів для підприємств України. Нині це одна з головних проблем підприємств України. Багато з них відчують необхідність певних, іноді значних змін у своїй діяльності, але не мають можливості залучити кошти на вигідних для себе умовах[4].

Потенційні небезпеки інтеграції України з країнами ЄС практично однакові, з тими, що й з країнами СНД чи Євразійським Економічним Союзом, оскільки визначаються не стільки стороною інтеграції, скільки внутрішніми проблемами України.

Спрощення чи повне скасування митних режимів зовсім не гарантують розширення масштабів експорту українських товарів та послуг. Українські виробники можуть виявитися об'єктивно неконкурентоспроможними, що цілком вірогідно з огляду на структуру національної економіки, технологічну відсталість підприємств та нерозвинутість інфраструктури. Водночас імпортні товари/послуги стануть дешевшими та доступнішими, тобто національні виробники можуть втратити позиції навіть на вітчизняному ринку.

Низький рівень бізнесової культури, викривлені стандарти ділової етики, поширення корупційних практик серед українських підприємців та чиновників здатні звести нанівець найкращі міжнародні проекти.

Зрештою коли інвестори почують, що в Україні змінюється законодавство, ми переходимо на європейські стандарти, коли ми заберемо цей непотрібний надмірний державний контроль, який не є ефективний. Тоді ми станемо привабливими для залучення іноземних інвестицій. Іншого шляху нема, слід підписувати асоціацію з ЄС якнайшвидше!

Країни ЄС мають потужний економічний потенціал, що базується на сучасних технологіях і забезпечує високу якість зайнятості населення. Попри поширені уявлення про деіндустріалізацію та знищення так званого «реального» виробництва, промисловість залишається основою економіки переважної більшості країн ЄС, в ній зосереджено майже чверть загальної чисельності зайнятого населення. Інтеграція з ЄС полегшить Україні доступ до сучасних технологій та соціальних інновацій, допоможе здійснити давно потрібні структурні зміни в економіці та кардинально поліпшити якість зайнятості[5].

Висновки: Отже, приєднання України, в загальному, відповідає її національним інтересам за умови врахування наданих вище переваг та недоліків, об'єктивного та всебічного вивчення факторів інтеграції, її впливу на політичну, економічну, соціальну та культурну сфери держави, вироблення власної лінії поведінки в межах, які не суперечитимуть членству України в ЄС.

Список використаних джерел:

1. Діагностика сектору текстильних виробів України, БІЗПРО, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), жовтень 2006, - 205 с.
2. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилук, Я. В. Белінська та ін. — К.: НІСД, 2014.
3. Інформаційно-аналітичні матеріали з питань вступу України до ЄС. Міністерство економіки України, 2013р. – 19 с.
4. Кушніренко О. Економіка України та європейський вибір. // Європейська інтеграція та Україна. – К.: Макрос, 2014. – С.409-421.
5. Науменко І. Конкурентоспроможність економіки та конкурентна політика України в контексті європейської інтеграції. // Європейська інтеграція та Україна. – К.: Макрос, 2012. – С.90-107.

Секція 2

Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції

Захаров О.І.

директор навчально-наукового інституту менеджменту безпеки
кандидат економічних наук, професор
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Взаємодія влади та бізнесу в системі економічної безпеки

Автором розглядаються питання організації взаємодії органів державної влади та бізнесу в системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в умовах економічної кризи та активізації процесів євроінтеграції України.

У світовій економіці відбуваються складні зміни, викликані процесами глобалізації. Вони серйозно впливають на розвиток національних економік. Зміни у світовій економіці носять суперечливий характер. З одного боку, глобалізація дає великі можливості для розвитку національних економік, і в той же час несе для них серйозні загрози, пов'язані, в першу чергу, з економічними кризами і глобальною конкуренцією.

Кризові явища, що виникають в якомусь одному секторі світової економіки, як правило, швидко поширюються на інші її сектори, і в кінцевому підсумку призводять до глобальних економічних потрясінь. Один з уроків останнього світової фінансово-економічної кризи полягає в тому, що вихід з нього і подолання його руйнівних наслідків можливо тільки при тісній взаємодії і узгодженні інтересів бізнесу і влади. Як показав досвід економічно розвинених країн, тільки при активній підтримці урядів національні суб'єкти господарської діяльності змогли, незважаючи на всі труднощі, успішно відновити свою нормальну економічну діяльність і створили умови для свого подальшого розвитку.

Влада, в наш непростий, насичений безліччю загроз і небезпек час, в першу чергу відповідає за національну безпеку в усіх її сферах. Економічна сфера є базисом національної безпеки. Від стану економіки держави прямо залежать всі сфери національної безпеки, у тому числі військова, соціальна, політична, міжнародна та інші. Ось тут якраз і перетинаються інтереси влади та бізнесу, а значить, можлива їх взаємодія при забезпеченні економічної безпеки.

Взаємодія влади та бізнесу в системі економічної безпеки можлива тільки за умови вирішення низки непростих завдань. Однією з найбільш складних є зміна психології, як представників влади, так і бізнесу.

Влада в цілому і кожен з її суб'єктів окремо повинні розуміти, що, забезпечуючи економічну безпеку кожного окремого суб'єкта господарської діяльності вони, тим самим захищають економічні інтереси всієї держави, тобто забезпечують національну безпеку в економічній сфері. Обумовлено це тим, що національна економіка, по суті, являє собою сукупність суб'єктів господарської діяльності, з яких вона складається. Цю просту істину на рівні ментальності не завжди сприймають окремі носії влади. Вони, як правило, бачать в цілому якусь абстрактну державу, окремі його частини, всю державну економіку, проблеми їх розвитку на макро – рівні, й у той час окремі бізнеси, особливо дрібні і середні, як правило, не помічають взагалі.

Взаємодія влади та бізнесу в системі економічної безпеки - це узгоджені дії суб'єктів влади і суб'єктів бізнесу, які здійснюються в правовому полі і в рамках наявних повноважень за завданнями, напрямками діяльності, часу, технологіям і технічним засобам, застосовуваним для досягнення конкретних цілей при забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Модель взаємодії влади і бізнесу представлена на рисунку 1.

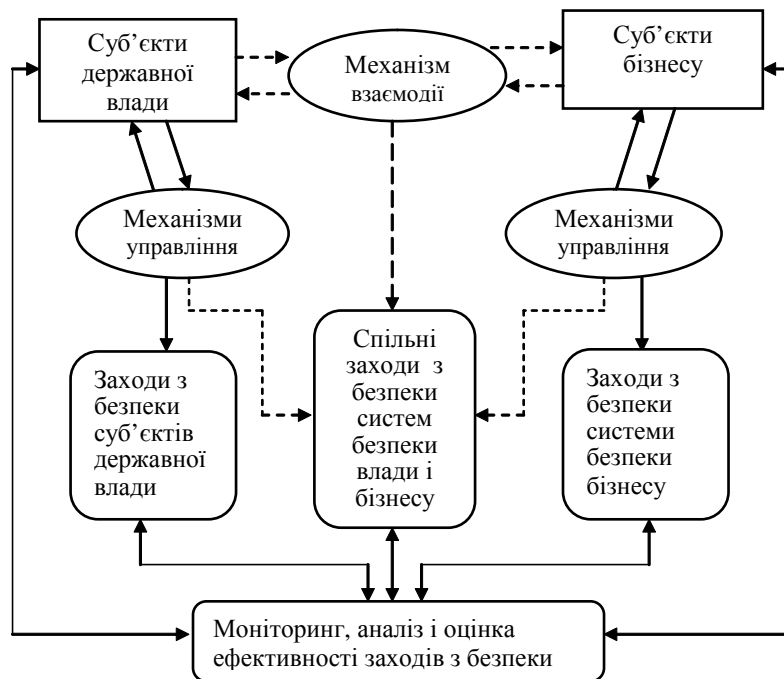

Рис. 1. Модель взаємодія влади и бізнесу при обеспеченні економічної безпеки

Джерело: розробка автора

Взаємодія влади та бізнесу в системі економічної безпеки повинна системно зачіпати політичні, правові, економічні, науково-технічні, інноваційні, правоохоронні, інвестиційні складові складного і багатогранного процесу створення сприятливих і безпечних умов для ведення бізнесу вітчизняним суб'єктам господарської діяльності як усередині країни, так і за кордоном.

Висновки

В умовах глобалізації економіки забезпечити економічну безпеку можливо тільки за умови тісної взаємодії влади і бізнесу. Для цього необхідні відповідні механізми управління, за допомогою яких можна здійснювати ефективну взаємодію при підготовці та проведенні спільних заходів суб'єктів влади і суб'єктів бізнесу з протидії факторам небезпек і загроз економічній безпеці суб'єктів господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання. Монографія. / Кириченко О.А., Захаров А.И., Лаптев С.М. та ін.// К.: Університет економіки та права «КРОК». – К.: ЗАТ «Дорадо» – 2008. – 403 с.
2. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство. Монографія. / Козаченко Г.В., Захаров О.І., Ляшко О.М. та ін.// Луганск: Видавництво Східноукраїнського національного університету. 2011. – 284 с.
3. Захаров О.І. Комплексне забезпечення безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємств / Захаров О.І. // Зовнішня торгівля. Економічна безпека. ТОВ «Дорадо-Друк» С 95-100. № 3 2010.
4. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи. Монографія. / Кириченко О.А., Захаров О.І., Денисенко М.П. та ін. // К.: ТОВ «Дорадо-Друк». – 2010. – 412 с.
5. Козаченко Г. В., Пономарев В.П., Ляшенко О. М. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: Монография./ Г. В.Козаченко, В. П. Пономарев, О. М.Ляшенко // К.: Либра. – 2003.– 280 с.

Бедик О.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Бобров Є.А., доктор економічних наук, професор

Стратегія розвитку відновлювальної енергетики в системі енергетичної безпеки держави

Висока енергоємність ВВП України разом із зовнішньою енергетичною залежністю актуалізує питання формування та впровадження стратегії розвитку відновлюваної енергетики як важливого фактора підвищення рівня енергетичної безпеки держави. [1]

Для економіки України, яка стала на шлях асоціації з ЄС, актуальними є питання уніфікації енергетичної політики з цим економічним і політичним об'єднанням європейських держав в питанні зниження рівня енергозалежності за допомогою формування ефективної програми енерго-збереження та розвитку відновлюваної енергетики.

Україна як член Енергетичного співтовариства імплементувала Директиву ЄС 2009/28/ЕС взявши на себе зобов'язання щодо введення обов'язкової частки відновлюваної енергії у структурі загального споживання в 2020 році на рівні 11%. [2]

Для ефективного адміністрування такого державного втручання у стратегічний розвиток відновлюваної енергетики має бути вдосконалено відповідне інституційне середовище та нормативно-законодавча база, що дозволить відновлюваній енергетиці ефективно розвиватись і досягати поставлених стратегічних цілей.

В перші роки після проголошення незалежності економіка країни розвивалася в напрямі керованого розвитку енергоємних галузей промисловості: гірничо-видобувної, металургійної, хімічної промисловості, важкого машинобудування, але у зв'язку з напруженим паливно-енергетичним балансом і підвищенням екологічних вимог почався розвиток поновлювальних джерел енергії: геотермальної, сонячної, енергії вітру, гідроенергетичних ресурсів малих річок.

Суттєве зниження витрат на розробку технологій у відновлювальній енергетиці спричинило динамічний розвиток цієї сфери суспільного життя, тому реалізація стратегії розвитку відновлювальної енергетики на державному рівні полягає у створенні сприятливих та прозорих умов ведення бізнесу у сфері виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел.

Енергетичною стратегією України до 2030 р. визначено, що освоєння альтернативних джерел енергії слід розглядати як важливий фактор підвищення рівня енергетичної безпеки. Це обумовлює необхідність системного доопрацювання нормативно-законодавчої бази, яке б забезпечило стимули до впровадження енергоефективності, енергозбереження та масштабне використання ВДЕ. [3]

На сьогоднішній день для впровадження стратегії розвитку відновлювальної енергетики потрібно:

- системне доопрацювання нормативно-законодавчої бази, яке б забезпечило стимули до впровадження енергоефективності, енергозбереження та масштабне використання ВДЕ.
- впровадити програми широкого використання ВДЕ серед споживачів.
- забезпечити необхідний рівень державної політичної підтримки залученню інвестицій у розвиток ВДЕ, енергоефективності та енергозбереження.

Для всього вищевикладеного можна сформулювати наступні висновки:

1. Впровадження стратегії розвитку відновлювальної енергетики дозволить зробити суттєвий крок у зменшенні енергетичної залежності країни.

2. Для реалізації стратегії розвитку відновлювальної енергетики потрібні податкові преференції інвесторам, пільгове кредитування, лізинг устаткування, прямі субсидії кінцевим споживачам, визначення економічно обґрунтованого «зеленого» тарифу.

3. Необхідно впровадити програми широкого використання ВДЕ серед споживачів.

Список використаних джерел:

1. Паливно-енергетичний комплекс України на порозі третього тисячоліття ; під заг. ред. А.К. Шидловського, М.П. Ковалка. – К. : УЕЗ. – 2001. – 398 с. – ISBN 966-7579-09-3

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 року №791-р «Про затвердження плану заходів з імплементації Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС»// Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/791-2014-%D1%80>

3. Розпорядження Президента України «Про розроблення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року та дальшу перспективу» від 27 лютого 2001 р. № 42/2001-рп // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/42/2001-%D1%80%D0%BF>

Бойко І.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Літвін Н.М., кандидат економічних наук, доцент

Маркетингові механізми формування інноваційної складової у системі економічної безпеки підприємства

У роботі розглянуто теоретичні аспекти можливості застосування маркетингових механізмів при формуванні інноваційної складової системи економічної безпеки підприємства.

В сучасних економічних умовах інноваційна складова економічної безпеки стає невід'ємною складовою для подальшого функціонування підприємства. Однак досі недостатньо вивченою є можливість застосування маркетингових механізмів при її формуванні.

Предметом дослідження є процес формування інноваційної складової економічної безпеки підприємства на основі маркетингових механізмів.

Мета дослідження. Теоретичне обґрунтування необхідності подальшого вивчення можливості застосування маркетингових методів у системі економічної безпеки підприємства.

У відповідності до мети було поставлено такі завдання:

- дослідити підходи до формування інноваційної складової економічної безпеки підприємств;
- з'ясувати сутність маркетингових механізмів, що можуть бути застосовані для запровадження інновацій у систему економічної безпеки підприємства.

Питаннями вивчення змісту та сутності інноваційної безпеки підприємства в Україні займалися багато науковців, серед них Ю.В. Краснощоківа, Т.С. Максиміва, а принципами її формування – С.М. Ілляшенко, О.М. Полінкевич

В основі поняття інноваційної безпеки є термін «інновація». У Законі України «Про інноваційну діяльність» термін «інновація» визначається як новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [1].

Закономірно, що після створення інноваційного продукту виникає необхідність у розробці маркетингової складової впровадження та виведенням на ринок інновацій, які будуть користуватися попитом і забезпечать реалізацію цілей підприємства та корелюватимуться з принципами економічної безпеки підприємства.

Головними складовими маркетингової компоненти введення інновацій вважаються:

- 1) фінансове забезпечення, що передбачає аналіз економічної необхідності і введення інновацій та джерел інвестування;
- 2) нормативно-правове забезпечення на базі патентування, сертифікації, ліцензування, отримання дозвільної документації;
- 3) інформаційне забезпечення, засноване на зборі та аналізі ринкової інформації;
- 4) виробничо-технічне забезпечення виконується на базі застосування різних видів ресурсів: сировини, технологій.

Саме на основі цих складових виникає необхідність у застосуванні маркетингового механізму впровадження інновацій, основними напрямками якого можна назвати:

- визначення цілей підприємства та шляхів її досягнення щодо повернення капіталовкладень (точка беззбитковості); отримання прибутку; виходу на нові внутрішні та зовнішні ринки; збільшення частки підприємства на ринку; залучення кредитних ресурсів та інвестицій для модернізації підприємств;

- формування маркетингової стратегії, яка є загальним планом досягнення маркетингових цілей і передбачає: сегментування ринку (виділення окремих груп споживачів); вибір цільових ринків (визначення цільових сегментів, на які підприємство орієнтуватиме свою діяльність); позиціонування товару на ринку (місце товару серед товарів конкурентів); визначення кращих компаній конкурентів для порівняння; виявлення конкурентних переваг підприємства на ринку;

- постійне глибоке дослідження ринку, яке передбачає визначення місткості ринку, стану попиту та його прогнозування, споживчих якостей товарів і цін на них, ефективних каналів розподілу, методів стимулювання збуту, ринкових можливостей підприємства;

- створення та реалізація маркетингових програм, що пов'язано із прийняттям управлінських рішень щодо кожного із «4P» маркетингу – товару, цін, просування, каналів розподілу;

- аналіз і контроль процесу стратегічного маркетингу (аналіз збуту, аналіз рентабельності, прибутковості та ROI маркетинг (маркетинг рентабельності й інвестиційного клімату)).

Безсумнівно, складання інноваційної політики на підприємстві виконується на базі 3-х компонент маркетингового забезпечення: 1) аналітико-стратегічної (дослідження ринку, аналіз і оцінка маркетингових можливостей підприємства, сегментація ринку і вибір цільових сегментів); 2) дослідження комплексу маркетингу (товарна політика, ціноутворення, методи збуту, маркетингові комунікації); 3) організація і управління маркетингом (формування служби маркетингу, функціонування маркетингової інформаційної системи, управління маркетинговою діяльністю) [2].

Таким чином, важливим вихідним пунктом у створенні механізму економічної безпеки підприємства і відповідно у забезпеченні теоретичних основ його створення є необхідність у виділенні принципів формування інноваційної складової економічної безпеки підприємства.

Причому підприємство порівнює шляхи розвитку за такими критеріями: обсяг реалізованої продукції, величина прибутку, завоювання окремих ніш на ринку, розширення виробництва, здешевлення випуску продукції тощо. Мінімізація або максимізація звернення уваги на певні критерії сприятиме встановленню пріоритетів інноваційного розвитку підприємства.

Визначено сутність інноваційної безпеки підприємства та показано головні складові маркетингової компоненти введення інновацій. Запропоновано основні напрямки застосування маркетингового механізму впровадження інновацій, що дозволяє досягти високого рівня інноваційної безпеки підприємства. Обґрунтована необхідність у подальшому виділенні принципів формування інноваційної складової економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел:

1. Закон України « Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. №40-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – С.266.

2. Краснощоківа Ю.В. Інноваційна безпека підприємства як запорука конкурентоспроможності в умовах інтеграції [Електронний ресурс] / Ю.В. Краснощоківа // Управління розвитком. – 2011. – № 4 (101) – С. 177-178. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_4/u1104kr4.pdf.

3. Максиміва Т.С. Формування інноваційної політики підприємства / О.В. Філімонова, К.В. Лиштван // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2 (20) – С. 181-183.

Борисова О.О.
здобувач,
Університет економіки та права «КРОК»

Застосування суб'єктного підходу при формуванні економічної безпеки підприємств сфери ресторанного бізнесу

Особливістю підприємств, що здійснюють ресторанный послуги, є широка участь людей у ресторанному процесі, на відміну від, наприклад, послуг промисловості, де використовуються машини та автомати. Людський чинник впливає на якість надання ресторанных послуг, якість комунікацій та управління й, як результат, на формування прибутку підприємств сфери ресторанного бізнесу та стан його економічної безпеки. Підприємства сфери ресторанного бізнесу змінюються в напрямі посилення відповідальності за результати їх діяльності, усвідомлення їх як суб'єктів соціального управління, які завдяки власній діяльності впливають на внутрішнє та зовнішнє середовище, що дозволяє говорити про перетворення традиційних підприємств – у рефлексивні (рис.1).

Рис. 1. Фрагмент характеристик сучасних підприємств сфери ресторанного бізнесу (побудовано за допомогою [1])

Порівняльний аналіз окремих аспектів організації рефлексивних процесів на традиційних та рефлексивних підприємствах запропоновані в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика організації рефлексивних процесів на традиційних та рефлексивних підприємствах

Найменування аспектів порівняння	Традиційні підприємства («жорстка організація»)	Рефлексивні підприємства («гнучка, мережева організація»)
1	2	3
Спосіб організації діяльності	Реактивний спосіб організації діяльності	Рефлексивний спосіб організації діяльності
Відношення до співробітників та партнерів	Орієнтація на відношення до співробітників та партнерів як до об'єктів управління – блокування рефлексії	Орієнтація на формування і збереження «суб'єктності» співробітників та партнерів, відмова від маніпулювання. Стимулювання, підтримка рефлексії, розвиток рефлексивних здібностей
Носії рефлексії на підприємстві	Топ-менеджери	Всі співробітники підприємства, підприємство в цілому

1	2	3
Характер дії співробітників в конкретних ситуаціях	Орієнтація на шаблонні дії в типових ситуаціях і обов'язкове звернення за допомогою до керівництва в нестандартних ситуаціях	Орієнтація на самостійні дії, стимулювання креативності і рефлексії
Співвідношення нормального та неформального спілкування у комунікаціях	Формальне спілкування. Високий ступінь опосередкування у спілкуванні	Гнучке сполучення формального і неформального спілкування та форм спілкування
Координація дій підрозділів, співробітників підприємства, партнерів	Формальні відносини на основі посадових інструкцій	Гнучке сполучення формального і неформального спілкування. На основі формування у співробітників взаємних адекватних рефлексивних уявлень а також рефлексивних позицій підприємства, його підрозділів, партнерів як суб'єктів
Базові знання	Предметні	Переважно процедурні, з використанням рефлексивних технологій
Стимулювання і підтримка рефлексивних процесів у співробітників підприємства	Недооцінка цього аспекту	Заходи орієнтовані на стимулювання і підтримку рефлексивних процесів у співробітників підприємства
Створення умов для розвитку рефлексивних здібностей у рефлексивних елементів	Недооцінка цього аспекту	Підприємство як рефлексивно розвинутий суб'єкт.

Водночас, традиційне уявлення про управління з'явилося в контексті класичної науки і базується на парадигмі «суб'єкт–об'єкт». Принципова обмеженість цього підходу в теорії управління проявилася у спробах моделювання соціальних систем, конфліктної взаємодії, процесів спілкування, соціальних і психологічних феноменів, в яких поведінка об'єкта залежить від відносин із дослідниками, від сформованої об'єктом моделі ситуації, від цілей об'єкта та дослідника та їх взаємних уявлень.

Тому перехід від парадигми «суб'єкт–об'єкт» до парадигми «суб'єкт–суб'єкт» в управлінні розширює його можливості, дозволяє використовувати методи управління в активних системах [2], інформаційне управління [3], рефлексивне управління [4], коли в процесі взаємодії суб'єкти діють, виходячи зі своїх відображень реальної ситуації та з огляду на її відображення іншими суб'єктами

Отже, управління людьми перетворюється на міжсуб'єктну (або суб'єкт–суб'єктну), міжособистісну, психологічно насичену взаємодію. Управлінська взаємодія різних суб'єктів є «ланцюжком» численних психологічних опосередкувань, обумовлених психологією як керівника, так і виконавців.

У цьому контексті з особливою гостротою постає завдання пошуку нових підходів, які дозволили б розширити можливості використання психології при аналізі й вирішенні організаційних проблем, пов'язаних із взаємодією суб'єктів, які мають різні, а часом і протилежні цілі, інтереси, потреби й погляди.

Список використаних джерел:

1. Лепский В. Е. Стратегичность предприятия XXI века (субъектно-ориентированный подход) // Экономические стратегии, 2006 № 3. – С.45-55.
2. Бурков В. Н. Механизмы функционирования организационных систем / В. Н. Бурков, В. В. Кондратьев. – М.: Наука, 1981. – 384 с.
3. Лепский В. Е. Субъектный подход и рефлексивные механизмы манипулирования сознанием и поведением. Проблемы информационно-психологической безопасности / Под ред. А. В. Брушлинского и В. Е. Лепского. – М.: Институт психологии РАН, 1996. – С. 76–86.
4. Лефевр В. А. Конфликтующие структуры. 3-е изд. – М.: Институт психологии РАН, 2000. – 136 с.

Братиця Є.Г.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пекна Г.Б., кандидат економічних наук, доцент

Місце інноваційної безпеки в формуванні економічної безпеки підприємства

У тезах розглянуто теоретичні засади визначення місця інноваційної безпеки в формуванні економічної безпеки підприємства

Обґрунтування актуальності теми передбачає, що ведення інноваційної діяльності повинно базуватися на чітких принципах дотримання економічної безпеки підприємства

Об'єктом дослідження є вплив місця інноваційної безпеки в формуванні економічної безпеки підприємства

Предметом дослідження є процес визначення місця інноваційної безпеки в формуванні системі економічної безпеки підприємства

Метою дослідження є визначення місця інноваційної безпеки в формуванні економічної безпеки підприємства

У відповідності до поставленої мети було поставлено такі завдання:

- визначити поняття інноваційна безпека
- уточнити місце інноваційної безпеки в системі економічної безпеки підприємства

У працях присвячених економічній безпеці присутньо багато вітчизняних та закордонних науковців, що вивчали вплив інновацій на діяльність підприємства в формуванні економічної безпеки підприємства. Серед них варто визначити : І. Бінько, М.П. Денисенко, Б. Санто, П. Портер Й. Шумпетер та інші.

Методологія дослідження. Методологічною основою є принципи узагальнення, аналізу та синтезу.

Процес формування та актуалізації фінансової захищеності знаходиться в залежності від ступеня інноваційності економіки країни загалом та інноваційності економіки підприємства.

В основі інноваційної складової економічної безпеки лежить термін “інновація”. Поняття “інновація” вважається широким за своєю природою, хоча в формуванні фінансової безпеки фірми істотні ті винаходи, які створюють нові технічні рішення; змінюють стан техніки; значно покращують виробничі процеси та якість початкового продукту. Інновація вважається одним з основних аспектів фінансової захищеності та конкурентоспроможності компанії і потенційно має всередині себе основи грошового успіху.

У ході формування економічної безпеки підприємств засобами інноваційного розвитку віднесені 3 головні функції нововведень: забезпечення підйому і високоякісного оновлення продукції; втілення сучасних структурних фінансових зрушень; реалізація найновіших досягнень технологічного, науково-технічного прогресу і збільшення на даній базі віддачі виробництва. Їх інноваційної захищеності загрожує бракуючий рівень фінансування технологічних справ, викликає похідні дії: вихід висококваліфікованих професіоналів, бракуючий розвиток інфраструктури технологічної роботи, повільне оновлення продукції. Інноваційний компонент фінансової захищеності характеризує функціонування роботи фірми на якісно новому рівні. Це сукупність сучасних, якісно нових змін, що безперервно з'являються в часі і просторі.

Необхідно відзначити, що для забезпечення інноваційного розвитку підприємств необхідно сформулювати сукупність подій по комплексного підходу до вирішення проблеми стимулювання введення інноваційних технологій. Особливо добре поєднання фінансово-кредитної підтримки, складання системи дієвої кооперації компаній і просвітницьких кампаній щодо необхідності введення інноваційних технологій та обладнання [1]. Таким чином, вплив інновацій на економічну безпеку компанії міститься в ході реалізації стратегій безпечного розвитку компанії - стратегії інноваційного розвитку, яка є основою виконання почергових своєчасних кроків по матеріалізації програм в певних господарських, функціональних та виробничих сферах. Підприємство зобов'язане не тільки готуватися до змін, але й здатним їх сприйняти і адаптувати, особливо зміни в інноваціях. Недоступність цієї властивості має можливість спричинити неадекватну реакцію на деструктивні ситуації, що погано діють на окремі складові та економічний стан підприємства в цілому, а особливо на його економічну безпеку [2, с. 246]. Також, основою інноваційного процесу та відмінних рис його впливу на фінансово-економічну безпеку вважається створення та освоєння нових технологій, що творяться на базі фундаментальних досліджень. Інноваційна безпека за власною структурою має три головні категорії ризиків (загроз) які можливо систематизувати так:

- Технологічні ризики – ризики пов'язані з вірогідністю отримання кінцевих наукових результатів, своєчасністю, безпекою та перспективністю проведених робіт та отриманих результатів.

- Ринкові небезпеки – небезпеки, пов'язані з готовністю ринкового середовища на який вийде підприємство з інноваційним дослідженням до прийняття даної інновації, присутність прихованого попиту чи очікування ринку, розробок конкурентів.

- Проектні небезпеки – небезпеки, пов'язані конкретно з плануванням, розробкою і запровадженням інноваційного проекту, його ціни, терміном, якістю виконання і цінністю отриманого результату[3].

Таким чином можна стверджувати, що важливою метою роботи компанії вважається створення інноваційної безпеки компанії, яка є складовою його інноваційного розвитку та через складання механізму і особливостей впливу інновацій становить успішну систему фінансово-економічної безпеки роботи компанії.

Висновок

Забезпечення стабільного інноваційного розвитку вважається однією з цілей безпеки технологічного прогресу і економічної захищеності роботи компанії.

Список використаних джерел:

1. Організація та управління інноваційною діяльністю : підручник / за ред. проф. П. Г. Перерви, проф. С. А. Меховича, проф. М. І. Погорелова. – Х. : НТУ “ХПІ”, 2008. – 1025 с.
2. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства : підручник / Орлов О. О. – К. : Скарби, 2002. – 336 с.
3. Кириченко О.С. Інноваційна безпека як невід’ємна складова економічної безпеки та ефективного проектно-орієнтовного розвитку сучасних підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/28783/25811>

Вербинська М.О.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Грушко В.І., доктор економічних наук, професор

Фінансова безпека банківського бізнесу: управління депозитним ризиком комерційного банку

Визначено основні депозитні ризики комерційних банків України. Розглянуто особливості та причини виникнення депозитних ризиків. Запропоновано ефективні методи управління та інструменти для попередження виникнення ризиків у діяльності банку.

Широкий спектр ризиків банківської діяльності обумовлює необхідність в їхньому всебічному аналізі, систематизації та розробці ефективного механізму їхнього регулювання. Виходячи з того, що найбільшу частину в банківських зобов'язаннях складають депозитні кошти, значної актуальності набуває питання формування банками стабільної ресурсної бази шляхом ефективного залучення тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання, фізичних осіб та інших банків на банківські депозитні рахунки.

Банківська діяльність характеризується більш високим рівнем ризикованості порівняно з іншими видами діяльності і супроводжується численними ризиками, що виникають при здійсненні як активних, так і пасивних операцій.

Ризики активних операцій мають індивідуальний характер. Наприклад, кредитний ризик пов'язаний з кожним конкретним позичальником банку, залежить від його діяльності і виникає внаслідок недотримання ним умов кредитного договору щодо зобов'язань за кредитними операціями. Тому банки частіше стикаються з проявом ризиків активних операцій [2, с. 68–75].

Специфіка банківської діяльності призводить до виникнення ризиків і в ході здійснення пасивних операцій банків. При цьому важливе значення мають ризики, пов'язані з депозитними операціями, які, в свою чергу, є головним джерелом банківських ресурсів, визначають можливості банку щодо нарощування обсягів кредитно-інвестиційних вкладень. Стійке зростання депозитної бази має велике значення і для забезпечення ліквідності банку. Внаслідок того, що депозитні операції займають найбільшу питому вагу в структурі пасивних операцій, у разі прояву депозитних ризиків банків дисбаланс значно збільшується, що може призвести до проблеми з ліквідністю, а в гіршому випадку і до банкрутства банку. Особливість дослідження депозитних ризиків банків полягає в тому, що виявити закономірності їх проявів можна тільки за сукупністю залишків коштів на рахунках клієнтів. Наслідки депозитних ризиків носять нищівний характер для банківської системи, що особливо простежується в кризовий період, а саме в період сьогодення, коли спостерігається значний відтік вкладів, який впливає на загальний рівень банківського бізнесу.

Зокрема, економічно-політична ситуація в країні склалася такою, що відбувся значний вплив депозитів частини вкладників з банківської системи. Стрімка девальвація гривні та зростання нестабільності на ринку призвели до вилучення значної частини депозитів з банківської системи. Це сприяло зростанню кількості неплатоспроможних банків, що ще більше посилює негативні тенденції. Фактично саме втрата депозитів і поставила стабільність банківської системи під загрозу.

Усі банки пов'язані між собою через систему міжбанківських зв'язків. Банк, що не може

виконувати свої зобов'язання перед вкладниками, перед іншими банками, «потягне» за собою до кризи інші банки. Тому у банківській системі банкрутство одного банку може суттєво вплинути на порушення грошового обігу в країні і викликати кризові явища в усьому банківському секторі та спровокувати загальноекономічну кризу.

До кінця 2013 року у банківській системі спостерігався стійкий приріст депозитів як фізичних так і юридичних осіб [7]. Саме 2014 рік та перше півріччя 2015 року з нестабільною політичною та економічною ситуацією, зміною влади, анексією Криму і врешті військовими подіями став кризовим для банківського сектору.

Вважаю за необхідне дослідити статистичні дані Національного банку України – одного з найважливіших інститутів у виробництві офіційної статистики країни.

Статистичні функції Національного банку України засновані на законодавчих повноваженнях щодо збирання всіх необхідних даних для вироблення і поширення об'єктивної, достовірної, належної, своєчасної, послідовної і доступної статистики в межах своєї відповідальності.

Обсяг депозитів фізичних осіб у національній валюті в серпні зменшився на **0,7%** (з початку року на 11,3%) – до **173,9** млрд. грн. – без урахування коштів у банках, які визнано неплатоспроможними та перебувають у стадії ліквідації.

Обсяг депозитів в іноземній валюті за місяць знизився на **2,0%** (з початку року на 23,4%) – до **14,9** млрд. дол. США (у доларовому еквіваленті), у тому числі **юридичних осіб** – на **4,2%** (з початку року на 16,9%) – до **4,8** млрд. дол. США, **фізичних осіб** – на **0,9%** (з початку року на 26,2%) – до **10,1** млрд. дол. США. **Обсяг депозитів фізичних осіб в іноземній валюті** без урахування коштів у банках, які визнано неплатоспроможними та перебувають у стадії ліквідації, у серпні зменшився на **0,4%** – до **9,3** млрд. дол. США.

Враховуючи динаміку відтоку депозитів фізичних і юридичних осіб з банківського сектору, можна з упевненістю сказати, що довіра населення до банківської системи впала до кризового рівня.

Не можна обійти увагою і той факт, що на протязі 2014-2015 років значно збільшився перелік банків, які перебувають у стадії реорганізації, банків, що визнані неплатоспроможними та до яких Фондом гарантування вкладів фізичних осіб введено тимчасову адміністрацію – на теперішній час це 8 банків, і банків, що знаходяться вже у стадії ліквідації – це 55 банків. Серед цих банків є невеликі банки, що невідомі більшості населення, але є і великі системні банки, ліквідація яких суттєво затронула широкі верстви населення і потягнула за собою не тільки великі матеріальні збитки фізичних осіб, які не будуть ніколи компенсовані, але й упадок довіри населення не тільки до банківської системи, а й до держави в цілому.

Оскільки повністю уникнути ризиків неможливо, ними можна і потрібно управляти, знаходити ефективні методи та інструменти, які б забезпечили їхню мінімізацію. Управління банківськими ризиками необхідне не тільки на рівні кожного окремого банку, але й на державному рівні за умови розробки необхідної стратегії управління,

Список використаних джерел:

1. Кузнецов В. А. Банковские риски [Электронный ресурс] / В. А. Кузнецов – Режим доступа: <http://finance.tochka.net/5896-kak-banki-sokhranyali-depozitnyu-portfel>;
2. Васюренко О. В. Ризик як складова економічних процесів / О. В. Васюренко, О. В. Таран // Фінанси України. – 2005. – № 7. – С. 568.;
3. Лаврушин О. И. Банковские риски : учебн. пособ./ О. И. Лаврушин, Н. И. Валенцева. – М. : КНОРУС, 2007. – 385 с.;
4. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків: навч. посібн./А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : Університетська книга, 2007. – 523 с.
5. Примостка Л. О. Банківські ризики [Електронний ресурс] / Л. О. Примостка – Режим доступу:http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2012_2/032-037.pdf;
6. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>;
7. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000;
8. Національне рейтингове агентство «Рюрік». – Режим доступу: <http://rurik.com.ua>.

Вчорашня О.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Чаюн Н.С., кандидат педагогічних наук, доцент

Професійна самореалізація викладачів вищої школи, її сутність та критерії сформованості

Стаття присвячена питанням професійної самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення викладача в сучасних умовах європейської інтеграції освітньої вітчизняної системи та пошуку сучасних підходів до забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ.

Звичайно, проблеми творчої самореалізації не нова і розглядалася не раз як відомими класиками педагогічної науки, так і сучасними педагогами. У наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених знайшли глибоке обґрунтування проблеми понятійної сутності самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення особистості. Назвемо лише деяких з них: К.А. Абульханова-Славська, Н.В. Гузій, А.Маслоу, Р.С. Немов, К.Роджерс, Н.Романова, І.Бех, О.Вишневський, І.Зязюн, Н.Лосєва, С.Сисоєва, В.Кремінь, В.Лозова та інші.

Спробуємо проаналізувати підходи до розуміння сутності самореалізації та самоактуалізації у наукових працях учених. У психологічній літературі (А.Маслоу, К.Роджерс) самореалізація є прагнення людини до якомога повнішого виявлення і розвитку й проявів особистісних можливостей.

Найвищою потребою людини за А. Маслоу, є самоактуалізація. Самоактуалізованою є людина, якій властиве більш яскраве й чітке сприйняття реальності, спонтанність, орієнтування на продуктивне вирішення наявних проблем, креативність та незалежність мислення, щира доброта й благородство, почуття гумору, всебічна культура й відкритість, готовність до власного самовдосконалення. Психолог-гуманіст К. Роджерс вважав, що особистісне самовдосконалення (або актуалізація) полягає в прагненні індивіда до усвідомлення та проявів власних вроджених потенцій, які і виступають фундаментальною основою для формування компетентності, успішності в професійній діяльності. На цій підставі автор робить висновок, що самоактуалізація (синонім самореалізації), це вроджена потенція, яка природньо розгортається в ході життєдіяльності. Проте, ні К.Роджерс, ні А.Маслоу не розкривають механізмів, що стимулюють цей процес.

Як показує аналіз вітчизняних наукових джерел в сучасній педагогіці існує кілька підходів до розуміння поняття «професійна самореалізація». Так, наприклад Ісаєв І.Ф., Кузьмін О.С., Левчук З.С., Маркова А.К., Ситнікова М.І., Сластьонін В.О. розглядають можливість самореалізації вчителя в процесі вдосконалення його педагогічної культури та професіоналізму, актуалізації творчого потенціалу.

Так, наприклад Чернявська Т.К. вважає, що самореалізацію слід розуміти як практичне застосування особистістю її задатків, здібностей, обдарувань та рис характеру в ході певної сфери соціальної діяльності. Автор переконана, що самореалізація – це тривалий процес, що продовжується протягом всієї активної життєдіяльності людини.

Цікавим, на наш погляд, є розуміння самореалізації Кудіновим С.І., як сукупності інструментально-стильових та мотиваційно-сміслових характеристик, що забезпечують постійне

прагнення й готовність до самовираження особистості в різних сферах життєдіяльності. Автор виділяє такі види самореалізації: особистісну, соціальну та професійну.

Професійна самореалізація, за твердженням Кудінова С.І., – це самовираження в різних видах діяльності, що забезпечує високий рівень професійної компетенції.

Розглядаючи проблему професійної самореалізації педагогів Сисоєва С.О., опираючись на ідеї Н.М. Боритка, І.О. Колеснікової та ін., виділила такі її основні соціально-педагогічні характеристики як:

- ✓ спрямованість на безперервний саморозвиток, перспективність в мисленні та професійній поведінці, постійний пошук, осмислення й утвердження смислів професійної педагогічної діяльності;

- ✓ висока адаптивність до змін, що мають місце в реальній педагогічній діяльності, мобільність і успішність у використанні нових програм та технологій;

- ✓ адекватне вирішення професійних й особистісних проблем, готовність до можливої корекції професійної діяльності й поведінки;

- ✓ відкритість новому досвіду, професійна активність, творча індивідуальність, готовність до креативного вирішення навчально-виховних та розвивальних завдань, у використанні педагогічних форм, методів, технологій;

- ✓ самокритичність, відповідальність, цілеспрямованість;

- ✓ перспективність у стосунках з учасниками навчально-виховного процесу, постійне підвищення культури спілкування та взаємодії з ними.

Професійна самореалізація неможлива без саморозвитку людини. Спираючись на погляди Р.С. Немова, Є. Рапацевича вважаємо, що саморозвиток особистості є процесом осмислення, оцінки та проявів власних індивідуальних можливостей та готовність до розвитку необхідної системи здібностей, особистісних якостей і властивостей у процесі життя та професійної діяльності.

Неможливо не погодитися з позицією означених авторів з тим, що самореалізація особистості є її внутрішньою потребою педагога. Успішній професійній самореалізації викладача сприяє його готовність до самоорганізації. Самостійність не дається людині від народження, вона формується поступово і на кожному віковому етапі має свої особистості.

У наукових публікаціях Н.В. Гузій, С.В. Калашнікова, Р.С. Немова та ін. висвітлено проблеми самореалізації особистості, у т.ч. професійної самореалізації викладачів вищих навчальних закладів, але, на наш погляд, проблема є малодослідженою й потребує подальших наукових розробок.

Оптимальна самореалізація педагога є можлива за умови сформованості у нього готовності до подальшого професійного самовдосконалення, оволодіння педагогічною майстерністю й творчістю.

Аналіз педагогічного досвіду свідчить, що для професійної самореалізації викладача важлива адекватна оцінка власного особистісного потенціалу, своїх якостей, властивостей та результатів науково-педагогічної діяльності.

Науково-педагогічна діяльність – вимагає від викладачів навчатися протягом життя постійно оновлювати і професійні і психолого-педагогічні знання, оволодівати інноваційними технологіями навчання.

Специфіка професійно-педагогічної діяльності полягає у тому, що ставить перед учителем високі вимоги, і в той же час, створює умови для його успішної самореалізації, оскільки педагог в процесі взаємодії зі студентами віддає їм частину себе, своїх духовних ресурсів, передає їм знання, стимулює розвиток їх навчально-пізнавальних інтересів тобто іншим. Власне, орієнтація на студентів, на взаємодію з ними і визначає творчий потенціал педагогічної діяльності, на який орієнтується педагог.

Професійна самореалізація опирається на професійну самосвідомість. Структура професійної самосвідомості складається з таких елементів:

- усвідомлення особистістю своєї приналежності до педагогічної громадськості;
- знання власних особливостей, їх відповідності професійним еталонам, розуміння свого місця в системі професійно-рольових функцій;
- самооцінка, оцінка ставлення до себе колег, визнання своїх заслуг в професійній групі;
- знання своїх сильних і слабких сторін, шляхів професійного самовдосконалення, вірогідних зон успіхів і невдач;
- уявлення про свої індивідуально соціально-психологічні особливості, свої здібності, їх відповідність вимогам педагогічної професії.

Отже, як бачимо, означена проблема надзвичайно складна і належить до концептуальних питань у діяльності викладача вищої школи.

Таким чином, проведене нами науково-теоретичне дослідження показало, що в психолого-педагогічній літературі немає єдності в підходах до розуміння поняття «професійна самореалізація педагога вищої школи». Крім того, самореалізація розглядається як мета і потреба (Д.О. Леонтьєв), як спосіб життя (А.Маслоу, Є.А. Нікітіна), як процес (Б.Г.Ананьєв, Л.А. Коростильова), як перехід від потенційного до актуального (А.С. Виготський, Б.Д. Ельконін), як результат життєдіяльності (К.О. Абульханова-Славська), як особливий вид діяльності (І.Д. Єгоричева).

Це дає нам підстави сформулювати досліджуване поняття як цілісний процес і результат усвідомлення та розкриття особистісного потенціалу викладача в ході навчання, виховання та розвитку майбутніх фахівців, підготовки їх до продуктивної творчо-перетворювальної діяльності. Джерелом самореалізації особистості педагога виступає суперечність між індивідуальними потенціальними особливостями педагога й можливістю їх оптимального розкриття в педагогічній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Абульханова-Славская К.А. Развитие личности в процессе жизнедеятельности / Психология формирования и развития личности / под ред. Л.И. Анциферовой. – М.: Наука, 1981. – С. 26-37.
2. Афанасьева Н.А. Самоорганизация – фактор успешности учебной деятельности // Фундаментальные исследования. 2008. №2. – С. 60-61.
3. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та історичні аспекти: Монографія / Н.В.Гузій. – К., 2004. – С. 156.
4. І.А.Зязюн. Педагогічна майстерність: Підручник // І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А.Зязюна – 2-е вид. допов. і переробл. – К.: Вища пік., 2004. – 422 с.
5. Немов Р.С. Психология. Словарь-справочник: в 2-х ч. / Р.С. Немов. – М.: Владос Пресс, 2003. – С. 267.
6. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич. – Мн. «Соврем. Слово», 2005. – С. 513.
7. Сисоева С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник. – К.: Міленіум, 2006. – С. 107-108.

Гапон Ю.В.

студент магістратури

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Науковий керівник: Ботьботенко І.В., кандидат економічних наук

Чинники впливу облікової політики на інформаційну систему управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Висвітлено чинники впливу облікової політики підприємства на інформаційну систему управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

В умовах невідпрацьованості правового поля більшість підприємницьких структур намагаються обмежити доступ до інформації, яка характеризує фінансові результати їх діяльності. Це пояснюється спробою уникнути надмірної «опіки» податкових і контролюючих служб, а також зберегти комерційну таємницю. Разом з тим, в умовах ринкових відносин значно розширилося коло зовнішніх та внутрішніх користувачів інформації, що характеризує результати виробничо-господарської діяльності підприємства.

Ці обставини висувають певні вимоги до достовірності, повноти і надійності інформаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Зміст системи інформаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства визначається особливостями діяльності підприємств, організаційно-правовою формою існування, обсягом та ступенем диверсифікації фінансової діяльності. Конкретні показники цієї системи формуються як зовнішніми, так і внутрішніми джерелами інформації. Дослідниками [1, 2] проблема інформаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки розглядається в основному з позиції забезпечення достовірною інформацією про процеси, що відбуваються на ринку, конкурентах, інноваціях, тобто про стан та загрози зовнішнього економічного середовища підприємства. Проте, здатність підприємства адекватно реагувати на зовнішні загрози обумовлюється, насамперед, його фінансовою стійкістю, для оцінки якої необхідно використовувати інформацію обліково-аналітичних служб підприємства.

Надійність та ефективність функціонування системи бухгалтерського обліку як інструменту захисту фінансових інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз в значній мірі визначається обліковою політикою підприємства. Це пояснюється тим, що кожна підприємницька структура прагне знайти і утримати своє місце на конкретному ринку. Пошук пріоритетів і вибір правильної стратегії невід'ємно пов'язані із коригуванням правил, посиленням одних і послабленням значущості інших чинників, що відображується в обліковій політиці підприємства.

Вплив облікової політики на інформаційну систему управління фінансово-економічною безпекою підприємства визначається такими чинниками: [3, с. 24]

- захист зовнішніх користувачів фінансової інформації шляхом забезпечення єдності інтерпретації даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності;
- оптимальне забезпечення інформацією для всіх рівнів управління, скорочення обсягів документообігу, підвищення дієвості внутрішнього контролю;
- сталість та гласність облікової політики дозволяє на її основі будувати прогнози май-

бутнього стану об'єкта, наявність диспозицій дозволяє забезпечити необхідним масивом даних для побудови моделей прийняття рішень;

- використання для усунення невизначеностей у нормативних актах з бухгалтерського обліку та у якості письмових доказів при вирішенні господарських спорів, конфліктів з контролюючими органами.

Поняття «облікова політика» увійшло до сучасної науки та практики вітчизняного бухгалтерського обліку з прийняттям Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та пакета національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Воно є ключовим у системі міжнародних стандартів фінансової звітності, виходячи з умов стандартизації обліку та звітності.

Статтею 1 Закону [4] та п. 3 НП(С)БО 1 [5] облікову політику визначено як сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Отже, формуючи облікову політику, підприємство має обирати принципи, методи і процедури обліку так, щоб достовірно відобразити фінансовий стан і результати своєї діяльності та забезпечити зіставність показників фінансових звітів.

Основною метою облікової політики є забезпечення якісною і кількісною обліково-економічною інформацією про основні засади фінансово-господарської діяльності підприємства, яка використовується для складання і подання науково обгрунтованої фінансової звітності.

Формування облікової політики ні в якому разі не може зводитися до формального видання відповідного наказу на поточний рік. Слід зауважити, що «наказ» – це остання подія в формуванні облікової політики. Для її досягнення необхідно провести роботу з визначення процедур організації та ведення обліку, який має відповідати особливостям діяльності підприємства та інтересам його власників. Враховуючи, що облікова політика підприємства – це, насамперед, політика власника, саме власник повинен здійснювати вибір суб'єктів, які безпосередньо будуть формувати облікову політику: бухгалтерська служба, головний бухгалтер, служба внутрішнього контролю, спеціально створена комісія, аудиторська або інша спеціалізована фірма.

Використання облікової політики передбачає багатоваріантність облікового відображення, що обумовлює утворення неодноманітної облікової інформації для користувачів та сприяє виникненню загрози невірно прийнятих управлінських рішень. У зв'язку з цим, необхідно виважено та обережно підходити до вибору методів та принципів оцінок обліку. Діапазон облікової політики достатньо широкий і включає питання, які безпосередньо не стосуються бухгалтерського обліку. Тому на організаційному етапі формування облікової політики необхідна взаємодія не тільки бухгалтерського, фінансового та економічного підрозділів підприємства, але й маркетингових, технічних та аналітичних служб підприємства.

Отже, призначення облікової політики підприємств полягає в задоволенні інтересів власників підприємства та зовнішніх користувачів інформації. За сучасних умов господарювання, облікова політика покликана виконувати не лише власне функції обліку та формування звітності, а й забезпечувати інші функції управління – планування, економічного аналізу, контролю, інформаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел:

1. Марущак А.І. Правові основи захисту інформації з обмеженим доступом: Курс лекцій. – К.: КНТ, 2007. – 208 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. № 996-XIV
4. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Наказом МФУ від 07.02.2013р. № 73
5. Ботьотенко І.В. Облікова політика як елемент інформаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / І.В. Ботьотенко // Вчені записки / Ун-т економіки та права “КРОК”. – К., Вип. 20 у трьох томах. Том 1 «Економічна безпека суб'єктів господарювання» – 2009. – с.13-25

Гасанова Л.Н.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Організаційний механізм забезпечення фінансової безпеки банку

Питання механізму забезпечення фінансової безпеки банків є недостатньо вивченим у сучасній умові економіки. А саме, на даний момент не існує єдиного переліку внутрішніх і зовнішніх інструментів забезпечення механізму фінансової безпеки, а наявні роботи розглядають лише окремі їх елементи. В сучасних умовах ринкової економіки будь-яка діяльність банківських установ пов'язана з надзвичайною кількістю ризиків, як зовнішнього, так і зовнішнього характеру. Тобто, організаційний механізм забезпечення фінансової безпеки банку знизить рівень можливих збитків нанесених банку.

Дану проблему розглядали такі вітчизняні та закордонні вчені: О. Василика, В. Вітлінський, А. Гальчинський, А. Даниленко, О. Дзюблюко, Т. Ковальчука, Н. Костіної, О. Шарова, А. Вагнера, С. Міля, І. Фішера та інші.

Сутність фінансової безпеки банківської установи полягає в забезпеченні організаційних, технічних та профілактичних заходів, що сприяють якісній захисту інтересів банку, забезпеченню зворотності кредитів, зростання ліквідності активів, збільшення статутного капіталу, збереження матеріальних цінностей тощо.

Організаційний механізм забезпечення фінансової безпеки банку характеризує збалансованість і стійкість до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, визначає рівень здатності досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку банку.

Значна кількість проблем у сфері забезпечення фінансової безпеки банків призводить до зниження ефективності їх діяльності. Основними проблемами у сфері забезпечення фінансової безпеки: приділяють недостатню увагу контролю над ризиками; сповільнена реакція на виникаючі кризові ситуації; нездатність здійснювати ефективне фінансове управління.

Найголовнішою проблемою в сфері банківської діяльності є те, що про розвиток механізму забезпечення фінансової безпеки згадують тоді, коли неможливо уникнути втрат и знайти своєчасне рішення наявної проблеми.

До функцій організаційного механізму забезпечення фінансової безпеки банків належать: визначення потенційних проблем – до їх складу входять такі параметри, як ідентифікація проблеми, оцінка її масштабів, визначення факторів, які призвели до виникнення проблеми і можуть погіршити ситуацію;

усунення проблем – вибір необхідних важелів впливу на проблему, а також визначення методів її усунення;

контроль результативності – аналіз ефективності здійснених заходів і повторна перевірка на наявність даної проблеми;

забезпечення ефективного фінансового управління – здійснюється шляхом використання відповідного фінансового інструментарію та специфічних методів фінансового управління.

Реалізація функцій фінансової безпеки банківської установи вимагає її раціональної організації.

Висновок. Таким чином, організаційний механізм фінансової безпеки необхідно розглядати як частину системи банківського менеджменту, що дає змогу здійснювати постійний контроль за ризиковим середовищем банку і ухвалювати своєчасні й обґрунтовані рішення, що

приведе до збереження ефективності роботи банку та знизить втрати. Її дія повинна ґрунтуватись на принципах мінливості, обачності, об'єктивності, безперервності і оперативності, конфіденційності, комплексності і системності, явності в інтерпретації результатів, що дозволить забезпечити стабільну, безкризову й ефективну діяльність банку.

Список використаних джерел:

1. Алешин А.П. Техническое обеспечение безопасности бизнеса / А.П.Алешин. – М.: АМФОРА, 2006. – 124 с.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія / О.І. Барановський. – К.: Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 250 с.
3. Ильяшенко С.И. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.И. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 13 – 19.

Гандовська А.В.

магістрант спеціальності «Педагогіка вищої школи»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шаров О.І., кандидат фізико-математичних наук, доцент

Сучасна система організації навчального процесу і шляхи її удосконалення

У роботі аналізується проблема організації сучасного навчального процесу шляхом використання інноваційних технологій.

В сучасній Україні система освіти безперервно розвивається, і для неї характерне постійне відновлення й саморозвиток. Удосконалення навчального процесу безумовно пов'язане з використанням інноваційних технологій. Отже, вводиться термін «інноваційна освіта». Головна мета інноваційної освіти – збереження і розвиток творчого потенціалу людини. Головний принцип інноваційної освіти полягає в тому, що вона скерована на формування світогляду, що ґрунтується на багатокритеріальності рішень, терпимості до інакомовлення й відповідальності за свої дії.

Метою роботи є практичні нововведення в організацію сучасного навчального процесу.

У межах ЮНЕСКО у 1992 р. створено Міжнародну комісію з освіти ХХІ століття на чолі з Жаком Делором і Всесвітню комісію з культури і розвитку на чолі з Пересом де Куельяром. Цим комісіям доручили підготувати й опублікувати до 1995р. доповіді, які мали допомогти країнам у розробленні розрахованої на ХХІ ст. політики в галузях науки, освіти та культури.

Спеціальна комісія ЮНЕСКО оголосила ХХІ ст. століттям освіти. Потрібно переосмислити методи організації навчального процесу. Перейти від загальноприйнятого ВЧИТЕЛЬ-УЧЕНЬ, до нового УЧЕНЬ-ВЧИТЕЛЬ. Учитель сьогодні перестає бути основним джерелом знань, а стає організатором самостійності діяльності учнів. Тут доцільно буде процитувати провідного спеціаліста ЮНЕСКО Раджа Рой Сингха: «Ми вчимося у минулого, намагаючись відтворити й відновити його. Прийшов час учитися у майбутнього, випереджаючи його». Найважливіша сучасна тенденція в освіті – інноваційний підхід до організації навчального процесу. Сучасний навчальний процес передбачає впровадження інноваційного змісту, оновлених планів і програм, стандартів, нової парадигми освіти і методики навчання, залучення в його зміст інноваційних сучасних педагогічних та інноваційних технологій.

Науковці стверджують, що навчальний процес – це нерозривна єдність трьох складників:

- інформаційного (передача, прийом, нагромадження; перетворення, збереження й застосування інформації – змісту навчання);
- психологічного (становлення і розвиток особистості);
- кібернетичного (керування навчально-пізнавальною діяльністю).

Інноваційне навчання – це такий навчальний процес, що будується як творча взаємодія вчителя й учнів, максимально спрямована на самостійний пошук учнями нових знань, нових пізнавальних орієнтирів, навичок розв'язання навчальних і життєвих проблем. Доцільно буде використовувати методи проектів. Адже при виконанні проектів учень самостійно шукає інформацію, опрацьовує її, робить самостійні висновки. При цьому учень показує своє креативне мислення при захисті свого проекту. Сучасний процес навчання вимагає від вчителя глибоких знань з психології, уміння поєднати педагогічні технології навчання з психологією розвитку дитини та її креативними можливостями. У сучасній українській школі використовують

як традиційні технології навчання (пояснювально-ілюстративна, проблемна, програмована та ін.), так і нові технології навчання (особистісно-орієнтована, групова, розвивальна, технологія формування творчої особистості, технологія навчання як дослідження, модульно-рейтингова, нові інноваційні технології, проектування і моделювання, які реалізуються через навчальні модулі). Звичайно, успішна організація інноваційного навчального процесу можлива за умови сучасного науково-методичного, матеріально-технічного забезпечення вчителя, знання і володіння ним механізмом запровадження інноваційних методів і технологій. Не менш важливе значення для вчителя має робота керівництва школи щодо організації добре продуманої, творчої, дієвої і результативної методичної роботи – системи взаємозалежних заходів, дій та заходів, спрямованих на всебічне підвищення кваліфікації та професійної майстерності кожного педагога. Саме через методичну роботу здійснюється підготовка вчителів до впровадження нового змісту освіти, оволодіння інноваційними педагогічними технологіями, залучення дослідної та експериментальної роботи, вивчення, апробації досвіду вчителів-новаторів. І закінчити свою статтю хочеться словами Сухомлинського: « Якщо вчитель не зміг дати дитині радощі пізнання матеріалу, учіння перетвориться в тяжкий тягар».

Отже, час іде, світ стрімко розвивається, потребує інновацій і освіта. Завдання сучасного вчителя не заложити в голову учня сухі знання з різних навчальних дисциплін, а допомогти дитині розкрити в собі талант креативного мислення і підходу до учіння, організувати навчальний процес таким чином, щоб зацікавити дитину. Як сказав Плутарх «Учень це не посудина, яку потрібно наповнити, а факел, який потрібно запалити». А «запалити факел» здатний вчитель, який цікавиться інноваціями в сфері освіти та науки, який вдосконалює свої знання, вміння та навички шляхом використання новітніх технологій. Лише з тим учителем цікаво учням, який йде в ногу з часом.

Список використаних джерел:

1. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П.Ю. Сауха. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
2. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія / за ред. В.Г.Кременя. – К.: Педагогічна думка. – 2009. – С.46.

Грегірчак Л.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Федорак В.І., кандидат економічних наук, доцент

Організація процесів реалізації інноваційного проекту на підприємстві

Досліджено процес реалізації інноваційного проекту на підприємстві та взаємодію структурних підрозділів щодо активізації інноваційної діяльності.

Активізація інноваційної діяльності підприємств є необхідною умовою їх розвитку, зокрема виробничої сфери, поліпшення якості продукції та зростання ринкових можливостей. У розвитку підприємств з виробництва безалкогольних напоїв важливе значення мають інноваційні пріоритети.

ПАТ «Оболонь» та його дистриб'ютор ТОВ СМП «ТП-ТОП» у Закарпатській області, у своїй маркетинговій стратегії та інноваційних проектах значну увагу приділяють розробці нових товарів, а також засобам адаптації до змін у зовнішньому середовищі.

Організація реалізації інноваційних проектів є складною системою взаємоузгоджених заходів з розрахунком витрат ресурсів, термінів виконання заходів, спрямованих на реалізацію конкретних цілей і завдань науково-технічного прогресу. Вони мають різний рівень науково-технічної цінності, різні способи та механізми реалізації технічних рішень [1; 3].

Питання інноваційного розвитку підприємств у своїх працях досліджують вчені Аврашков Л.Я., Алькема В.Г., Андибур А.П., Вергал К.Ю., Ільєнкова С.Д., Михайловська О.В., Оголева Л.Н., Стеченко Д.М., Шеламова І.Д., Ягудин Л.Н. та інші. Але питання організації робіт щодо реалізації інноваційних проектів ще недостатньо вивчені, що зумовило необхідність проведення подальших досліджень.

Враховуючи те, що будь-який інноваційний проект від виникнення ідеї до повного свого завершення проходить послідовні етапи свого розвитку. Стадії життєвого циклу проекту розрізняються залежно від сфери діяльності та прийнятої системи організації робіт. Однак у кожного проекту можна виділити початкову (передінвестиційну), основну (реалізаційну), завершальну (кінцеву). Саме поточна стадія проекту визначає завдання, методики та інструментальні засоби діяльності менеджера [5; 6].

Економічна ефективність інноваційного проекту з точки зору конкурентоспроможності складається з таких елементів: підвищення конкурентоспроможності товару на найближчу і середньострокову перспективу; формування потреб на віддалену перспективу; підвищення ефективності виробництва, як засобу забезпечення конкурентоспроможності підприємства [2; 7].

Конкурентоспроможність підприємства в сучасних умовах господарювання визначається, перш за все, умінням максимально використати в своїх інтересах ринкову ситуацію, що склалася або може скластись на визначений проміжок часу, для нарощування виробництва, покращення якості послуг, одержання максимального прибутку.

Реалізація інноваційного проекту є складним завданням, що здійснюється робочою групою, яка вирішує завдання по-новому, що відрізняються від завдань, що вирішуються існуючими функціональними підрозділами. Між робочою групою і всією організацією існує стійкий зв'язок, оскільки реалізація проекту повинна здійснюватися у співпраці з існуючими підрозділами і результат повинен бути інтегрований у наявну структуру [4].

Для організації реалізації інноваційних проектів слід дотримуватися певних принципів управління інноваційними проектами: вибіркового пріоритетних напрямів управління; адресної підтримки інноваторських підрозділів; цільової орієнтації; повноти управління проектом; етапності інноваційних процесів; ієрархічності організації інноваційних процесів; багатоваріантності вибору управлінських рішень; системності розробки заходів; забезпеченості всіма видами ресурсів [5; 8].

На даний час перед ПАТ «Оболонь» постало декілька вагомих проблем: високий рівень конкуренції; низький рівень попиту; нестабільна державна політика. Для активізації інноваційної діяльності і створення інноваційної інфраструктури на підприємстві, на нашу думку, необхідно здійснити наступні кроки: ввести в структуру підприємства інноваційно-інформаційні центри; запровадити електронні комунікаційні зв'язки; покращити процедуру підвищення кваліфікації працівників; запровадити програми залучення ініціативних працівників, схильних до творчої діяльності.

Аналіз управління конкурентоспроможністю підприємства «ТПП-ТОП» показав, що у ринкових умовах необхідно використовувати системне стратегічне управління конкурентоспроможністю як один із основних механізмів забезпечення його життєдіяльності. Сутність якого полягає в розробленні стратегії та довготермінової програми дій для досягнення цілей і вирішення завдань щодо конкурентоспроможності продукції з економією усіх видів ресурсів. Тобто охоплювати, з одного боку – проблеми якості, ресурсозбереження, вивчення інфраструктури внутрішніх і зовнішніх ринків, з іншого боку – стратегічний маркетинг, планування, організацію процесів, облік і контроль, мотивацію й регулювання, всі стадії життєвого циклу керування об'єктів.

Подальші дослідження необхідно спрямувати на деталізацію і формалізацію процедур управління інноваційною діяльністю підприємств відповідно до концепції маркетингу інновацій. Практична значущість результатів дослідження полягає у розробці механізму реалізації нововведень на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Алькема В.Г. Управління ефективністю бізнесу в умовах значної варіації параметрів замовлення / В. Г. Алькема //Вчені записки/ Університет економіки та права «КРОК». – 2008. – № 18 т.2 (Матеріали науково-практичної конференції. Виклики та потреби бізнесу XXI століття). – С.10-19.
2. Андибур А.П. Визначення пріоритетів інноваційних стратегій підприємств як передумова ефективного управління / А.П. Андибур // Проблеми науки. – 2006. – № 2. – С. 9-15.
3. Вергал К.Ю. Інноваційний розвиток підприємства через інтеграцію стратегічного та інноваційного менеджменту / К.Ю. Вергал // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 1 (15). – С. 162-164.
4. Вергал К.Ю. Комплексна модель стратегічного інноваційного розвитку підприємства / К.Ю. Вергал // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – Випуск 240 : в 5 т. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2008.
5. Ильенкова С.Д. Инновационный менеджмент / С.Д. Ильенкова; под ред. проф., д.э.н. С.Ю. Ягодина. – М. : МЭСИ, 2009. – 192 с.
6. Михайловська О.В. Стратегія інноваційного розвитку економіки в умовах глобалізації / О.В. Михайловська // Актуальні проблеми економіки: теорія і практика. – 2005. – Вип. 1. – С. 89-92.
7. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: навч. посіб. / Д.М. Стеченко. К.: Вища школа, 2002. – 243 с.
8. Шеламова І.Д. Міжнародний досвід управління впровадженням сучасних біотехнологій / І.Д. Шеламова, Р.В. Костюк // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №8. – С36-42.

Герасимчук О.О.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Загрози: за спрямованістю і характером впливу на діяльність банку

Кожний комерційний банк функціонує в спільному просторі, і його дії повинні бути узгоджені з інтересами клієнтів, інвесторів, конкурентів, держави. **Питання банківської безпеки є актуальним** для його власників, акціонерів, оскільки від того, наскільки буде захищеним банк, залежатиме ступінь розвитку бізнесу, рівень отриманого прибутку. Важливу роль відіграє безпека банку для його клієнтів як уже існуючих, так і майбутніх, особливо вкладників. Розглядаючи питання банківської безпеки, слід враховувати й партнерів по бізнесу, а також конкурентів, які тісно співпрацюють у межах банківської системи і є взаємопов'язаними.

Питанням безпеки банківської діяльності присвячено значну кількість наукових праць, зокрема фундаментальні дослідження провідних зарубіжних вчених В. Ойкена (V. Ouken), Р. Дж. Кембелла (R.Dg. Kembell), І. Шумперта (I. Shympert) та ін. Належне місце в розробці цієї проблематики займають праці відомих українських економістів, до яких належать В. Алькема, Г. Андрощук, О. Барановський, М. Єрмошенко, М. Зубок, О. Захаров та ряд інших. Але на жаль, дане питання не вважається достатньо дослідженим.

Метою цієї роботи дослідити стан безпеки банківської системи України, виявити найбільш актуальні загрози та розглянути можливості зниження їх дії в умовах загальносвітової фінансової нестабільності.

На сьогоднішній день, на жаль не існує єдиного списку як зовнішніх так і внутрішніх загроз. Кожний вчений, який займається чи займався питаннями банку пропонує своє бачення. Зараз я пропоную розглянути найпоширеніших перелік загроз.

За походженням джерел загрози поділяються на внутрішні та зовнішні (табл. 1).

У свою чергу, як перші, так і другі за спрямованістю і характером впливу на діяльність банків можуть бути економічними, фізичними та інтелектуальними (табл. 2).

Таблиця 1

Назва	Проявлення	Реалізація	Причини
1	2	3	4
Економічні загрози:	Корупції, шахрайства, недобросовісної конкуренції, використання банками неефективних технологій банківського виробництва	Веде до заподіяння збитків банкам або упуцнення ними вигоди.	Постійні зміни умов ринку; неплатоспроможність; зростаюча злочинність; низький рівень трудової дисципліни та відповідальності працівників банківських установ; недостатнє правове врегулювання; низький професійний рівень працівників.
Фізичні загрози:	Крадіжок, пограбувань майна та коштів банків, поломок, виведення із ладу обладнання банків, неефективної його експлуатації	Завдаються збитки банкам, пов'язані з втрагою своєї власності та необхідністю нести додаткові витрати на відновлення засобів виробництва та інших матеріальних засобів	Неефективна кадрова політика банку, низька професійна підготовка банківських фахівців, недостатній рівень охорони банків, низький контроль.

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Інтелектуальні загрози:	Розголошення або неправомірне використання банківської інформації, дискредитація банку на ринку банківських послуг, різного роду соціальні конфлікти навколо банківських установ або в них самих	Збитки банків, погіршення їхнього іміджу, соціальна чи психологічна напруженість навколо установ банків або в їхніх колективах	Виступають загострення конкуренції на регіональних ринках банківських послуг, неефективна кадрова політика банків, порушення принципу гласності результатів банківської діяльності, відсутність або низька ефективність заходів інформаційного режиму в банках

Таблиця 2

Назва загроз	Спричинені
Зовнішні	спецслужбами іноземних держав, пов'язаними з ними особами й організаціями, метою діяльності яких є здобування економічної інформації; конкурентами; засобами масової інформації; окремими представниками державних установ; колишніми працівниками банків; консультантами та радниками, які не є працівниками банківських установ; клієнтами та партнерами; контролюючими органами та аудиторськими організаціями; стихійними лихами.
Внутрішні	діями працівників банків; недосконаліми технологіями банківського виробництва та неповним його врегулюванням нормативними актами банків; недосконалою системою безпеки банків та захисту їх інформації.

Новизна в даному питанні. Неефективна діяльність у сфері захисту банківських установ прямо впливає як на результати діяльності самого банку, так і на стан клієнтів – суб'єктів господарювання і населення.

А причиною цього, на мою думку, є те що проблемам банківської безпеки приділяється недостатньо уваги й на державному рівні, оскільки навіть для оцінювання стану безпеки всієї банківської системи використовується методика розрахунку лише за двома показниками, що, звичайно, є недостатнім для комплексного аналізу. Виходячи з цього, я можу стверджувати, що і підхід до вивчення загроз – теж не вірний. Відповідно і підхід до зниження даних загроз, усунення їх теж не правильний.

Список використаних джерел:

1. *Анель А.* Как появляются «грязные» деньги. – СПб.: Бизнес-пресса, 1999.
2. *Брягин О.* Организованная преступная группа – источник угроз № 1 для средней украинской фирмы // Бизнес и безопасность. – 2000. – № 2.
3. *Вертузаев М., Льницький А., Юрченко О.* Попередження кримінального використання пластикових платіжних засобів. – К.: НАВСУ, 2000.
4. *Зубок М.* Безпека банків. – К.: КНТЕУ, 2003.
5. *Зубок М.* Безпека банківської діяльності. – К.: КНЕУ, 2002.
6. *Зубок М., Ніколаєва Л.* Організаційно-правові основи безпеки банківської діяльності в Україні. – К.: Істина, 2000.
7. *Зубок Н., Сацюк В.* Безопасность бизнеса в Украине или как ходит по минному полю. – К.: ИБ, 1998.
8. *Кириллов С.* Кто кроликов, а кто «лохов» разводит // Бизнес. – 1998. – № 5 (264).
9. *Клеков А., Мартыненко С.* Вексель. Опыт махинаций // Служба безопасности. – 1999. – № 7–8.
10. *Ларичев В.* Как уберечься от мошенничества в сфере бизнеса. – М.: Юрист, 1996.
11. *Ларичев В.* Коммерческое мошенничество в России: взгляд аналитика МВД. – М.: Арсин ЛТД, 1995.

Горбачук О.І.

асистент, здобувач

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Рокоча В.В., доктор економічних наук, професор

Політико-дипломатична складова економічної безпеки України в контексті сучасних європейських наукових досліджень в галузі економічної дипломатії

Тези присвячені проблемі вивчення політико-дипломатичного впливу на торгово-інвестиційну діяльність держави та на рівень її економічної безпеки

У сучасному науковому світі досить міцно утвердилася думка про те, що внутрішня і зовнішня політика держави, робота її дипломатичних служб має бути перш за все зосереджена на якісному і всебічному обслуговуванні її зовнішньоекономічних інтересів та потреб національного бізнесу. До цього процесу необхідно системно залучити увесь владний механізм, оскільки саме зовнішньоекономічні інтереси держави мають визначати і формувати характер та вектор державної зовнішньої політики, що врешті безпосередньо пов'язано з ризиками, загрозами та методами забезпечення національної економічної безпеки.

У зв'язку з цим, впродовж останніх кількох десятиліть, серед європейських і світових наукових кіл значна увага приділяється політико-дипломатичній складовій економічної безпеки держави і зокрема сучасній економічній дипломатії. Причому нині у світовій науці економічна дипломатія активно розглядається не лише як актуальна тема теоретичних, але й прикладних та емпіричних досліджень.

Об'єктом цих досліджень як правило є політико – дипломатична та зовнішньоекономічна мережа окремої країни або групи країн, що складається з посольств, консульств, агентств з просування експорту (*англ. export promotion agencies*, далі *EPA*), агентств з заохочення інвестицій (*англ. investment promotion agencies*, далі *IPA*), торгових представництв різних рівнів [0.1]. Зазвичай у цю мережу включаються також державні візити, економічні переговори, угоди, постійно діючі міждержавні органи високого рівня та ін.

Показовими у цьому розумінні є ряд публікацій у європейських фахових виданнях результатів емпіричних досліджень у галузі економічної дипломатії: професора Каліфорнійського університету А. Роуза (*Andrew K. Rose*) [1], професорів Сорбонни М. Маурел (*Mathilde Maurel*) і Університету Амстердама Е. Афмана (*Emiel Afman*) [2], професора Університету Еразмуса в Гаазі, П. ван Бергейка (*Peter A.G. van Bergeijk*) та Сельвін Мунс (*Selvin Moons*) [3], нідерландських економістів Г. Крюсена (*Harold Creusen*) і А. Лежура (*Arjan M. Lejour*) [4], [5]. Загалом усі перераховані та й інші дослідження європейських фахівців як на теоретичному, так і на емпіричному рівні розкривають позитивні і значущі показники впливу економічної дипломатії на ефективність зовнішньоекономічної діяльності держав, а отже і на рівень їх економічної безпеки.

Засновуючись на досвіді західних вчених, котрі безумовно є піонерами в даній галузі, ми вирішили дослідити дієвість економічної дипломатії, виходячи з українських реалій. Тобто на

емпіричному рівні виявити можливий позитивний зв'язок між: з одного боку інструментами економічної дипломатії, які зазвичай використовуються у світовій науковій літературі, з іншого – імпорту, експорту, загального товарообігу та обсягів залучених в Україну інвестицій.

Наукова гіпотеза, якою ми керуємося у своєму дослідженні, полягає в тому, що інструменти економічної дипломатії впливаючи на інтенсивність торгово-інвестиційних потоків, підвищують рівень макроекономічної, інвестиційної та зовнішньоекономічної безпеки України. А ці функціональні складові економічної безпеки у свою чергу, в сукупності з іншими (енергетичною, виробничою, продовольчою та ін.), суттєво корегують загальний інтегральний показник економічної безпеки держави.

Для того, щоб довести, або спростувати цю гіпотезу, нами був розроблений алгоритм дій, який передбачав збір та обробку емпіричних даних, кореляційно-регресійний та дисперсійний аналіз залежності первинних змінних, застосування ряду інших математичних розрахунків і моделей та теоретичне обґрунтування отриманих результатів.

Увесь обсяг статистичних даних в нашій робочій матриці було розташовано таким чином: по стовпчикам (y) – 3 економічних фактори (експорт, імпорт, ПІІ), по рядкам (x) – 14 дипломатичних фактори (інструменти економічної дипломатії). В якості рівняння регресії, було виведено спочатку адитивну, а потім мультиплікативну модель, що стала базовою у нашому дослідженні.

За допомогою кореляційно-регресійного та дисперсійного аналізу було проведено дослідження первинних змінних, не лише в межах лінійної залежності, але й інших форм зв'язку, об'єднавши їх в єдину функцію. Тобто в межах цього аналізу було розроблено певну загальну конструкцію, в якій фігурували усі параметри досліджуваних даних, що дало нам змогу, застосувавши ряд інших математичних моделей, отримати адекватні числові показники залежності як для усього об'єму даних, так і для кожного параметру окремо.

У підсумку ми отримали такі попередні результати. Відношення міжгрупової суми квадратів відхилень до загальної в нашій моделі становить: для експорту (y_1) варіація величини експорту на **23,854%** пояснюється варіацією значень досліджуваних 14 факторів (інструментів ЕД) і відповідно на 76,146% – варіацією інших факторів; для імпорту (y_2) варіація величини імпорту на **20,033%** пояснюється варіацією значень досліджуваних 14 факторів і відповідно на 79,967% – варіацією інших факторів; для ПІІ (y_3) варіація величини залучених ПІІ на **20,032%** пояснюється варіацією значень досліджуваних 14 факторів і відповідно на 79,968% – варіацією інших факторів. Тобто з усіх чинників, які можуть впливати на зміни в експорті, імпорті, ПІІ України, приблизно 1/5 – це врахований нами політико-дипломатичний компонент.

Результати наших розрахунків багато в чому збігаються з оцінкою західних фахівців, щодо дії інструментів економічної дипломатії в розвинутих країнах. Звідси можна припустити, що рівень розвитку країн суттєво не впливає на ефективність дії дипломатичних інструментів на інтенсивність торгово-інвестиційної діяльності. Об'єм опрацьованих даних та перевірена на адекватність модель, за допомогою якої ми отримали згадані результати, – дають нам підстави стверджувати, що нам вдалося з достатньою точністю розрахувати степінь впливу інструментів економічної дипломатії на зовнішньоторговельну та інвестиційну діяльність української держави. Виходячи з цього можна також припустити, що цей вплив суттєво і позитивно позначається на рівні макроекономічної, інвестиційної та зовнішньоекономічної безпеки України а також на загальному інтегральному індексі економічної безпеки держави.

Отже вплив інструментів економічної дипломатії на зовнішньоекономічну діяльність держави та на рівень її економічної безпеки у науковому світі факт загальновизнаний. Це підтверджують наукові дослідження західноєвропейських фахівців щодо розвинутих країн світу, про це свідчать і наші попередні розрахунки щодо України. Однак жодна з українських методик обрахунку рівня економічної безпеки не містить в собі політико-дипломатичний компонент і жодним чином не враховує його при обрахунку інтегрального індексу рівня економічної безпеки держави.

Це серйозна наукова проблема, котра потребує вивчення. Адже для того, щоб розрахувати міру впливу політико-дипломатичного фактору на рівень економічної безпеки держави, потрібно або доповнювати існуючі складові новими індикаторами, або вводити додаткову, політико-дипломатичну складову економічної безпеки, розраховавши її вагові коефіцієнти, порогові та граничні значення. Потім потрібно зробити компонентний перерахунок усіх наявних даних, усіх дев'яти складових національної економічної безпеки України, вже з врахуванням політико-дипломатичного компоненту, і виходячи з цього робити остаточні висновки щодо ролі і місця економічної дипломатії в забезпеченні економічної безпеки України та шляхи її удосконалення. Але це вже предмет подальших емпіричних досліджень в даній галузі.

Список використаних джерел:

1. Rose, A.K., 2007, 'The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion', *The World Economy*, 30 (1), pp. 22-38.
2. Maurel, M. and E. Afman, "Diplomatic Relations and Trade Reorientation in Transition Countries" Paper presented at "The Gravity Equation Or: Why the World is not Flat" University of Groningen, 19 october 2007.
3. Peter A.G. van Bergeijk, Selwyn J.V. Moons, (2013) Economic Diplomacy Works: A meta-analysis of its effect on international economic flows http://www2.gre.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0015/822102/Selwyn-J.V.-Moons-and-Peter-A.G.-van-Bergeijk-Economic-Diplomacy-Works-a-meta-analysis-of-its-effect-on-international-economic-flows.pdf
4. Creusen, H. and A. Lejour (2011), 'Uncertainty and the export decisions of Dutch firms', CPB discussion paper 183, The Hague.
5. Creusen, H. and A. Lejour (2012), 'Market entry and economic diplomacy', *Applied Economics Letters* 20 (5), DOI:10.1080/13504851.2012.714066.

Данищук Р.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алькема В.Г., доктор економічних наук, професор

Концептуальні засади формування інноваційної політики підприємств деревообробної промисловості

Розглянуто суть, складові та модель формування інноваційної політики підприємства. Зазначено, що ключове значення у формуванні інноваційної політики належить потенціалу підприємства.

Деревообробна промисловість є важливою складовою економіки України. Головними проблемами підприємств деревообробної промисловості є висока конкуренція іноземних виробників як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, відсутність високотехнологічного обладнання та випуск вітчизняними підприємствами продукції низької якості порівняно з імпортними аналогами. За даними Держстату України протягом 2010–2013 рр. обсяг реалізованої продукції підприємствами деревообробної галузі мали стабільні темпи росту з 7,4 млрд. грн. у 2010 р. до 9,3 млрд. грн. у 2013 р. У 2013 р. вітчизняна деревообробна галузь продемонструвала зростання на 10,7%, порівняно з 2012 р. по основним видам продукції. Поряд з цим, протягом 2011–2013 рр. експорт в країни ЄС продукції деревообробних підприємств мав тенденцію до щорічного скорочення, і в 2013 р. становив 612050,1 тис. дол. США (або 97,4% до 2011 р.), при зростанні імпорту до 301679,4 тис. дол. США (або на 10,2%) [1].

У цій ситуації ключовим чинником підвищення конкуренції та подальшого розвитку деревообробної промисловості має стати впровадження інновацій. Розвиток вітчизняних деревообробних підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності вимагає розробки ефективної інноваційної політики. Тому питання формування та реалізація інноваційної політики для підприємств деревообробної промисловості є вельми актуальними в наш час.

Під інноваційною політикою розуміємо основоположну лінію поведінки, дій, систем заходів у сфері інноваційного розвитку підприємства, яка базується на його меті, стратегії та потенціалі. Основна мета інноваційної політики підприємства полягає у створенні умов, що забезпечують інноваційний саморозвиток підприємства, підвищення ефективності виробництва і зростання конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі за рахунок впровадження інновацій. Складовими інноваційної політики вважають: маркетингову політику; політику в галузі НДДКР; політику структурних змін; технічну політику; інвестиційну політику; кадрову політику. Складові інноваційної політики перебувають у постійній взаємодії. Кожна із них може стати ініціатором певних інновацій. Для формування і реалізації інноваційної політики для підприємств деревообробної промисловості пропонується наступна модель рис.

Ключове значення у формуванні інноваційної політики належить потенціалу підприємства. Аналіз літературних джерел дозволяє виділити такі складові потенціалу підприємства: виробничий, технологічний, фінансовий, інвестиційний, маркетинговий, кадровий та інноваційний потенціали [2-7]. Саме ці складові є визначальними для досягнення мети, цілей та стратегій підприємства, забезпечують його ефективну діяльність в сучасних умовах господарювання.

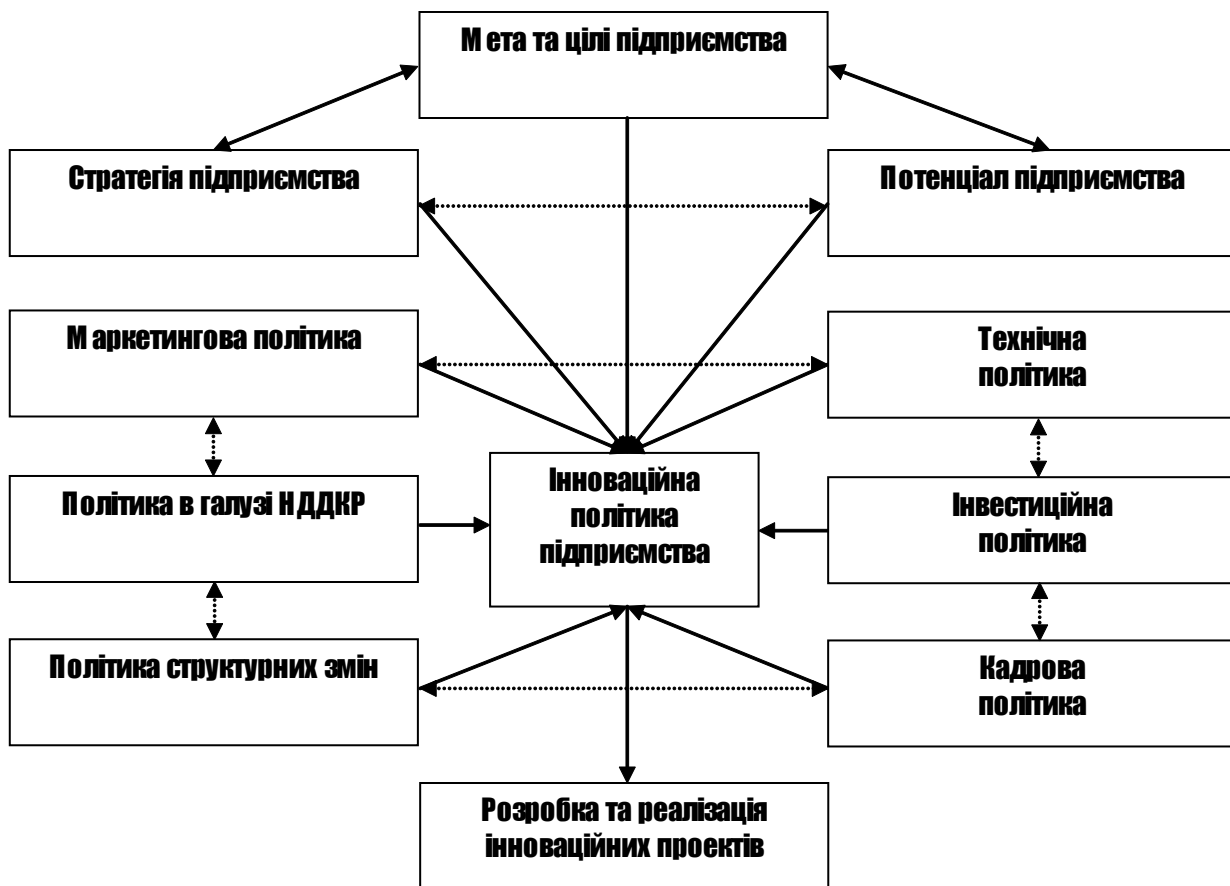

Рис. Модель формування і реалізації інноваційної політики для підприємств деревообробної промисловості

Так, виробничий та технологічний потенціали підприємства характеризуються можливостями підприємства щодо залучення та використання факторів виробництва, наявністю техніко-технологічної бази для випуску продукції, рівнем організації праці у виробничому процесі.

Під фінансовим та інвестиційним потенціалами розуміємо забезпеченість підприємства власними та позичковими фінансовими ресурсами, наявність можливостей у підприємства щодо залучення додаткових майнових й інтелектуальних цінностей для простого та розширеного відтворення з максимально ефективним розподілом ресурсів.

Маркетинговий потенціал підприємства визначимо як здатність підприємства систематизовано і планомірно спрямовувати всі свої функції на задоволення потреб споживачів і використання потенційних ринків збуту.

Кадровий потенціал – наявність висококваліфікованої робочої сили, сукупність здібностей і можливостей кадрів забезпечувати ефективне функціонування підприємства.

Інноваційний потенціал відображає можливості підприємства щодо розробки та впровадження інноваційних проектів. Завдяки високому інноваційному потенціалу підприємство може оперативнo реагувати на виклики зовнішнього середовища та здійснювати організаційні зміни. Низький потенціал не забезпечує такої можливості. За цих умов інновації не впроваджуються або впроваджуються лише тоді, коли підприємство починає відчувати труднощі у своїй господарській діяльності.

Підсумовуючи зазначимо, що інноваційна політика підприємств деревообробної промисловості має базуватися на глибоких маркетингових дослідженнях ринку, опиратися на сучасні науково-технічні досягнення та використання інтелектуального й творчого потенціалу працівників. Це даватиме змогу розробляти ефективні стратегії, формувати конкурентні переваги на довгострокову перспективу як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Список використаних джерел:

1. Купчак П.М. Перспективи розвитку деревообробної промисловості в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3556>.
2. Воронкова А. Концепція управління конкурентоспроможним потенціалом підприємства / А. Воронкова // Економіст. – 2007. – №8. – С.14–17.
3. Економічна діагностика : навч. посіб. / Т. Ф. Косянчук, В. В. Лук'янова, Н. І. Майорова, В. В. Швид. – Львів : Новий світ. – 2000, 2007. – 452 с.
4. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства : формування та оцінка : навчальний посібник / Н. С. Краснокутська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
5. Причепя І. В. Інноваційний потенціал підприємства : сутність та основні підходи до визначення / В. О. Козловський, І. В. Причепя // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2008. – № 5. – Т. II. – С. 160–164.
6. Федонін О. С. Потенціал підприємства : навч. посібник / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк–Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 316 с.
7. Чухрай Н. Товарна інноваційна політика : управління інноваціями на підприємстві. Підручник / Н. Чухрай, Р. Патора . – К. : КОНДОР, 2006. – 398с.

Дем'янів С.Б.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алькема В.Г., доктор економічних наук, професор

Теоретичні аспекти формування механізму управління інноваційною діяльністю підприємств

Розглянуто сутність та рівні механізму управління інноваційною діяльністю. Проаналізовано управління інноваційною діяльністю на промислових підприємствах Івано-Франківської області.

Сучасна економіка не може ефективно функціонувати без розвитку інноваційної діяльності. У ринковій економіці інновації представляють собою ефективний засіб конкурентної боротьби, оскільки ведуть до створення нових потреб, зниження собівартості продукції, притоку інвестицій, підвищення іміджу виробника нових продуктів, відкриття і захоплення нових ринків, у тому числі і зовнішніх. Для створення дієвої системи управління процесами розробки і впровадження інновацій вітчизняним підприємствам недостатньо існуючого механізму господарської діяльності. Реалії сьогодення потребують від них перебудови організаційної та виробничої структур, перегляду функцій менеджменту, зміни стилю управління для активізації інноваційної діяльності. В цих умовах перед вітчизняними підприємствами постає актуальна проблема формування ефективного механізму управління інноваційною діяльністю.

Під механізмом управління інноваційною діяльністю підприємства розуміємо сукупність взаємопов'язаних елементів, що знаходяться у безперервній взаємодії один з одним і зовнішнім середовищем в процесі розробки та впровадження нововведень. Механізм управління інноваційною діяльністю повинен передбачати взаємодію трьох рівнів – державного, регіонального та виробничого. На державному рівні здійснюється нормативно-законодавче забезпечення управління інноваціями та розробка державної інноваційної політики по стимулюванню розвитку інноваційної діяльності. На рівні окремих регіонів здійснюється реалізація нормативно-законодавчих актів шляхом розробки регіональних інноваційних програм і проектів зорієнтованих на підвищення інноваційної діяльності підприємств та регіону загалом. На рівні підприємств забезпечується управління впровадженням інновацій через використання загальних, конкретних та об'єднувальних функцій, методів менеджменту та ефективних управлінських рішень, здійснюється матеріально-технічне, кадрове, фінансове та інформаційне забезпечення нових проектів, створюються спеціалізовані підрозділи або посади для розробки та реалізації інновацій [1-3].

Проведений аналіз діяльності промислових підприємств Івано-Франківської області за 2011-2014 роки показав, що впровадження нових технологічних процесів і освоєння інноваційних видів продукції мали тенденцію до зниження (табл. 1) [4].

Така негативна тенденція обумовлена не тільки проблемами самих підприємств регіону, але й погіршенням політично-економічної ситуації в країні та відсутністю державної підтримки в цій сфері.

Проведений аналіз також засвідчив, що з 2011 по 2013 роки витрати на інноваційну діяльність мали тенденцію до зростання. Основним джерелом фінансування інноваційних проектів є власні кошти підприємств. Зниження цих показників в 2014 пояснюється нестабільною

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах Івано-Франківської області

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно інноваційні види продукції, найменувань	з них нові види техніки
2011	17,4	48	6	167	14
2012	17,1	24	10	156	11
2013	17,0	17	5	151	5
2014	15,9	20	2	130	12

Таблиця 2

Джерела фінансування інноваційної діяльності на промислових підприємствах Івано-Франківської області

Рік	Загальна сума витрат, тис. грн.	У тому числі за рахунок коштів, тис. грн.			
		власних	вітчизняних інвесторів	іноземних інвесторів	інші джерела
2011	152765,9	127849,1	-	4847,8	20069,0
2012	203824,1	159818,9	-	9123,1	34882,1
2013	488571,3	151068,9	230,0	82531,0	254741,4
2014	95785,1	79275,3	-	2349,3	14160,5

політичною ситуацією в країні та економіці (табл. 2) [5].

Як свідчить практика, зниження впровадження інновацій та освоєння нових видів продукції на підприємствах призводить до використання старих технологій, погіршення стану обладнання та випуску неконкурентоспроможної продукції. Також варто виділити невисоку зацікавленість управлінського персоналу підприємств у розвитку виробництва та підвищенні його конкурентоспроможності. Крім того, на більшості підприємств не створено відділи або посади з розробки інновацій, не вистачає фахівців з інноваційного менеджменту, що негативно впливає на темпи впровадження нововведень.

У зв'язку з цим на підприємствах доцільно запровадити спеціальний відділ (або посаду), підпорядковану керівнику підприємства, який би об'єднав усі функції пов'язані з управлінням інноваційною діяльністю. Цей підрозділ повинен координувати основні напрямки розвитку підприємства та забезпечувати взаємодію виробничих, технічних, маркетингових, фінансових та кадрових служб підприємства в досягненні поставлених перед підприємством інноваційних цілей та завдань. Також до його функціональних обов'язків слід віднести визначення економічної ефективності впроваджуваних нововведень. Поряд із створенням нового підрозділу необхідно розробити систему стимулювання персоналу до розробки та впровадження інновацій. Для посилення стимулів та забезпечення ефективного управління виробництвом необхідно використовувати як матеріальні, так і нематеріальні інструменти, що дозволить підвищити їх зацікавленість в розробці управлінських рішень щодо оновлення виробництва і стабільного розвитку підприємства.

Отже, розглянутий механізм управління інноваційною діяльністю сприятиме підвищенню ефективності й результативності інноваційних процесів підприємства, що, своєю чергою, призведе до підвищення активності впровадження підприємствами різного роду нововведень та зростанню конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел:

1. Колінко Н.О. Структурно-логічна схема управління інноваційною діяльністю [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13979/1/49_329-340_Vis_727_Menegment.pdf

2. Дзюбіна А.В. Механізм управління інноваційною діяльністю підприємства на засадах проектного підходу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vestnikdnu.com.ua/archive/201154/157-162.pdf>
3. Буренніков Ю.Ю. Формування структури механізму управління інноваційною діяльністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.vntu.edu.ua/article/viewFile/447/3137>
4. Впровадження інновацій на промислових підприємствах Івано-Франківської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifstat.gov.ua/>
5. Джерела фінансування інноваційної діяльності на промислових підприємствах Івано-Франківської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifstat.gov.ua/>

Демехіна І.П.

студентка групи УНЗз-14

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ушакова Н.М., кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри управлінських технологій

Внутрішня система забезпечення якості освітньої діяльності. Етапи розбудови

В роботі розкрито сучасне розуміння якісного рівня освіти та підходи до його забезпечення.

Закон України «Про вищу освіту» визначає роль вищих навчальних закладів у забезпеченні якості вищої освіти, зобов'язуючи їх мати *внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.*

Система забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;
- 9) інших процедур і заходів.

Система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за його поданням оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. (стаття 16)

Якість – філософська категорія, що виражає невіддільну від буття об'єкта його істотну визначеність, завдяки якій він є саме цим, а не іншим об'єктом. *Якість* відображає стійкі зв'язки складених елементів об'єкта, характеризує його специфіку, що дає можливість відрізняти один об'єкт від інших. Міжнародною організацією зі стандартизації ІСО прийняте таке визначення якості освіти: – *Якість освіти* - це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної

свідомості осіб, які навчаються, а ENQA дає наступне означення: – *Якість освіти* – це її збалансована відповідність (як результату, процесу, освітньої системи) встановленим потребам, цілям, вимогам, нормам (стандартам).

Для забезпечення якості вищої освіти необхідне створення комплексної системи нормативної документації регулювання освітньої діяльності вищого навчального закладу, яка включає традиційні підходи, що склалися в національних університетах, використовує прогресивний досвід зарубіжних освітніх систем та спирається на розроблені Європейською Асоціацією з гарантування якості у вищій освіті стандарти забезпечення якості вищої освіти.

Можна запропонувати наступні етапи розбудови внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти:

1. Політика закладу і процедури забезпечення якості.
2. Затвердження, моніторинг та періодичний перегляд навчальних програм, дипломних проектів.
3. Оцінювання студентів.
4. Забезпечення якості викладацького складу.
5. Навчальні ресурси та підтримка студентів.
6. Інформаційні системи.
7. Публічність інформації

Аналізуючи інформацію результатів дослідження, необхідно знати чинники, що впливають на результати моніторингу і можуть мати позитивний чи негативний наслідок.

Отже, під моніторингом ми розуміємо відповідні механізми контролю й відстеження якості освіти, постійне спостереження за навчально-виховним процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату. Моніторинг якості освіти пов'язаний із такими педагогічними категоріями, як об'єкт і предмет дослідження; постановка завдання; формування гіпотези; збір інформації, планування, організація, систематизація; узагальнення та обробка даних; формування наукових прогнозів і відповідних пояснень; розробка та добір відповідного діагностичного інструментарію.

Таким чином, вищі навчальні заклади, повинні створювати умови, які дозволять регулярно впливати на систему якості освіти через взаємовигідні двосторонні стосунки між студентством та навчальним закладом; прописати чіткі механізми та канали впливу і регулярно та прозоро представляти рівень їх результативності; публічно поширювати інформацію про ці механізми у друкованих та електронних ЗМІ; оприлюднювати всі зміни, які відбулися, що дозволить студентам відчувати свою причетність до розвитку навчального закладу та відчутти реальний вплив на формування системи якості освіти; формувати академічну атмосферу партнерських взаємовигідних стосунків між студентською спільнотою та викладацьким складом через участь студентів та викладачів у спільних проектах, практиках, навчальних лабораторіях; забезпечити систему тренінгів як для студентів, так і викладачів про механізми Європейської системи забезпечення якості освіти; регулярно здійснювати моніторинг й аналіз результатів, публічно впроваджувати зміни та регулярно висвітлювати хід цих процесів.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Ukrainian_by%20the%20British%20Council.pdf

Дубровська Н.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Віткін Л.М., доктор технічних наук, професор

Розроблення та впровадження системи управління якістю за міжнародним стандартом ISO 9001 у ТОВ «ДЛК ДДТ»

У роботі на прикладі ТОВ «ДЛК ДДТ» розглянуті результати проведеного дослідження існуючої на підприємстві системи управління з метою встановлення ступеня її відповідності вимогам МС ISO 9001:2008.

Конкурентна боротьба за ринки збуту посилюється, вочевидь стає зрозумілим, що на ринку залишиться той, хто знає, як поводитися в новому правовому полі, кому притаманні виробнича маневреність, хто здатен випускати конкурентоспроможну продукцію, швидко реагувати на попит ринку якісною та безпечною продукцією. З цими задачами легше впораються підприємства малого та середнього бізнесу, але у тому випадку, коли приймуть підхід, який забезпечує впевненість у можливостях своїх процесів та в якості своєї продукції, створює основу для постійного поліпшення. Одним із дієвих методів підвищення конкурентоспроможності є формування на підприємствах систем управління якістю. Основою СУЯ є стандарт ISO 9001 [2].

ТОВ «ДЛК ДДТ» - типовий представник вітчизняного малого бізнесу, який займається продажем лакофарбної продукції провідних світових компаній різних функціональних груп. Споживачем продукції ТОВ «ДЛК ДДТ», яка представлена у магазинах, є споживач з різним рівнем доходу з акцентом на середній, який знається на якісній продукції, стежить за тенденціями в світі дизайну, який може дозволити собі між якістю та ціною обрати якість. З метою підвищити потенціал підприємства та зміцнити його становище на перспективу була зроблена спроба виробляння власної продукції із імпортованої сировини. Спроба долучити до сортименту дистриб'ютерської продукції власний продукт, залишити фоновий сегмент аналогічної продукції інших виробників як індикатор для вивчення попиту на нову власну продукцію на споживчому ринку, розкрила прорахунки в системі управління – відсутність системного підходу до управління діяльністю ТОВ «ДЛК ДДТ». Аналіз існуючої системи управління висвітив проблеми з стратегічним плануванням в організації. Бізнес-стратегія фокусується тільки на отриманні прибутку, не відстежується ланцюг створення доданої вартості. Підприємство побудовано на родинно-товариських відносинах, тому організаційна структура чітко не простежується. Не розроблені правила внутрішнього документообігу. Не зрозуміло, як розподіляються відповідальність та повноваження тощо. Функціональні обов'язки розподілені нерівномірно (багато з них зав'язані на найманому директорові підприємства), що таїть приховану загрозу та при збільшенні виробничих потужностей може призвести до збоїв у роботі.

Для виявлення ресурсного потенціалу та перспективи продукції ТОВ «ДЛК ДДТ» на ринку лакофарбних матеріалів в Закарпатській області та в Україні робочою групою з розроблення та впровадження системи управління якістю був задіяний елемент стратегічного аналізу – SWOT-аналіз (стратегічний баланс) системи управління у ТОВ «ДЛК ДДТ», який допоміг систематизувати знання про внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на процес стратегічного планування, визначити конкурентні переваги та сформувані стратегічні пріоритети, а в подальшому - проводити періодичну діагностику ринку та ресурсів підприємства; запропонована модель стратегічного планування, орієнтована на створення позитивного іміджу ТОВ

«ДЛК ДДТ»; розроблена та впроваджена у ТОВ «ДЛК ДДТ» система управління якістю. На вирішення проблеми контролю відповідності власної продукції показникам, зазначеним у нормативних документах, та з причини відсутності в Закарпатській області лабораторії, акредитованої в визначеній галузі, запропоновано об'єднати зусилля трьох галузевих підприємств області (Ужгородський район – ТОВ «ДЛК ДДТ» та ТОВ «Контеса»; Виноградівський район – ТОВ «ПР Груп») на пайовій участі на створення власної випробувальної лабораторії, що органічно доповнить оргструктуру СУЯ кожного з підприємств, і, головне, посилить стабільну складову якості продукції, яка виробляється. Крім того, розроблена методика впровадження нового продукту в виробництво та його супровіду. В III кварталі 2015 року розпочато виробництво другого власного продукту ТОВ «ДЛК ДДТ» – концентрату «БІОЗАХИСТ» (біоциду для захисту деревини), що відноситься до третьої групи ЛФП (антисептики) – це справжнє випробування для розробленої та впровадженої СУЯ у ТОВ «ДЛК ДДТ».

Розроблення та впровадження на підприємствах малого та середнього бізнесу системи управління якістю на базі міжнародного стандарту ISO 9001 з наступною сертифікацією може гарантувати стабільну якість виготовленої продукції, зорієнтовану на конкретного споживача, що надасть можливість не тільки відстояти свої позиції на ринку, а й гідно представляти нашу країну на світовому ринку. Підходи та методи, які були використані при розроблянні та впровадженні системи управління якістю на базі міжнародного стандарту ISO 9001 у ТОВ «ДЛК ДДТ» дозволяють поширення цього досвіду на підприємства малого та середнього бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2005, IDT): ДСТУ ISO 9000:2007. – [Чинний від 01.01.2008]. – К.: Держспоживстандарт України, 2008. – 34 с.
2. Системи управління якістю. Вимоги (ISO 9001:2008, IDT): ДСТУ ISO 9001:2009. – [Чинний від 01.09.2009]. – К.: Держспоживстандарт України, 2010. – 34 с.

Йотка А.В.

студентка магістратури

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Науковий керівник: Ботьботенко І.В., кандидат економічних наук

Внутрішній аудит як інструмент забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності

*Розглянуто характеристики внутрішнього аудиту як інструменту
забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.*

Внутрішній аудит, будучи функцією управління, виступає засобом двостороннього зв'язку між об'єктом управління і органом управління, інформуючи про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень. Внутрішній аудит – це процес, який забезпечує належне функціонування конкретного об'єкта, прийнятий управлінським рішенням і направлений на успішне досягнення поставленої мети [1, с.386].

Необхідність в організації внутрішнього аудиту в Україні виникає на великих підприємствах з різними видами діяльності, зі складною розгалуженою структурою і великою кількістю територіально віддалених філій, дочірніх і підпорядкованих підприємств. Потреба у внутрішньому аудиті обумовлюється тим, що система внутрішнього контролю за станом обліку має тенденцію з плином часу змінюватись, якщо відсутній механізм постійної її верифікації. Відомо, що при відсутності контролю і оцінки персонал фірми починає працювати недбало. Крім того, незалежно від якості системи контролю, можливі навмисні викривлення реального стану справ.

Внутрішній аудит стає одним із основних інструментів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, оскільки серед усіх елементів управління (прогнозування, планування, регулювання, контроль, аналіз, стимулювання) саме контроль дає реальну оцінку стану економічної безпеки підприємства [2]. За допомогою методів внутрішнього аудиту можна виявити уразливі зони системи економічної безпеки, визначати її ефективність, дослідити організацію виробництва, планування, збереження фінансових ресурсів, дотримання технологічної та трудової дисципліни, виконання договірних відносин в межах окремого господарюючого суб'єкта.

Під внутрішнім аудитом розуміється організована на підприємстві, діюча в інтересах його керівництва або власників і регламентована внутрішніми нормативами система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності, внутрішнього її аналізу, та надійністю функціонування всієї системи внутрішнього контролю [3, с.312].

Результати внутрішнього аудиту мають задовольняти потреби внутрішніх користувачів інформації суб'єкта господарювання, зокрема, керівництво та управлінський персонал, на який покладено відповідальність за створення та функціонування системи економічної безпеки господарюючого суб'єкта.

Суб'єктами внутрішнього контролю виступають:

- управлінський персонал та спеціалісти, до функцій яких входить попередній, поточний та наступний контроль;
- обліковий персонал на чолі з головним бухгалтером, якому належать функції контролю на всіх етапах відображення господарських процесів;
- спеціальні внутрішні контролюючі служби, створені на підприємстві з метою прове-

дення того чи іншого контролю: спостережні ради; ревізійні комісії; інвентаризаційні комісії; комісії для розслідування якихось незвичайних подій; внутрішні аудиторські служби.

Контрольні функції посадові особи здійснюють при виконанні своїх функціональних обов'язків. Нормативно вони зафіксовані в посадових інструкціях. Внутрішній аудит слід розглядати як невід'ємну частину загальної системи управління. Служба внутрішнього аудиту створюється на підприємстві для виконання контрольних функцій в залежності від мети і завдань, покладених на внутрішніх аудиторів керівництвом підприємства. Внутрішні аудитори залежні, підпорядковані вищестоящому керівництву, вони проводять перевірки як планові, так і позапланові за вказівкою керівництва; за результатами складають звіт про проведену роботу, звітують перед керівництвом, дають оцінку, рекомендації, поради та інформацію. Вони не зобов'язані мати сертифікат. Це може бути фахівець з бухгалтерського обліку, економіст, фінансист.

Такий структурний підрозділ об'єднує у своєму складі досвідчених бухгалтерів, які згідно затвердженого керівником плану за погодженням з головним бухгалтером здійснюють наступний бухгалтерський контроль – внутрішній аудит – достовірності обліку та звітності, їх повноти та відповідності чинному законодавству, встановленим нормативам і стандартам. Внутрішній аудит є одним із способів контролю за правомірністю та ефективністю діяльності усіх підрозділів підприємства. Робота фахівців внутрішнього аудиту в цьому напрямі полягає, насамперед, в уніфікації і стандартизації облікових процесів для правильного формування зведеної чи консолідованої зовнішньої і, перш за все, внутрішньої звітності. За розпорядженням керівництва такі фахівці можуть спостерігати за доцільністю та ефективністю здійснення окремих операцій, правильністю відображення їх у системі обліку і звітності, надання інформації менеджерам.

Метою внутрішнього аудиту як інструменту забезпечення економічної безпеки підприємства є об'єктивна оцінка рівня захищеності суб'єкта господарювання та розробка рекомендацій щодо зниження негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. Завдання такого аудиту полягають в наступному: [4]

- виявити уразливі зони у функціонуючій системі економічної безпеки суб'єкта господарювання;
- з'ясувати причини нездатності системи економічної безпеки попереджати потенційні та нівелювати реальні загрози;
- з'ясувати наявні можливості й ресурсні обмеження суб'єкта господарювання;
- оптимізувати систему економічної безпеки шляхом зниження витрат на підтримку її функціонування та підвищення рівня ефективності.

Перевагою внутрішнього аудиту є те, що він здійснюється як попередній, поточний (оперативний) і наступний, може бути документальним, фактичним і комбінованим; може проводитись у вигляді: ревізії, тематичної перевірки, розслідування та службового розслідування.

У зв'язку з цим внутрішній аудит є одним із найбільш ефективних (за умови вмілого використання функцій контролю) засобів контролю, функціональне завдання якого, насамперед, полягає в оцінці ефективності проведених заходів з безпеки. Тому важливого значення набуває проблема вибору форми контролю в процесі забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання, яка б враховувала специфіку та індивідуальні риси господарюючого суб'єкта та сприяла підвищенню рівня його економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту: підручник / за ред. проф. В.В. Немченко, О.Ю. Редько. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.
2. *Каліцінська К.О.* Роль внутрішнього аудиту в системі економічної безпеки підприємства / К.О. Каліцінська // Серія: Економіка та підприємництво, 2011.
3. *Бондар В.П.* Концепція розвитку аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: монографія / В.П. Бондар. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 456 с.
4. *Олійник С.О.* Внутрішній аудит у системі економічної безпеки підприємства / С.О. Олійник // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.nvnau_econ_2013_181\(3\)_42.pdf](http://www.nvnau_econ_2013_181(3)_42.pdf)

Каменєв А.О.

аспірант 1 курсу

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємств

У тезах розглянуто приклади світового досвіду забезпечення економічної безпеки підприємств

Одним з головних чинників забезпечення ефективної системи економічної безпеки підприємств є врахування світового досвіду в даному питанні

Об'єктом дослідження є світовий досвід в забезпеченні економічної безпеки підприємств

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади забезпечення економічної безпеки підприємства на прикладі розвинених країн

Метою дослідження є наведення прикладів світового досвіду в забезпеченні економічної безпеки підприємств

У відповідності до поставленої мети було поставлено такі завдання:

- навести конкретні приклади заходів спрямованих на забезпечення економічної безпеки підприємства на прикладі розвинених країн

У працях присвячених економічній безпеці присутньо багато вітчизняних та закордонних науковців, що вивчали забезпечення економічної безпеки підприємства. Серед них варто визначити : Ареф'єва О. В., Отенко І. П., Іващенко Г. А., Воронков Д. К., Васильців Т. Г., Баженова О. В. та інші.

Методологічною основою є принципи порівняння та узагальнення.

Важливість вивчення теоретичних засад та розробка прикладних рекомендацій щодо підвищення рівня економічної безпеки підприємства в країнах, які переходять до ринкових відносин, зумовлена, в першу чергу, призупиненням темпів розвитку бізнесу в умовах виходу зі світової фінансової кризи. Відповідно необхідні проведення системноструктурного аналізу та імплементація позитивного світового досвіду забезпечення економічної безпеки підприємства. В економічно розвинених державах світу більше приділяється увага питанням розробки теоретикоприкладних засад розвитку підприємництва, формуванню сприятливого економіко-правового середовища для ведення підприємницької діяльності. У розвинених країнах розробляються цільові стратегічні планові документи щодо зміцнення економічної безпеки підприємств, регіонів, галузей. У таких умовах суб'єкти підприємницької діяльності, виконуючи свою вагому соціальну та економічну місію у суспільстві, опиняються у ситуації належного рівня захищеності свого майна та інтересів від впливу чинників зовнішнього середовища. Тому цей досвід становить значний інтерес як для розвитку системи безпеки вітчизняних суб'єктів господарської діяльності, так і для безпеки національної економіки. Усвідомлюючи пряму залежність між сприянням розвитку малого та середнього бізнесу та рівнем економічної безпеки підприємства, в економічно розвинутих країнах протягом останніх 15-ти – 20-ти років було знято більшість адміністративнозаконодавчих обмежень, створено сприятливі фінансовоекономічні та податкові стимули розвитку підприємництва. У розвинених країнах світу позитивним є те, що крім моніторингу рівня розвитку підприємництва, розробки і реалізації пропозицій щодо удосконалення державного регулювання його розвитку, до переліку основних завдань органів державного управління входить:

1) створення структурних підрозділів ведення політики у сфері економічної безпеки підприємства за галузевотериторіальною ознакою (досвід США, де крім Адміністрації малого

бізнесу питання забезпечення економічної безпеки підприємництва покладено на регіональні відділення Міністерства внутрішньої безпеки серед малих підприємств [2]);

2) розробка документів стратегічного планового характеру, а також операційних заходів щодо зміцнення економічної безпеки підприємств

ва (досвід Японії [1], у якій серед офіційно закріплених стратегічних планових документів, які систематично розробляє та реалізує Міністерство економіки, торгівлі та промисловості, передбачено документ під назвою «Підвищення стійкості підприємств сектору малого і середнього підприємництва та розвиток систем економічної безпеки підприємництва». Крім того, урядова стратегія посилення конкурентоспроможності Японської промисловості на світових ринках передбачає сім основних стратегічних напрямів її реалізації, серед яких п'ятий напрям стосується безпосередньо розвитку системи економічної безпеки бізнесу. До основних операційних завдань стратегії внесено посилення фінансової підтримки, поліпшення умов створення нових підприємств, розвиток загальнонаціональної системи забезпечення економічної безпеки та ін. [3]);

3) здійснення систематичного моніторингу внутрішнього та зовнішнього ринків та розробка рекомендацій як для органів державного управління, так і безпосередньо підприємств щодо заходів, метою реалізації яких є посилення конкурентних позицій національних підприємств, захисту їх економічних інтересів (досвід США, Японії, Німеччини, Великобританії та Франції [4]);

4) ведення роботи щодо зміцнення інституційної бази захисту права власності. Зокрема, у цьому напрямі країнами ЄС укладено спільну угоду з права інтелектуальної власності між органами влади, академічними і промисловими структурами та науководослідними установами. Існує угода про невиконання зобов'язань за таким договором, згідно з яким всі учасники виконують умови договору доти, поки не реалізують мету створення спільних науководослідних та конструкторських робіт [7]. Надзвичайно популярною серед інтелектуальної еліти Європейського Союзу є Сьома Рамкова Програма. Метою цієї спеціальної програми є підтримка наукової діяльності, що проводиться в рамках міжнаціонального співробітництва, від спільних проектів і створення мереж до координації дослідницьких програм. Сюди ж входить співпраця між ЄС та третіми країнами. Програма Співпраця також поділяється на тематичні підпрограми, кожна з яких працюватиме наскільки це можливо автономно, але в той же час знаходяться у тісному зв'язку, що дозволяє здійснювати міждисциплінарний підхід до областей науки, що має спільні інтереси. Для програми Співпраця було визначено десять тематичних областей: здоров'я; продукти харчування, сільське господарство та біотехнології; інформаційні та комунікаційні технології; нанонауки, нанотехнології, матеріали та нові технології виробництва; енергія; навколишнє середовище (у тому числі зміна клімату); транспорт (включаючи космонавтику); соціально-економічні та гуманітарні науки; безпека; космос. Чільне місце серед досліджень посідає напрям безпеки, в якому основну питому вагу займає економічна безпека підприємства;

5) пошук та забезпечення джерел фінансування ризикового капіталу, в тому числі в інтересах інноваційної діяльності з метою підвищення рівня НДКР в довгостроковій перспективі (досвід країн ЄС). Це, як правило, фінансування інвестицій як у новостворені підприємства, так і високотехнологічні, а також у розвиток сектору динамічних високотехнологічних дослідницьких малих і середніх підприємств. Для забезпечення останнього ведеться робота у напрямі формування сприятливого макроекономічного клімату, стабільності фінансових ринків, податкового режиму та регулювання прав на інтелектуальну власність [7];

6) надання гарантій за інвестиціями в акціонерний капітал та гарантій за позиками підприємств. У багатьох розвинених державах світу вагомими елементами безпеки підприємництва є функціонування страхових і гарантійних фондів, кредитної кооперації, яка обслуговує клієнтів, традиційно не привабливих для комерційного банківського кредитування (практично вся сфера малого підприємництва) [4];

7) здійснення роботи з планування життєвого циклу функціонування підприємств у різних галузях та сферах економіки та надання консультацій з питань забезпечення високої життєздатності підприємств відповідно до їх життєвих циклів, ведення конкурентної боротьби та сприяння розвитку підприємництва у перспективних сферах (досвід Фінляндії [5]);

8) підтримка підприємств, які розпочинають діяльність створенням фондів та механізмів фінансування різних етапів їх становлення (досвід практично всіх країн ЄС, Мексики [6]).

Одним з механізмів ефективного захисту майнових інтересів суб'єктів підприємницької діяльності – страхувальників у розвинених державах є створення страхових гарантійних фондів у формі неприбуткових державних чи комунальних організацій. Одночасно ці інституції відіграють роль додаткового елемента системи фінансово-кредитного сприяння розвитку підприємств. Фінансові ресурси цих фондів формуються за рахунок обов'язкових відрахувань від сум, які надходять до страхових компаній від того, чи іншого виду страхування. Управління фондами та прийняття рішень щодо переліку економічних ризиків суб'єктів підприємницької діяльності, які підлягають відшкодуванню, а також рішень щодо виплат страхових сум здійснюються страховою радою гарантійного фонду (сформованною представниками державних органів управління та органів місцевого самоврядування). Витрати на адміністрування діяльності гарантійних фондів покриваються за рахунок їх інвестиційної діяльності. Вагомою є роль страхових гарантійних фондів у зміцненні безпеки підприємницької діяльності (зокрема у секторі малого підприємництва) покриттям таких ризиків, як втрата прибутку, збитки від виробничих перерв, неплатежі контрагентів, неповернення кредиту чи позики, ризики, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю підприємств [7]. Механізм страхового гарантування використовується також для забезпечення економічної безпеки експортно орієнтованих підприємств.

Особливої актуальності набуває це питання в умовах глобалізації світової економіки. Упровадження позитивних аспектів проаналізованого досвіду зміцнення економічної безпеки підприємств в Україні приділяється недостатня увага. Упровадження такого комплексу заходів на макро та мезорівні економіки призведе до:

забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємств;

забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу вітчизняних підприємств;

досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури підприємств;

досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу підприємств;

мінімізація руйнівного впливу наслідків виробничого господарської діяльності на стан навколишнього середовища;

якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємств;

забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення належного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів та відділів підприємства;

ефективна організація безпеки персоналу, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів підприємства.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко І. В. Оцінка ефективності реалізації та фінансове забезпечення програм розвитку малого бізнесу в регіоні / І. В. Аніщенко, Ю. Б. Пінчук // Економіка та держава, 2005. – № 10. – С. 29-33.
2. Арженовский С. В. Статистические методы прогнозирования / С. В. Арженовский, И. Н. Молчанов. – Ростов н/Д : Изд-во РГЭУ, 2001. – 412 с.
3. Ареф'єва О. В. Суперечності розвитку як основне джерело загрози безпеці рівноваги економічних систем / О. В. Ареф'єва, О. С. Шнипко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 3 (57). – С. 57-63.

4. Баженова О. В. Застосування системного підходу до аналізу економічної безпеки держави / Олена Володимирівна Баженова // Вісн. КНУ, сер. Економіка. – Вип. 66-67. К. : ВПЦ КНУ, 2003. – С. 122-124.
5. Баженова О. В. Методика визначення оцінки економічної безпеки держави / Олена Володимирівна Баженова // Актуальні проблеми розвитку підприємницької діяльності в Україні : зб. наук. пр. за заг. ред. А. В. Шегди. – Вип. 3. – К. : ВПЦ КНУ, 2003. – С. 4-9.
6. Базилюк А. В. Тіньова економіка в Україні / А. В. Базилюк, С. О. Коваленко. – К. : КФ ДП НДЕІ Мінекономіки, 1998. – 206 с.
7. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.

Карпенко Д.В.

студент магістратури ННІ менеджменту безпеки
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Іларіонов О.Є., кандидат технічних наук, доцент

Алгоритм забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві ТОВ «Технології майбутнього»

У даній роботі досліджено алгоритм впровадження інформаційної безпеки, та обґрунтування етапів впровадження інформаційної безпеки.

Мета даної роботи – є створення алгоритму для забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві а також розглянення перспектив розвитку алгоритму.

Актуальність даної теми в діяльності ТОВ “ТЕХНОЛОГІЇ МАЙБУТНЬОГО” є стратегічно важливим аспектом. Втрата інформаційних ресурсів їх пошкодження та заволодіння недобросовісними конкурентами, може завдати підприємству значної шкоди та призвести до банкрутства.

Тому для розробки алгоритму інформаційної безпеки розглянемо поняття інформаційна безпека на підприємстві від вітчизняних науковців.

О. Сороківська визначає інформаційну безпеку підприємства як суспільні відносини щодо створення і підтримання на належному рівні життєдіяльності інформаційної системи суб'єкта господарської діяльності [1].

М. Танцюра характеризує інформаційну безпеку підприємства як збереження конфіденційності, цілісності та доступності інформації; доступність – це властивість бути досяжним та придатним до використання авторизованими сутностями; цілісність – це властивість захищеності точності та повноти даних; конфіденційний – це властивість захищеності інформації від неавторизованого використання фізичними особами, сутностями та процесами. Інформаційні активи –це знання чи дані, які мають цінність для організації [12, с. 452].

Враховуючи дані визначення, ми погоджуємося з А. Маруцаком, що інформаційна безпека підприємства–це цілеспрямована діяльність її органів та посадових осіб з використанням дозволених сил і засобів по досягненню стану захищеності інформаційного середовища організації, що забезпечує її нормальне функціонування і динамічний розвиток [3, с. 56].

Таким чином розуміючи поняття інформаційна безпека підприємства переходимо до створення алгоритму який буде забезпечувати інформаційну безпеку ТОВ “ТЕХНОЛОГІЇ МАЙБУТНЬОГО”.

Перший етап, проаналізувати існуючу систему інформаційної безпеки на підприємстві, виявити її перспективи та недоліки.

Другий етап, опираючись на данні отримані при аналізі інформаційної безпеки, створити модель інформаційної безпеки яка включає в собі модулі:

- Захисту персональних даних, розмежування доступу та шифрування.
- комп'ютерну безпеку яка при роботі з персональними даними за допомогою програмного забезпечення гарантує цілісність та захищеності оброблених даних.
- Захист приміщень підприємства за допомогою контролю доступу та відеоспостереження.
- Захист каналів і мереж зв'язку від перехоплення цінної інформації підприємства.

Третій етап, відгородити важливу інформацію підприємства за допомогою комерційної таємниці, встановити правила користування інформацією в робочий час а також підготовка до впровадження, проведення дослідних випробувань.

Четвертий етап, розрахувати вартість втрати важливої інформації в грошовому еквіваленті та аналіз функціонування, виявлення проблем, внесення змін до алгоритму інформаційної безпеки.

П'ятий етап, створити відділ інформаційної безпеки на підприємстві, який буде забезпечувати захист інформації в середині підприємства.

Розглянувши основні етапи створення алгоритму системи інформаційної безпеки на підприємстві, відзначимо, що цей процес досить складний і тривалий. Очевидно, що роботи з розробки та впровадження не можуть бути успішними без сприяння керівництва компанії до створення СУІБ [5, с. 126].

Витрачені зусилля на створення системи управління інформаційною безпекою, дозволять організації вийти на новий рівень якості роботи, зменшити інформаційні та організаційні загрози, покращити управління та продемонструвати надійність компанії, що надасть можливість успішної конкуренції на ряду з провідними компаніями на міжнародному ринку.

Список використаних джерел:

1. Сороківська О.А. Інформаційна безпека підприємства: нові загрози та перспективи [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010_2_2/032-035.pdf.
2. Тацюра М.Ю. Проблемні аспекти стандартизації у галузі інформаційної безпеки підприємства // Матеріали Другої наук.-практ. конф. «Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях» 23-24 вересня 2010 р. м. Бахчисарай, НДІ сталого розвитку та природокористування, РВПС України НАН України, Кримський інститут КНЕУ ім. Вадима Гетьмана / М.Ю. Тацюра. – Сімферополь: Фенікс, 2010. – С. 451–453.
3. Марущак А. І. Інформаційно-правові напрями дослідження проблем інформаційної безпеки // Державна безпека України / А.І. Марущак. – 2011. – No 21. – С. 92–95.
4. Литвиненко О.В. Проблеми забезпечення інформаційної безпеки в пострадянських країнах (на прикладі України та Росії): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04. / О.В. Литвиненко. – К., 1997. – 18.
5. Курушин В.Д. Компьютерные преступления и информационная безопасность / В.Д. Курушин, В.А. Минаев. – М.: Новый юрист. – 2012. – 256 с.

Криволап К.К.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Економічна безпека підприємств електромобільної галузі

Тези розроблено з метою демонстрації результатів дослідження терміну економічної безпеки в контексті діяльності підприємств електромобільної галузі.

Швидкий розвиток електромобілів на сьогодні є одним із ключових трендів в світовій економіці. Темпи зростання галузі становлять близько 80%, окремі ринки зростають темпами в 100-120%. За експертними оцінками, при належному розвитку галузі вітчизняні виробництва мають потенціал для збільшення національного ВВП в розмірі 2-3% на рік в найближчі 15 років (1).

Стабільний розвиток підприємств електромобільної галузі в умовах глобальної конкуренції багато в чому залежить від функціонування ефективної системи економічної безпеки. Варто зазначити, що підприємства галузі мають власну специфіку в області організації виробництва, продуктів, інновацій, ціноутворення, а головне – мають специфічну потребу в розвитку зарядної інфраструктури. Разом з тим, аналіз наукових публікацій показує, що не дивлячись на важливість проблеми, теоретичні та методологічні аспекти механізмів економічної безпеки в галузі в цілому і на підприємстві, як його складової, вивчені недостатньо.

Метою дослідження було визначити термін економічної безпеки підприємств електромобільної галузі. Предметом в рамках дослідження було визначено складові економічної безпеки підприємств електромобільної галузі, функціональні зв'язки цих складових, фактори та критерії економічної безпеки.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і закордонних вчених у межах проблемного поля, публікації офіційних і наукових періодичних і закордонних видань, зокрема публікації Ініціативи з розвитку електромобілів EVI – всесвітньої міжурядової організації що відповідає за координацію дій держав з метою розвитку ринку електромобілів. Проблеми забезпечення економічної безпеки висвітлені в роботах наступних вітчизняних і зарубіжних вчених: Л. Абалкін, В. Геєць, Т. Клебанова, О. Раздіна, С. Мочерний, В. Мунтіян, О. Татаркін, С. Ілляшенко, Н. Фірюліна, М. Єрмошенко, І Шумперт, В. Ойкен, Я. Корнаї та інших.

Для досягнення мети дослідження були визначені наступні завдання: а.) проаналізувати визначення економічної безпеки підприємств в цілому; б.) проаналізувати визначення економічної безпеки на підприємствах функціонально близьких галузей (машинобудування); в.) запропонувати термін економічної безпеки підприємств електромобільної галузі. Роботу було побудовано за відповідними етапами 1-3.

Перший етап дослідження показав, що зважаючи на специфіку галузі та беручи до уваги її швидкий розвиток (темпи зростання 80%) пріоритетом для підприємств є в першу чергу впровадження інновацій, адекватний аналіз ринкових загроз та можливість швидкого реагування на ці загрози. В зв'язку з цим, найбільш близьким до теми дослідження є наступне визначення терміну економічної безпеки: економічна безпека це комплекс заходів, які сприяють підвищенню фінансової стійкості господарюючих суб'єктів за умов ринкової економіки, які захищають їх комерційні інтереси від впливу негативних ринкових процесів (2). Іншим близьким визначенням є наступне: під економічною безпекою підприємства розуміють стан

ефективного використання ресурсів підприємства і існуючих ринкових можливостей, який дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам, і забезпечує його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії (3).

Другий етап дослідження (структурно близьких галузей) показав, що економічна безпека машинобудівного підприємства визначається як захищеність його діяльності від негативних впливів внутрішнього і зовнішнього середовища, а також здатність швидко ідентифікувати та усунути різні варіанти погроз чи пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності (4).

Третій етап дослідження (аналіз специфіки діяльності підприємств електромобільної галузі), показав, що доцільно запропонувати наступне визначення терміну економічної безпеки підприємств електромобільної галузі: стан найбільш ефективного використання ресурсів для стабільного функціонування на міжнародному ринку електромобілів, здатність протидіяти впливу небезпечних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища з метою забезпечення тривалого і стійкого розвитку на ринку відповідно до обраної місії, як на території України, так і за її межами. Визначення цього терміну дозволить спрямувати в правильне русло подальші дослідження питань економічної безпеки в електромобільній галузі.

Список використаних джерел:

1. EVI Publications, Global EV Outlook 2015 – 2015, 4 с.
2. Раздина Е.В. Экономическая безопасность (сущность и тенденции развития): дис. канд. экон. наук: 08.00.01 / Е.В. Раздина. – М., 1998. – 164 с.
3. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к ее оценке – 2003. – С. 12-19.
4. Коваленко Г.А. Конспект лекций по курсу “Менеджмент машиностроительного производства”. – ДГМА, 2005. – 68 с.

Кубрак В.О.

студент магістратури

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Захаров О.І., кандидат економічних наук, професор

Забезпечення кадрової безпеки підприємства за рахунок перевірки персоналу

Кожне підприємство, на всіх етапах своєї життєдіяльності, безпосередньо залежить від людей, тому питання кадрів завжди залишається досить важливим.

Предметом дослідження є кадрова безпека на підприємстві .

Під час дослідження даної проблеми мною було використано *методи*: збору, обробки, аналізу та прогнозування інформації.

Мета даного дослідження: спосіб забезпечення безпеки кадрів на підприємстві.

KPMG компанія провела дослідження персоналу, за звітністю даної компанії, Україна сьогодні займає 6 місце у світі за кількістю розкрадань і шахрайських операцій, які здійснені саме кадрами підприємства. За розрахунками, кожного року підприємство втрачає майже 7% свого доходу із-за крадіжок персоналом. Майже 80% втрат наші підприємства мають по причині халатного відношення і навіть умисного дій працівників. Під час анонімного опитування 56% опитаних компаній сказали, що не мають налагодженої системи протидії шахрайству, а 37% – мають її лише на папері.

Ось чому, все більшої *актуальності* набувають питання щодо забезпечення кадрової безпеки підприємства, що потребує поглибленого вивчення та вдосконалення.

За даними статистичних досліджень близько 51% випадків економічних злочинів здійснюють співробітники компаній, а ефективна організація роботи щодо забезпечення кадрової безпеки може майже на 60% знизити прямі та передбачити непрямі збитки фірми, пов'язані з людським фактором [1].

Тому процес забезпечення кадрової безпеки – один із важливих аспектів організації економічної безпеки підприємств, оскільки є необхідним при ліквідації соціальних та економічних загроз в їх виробничо-комерційній діяльності.

У сучасній економічній літературі питанням кадрової безпеки приділяється увага такими авторами, як: В. Геєць, О. Грунін, М. Єрмошенко, О. Кириченко, А. Кірієнко, О. Лашенко, В. Мунтіян, М. Петров, Н. Подлужна, В. Пономарьов, І. Чумарін, Н. Швець та інші.

Однак забезпечення економічної безпеки, у тому числі і кадрової безпеки підприємств в Україні є на сьогодні як у теоретичному, так і у практичному плані мало дослідженою проблемою.

На жаль на сьогоднішній день ще не існує єдиної концепції забезпечення кадрової безпеки, яка могла б повністю протидіяти всім загрозам.

Новизна: на сьогоднішній день уже винайдено безліч методів та методик перевірки співробітників, наприклад деякі з них:

- на увагу заслуговує компанія MIDOT, яка розробила і, ось уже два десятиліття, продовжує удосконалювати інноваційне рішення для оцінки ризиків деструктивної поведінки персоналу на роботі. Компанія Midot використовує два тести для оцінки персоналу [11]:

- 1) оцінка благонадійності кандидата на посаду – Integritest;
- 2) оцінка лояльності персоналу – Trustee.

- особливим різновидом тестування є перевірка на детекторі неправди (поліграфі). Таке тестування має назву скринінгове (від англ. screening – просіювати), а методика перевірки – приладова, суть якої полягає в проведенні комплексної процедури з використанням складних технічних пристроїв, які призначені для всебічної оцінки психофізіологічних характеристик тестованих осіб [11]. Вчені-поліграфологи стверджують, що за умов використання поліграфа при прийомі нового співробітника на роботу, результат тестування не лише дасть відповіді про минуле кандидата та істинні мотиви працевлаштування у компанію, але і дозволить скласти психологічний портрет кандидата, в якому будуть відображені його приховані наміри та схильності. Крім того, проведення поліграфного тесту при працевлаштуванні дозволить показати солідність підприємства і серйозність його намірів не допустити потрапляння до його лав сумнівних особистостей.

- Extended DISC – це комп'ютерна програма, яка дозволяє визначити індивідуальні особливості співробітника для виконання тієї чи іншої роботи. Система управління персоналом Extended DISC описує характер природної реакції людини, або стиль поведінки в різних ситуаціях та дає можливість людині розуміти свою і чужу поведінку, уникати проблем у спілкуванні і досягати успіху в роботі і житті [11].

- тощо.

Саме застосування даних методів перевірки персоналу дасть змогу підвищити кадрову безпеку на підприємстві, а також знизити крадіжки.

Список використаних джерел:

1. Швець Н. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки, або Як перемогти зловживання персоналу [Електронний ресурс] // Персонал. – 2006. – № 5. – Режим доступу : <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=291>
2. Швець І.Б. Економічна безпека в управлінні персоналом [Текст]/ І.Б. Швець// Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. Випуск 36-1. – Донецьк. – 2009. – С. 179-184.
3. Кос В.В. Кадрова безпека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://privatbank.ua/ua/business/srednemu-i-krupnomu-biznesu/kadrovajabezopasnost/>
4. Подлужна Н.О. Організація управління економічною безпекою підприємства: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01/НАН України; Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2003. – 20 с.
5. Пономаренко В.С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія / В.С.Пономаренко, О.М.Тридід, М.О.Кизим. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2003. – 323 с.
6. Цигилик І. І., Паневник Т. М. Экономическая безопасность предприятия в системе внутреннего экономического механизма // Экономика.– 2007.– № 8.– С. 3 – 5.
7. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: Навчальний посібник [Електронний ресурс] / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с. – Режим доступу:http://pidruchniki.ws/1663080551264/ekonomika/ekonomichna_bezpeka_pidpriyemstv_organizatsiy_ta_ustanov_-_ortinskiy_vl
8. Красномоветь В. А. Методи забезпечення кадрової безпеки підприємства // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2012. – Випуск 3(59) 2012 р. Серія «Економіка». – С. 138-143.
9. Мехеда Н.Г., Маренич А.І. Соціально-мотиваційні складові кадрової безпеки // Фінансовий простір [Текст]: міжнародний науково-практичний журнал / Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ (м. Київ). – м. Черкаси. – №2 (6) 2012. – С. 38-45.
10. Леонова Г.Г., Озаріна О. В. Досвід моделювання економічної безпеки зарубіжних підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=1032>
11. Мігус І.П., Черненко С.А. Сучасні методики оцінки стану кадрової безпеки суб'єктів господарської діяльності [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2013. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1923>.

Кудзіновський С.Ю.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Тринька Л.Я., кандидат економічних наук, доцент

Стратегія розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання в Україні

В роботі проаналізовано понятійний апарат та концептуальні засади системи економічної безпеки, стратегію розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Невизначеність військових, політичних та економічних процесів у нашій країні в жодному разі не сприяє створенню належного підґрунтя для розвитку малого і середнього бізнесу. Така ситуація обумовлює виникнення низки ризиків і загроз не тільки для кожного окремо взятого підприємства, але і для економіки країни в цілому. Тому особливої актуальності набуває питання забезпечення економічної безпеки підприємств в плані вивчення, систематизації, діагностування зовнішніх та внутрішніх викликів, організації на системній основі роботи з напрацювання, накопичення, використання форм і методів, сил та засобів для адекватного реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Відсутність єдиного погляду на концептуальні засади стратегії розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання обумовила необхідність проведення порівняльного аналізу та узагальнення теоретичних положень.

Об'єктом дослідження є система економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Предметом дослідження є стратегія розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Мета дослідження: розглянути концептуальні засади системи економічної безпеки, стратегії розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання, провести порівняльний аналіз та узагальнення теоретичних положень.

Відповідно до мети дослідження поставлені такі завдання:

- ознайомитись з концептуальними основами системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності;
- зробити огляд сучасних підходів до визначення та розробки стратегії розвитку системи економічної безпеки.

Методи наукових досліджень, які використовувались при підготовці роботи: порівняльного аналізу, логічного узагальнення.

В якості інформаційної бази були використані роботи вітчизняних та іноземних фахівців, які внесли вагомий внесок у розробку теорії економічної безпеки підприємства: В. Алькеми, М. Зубка, О. Захарова, С. Покропівного, В. Забродського, Л. Мартюшева, В. Тамбовцева, Є. Олейнікова, В. Мак-Мак, В. Ярочкіна, І. Ансофа та інші.

Спираючись на загальні засади економічної теорії і дослідивши наукові джерела, було проведено аналіз сучасних наукових підходів до трактувань та розуміння поняття “система економічної безпеки підприємства”. Варто зазначити, що переважна кількість визначень, яку пропонують вітчизняні та іноземні експерти має схожий зміст. Однак, поряд зі схожими рисами є певні розбіжності. Так, О. Захаров [3] визначає систему економічної безпеки підприємства як “... сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки, що мають загальні цілі, матеріально-технічні ресурси, технології, форми і

методи протидії реальним і потенційним небезпекам і загрозам внутрішнього і зовнішнього середовища.” За визначенням у роботі [7] під системою економічної безпеки підприємства розуміється сукупність низки складових, спрямованих на досягнення наукової теорії безпеки, політики і стратегії безпеки, засобів та методів забезпечення безпеки, концепції безпеки підприємства. За матеріалами джерела [8] система безпеки – це “... сукупність спеціальних органів, служб, засобів, методів і заходів, що забезпечують захист життєво важливих інтересів особистості, підприємства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз”. Отже запропоновані визначення мають дещо схожі ознаки, однак на думку фахівців, більш адаптованим до використання є тлумачення проф. Захарова О.І. При цьому слід зауважити, що система економічної безпеки є індивідуальною для кожного окремо взятого суб’єкта господарювання виходячи з багатьох складових внутрішнього та зовнішнього середовища, але базується на загальних принципах: компетентності; законності; єдності; адаптивності; системності, особливо в частині, що стосується моніторингу реальних і потенційних ризиків та загроз; оперативності – швидка реакція на зовнішні та внутрішні виклики; розвитку – розробка та реалізація стратегії розвитку економічної безпеки підприємства.

Аналізуючи напрацювання вітчизняних та іноземних експертів в частині, що стосується наукових підходів до визначення стратегії розвитку системи економічної безпеки суб’єктів господарювання, слід зазначити наявність спроб в деяких роботах [10] об’єднати принципи стратегічного планування і стратегічного управління. На думку фахівців, головним недоліком стратегічного планування є незмінність параметрів системи (організації, оточення, середовища), які слугували базовими показниками, були враховані в минулому при розробці стратегії і перенесені в майбутнє, що може суттєво відрізнятись від реалій. Тобто швидка зміна зовнішнього середовища може призвести до значних поправок (зміни пріоритетних напрямів) в стратегічних планах. Сутність стратегічного управління полягає в реалізації управлінських рішень для забезпечення виконання планових заходів, швидкого реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що може впливати на необхідність змін в стратегічних планах. Узагальнюючи матеріали з відкритих джерел слід розуміти, що стратегія розвитку системи економічної безпеки суб’єкта господарювання – це нормативно-правовий документ, який розробляється з урахуванням сценаріїв виникнення і розвитку внутрішніх та зовнішніх ризиків, містить положення щодо впровадження нових форм і методів управління, організації системи, протидії загрозам, взаємодії, технічних засобів, технологій, використання яких дозволить підвищити ефективність діяльності системи економічної безпеки підприємства.

Порівняльний аналіз та узагальнення наведеного матеріалу дозволило виділити найбільш придатні для використання теоретичні положення щодо системи економічної безпеки, стратегії розвитку системи економічної безпеки суб’єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Алькема В.Г. Теоретико-методологічні засади розвитку системи економічної безпеки логістичних утворень / В.Г. Алькема. – К., 2010 – 49 с.
2. Зубок М.І. Економічна безпека суб’єктів підприємництва: навч. посіб. / [Зубок М.І.; Рубцов В.С.; Яременко С.М. та ін.]. – К., 2012 – 226 с.
3. Захаров О.І. Побудова комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства / О.І. Захаров // Вчені записки Університету “Крок”. Зб. наук. праць. Вип. 18. Т. 4. – К., 2008 – С. 50–58.
4. Покропивний С. Економіка підприємства / С. Покропивний. – К., 2001 – 528 с.
5. Забродский В. Современные методы организации и управления промышленным производством / В. Забродский. – Харьков: АО «Бизнес-Информ», 1997 – С. 64.
6. Мартюшева Л. Фінансова безпека підприємств / Л. Мартюшева. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2008. – 140 с.
7. Олейников Е. Экономическая и национальная безопасность: учебник / Е. Олейников. – М.: Издательство «Экзамен», 2004 – 768 с.
8. Мак-Мак В.П. Служба безопасности предприятия (организационно–управленческие и правовые аспекты деятельности) / В.П. Мак-Мак. – М.: Мир безопасности, 1999 – 65 с.
9. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы / В.И. Ярочкин. – М.: Ось-89, 2003 – 352 с.
10. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; под ред. Л. И. Евенко; пер. с англ. – М.: Экономика. 1999. – 519 с.

Курочкіна О.П.

магістрант спеціальності «Якість, стандартизація та сертифікація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Віткін Л.М., доктор технічних наук, професор

Управління якістю підприємства ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

В тезах розкривається сутність поняття управління якістю. Висвітлено основні проблеми системи управління якістю підприємства ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Пропонуються можливі варіанти вирішення зазначених проблем.

У сучасному світі сталевий прокат – основний матеріал при будівництві та виготовленні самих різних об'єктів: від хмарочосів і мостів, залізниць і кораблів до автомобілів і побутової техніки. ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є одним з найбільших виробників сталевого прокату в Україні.

На підприємстві діє корпоративна система менеджменту якості, що відповідає вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2008, розробленого Технічним комітетом Міжнародної організації зі стандартизації.

В умовах розвитку міжнародної торгівлі і споріднених їй видів діяльності, усіх окремих підприємств та галузей економіки на зовнішньому і внутрішньому ринках повністю залежить від того, наскільки їх продукція або послуги відповідають стандартам якості. Тому я вважаю що проблема забезпечення і підвищення якості продукції актуальна для всіх країн і підприємств. Від її вирішення в значній мірі залежить успіх і ефективність національної економіки. При цьому необхідно враховувати те, що підвищення якості продукції – задача довгострокова і безперервна. Рівень якості продукції не може бути постійною величиною. Вироби залишаються технічно прогресивними, зручними, красивими, модними до тих пір, доки їм на зміну не придуть нові, ще більш досконалі, що обумовлено науково-технічним прогресом в науці і техніці.

З розвитком науково-технічного прогресу проблема якості не спрощується, а, навпаки, стає складнішою. Тому вирішувати її традиційними методами, тобто лише шляхом контролю якості готової продукції, практично неможливо. Повинен бути комплексний, системний підхід, реалізація якого можлива лише в рамках системи управління якістю. Сучасний рівень технічного розвитку промислово-розвинених країн світу оцінюють, перш за все, по рівню розвитку металургійної промисловості. Сьогодні стоїть завдання розвитку металургійної промисловості в області прокатного виробництва. Зменшення додаткових витрат на якість прокату можна досягти єдиним способом – застосуванням нового, продуктивнішого і більш економічнішого устаткування.

Одному з найбільш актуальних завдань для сучасних умов є покращення показників якості прокатних станів. В даному випадку це завдання може бути вирішене за рахунок застосування нового, продуктивнішого і більш економічнішого устаткування. Тобто компаніям необхідно визначати пріоритетні напрямки розвитку, розробляти бізнес-плани, пристосовуватися до змін зовнішнього середовища, використовувати нові технології організації управлінських процесів, змінювати стратегії діяльності, а отже – здійснювати стратегічне управління. Одним з основних інструментів стратегічного управління, що оцінюють в комплексі внутрішні і зовнішні чинники, які впливають на розвиток компанії є SWOT-аналіз.

Після проведення SWOT-аналізу можна зробити висновок, що на підприємстві переважа-

ють сильні сторони, а також воно має чудові шанси для подальшого розвитку. Що стосується слабких сторін, то на мою думку, підприємству варто направити свої зусилля на виділення коштів для придбання нового обладнання. Придбання нового обладнання дасть можливість, покращити фінансові показники за умов економічного зростання. Підприємство, використовуючи сучасне технологічне обладнання, буде мати збут на даному ринку продукції. Необхідно інформувати своїх потенційних споживачів про зміни, що мають місце в процесі функціонування будь-якого виробництва. Йдеться про зміну асортименту продукції, вдосконалення продукції тощо.

Також підприємству варто працювати над освоєнням більшої частки ринку та збільшити обсяг продажу продукції, досягти максимальних прибутків та бути завжди конкурентоспроможними на даному ринку продукції.

Таким чином, для металургійних підприємств з повним циклом виробництва актуальним завданням є удосконалення корпоративної системи менеджменту якості, що відповідає вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2008 шляхом реалізації комплексу організаційно-технічних заходів.

Список використаних джерел:

1. Конкурентоспроможність підприємства як система: [зб. наук. праць] / А. В. Котлик. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2010 р. – № 17 (93). – С. 11
2. Гуру менеджменту якості та їх концепції [Електронний ресурс] / Е. Демінг, Дж. Джуран, Ф. Кросбі та інш. // за мат. книги «Загальна якість в російських компаніях» В. А. Лапідуса. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua>.
3. ДСТУ ISO 9000-2001 Системи Управління якістю. Основні положення та словник [на заміну ДСТУ 3230-95: чинний від 01.10.2001]. – К.: Держстандарт України, 2001. – С. 27.
4. Момот О. І. Проблеми сертифікації систем якості у світі і в Україні / О. І. Момот // Прогресивні технології й системи машинобудування. [міжнар. сб. наук. праць]. – Донецьк: ДонНТУ, 2000. – Вип. 10. – С. 170–178.

Мадай М.

магістрант спеціальності «Управління інноваційною діяльністю»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алькема В.Г., доктор економічних наук, професор

Удосконалення механізму інноваційного менеджменту підприємства будівельної галузі

В роботі представлено результати структурного аналізу механізму управління інноваційною діяльністю. Визначено пріоритетні заходи підприємства будівельної галузі щодо удосконалення цього механізму.

Актуальність дослідження обумовлена пошуком ефективних механізмів управління інноваційною діяльністю підприємств будівельної галузі. Об'єктом дослідження є діяльність спільного українсько-німецького підприємства у формі товариства з обмеженою відповідальністю «Імпекс-Бого» ЛТД. Підприємство спеціалізується на виробництві металевих і дерев'яних будівельних конструкцій, столярних виробів тощо. Предметом дослідження є механізм інноваційного менеджменту підприємства будівельної галузі ТОВ «Імпекс-Бого» ЛТД.

Метою роботи є аналіз та розробка пропозицій щодо удосконалення механізму інноваційного менеджменту на підприємстві ТОВ «Імпекс-Бого» ЛТД.

Проблеми формування механізмів інноваційного менеджменту є предметом досліджень іноземних та вітчизняних науковців Василенко В.О., Геєць В.М., Дудар Т.Г., Друкер П., Кузьмін О.Є., Родіонова І.В., Стадник В.В., Стеченко Д.М., Шумпетер Й. та інші. Для досягнення поставленої мети в роботі використано такі методи досліджень: метод аналізу та синтезу (для уточнення економічних категорій, пов'язаних з інноваційним менеджментом); системного підходу (для характеристики механізму інноваційного менеджменту); порівняльного та економіко-статистичного аналізу (для аналізу господарської діяльності та оцінки ефективності механізму управління інноваційною діяльністю підприємства).

Ґрунтуючись на визначенні, запропонованим рядом науковців, під інноваційним механізмом розуміють організаційно-економічну форму здійснення інноваційної діяльності та сприяння її проведенню, пошуку інноваційних рішень, а також важелі стимулювання та регулювання цієї діяльності [1-6].

Розглядаючи механізм управління інноваційною діяльністю як систему можна виділити ряд складових реалізація яких формує і визначає інноваційний потенціал підприємства (рис.).

Проведений аналіз засвідчив, що СП ТОВ «Імпекс-Бого» ЛТД є одним з провідних підприємств в галузі виготовлення металевих і дерев'яних будівельних конструкцій, столярних виробів тощо. Діючий на підприємстві механізм управління інноваційною діяльністю в основному зорієнтований на впровадження нових видів продукції та вдосконалення технології їх виготовлення. Аналіз механізму управління інноваційною діяльністю показав, що управління цією діяльністю на підприємстві здійснюють посадові особи для яких ця діяльність не є основною. Завантаженість цих посадовців своїми основними обов'язками відсуває питання інноваційної діяльності на другий план. Тому доцільним буде створення в організаційній структурі підприємства посади інноваційного спрямування. З цією метою пропонуємо в структурі відділу постачання та збуту створити посаду менеджера з інновацій. На сьогоднішній день відділ складається з начальника відділу та двох працівників які займаються питаннями постачання і збуту. В своїй діяльності менеджер з інновацій підпорядковується заступнику з постачання і

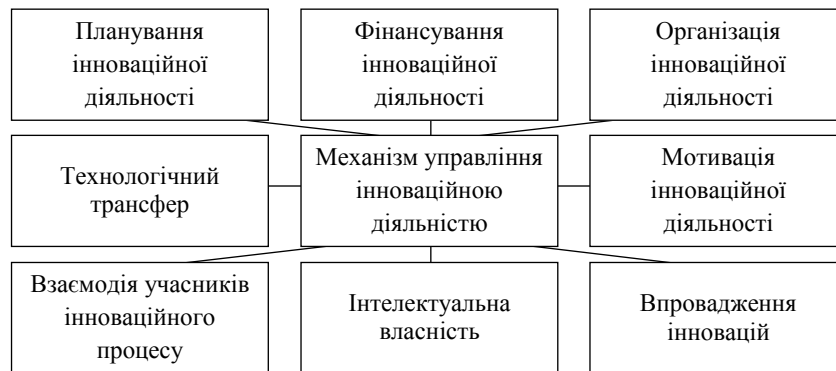

Рис. Система складових механізму управління інноваційною діяльністю

збуту та несе перед ним відповідальність за якість виконання своїх функціональних обов'язків.

Для підвищення ефективності функціонування механізму управління інноваційною діяльністю насамперед необхідно забезпечити достатність вхідних компонентів:

- згенерованих інноваційних ідей, що знаходять своє втілення через фундаментальні та прикладні дослідження в наукових розробках;
- ресурсів для здійснення інноваційної діяльності (кадрових, матеріальних, фінансових, інформаційних).

Механізм управління інноваційною діяльністю СП ТОВ «Імпекс-Бого» ЛТД повинен базуватися на застосуванні функцій управління інноваційною діяльністю, а саме на її плануванні, організуванні, мотивуванні, контролюванні та регулюванні. Механізм управління інноваційною діяльністю реалізується шляхом застосування цих функцій в усіх сферах інноваційної діяльності: продуктово-сервісній, технологічній, управлінській, соціально-економічній.

Результатом функціонування механізму управління інноваційною діяльністю є інновації та ефекти, отримані від інноваційної діяльності (економічний, науково-технічний, соціальний та екологічний). Одним з найефективніших інструментів досягнення цих результатів є проектний підхід. Наслідком застосування проектного підходу до механізму управління інноваційною діяльністю підприємства є отримання низки переваг: відбувається концентрування на проекті, а не навиконанні тієї чи іншої функції менеджменту; проектний менеджер має повну владу над інноваційним проектом; незалежні команди, як правило, швидше виконують роботи за проектом, приділяючи йому повну увагу і не відриваючись на виконання інших обов'язків; обмін інформацією проходить усередині проектної групи, а не каналами ієрархії. Для вдосконалення механізму інноваційної діяльності на підприємстві запропоновано створити в структурі відділу постачання та збуту посаду менеджера з інновацій. Створення нової посади сприятиме розвантаженню окремих посадових осіб та виконанню нових функціональних обов'язків. Витрати на створення нової посади складуть 29210 грн. Крім того, запропоновано створення інноваційної ради, що виконуватиме роль координуючого центру з вироблення стратегічних цілей розвитку підприємства. До складу ради окрім засновників та керівництва мають входити і представники трудового колективу.

Список використаних джерел:

1. Алькема В.Г. Аналіз інноваційного розвитку промислових підприємств [Електронний ресурс] / В.Г. Алькема, М.М. Третьяк // Вчені записки університету "КРОК". Серія: Економіка. – 2013. – Вип. 34. – С. 223-231.
2. Антонюк, Л.Л. Інновації: терія, механізм розробки та комерціалізації [Текст] : моногр. / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
3. Біловодська О.А. Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком [Текст] : моногр. / За заг. ред. О.А. Біловодської. – Суми : Університетська книга, 2010. – 432 с.
4. Василенко В.О., Шматько В.Г. Інноваційний менеджмент: Посібник. – К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
5. Голяк Ю.Б. Інноваційні перетворення української економіки в контексті міжнародної конкуренції // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 7 (61). – С. 43-55.
6. Економіка й організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник / Циглик І.І., Крпельницька С.О., Мозіль О.І., Ткачук І.Г. – К.: «Центр навчальної літератури», 2004. – 128 с.

Максименко Н.А.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Паращенко Л.І., доктор наук з державного управління

Чи варто відкривати садочки приватного типу?

В роботі піднімається одна з актуальних проблем створення в Україні приватної системи центрів раннього розвитку дитини, яка є альтернативою державної системи дошкільних навчальних закладів.

За останні роки народжуваність значно зросла, а кількість дошкільних закладів збільшується непропорційно. Брак місць у дитячих садках в Україні – одна з головних проблем батьків. Крім того, вибагливих батьків не вдовольняють великі групи у державних закладах, що унеможлиблює індивідуальний підхід. А мода на новітні системи раннього розвитку, які практикують приватні заклади, – це ще один фактор, чому цей напрямок бізнесу залишається привабливим навіть за теперішніх умов. Приватний дитячий садок – це органічне харчування, комплексні заняття, ритміка, музика, мовлення, співи; навчання з трирічного віку читанню, іноземним мовам, логіці, математиці... Індивідуальний підхід до кожної дитини, спостереження психолога, всебічний естетичний розвиток, оздоровчі процедури. Особливо гостро дефіцит відчутний нині, коли у країні триває вимушена міграція населення. Тисячі «нових» дітей-переселенців у великих містах створюють ажіотаж та боротьбу за місце у садку, навіть не спеціалізованому. Тож ситуація досить слушна, щоб розпочати новий бізнес чи переорієнтувати старий.

Новий тренд серед сучасних батьків – дати дитині виховання з «родзинкою». З малечку закласти основу успішності, таланту, винятковості. І готові за це чимало заплатити. Адаже навіть за кризи, коли гроші і нерухомість втрачають ціну, «найкращий спосіб зберегти свої гроші – вкласти їх у свою голову», як казав Бенджамін Франклін. Або у «голову» власної дитини. Тому дошкільні заклади, спрямовані на розвиток дитини, процвітають. Можна знайти садочки, що працюють на основі ведичної або православної культури. Модними вважаються дитсадки з вегетаріанським харчуванням чи з вивченням китайської мови. Поширене виховання за однією з альтернативних педагогічних систем – Монтесорі, Зайцева, Нікітіних, Домана або Вальдорфською. Місяць перебування в такому закладі зазвичай обходиться батькам від 5000 до 8000 грн. Підприємці ж мають рентабельність на 50% більшу, ніж у звичайного закладу. Тож варто обрати методику роботи чи знайти колектив, здатний зробити власний мікс методик, і готуватися до нового сезону, що традиційно розпочинається восени.

За українським законодавством, послуги з навчання та виховання дітей дошкільного віку, а також послуги, пов'язані з доглядом за дітьми, підлягають ліцензуванню. На збирання необхідних документів та офіційне оформлення потрібно від чотирьох до дев'яти місяців. За цей час доведеться поспілкуватися і з санітарно-епідеміологічною службою (СЕС), і з пожежниками, і з районною держадміністрацією, і з представниками Міносвіти. Ліцензію на право здійснення освітньої діяльності видає регіональна експертна рада з ліцензування та атестації навчальних закладів. Документ видається на строк від 3 до 12 років включно. Щодо центрів розвитку, то вони працюють без ліцензій, тому що там діти перебувають до чотирьох годин на добу, а не цілий робочий день. Є ще один варіант обійти процедуру ліцензування: позиціонувати центр розвитку як лише розважальний.

Інвестиції у невеликий приватний дитсадок домашнього типу і в тематичний клуб для

дошкільнят суттєво відрізняються. У першому випадку для старту потрібно щонайменше \$16 тис., у другому – можна обійтися сумою до \$8 тис. Вихід на окупність в обох варіантах приблизно однаковий – 1-2 роки залежно від вкладень і відвідуваності.

За оцінками експертів, дитячий садок буде прибутковим, якщо його регулярно відвідують не менше 30 дітей. Для порівняння: загальна кількість дітей у тематичних центрах для виходу на заплановані показники прибутковості має перевищувати 60 осіб на місяць. Різниця у вартості послуг і їхньому обсягу. Якщо за вихованців дитсадку платять 2000-5000 грн щомісяця і протягом року, то відвідувачі центру розвитку можуть придбати місячний абонемент за 500-800 грн (або взагалі одне заняття за 100 грн) і більше не повернутися. Тож центри розвитку хоч і потребують меншого капіталу на старті, але вимагають більше зусиль і коштів на розкручування закладу і забезпечення рентабельного обсягу відвідувачів.

Увійти на ринок освітніх послуг для дошкільнят можна й іншим шляхом, купивши франшизу від \$10 до \$60 тис., без урахування витрат на оренду та рекламу. Якщо в садочках основний прибуток забезпечують постійні клієнти, то в тематичному центрі приносити гроші може кожна година і кожен квадратний метр приміщення. Додаткові послуги здатні збільшити прибутковість: дні народження, лялькові вистави, групи вихідного дня, лекції психолога тощо.

Важливим аспектом є і інфраструктура закладу. Приміщення повинно відповідати низці вимог, що описані в Державних будівельних нормах (В.2.2-4-97) і в загальноприйнятих санітарних нормах. Не можна відкривати дитячий садок там, де ближче ніж за 50 метрів розташовані автостоянки, гаражі, автостради, заправок та інші екологічно шкідливі об'єкти. У приміщенні стеля має бути щонайменше три метри заввишки, підвіконня – на 60 см вище підлоги, а більшість вікон повинні виходити на південь і схід. Підлога має бути утеплена, а стіни вологостійкими. Підрахуйте, яка площа приміщення вам знадобиться, зважаючи на заплановану кількість вихованців: кількість дітей потрібно помножити на шість квадратних метрів. Приміщення в дитсадку також регламентовані: обов'язковою є наявність окремих роздягальні, спальні та ігрової кімнат. Ідеальний варіант приміщення – оренда кімнат в діючому державному дитсадку, дитячих клубах або палацах творчості. У таких закладах усі норми вже дотримані, і візити санепідемстанції директорам не страшні. Як додатковий бонус – оренда таких приміщень зазвичай є набагато дешевшою, ніж оренда приватного будинку – може обійтися і у 3000 грн. Правда, підійде такий варіант, якщо ви вибрали старий район міста, де багато державних садків.

Що стосується персоналу, то відповідно до норм, вам знадобиться один член персоналу на чотирих тріліток. Також потрібно буде запрошувати учителів на заняття з іноземних мов та співу, математики та логіки з погодинною оплатою. Обов'язково вирішіть питання лікарської допомоги малюкам. Це необхідно прописати в договорі, який підписують батьки під час вступу дитини у садок. Оплата медичних послуг при цьому лягає на батьків.

Список використаних джерел:

1. Державні будівельні норми (В.2.2-4-97). Режим доступу: www.dbn.at.ua
2. Типове положення про атестацію педагогічних працівників. Режим доступу: www.reg.isuo.org
3. Детские сады, частные садики и центры раннего развития ребенка. Режим доступа: www.sadik.ua

Микитюк О.Л.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Грушко В.І., доктор економічних наук, професор

Шляхи розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання при здійсненні лізингових операцій в умовах європейської інтеграції

Розглянуто існуючі проблеми та запропоновано основні напрями у сфері розвитку для забезпечення економічної безпеки лізингової компанії в умовах євроінтеграції.

Економіка України сьогодні перебуває на шляху європейської трансформації та відновлення після глибокої фінансової кризи, неодмінною умовою успішного проходження якого є розвиток реального сектору економіки. Однією з основних причин, яка стримує цей процес, є проблема інвестиційного забезпечення, що викликана несприятливими політичними, економічними та організаційними чинниками, які проявляються у нестачі внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування капіталовкладень суб'єктів господарювання. У таких умовах існує необхідність у використанні та розвитку альтернативних джерел фінансування, одним з яких є лізинг – ефективний, відносно недорогий інструмент оновлення основних фондів суб'єктів господарювання.

В умовах європейської трансформації наростає увага до економічної безпеки суб'єктів господарювання при здійсненні лізингових операцій. Їх ефективне функціонування, в умовах динамічного ринкового середовища потребує надійної системи економічної безпеки.

До останнього часу, як зазначає проф. О. В. Ареф'єва, нерозуміння місця економічної безпеки для багатьох суб'єктів господарювання призвело до того, що наявні ресурси та резерви не використовувались повною мірою [1, С. 49]. У результаті цього керівник володіє обмеженою інформацією про фінансовий та господарський стан суб'єкта господарювання, про його конкурентоспроможність на ринку та перспективи успішного розвитку. За цієї ж причини часто рішення щодо технологічної та фінансової адаптації суб'єкта господарювання до нового ринкового середовища виявляються випадковими і необґрунтованими.

Без системи управління економічною безпекою суб'єкта господарювання не можна оцінити перспективи його зростання, розробити тактику і стратегію його розвитку. Економічну безпеку суб'єктів господарювання доцільно розглядати з двох позицій [1, с. 50]. По-перше, з позиції власної безпеки щодо збереження цілісності суб'єкта господарювання як системи. По-друге, суб'єкт господарювання повинен враховувати, що він може створювати небезпеку іншим суб'єктам: державі, фірмам, особам.

Отже, управляти економічною безпекою суб'єктів господарювання при здійсненні лізингових операцій – це, передусім, усувати або пом'якшувати організаційні, соціальні, правові, технічні та інші суперечності, які виникають у ході діяльності. Управляти економічною безпекою – це означає формувати такий загальний стан підприємства, який дозволяє здійснювати власну політику господарювання і функціонування [2, с. 337].

Для створення надійної системи безпеки суб'єктів господарювання при здійсненні лізингових операцій необхідно об'єктивно оцінити вплив навколишнього середовища на його гос-

подарську діяльність. Від результатів цієї роботи залежить ефективність гарантування безпеки бізнесу. Навколишнє мікро- і макросередовище може бути сприятливим або створювати небезпеку, загрозу для суб'єктів господарювання.

З огляду на найбільш суттєві проблеми, що стримують лізинг в Україні, основними напрямками у сфері розвитку фінансового лізингу повинні стати:

- удосконалення цивільного та фінансового законодавства щодо лізингу, інтеграція національного лізингового законодавства у міжнародне;
- розвиток інфраструктури лізингу та активізація її використання [3];
- створення умов для запровадження механізму рефінансування портфелів лізингових угод;
- розширення можливостей використання бюджетними установами галузей соціальної інфраструктури (медицина, комунальне господарство, освіта та наука) інвестиційного механізму лізингу для оновлення основних засобів [3];
- створення умов для зростання фінансової стійкості лізингодавців, збільшення їх капіталізації, впровадження лізинговими компаніями сучасних систем управління ризиками.

Державна політика щодо ринку лізингових послуг має бути спрямована на те, щоб фінансовий лізинг став важливим інструментом технічного переоснащення підприємств, розвитку сільського господарства, житлово-комунального господарства, а також малого та середнього бізнесу. Розв'язання ключових проблем потребує комплексного підходу й можливе лише за умови прийняття урядом програми розвитку ринку лізингових послуг.

У програмі слід передбачити механізм підвищення ефективності надання лізингових послуг через консультаційні центри, які матимуть функції безкоштовної допомоги потенційним клієнтам щодо пошуку найоптимальнішої схеми лізингу. На базі такого центру лізингові компанії можуть створити лізинговий супермаркет. Однією з особливостей такої форми роботи є те, що на одному майданчику клієнт може отримати декілька варіантів пропозицій щодо можливостей лізингу, а також супутні послуги (консультаційні, юридичні, страхові та ін.). При цьому лізингові компанії створюють спільну базу даних клієнтів, а компанія-лізингодавець повинна буде виплатити комісійні тій лізинговій компанії, яка внесла дані клієнта до бази даних.

Фінансування як самої програми розвитку ринку лізингових послуг, так і створення консультаційних центрів має здійснюватися частково за рахунок державного бюджету, зацікавлених підприємств і компаній, а також за можливої участі у фінансуванні міжнародних фінансових організацій.

Зарубіжний і вітчизняний досвід свідчать про те, що забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання при здійсненні лізингових операцій – процес, який вимагає: постійного прогнозування можливих загроз; обґрунтування і реалізації найраціональніших форм, методів, способів і шляхів створення, вдосконалення і розвитку системи економічної безпеки; безперервного контролю і управління нею; належного рівня підготовки співробітників організації по дотриманню ними всіх встановлених правил, направлених на забезпечення безпеки.

Найбільший ефект досягається тоді, коли всі засоби, методи і заходи, які використовуються, об'єднуються в єдиний цілісний механізм – систему економічної безпеки суб'єктів господарювання, яка в змозі захистити свої структурні підрозділи, співробітників, зберегти і ефективно використовувати фінансові, матеріальні і інформаційні ресурси.

В цілому, система економічної безпеки суб'єктів господарювання при здійсненні лізингових операцій., як і будь-яка інша система, повинна мати певні види власного забезпечення, спираючись на які, вона буде здатна виконати свою цільову функцію.

Список використаних джерел:

1. Ареф`єва О.В. Наукові основи формування економічної безпеки підприємств // Недержавна система безпеки підприємства як суб'єкт національної безпеки України. – К.: Вид-во Європ. ін-ту, 2001. – 480 с.
2. Ревенчук Н.Й. Умови формування системи управління економічною безпекою малого підприємства України // Соціально-економічна ефективність державного управління: теорія, методологія та практика: Матеріали щорічн. наук-практ. конф. – Львів: ЛПДУ УАДУ, 2003. – Ч.2. – С. 337-338
3. Трященко Т.В. Стратегія європейського інтеграційного вектору України в системі національної економічної безпеки / Т.В. Трященко // Науковий журнал «Економіка і фінанси». – Д., 2014. – № 5. – С. 3–8.

Михасюк А.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Федорак В.І., кандидат економічних наук, доцент

Інноваційні аспекти управління персоналом підприємств

Розглянуто інноваційні аспекти управління персоналом підприємства. Визначено, що ефективне управління інноваційною діяльністю підприємства залежить від організації системи управління персоналом.

Глобалізація, підвищення конкуренції на міжнародних і національних ринках, зміни в державному регулюванні змушує вітчизняні підприємства постійно шукати шляхи підвищення ефективності своєї діяльності. Для реалізації цього завдання підприємства все частіше стали впроваджувати програми інноваційних перетворень. Зарубіжний та вітчизняний досвід свідчить, що вирішення важливих проблем економічного, соціального та інноваційного розвитку неможливе без нових технологій управління персоналом, формування мотиваційної політики, підвищення ефективності персоналу на усіх рівнях. Саме персонал є основною рушійною силою підприємств, тому його творчий потенціал повинен використовуватись максимально, що сприятиме в підсумку досягненню цілей та завдань підприємства. Тому, впровадження інновацій в управлінні персоналом, розробка рішень, направлених на підвищення ефективності діяльності персоналу підприємств мають науковий та практичний інтерес і є актуальними в наш час.

Управління персоналом – це одна з ключових підсистем підприємства, що визначає його успіх та забезпечує розвиток підприємства на тривалу перспективу. Проведений аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел [1-5] свідчить, що різні автори по різному трактують дане поняття. Найбільш повним із розглянутих, на нашу думку, є визначенням управління персоналом О.В. Крушельницької та Д.П. Мельничук [5, с. 17]. Вони зазначають, що це і наука, і мистецтво ефективного управління людьми в умовах їх професійної діяльності. Крім того, це система принципів, методів і механізмів оптимального комплектування, розвитку й мотивації та раціонального використання персоналу та повинно відповідати концепції розвитку підприємства, захищати інтереси працівників і забезпечувати дотримання законодавства про працю при формуванні, закріпленні (стабілізації) і використанні персоналу.

Система управління персоналом дозволяє підприємству мати персонал такої кількості та якості, яка необхідна для досягнення поставлених перед ним цілей та завдань. Вона передбачає формування цілей, функцій, організаційних структур управління персоналом, вертикальних і горизонтальних функціональних взаємозв'язків керівників і спеціалістів в процесі обґрунтування, розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень. В сучасних умовах система управління персоналом повинна бути зорієнтована на інновації – економічні, управлінські, технологічні, виробничі та соціальні. Із цього випливає, що передумовою для інноваційного шляху розвитку конкретного підприємства є наявність спеціалістів, здатних генерувати інноваційні ідеї, розробляти, впроваджувати та широко використовувати інновації. Розглянемо систему управління персоналом зорієнтовану на інноваційну діяльність (див. рис.).

Підсистема планування персоналу відповідає за планування системи інноваційної діяльності, що включає аналіз кадрового та інноваційного потенціалу, прогнозування та планування потреби в персоналі, аналіз ринку праці, розробку кадрової стратегії та політики.

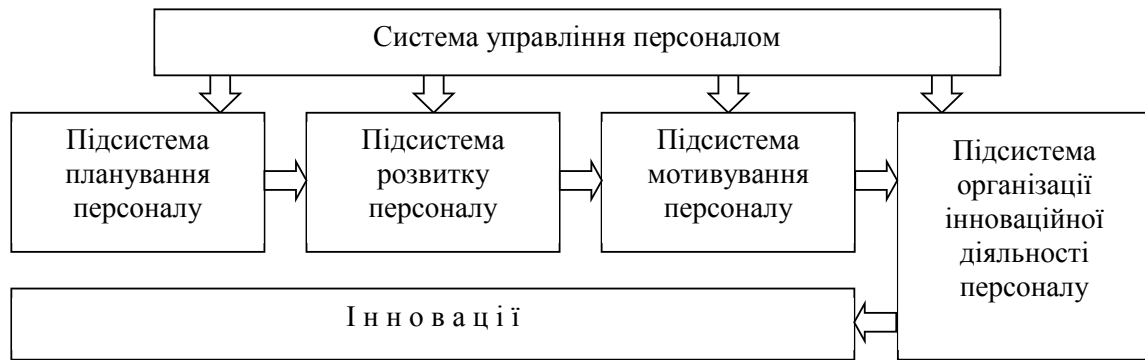

Рис. Система управління персоналу зорієнтована на інноваційну діяльність

Підсистема розвитку персоналу направлена на професійний розвиток працівників, на формування у кожного з них чітких знань про те, що і як вони повинні робити, щоб інновація була реалізована на підприємстві. Ця підсистема відповідає за навчання, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників, адаптацію нових працівників на нових посадах і робочих місцях, оцінку результатів роботи працівників, реалізацію ділової кар'єри та службово-професійне просування.

Підсистема мотивування персоналу сприяє підвищенню ефективності праці кожного окремого працівника і колективу загалом, систематичному зростанню кваліфікації персоналу. Вона виконує функції управління мотивуванням трудової та творчої діяльності працівників, нормування і тарифікації трудових процесів, розробки тарифних і безтарифних систем оплати праці, розробки морального заохочення персоналу. Ключове значення в цій підсистемі належить органічному поєднанню матеріальних і нематеріальних методів мотивування.

Підсистема організації інноваційної діяльності персоналу відповідає за встановлення взаємозв'язків і розподіл функцій між працівниками, що займаються інноваційною діяльністю, надання повноважень та встановлення відповідальності між працівниками, порівняння фактично отриманих результатів інноваційної діяльності з плановими, і при необхідності їх регулювання. Дана підсистема направлена на створення інновацій, тобто, нового чи вдосконаленого продукту, нового чи вдосконаленого технологічного процесу, нового підходу до вирішення виробничих, адміністративних, комерційних проблем, що істотно поліпшують структуру управління, якість виробництва, рівень соціального розвитку колективу.

Отже, для ефективного управління інноваційною діяльністю на підприємстві необхідно належним чином організувати систему управління персоналом та забезпечити її інноваційними технологіями на підтримку цілей інноваційного розвитку. Генерування інноваційних ідей повинно стати важливою цінністю працівників підприємства. Ця діяльність повинна здійснюватись на постійній основі та охоплювати всі сфери діяльності підприємства. Створення умов для розробки та впровадження інновацій забезпечує зростання професійного і соціального розвитку персоналу, зміцнює фінансовий стан підприємства та сприяє зростанню добробуту суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Виноградський М.Д. Управління персоналом: навч. посіб. – 2-ге вид. / М.Д. Виноградський, А.М. Виноградська, О.М. Шканова. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 502 с.
2. Хміль Ф.І. Управління персоналом: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Ф.І. Хміль. – К.: Академвидав, 2006. – 488 с.
3. Кибанов А.Я. Основы управления персоналом: учебник / А.Я. Кибанов. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 304 с.
4. Спивак В.А. Управление персоналом ДОС: учебное пособие / В.А. Спивак. – М.: Эксмо, 2010. – 226 с.
5. Крушельницька О.В. Управління персоналом: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене й доповнене / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук. – К., «Кондор». – 2005. – 308 с.

Нестеренко М.В.

магістрант спеціальності «Управління інноваційною діяльністю»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алькема В.Г., доктор економічних наук, професор

Концептуальні засади формування інноваційної політики підприємств деревообробної промисловості

Розглянуто суть, складові та модель формування інноваційної політики підприємства. Зазначено, що ключове значення у формуванні інноваційної політики належить потенціалу підприємства.

Деревообробна промисловість є важливою складовою економіки України. Головними проблемами підприємств деревообробної промисловості є висока конкуренція іноземних виробників як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, відсутність високотехнологічного обладнання та випуск вітчизняними підприємствами продукції низької якості порівняно з імпортними аналогами. За даними Держстату України протягом 2010–2013 рр. обсяг реалізованої продукції підприємствами деревообробної галузі мали стабільні темпи росту з 7,4 млрд. грн. у 2010 р. до 9,3 млрд. грн. у 2013 р. У 2013 р. вітчизняна деревообробна галузь продемонструвала зростання на 10,7%, порівняно з 2012 р. по основним видам продукції. Поряд з цим, протягом 2011–2013 рр. експорт в країни ЄС продукції деревообробних підприємств мав тенденцію до щорічного скорочення, і в 2013 р. становив 612050,1 тис. дол. США (або 97,4% до 2011 р.), при зростанні імпорту до 301679,4 тис. дол. США (або на 10,2%) [1].

У цій ситуації ключовим чинником підвищення конкуренції та подальшого розвитку деревообробної промисловості має стати впровадження інновацій. Розвиток вітчизняних деревообробних підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності вимагає розробки ефективної інноваційної політики. Тому питання формування та реалізація інноваційної політики для підприємств деревообробної промисловості є вельми актуальними в наш час.

Під інноваційною політикою розуміємо основоположну лінію поведінки, дій, систем заходів у сфері інноваційного розвитку підприємства, яка базується на його меті, стратегії та потенціалі. Основна мета інноваційної політики підприємства полягає у створенні умов, що забезпечують інноваційний саморозвиток підприємства, підвищення ефективності виробництва і зростання конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі за рахунок впровадження інновацій. Складовими інноваційної політики вважають: маркетингову політику; політику в галузі НДДКР; політику структурних змін; технічну політику; інвестиційну політику; кадрову політику. Складові інноваційної політики перебувають у постійній взаємодії. Кожна із них може стати ініціатором певних інновацій. Для формування і реалізації інноваційної політики для підприємств деревообробної промисловості пропонується наступна модель рис.

Ключове значення у формуванні інноваційної політики належить потенціалу підприємства. Аналіз літературних джерел дозволяє виділити такі складові потенціалу підприємства: виробничий, технологічний, фінансовий, інвестиційний, маркетинговий, кадровий та інноваційний потенціали [2-7]. Саме ці складові є визначальними для досягнення мети, цілей та стратегій підприємства, забезпечують його ефективну діяльність в сучасних умовах господарювання.

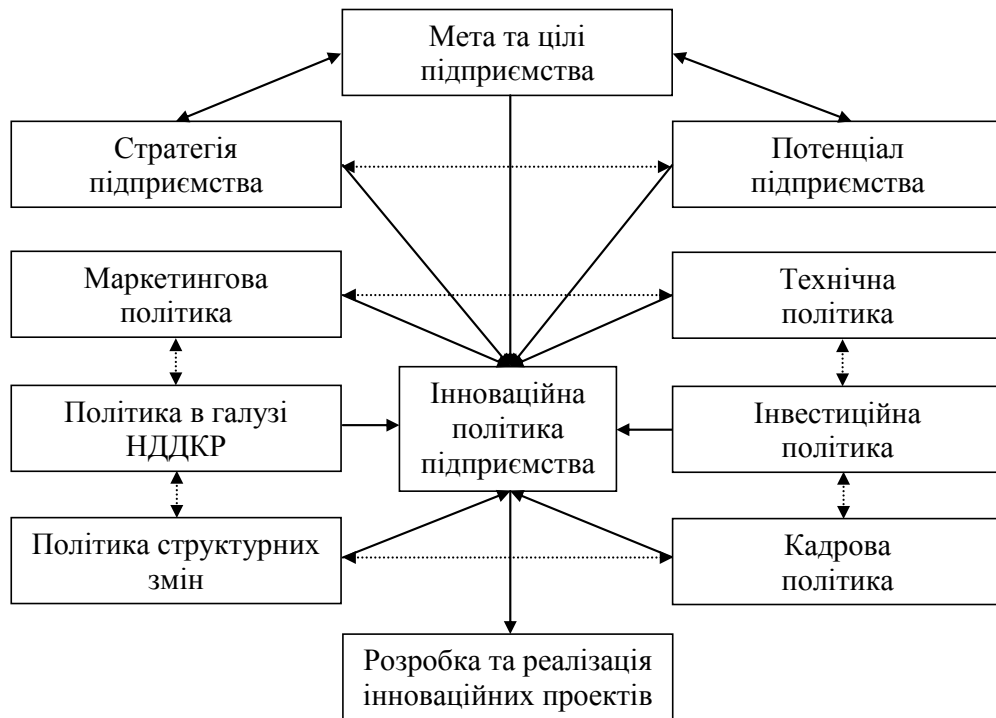

Рис. Модель формування і реалізації інноваційної політики для підприємств деревообробної промисловості

Так, виробничий та технологічний потенціали підприємства характеризуються можливостями підприємства щодо залучення та використання факторів виробництва, наявністю техніко-технологічної бази для випуску продукції, рівнем організації праці у виробничому процесі.

Під фінансовим та інвестиційним потенціалами розуміємо забезпеченість підприємства власними та позичковими фінансовими ресурсами, наявність можливостей у підприємства щодо залучення додаткових майнових й інтелектуальних цінностей для простого та розширеного відтворення з максимально ефективним розподілом ресурсів.

Маркетинговий потенціал підприємства визначимо як здатність підприємства систематизовано і плановірно спрямовувати всі свої функції на задоволення потреб споживачів і використання потенційних ринків збуту.

Кадровий потенціал – наявність висококваліфікованої робочої сили, сукупність здібностей і можливостей кадрів забезпечувати ефективне функціонування підприємства.

Інноваційний потенціал відображає можливості підприємства щодо розробки та впровадження інноваційних проектів. Завдяки високому інноваційному потенціалу підприємство може оперативіно реагувати на виклики зовнішнього середовища та здійснювати організаційні зміни. Низький потенціал не забезпечує такої можливості. За цих умов інновації не впроваджуються або впроваджуються лише тоді, коли підприємство починає відчувати труднощі у своїй господарській діяльності.

Підсумовуючи зазначимо, що інноваційна політика підприємств деревообробної промисловості має базуватися на глибоких маркетингових дослідженнях ринку, опиратися на сучасні науково-технічні досягнення та використання інтелектуального й творчого потенціалу працівників. Це даватиме змогу розробляти ефективні стратегії, формувати конкурентні переваги на довгострокову перспективу як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Список використаних джерел:

1. Купчак П.М. Перспективи розвитку деревообробної промисловості в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3556>.
2. Воронкова А. Концепція управління конкурентоспроможним потенціалом підприємства / А. Воронкова // Економіст. – 2007. – №8. – С.14–17.

3. Економічна діагностика : навч. посіб. / Т. Ф. Косянчук, В. В. Лук'янова, Н. І. Майорова, В. В. Швид. – Львів : Новий світ – 2000, 2007. – 452 с.
4. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства : формування та оцінка : навчальний посібник / Н. С. Краснокутська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
5. Причепя І. В. Інноваційний потенціал підприємства : сутність та основні підходи до визначення / В. О. Козловський, І. В. Причепя // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2008. – № 5. – Т. II. – С. 160–164.
6. Федонін О. С. Потенціал підприємства : навч. посібник / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк–Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 316 с.
7. Чухрай Н. Товарна інноваційна політика : управління інноваціями на підприємстві. Підручник / Н. Чухрай, Р. Патора . – К. : КОНДОР, 2006. – 398 с.

Никишин Е.В.

аспірант

ВУЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Научный руководитель: Терехов В.И., доктор экономических наук, профессор

Каталитические центры развития — условие обеспечения продовольственной безопасности региона в условиях евроинтеграции

Изложены основы обеспечения продовольственной безопасности путем формирования каталитических центров развития. Обоснована актуальность защиты регионального рынка в условиях евроинтеграции Украины.

Социально-экономическое положение Украины делает актуальной деятельность государства по обеспечению продовольственной безопасности в условиях евроинтеграции. Сейчас проявляются негативные последствия ранее избранной стратегии реформирования: возрастает деиндустриализация экономики, усиливается расслоение населения, под угрозой оказалась ее продовольственная безопасность. В 2014 году темпы роста Украины составили -28,1% номинального ВВП. Динамика номинального ВВП Украины по годам показана на графике (рис.).

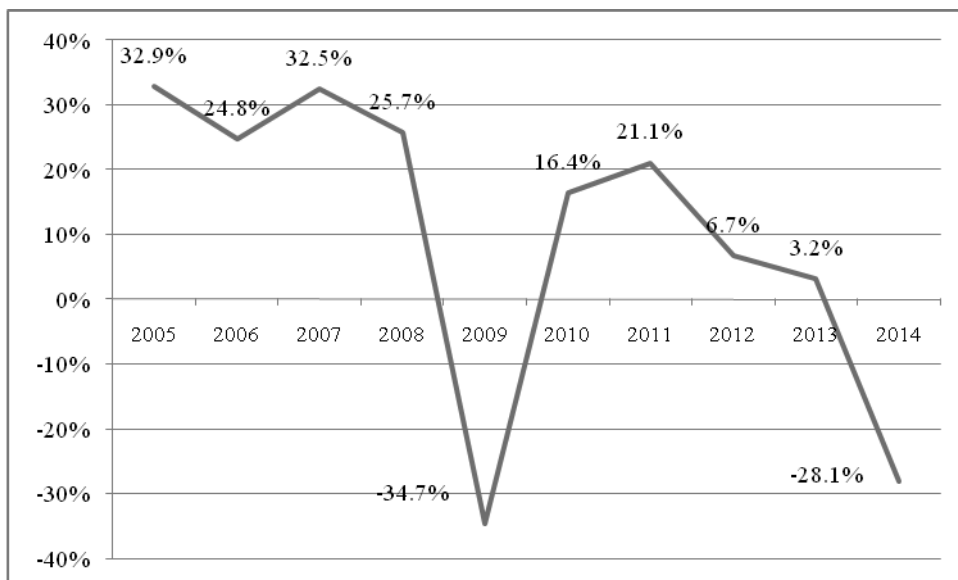

Рис. Динамика номинального ВВП Украины (2005-2014)

Источник: разработка автора по данным Министерства финансов Украины [1]

Можно ожидать дальнейшее снижение темпов экономического роста, усиления волатильности цен при сохранении высоких цен на продовольствие. Необходима разработка программы государственного регулирования, выстроенной в рамках стратегии, исходящей из принципа «субсидиарности». Крупные и динамично растущие предприятия становятся центрами развития в региональной экономике [2]. Под каталитическим центром развития (КЦР) понимается группа предприятий, ориентированных на создание новых производственных мощностей

и эффективного использования производственного потенциала для комплексного социально-экономического развития региона.

Основой регионального развития является устойчивое развитие КЦР и преодоление негативных тенденций глобализации в виде узкой специализации производства и диктата закупочных цен. В основе концепции КЦР лежит теория открытости, позволяющей предприятию концентрировать ограниченные ресурсы на производстве товаров, спрос на которые наиболее эластичен по доходам и ценам [2, с. 11]. Укрепление производственного потенциала КЦР осуществляется предоставлением ресурсов для развития производственной и экономической инфраструктуры; вложением инвестиций, передачей технологий, предоставлением преференциального доступа к рынкам с одновременной защитой внутригосударственного рынка.

Меры ограничительного характера необходимы в условиях подготовки Трансатлантического договора о свободной торговле (Transatlantic Trade and Investment Partnership – ТТИР), который должен быть подписан между США и Европейским Союзом в 2015 году. ТТИР предусматривает ослабление защитных механизмов контроля и допуск на европейские рынки продукции, которая выращена с применением гормонов роста и продуктов с ГМО. Таможенные пошлины в трансатлантической торговле промышленной и аграрной продукцией должны быть полностью устранены, а нетарифные торговые ограничения значительно сокращены. Договор позволит американским корпорациям неограниченно продавать в Европе генетически модифицированные продукты питания без маркировки, мясо клонированных животных, выращенное с применением гормонов [4].

Объектом переговоров ТТИР является снятие контроля и ограничительных правил для финансового сектора. Принципом ТТИР является приватизация государственной собственности, в том числе естественных монополий. Монополизация водоснабжения, здравоохранения и образования происходит в интересах крупных корпораций. Региональные власти в принятии решений не имеют права голоса. Социальные и экологические аспекты при заключении договора будут приниматься во внимание очень ограниченно. Последствиями принятия Европейским Союзом договора ТТИР для продовольственного рынка Украины будут:

- заполнение продовольственного рынка дешевыми некачественными товарами, что приведет к окончательному разрушению региональной структуры отечественных товаропроизводителей;
- снятие контроля и ограничительных правил для финансового сектора ведет к снижению деловой активности, ограничению доступа к финансовым инструментам, банкротству региональных товаропроизводителей;
- монополизация водоснабжения, здравоохранения и образования ухудшит качество предоставляемых услуг, будет способствовать снижению социально-экономического уровня жизни населения [4].

Создание и развитие КЦР тесно связано с проблемой мобилизации финансовых ресурсов и обеспечения их производительного использования. Региональные банки развития обеспечивают КЦР большую самостоятельность и возможности контроля. Региональные банки наиболее эффективны тогда, когда их акционеры являются их клиентами.

Одной из основных задач функционирования продовольственного рынка региона должно стать формирование единого экономического пространства путем развития КЦР, способствуя налаживанию внутри- и межрегиональных связей, продвижению сельскохозяйственного сырья и продуктов питания потребителям, уменьшению посреднического звена.

Важным направлением развития КЦР являются преодоление проблем, выражающихся в неспособности сельскохозяйственных предприятий производить прибавочный продукт в целом ряде отраслей и обеспечить продовольственную безопасность региона. В Киевской области эта неспособность проявляется в сокращении поголовья скота, которое за период с 1995 по 2014 годы по крупному рогатому скоту уменьшилось в 6,7 раза, коров в 5,2 раза, свиней в 1,5 раза [3, с. 50]. Государство должно принять меры защиты экономической и продовольственной

безопасности, предусматривающие широкие полномочия регионов в сочетании с системой защиты регионального рынка. Важную роль в системе защиты должны выполнять КЦР, обеспечивая продовольственную безопасность региона.

Выводы

Экономическая безопасность региона должна строиться на основе принципа “субсидиарности”, положенного в основу стратегии создания и становлении перспективных предприятий, являющихся каталитическими центрами развития региона в сочетании с протекционистскими и ограничительными мерами защиты внутреннего рынка для обеспечения продовольственной и национальной безопасности страны.

Список использованных источников:

1. Валовой внутренний продукт Украины. Министерство финансов Украины. электронный ресурс <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>
2. Потенциальная роль сотрудничества Юг–Юг во всеохватывающем и устойчивом развитии. Наименее развитые страны. Доклад, 2011 год. UNCTAD/LDC/2011 (Обзор) / Конференция Организации Объединенных Наций по Торговле и Развитию // [Электронный ресурс] – <http://viktorvoksanaev.narod.ru/ldc2011overviewru.pdf>
3. Нікішин Є.В. Формування стратегії продовольчого забезпечення регіону як фактора економічної безпеки України / Є.В. Нікішин // Вчені записки університету “КРОК”. – 2014. – Вип. 37. – С. 45-53.
4. Договор о свободной торговле – троянский конь для корпоративных интересов. / [deutsche-stimme.de](http://www.volksdeutsche-stimme.de/aktuell/trade_2014.htm) // http://www.volksdeutsche-stimme.de/aktuell/trade_2014.htm

Оксенюк С.Г.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терехов В.І., доктор економічних наук, професор

Економічна безпека та розвиток економіки на кластерній основі

Проаналізовано готовність економіки країни до переходу на кластерну модель, визначено необхідність законодавчої підтримки кластеризації економіки та першочергові дії для початку переходу.

Глобалізація як ключовий фактор сучасної економіки впливає на політичну, соціальну та економічну системи кожної держави на всіх рівнях її розвитку. Розробка нових та адаптація існуючих методів, механізмів та інструментів підвищення ефективності та безпеки економіки стала необхідною умовою виживання будь-якої держави на етапі переходу людства з II в III тисячоліття свого розвитку.

В даний час найбільш ефективним і перспективним напрямком розвитку економіки стало формування і функціонування виробничих кластерів – об'єднань підприємств, науково-дослідних та освітніх структур, організацій інфраструктури, постачальників обладнання та послуг, розташованих в територіальній близькості, що працюють спільно з метою підвищення своєї конкурентоспроможності через реалізацію високотехнологічної продукції.

Формована в країні кластерна регіональна політика є важливою складовою реалізації стратегії економічної безпеки регіонів. В даний час саме висока конкурентоспроможність регіонів і країни, обумовлена сильними позиціями виробничих кластерів, безпосередньо забезпечує їх економічну безпеку.

Про значимість розвитку виробничих кластерів для економіки Європи говорить той факт, що на початку 90-х ЮНІДО (Організація ООН з промислового розвитку) передала Секретаріату ЄС набір рекомендацій, орієнтованих на організацію взаємодії європейських країн у розробці та впровадженні програм розвитку кластерів. Впроваджуючи цю концепцію, ЄС у липні 2006р. схвалила і прийняла «Маніфест кластеризації в країнах ЄС», а в січні 2007р. затвердила «Європейський кластерний меморандум». Для розвитку кластеризації в європейських країнах з перехідною економікою в Празі в травні 2009р. була затверджена відповідна програма підтримки розвитку кластерів. Саме на основі системної підтримки завдяки феномену кластера вдалося значно підвищити ефективність і стійкість економік таких країн як: Угорщина, Польща, Чехія, Словенія та інших нових членів ЄС.

Концепція кластера як соціального інституту, заснованого на узгодженні інтересів і співпраці різних структур, а не тільки на їх конкуренції, злиттях і поглинаннях, протистоїть конкурентно-індивідуалістичній парадигмі в сучасній економічній науці і практиці. Кластер здатний компенсувати зростаючий в умовах глобалізації рівень невизначеності соціальних процесів, створює специфічний інформаційний простір, який формує економічних суб'єктів з новими мотиваціями, розвиває багатовимірність економічного простору.

Перехід від економіки фірм до економіки кластерів означає перехід до нової форми спільної праці. У кластерній моделі координація діяльності здійснюється через вільний інформаційний обмін по горизонталі. Ключовим у кластері є обмін знаннями, умінням і навичками, що здійснюється в рамках спільного використання нематеріальних активів.

Кластеризація сприяє зміцненню соціально-економічної безпеки і сталого розвитку територій, регіонів бо забезпечує зростання їх конкурентоспроможності.

При різному профілі регіонів, загальними передумовами створення кластерів є наявність сучасної інфраструктури, кадрової бази, мережових і асоціативних структур і досвіду регіонального самоврядування і планування, взаємна довіра бізнесу та місцевої влади.

Сталий, безпечний розвиток економіки в сучасних умовах вимагає стратегічних факторів зростання конкурентоспроможності, що базуються на соціальній орієнтації економічного зростання, розвитку освіти, охорони здоров'я, науки і культури, людського капіталу як головного багатства. Без цього неможлива інформатизація економіки та освоєння нового технологічного укладу на основі кластерів.

Законодавча база кластерної політики в Україні поки відсутня. Немає жодного закону щодо підтримки цієї моделі розвитку країни, що і створює бар'єри на шляху формування кластерів. З 2000 по 2009 рр. прийнято 18 постанов і розпоряджень КМУ і 3 Укази Президента України щодо підтримки розвитку економіки на основі кластерів. Протягом 2010-2015 рр. поки не поповнили цей список новими документами. Однак і раніше прийняті документи лише декларували підтримку кластерної концепції, уникаючи вказівок по розробці конкретних планів і програм кластеризації економіки певних територій. Все це призводить до повного застою в інноваційно-інвестиційному розвитку країни і її регіонів. Рейтинг України за рівнем розвитку інноваційності та підприємництва в останні роки катастрофічно падає, опустивши її в кінець списку країн до рівня Сомалі, Уганди та ін.[1]

Як свідчить світова практика, на формування реально діючих виробничих кластерів йде від 10 до 15 років при відповідному реформуванні всієї соціально-економічної системи. Цей процес здійснюється в рамках декількох етапів: від етапу пошуку найбільш перспективної для регіону ділової активності, етапу сприяння реалізації бізнес-проектів (в цей період виникають інкубатори, групи R&D і ін.) І завершального етапу – етапу виконання проектів.

У постанові КМУ, від 12.09.2011г. «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва», є «Порядок організації забезпечення формування та розвитку кластерів в Україні» [2], який передбачає чотири основні етапи формування кластерів:

I етап – Підготовчий етап (аналіз ситуації, пошук учасників, їх навчання, SWOT-аналіз можливостей майбутнього кластера, оцінка його потенціалу).

II етап – Формування взаємної довіри (презентація учасників, визначення областей співробітництва).

III етап – Організаційний етап (прийняття рішення про створення кластера, формування Координаційної Ради, розробка стратегії розвитку кластера, розробка бізнес-плану діяльності кластера, реєстраційні процедури).

IV етап – Розвиток кластера (формування виробничої кооперації, участь у тендерах, реалізація проектів, контакти з іншими кластерами, формування державної політики щодо виходу на зовнішні ринки, реклама, маркетинг).

Проте цей проект схожий більше на розпорядчий акт державного органу на початок процесу, в той час, як у світовій практиці кластери створюються і самовизначаються самостійно. Як правило, постанови та закони в цій сфері економіки більше стосуються державної підтримки кластерів, через формування інструментів сприяння процесу і відповідної методичної бази.

Що ж необхідно для формування в Україні такого економічного механізму? До числа термінових і першорядної важливості дій слід віднести:

- Формування та вдосконалення законодавчої бази, включаючи вирішення проблем кластеризації економіки, заради поліпшення інвестиційно-інноваційного клімату в країні;
- Створення і розвиток особливих економічних зон різних типів, технопарків, мережі бізнес-інкубаторів;
- Створення різних структур, що сприяють поліпшенню інвестиційно-інноваційного клімату, що забезпечують виконання послуг з розвитку кластерів;
- Розвиток інформаційного забезпечення процесу створення, стимулювання та функціонування кластерів в галузях і регіонах України;

- Розвиток фінансового ринку і створення регіональних венчурних фондів, що сприяють стимулюванню інвестицій приватних інвесторів;

- Створення системи навчання та кадрового забезпечення (представників бізнесу, влади, наукових та громадських організацій) в частині специфіки і можливостей кластерного розвитку;

- Забезпечення популяризації та поширення позитивного досвіду функціонування кластерів в регіонах України та за кордоном (в т.ч. форуми, конференції, семінари, публікації);

- Забезпечення державної підтримки об'єднання підприємств і організацій в кластери (особливо на початковому етапі їх створення) з метою підвищення рівня довіри між органами влади та бізнесом, підвищення інвестиційної привабливості регіонів та всієї України.

Саме на основі виробничих кластерів Україна зможе увійти до числа лідерів світової економіки.

Список використаних джерел:

1. Міністерство освіти і науки України. Український інститут науково-технічної і економічної інформації. Інноваційна спроможність та технологічна готовність української економіки у міжнародних порівняннях. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=432

Постанова КМУ «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» від 12.09.11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1130-2011-%D0%BF/page>

Пазєєва Г.М.

здобувач кафедри економіки та менеджменту підприємства
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Інформаційна складова економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства

Розглянуто походження поняття інформація, та обґрунтовано поняття інформаційної складової транспортно-експедиційного підприємства.

На нинішньому етапі розвитку науково-технічного прогресу, коли значно ускладнилися і поглибилися як зовнішньоекономічні зв'язки країни, так і механізми господарювання в окремих країнах, великого значення набуває своєчасна і точна інформація з того чи іншого питання, без якого стає неможливим подальший рух уперед. У зв'язку з цим, сформувався і функціонує сучасний ринок інформації є сукупністю економічних відносин зі збирання, реєстрації, зберігання, обробки, передавання, систематизації інформації і продажу її кінцевому споживачу.

Вагомого значення набувають інформаційні технології, що базуються на застосуванні комп'ютерів, електронному середовищі, доступних інтерфейсах користувача, широкому використанні прикладних програм загального призначення, доступі до віддалених розподілених баз даних і програм телекомунікаційної мережі. Зростання обсягу інформаційних ресурсів, які мають різноманітні джерела та місця зберігання вимагають певної захищеності. Але в Україні ринок інформації ще не сформувався, хоча сьогодні потреба в ньому гостро відчувається.

Поняття інформація фундаментальне у сучасній науці. Сам термін “інформація” (лат. informatio означає “пояснення”, “викладення”, “повідомлення”) спочатку використовувався лише до засобів зв'язку, а потім у більш широкому розумінні.[1] В Законі України “Про інформацію” визначають інформацію як “документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі”[2].

Якщо розглядати інформацію з економічної точки зору, то **економічна інформація** – це сукупність відомостей, що характеризує виробничі відносини в суспільстві та соціально-економічні процеси, які слугують для управління цими процесами та керування колективами людей у виробничій і невиробничій сферах.[3] Це економічні дані, що відображають за допомогою системи натуральних, трудових і вартісних показників характеристики планової та фактичної виробничо-господарської діяльності, причинні взаємозв'язки між системою управління та об'єктами управління.

Тому найважливішим стратегічним ресурсом підприємства стає інформація, яка може накопичуватися, реалізуватися, поновлюватися, і є придатною для колективного використання та (на відміну від інших ресурсів) у процесі споживання не втрачає своїх якостей. Володіння повною, достовірною, актуальною та оперативною інформацією підприємство уможливило отримання ринкових переваг, знижує фінансовий ризик, а з функції управління стає головним елементом будь якого підприємства для прийняття управлінських рішень.

Так, науковці Д. А. Горовий і П. Г. Поясник наголошують, що термін «економічна інформація» можна розглядати у наш час з трьох позицій, а саме: антропоцентричної, техноцентричної та недетермінованої. [4].

В науковій літературі зустрічається поняття інформаційної безпеки, причому фахівцями

цей термін розуміється по-різному, найчастіше маються на увазі різні аспекти цієї проблеми. Для підприємства інформаційна безпека полягає у певних діях щодо вияву, усунення та нейтралізації негативних джерел, причин і умов впливу. При цьому поняття «інформаційна безпека» характеризує стан інформаційного захисту господарюючого суб'єкта, в умовах якого можлива дія загроз. Досягається це системою заходів, спрямованих на попередження, вияв та ліквідацію інформаційних загроз.[5]

Тому найважливішим етапом попередження та ліквідації інформаційних загроз полягає в забезпеченні економічної безпеки підприємства, а саме в стратегічному плануванні і прогнозуванні економічної безпеки яка включає в себе розробку стратегічного плану забезпечення економічної безпеки підприємства.

Зовсім недавно у науковому та практичному вжитку з'явився термін «інформаційні ресурси». Спочатку за своєю значущістю його було виділено у окремий тип ресурсної бази підприємства. Як вважав Веніамін Амітан: «Рівень організованості суспільного виробництва, його потенційні можливості обумовлюються вже не тільки енерго- і фондоозброєністю, але й інформаційною озброєністю» [6], а пізніше Алексєєвим А. С. було доповнено, що: «...успішна цілеспрямована діяльність підприємства в будь-якій сфері допускає активне використання інформаційних ресурсів» [7].

Як ми бачимо інформація – універсальний ресурс, який використовується всіма галузями економіки та є сукупністю відомостей, фактів, знань про її компоненти, об'єкти, суб'єкти, що передаються прямо або опосередковано від джерела до споживача.

Проте проблема дослідження факторів впливу на управління інформаційним ресурсним потенціалом підприємства, зокрема транспортно-експедиційного, залишається поза увагою науковців. До того ж бракує соціально-політичної інформації, збиранням і аналізом якої навіть науково-дослідні інститути мало займаються.

Відомо що транспортно-експедиційних підприємства крім перевезень вантажів, транспортні підприємства надають своїм клієнтам, зокрема, торгівлі, різноманітні послуги, пов'язані з прийманням вантажів на тимчасове зберігання, супроводження вантажів експедиторами, тощо. Увесь комплекс робіт, які виконуються під час транспортування вантажів від пункту відправки до пункту призначення супроводжується різного роду інформацією. А саме, вся інформація, класифікується за такими ознаками[8]:

- 1) залежно від джерел виникнення: зовнішня інформація; внутрішня інформація;
- 2) за функціями управління: планова інформація; нормативно-довідкова інформація; облікова інформація; оперативна (поточна) інформація
- 3) за часовим аспектом: ретроспективна; поточна; прогнозна.

Інформаційне ресурсне забезпечення економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства вимагає значних витрат і ґрунтується на комплексному використанні всіх ресурсів, їх відповідності за якістю та кількістю і здатності керівництва використовувати традиційні види ресурсів у новому призначенні. Причому, обсяг витрат повинен бути обов'язково пов'язаний із важливістю досягнення поставленої мети. Сучасний погляд на інформаційне ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства подано на рис. 1.

В процесі діяльності транспортно-експедиційних підприємств накопичується інформація для аналізу стану його економічної безпеки. На її основі здійснюється оцінка функціональних і об'єднаних критеріїв економічної безпеки, їх відхилень від планових значень, відбувається аналіз причин виникнення цих відхилень. Тобто утворюється інформаційний потік, що утворює логістичну інформаційну систему, яка може бути визначена як інтерактивна структура, що складається з персоналу, обладнання та процедур (технологій), об'єднаних інформацією, яка використовується логістичним менеджментом для планування, регулювання, контролю, моніторингу та аналізу функціонування логістичної системи.

Таким чином, ми розглянули, поняття інформаційної складової економічної безпеки транспортно-експедиційної діяльності підприємства яка є сукупністю елементів та процесів

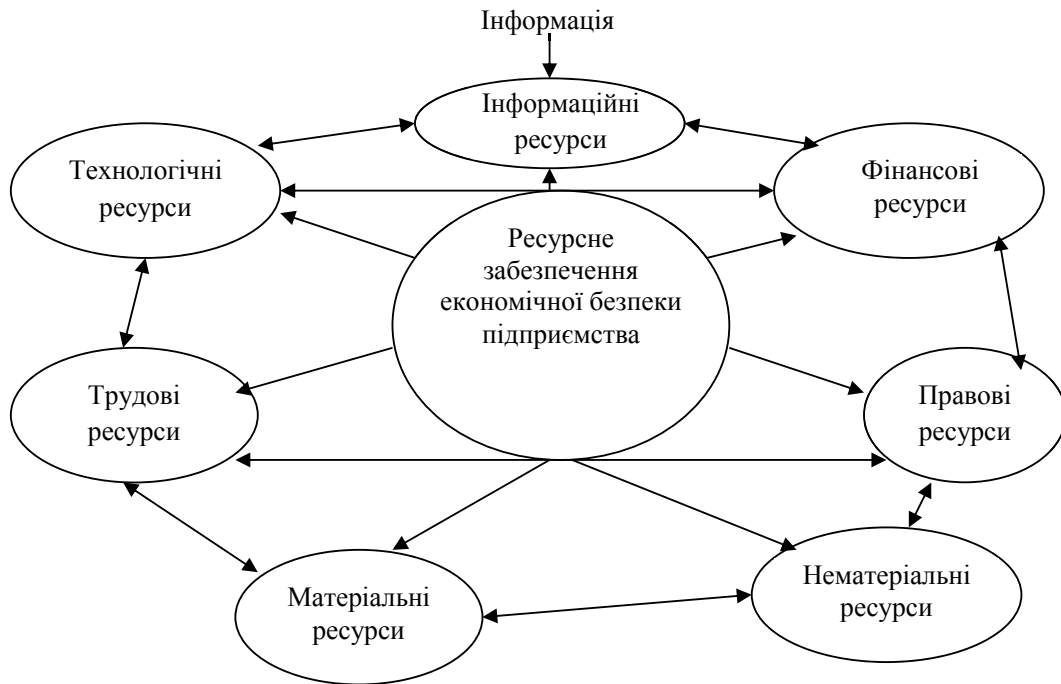

Рис. 1. Коло ресурсного забезпечення економічної безпеки

Джерело: сформовано на підставі [9]

спрямованих на забезпечення взаємодії, пошуку, залучення та використання інформації про різні види об'єктів, явищ та ресурсів підприємства, необхідних не лише для реалізації логістичних функцій але й функцій для запобігання можливим зовнішнім і внутрішнім загрозам і міжсистемного взаємоузгодження внутрішніх економічних інтересів підприємства, що в свою чергу забезпечує його економічну безпеку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Глушков, В. М. Енциклопедія кібернетики [Текст] / В. М. Глушков, М. М. Амосов. – Київ – 1975 р.
2. Закон України «Про інформацію» // Відомості Верховної Ради України 2015. – № 48. – Ст. 650.// ВВР. – 2015 № 48. Ст 651
3. Інформаційні технології. Основні поняття та визначення / Інформаційно-познавальний журнал «Вікторія» / [Електронний ресурс], 2003 www.victoria.lviv.ua/html/fl/1. 1. doc
4. Горовий, Д. А. Аналіз та визначення поняття «економічна інформація» [Текст] / Д. А. Горовий, П. Г. Поясник // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 16. – № 2. – С. 41-45.
5. Коваленко Ю. О. Забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві / Ю. О. Коваленко // Економіка промисловості. – 2010. – № 3. – С. 123-129. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/econpr_2010_3_20.pdf.
6. Амитан, В. Н. Регион в ресурсной структуре государства [Текст] / В. Н. Амитан // Регіональні перспективи. – 2001. – № 5-6 (18-19). – С. 15-17.
7. Алексеев, А. С. Информационные ресурсы и технологии начала XXI века [Текст] /А. С. Алексеев // ЭКО. – 2000. – /1/06. – С. 84-100.
8. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка. Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с
9. Чорна А.М. Ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Emp/2008_20/chorna_am.pdf

Пермякова С.В.

студентка групи УНЗз-14

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алькема В.Г., доктор економічних наук, професор

Управління розвитком дошкільного навчального закладу як наукова проблема

У тезах розкрито загальні аспекти управління розвитком дошкільного навчального закладу та представлено новий підхід до організації взаємодії працівників дошкільного навчального закладу – мультидисциплінарну команду, завдяки чому максимально враховуватимуться інтереси вихованців ДНЗ.

Особливої ваги набуває реалізація стратегічного планування діяльності дошкільного навчального закладу (ДНЗ), спрямованого на забезпечення його розвитку, як суб'єкта ринку освітніх послуг, що функціонує сьогодні в складному конкурентному середовищі. Змістом нової парадигми управління дошкільною освітою на сучасному етапі є орієнтація на дитину та її потреби, створення умов для забезпечення всебічного розвитку особистості кожної дитини, орієнтація педагогів на ефективну самокеровану індивідуальну та колективну діяльність у різних автономізованих педагогічних системах. Для того, щоб управлінський процес на всіх його рівнях був ефективним, кожен керівник повинен мати чітке уявлення про законодавчо-нормативні акти України, дотримуватись їх та забезпечувати виконання. У процесі управління є необхідною умовою модернізації та розвитку дошкільної освіти.

Теорія управління розвитком дошкільної освіти спирається на загальну теорію соціально-го управління, основи якого розкрили Г. Афанасьєв, П. Третьяков. У працях Б. Гершунського, М. Дарманського, А. Зязюна, В. Маслової, В. Олійника, В. Пікельної висвітлено теоретичні засади процесу управління освіти. Питання дотримання законодавчо-нормативної бази дошкільної освіти у процесі управління частково висвітлені у працях Л.В. Артемової, К. Крутій, Л. Покроєвої та інших. Разом з тим у педагогічній науці не розкрито власне специфіку управління розвитком дошкільних навчальних закладів.

За роки незалежності система дошкільної освіти зазнала істотних змін: напрацьовано особливі підходи до формування, вдосконалення та визнання на державному рівні дошкільної освіти не тільки як обов'язкової структурної складової, а й як початкової базової ланки в системі загальної безперервної освіти людини. Реформування дошкільної освіти передбачає радикальну перебудову управлінської ланки, її демократизацію, децентралізацію та гуманізацію, що потребують відмови від авторитарного стилю керівництва, усвідомлення необхідності оновлення функцій управління сучасним дошкільним навчальним закладом. На сучасному етапі в дошкільній освіті відбувається оновлення змісту, розроблені та впроваджуються в роботу Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» [1]; підвищилися вимоги до управління системою підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівників дошкільних навчальних закладів. На основі багаторічного вітчизняного та світового досвіду розробки психологічних характеристик дитини, вченими створено індивідуальні освітні програми, в яких висвітлений комплекс взаємозв'язаних завдань і напрямків у роботі спеціалістів з дитиною. В. Кузьменко зазначає, що для підвищення якості роботи з вихованцями доцільно запроваджувати індивідуальні освітні програми [3].

У наукових працях Н. Бастун, А. Колупаєвої пропонується впроваджувати командний підхід у ранньому втручанні в дитячий та педагогічний колектив. Так, Н. Бастун рекомендує

здійснювати комплексну фахову підготовку не лише дітей, а й родини в цілому. Завдяки цьому підвищуватиметься рівень батьківської компетенції, «вони навчатимуться адекватно реагувати на основні потреби своєї дитини, напрацьовувати в кожному конкретному випадку ефективні способи догляду, виховання та піклування про її здоров'я» [5].

А. Колупаєва зазначає, що ефективність навчально-виховної, корекційно-розвивальної і лікувально-профілактичної роботи значною мірою залежить від скоординованості дій вихователя та різнопрофільних фахівців (соціального педагога, медичного працівника, психолога), які входять до складу так званої команди [2]. Т. Симонова, О. Ушаков пропонують організувати взаємодію — трансдисциплінарний підхід між членами педагогічного колективу [6; 7]. У навчальних закладах повинен панувати відкритий стиль спілкування, і варто пам'ятати, що незгода між членами команди є природною частиною процесу співпраці. Всі працівники навчального закладу повинні бути поінформовані з питань допомоги вихованця. Вся робота з вихованцями має спрямовуватись на досягнення головної мети — підготувати дитину до майбутнього життя. При цьому треба стежити, щоб допомога і підтримка у ході навчання не переважувала необхідну, інакше дитина стане занадто залежною від підтримки [2].

На наш погляд, з метою максимального забезпечення інтересів дітей у ДНЗ варто запроваджувати командний підхід. Команда — це група людей, об'єднаних для досягнення спільної мети під керівництвом лідера [3]. Існують три моделі командної діяльності: мультидисциплінарна, інтердисциплінарна, трансдисциплінарна. Мультидисциплінарна модель: дитина і сім'я знаходяться у центрі уваги, однак фахівці багатопрофільної команди не контактують один з одним. Між членами команди немає взаємодії, їх дослідження і послуги ізольовані. Крім того існує змішаний підхід, при якому дитина розглядається комплексно, досягнення та послуги повністю інтегровані. Інтердисциплінарна модель: увага концентрується на дитині і сім'ї, проте фахівці команди взаємодіють між собою. Трансдисциплінарна модель: існує ефективний обмін інформацією між членами команди, відчувається колективна відповідальність за загальні результати. Всі члени команди повинні активно співпрацювати.

Аналіз теоретичних положень щодо управління розвитком дошкільного навчального закладу свідчить про взаємозв'язок понять: проектування, планування, прогнозування, моделювання. Проектування передбачає розробку основних напрямів, умов, концепцій, моделей, засобів, змісту діяльності. У нашому досвіді експериментально перевірено технологію проектної діяльності програмно-цільового підходу до управління навчальним закладом. Програмно-цільове управління можна подати як інтеграцію цілей, завдань та відповідних кроків проектування. Використання програмно-цільового планування діяльності дошкільного навчального закладу дає можливість соціально зорієнтувати навчально-виховний процес, а саме: задовольняти освітні потреби згідно з гуманістичними засадами суспільства; здійснювати постійний пошук нових способів задоволення освітніх потреб, урахувати їх змінюваність, упроваджувати інновації; відмовитися від освітніх програм, які суперечать інтересам споживачів; розробляти та впроваджувати освітні програми, які враховують інтереси самого навчального закладу та є корисними для соціального розвитку регіону.

Список використаних джерел:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук. ред. та упор. О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи / А. Колупаєва. – К.: Саммит, 2009. – 269 с. 9
3. Кузьменко В. В. Індивідуальні освітні програми як засіб урахування відмінностей «нестандартної» дитини / В. Кузьменко // Дошкільне виховання. – 2008. – № 6. – с. 6-9
4. Симонова Т. М. Решение социальных проблем как социальный процесс // Регион: политика, экономика, социология». – 2006. – №3-4. – С.105-107
5. Служби раннього втручання в Україні: шлях до інтеграції / за ред. Бастун Н.А. – К.: ІКЦ «Леста», 2005. – 182 с.
6. Ушаков А. А. Научно-методическое сопровождение личностно-профессионального саморазвития педагога // Международный журнал экспериментального образования. – 2012. – № 6. – С. 80-81

Подольська Я.В.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Чумаченко О.Г., кандидат економічних наук, доцент

Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції

Євроінтеграція є загрозою для економічної безпеки України без метаморфоз слабких сторін суб'єктів господарської діяльності та державних органів управління.

Для України актуальність питання економічної безпеки у першу чергу обумовлюється критичним станом національної економіки, який є наслідком суто вітчизняних проблем, лише можуть погіршитися євроінтеграційними процесами. Але з іншого боку може дати початок таких позитивних змін як: макроекономічна стабільність, надання субсидій деградуєму сільському господарству, нові ринки збуту для українських товарів та додаткові інвестиції в українську економіку, зменшення митних тарифів та отримання позитивного сальдо торговельного балансу.

Питання економічної безпеки вивчало чимала кількість науковців можна виділити з них Грушко В.І, Чумаченко О.Г, В. Горбулін, З. Варналій, Я. Жаліло, а праці І. Бінько, В. Мунтіян, В. Шлеменко поклали початок вивченню даних питань в незалежній Україні.

Тому задача нашої країни позбавитись недоліків системи, а саме розробити способи усунення слабких місць нашої економіки, та побудувати детальний по шаговий алгоритм дій до їх втілення.

Проблемою в Україні на сьогодні є воєнно-політичне становище яке висмоктує фінансовий ресурс із нашого бюджету та паплюжить інвестиційний клімат, а також масовий наплив імпортової продукції посилює деградацію національної промисловості і збільшує лави безробітних та зростання протягом останніх років експорту з його гіпертрофованою структурою і сировинною спрямованістю на тлі зниження обсягів національного виробництва також неможна вважати досягненням, а лише невиправданим марнотратством національних ресурсів. Слід розвивати своє виробництво, заохочувати підприємців та створення всіх умов до розвитку виробництва.

Але на сьогодні ведення господарської діяльності є вкрай ризиковим на території України, військово-політична нестабільність, високі кредитні ставки та девальвація національної валюти.

Щодо податкової системи, то вона так і залишається непомірним тягарем, створюючи серйозну загрозу економічній безпеці України, обумовлюючи ухилення від сплати податків та відтік капіталу за кордон, і номінальне зниження ставок окремих податків, хоча і є позитивним кроком, не може вважатися вирішенням питання зниження існуючого високого рівня оподаткування. Тому пропозиція створювати та розробляти продвинуті системи моніторингу та долучати законодавчі закони які б спростили моніторинг грошових потоків які не попадають до державного бюджету.

Отже, сьогодні можна відмітити що становлення нової влади закінчилось, і можна почина-

ти реформувати закони для забезпечення нормального функціонування економіки та суб'єктів господарської діяльності та забезпечити вигідні позиції в євроінтеграції, вдосконалити механізм оподаткування, налагодити зовнішню політику, вирішити ситуацію на сході. Також можна розробити систему ефективного використання коштів, залучити спеціалістів вітчизняних та закордонних, розвивати національну продукцію до Європейських вимог та стандартів, ефективніше використовувати ресурси, виробляти товари в Україні які закупаємо за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.03 №964-IV.
2. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р.
3. Економічна безпека / З.С. Варналій, П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул та ін.; за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
4. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк. – К.: Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при РНБО України, 2008. – 48 с.
5. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова та ін.; за ред. В.М. Гейця. – Х.: ВД «Інжек», 2006. – 240 с.
6. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Пріоритетність національних інтересів у світлі стратегії національної безпеки України // Стратегічна панорама. – 2005. – №3. – С. 11-18.
7. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К.: Сатсанга, 2001. – 224 с.
8. Предборський В.А. Економічна безпека держави. – К.: Кондор, 2005.– 391 с.
9. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. – К.: НІСД, 1997. – 144 с.
10. Мунтіян В.І. Економічна безпека України. – К.: КВІЦ, 1999. – 462 с.

Поскрипко Ю.А.

старший викладач

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Економічне обґрунтування кадрового забезпечення економічної безпеки підприємств

Розглянуто підходи до економічного обґрунтування кадрового забезпечення економічної безпеки, зокрема введення посади менеджера з економічної безпеки до штату малих та середніх фармацевтичних підприємств.

Кадрове забезпечення економічної безпеки підприємств є одним з найважливіших напрямків управління персоналом кожного підприємства.

Посилення ринкової конкуренції в умовах євроінтеграції сприяє підвищенню вимог до фахових компетенцій персоналу. Це є необхідною, але не достатньою умовою стабільного розвитку, оскільки персонал може бути не тільки активом, але пасивом підприємств. Тільки фахові вимоги до персоналу не враховують ризики та загрози, джерелом яких може стати персонал. Тому політика підвищення ефективності кадрового забезпечення повинна будуватися на інтегрованому управлінні економічною безпекою та персоналом. Це особливо актуально для малих та середніх підприємств, оскільки вони є менш захищеними та більш вразливими до негативного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх ризиків.

Функцію забезпечення кадрової безпеки на малих та середніх фармацевтичних підприємствах здійснює менеджер із персоналу. Проте, менеджери із персоналу не є фахівцями з економічної безпеки, а її забезпечення не входить до їх посадових обов'язків.

Однією з основних умов успішного функціонування служби економічної безпеки на підприємствах є її економічна доцільність, тому впровадження посади менеджера з економічної безпеки (МЕБ) на малих та середніх підприємствах повинно бути економічно обґрунтованим.

Нами проаналізовано доцільність створення посади менеджера з економічної безпеки на малих та середніх фармацевтичних підприємствах.

Обґрунтування доцільності посади МЕБ визначається насамперед об'єктивними передумовами такої посади, зокрема наявними кадровими загрозами, які спричиняють збитки підприємств: невідповідність кваліфікації співробітників до займаної посади, недостатня кваліфікація працівників, недостатня організація системи управління персоналом, слабка організація системи навчання, неефективна система мотивації, установка конкурентів на переманювання та інші.

Методологія дослідження доцільності введення посади МЕБ включає:

- розрахунок коефіцієнтів вартості людських ресурсів підприємств;
- розрахунок комплексного показника ефективності кадрового забезпечення підприємств;
- обґрунтування доцільності створення посади МЕБ.

У ході дослідження нами було визначено найбільш важливі економічні показники, які мають максимальний вплив на стратегічні цілі підприємства. Також нами було побудовано модель економічної оцінки доцільності створення посади МЕБ.

До комплексного показника ефективності кадрового забезпечення підприємства відносимо: продуктивність праці, темпи зростання продуктивності праці та заробітної плати, загальний фонд оплати праці, втрати робочого часу, фондоозброєність праці, трудомісткість, загальна

(середньорічна) чисельність персоналу, плинність персоналу, співвідношення менеджменту та «польових сил» (field force), використання фонду робочого часу, питома вага порушників трудової дисципліни, питома вага розкрадачів власності, рівномірність завантаження персоналу, витрати на управління, рівень представницьких витрат. Комплексний показник розраховували шляхом підсумовування часткових показників ефективності, які відображають кінцеві результати діяльності, використання ресурсів, результативність персоналу з урахуванням вагомості кожного показника у моделі.

Обґрунтування доцільності створення посади МЕБ проводили за розрахунком економічної ефективності інвестування у створення структурних одиниць за показниками (та коефіцієнтами): співвідношення кількості працівників адміністративних служб відносно загального персоналу, середня заробітна плата топ-менеджера, фонд оплати праці менеджменту, середньорічна чисельність менеджменту, повернення інвестицій в людський капітал.

Економічна доцільність створення посади МЕБ на малих та середніх підприємствах визначається такими умовами: зростанням вартості людських ресурсів як статті витрат та вартості людських ресурсів як активу компанії, зниженням індексів прибутку людського капіталу та вартості людського капіталу, зниженням таких показників, як продуктивність праці, темпів зростання продуктивності праці, заробітної плати, фондоозброєності праці, рівномірності завантаження персоналу.

Зростання таких економічних показників, як загальний фонд оплати праці, втрати робочого часу, трудомісткість продукції, загальна чисельність персоналу, коефіцієнта плинності персоналу, співвідношення робітників і службовців, зростання активності використання фонду робочого часу, питомої ваги порушників трудової дисципліни, питомої ваги розкрадачів власності, витрат на управління персоналом та на управління загалом, рівня накладних витрат, співвідношення кількості менеджерів відносно кількості загального персоналу, середня заробітна плата топ-менеджера, повернення інвестицій в людський капітал, середня дохідність діяльності топ-менеджера, заощадження від підготовки одного топ-менеджера із співробітників підприємства також обумовлює доцільність створення посади МЕБ.

За нашими розрахунками, тенденції до зростання продемонстрували такі показники: зростання вартості людських ресурсів, індекс прибутку людського капіталу, індекс вартості людського капіталу, загальний фонд оплати праці, фондоозброєність праці та трудомісткість. Це свідчить про достатній кадровий потенціал досліджуваних підприємств [1].

Негативні тенденції спостерігаються у зменшенні продуктивності праці, темпу зростання продуктивності праці, темпу зростання заробітної плати, збільшенні втрат робочого часу, збільшенні загальної чисельності персоналу, коефіцієнта плинності персоналу, збільшенні питомої ваги порушників трудової дисципліни та питомої ваги розкрадачів власності, а також зростанні витрат на управління.

Встановлено, що комплексний показник ефективності кадрового забезпечення економічної безпеки підприємств зменшився за досліджуваний період.

Таким чином, проведений аналіз ефективності кадрового забезпечення економічної безпеки на малих та середніх фармацевтичних підприємствах свідчить, що за досліджуваний період показники ефективності кадрового забезпечення знижувалися, а проведені розрахунки (форкаст) демонструють їх оптимізацію за умови введення у штат посади менеджера з економічної безпеки. Це дозволить мінімізувати економічні кадрові ризики і загрози, а також оптимізувати ефективність управління та організаційну структуру підприємств.

Список використаних джерел:

1. Гупалов В.К. Управління кадровим потенціалом / В.К. Гупалов // Фінанси і статистика. – 2009. – № 6. – С. 130–136.

Сендзюк О.І.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Грушко В.І., доктор економічних наук, професор

Проблеми нормативно-правового регулювання фінансової безпеки банків

Основними нормативно-правовими актами, які безпосередньо торкаються питань організації та забезпечення фінансової безпеки банків, є Закон України «Про банки та банківську діяльність», Закон України «Про Національний банк України», а також окремі підзаконні акти Національного банку України.

Аналіз цих нормативно-правових актів вказує на те, що в Україні нормативне регулювання спрямоване на контроль за діяльністю банків задля забезпечення захисту і стабілізації фінансової системи держави в цілому. Це зокрема реалізується через механізм банківського нагляду, встановлення санкцій для керівного складу банків за фіктивне банкрутство, доведення до банкрутства або приховування стійкої фінансової неспроможності, надання Національному банку України повноважень встановлювати нормативи капіталу, ліквідності, кредитного ризику та інвестування, тощо.

Всі ці механізми тільки опосередковано направлені на забезпечення фінансової безпеки окремих банківських установ. При цьому вони торкаються здебільшого аспектів, пов'язаних з платоспроможністю банків. Регулювання інших складових фінансової безпеки на нормативному рівні в Україні відсутнє. Це призводить до необхідності розробки банками внутрішніх нормативно-правових актів щодо охорони конфіденційної фінансової інформації, дій в умовах кризових явищ в фінансовому секторі України, тощо.

На нашу думку неефективним є відсутність окремого нормативно-правового акту щодо організації та забезпечення фінансової безпеки банківських установ, в якому б узагальнювались відповідні норми з існуючих нормативно-правових актів.

Удосконаленню також підлягає нормативне забезпечення механізмів реалізації вже існуючих норм, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки банків. Зокрема, на нашу думку це стосується такого інструменту забезпечення фінансової безпеки як створення резервів під кредитні операції. Банкрутство великої кількості фінансово-кредитних установ в тому числі через неповернення кредитних коштів, виданих в іноземній валюті, свідчить про недосконалість існуючого механізму резервування і необхідність його удосконалення.

Окремому опрацюванню та закріпленню на нормативному рівні, на нашу думку, підлягають питання забезпечення фінансової безпеки банківської системи і окремих банків в умовах кризових явищ в економіці України. Аналіз закордонного та вітчизняного досвіду забезпечення фінансової безпеки в умовах кризи може дозволити скороти кількість збанкрутілих та ліквідованих комерційних банків.

Таким чином, нормативно-правове регулювання питань організації та забезпечення фінансової безпеки банківських установ підлягає удосконаленню в тому числі шляхом узагальнення вже існуючих норм в окремому нормативно-правовому акті та впровадження нормативного регулювання механізмів їх практичної реалізації.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 року № 2121-III
2. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 року № 679-XIV
3. Вовченко Р.С. Стан правового регулювання фінансової безпеки банківського сектору економіки

України/ Вовченко Р.С.// Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – №3. – С. 176-180.

4. Курманова Л. Р. Вопросы регулирования экономической безопасности кредитных организаций / Л. Р. Курманова, М. А. Путенихин // Инновационное развитие экономики. – 2011. – № 1. – С. 9–11.

5. Щодо інтеграції банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу : аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.

Січиокно Г.Б.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Літвін Н.М., кандидат економічних наук, доцент

Модифікація функцій підрозділу економічної безпеки комерційного підприємства

Розглянуто функції підрозділу економічної безпеки комерційного підприємства та напрями їх модифікації в сучасних економічних умовах.

Система економічної безпеки, що функціонує на більшості вітчизняних підприємств, виявилася нездатною завжди адекватно діяти в нових, інколи екстремальних, умовах. Її реакція на загрози здебільшого несвоєчасна. Функції безпеки, зазвичай, не охоплюють всі підрозділи суб'єкта господарювання. Заходи економічної безпеки також не завжди носять упереджувальний характер.

У таких умовах, вкрай важливо забезпечити оптимальність визначення функцій підрозділу економічної безпеки, їх своєчасну модифікацію й адаптацію до дійсних умов, узгодженість з усіма внутрішніми і зовнішніми суб'єктами системи забезпечення економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є діяльність підрозділу економічної безпеки комерційного підприємства в сучасних економічних умовах.

Предметом дослідження є зміст функцій підрозділу економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Метою є аналіз змісту функцій підрозділу економічної безпеки комерційного підприємства на предмет їх адекватності сучасним економічним умовам.

Задачі, що спрямовані на досягнення означеної мети:

- узагальнити сучасні підходи щодо визначення функцій підрозділу економічної безпеки підприємств у дійсних економічних умовах;
- надати пропозиції щодо напрямів модифікації функцій підрозділу економічної безпеки комерційного підприємства, що здійснює свою діяльність в складних умовах з високим рівнем невизначеності процесів, які відбуваються в національній економіці.

Зазначена проблема відображена в наукових працях відомих зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема, таких як: Денисенко М.П. [1], Диба М.М. [2], Захаров О.І. [1, 3,], Зубок М.І. [2, 4], Кириченко О.А. [1], Примостка Л.О. [2], Сідак В.С. [1], Чуб О.О. [2]. Однак питання модифікації функцій підрозділу економічної безпеки комерційного підприємства, що здійснює свою діяльність в складних умовах з високим рівнем невизначеності процесів в економіці, пов'язаних з особливостями вітчизняних ринкових відносин, появою нових глобальних і регіональних небезпек, висвітлені неповністю.

Сьогодні практично всі комерційні підприємства України мають свій підрозділ або фахівця з економічної безпеки, які з різним ступенем ефективності здійснюють свою діяльність. Структура, функції та завдання цих підрозділів залежить від рівня становлення підприємства, масиву питань, вирішення яких покладає на них керівництво (власник) підприємства. У зв'язку із цим підприємства можуть створювати штатні або використовувати залучені зовні підрозділи безпеки.

Досліджуючи питання організації діяльності підрозділів економічної безпеки та визначення їх функцій і завдань, більшість науковців зазвичай беруть за основу структуру бізнесу: великий, середній, малий. Але сьогодні, розглядаючи питання вдосконалення діяльності підрозділу економічної безпеки комерційного підприємства, модифікації його функцій і завдань, механізму управління, координації дій всіх внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи забезпечення економічної безпеки, для адекватної протидії зовнішнім і внутрішнім небезпекам і загрозам, вкрай важливо врахувати всі умови та динаміку їх змін, у яких підприємство здійснює свою діяльність. Зубок М.І. так характеризує **економічні умови** щодо організації безпеки діяльності суб'єктів підприємництва в Україні: наявність організованого тіншового сектору економіки; жорсткі методи конкуренції фінансово-політичних груп; втрата вітчизняними підприємствами значної долі внутрішнього ринку; поширення недоброчесної конкуренції; використання технологій інформаційно-психологічного впливу, міграція трудових ресурсів; незначні фінансові можливості та низька дохідність основної частини суб'єктів підприємництва.

Така ситуація підвищує ймовірність виникнення як локальних, так і регіональних конфліктів, створює певну соціальну та емоційну напруженість, серйозні небезпеки та загрози для суб'єктів господарювання, вимушуючи їх вести бізнес в умовах підвищеного ризику. Тому сьогодні потрібні нові підходи до визначення функцій і завдань підрозділу економічної безпеки комерційних підприємств, їх модифікація, та адаптація до сучасних економічних умов. У цьому разі, найбільш ефективним є організація діяльності штатного підрозділу економічної безпеки на підприємстві.

Як правило, на ці підрозділи покладаються функції перевірки клієнтів, партнерів, визначення їх платоспроможності, контроль виконання договірних зобов'язань, аналіз проектів та контроль їх реалізації, роботи з простроченою дебіторською заборгованістю суб'єктів господарювання. У такому випадку більшість функцій можуть дублюватися з іншими підрозділами підприємства. Захаров О.І. визначає такі основні функції підрозділу безпеки як основи системи економічної безпеки підприємства: організаційно-управлінська; адміністративно-розпорядницька; соціально-кадрова; організаційно-технічна; інформаційно-аналітична; планово-виробнича; господарсько-розпорядницька; обліково-контрольна, навчально-методична [3].

Уважається за доцільне модифікацію функцій цих підрозділів здійснювати поетапно, не порушуючи при цьому ефективність системи економічної безпеки в цілому. Пропонується на сучасному етапі, модифікувати їх відповідно до дійсних економічних умов за такими основними напрямками: правовий, організаційний, кадровий, інформаційний, науковий, технологічний, комунікаційний.

Отже, саме вдосконалення діяльності підрозділу економічної безпеки підприємства через модифікацію його функцій для їх адаптації до вимог сьогодення, узгодженості з усіма внутрішніми і зовнішніми суб'єктами системи забезпечення економічної безпеки підприємства, дозволить скоординувати спільні дії для адекватної протидії зовнішнім і внутрішнім небезпекам і загрозам у сучасних економічних умовах.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи: монографія / [Кириченко О. А., Денисенко М. П., Сідак В. С. та ін.] – К. : ІМБ Університету «КРОК», 2010. – 412 с.
2. Регулювання діяльності банків в умовах глобальних викликів: монографія / [Примостка Л. О., Діба М. М., Чуб О. О., Зубок М. І. та ін.] – К. : КНЕУ, 2012. – 459 с.
3. Захаров О. І. Механізм взаємодії служби безпеки із суб'єктами системи економічної безпеки підприємства // Зовнішня торгівля. Економічна безпека. – 2010. – № 4. – С. 63–68.
4. Зубок М. І. Глобалізаційні виклики фінансовій безпеці // Фінанси, облік і аудит: збірник наукових праць. – К. : КНЕУ, 2012. – № 19. – С. 81–91.

Снігир А.В.

здобувач

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Захаров О.І., кандидат економічних наук, професор

Управління якістю як складова комплексного менеджменту туристичних підприємств

Розкрито роль загальної системи менеджменту туристичного підприємства, доведено необхідність управління якістю продукту, для забезпечення комплексного менеджменту

У сучасних умовах ведення туристичного бізнесу багато уваги необхідно приділяти виконанню комплексу заходів, спрямованих на підвищення якості надання туристичних послуг, розроблення дієвих стандартів обслуговування туристів, поліпшення роботи всіх підприємств сфери туризму. З метою вдосконалення організації туристичної діяльності більшість країн світу застосовує спеціальні механізми впливу на суб'єктів підприємництва, які виявляються у запровадженні процедури стандартизації, сертифікації туристичних послуг, ліцензування туристичної діяльності.

Проблема якості обслуговування в туризмі – одна з найактуальніших у розвитку цієї галузі народного господарства. На міжнародному туристичному ринку якість обслуговування – найсильніша зброя в конкурентній боротьбі. Туристи, які задоволені обслуговуванням в готелях, ресторанах, бюро послуг, туристичних комплексах певних країн, стають їх активними пропагандистами. Вони часто відвідують ці місця, сприяючи збільшенню потоків туристів, створюючи високу репутацію вподобаним їм туристичним районам. Якість обслуговування в кінцевому рахунку сприяє підвищенню економічної ефективності туризму.

Якість послуг у сучасних умовах розвитку сфери туризму є однією з найважливіших складових ефективності та рентабельності суб'єктів туристичної індустрії. Система управління якістю у сфері туризму має стати постійним процесом діяльності, спрямованим на підвищення рівня послуг, удосконалення елементів виробництва та впровадження системи якості. Усі процеси із проектування, забезпечення та збереження якості туристичного продукту мають бути об'єднані в систему управління якістю.

На практиці якість послуги визначається:

- 1) оперативністю роботи по підборі і організації турів по запитам клієнтів – швидкість обслуговування в комплексі визначає ступінь задоволення кожного клієнта;
- 2) термінами отримання довідкової інформації;
- 3) ввічливістю обслуговування, яке виражається в привітності співробітників туристичної фірми, їх увазі до запитів кожного клієнта, терпінні при обговоренні маршруту;
- 4) відповідністю пропонованого туру реальному змісту;
- 5) наявністю узгодження всіх складових частин комплексного обслуговування [1, с. 65-70].

При управлінні якістю комплексної туристичної послуги безпосередніми об'єктами управління виступають процеси, що зумовлюють якість кожної послуги. Розробка управлінських рішень щодо визначення показників, які обумовлюють надання якісного туристичного продукту, розглядається як важлива складова програми управління якістю туристичних послуг [2, с. 62].

Ефективна виробнича діяльність підприємств туристичної індустрії можлива за таких умов:

- комплексна туристична послуга задовольняє всі вимоги вітчизняного законодавства та інші вимоги регіону, суспільства;
- туристична послуга відповідає потребам сфери застосування або призначення;
- туристичний продукт задовольняє вимоги та очікування споживачів;
- туристичний продукт відповідає стандартам та технічним вимогам;
- комплексна туристична послуга, з одного боку, спрямована на одержання прибутку суб'єктами туристичної індустрії, з другого – пропонується споживачам та туристичним агентам за конкурентоспроможними цінами;
- туристичний продукт задовольняє всі вимоги безпеки.

Управління якістю туристичного обслуговування має проводитись системно, тобто на підприємствах – суб'єктах туристичної індустрії має функціонувати система управління якістю туристичних послуг [3, с. 45-49]. Така система являє собою організаційну структуру з чітким розподілом відповідальності, процедури, процесів та ресурсів, які необхідні для управління якістю туристичного продукту.

При впровадженні системи управління якістю кожне туристичне підприємство має визначити цілі та політику з якості, поставити відповідні завдання із забезпечення стабільного, довгострокового характеру. Досягнення єдиних цілей підвищення якості має враховувати всі елементи та операції процесу комплексного обслуговування клієнтів, якості роботи всього трудового колективу. Крім того, система управління якістю передбачає об'єднання цілого ряду взаємозалежних заходів щодо підтримки необхідного рівня якості реалізації програм туристичних маршрутів, турів, екскурсій на всіх стадіях “життєвого циклу” туристичного продукту [4, с. 240-241]. Тобто включати заходи з проектування, планування, організації роботи туристичного підприємства з обслуговування туристів та заходи з поліпшення їх задоволеності. Всі заходи з управління якістю – організаційні, технічні, фінансово-економічні, правові, соціально-психологічні, виховні і т. д. – мають бути об'єднані в єдиний, планово реалізований комплекс.

Список використаних джерел:

1. Швець І.Ю. Управління якістю тур послуги / І.Ю.Швець // Культура народів Причорномор'я. – 2013. – № 61. – С. 61-72.
2. Квартальнов В.А. Менеджмент туризму / В.А.Квартальнов. – М.: Фінанси та статистика, 2012. – 247 с.
3. Паприян Г.А. міжнародні економічні відносини: маркетинг в туризмі / Г.А. Паприян. – М.: Фінанси та статистика, 2013. – 160 с.
4. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика / М.П. Мальська, В.В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.

Снігир Л.П.

здобувач

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терехов В.І., доктор економічних наук, професор

Економічна безпека вищої освіти в умовах міжнародної економічної інтеграції

Розглянуто основні складові економічної безпеки вищої освіти. Обґрунтовано потребу у формуванні економічних інновацій освітньої системи України в умовах міжнародної інтеграції.

На сучасному етапі розвитку економічний простір як держави, так і світового співтовариства загалом характеризується виявами кризових явищ в економічних, фінансових, соціальних, політичних та освітніх сферах.

Система освіти нашої держави, незважаючи на спроби її реформувати за європейськими зразками, в основному лише виглядає європейською, але не є такою за суттю. Головною причиною є незадовільний стан економіки освіти та її безпека. Попри світові тенденції, саме на початку XXI століття інвестиції в освіту для українців втратили свою перспективність. Сучасна Україна залишилася без належної концепції вищої освіти, тому що відійшовши від радянських стандартів, європейські вона перейняла лише поверхнево, не маючи практичного зарубіжного досвіду.

Україна чітко визначила орієнтир на входження в Європейський освітній простір, тому поступово здійснюється модернізація освітньої діяльності в контексті європейських вимог. Під впливом світових освітніх технологій формуються економічні інновації в освітній системі України: автономія вищих навчальних закладів, нові механізми державного фінансування освіти; диверсифікація джерел фінансування освіти; нові механізми фінансування освіти грантовими програмами; нові механізми оплати роботи працівників освіти, забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів.

Вища освіта значно впливає на розвиток економіки держави. В основі економічного розвитку країни лежать інтереси – усвідомлені потреби особистості, суспільства, держави. Вони можуть співпадати, бути протилежними і навіть бути несумісними. В інтересах об'єднується як об'єктивне, що існує незалежно і поза свідомістю, волі і бажання людини, так і суб'єктивне, що дає людській діяльності орієнтацію, напрямок і мету.

Місце будь-якої держави у світовому суспільстві в умовах реформації економіки пов'язані з його здатністю виробляти, споживати і застосовувати нові знання і технології. Ці процеси безпосередньо залежать від чотирьох складових: науки, освіти, виробництва та бізнесу, спільним інструментом для яких є інформаційні та комунікаційні технології. Нові знання, які генеруються наукою, підготовка високоякісного людського капіталу на базі якісної освіти, створення додаткових багатств виробничим сектором та бізнесом – невід'ємні компоненти сучасного суспільства, побудованого на знаннях.

Фахівцям нової генерації належить вирішувати складні науково-технічні та економічні проблеми, які потребують принципово нових якостей – динамічність, компетентність, професіоналізм, що дозволяє аналізувати багатоваріантні завдання в найкоротші терміни і приймати оптимальні рішення. Новий, збільшений рівень вимог до професійної підготовки обумовлений зростанням і «ціни» ефективної праці кожного працівника [2, с.25].

Побудова ефективної моделі забезпечення безпеки має враховувати специфіку освітнього закладу й імовірність виникнення зовнішніх (зменшення кількості абітурієнтів, зниження життєвого рівня населення, високий рівень корупції тощо) і внутрішніх (неефективне управління вишем, зниження якості професорсько-викладацького складу, хабарництво серед них тощо) загроз.

Процес забезпечення економічної безпеки вищої освіти у динаміці – це виконання дій за необхідними параметрами й методикою, скерованих на створення умов забезпечення його стійкості[3].

Вища освіта, як найважливіший соціальний інститут функціонує для задоволення суспільних потреб, і тому жваво реагує на всі суспільні зміни та процеси. Зростання міжнародної відкритості національних культур, основні світові тенденції розвитку людської цивілізації своєрідно переломлюються в системі освіти. Зростаючі за обсягом і змістом міжнародні господарські зв'язки, формують потребу в універсальних кадрах фахівців, які отримують професійну підготовку в національних університетах. Це призводить до того, що зміст національних систем вищої освіти прагне до так званих «світових стандартів», які формуються світовою наукою, технікою і технологією.

Інтернаціоналізацію вищої освіти можна визначити як процес, який набуває рис якісно нового етапу – інтеграції. За своїм змістом інтеграція вищої освіти – це всебічне зближення національних освітніх систем, їх взаємодоповнюваність, перетворення вищої освіти в єдину світову соціальну систему.

Щоб запобігти подальшого відставання від світових науково-технологічних досягнень, інтеграція науки і виробництва повинна стати головним пріоритетом науково-технічної політики. Необхідно також відновити контакти з найближчими сусідами, інтегруватися в міжнародно-науковий та освітній простір, освоїти інформаційні технології. Зрештою, реальна інтеграція освіти, науки і виробництва повинна стати одним з основних факторів розвитку українського суспільства.

Входження в Болонський процес розширює доступ до європейської освіти, сприяє підвищенню його якості та привабливості, забезпечує мобільність студентів та викладачів в умовах впровадження кредитної технології навчання і рівнів вищої освіти.

Стратегічним орієнтиром в освітній політиці України повинна стати ідея формування нової генерації людей з інноваційним, творчим типом мислення.

Не менш важливо, щоб вища школа, як найважливіший соціальний сектор суспільства, перетворилася на привабливу і відкриту сферу для інвестицій. Це багато в чому залежить від інноваційного характеру освітньої сфери, від рівня інтеграції наукової, освітньої та виробничої діяльності [1, с. 123].

Слід зазначити, що забезпечення економічного зростання багато в чому визначається кадровим потенціалом, рівнем його підготовки, кваліфікацією та освітою. Сьогодні перед освітою стоїть складне завдання – забезпечити постійну адаптацію людини до змін в навколишньому світі, створити систему безперервної освіти.

Отже, при всіх варіантах інтеграції нам належить масштабна робота з реформування всієї системи освіти, щоб забезпечити своєчасне і гідне її входження у світовий освітній простір. Створення європейського простору вищої освіти з провідною роллю університетів розглядається нині як кращий варіант забезпечення мобільності та працездатності населення, що входять до його країн.

Список використаних джерел:

1. Алексанина Н.С. Инновационная деятельность в образовании / Н.С. Алексанина // Мир образования. – образование в мире. – 2006. – №4. – С. 119-124.
2. Ахмедьярова М. Високий освітній рівень як гарантія відповідного економічного розвитку // Фінанси та кредит, 2006, №10. – С.25.
3. Стеців І.С. Економічна безпека ВНЗ: сутність та особливості планування / І.С. Стеців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vlp.com.ua/node/6624>.

Соляник А.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Бобров Є.А., доктор економічних наук, доцент

Загрози економічній безпеці підприємств енергетичної галузі України

У тезах надано аналіз загроз та негативних чинників підприємств енергетичної галузі України, що їх породжують.

Актуальність проблеми формування сучасних загроз в енергетичній галузі економіки обумовлена нестабільним становищем світових енергетичних ринків, де все більш нагальними стають проблеми забезпечення енергетичної безпеки й стабільності. Воєнно-політичні події на Близькому Сході та в Україні призвели до загострення цих проблем. Ці тенденції вказують про стрімке зростання впливу політичного фактору на світову енергетичну політику.

Предметом дослідження є деструктивні процеси в енергетичній галузі України.

Метою дослідження є аналіз загроз та негативних чинників для підприємств енергетичної галузі України.

Для досягнення встановленої мети в роботі вирішували наступні завдання:

- ідентифікація особливостей сучасного стану паливно-енергетичного комплексу України ;
- аналіз основних загроз та чинників небезпеки газової та нафтової галузі.

Важливу роль у дослідженні проблематики економічної безпеки енергетичної галузі відіграють праці сучасних вітчизняних вчених та практиків, а саме: А.Л. Баланди, Є.А. Боброва, З.М. Борисенко, І.А. Белоусової, О.С. Власюка, Л.В. Гнилицької, В.І. Грушка, М.П. Денисенка, В.С. Загорського, М.М. Єрмошенка, Я.А. Жаліла, О.А. Кириченка, О.Й. Косарева, В.І. Мунтяна, В.Є. Новицького, Ю.М. Пахомова, П.Я. Пригунова, С.І. Пирожкова, В.А. Тимошенка, В.І. Франчука, В.Я. Шевчука та інших.

На першому етапі було досліджено сучасний стан паливно-енергетичного комплексу України. Встановлено, що погіршення показників використання енергоресурсів в Україні викликане передусім веденням воєнних дій на сході України, анексією Російською Федерацією Криму і проведенням нею агресивної політики щодо України.

Другим етапом дослідження була ідентифікація основних загроз у газовій та нафтовій галузях. Основними загрозами в газовій галузі для України є наступні : збереження критичного рівня залежності від імпорту російського природного газу та запровадження заходів енергетичного тиску на Україну з боку РФ у питаннях проведення розрахунків та визначення ціни на російський газ; окупація Кримського півострова, позбавила Україну частини власної добичі природного газу, а також доступу до розробки покладів вуглеводнів, розташованих на кримському шельфі Чорного та Азовського морів; ускладнення із освоєнням нетрадиційних джерел видобутку природного газу, насамперед у рамках проектів із розробки сланцевих покладів, газифікації вугілля та видобутку метану із газогідратів; зниження енергетичного транзитного потенціалу України; проблеми з організацією реверсних поставок природного газу до України з європейських держав (зі Словаччини, Польщі, Угорщини) внаслідок безпрецедентного політичного та економічного тиску «Газпрому» на національних газотранспортних операторів цих країн.

Основними загрозами для України на нафтовому ринку є такі: значний рівень залежності від імпорту нафтопродуктів на фоні кризи вітчизняної нафтопереробної галузі; спекулятивне підвищення цін на нафтопродукти на внутрішньому ринку, як внаслідок нестабільності

курсу гривні, так і певних проблем з імпортом нафтопродуктів, що має дестабілізуючий мультиплікативний ефект для вітчизняної економіки та надає додатковий негативний вплив на соціально-економічну ситуацію в державі; відсутність нормативно врегульованого порядку формування стратегічних запасів паливних ресурсів на випадок блокування або призупинення імпорту, що набуває особливої ваги в умовах поглиблення конфлікту з Росією – одним з основних постачальників нафти та нафтопродуктів до України.

Отже, вказані зовнішні загрози суттєво посилюють традиційні для України внутрішні загрози, пов'язані з низькою енергоефективністю промислового виробництва та комунального господарства, що зрештою призводить до значних інфляційних очікувань та дестабілізації економічного розвитку держави в цілому. При цьому можливості України самостійно протидіяти вказаним загрозам, особливо російського походження, суттєво обмежені низьким рівнем енергоефективності вітчизняної економіки, поточними критичними умовами російсько-українських відносин та створеною за попередні роки не вигідною для України договірною базою.

Крім того, залучення підтримки (не лише з енергетичних питань) від інших регіональних та європейських держав обмежуватиметься рівнем їх власної енергетичної, економічної та політичної залежності від Росії.

Список використаних джерел:

1. Гусева І.І. Методологічний підхід до визначення рівня енергетичної безпеки України на основі теорій ризику та надійності / І.І. Гусева // Сайт електронного наукового фахового видання «Ефективна економіка». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=399>
2. Фортов В. Глобальна енергетична безпека: проблеми і шляхи розв'язання загрози / В. Фортов, А. Макаров, Т. Митрова // Вісник НАН України. – 2007. – № 8. – С. 40.
3. Енергетична безпека України 2020: виклики, можливості, сценарії. – К. : УСПП. – 2011. – 25 с.

Стеценко О.Ю.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Кириченко О.С., кандидат економічних наук

Рівень запасів як чинник економічної безпеки підприємства

У роботі розглянуто як рівень запасів може впливати на безпеку роботи підприємства та запропоновано методи зниження ризику при управлінні запасами підприємства за допомогою застосування матриці ABC-XYZ.

В умовах динамічного розвитку економіки більшість суб'єктів господарської діяльності не приділяють достатньої уваги створенню резервів окрім тих секторів економік в яких це контролюється державою. Дані резерви дозволять знизити наслідки коливань потреби в умовах швидкої зміни економічної та політичної ситуації на ринку яку ми спостерігаємо в Україні з початку 2014р. Така ситуація веде до закриття підприємств, що не тільки негативно впливає на мікроекономічні показники але й складає загрозу на макроекономічному рівні, оскільки збільшується рівень безробіття який в свою чергу гальмує економічний розвиток держави. Особливість українського ринку веде до того, що більшість фірм не готові інвестувати у проекти строк окупності яких перевищує 5 років. В наслідок на ринку переважають підприємства які займаються перепродажем продукції. Більша частина таких підприємств отримує переваги за рахунок економії на логістичних витратах і зниженні рівня безпеки підприємства.

Об'єктом даного дослідження виступають процеси управління запасами суб'єктів господарювання, а предметом дослідження є чинники впливу управління запасами на економічну безпеку підприємства.

Мета дослідження проаналізувати умови максимізації прибутку підприємства при задоволенні потреби клієнтів за рахунок зниження ризиків відсутності або псування товару.

Завдання дослідження дослідити з використанням методів ABC та XYZ аналізу вплив на економічну безпеку підприємства різних чинників при формуванні його запасів.

Дослідженнями проблем формування запасів присвячена велика кількість наукових публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів, у тому числі В. Алькема, Л. Балабанової, І. Бланк, О. Бузукової, Д. Гілберта, С. Корецька, А. Радіонов, Л. Радкевич, А. Мазараки, Л. Саркісяна, С. Сисоєвої, В. Снегір'ової, Х. Фольмут.

В роботі використано загальнонаукові методи (аналіз, класифікація, синтез), теоретичні методи (системний аналіз), економіко-статистичні та графічні.

Із зростанням масштабів виробництва, підвищенням продуктивності праці та застосуванням машин – збільшується і маса сировини та матеріалів, що забезпечує безперервність процесу виробництва та реалізації продукції для обслуговування покупців, що потребує створення на підприємстві необхідного обсягу запасів. При неправильному формуванні запасів ми можемо зіткнутися з двома проблемами: недостатній рівень запасів для задоволення попиту, що призведе до недоотриманих прибутків або занадто велика кількість запасів, що призведе до відволікання обігових коштів та псування товару. Формування запасів починається з процесу прогнозування продажів майбутніх періодів, який стає основою підготовки замовлення. Розглянемо цей процес більш детально, оскільки це найбільш уразлива частина формування запасів через те, що підприємство може впливати на майбутні продажі лише

опосередковано і не може визначити точно, як наприклад розмір партії, закупівельна ціна або строки доставки. Тому перед нами стоїть завдання наблизити наші прогнози якомога ближче до реальності.

Для цього необхідно розбити товари по групам для того, щоб застосовувати різні коефіцієнти попиту не для кожної позиції окрема, а для всієї групи. Розглянемо ABC-аналіз заснований на принципі Парето, який говорить про те, що за 20% наслідків відповідає 80% причин. По суті, ABC-аналіз – це ранжирування асортименту за різними параметрами[5]. Найбільший ефект метод ABC дає в комбінації з іншим методом – XYZ-аналізом, згідно з яким запаси класифікуються залежно від характеру їх споживання та достовірності прогнозування змін в їх споживанні. Об'єднання результатів ABC-аналізу та XYZ-аналізу в матрицю ABC-XYZ – сьогодні популярний інструмент управління запасами. Таким чином, дана матриця надає наглядну інформацію про стан запасів підприємства по різних критеріях оцінювання.[4]

Проведемо ранжування продукції на підприємстві ДП “Селдіко” за допомогою матриці ABC-XYZ. Групування дозволить сфокусуватися на пріоритетних продуктах, які генерують основні продажі підприємства, а також зрозуміти розміри страхового запасу для кожної групи продуктів. Для аналізу використовувались данні продаж за 2015 рік по 350 продуктам. Спочатку товар було ранжовано за методом ABC на групи та виділено кольором (рис. 1): А – 20% товарів, що дають 70% товарообороту (червона бульбашка); В – 40% товарів, 25% обороту (зелена бульбашка); С – 40% товарів, 5% обороту (синя бульбашка). Далі кожен з 350 товарів було проаналізовано на характер споживання за допомогою коефіцієнта варіації та розділено товар на групи XYZ. Розмір бульбашок на графіку (рис. 1) показує кількість товарів які входять до цієї групи. Отже проаналізувавши рис. 1 можна зробити висновок, що підприємству ДП “Селдіко” потрібно збільшувати свої страхові запаси для стабільного забезпечення попиту оскільки на підприємстві відсутня продукція коливання попиту на яку менше 10% (група X) та лише 7% товарообороту генерують продукти коливання попиту на які нижче 30%

Отже можемо зробити висновок, що запаси підприємства ДП “Селдіко” можуть становити загрозу стабільності роботи підприємства що наочно відображено за допомогою матриці ABC-XYZ. Для зниження ризиків на підприємстві необхідно застосовувати додаткові інструменти (наприклад додавати сезонність) які дозволять знизити коливання попиту або збільшувати рівень страхового запасу для нормального рівня задоволення клієнтів та зменшення прибутку підприємства.

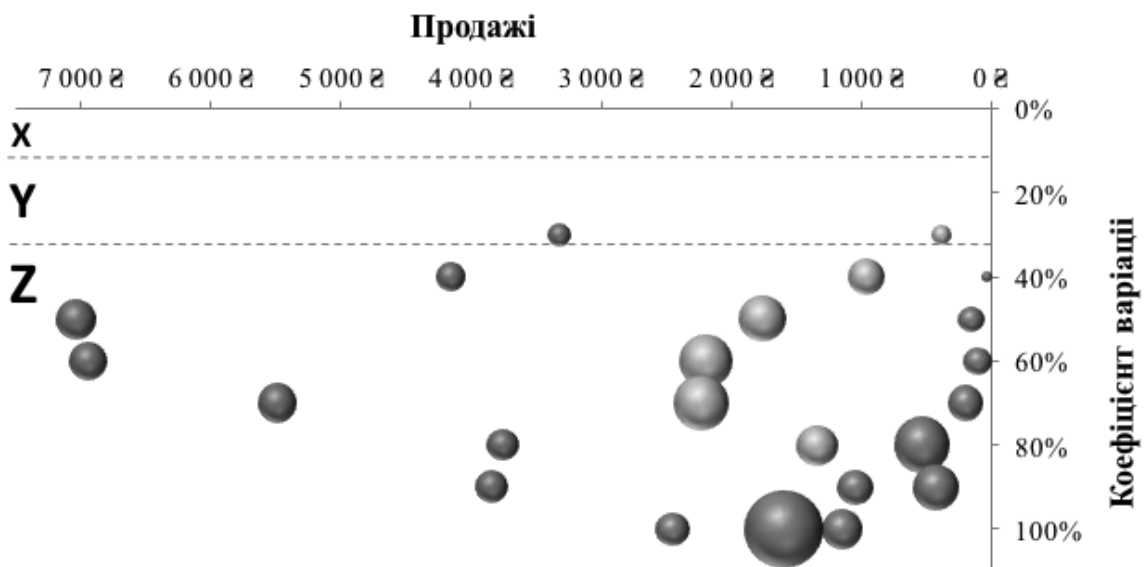

Рис. 1. Матриця ABC-XYZ на ДП Селдіко [6]

Список використаної літератури:

1. Бузукова Е. Закупки и поставщики. Курс управления ассортиментом в рознице / Е. Бузукова. – СПб.: Питер, 2009. – 432 с.
2. Фольмут, Х. И. Инструменты контроллинга от А до Я / Х. И. Фольмут. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 288 с.
3. Образцова К. В. Системи та моделі управління запасами підприємства / К. В.Образцова, А. В. Шульга // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – 2012 – №3 – С.70-73.
4. Полішко Т. В. Методологічні підходи щодо управління виробничими запасами / Т. В. Полішко, А. В. Шульга, Р. Б. Лотиш // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – 2010. – №35. – С. 269
5. Чукурна О.О. Особливості використання АВС-аналізу на підприємствах роздрібної торгівлі України / О.О.Чукурна // Вісник соціально-економічних досліджень – 2010 – №40 – С.201.
6. Звіт про рух товарно-матеріальних цінностей ДП “Селдіко”.

Сугак Т.О.

здобувач

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Грушко В.І., доктор економічних наук, професор

Обліково-економічна складова в забезпеченні безпеки суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції

Зростання інтересу до економічної безпеки суб'єктів підприємництва набрало особливої актуальності, коли Україна підписала Угоду про Асоціацію з ЄС. Підкреслюючи важливість і своєчасність цієї події, слід зазначити, що держава стоїть перед вирішенням багатоаспектних проблем, в тому числі формування дієвого механізму забезпечення економічної безпеки як держави так і суб'єктів господарювання. Розмаїття питань економічної безпеки, складність вибору оптимального варіанту її гарантування і викликають потребу пошуку комплексного підходу вирішення завдання.

Серед чинників, які негативно впливають на функціонування суб'єктів господарювання, а саме високий рівень інфляції та зовнішнього боргу, недостатність кредитних ресурсів, низькі показники капіталізації фондового ринку, зниження інвестиційної привабливості та платіжного обороту, зростання числа збиткових підприємств, слід зазначити нестабільність і невідповідність регуляторного законодавства.

На даному етапі економічного розвитку України, в умовах євроінтеграції, процеси глобалізації економічних відносин, нові форми підприємництва потребують динамічної інформаційної системи управління суб'єкта господарювання. Введення міжнародних стандартів обліку та звітності є здобуттям в процесі вдосконалення обліку вітчизняних підприємств, що передбачає нові підходи в оцінюванні господарських операцій, подій, вартості об'єктів обліку. Але разом з тим, застосування різних методологічних підходів до визначення фінансових результатів, оцінювання об'єктів обліку може привести до маніпулювання фінансовими результатами діяльності, викривлення інформації для бізнес-партнерів при укладанні контрактів.

Відсутність досконалої методичних розробок в управлінні економічною безпекою підприємства та потреби захисту практичної діяльності суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин обумовили необхідність розробки в комплексі організаційних механізмів управління економічною безпекою підприємства, аспекту обліково-економічної складової.

Дослідженню наукових і практичних аспектів розвитку теорії та практики управління підприємством на різних рівнях присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: Л.І. Абалкін, В.Г. Алькема, О.І. Баранівський, А. С. Бакаєв, Т.С. Безруких, М. Т. Білуха, О.І. Захаров, М. С. Пушкар, В. С. Сідак, Я. В. Соколов, Е. С. Хендріксен, А. Д. Шеремет, Л. З. Шнейдман та інші.

Разом з тим, зважаючи на узгодженість між елементами систем бухгалтерського обліку, аналізу і контролю з потребами систем менеджменту підприємств, перед науковою спільнотою стоїть завдання доведення інформаційних потоків до вимог міжнародних стандартів обліку і звітності, принципів корпоративного управління.

У країнах з розвинутою ринковою економікою накопичено вагомий досвід в забезпеченні економічної безпеки як транснаціональних компаній так і підприємств середнього і малого бізнесу. Зокрема як критерії безпеки, діють надійні умови захисту власності, певні гарантії для діяльності господарюючих суб'єктів їх здатності до саморозвитку та самоорганізації, існує

досконалий процес розробки стандартів обліку, забезпечення якості і прозорості звітності як складової фінансової інформації, шляхом запровадження на законодавчому рівні певних суворих вимог до публічних компаній відносно розширеного обсягу інформації, що розкривається у фінансовій звітності, визначено персональну відповідальність керівництва за достовірність фінансової звітності компаній.

Тому для вирішення проблеми обґрунтування і реалізації ефективної національної стратегії розвитку у відповідності до міжнародних критеріїв та для захисту інтересів підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів необхідно формування норм економічної стратегії та динамічного механізму управління діяльністю суб'єктів підприємництва. Серед складових, які забезпечують ефективний механізм регулювання діяльністю суб'єкта господарювання, на думку автора, є облікова політика як інструментарій обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки.

Для прийняття виважених управлінських рішень необхідна як своєчасна оперативна інформація, так і достовірна, неупереджена інформація про фінансовий стан, про результати діяльності, що формується з урахуванням специфіки діяльності підприємств та їх організаційної структури.

Основним критерієм економічної безпеки підприємств є наявність прибутку та подальшого розвитку, що є підсумком відображення всіх сторін діяльності суб'єкта господарювання. Отже, важливого значення в такому аспекті набувають питання, які стосуються інформації щодо методики оцінки активів, пасивів, витрат і доходів як базису фінансової інформації, яка є складовою системи економічної безпеки.

Послідовне дослідження проблеми облікової політики в наукових працях показало, що вивчення даного питання спрямоване на розвиток наукової бази облікової політики підприємства, що надає можливість вдосконалити систему економічної безпеки суб'єкта господарювання.

В умовах євроінтеграції суспільство, виробничі процеси та економічні відносини переходять в інший формат відносин. Держава шляхом застосування нормативних документів, стандартів обліку здійснює організацію та методичне керівництво системою бухгалтерського обліку на підприємстві. Але розробка прийомів, методів відображення господарських операцій в обліку для безпечного функціонування підприємства залежить як від держави, так і від суб'єкта підприємництва.

Запровадження облікової політики, яка базується на концептуальному забезпеченні в процесі управління економічною безпекою надасть політиці у сфері безпеки певний рівень нормативного регулювання її інформаційно-аналітичної складової.

Виходячи з того, що облік є складовою інформаційного забезпечення управління, тобто одним із способів досягнення поставлених цілей перед керованою системою та використання під час планування, прогнозування, організації, регулювання, мотивації, контролю, аналізу, оцінювання та прийняття рішення, можна стверджувати, що за допомогою облікової політики можна безпосередньо впливати на процес управління підприємством [1].

Тенденції розвитку економічної концепції бухгалтерського обліку взагалі та облікової політики зокрема з акцентом зміцнення економічної безпеки суб'єкта господарювання, на наш погляд, повинні забезпечити вирішення наступних завдань:

- 1) відповідність системи бухгалтерського обліку сучасним вимогам управління бізнесом;
- 2) формування методики обліку майна, капіталу і зобов'язань, фактів господарської діяльності та результатів діяльності підприємства на основі принципів міжнародних стандартів;
- 3) забезпечення формування та своєчасного надання інформації різним користувачам (внутрішнім і зовнішнім), яка міститься у фінансовій звітності;
- 4) надання обліку плановірності та послідовності [2].

Список використаних джерел:

1. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навч. посібн. / В.В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с.
2. Пушкар М.С. Теорія і практика формування облікової політики. [Електронний ресурс]: Онлайн підручники для студентів / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба / – Режим доступу: http://nebook.net/book_theorya-praktika-formuvannya-oblkovo-politiki_580_page_25/

Таран Д.В.

магістрант спеціальності «Педагогіка вищої школи»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Красильник Ю.С., кандидат педагогічних наук, доцент

Використання інтерактивних методів як засіб підвищення ефективності навчальних занять

В роботі розглянуто зміст та результати дослідження ефективності використання інтерактивних методів навчання при викладанні психологічних дисциплін.

Загальновідомо, що вимоги до результатів викладання в сучасній вищій школі обумовлені запитом ринку праці і потребують від сучасного викладача відходу від лише традиційних методів навчання і запровадження в навчальний процес інших методів, зокрема інтерактивних технологій.

У педагогічній літературі в дослідженнях О. Пометун, Л. Пироженко, О. Пехоти, Н. Побірченко, Н. Бондаренко, Г. Селевко, В. Химинець та ін. розкриваються теоретичні й методичні засади організації інтерактивного навчання, описано багато типів і форм (за рівнем активності учнів, рівнем залучення їх до продуктивної діяльності, дидактичною метою, способами організації тощо). Але практично все це стосується середніх загальноосвітніх навчальних закладів. Проблема полягає ще в тому, що, хоча інтерактивне навчання й не є чимось новим, однак недостатньо широко застосовуються в реальному навчальному процесі, зокрема при викладанні психологічних дисциплін і часто взагалі випадає з арсеналу педагогів.

Актуальність дослідження щодо підвищення ефективності навчальних занять при викладанні психологічних дисциплін зумовлена тими викликами, які задає сучасний ритм життя, зокрема ринок праці; роботодавець хоче бачити майбутнього фахівця, який здатен практично володіти набутими знаннями та навичками, вільно застосовувати їх при виконанні робочих завдань, бути завжди готовим до змін.

Предметом дослідження є ефективність застосування інтерактивних методик.

Мета дослідження полягає в тому, щоб теоретично обґрунтувати, розробити, вдосконалити та експериментально перевірити ефективність запровадження інтерактивних методів викладання психологічних дисциплін в початковий процес серед студентів.

Відповідно до предмета і мети визначено основні завдання дослідження:

1. Провести аналіз сутності та змісту поняття «інтерактивні методи» та визначити їх роль і місце стосовно інших методів навчання і їх особистої ефективності в навчальному процесі.
2. Проаналізувати стан наукової розробки проблеми запровадження інтерактивних методів викладання серед студентів вищих навчальних закладів і навчальних центрів.
3. Обґрунтувати, розробити, вдосконалити та експериментально перевірити ефективність впровадження інтерактивної методики викладання.
4. Розробити практичні рекомендації викладачам психологічних дисциплін навчальних центрів і ВНЗ щодо впровадження інтерактивних методів в навчальний процес.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що в навчальному процесі існує досить стійка тріада, елементи якої знаходяться в кореляційному зв'язку між собою і яку схематично наведено на рисунку. Мотивацію до навчання у значній мірі задає саме здоровий психологічний клімат, що призводить до ефективності в навчанні. В свою чергу, успіхи у вмін-

ні використовувати набуті знання та навички, впливають на умови навчання, тобто на психологічний клімат. Експериментальною базою дослідження є кафедра психології Університету економіки та права «КРОК».

В результаті проведення констатуючого та формуючого експерименту по впровадженню інтерактивних технологій, а саме «сократівського діалогу», «мозкового штурму», тренінга навичок, ділової та рольової гри при проведенні семінарських занять з дисципліни «Психологія та педагогіка вищої школи» серед студентів п'ятого курсу магістратури психологічного факультету чисельністю 14 осіб з'ясувалось наступне: дані анкетування свідчать про те, що в студентів психологічних факультетів є стійка мотивація для впровадження інтерактивних методів в будь-який навчальний процес і результати навчання (дані тестування з контролю знань) з використанням інтерактивних технологій перевищують результати навчання за самостійною формою опрацювання матеріалу.

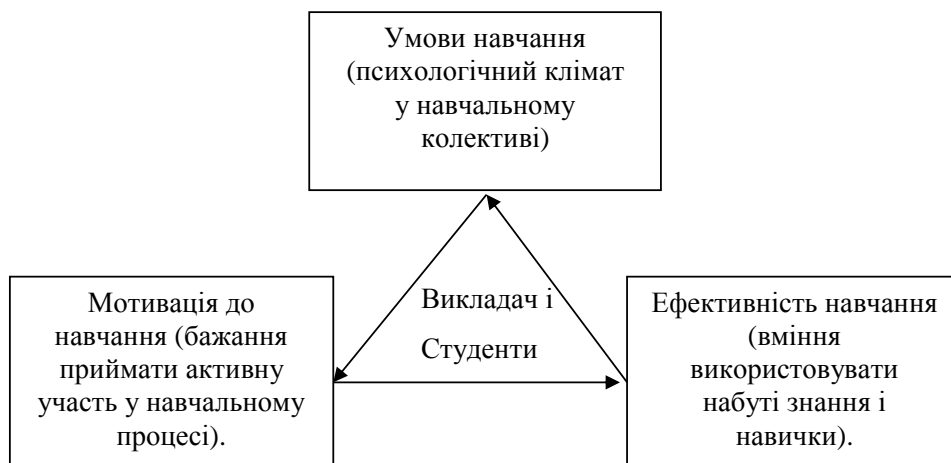

Рис. Тріада навчального процесу

Особливим стимулом для розвинення їх інтересу до даної дисципліни та ефективності її сприйняття та подальшого використання є тренінг навичок та ділова гра (дані спостереження). Також було виявлено оптимізацію соціально-психологічного клімату в колективі, зокрема за такими ознаками, як взаємна допомога, зацікавленість, успішність, задоволеність, які в свою чергу впливають на результативність та ефективність (дані тестування з контролю знань та психологічного клімату).

Було також зафіксовано підвищення узгодженості між членами групи, продуктивність їх співпраці, результативність інтерактивного співробітництва.

Але більш детальніші висновки стосовно залежності результатів навчання від психологічного клімату (згідно з гіпотезою дослідження) можливо буде зробити після проведення подальших та контрольних експериментів, які чекають своєї розробки.

Список використаних джерел:

1. Беспалько В.П., Беспалько Л.В. Педагогическая технология // Новые методы и средства обучения. – Москва, 1989. – С.3 – 53.
2. Бондаренко Н.В. Педагогічні технології // Гуманітарні технології. – Київ, 1994. С. 30 -59.
3. Інтерактивне обучение: новые подходы // Відкритий урок. – 2002. – №5-6.
4. Кондратюк В.Л., Волос М.М., Бабин І.І. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці. // Відкритий урок. – 2002. – №5-6.
5. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів // Відкритий урок. – 2002. – №5/6.
6. Падалка О.С., Нісімчук А.М., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології. – Київ, 2005. – 252 с.
7. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / За ред. О.І. Пометун. – К.: Видав. А.С.К., 2004. – 192 с.
8. Химинець В.В., Кірик М.Ю. Інновації в початковій школі. –Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 312 с.

Ткач О.С.

магістрант спеціальності «Якість стандартизація та сертифікація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Віткін Л.М., доктор технічних наук, професор

Концепція сталого розвитку та її застосування при підготовці та проведенні спортивних заходів

В тезах розглянуті загальні тенденції в сфері сталого розвитку в світі та проблематика їх застосування при організації та проведенні великих мультиспортивних заходів.

Питання сталого розвитку останнім часом набувають все більшого значення та ваги для усього суспільства і є предметом вивчення та аналізу вчених та міжнародних організацій. Слід зауважити, що цей принцип не є визначальним для якоїсь окремої галузі, а застосовний у будь-якій сфері життя та розвитку суспільства. Програми сталого розвитку розробляються як на міжнародному рівні (зокрема під егідою ООН), так і на регіональних рівнях (наприклад, Стратегія ЄС). В тому числі спортивними організаціями при підготовці та проведенні різноманітних заходів приділяється значна увага питанням сталого розвитку, впливу діяльності людства на навколишнє середовище, вирішення економічних та соціальних проблем.

Мета дослідження – проаналізувати наявну практику та тенденції щодо сталого розвитку та їх застосовність при організації та проведенні великих мультиспортивних заходів. Завдання дослідження розглянути розвиток концепції сталого розвитку та стан на даний момент.

Концепція сталого розвитку включає в себе визначення як термінових, так і довгострокових цілей, дії як на глобальному, так і на місцевому рівні, та розглядає соціальні, економічні та екологічні питання як невіддільні та взаємозалежні складові прогресу людства [1]. Це потребує глибоких змін у способі мислення, а також потреби змінювати економічні та соціальні структури. З огляду на підвищену увагу до проблем інтеграції України до Європейського Союзу слід відмітити, що в ЄС питанням сталого розвитку приділяється значна увага, про що свідчить розробка директивних документів, наприклад, Стратегії сталого розвитку, а також роз'яснювальних документів, оглядів, звітів тощо. Оновлена Стратегія ЄС щодо сталого розвитку включає 15 ключових цілей. Стратегією визначені 7 основних завдань і пов'язаних з ними цілей, оперативні цілі та дії. Стратегія також визначає конкретні вимірні цілі, які мають бути досягнуті для кожного напрямку, та запропоновані для цього дії.

В розрізі організації спортивних подій можна відмітити, що провідну роль у просуванні концепції сталого розвитку відіграє Міжнародний олімпійський комітет, впроваджуючи принципи та практики сталого розвитку у плануванні та проведенні Олімпійських Ігор.

ISO 20121 спирається на попередній британський стандарт управління заходами BS8901, і є міжнародним стандартом системи менеджменту, розробленим, щоб допомогти організаціям вдосконалити сталий розвиток своєї діяльності, пов'язаної з проведенням заходів. Міжнародний Олімпійський Комітет дуже активно залучається до просування принципів сталого розвитку в сфері спорту, зокрема він співпрацює з Програмою Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (UNEP), організовує просвітницькі кампанії для членів олімпійської сім'ї та спортсменів в цілому стосовно важливості чистого довкілля та сталого розвитку, що дозволяє їм поліпшити якість їх життя без впливу на майбутні покоління. [5]

Потенціально спорт може генерувати різноманітні впливи на оточуюче середовище: від

незначних наслідків до великих втрат. Масштаб та серйозність впливу залежать в основному від виду спорту та розміру заходу.

Сталість розвитку широко визнана як важливий компонент бізнес-стратегії 21 -го століття. За останнє десятиліття був досягнутий значний прогрес в тому, як підприємства інтегрують сталість у свою роботу і більшість великих корпорацій в даний час визнають, що підхід, який враховує екологічні та соціальні фактори, продукує довготермінові вигоди і впливає на результативність бізнесу. Розповсюдження концепції корпоративної сталості розвитку на організацію різноманітних заходів з їхнім унікальним та тимчасовим характером викликає ряд нових викликів і все ще є недостатньо вивченою територією.

Список використаних джерел:

1. Sustainable Development. Introduction - Режим доступу: <http://ec.europa.eu/environment/eussd/>.
2. Renewed EU Sustainable Development Strategy, adopted by the European Council on 15/16 June 2006 № 10917/06
3. Indicators and a Monitoring Framework for the Sustainable Development Goals Launching a data revolution for the SDGs. A report to the Secretary-General of the United Nations by the Leadership Council of the Sustainable Development Solutions Network. – Режим доступу: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2013150612-FINAL-SDSN-Indicator-Report1.pdf>.
4. FACTSHEET. THE ENVIRONMENT AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT. – Режим доступу: <http://www.olympic.org/reference-documents-factsheets> .
5. Manual on Sport and the Environment. – IOC, 2005. Режим доступу: <http://www.olympic.org/sustainability-and-legacy-commission?tab=support> ..

Токар О.Ю.

студент магістратури ННІ менеджменту безпеки
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Іларіонов О.Є., кандидат технічних наук, доцент

Процеси забезпечення безпеки комерційних банків

Аналізуються процеси забезпечення безпеки банків. Розглядаються основні загрози банківської діяльності. Запропоновані шляхи її вдосконалення.

Метою дослідження є аналіз існуючих загроз в банківському секторі, та методів їх протидії. Методи протидії виявленим загрозам слід застосовувати в банківському секторі. Отримані результати дадуть можливість створити систему мінімізації фінансових ризиків та зростання прибутковості банків.

Для досягнення поставленої мети в роботі було:

- вивчено теоретичні засади;
- проведено аналіз забезпечення безпеки комерційних банків;
- на основі отриманих результатів дали рекомендації, щодо вдосконалення системи банківської діяльності.

Враховуючи дослідження М.М. Єрмошенка і О.І. Барановського, можна зробити висновок про те, що основна мета комплексного забезпечення банку полягає в безперервній і стійкій підтримці стану, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз [3; 5].

Аналіз наукових робіт [1; 2; 3; 4; 6; 7] показав, що комплексна безпека банку характеризується:

- стабільністю і стійкістю фінансового стану банку;
- ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності;
- рівнем контролю за зовнішніми і внутрішніми ризиками;
- рівнем достатності власного капіталу;
- ступенем захищеності інтересів акціонерів.

У цілому загрози безпеці банків можна поділити на дві великі групи – внутрішні й зовнішні. До зовнішніх належать загрози, що містять у собі фактори, які є результатом впливу зовнішнього середовища на банк, зокрема діяльність держави, економічна кон'юнктура в країні та світі, конкуренти та ін. До внутрішніх загроз належать фактори, які або безпосередньо генеруються банком, або є частиною його внутрішнього середовища.

До основних внутрішніх загроз можна віднести рівень забезпеченості фінансовими ресурсами, незадовільну структуру активів і пасивів, некомпетентність вищого керівництва і персоналу, а також інші фактори, що безпосередньо належать до внутрішньої діяльності банку.

Таким чином, з точки зору реагування на весь перелік загроз, ефективна система комплексного забезпечення безпеки банку повинна бути:

- постійною – ця вимога виходить з того, що не завжди є змога точно встановити час початку дії тої чи іншої загрози;
- плановою – забезпечення безпеки не може бути одноразовою акцією;
- ціленаправленою – захищається те, що має бути захищено в інтересах конкретної цілі;
- універсальною – заходи безпеки повинні перекривати шляхи загроз незважаючи від місця їх виникнення.

В роботі були використані загальнонаукові методи, зокрема:

- аналізу і синтезу – для деталізації об'єкту дослідження та вивчення його функціональних і структурних складових;
- описового – для визначення особливостей вітчизняного та зарубіжного досвіду забезпечення безпеки діяльності банку;

Отже, фінансова безпека банку це важлива складова фінансової, а тому і національної безпеки, це такий стан банківської установи, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, її здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку.

Таким чином, фінансова безпека банків є важливим інструментом для досягнення їх комерційної мети – збільшення прибутку, накопичення капіталу, захисту їх від ризиків, а також зміцнення позицій на ринку банківських послуг.

Список використаних джерел:

1. Артеменко, Д.А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности : дис. канд. экон. наук. [Текст] / Д. А. Артеменко. – Ростов-на-Дону, 1999. – 172 с.
2. Барановський, О. І. Банківська безпека: проблема виміру [Текст] /О. І. Барановський // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 7–26
3. Барановський, О. І. Фінансова безпека [Текст] / О. І. Барановський ;Ін-т екон. прогнозування. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с
4. Герасимов, П. А. Экономическая безопасность банка: концептуальный подход [Текст] / П. А. Герасимов // Банковские услуги. –2006. –№ 4. – С. 20–30.
5. Єрмошенко, М. М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства [Текст] : препринт наукової доповіді / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева, А. М. Ашуев. – К. :Національна академія управління, 2005. – 78 с.
6. Зубок, М. І. Безпека банківської діяльності [Текст] : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни /М. І. Зубок. – К. : КНЕУ. – 2003. – 154 с.
7. Хитрін, О. І. Фінансова безпека комерційних банків [Текст] /О. І. Хитрін // Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 118–124.

Чапліна А.С.

методист

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Фінансова безпека вищих навчальних закладів

Автором розглянуто основні складові фінансової безпеки вищого навчального закладу. Розкрито чинники впливу на формування системи фінансово-економічної безпеки вищих навчальних закладів і виокремлено базові напрями забезпечення безпеки вищих навчальних закладів.

Сучасний етап розвитку економічного простору як окремої держави, так і світового співтовариства загалом характеризується виявами кризових явищ в економічних, фінансових, соціальних, політичних та освітніх сферах. Нестача абітурієнтів і важке фінансове становище населення призвели до втрати ВНЗ своїх позицій. Погіршення фінансової ситуації через постійні дисбаланси в економіці України вимагає скоординованих і спланованих дій керівництва вищих навчальних закладів.

У тій ситуації, яка склалася в Україні, виникає необхідність розроблення концепції фінансово-економічної безпеки ВНЗ на основі використання зарубіжного досвіду європейських країн, враховуючи актуальність становлення єдиного європейського освітнього простору, який формує своєрідні виклики університетській освіті України.

ВНЗ країни є вагомою складовою державної структури загалом, а також складною соціально-економічною системою. Тому процес забезпечення фінансово-економічної безпеки ВНЗ – це виконання дій за необхідними параметрами й методикою, скерованих на створення умов забезпечення його стійкості. Доцільно виокремити такі складові фінансово-економічної безпеки ВНЗ:

– фінансова складова; – інтелектуальна й кадрова складові; – технічна складова; – технологічна складова; – інформаційна складова [3].

Функціональні складові кожного економічного об'єкта мають різні пріоритети. Так, для установ освітньої сфери фінансова складова покликана забезпечити стабільність і конкурентоспроможність установи; інтелектуальна й кадрова – спрямовані на роботу з викладацьким складом, створення умов для розвитку їх інтелектуального потенціалу, забезпечення права на інтелектуальну власність; техніко-технологічна – має забезпечити відповідність аудиторних площ нормативним показникам і оснащення їх необхідними в навчальному процесі технічними засобами навчання; нормативно-правова – передбачає забезпечення чинними, актуальними нормативно-правовими документами, розроблення нормативних документів у межах чинного законодавства для конкретного навчального закладу, який регламентує його діяльність і розвиток; інформаційна складова забезпечує аналіз стану, виявлення тенденцій у діяльності ВНЗ і розроблення заходів щодо підвищення ефективності його діяльності.

Система забезпечення фінансово-економічної безпеки ВНЗ характеризується створенням складної, багаторівневої системи, елементи якої проникають у всі сфери, рівні й напрями забезпечення поточної діяльності та сталого розвитку ВНЗ: управлінську діяльність, фінансово-економічну сферу, діяльність із забезпечення високого рівня професорсько-викладацького складу й навчально-допоміжного персоналу, діяльність щодо створення та розвитку навчальної матеріально-технічної бази, систему психологічного й інтелектуального відбору абітурієнтів, комплексну систему внутрішньої безпеки, організацію внутрішньої та зовнішньої взаємодії під час забезпечення безпеки освітнього закладу.

Система фінансово-економічної безпеки покликана стати невід'ємною частиною забезпечення сталого функціонування й розвитку ВНЗ. Усі суб'єкти цієї системи повинні брати активну участь в освітньому, виховному, економічному та інших робочих процесах.

Заходи щодо забезпечення безпеки вищих навчальних закладів повинні бути спрямовані на збереження наявних ресурсів, використовуючи контрзаходи, які володіють вразливістю; зменшення ризику від втрати ресурсів, протидіючи порушникам безпеки, що створюють загрози і збільшують ризик втрати ресурсів, впливаючи на вразливі місця контрзаходів [1].

Слід зазначити, що забезпечення фінансово- економічної безпеки залежить насамперед від форми власності ВНЗ. Так, відповідно до Закону України «Про вищу освіту», фінансування ВНЗ державної форми власності здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету, фінансування ВНЗ приватної форми власності – їх власником [2].

Задля забезпечення фінансово-економічної безпеки ВНЗ європейські країни використовують фінансові ресурси приватного сектора. Зокрема, у європейських країнах частка приватних коштів у загальних витратах на освіту становить близько 1–7%, тоді як у Чилі й Південній Кореї цей показник становить 75%, що призводить до високої собівартості освітніх послуг для студентів [4]

Отже, є особлива потреба в зростанні обсягів фінансових комерційних ресурсів, залучених унаслідок розширення надання послуг не освітнього характеру, здійснення науково-дослідної роботи ВНЗ на договірних засадах, участі університетів у грантових проектах тощо.

Для забезпечення фінансово-економічної безпеки ВНЗ основними напрямками забезпечення фінансово-економічної безпеки вищої освіти в Україні можуть бути такі:

- формування стратегічних завдань і їх реалізація ВНЗ за активної взаємодії з приватним сектором економіки шляхом комерціалізації результатів своєї наукової діяльності, а також реалізації кафедрами й факультетами нових науково-навчальних продуктів;
- довгострокове залучення фінансових благодійних внесків від випускників та інших донорів з метою створення ендаментів;
- запровадження нових фінансових інструментів університетами, зокрема використання грантів, позик.

Список використаних джерел:

1. Даррелл Р. Льюис. Частное высшее образование в странах с переходной экономикой: достижения, возможности и препятствия / Льюис Р. Даррелл и др. – К.: Факт, 2007. – 176 с.
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page3>.
3. Стеців І.С. Економічна безпека ВНЗ: сутність та особливості планування / І.С. Стеців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vlp.com.ua/node/6624>.
4. Стоян В. Вплив державних видатків на розвиток освітньої сфери: вітчизняні реалії та світовий досвід / В. Стоян, Х. Худа // Світ фінансів. – 2012. – Вип. 3. – С. 19–30.
5. Управління фінансово-економічною безпекою: [навчальний посібник] [О.А. Кириченко, С.М. Лаптев, П.Я. Пригунов, О.І. Захаров та ін.]. – К. : Дорадо-Друк, 2010. – 480 с.

Шульга Є.С.

студентка 4-го курсу

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ботьботенко І.В., кандидат економічних наук

Роль бухгалтерського обліку в системі інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства

Висвітлено основні питання ролі бухгалтерського обліку в створенні інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Проблема інформаційного забезпечення економічної безпеки дослідниками [1, 2] розглядається в основному з позиції забезпечення достовірною інформацією про процеси, що відбуваються на ринку, конкурентах, інноваціях, тобто про стан та загрози зовнішнього економічного середовища підприємства. Проте, здатність підприємства адекватно реагувати на зовнішні загрози обумовлюється, насамперед, його фінансовою стійкістю, для оцінки якої необхідно використовувати інформацію обліково-аналітичних служб підприємства.

Показники, що характеризують результати фінансово-господарської діяльності підприємства, формуються, насамперед, внутрішніми джерелами інформації. В узагальненому вигляді їх можна класифікувати за трьома групами:

- 1) показники фінансової звітності підприємства;
- 2) показники управлінського обліку підприємства;
- 3) нормативно-планові показники, пов'язані з фінансовим розвитком підприємства.

Показники першої та другої групи формуються безпосередньо системою бухгалтерського обліку підприємства та широко використовуються як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами, оскільки саме ці інформативні показники дають найбільш агреговане уявлення про результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Саме система бухгалтерського обліку формує значний обсяг інформації, з огляду на важливість якої зростає значення контрольних процедур, що здійснюються в процесі діяльності підприємства.

За умови комплексного підходу, система економічної безпеки повинна мати не тільки набір заходів, а й систему організації їх виконання й контролю. Це дасть змогу досягнути найбільш високих значень рівня економічної безпеки підприємства як у поточний період, так і у майбутньому. Для виконання більшості з цих функціональних завдань потрібна економічна інформація, важливою складовою якої є дані бухгалтерського обліку, що дають можливість контролювати раціональність поточної діяльності, аналізувати та своєчасно впливати на фінансовий результат, прогнозувати та планувати діяльність підприємства у перспективі.

Окрім надання інформації, необхідної для здійснення управління підприємством, забезпечення контролю та збереження майна власників, до функцій бухгалтерського обліку належить формування достовірної та неупередженої інформації про результати фінансово-господарської діяльності, доходи, витрати, прибутки і збитки за відповідний звітний період.

Враховуючи це, бухгалтерський облік у системі інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства відіграє одну із головних ролей.

Обліковий процес, який формує належну інформацію про фінансово-господарську діяльність підприємства, адекватну та суттєву для прийняття управлінських рішень, складається з таких етапів: [3].

1) первинний – первинне спостереження (сприйняття факту господарської діяльності), вимірювання в натуральному та вартісному вираженнях, відображення на носіях облікової інформації – документах;

2) поточний – обробка та реєстрація інформації у регістрах обліку, а також її групування й перегрупування з метою формування корисної інформації, тобто здатної задовольняти потреби користувачів;

3) підсумковий – упорядкована сукупність операцій з формування показників, які відображають інформацію про результати господарської діяльності за деякий період.

Інформаційно-аналітичною підсистемою управління економічною безпекою виступає сукупність даних бухгалтерського обліку, фінансової звітності та контролю. Облік забезпечує отримання достовірної і оперативної економічної інформації про ефективність використання ресурсів підприємства, рух фінансових потоків та кінцеві результати діяльності, на які впливає розмір витрат підприємства. Таким чином, облік створює інформаційні умови для здійснення основних функцій управління економічною безпекою, і саме від якісних характеристик інформації, створюваної в системі бухгалтерського обліку, безпосередньо буде залежати результативність заходів з безпеки.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук Ю.В., Марущак А.І. Безпека бізнесу: організаційно-правові основи: Науково-практичний посібник. – К.: Видавничий дім «Скіф», КНТ, 2008. – 372 с.
2. Марущак А.І. Правові основи захисту інформації з обмеженим доступом: Курс лекцій. – К.: КНТ, 2007. – 208 с.
3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський, фінансовий облік, оподаткування і звітність. Підручник / Н.М. Ткаченко. – 5-е вид., перероб. і доп. – К.: Алерта, 2011. – 976 с.

Секція 3

**Фінансово-економічний стан
держави:
кризовий чи посткризовий**

Кузьмінський В.З.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Чумаченко О.Г.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Напрямки вдосконалення фондового ринку України

Досліджено тенденції фондового ринку України та проблеми його функціонування. Розглянуті основні напрями вдосконалення його розвитку.

Інтеграція України до світового економічного і фінансового простору актуалізує проблему забезпечення економічної безпеки держави за рахунок розвитку національного фондового ринку і розширення присутності вітчизняних суб'єктів господарювання на зарубіжних фондових ринках. Ринок цінних паперів надзвичайно чутливий до змін економічної ситуації, тому необхідно підвищувати ступень його адаптивності до зовнішніх і внутрішніх факторів. Необхідно також створювати систему надійного і прозорого контролю за діяльністю фондового ринку з боку держави і всіх його учасників.

На сучасному етапі гостро стоїть проблема розвитку вітчизняного фондового ринку з метою мобілізації тимчасово вільних коштів та інвестування їх у реальну економіку, а також потребами забезпечення безпеки функціонування фондового ринку держави за умов динамічного розвитку світових фондових ринків.

Вітчизняний фондовий ринок України поки що не забезпечує основне своє завдання: широке залучення фінансових ресурсів для інвестування інноваційних і інших довгострокових економічних проектів. Високі ризики на фондовому ринку пов'язані з недосконалою законодавчою базою щодо захисту інвесторів при вкладенні ними коштів у цінні папери, недотриманням прав акціонерів, неадекватною дивідендною політикою тощо. Ризики на фондовому ринку виникають також через зосередження торговців в основному на неорганізованому ринку з непрозорими правилами торгівлі.

Основними показниками, що характеризують рівень розвитку фондового ринку, є: обсяг випуску цінних паперів, обсяг торгів на ринку цінних паперів, різноманітність структури фондових інструментів. Аналіз динаміки цін засвідчує негативну динаміку на українському фондовому ринку, починаючи з 2011 року, також значно зменшився і обсяг торгівлі (Рис. 1).

Від самого початку створення ринку цінних паперів в Україні гостро стоїть питання його ефективного функціонування. Сьогодні фондовий ринок не виконує своєї основної функції - залучення інвестицій та перерозподіл капіталу. Крім того, потребує вирішення ціла низка проблем, а саме:

1. Недосконалість конкурентоспроможності фондового ринку. Ця проблема впливає із того, що недостатньо сприятливою є державна політика щодо оподаткування на фондовому ринку. Не завжди здійснюється оприлюднення вагомої інформації про ринок цінних паперів, домінуючими цінними паперами на ринку залишаються державні, що певною мірою перешкоджає випуску нових з боку підприємницьких структур;

2. Мала розбудова інфраструктури фондового ринку, яка потребує організації обміну інформацією між організаційно оформленими ринками, оскільки такої організації на даний час немає. Також виникає необхідність запровадження електронного документообігу при укладан-

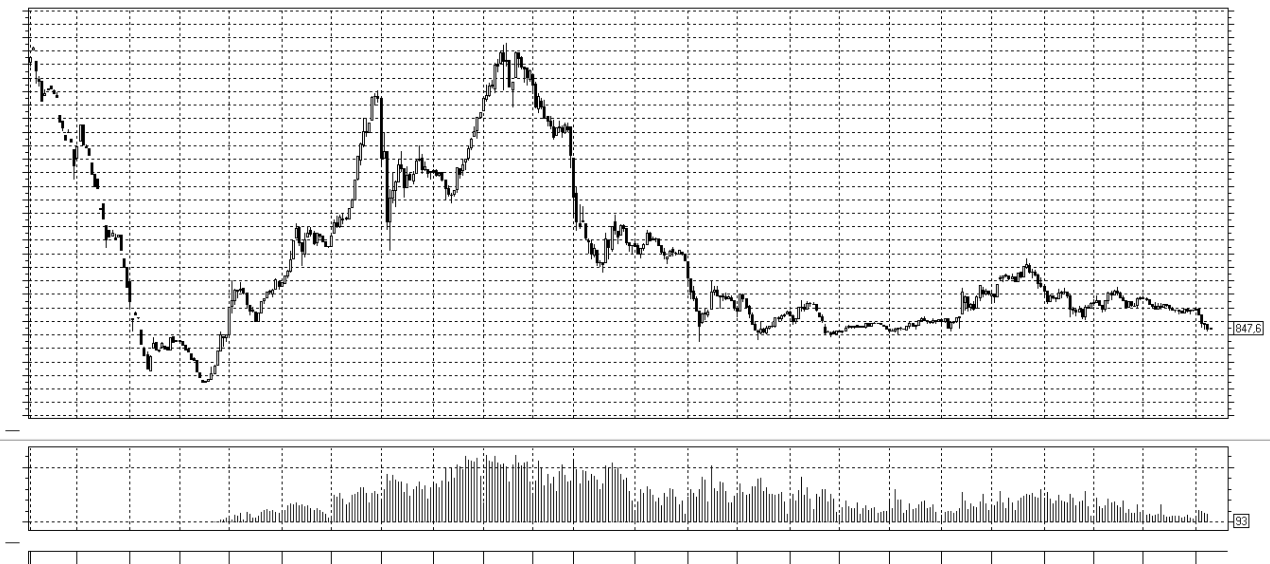

Рис. 1. Динаміка біржового індексу UH та обсягів торгівлі в Україні в 2008-2015 рр.

ні та виконанні угод з цінними паперами, прийняття єдиних стандартів та сертифікації систем електронного цифрового підпису та шифрування даних;

3. Проблема системи регулювання і нагляду на фондовому ринку, яка полягає в порушенні прав інвесторів, недосконалості нормативної бази, що регулює діяльність фінансових інститутів, які здійснюють регуляторну функцію на фондовому ринку, низькому рівні кваліфікації персоналу наявних фінансових установ - професійних учасників ринку;

4. Недосконалість нормативно-правового забезпечення діяльності фондового ринку;

5. Низький рівень капіталізації фондового ринку;

Для подальшого ефективного розвитку фондового ринку в Україні слід здійснити ряд позачергових заходів, а саме:

1) Підвищити роль держави на фондовому ринку. Одним із основних елементів державного регулювання ринку цінних паперів є контроль за діяльністю емітентів, професійних учасників ринку, фондових бірж та самоврядних організацій, спрямованих на виявлення й своєчасне попередження порушень законодавства на ринку цінних паперів;

2) Створити сприятливі умови для реалізації прав інвесторів на придбання цінних паперів на міжнародних фондових ринках;

3) Забезпечити захист прав інвесторів та споживачів фінансових послуг, використовуючи розкриття інформації учасниками фінансового ринку на основі загальноприйнятих принципів, міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і аудиту, недопущення зловживань з боку фінансових посередників та професійних учасників ринку;

4) Стимулювати розвиток інвестиційних фондів та недержавних пенсійних фондів (НПФ) шляхом: перегляду чинного законодавства, що регулює діяльність зазначених суб'єктів, здійснення реформ, необхідних для удосконалення інфраструктури ринку, розробки регуляторної бази для здійснення нагляду за корпоративним управлінням в ІСІ та НПФ;

5) Збільшити капіталізацію, ліквідність та прозорість фондового ринку шляхом: розширення пропозиції цінних паперів з високими інвестиційними характеристиками, покращення інформаційної прозорості фондового ринку, вдосконалення принципів функціонування фондового ринку та впровадження нових видів фондових інструментів, сприяння розвитку та становленню потужних інституційних інвесторів;

Список використаних джерел:

1. Річний звіт НКЦПФР за 2014 рік [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1434454281.pdf

2. Беліков О. Цінні папери та фондовий ринок в контексті європейських прагнень України / Олег Беліков // Юстиніан: юрид. журн. – 2015. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.justinian.com.
3. Бюлетень НБУ №1/2015- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=101265>.
4. Вівчар О.Й. Сучасні тенденції розвитку ринку цінних паперів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/
5. Жумаєва О.І. Ринок цінних паперів України: значення та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer24/794.htm>

Плетенецька С.М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Оцінка страхування туристичних послуг України у сучасних умовах

В роботі проведено оцінку сучасного стану функціонування ринку страхування туристичних послуг та обґрунтовано перспективи його подальшого розвитку в нестабільних умовах сьогодення.

Сучасний ринок страхування туристичних послуг в Україні представлений значним обсягом страхових послуг. Розвиток туризму характеризується високим ступенем ризику, тому його ефективне функціонування неможливе без удосконалення страхових відносин. Страхування туризму в Україні є проблемним, оскільки сучасний стан розвитку економіки, нестабільна політична ситуація, військовий конфлікт на Сході країни, тимчасова окупація території впливають на взаємовідносини страховиків та страхувальників.

Метою наукового дослідження є оцінка ринку страхування туристичних послуг України та обґрунтування перспектив його розвитку в сучасних умовах функціонування соціально-економічних відносин.

Страхування в туристичній галузі являє собою складну систему взаємозв'язків між страховиком та страхувальником, яка виражається у забезпеченні захисту життя, здоров'я та майна під час туристичних подорожей. В Україні страхування туристів відноситься до обов'язкового виду страхових відносин і має забезпечуватися туроператорами [1]. Договори страхування повинні передбачати надання медичної допомоги туристам і відшкодування витрат при настанні страхового випадку безпосередньо в країні (місці) тимчасового перебування.

Ринок страхування в туризмі можна поділити на такі складові:

1. особисте страхування (життя, здоров'я);
2. майнове;
3. відповідальності.

Особисте страхування є першорядним, оскільки відповідно до законодавства України являється обов'язковим. Страхування майна проводиться на випадок виникнення ризику втрати, крадіжки поломки чи руйнування. Страхування відповідальності може включати такі елементи: відповідальність за шкоду заподіяну життю, здоров'ю та майну третіх осіб; автоцивільну відповідальність власників наземних транспортних засобів, що подорожують за кордон власним транспортом; страхування відповідальності від скасування туру тощо.

Значний спектр пропонованих страхових продуктів на туристичному страховому ринку обґрунтована зростанням ймовірності виникнення ризиків, які можуть виникнути під час подорожі. Це вимагає врахування багатьох факторів та розробку нових страхових продуктів, які б враховували всі види ризиків, що можуть виникнути у туристів, а саме – медичних, майнових, правових, фінансових, адміністративних, військових та інших. Такі ризики мають бути передбачені в страховому полісі. Чим ширший перелік ризиків, взятих на страхування страховиком, тим вища ціна в страхуванні. Вартість послуг залежить від обраних видів ризиків та від тривалості туристичної подорожі.

За даними Ліги страхових організацій України (ЛСОУ) протягом 2015 року страховий захист туристам у період туристичних подорожей пропонували більше 110 страховиків, причому 85% ринку займали 20 компаній, що являються лідерами українського страхового ринку.

При цьому більше половини страхових послуг було запропоновано страховикам з іноземним капіталом. [4].

Структура страхових виплат залежно від мети туристичної поїздки у 2014 році була наступною:

62% – приватні мандрівки;

23% – організовані мандрівки;

15% – службові мандрівки.

Слід відмітити, що 87% українських туристів перетинали кордон в приватному порядку, 8% – організовано, а 5% – по службовим справам.

ЛСОУ створила рейтинг країн, які найчастіше обиралися туристами з України для подорожей. Це подано в таблиці.

Таблиця

Рейтинг найпопулярніших туристичних країн серед українців у 2014 році

Рейтинг	Країна	Обсяг страхових послуг, %
1	Польща	35,6
2	Угорщина	11,3
3	Німеччина	10,4
4	Туреччина	5,5
5	Словаччина	4,6
6	Італія	3,7
7	Єгипет	2,6
8	Велика Британія	2,5
9	Ізраїль	2,5
10	Австрія	2,4

Джерело: складено за даними [4]

Більше 80% страхової відповідальності припало саме країни, зазначені в таблиці. Отже, 79% страхових виплат стосуються виїзду населення до країн Шенгенської зони.

Таким чином, сучасний стан туристичної галузі важко характеризувати як задовільний, оскільки відсутня досконала сучасна система страхових відносин на цьому ринку.

Страховання туризму відіграє значну роль як для покупців, так і для продавців таких послуг. Такі взаємовідносини повинні забезпечувати ефективне функціонування сторін. Страховання туристів має сприяти регулюванню грошового обороту в країні, вирівнювати фінансові потоки тощо.

Список впроханих джерел:

1. Закон України «Про туризм» від 10 лютого 1995 року.// Відомості Верховної Ради України, 1995, №31.
2. Закон України «Про страхування» від 4 жовтня 2001 року.// Відомості Верховної Ради України, 2002, №7.
3. Кошляк А.В. Страхування ризиків у сфері туристичного бізнесу в Україні /А.В.Кошляк, Є.В.Беляєва //Туристичний вісник. 2012. -№12. – С.23-26.
4. Офіційний сайт Ліги страхових організацій. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uainsur.com/>

Тулуш Л.Д.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Специфіка державної фінансової підтримки розвитку агропромислового виробництва в Україні

Узагальнено специфіку державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектору економіки України. Окреслено ключові недоліки діючої системи державної підтримки, обґрунтовано напрями її вдосконалення.

Недосконалість механізму ринкового саморегулювання та нееквівалентність відносин із господарюючими суб'єктами з інших сфер економіки визначають необхідність державного регулювання економічних процесів у сільському господарстві. Враховуючи це, більшість розвинених країн здійснюють протекціоністську політику по відношенню до аграрної галузі.

В Україні питанням фінансової підтримки конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції також приділяється значна увага. Проте, державна фінансова підтримка сільського господарства здійснюється переважно за рахунок податкових преференцій господарюючим у галузі суб'єктам, а не за рахунок прямого бюджетного фінансування в рамках цільових державних програм. При цьому питання ефективності такої підтримки поки залишаються недостатньо вивченими, що визначає необхідність поглиблення досліджень у даному напрямку.

Питання державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектора економіки входять у сферу наукових інтересів значної кількості дослідників, серед яких варто виділити К. Андерсона [8], Б. Пошкуса, В. Братцева [1], В. Меерса, А. Мет'юза [7], Н. Кузнецову [2], Т. Полушкіну [3], О. Радченко [4], Н. Сеперович [5], В. Ронінгена, Р. Таерса та інших.

Специфіка державної фінансової підтримки розвитку агропромислового виробництва (АПВ) в Україні визначається переважанням непрямой її форми, що передбачає застосування спеціальних режимів оподаткування у сфері виробництва та переробки сільгосппродукції. Останні, поряд з іншими фіскальними преференціями, є важливою складовою формування сприятливого економічного середовища для функціонування сільгосппідприємств.

Непряма підтримка за рахунок застосування спецрежимів оподаткування займає понад 90 % у загальних обсягах державної фінансової підтримки сільського господарства (починаючи із 2012 року – понад 95 %). Це обумовлено низьким рівнем прямого бюджетного фінансування розвитку сільського господарства в рамках цільових бюджетних програм підтримки – в останні роки фінансування таких програм є несуттєвим і не перевищує 0,8 млрд грн.

Вітчизняним податковим законодавством для сільгосппідприємств передбачені податкові преференції, зокрема: застосування спецрежиму оподаткування доходів у формі майнового (земельного) податку – від вартості земельної ділянки, при цьому безпосередньо прибуток сільгосппідприємств не оподатковується; спецпорядок оподаткування ПДВ молоко- та м'ясопереробних підприємств (режим дотування за рахунок ПДВ-зобов'язань переробних підприємств поставок молока і м'яса на промислову переробку [5]).

Проте, найбільш дієвим важелем державної фінансової підтримки розвитку аграрної галузі в Україні є спец режим справляння ПДВ. Згідно із умовами його справляння, суми ПДВ, нараховані сільгосппідприємствами до сплати в бюджет, повністю залишаються у їх

розпорядженні і по, суті, є непрямою фінансовою підтримкою галузі з метою підвищення доходності. Частка підтримки за рахунок ПДВ-акумуляції у загальній сумі податкових преференцій, наданих сільгосп підприємствам, у 2011-2012 рр. складала понад 65 % (майже 2/3), а у 2013-2014 рр. зросла до понад 75 % (3/4). Спецрежим ПДВ є чи не найбільш доступною податковою пільгою, обсяги якої на пряму залежать від ефективності діяльності суб'єкта господарювання [6].

Разом з тим, варто відзначити, що надання державної фінансової підтримки суб'єктам агропромислового виробництва у її найбільш некерованій (непрямій) формі – шляхом надання податкових преференцій, без зворотних зобов'язань сільгосп підприємств перед державою у вигляді певної участі у соціально-економічному розвитку відповідної території, зменшенні рівня безробіття на селі, підвищенні рівня технічного переоснащення виробництва – не можна вважати ефективним рішенням..

На нашу думку, державна фінансова підтримка сільського господарства повинна диференціюватись по окремих видах діяльності та категоріях (групах) товаровиробників. Натомість нинішня практика держпідтримки – переважно за рахунок спецрежиму ПДВ – застосовується незалежно від державних пріоритетів розвитку АПВ та досягнутої суб'єктами господарювання ефективності діяльності. Внаслідок цього порушується конкурентне середовище в аграрній галузі та ринкова мотивація суб'єктів господарювання, що обумовлює значні структурні перекоси, зокрема у вигляді нераціональної структури виробництва.

Зважаючи на це, нинішня практика надання державної фінансової підтримки шляхом застосування спецрежиму ПДВ практично не відрізняється від колишніх бюджетних субсидій із корупційною складовою – лєвова частка такої підтримки приходить на великі сільгосп підприємства, ефективність господарювання яких перевищує середні по галузі показники, внаслідок чого такі суб'єкти фактично не потребують держпідтримки, зокрема шляхом надання їм податкових пільг.

При цьому, представники малого аграрного бізнесу (МАБ) залишаються практично позбавленими доступу до ресурсів держпідтримки – як в умовах цільового бюджетного фінансування, так і в умовах застосування спецрежимів оподаткування. Обсяги податкової підтримки, що приходяться на МАБ, є суттєво меншими за їх рівень у великих сільгосп підприємств, особливо тих, що входять до складу вертикально інтегрованих структур. Крім того, для знаної частини МАБ пільгові режими справляння ПДВ є недоступними.

Застосування спецрежиму ПДВ обумовлює відсутність відшкодування ПДВ при експорті сільгосп продукції, що негативно позначається на рівні внутрішніх цін на неї та доходах сільгосп підприємств. Останні з одного боку, мають можливість акумулювати додаткові фінансові ресурси у вигляді несплачених сум ПДВ, а з іншого – втрачають частину доходів від більш низького рівня цін на сільгосп продукцію внаслідок відсутності відшкодування ПДВ при експорті.

На нашу думку, основою для прийняття рішення щодо надання державної фінансової підтримки сільгосп підприємствам повинна бути оцінка реальної рентабельності виробництва основних видів сільгосп продукції у сільгосп підприємствах. Саме така оцінка повинна виступати базою як для формування висновків щодо надання держпідтримки сільгосп підприємствам – як у формі спецрежиму ПДВ, так і застосування іншого інструментарію фінансового стимулювання розвитку агропромислового виробництва.

Список використаних джерел:

1. Братцев В. Госрегулирование сельского хозяйства России / В. Братцев // АПК: экономика, управление. – 2012. – № 6. – С. 45-52.
2. Кузнецова Н. Пути совершенствования государственного регулирования сельского хозяйства / Н. Кузнецова // АПК: экономика, управление. – 2013. – № 1. – С. 90-93.
3. Полушкина Т.М. Формирование рациональной системы государственного регулирования аграрной сферы экономики // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 9. – С. 976-980.

4. Радченко О. Стратегічні напрями бюджетного регулювання агропромислового виробництва в Україні / О. Радченко, Л. Тулуш, // Економіка АПК.– 2012.– №10.– С. 81-90.
5. Проніна В.І., Сеперович Н.В., Тулуш Л.Д. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників : стан та перспективи розвитку (наукове видання). – Львів: НВФ «Українські технології», 2009. – 296 с.
6. Тулуш Л. Режим ПДВ-акумуляції як інструмент фіскального стимулювання розвитку агропромислового виробництва / Л. Тулуш // Економіка АПК.– 2015. – №8. – С. 44-55.
7. Matthews A. The European Union's Common Agricultural Policy and developing countries: the struggle for coherence. // European Integration. – 2008. – №30. – Pp. 381-399.
8. Tyers R., Anderson K. Agricultural protection growth in advanced and newly industrialized countries / Agriculture and governments in an interdependent world / Proceedings of the twentieth International Conference of Agricultural Economists, held in Buenos Aires, Argentina, 24-31 August 1988. – Pp. 175-188.

Боровик С.А.

студентка 5 курсу спеціальності «Фінанси і кредит»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Грушко В.І., доктор економічних наук, професор

Розвиток світового ринку похідних цінних паперів

Досліджуються питання розвитку міжнародного ринку цінних паперів. Визначено, що похідні цінні папери відіграють важливу роль у розвитку фінансового ринку та доцільність використання цих фінансових інструментів в Україні.

Протягом останніх десятиліть як у розвинутих країнах, так і тих що розвиваються, відбувається бурхливий розвиток фінансово-кредитного сектору економіки, який розвивається найбільш динамічно, ніж світова економіка в цілому. Інноваціями сучасного ринку позикових капіталів у світовій економіці являються відносно нові фінансові інструменти – похідні цінні папери, поява яких на світовому фінансовому ринку є результатом інноваційного процесу, що викликаний зняттям адміністративних обмежень, розвитком інформаційних і комунікаційних технологій, посиленням конкуренції тощо. Похідним цінним паперам притаманні властивості, які відповідають вимогам сучасного світового ринкового господарства, а саме: вони мають низьку середню вартість, надають значні інвестиційні перспективи, володіють високою нормою прибутку, завдяки їм з'являються нові резерви найбільш швидкого обміну активів на корпоративному, національному та міжнародному рівнях. Завдяки строковим інструментам, з'являється достатньо ліквідний «ринок ризику», а сам ризик стає економічним товаром і має свою вартість, що виявляється у вартості похідних активів.

Значний вклад у розвиток фундаментальних теоретичних і методологічних основ розвитку ринку похідних фінансових інструментів на різних етапах його еволюції внесли такі зарубіжні вчені: Дж.М. Кейнс, Дж.Р. Гікс, Дж.Ф. Маршалл і В.К. Бансал; російські вчені: А.Б. Фельдман, Я.М. Міркін, Л.Н. Буренін. В Україні дослідженням фінансових ринків та розробкою необхідних заходів щодо розвитку й функціонування ринку похідних цінних паперів займаються О. Береславська, І. Бланк, Т. Лемішевська, О. Мозговий, І. Школьник та інші. Та все-таки неповною мірою досліджені та узагальнені напрями розвитку світового ринку похідних цінних паперів.

Мета роботи полягає в дослідженні та узагальненні тенденцій розвитку світового ринку похідних цінних паперів.

Світовий ринок похідних цінних паперів є невід'ємною частиною глобального фінансового ринку. Існуючи більш ніж 150 років, цей ринок почав стрімкий розвиток із 70-х років ХХ століття завдяки лібералізації світової фінансової системи та переходу до плаваючих валютних курсів. В сучасних умовах строкові контракти починають набувати якостей похідних фінансових інструментів – похідних цінних паперів. Наприклад, складні ф'ючерсні та опціонні стратегії, які поступово просуваються у постійний діловий обіг строкового ринку та починають самостійне функціонування [1].

Похідні фінансові інструменти – це інструменти, вартість яких визначається вартістю базового активу. З огляду на структуру фінансових інструментів, необхідно відрізнити цінні папери, буття яких пов'язано з фінансовим ринком, від аналогічних паперів, що функціонують на товарних ринках – ф'ючерсів, опціонів і свопів і, як матеріальне втілення певних майнових прав, являють собою також цінні папери. Ті й інші папери єдині за економічною сутністю і за

економічними властивостями. Вони розрізняються за змістом і характеристикою активів на яких базуються, і, відповідно, організацією, механізмом і схемою свого руху. Похідні цінні папери відносяться до строкових документів, тобто документів, що реалізують право яке в них матеріалізоване, зі строком виконання на певну дату в майбутньому. Похідні фінансові інструменти виникли від традиційних фінансових відносин (кредит, позика, акція тощо). По суті, являють собою традиційні інструменти, орієнтовані на нові договірні відносини.

Світова економічна наука не дає точного поняття похідних цінних паперів. В загальному визначенні до похідних цінних паперів відносяться будь-які цінні папери, ціна яких внутрішньо залежить від ціни базового активу, що лежить в їх основі. Цінні папери даного виду не можуть існувати за відсутністю базового інструменту, більш того, якщо за яких-небудь обставинах припиниться торгівля базовим інструментами, припиниться й обіг похідного інструменту.

Досить часто в науковій літературі похідні цінні папери (derivative securities) ототожнюють з похідними фінансовими інструментами (derivative instruments), строковими угодами та деривативами (derivative), оскільки всі вони є фізичними засобами фінансового інжинірингу [2]. Враховуючи це, для проведення ґрунтовного дослідження стану і перспектив розвитку ринку похідних цінних паперів в Україні, на нашу думку, необхідно визначити категорію похідні цінні папери з урахуванням світового досвіду.

Всі цінні папери, які котуються на фондових біржах, умовно поділяють на два типи: основні цінні папери та похідні цінні папери. До похідних цінних паперів належать опціони Європейського та Американського типів, фінансові ф'ючерсні контракти, варанти, векселі, ваучери, ощадні сертифікати, депозитні сертифікати банків, казначейські зобов'язання, приватизаційні сертифікати тощо. Така умовна класифікація цінних паперів пов'язана передусім з тим, що похідні цінні папери в багатьох випадках володіють властивостями, характерними або для акцій, або для облігацій, або для тих і інших. Варто зазначити, що наведена вище класифікація цінних паперів не є єдиною. Іноді до основних цінних паперів, крім акцій та облігацій, відносять сертифікати різних типів, векселі, казначейські зобов'язання та інші папери, а до похідних цінних паперів – опціони різних типів, фінансові ф'ючерсні контракти, ваучери та варанти [3]. Іноді опціонам різних типів, фінансовим ф'ючерсним контрактам, ваучерам та варантам не надають статусу цінних паперів, оскільки ці фінансові документи фактично є певними контрактними угодами на купівлю-продаж основних цінних паперів.

Отже, основними глобальними тенденціями розвитку світового ринку похідних цінних паперів на сучасному етапі, є глобалізація ринків, різке загострення конкуренції та зміна структури біржової торгівлі (застосування новітніх технологій та перехід до електронних торговельних систем). Розширення спектру похідних цінних паперів, зміна їх ролі, суттєве поширення та подальша оптимізація глобальної інфраструктури ринку. Активізація американських регулюючих органів і бірж та спроби утримання світової ринкової частки, яка скорочується. Вдосконалення державного регулювання світового ринку похідних цінних паперів з метою зниження витрат його учасників.

Список використаних джерел:

1. Фельдман А.Б. Производные финансовые и товарные инструменты / А.Б.Фельдман. – М.: Финансы и статистика, 2013.
2. Буренин Л.Н. Рынок производных финансовых инструментов / Л.Н. Буренин. – М.: ИНФРА–М, 2014.
3. Проект Закону України «Про похідні (деривативи)» N 6376 за станом на 11 травня 2010 р. [Електронний ресурс]: / Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. – Режим доступу: <http://ufin.com.ua>.

Конєва Т.Ю.

студентка 5 курсу спеціальності «Фінанси і кредит»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Румик І.І., кандидат економічних наук, доцент

Фінансова система України

Розглядаються питання функціонування фінансової системи України. Визначено основні її компоненти, надано їх характеристику та обґрунтовано роль в економіці країни.

Фінансова система є основою для створення певної фінансової політики держави. Надійна фінансова система є стержнем розвитку та успішного функціонування економіки країни, а також необхідною передумовою її росту і стабільності. Вона є ефективним знаряддям здійснення державної політики, тому дана тема є актуальною на сьогодні.

Загальновідомо, що стан розвитку фінансової системи будь-якої держави є передумовою не лише її соціально-економічного розвитку в цілому, але і економічного розвитку її регіонів зокрема. Оскільки сьогодні фінансово-економічна ситуація в Україні є складною і неоднозначною, проблема пошуку шляхів її стабілізації залишається актуальною.

Фінансові системи держав можуть відрізнятися за своєю структурою, оскільки вони є відображенням існуючої моделі економіки. На сьогодні в світі налічується понад 20 різних моделей фінансових систем.

Мета роботи – дослідити складові елементи фінансової системи та визначити їх роль і значення в соціально-економічному житті країни.

Фінансова система – це сукупність відокремлених, але взаємопов'язаних між собою сфер і ланок фінансових відносин, які відображають специфічні форми й методи обміну, розподілу і перерозподілу ВВП, відповідну систему фінансових органів та інститутів.

Фінансову систему розглядають за двома категоріями: за внутрішньою структурою та організаційною будовою.

За внутрішньою структурою – це сукупність відносно відокремлених та взаємопов'язаних сфер і ланок, які відображають специфічні форми та методи фінансових відносин. За організаційною будовою – це сукупність фінансових органів та інституцій, які управляють грошовими потоками в економіці та характеризують систему управління фінансами [3, с. 93].

У складі фінансової системи виділяють такі сфери:

- централізовані фінанси, основу яких становлять державні фінанси;
- децентралізовані фінанси, що включають фінанси суб'єктів господарювання (підприємств) та фінанси населення;
- фінансову інфраструктуру, що включає фінансовий ринок та систему органів управління фінансами.

Усі сфери фінансової системи поділяють на окремі ланки, що мають тісні багатосторонні взаємозв'язки. Кожна сфера та ланка фінансової системи посідає певне місце в регулюванні фінансових відносин, визначально впливає на процес відтворення, має свої, властиві тільки їй, функції.

Існування фінансової системи передбачає вирішення таких завдань:

- досягнення максимальної ефективності використання наявних фінансових ресурсів – максимізація обсягів виробленого ВВП на основі вибору реальної структури форм фінансового забезпечення;
- встановлення оптимальних пропорцій розподілу і перерозподілу виробленого ВВП з метою повного забезпечення потреб громадян, підприємств, держави;

– формування страхових фондів з метою забезпечення відшкодування втрат фінансових ресурсів і доходів та встановлення максимальних передумов для використання коштів даних фондів у кругообігу ресурсів [2, с. 159].

Головним завданням побудови національної фінансової системи є забезпечення максимальної мобілізації наявних у суспільстві фінансових ресурсів і залучення при обґрунтованих потребах їх ззовні, встановлення передумов для їх ефективного використання і максимізації на цій основі виробництва ВВП.

Фінансова система потребує значного вдосконалення. Основними напрямами є:

- вдосконалення фінансового законодавства і права;
- подолання таких форм фінансової кризи, як:
 - некерована державна заборгованість країни;
 - банкрутство;
- подолання прихованого дефіциту місцевих бюджетів;
- створення на якісно новій основі організаційно-економічного механізму управління фінансами;
- розробка і затвердження стійкого податкового і бюджетного кодексу;
- налагодження механізму взаємин підприємств, установ і організацій з бюджетною системою, позабюджетними фондами, банківською системою і т.д.;
- децентралізація бюджетної системи;
- створення цивілізованого механізму фінансової підтримки підприємницької діяльності [4].

Для стабілізації фінансової ситуації необхідно вжити наступні заходи:

- підвищити ефективність діяльності банків шляхом їх укрупнення;
- привести законодавчі норми України у відповідність з міжнародними нормами і вимогами Європейського Союзу;
- відмовитися від використання не грошових форм розрахунків, ввести жорстку фіскальну дисципліну [5].

Таким чином, фінансова система – це сукупність відокремлених, але взаємопов'язаних між собою сфер і ланок фінансових відносин, які відображають специфічні форми й методи обміну, розподілу і перерозподілу ВВП, відповідну систему фінансових органів та інститутів.

Фінансова система України досить. Основні проблеми полягають в відсутності законодавчого закріплення змін в фінансовій системі. Необхідні чіткі правові та адміністративні основи управління. Тому задля подолання кризового стану потрібно провести комплекс реформ, спрямованих на стабілізацію фінансової системи.

Список використаної літератури:

1. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник. – К.: НІОС, 2000.
2. Загорський В.С. Фінанси: Навчальний посібник / В.С. Загорський, О.Д. Вовчак, І.Г. Благун, І.Р. Чуй. – К: Товариство “Знання”, 2006. – 247 с.
3. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): Навч. посібник / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2004. – 164 с.
4. Батрименко Б.Б. Проблеми функціонування фінансової системи України // Наукові праці НДФІ. – № 1-2. – 2004. – С. 15-19.
5. Бутенко О.І. Фінансова система України: стан та перспективи розвитку / О.І. Бутенко. – Черкаси: Економічний простір, 2008. №17. – 9 с.

Литвин Н.М.

студентка 5 курсу спеціальності «Фінанси і кредит»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Румик І.І., кандидат економічних наук, доцент

Правові аспекти регулювання грошового обігу

Розглядаються питання державного регулювання грошового обігу в Україні. Визначено провідну роль НБУ як основного регулятора грошово-кредитної політики.

Ефективність функціонування економіки країни багато в чому залежить від правильної організації грошового обігу. Забезпечення та регулювання грошового обігу в Україні є одним із головних завдань діяльності НБУ. Механізм регулювання грошового обігу полягає в ефективному проведенні грошово-кредитної політики, яка здійснюється центральним банком країни.

Структурний елемент сучасного фінансового права України право грошового обігу, потребує глибокого дослідження нормативно-правових документів, які регулюють економічні відносини при здійсненні грошового обігу. Правильне трактування правових норм регулювання грошового обігу дозволить більш якісно на законодавчому рівні регулювати сучасні відносини, що виникають в процесі обігу сучасних банкнот.

Правові аспекти регулювання грошового обігу аналізувалися в працях багатьох вчених, зокрема Воронової Л.К., Алісова Є.О., Орлюк О.П., Костюченко О.А., Гетьманцева Д.О., Завєрухі І.Б., Шкарупі В.К., Кучерявенка К.П., Качана О.О., Козюка В.В., Костіна Н.І., Латковській Т.А., Савлука М.І., Селіванова А.О. та ін. Досить багато науковців досліджували тему правових основ організації грошового обігу, проте діяльність НБУ з регулювання грошової маси на сучасному етапі розвитку економіки має на меті визначення напрямків удосконалення правових інструментів регулювання та потребує більш ґрунтовного дослідження.

Метою даної роботи є вивчення правових аспектів регулювання грошового обігу Національним банком України.

Регулювання грошового обігу в Україні здійснюється на основі Конституції України та законів України “Про Національний банк України”, “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні”.

Для здійснення ефективного правового регулювання грошового обігу в Україні необхідно вирішити ряд завдань:

- а) забезпечити чітке розмежування повноважень і відповідальність між органами держави у сфері грошового обігу;
- б) забезпечити оперативність регулювання і моніторингу грошового обігу в державі;
- в) підтримувати необхідний темп збільшення грошової маси в обігу і правильне співвідношення між готівковим і безготівковим обігом з метою ефективного функціонування економіки країни.

Регулювання грошового обігу в Україні здійснюється згідно норм Конституції України. У ст. 92 Конституції України зазначено, що засади створення і функціонування грошового ринку, статус національної валюти, а також статус іноземних валют на території України встановлено виключно законами України [1, ст. 92].

Процес регулювання грошового обігу має певні інструменти впливу на його організацію. Грошово-кредитна політика регламентує порядок визначення, встановлення концептуальних положень, цілі, індикатори, показники, методи, засоби регулювання, наприклад, порядок фор-

мування обов'язкових резервів та інші механізми моніторингу обігу грошей в Україні, відносини із визначення кола суб'єктів та їх повноважень, визначення їх завдань, функцій і компетенції організаційно-правові основи формування, прийняття основних засад грошово-кредитної політики, її реалізації та контролю за її здійсненням, тобто процесуальні відносини [2, с. 195].

Основні заходи НБУ щодо регулювання банківської діяльності зазначені в ст. 14 Закону України «Про Національний банк України». Правління Національного банку згідно з Основними засадами грошово-кредитної політики через відповідні монетарні інструменти та інші засоби банківського регулювання забезпечує реалізацію грошово-кредитної політики, організує виконання інших функцій та здійснює управління діяльністю Національного банку [3, ст. 14].

Ст. 33 Закону України «Про Національний банк України» НБУ має певні повноваження та зобов'язання щодо організації правильного та раціонального готівкового грошового обігу:

- виготовляти та зберігати банкноти і монети;
- створювати резервні фонди банкнот і монет;
- встановлювати номінали, системи захисту, платіжні ознаки та дизайн грошових знаків;
- встановлювати порядок заміни пошкоджених банкнот і монет;
- встановлювати правила випуску в обіг, зберігання, перевезення, вилучення та інкасації готівки;
- визначати вимоги стосовно технічного стану й організації охорони приміщень банківських установ;
- визначати порядок ведення касових операцій для банків, інших фінансово-кредитних установ, підприємств і організацій [3, ст. 33].

НБУ є монополістом щодо здійснення емісії національної валюти та випуску її в обіг. Лише НБУ має беззаперечне право як введення в обіг грошової одиниці, її організація обігу, так і вилучення її з обігу [4, с. 165].

Головною і самою важливою метою грошово-кредитної політики є досягнення стабільності грошової одиниці, утримання темпів інфляції на нормативно допустимому рівні, забезпечення стабільності валютного курсу, досягнення рівноважного платіжного балансу, досягнення ефективності антикризових заходів в сфері економіки країни [5]. Єдина мета, повинна мати грошово-кредитна політика країн з перехідною економікою – це забезпечення повної конвертованості національної валюти та підтримання її фіксованого обмінного курсу щодо однієї з основних світових валют – долара США, євро, ієни [6, с. 188].

Таким чином, судячи з положень основних нормативних актів, правове забезпечення стабільного грошового обігу повинно розглядатись на загальнодержавному рівні, а НБУ має виконувати функцію, що забезпечує ефективність грошово-кредитної політики. Зміцнення загальнодержавних норм разом із гнучким поєднанням із принципом самостійності НБУ має бути основним напрямом вдосконалення системи державного управління і правового забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
2. Дмитренко Ю. М. Правові засоби регулювання грошового обігу в Україні [Електронний ресурс] / Ю.М. Дмитренко // Європейські перспективи. – 2012. – № 4(1). – С. 193-198.
3. Про Національний банк України: Закон України : від 20.05.1999 р., № 679–ХІУ // Голос України. – 1999. – № 112.
4. Костюченко О.А. Банківське право: Підручник / 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2011. – 376 с.
5. Румик І.І. Вдосконалення системи грошового обігу в Україні / І.І. Румик // Збірник наукових праць “Вчені записки Інституту економіки та права “КРОК”. – Вип. 22. – К., 2010. – С. 66-74.
6. Роль В. Ф., Сергієнко В. В., Попова С. М. Фінансове право. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.

Мацієвська М.О.

студентка магістратури

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Ботьботенко І.В., кандидат економічних наук

Проблеми оцінки впливу податкового навантаження на господарську діяльність підприємства

Висвітлено підходи до оцінки податкового навантаження на господарську діяльність підприємства.

На сьогодні в Україні не існує єдиного терміну, що характеризує вплив податкової системи на господарську діяльність підприємства та його фінансовий стан. В економічній літературі [1, 2] та нормативних актах [3] зустрічаємо поняття «податкове навантаження», «податковий тягар», «податкові вилучення», «податковий тиск», які за своєю суттю є синонімічними словосполученнями, що мають різні відтінки лексичного тлумачення.

В загальному випадку термін «податкове навантаження» визначає загальну кількісну та якісну характеристику впливу обов'язкових платежів до бюджету на фінансовий стан підприємства – платника податків. Податкове навантаження підприємства залежить від багатьох факторів – економічної та податкової політики держави, видів господарської діяльності підприємства та форм її здійснення, податкового режиму, особливостей ведення податкового та бухгалтерського обліку, визначених обліковою політикою підприємства. Кожний варіант оподаткування характеризується відповідним переліком обов'язкових платежів до бюджету, створюючи для конкретного підприємства певне податкове середовище, притаманне саме його умовам функціонування.

Згідно норм Податкового кодексу України [4] у підприємства виникає два типи зобов'язань за податками: зобов'язання платника податків і зобов'язання податкового агента. Тому загальна сума податкових зобов'язань підприємства, що виникають протягом року, складається із зобов'язань платника податків та зобов'язань, що виникають при виконанні підприємством функцій податкового агента. Цей комплексний показник й виступає кількісною характеристикою податкового площини функціонування підприємства.

Аналітичні параметри податкової площини в господарській діяльності підприємства визначаються порядком обчислення та сплати кожного окремого податку за такими структурними компонентами, як об'єкт та база оподаткування, ставка податку, податкові пільги, звітний податковий період, джерело покриття чи виплати. Кількісна характеристика податкового навантаження залежить від законодавчо встановленої процедури обчислення об'єкту та бази оподаткування, ставки податку, пільгового режиму. Фінансовий результат діяльності підприємства визначається за календарний рік. Тривалість податкового періоду варіює від мінімального – місячного, до максимального – річного. За підсумками року можна отримати зіставні величини річного фінансового результату та загальної суми всіх податків, зобов'язання за якими виникли протягом року діяльності підприємства.

Проте, не всі податкові платежі впливають на формування фінансового результату діяльності підприємства. Так, виникнення податкових зобов'язань при виконанні функцій податкового агента не зачіпає процедуру розрахунку прибутку (збитку) підприємства. Податки з обороту – ПДВ, акцизний податок – також не приймають участі у формуванні фінансового результату. Крім того, нараховані обов'язкові податкові платежі, що включаються до складу

собівартості продукції, впливають на фінансовий результат після продажу готової продукції, реалізація якої може бути в наступному фінансовому році.

Отже, оцінка впливу нарахованих податкових зобов'язань на фінансовий результат може бути визначена тільки по відношенню до тих податків, які формують статті доходів і витрат підприємства. При цьому необхідно встановити характер впливу кожного виду податкового платежу на відповідні показники господарської діяльності підприємства, періодичність їх виникнення та відображення в обліку протягом календарного року.

Фінансовий стан підприємства залежить від його здатності залучати грошові кошти та погашати власні зобов'язання. Як правило, момент нарахування податкового платежу не співпадає з моментом погашення податкового зобов'язання, який має більш пізніший термін. Тому вплив податкового навантаження на господарську діяльність підприємства слід розглядати з двох різнобічних аспектів. По-перше, слід оцінити, як податкові зобов'язання відобразяться на фінансових результатах його діяльності, по-друге, слід визначити вплив процесу погашення податкових зобов'язань на грошові потоки підприємства. Оскільки податкові зобов'язання мають законодавчо встановлені терміни сплати, порушення яких може призвести до додаткових фінансових втрат, підприємство повинно керуватися точним графіком податкових платежів для формування свого грошового бюджету.

Під час аналізу впливу сум податків на грошові потоки підприємства необхідно враховувати ту обставину, що величина нарахованого зобов'язання з ПДВ має бути зменшена за рахунок податкових вирахувань (податкового кредиту) за умови дотримання цілої низки умов податкового законодавства. Тому під час розрахунку впливу податкового навантаження в якості окремого об'єкта слід розглядати податкові вирахування, значення яких проявляється при оцінці впливу податків на грошові потоки підприємства.

Таким чином, оцінку податкового навантаження на господарську діяльність підприємства слід проводити окремо за результатом впливу на фінансовий результат та грошові потоки підприємства. Це дозволяє вирішити суперечливу проблему включення до розрахунку непрямих податків та обов'язкових платежів при виконанні підприємством функцій податкового агента.

Список використаних джерел:

1. Організація і методика податкових перевірок. Навчальний посібник / О.П. Чернявський, В.П. Хомутенко, В.В. Немченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 288 с.
2. Герасим П.М. Система оподаткування та її інформаційно-облікове забезпечення: Навчальний посібник / П.М. Герасим, О.М. Десятнюк, Г.П. Журавель. – К.: ВД “Професіонал”, 2006. – 736 с.
3. Податковий кодекс України: Кодекс України, Закон від 02.12.2010 № 2755-VI – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>, вільний. – Загл. з екрану.

Новосьолов А.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник: Рубан Ю.В., кандидат економічних наук, доцент

Аналіз поточного фінансово-економічного стану держави та перспективи

Розгляд ВВП, аналіз розвитку паритету гривня /долар, прогноз торговельного балансу.

Ця тема при написанні тез була обрана саме у зв'язку із пошуком відповіді на питання «Знаходиться держава у кризовому чи посткризовому стані?». Гадаю, для більшості із Вас не стане новиною те, що основна частина українців на сьогоднішній день незадоволена рівнем свого життя, високим рівнем інфляції, девальвацією гривні у понад 250%. Через це, більшість українців усе ж таки на питання «Знаходиться держава у кризовому чи посткризовому стані?» надали б перевагу першому варіанту із запропонованих при відповіді.

Найдоцільніше буде розпочати із розгляду ВВП. МВФ дає прогноз на -11% реального ВВП України в 2015 році, проти прогнозу -9% на початку року, а у 2016 році прогнозується зростання на 2%. [3]

Розглянемо інформацію представлену компанією «ICU» 2009-2014 рр. і прогноз на 2015-2018 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Фактичні показники та прогноз на 2015-2018 рр.

Показники	Роки									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015П	2016П	2017П	2018П
Реальний ВВП (зміна, %)	-14,8	4,1	5,2	0,2	-0,1	-6,6	-13,1	2,7	2	2
Номінальний ВВП (млрд. грн.)	913	1083	1302	1409	1465	1567	2061	2631	3071	3342
Номінальний ВВП (млрд. дол.)	114	136	163	174	180	131	91	85	93	100
ВВП на душу населення (дол.)	2474	2978	3572	3823	3962	3069	2143	2009	2200	2359
Рівень безробіття (%)	8,8	8,1	7,9	7,5	7,2	9,3	11	9,8	9,8	9,8

Джерело: [1]

Дійсно на перший погляд прогноз на 2015 рік нагадує 2009 рік який був посткризовий, але не варто поспішати. Перш за все необхідно відмітити значне зниження номінального ВВП у доларах США, звісно це відбулося за рахунок дуже сильної девальвації гривні. Проте, якщо уважно придивитися, то стає помітно що на 2016 рік прогноз номінального ВВП більший, однак у доларовому еквіваленті він менший. Для кращого розуміння цієї ситуації розглянемо прогноз курсу гривні до долара (табл. 2).

Таблиця 2

Прогноз співвідношення валютної пари гривня/долар

Показник	Роки			
	2015П	2016П	2017П	2018П
Співвідношення гривня/долар	22,53	30,75	33	33,5

Джерело: [1]

Компанія «ICU» прогнозує подальшу девальвацію української гривні, варто відмітити, що одним із засновників цієї компанії є Валерія Гонтарева, яка уже перебуваючи на посаді голови НБУ, спочатку стверджувала 12.10.2014 що курс гривні до долара буде не більший ніж 12, а 03.10.2015 що прогнозований курс на 2016 рік буде у коридорі 21-23 гривень за долар, цікава розбіжність між прогнозом Валерії та її компанії, чи не так? Проте це лише одна сторона медалі, при такому високому курсі велика кількість імпортерів буде вимушена полишити український ринок. Наступний момент це те, що дуже велика кількість валюти знаходиться у населення готівкою, оскільки у наші дні довіра, як до гривні так і до банків на дуже низькому рівні. З точки зору психології торгівлі, певна частина населення яка придбала долари, при співвідношенні більше ніж 25 гривень за одиницю, знаходилася б під тиском, якщо курс встановився нижче порогу у 20 гривень. Звісно це б могло стимулювати цю частину населення продавати долари, через страх, тим самим штовхаючи курс усе нижче, проте ймовірність такого розвитку подій дуже низька. Також гривня відчула таку значну девальвацію за рахунок того, що ціни на усіх товарних ринках знаходяться на низькому рівні, це відображає індекс CBR.

Наступний крок, для більш чіткого розуміння поточної ситуації розглянемо торгівельний баланс (табл. 3).

Таблиця 3

Торгівельні показники країни

Показники	Роки									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015П	2016П	2017П	2018П
Експорт (млрд. дол.)	54,3	69	88,8	90	85,3	68,8	53	52,7	55,1	57
Імпорт (млрд. дол.)	56,2	73,2	99	104	100,8	74,1	52,9	53,7	56,7	59,4
Торгівельний баланс (млрд. дол.)	-2	-4	-10,2	-14,3	-15,5	-5,5	0,1	-1	-1,7	-2,2

Джерело: [1]

Дійсно, позиція стосовно прогнозованого курсу у понад 30 гривень за долар має певне підґрунтя, ця таблиця дуже гарно демонструє, як фіксований курс у 8 гривень крок за кроком знищував державні резерви. Для української економіки фіксований курс у 8 гривень це як пряма лінія на електрокардіографії, яка сигналізує клінічну смерть, у даному випадку для економіки. За прогнозом торгівельний баланс поліпшується, проте розраховувати на додаткове надходження валюти не варто.

Аналітичні відділи таких світових компаній як «Reuters» та «Bloomberg» дають не кращий прогноз для української економіки. Проте не все так погано, як виглядає на перший погляд, для України це новий виклик, а криза це можливості. Для України на сьогоднішній день є сільське господарство, а також є дуже високий потенціал до розвитку сфери інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Квартальний звіт ICU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.icu.ua/download/1370/ICUQtlyReport-20151001.pdf>
2. Психологія біржової торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finam.ru/investor/library0001C0003A/?material=423>
3. Звіт МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/ar/2014/pdf/ar14_rus.pdf

Потернак П.В.

студент 5 курсу спеціальності «Фінанси і кредит»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Румик І.І., кандидат економічних наук, доцент

Поняття та суть економічної безпеки підприємства

Розглядаються питання економічної безпеки підприємства. Визначено важливість та обґрунтовано доцільність проведення досліджень економічної безпеки в умовах нестабільного фінансового стану в державі.

В сучасних умовах підприємства в Україні функціонують у нестабільному середовищі, різноманітні чинники якого загрожують нормальному стану їх господарювання, створюють проблеми економічної безпеки і, навіть, виживанню. Необхідно також відзначити і суттєві зміни у внутрішньому середовищі підприємств, у якому за останні кілька років практично зруйновано систему планування, контролю та аналізу, а нові системи управління, адаптовані до умов ринкової економіки не створено або ж вони потребують суттєвого вдосконалення. Для забезпечення нормального розвитку підприємницьким структурам необхідно як формувати стратегію розвитку, так і планувати економічну безпеку.

В Україні та світі проблемі визначення економічної безпеки підприємства приділили свою увагу Е. Раздіна, М. Бендіков, В. Белокуров, А. Колосов, С. Дубецька, Т. Кузенко, А. Штангрет, І. Голіков та ін.

Метою дослідження є дослідження підходів до визначення поняття фінансової безпеки підприємства, її сутності, умов забезпечення. Визначення поняття небезпека і джерела небезпеки, а також фінансових інтересів підприємств та їхніх власників тощо.

Огляд джерел дав змогу виділити ряд основних підходів до розкриття поняття “економічна безпека підприємства”. Вчені тлумачать її як:

Е. Раздіна: комплекс заходів, які сприяють підвищенню фінансової стійкості суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки, які захищають їх комерційні інтереси від впливу негативних ринкових процесів [1];

М. Бендіков: захищеність науково-технічного, технологічного, виробничого й кадрового потенціалу підприємства від прямих (активних) або непрямих (пасивних) економічних загроз (наприклад, пов'язаних з неефективною науково-промисловою політикою держави або формуванням несприятливого зовнішнього середовища) і здатність до його відтворення [1];

В. Белокуров: наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів та організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням [2];

А. Колосов: стан захищеності життєво важливих економічних інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх джерел небезпеки, який формується адміністрацією й персоналом шляхом реалізації системи заходів правового, організаційного та інженерно-технічного характеру [1];

С. Дубецька: стан об'єкта в системі його зв'язків з точки зору його стійкості (самовиживання) та розвитку в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз, впливу непередбачуваних та складнопрогнозованих факторів [4];

Т. Кузенко: стан ефективного використання ресурсів і наявних ринкових можливостей,

що дає змогу підприємству уникнути внутрішніх та зовнішніх загроз і забезпечує йому стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії [6].

А. Штангрет: головна ознака економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування сьогодні і високий потенціал розвитку в майбутньому [7].

І. Голіков: врахування специфічних, адресних особливостей об'єкта дослідження (наприклад, галузь) в умовах появи негативних явищ з рисами невизначеності й ризику, що спричиняє відхилення стану економічної безпеки від запланованого [3].

На основі вище перерахованих визначень понять, «економічну безпеку» можна охарактеризувати, як стан захищеності життєво важливих економічних інтересів підприємства від негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища, який формується шляхом реалізації системи заходів обліково-аналітичного, інформаційного, правового та організаційного характеру [8].

Найважливішими факторами, що впливають на економічну безпеку підприємства, є ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту, інвестиційна привабливість регіону, держави. Насамперед, економічна безпека підприємства залежить від економічної безпеки держави, регіону, адже ґрунтується на їхньому фінансовому, сировинному та виробничому потенціалі, перспективах розвитку.

Досі проблеми економічної безпеки виступали головним предметом вивчення західних фахівців. Українські та російські дослідники звернулися до цієї проблематики порівняно недавно, тож категорія економічної безпеки є новою для української економіки. Її поява обумовлена ринковою трансформацією економіки України та прагненням інтегрування в систему світогосподарських зв'язків.

Отже, економічна безпека є поняттям багатограним і вивчення її на рівні підприємств потребує проведення оцінки і аналізу їхньої діяльності з метою пошуку різних шляхів виживання, розвитку та адаптації.

Список використаних джерел:

1. Антикризове управління та санація підприємств: [навч. пос.] / Воробійов В.І., Штангрет А.М., Петрашова О.М., Мельников О.В. – К.: Укр НДІСВД, 2011. – 396 с.
2. Белокуров В. В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу :<http://www.safetyfactor.ru>
3. Голіков І.В. Суть та еволюція поняття економічна безпека // Проблеми економіки. – 2014. – №1. – С. 309–313.
4. Дубецька С. П. Економічна безпека підприємства України / С. П. Дубецька // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України: Збірник наук.-практ. конф., Київ, 16-17 травня 2001 р. – К.: Вид-во Європейського ун-ту фін., інформ. систем, менедж. і бізнесу, 2003. – С. 146-172.
5. Дулеба Н.В. Дослідження трансформації поняття «економічна безпека підприємства».[Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу до сторінки:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2387>
6. Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємств в умовах ринкової економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук : (08.06.01) / Т.Б. Кузенко ; Європейського ун-ту фін., інформ. систем, менедж. і бізнесу, К., 2004. – 18 с.
7. Штангрет А.М. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення: [монографія] / А.М. Штангрет, Я.В. Котляревський, М.М. Караїм. – Л: УАД, 2012. – 288 с.
8. Румик І.І. Управління дебіторською заборгованістю як основа економічної безпеки підприємства // Збірник наукових праць “Вчені записки Інституту економіки та права “КРОК”. – Вип. 20. – Т.1. – К., 2009. – С. 151-160.

Сабеніна С.К.

студентка 5 курсу спеціальності «Фінанси і кредит»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Чумаченко О.Г., кандидат економічних наук, доцент

Актуальні проблеми розвитку малого підприємництва України

*Досліджуються питання розвитку малого підприємництва в Україні.
Запропоновано напрями розвитку та підвищення ефективності
суб'єктів малого бізнесу.*

Сучасна практика господарювання і світовий досвід показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування і взаємодія великих, середніх і малих підприємств та їх оптимальне співвідношення. Малий бізнес, що постійно змінюється, є найбільш динамічним елементом структури народного господарства.

Набутий власний досвід, позитивні результати розвитку малого і середнього підприємництва в країнах, які пройшли етап реформування економічних систем, свідчать про те, що мале підприємництво є одним із засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами та послугами. А малі підприємства за певних умов і за підтримки з боку держави тенденційно-інноваційні, гнучкі, мають підприємницький досвід і достатній професійний рівень.

Різні аспекти розвитку малого підприємства в Україні досліджувалися та представлені у працях як закордонних, так і вітчизняних науковців, а саме: З.С. Варналій, Л.І., Воротіна, Л.А., Грушко В.І., Колеснікова та ін.

Разом з тим чимало питань стосовно малого бізнесу в Україні на сьогодні лишаються ще не достатньо вивченими та потребують подальшого розгляду.

Мале підприємництво є універсальним інструментом участі мільйонів громадян як в економічному житті власних країн, так і в системі міжнародного поділу праці. Це своєрідний засіб існування і стимул до самовдосконалення.

За Господарським Кодексом, малими є підприємства, чисельність яких упродовж року не перевищувала 50 осіб, а обсяг валового доходу не був більшим від 10 млн. євро (за середньорічним курсом Національного банку України) [1].

Малі і середні підприємства є важливим чинником соціальної стабільності в Україні, адже вони забезпечують зайнятість та доходи значного числа громадян. Вони формують відчутну частину доходів місцевих бюджетів.

Згідно даним Державної служби статистики України, у 2014 році 66,5% малих підприємств отримали прибуток, тоді коли середніх 62,6%, а великих – 51,8%. Це підтверджує, що вони не так залежні від кон'юнктури зовнішніх ринків та валютних коливань, а також гнучкі та швидко адаптуються до нових умов [2].

Малий бізнес виконує важливі соціальні функції, а саме:

- створення додаткових робочих місць, зменшення рівня безробіття, вирішення проблем бідності;
- формування середнього класу – прошарку населення, який реально готовий нести на своїх плечах відповідальність за сталий розвиток економіки, забезпечувати незворотність реформ;

- підтримання конкурентного середовища і обмеження монополізму великих підприємств, швидке насичення ринку товарами і послугами;
- розвиток місцевого господарства і ринків з орієнтацією на національні інтереси;
- загальне оздоровлення економіки і суспільства в цілому через виховання у підприємців господарської і ділової культури.

На думку експертів Європейської економічної комісії, малі і середні підприємства вважаються однією з головних рушійних сил економічного розвитку і є одним із дієвих засобів структурної перебудови, усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції тощо [3].

На відміну від багатьох країн світу, в Україні мале підприємництво сьогодні ще не відіграє суттєвої ролі в економіці, оскільки воно тільки-но починає формуватися як реальна економічна сила в державі і шукає кращих перспектив.

– Згідно з Національною програмою сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, основними негативними чинниками, які стоять на заваді розвитку і становлення малого підприємництва в Україні, є: відсутність чітко сформульованої через систему правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва; збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо);

- відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;
- надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;
- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;
- надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання.

Проте темпи зростання малого підприємництва в Україні свідчать про його достатній внутрішній потенціал, а результати аналізу розвитку в умовах ринкових реформ – про необхідність формування та проведення державної політики щодо підтримки малого підприємництва, що відповідає стратегічним векторам розвитку економіки [4].

Ми можемо розділити заходи щодо сприяння розвитку малих підприємств на дві частини: одна – це створення сприятливого нормативного і політичного середовища, друга – більш безпосередня підтримка малого бізнесу. Хоч ці дві частини доповнюють одна одну, нині пріоритетним має бути поліпшення нормативного середовища. Добре сприймаються нещодавні заходи і заяви уряду в підтримку приватного бізнесу, а також подальші плани на майбутнє, але треба знати, як вони будуть втілюватися в далекосяжних реформах, спрямованих на стабільність економіки.

Звідси можна зробити висновки:

Для сприяння розвитку малого підприємництва перспективним є регіональний підхід. Разом з обласними та міськими адміністраціями треба розробляти індивідуальні концепції сприяння розвитку малого підприємництва безпосередньо на місцях.

Державна політика підтримки спрямовувалася не на надання допомоги у створенні нових підприємств з метою збільшення кількості малого підприємництва, а на поліпшення перспектив розвитку наявних підприємств, які вже накопичили досвід підприємницької діяльності та власний капітал.

Загалом уряд України, розробляючи програму сприяння розвитку малого підприємництва, повинен приділяти основну увагу як фінансовій підтримці, так і використанню всіх можливостей для усунення утискання малого підприємництва за допомогою нефіскальних заходів. Це не лише сприятиме розвитку малого підприємництва, а й посилить готовність західних держав та організацій до надання фінансової допомоги.

Розвиток малого бізнесу сприятиме вирішенню низки соціальних проблем, а саме: формуванню середнього класу, який є основою соціально-економічних реформ, гарантом політичної стабільності та демократичного розвитку суспільства; створенню нових додаткових робочих місць та зниженню рівня безробіття тощо. Отже, важливе значення у забезпеченні успішного

розвитку малих підприємств відіграє ефективність стратегічного управління ними, що є підставою для подальшого розгляду даної проблеми.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2003 р.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukrstat.org>
3. Європейська економічна комісія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unecce.org>
4. ЗУ «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2157-14>

Сова О.Ю.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Еволюція грошової системи України

Автор розглядає фактори впливу на подальший розвиток грошової системи України. Наведено проблемні питання грошово-кредитної сфери, вирішення яких дозволить подолати кризові явища в економіці держави.

Грошова система України пройшла тривалий еволюційний шлях у процесі трансформації національної економіки. Ефективність грошової системи доцільно розглядати з погляду на її спроможність забезпечувати стабільність грошової одиниці держави та у контексті її використання в різних моделях економічного розвитку.

Сучасні грошові системи перебувають у стані перманентної нестабільності. Головною їх ознакою є те, що центральні банки змушені виконувати державні економічні програми, які безпосередньо не пов'язані зі стабілізацією грошового обігу.

Грошова система може бути ефективною у випадку вибору адекватної її моделі до потреб певного етапу розвитку господарства держави. Складний і тривалий процес реформування економіки вимагає постійної адаптації функціональних можливостей грошової системи до особливостей кожного етапу трансформаційних процесів. За таких обставин ефективність грошових систем можна розглядати лише як відносно велику порівняно з певним еталонним рівнем, який надається сучасним ринковим економікам. Поряд з ціновою стабільністю грошової системи в еталонному розумінні необхідно забезпечити досягнення системи цільових орієнтирів [4, с. 155].

Успішній реалізації грошово-кредитної політики у посткризовий період перешкоджає суттєва сегментація економічної і фінансової систем через існування специфічних особливостей перебігу економічних і фінансових процесів в Україні, а саме: збереження протягом тривалого періоду потужної дії немонетарних чинників інфляції; переспрямування потоків фінансових ресурсів у державний сектор економіки; специфічна роль обмінного курсу гривні. За зміни зовнішніх умов, коливань рівня ліквідності, процентної ставки, валютного курсу, грошової позиції фінансові параметри кожного із сегментів вітчизняної системи кардинально та різновекторно змінюються. З цих причин підвищення ефективності грошово-кредитної політики у посткризовий період потребує відновлення цілісності економічної і фінансової систем.

Зрозуміло, що без існування передумов всередині країни неможливо впровадити стабільність для національної грошової одиниці. Для того, щоб розробити певну систему заходів, потрібно подивитися на ті чинники, на які українська держава має вплив. Девальвація гривні у 2014 році сягнула 89,7%, що є найвищим показником в історії України та одним з найвищих у світі за 2014 рік. З 2011 по 2014 рр. в українській економіці відбувалися негативні тенденції у макроекономічному середовищі, що не могло не позначитися в майбутньому на курсовій стабільності [2, с. 30].

Підтримання незначного економічного зростання світової економіки у посткризовий період досягається шляхом стабілізації грошового обігу через проведення нетрадиційної монетарної політики. Мова йде про політику кількісного пом'якшення, що проводилася ФРС США (випуск в економіку 3,6 трлн. дол.), і мала потужний вплив на фінансові ринки усіх країн. Після згорання діючої програми в 2014 році відносний дефіцит доларів зумовив відтік іноземного капіталу з ринків країн, що розвиваються, що провокує подорожчання довгострокового кредитування і підвищення ставок зовнішніх запозичень для країн, що розвиваються, падін-

ня фондових ринків і девальвацію національних валют. Безпосереднім поштовхом до падіння курсу національної валюти України була і політично-військова напруженість.

В Україні нині проводиться інша політика, спрямована на стримування зростання грошової маси, яка з січня 2014-го по травень 2015-го збільшилася лише на 6%. У нашій країні гроші, одержані населенням, витрачаються на споживчому і частково на валютному ринках. Отримані банками гроші йдуть значною мірою не в реальний сектор (оскільки виробництво падає, а ставки за кредитами високі для підприємців), а збільшують тиск на обмінний курс. Тому монетизація економіки через традиційні канали не приводить до стимулювання зростання виробництва, а створює інфляційний і девальваційний тиск. Необхідні інші механізми введення грошей в економіку, які не провокували б інфляції та девальвації [3].

Перехід України на ринкові рейки і поступове інтегрування її економіки в глобальний соціально-культурний простір привів до витіснення нашої країни на узбіччя глобального капіталізму, зробив її заручницею неоліберальної політики країн «Вісімки» (прим. автора: G7 з березня 2014 р.), транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків, Всесвітнього банку, Міжнародного валютного фонду, а також власної буржуазії з непередбачуваними наслідками [5, с. 7].

На поточному етапі завданням Національного банку України має бути згладжування надмірних курсових коливань і напрацювання нових правил роботи на валютному ринку в умовах гнучкого курсоутворення, формування системи інструментів страхування від валютних ризиків, цілеспрямоване формування довіри до дій НБУ на валютному ринку, нарощування міжнародних резервів до безпечного рівня [1, с. 163].

Сучасні грошові системи набули ознак одночасно індикатора та регулятора стану економіки. Як проблеми української грошової системи можна окреслити наступні:

- збереження розриву між спроможністю банківської системи надавати кредитні ресурси і здатністю нефінансового сектора ефективно використовувати і обслуговувати їх;
- необґрунтоване і вибіркоче отримання фінансовими установами грошових ресурсів без гарантій їх повернення та цільового використання;
- використання неринкових засобів втручання в розподіл та перерозподіл фінансів на підтримку окремих банків, що затримує платіжні засоби на шляху до поповнення грошово-кредитного обігу, а тому не досягається збалансованість на фінансових ринках, що є передумовою зниження кредитних ставок;
- неефективне застосування монетарних інструментів, таких як операції купівлі-продажу державних облігацій, операції репо, а також розміщення депозитних сертифікатів. Перші з них діють за неконкурентними, нерівними для всіх банків умовами. Останні емітують у великих обсягах, зменшуючи обсяги позикових операцій і також відволікаючи кредитні ресурси від реального сектору економіки;
- специфічна роль обмінного курсу гривні як «інфляційного якоря», що робить передбачуваність курсової динаміки найважливішою умовою сталого зростання у посткризовий період;
- збереження значної ваги немонетарних факторів інфляції;
- застосування монетарних обмежень, які нівелюють роль внутрішнього попиту як чинника відновлення економічного зростання;
- нерозвиненість фондових механізмів і дефіцит на ринках інвалютних інструментів, що перешкоджає насиченню економіки капіталом, збалансуванню попиту на долари всередині країни;
- поглиблення суперечності між обсягами залучених ресурсів у державний сектор економіки та можливостями їх продуктивного використання.

Отже, грошові системи та рівень їх державного регулювання поетапно еволюціонують, оскільки мають взаємозумовлений характер. Визначальною особливістю сучасних грошових систем є їх висока гнучкість і адаптивність до потреб розвитку економіки.

Список використаних джерел:

1. Белінська Я.В. Девальвація гривні в Україні: умови, чинники і заходи подолання / Я.В. Белінська, Н.С. Глоба // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – 2014. – Вип. 26. – С. 152-163.
2. Горобінська І.В. Розробка системи заходів стабілізації гривні / І.В. Горобінська, Ю.Ю. Зелінський // Вісник Національного транспортного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – № 30. – С. 30-39.
3. Гриценко А. Яка грошово-кредитна політика потрібна Україні / А. Гриценко // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – № 27.
4. Носов О.Ю. Державне регулювання стабільності та ефективності грошових систем / О.Ю. Носов // Демократичне врядування. Науковий вісник. – 2014. – №13. – С. 153-157.
5. Швайка М.А. До питання про створення ефективної кредитно-грошової системи України / М.А. Швайка // Європейські перспективи. – 2013. – № 9. – С. 5-13.

Тичинська А.О.

студентка 5 курсу спеціальності «Фінанси і кредит»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Румик І.І., кандидат економічних наук, доцент

Грошово-кредитна політика в Україні

Досліджуються питання формування і реалізації монетарної політики. Визначено роль НБУ та основні засади формування грошово-кредитної політики на 2015 рік, перспективи її ефективної реалізації.

Сучасний економічний розвиток країни не може існувати без грошово-кредитної політики. Так як держава, ставить собі за мету досягти якомога кращих економічних показників. При визначенні об'єктивної необхідності грошово-кредитної політики в умовах трансформації економіки найважливішим є розуміння її сутності, цілей, механізму та інструментів реалізації. Сукупність заходів у сфері грошового обігу, направлених на зміну грошового кредиту, отримала назву грошово-кредитної політики. Її головна мета – управління господарською діяльністю шляхом впливу на стан кредиту і грошового обігу.

Серед авторів класичних праць, які працювали над розробкою теоретичних засад сучасних систем грошово-кредитного регулювання, особливе місце займають Габбард, Р. Гленд, Дж.М. Кейнс, Р. Манделл, Ф. Мишкін, Дж. Тобін, С. Фішер, М. Фрідмен, Ф. Хайєк. В Україні серед вчених, що зробили значний внесок у дослідження проблем грошово-кредитної політики, можна виділити А. Гальчинського, Н. Гребеник, О. Гриценко, О. Дзюблюка, О. Кузнецова, В. Міщенко, А. Мороза, П. Нікіфорова, М. Савлука.

Мета дослідження полягає в розкритті сутності грошово-кредитної політики України, характеристика механізмів її реалізації, а також перспективи розвитку на 2015 рік.

Грошово-кредитна політика визначається як сукупність заходів в грошовому обігу і кредитних відносинах, які проводить держава з метою регулювання інфляції, забезпечення зайнятості і збалансування платіжного балансу [2]. Зміст грошово-кредитної політики визначається вищими законодавчими органами країни, а реалізується за допомогою Національного банку України.

Оцінюючи сьогоденний стан економіки України треба вказати, що однією з головних передумов створення соціально-ринкової економіки є її структурна перебудова. Вона, охоплюючи основи економіки, безпосередньо впливає на стабілізацію виробництва, збалансованість ринку, дає можливість національному виробникові увійти в процес міжнародного поділу праці, створити адекватну соціальну базу. Становлення ринку базується на приватній формі власності, на зростанні економічної відособленості товаровиробника, його самостійності. У свій час це реально зумовлює припинення його планового фінансування, гарантованої закупівлі виготовленої продукції [1]. Зрозуміло, що в такій ситуації основна частина виробників виявилася на порозі банкрутства. Така ситуація в економіці породила проблему взаємних неплатежів і зuboжіння виробничих споживачів і населення, і як наслідок, розбалансованість роздрібного ринку, його засилля низькоякісними іноземними товарами, зниження реальних доходів населення.

Держава використовує грошову політику для здійснення своїх функцій і завдань. В законі України “Про Національний банк України” записано: “Грошово-кредитна політика – комплекс заходів у сфері грошового обігу і кредиту, спрямованих на регулювання економічного зростання, стримування інфляції і забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості”. Цілі грошової політики України практично співпадають з цілями її здійснення у

високорозвинених в економічному відношенні країнах. Грошова політика – це сфера надбудови, але в основі її лежать базисні стосунки. Грошові регулятори, такі як, управління процентною ставкою, об'ємами банківських резервів, здійснення операцій на відкритому і валютному ринках, вилучення з джерел покриття обов'язкових резервів грошової готівки і залишкової суми об'єму облігацій внутрішньої державної позики і інші, відіграють вирішальну роль в здійсненні грошової політики. Ефективність цієї політики залежить від компетенції держави у використанні грошово-кредитних важелів, наукового підходу до розуміння об'єктивності грошових процесів і створенні умов для їх протікання [3]. Форми грошової політики диференціюються залежно від мети їх здійснення, а також набору методів і інструментів. Відмінність форм грошової політики базується також залежно від стану ділового циклу, рівня підприємницької активності. Загальноприйнятим є розподіл грошової політики на рестриктивну і експансіоністську. Перша припускає введення обмежень в русі кредитно-грошових ресурсів через норми процентної ставки, друга, припускає полегшення кредиту, здійснення політики “дешевих грошей” з метою стимулювання підприємницької активності.

Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік містять її головну мету та показники діяльності НБУ у середньостроковій перспективі, оцінюють реалізацію грошово-кредитної політики у 2014 – на початку 2015 року, визначають ключові стратегічні принципи монетарної політики НБУ, основні завдання і показники на 2015 рік, а також окреслюють макроекономічні умови, ризики та тенденції грошово-кредитної і бюджетної сфер, які можуть справляти вплив на монетарну політику.

Завданням грошово-кредитної політики у середньостроковій перспективі є зниження темпів інфляції до 5% на рік із допустимим відхиленням ± 1 процентний пункт. Чинний урядовий прогноз на 2015 рік (постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2014 р. № 404 у редакції постанови від 14.02.2015 р. № 76) містить три сценарії розвитку ситуації, відповідно до яких приріст індексу споживчих цін (у розрахунку грудень до грудня попереднього року) може скласти відповідно 26,7%, 38,1% та 42,8% [4]. Очевидно, що жодне з наведених значень не може бути використане у якості цілі грошово-кредитної політики, оскільки навіть найнижче з них суперечить поняттю цінової стабільності. За таких умов, основним завданням грошово-кредитної політики на 2015 рік є максимально можливе зниження темпів інфляції у річному вимірі з метою зламу висхідного тренду в її динаміці та створення підґрунтя для досягнення середньострокової цілі. Як операційні орієнтири грошово-кредитної політики розглядатимуться кількісні критерії ефективності та індикативні цільові показники програми співпраці з МВФ за чистими міжнародними резервами, чистими внутрішніми активами та монетарною базою.

Отже, перехід України до ринкових відносин показує необхідність створення ефективної банківської системи і проведення НБУ дієвої грошово-кредитної політики, яка б краще стимулювала розвиток нових економічних процесів. Така грошово-кредитна політика, її завдання та умови реалізації визначаються рівнем розвитку економіки держави, політичними процесами, станом банківської системи та грошово-кредитного ринку в цілому.

Список використаних джерел:

1. Костіна Н.І. Гроші та грошова політика: Навчальний посібник. – К.: НІОС, 2013 – С. 30-32.
2. Бурлачков В. Теоретичні основи грошово-кредитної політики та світова фінансова криза // Економіка України. – 2012. – №2. – С. 49-59.
3. Румик І.І. Вдосконалення системи грошового обігу в Україні / І.І. Румик // Збірник наукових праць “Вчені записки Інституту економіки та права “КРОК”. – Вип. 22. – К., 2010. – С. 66-74.
4. Інформаційна довідка щодо перспектив розвитку грошово-кредитної політики в Україні <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=10465306>

Ткачук І.О.

студент магістратури

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ботьботенко І.В., кандидат економічних наук

Способи здійснення податкового контролю в Україні

Розглянуто сутність та форми податкового контролю, наведено особливості здійснення податкових перевірок фіскальними органами.

Проблема налагодження атмосфери доброзичливості та партнерства у відносинах між платниками податків і контролюючими органами має системний та глибинний характер. Еволюція вітчизняного податкового законодавства свідчить про поодинокі, фрагментарні спроби її розв'язання. Організаційні засади реалізації процедур податкового адміністрування регламентовано нормами Податкового кодексу України, зокрема розділом II. Податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1]. Податковий контроль здійснюється шляхом:

- ведення обліку платників податків;
- інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів;
- перевірок та звірок відповідно до Податкового кодексу, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин.

Характеристика способів здійснення податкового контролю наведена в табл.1.

Таблиця 1

Способи здійснення податкового контролю суб'єктів підприємницької діяльності [1]

Способи здійснення контролю	Короткий зміст
Ведення обліку платників податків	Створення умов для здійснення контролю органами контролю за правильністю нарахування, повноти і своєчасності сплати податків, зборів, нарахованих фінансових санкцій, дотримання податкового та іншого законодавства. Взяттю на облік підлягають усі платники податків за їх місцезнаходженням на підставі заяви, яка подається до Державної фіскальної служби України
Інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної податкової служби	Комплекс заходів із збору, опрацювання та використання інформації, необхідної органам ДПС для виконання функцій і завдань. Інформаційною базою є: інформація, що надійшла від платника податків у вигляді декларації, розрахунків та звітних документів; інформація, що надійшла від органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та НБУ, а саме: про надані дозволи, ліцензії, свідоцтва на право здійснення діяльності; про експортно-імпорتنі операції, про наявність та рух грошових коштів, результати податкового контролю, про об'єкти оподаткування тощо
Перевірка	Форма здійснення податкового контролю, яка може бути планова та позапланова; виїзна та невиїзна; документальна, камеральна та фактична
Звірка	Співставлення фінансових, бухгалтерських та інших документів, що взаємопов'язані між собою та знаходяться у підконтрольного суб'єкта, який перевіряється, та у його структурних підрозділах, інших підприємствах, установах, організаціях, що мали з ним правовідносини

Ефективне виконання податкового контролю передбачає реалізацію і поєднання усіх шляхів його здійснення. На практиці визначальне місце займають податкові перевірки. Цей вид контролю є найефективнішим, що забезпечує безпосередній контроль, повноту і правильність обчислення податків і зборів, який може бути реалізований шляхом порівняння податкової звітності, яку подають платники податків з фактичними даними щодо об'єкта і бази оподаткування відображених у податковому обліку.

Податкова перевірка – це форма податкового контролю, яку здійснюють контролюючі органи з метою встановлення правильності обчислення, повноти та своєчасності сплати податків і зборів [2, с. 16]. У податковому кодексі України визначено три види податкових перевірок, умови виконання яких узагальнено в табл. 2.

Таблиця 2

Класифікація податкових перевірок

Вид перевірки	Сутнісна характеристика
Документальна	Перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення та оформлення трудових відносин з працівникам. Документальна планова перевірка проводиться відповідно до плану – графіка перевірок. Документальною виїзною перевіркою вважається перевірка, яка проводиться за місцезнаходженням платника податків чи місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така перевірка
Камеральна	Камеральною вважається перевірка, яка проводиться у приміщенні органу державної податкової служби виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податку
Фактична	Перевірка, що здійснюється за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника.

Джерело: скомпоновано автором на підставі [1, 2]

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що податковий контроль відноситься до самостійного напрямку державного фінансово-економічного контролю, в якому чітко визначені мета, об'єкт і суб'єкт, предмет та завдання. Аналізуючи сукупність облікових обов'язків у системі податкового обов'язку в цілому, необхідно враховувати їх деяке роздвоєння й формування обов'язків з обліку платників податків і обов'язків щодо обліку об'єктів оподаткування. Характеризуючи порядок проведення обліку платників в органах державної податкової служби, дуже часто звертають увагу на те, що він являє собою встановлену податковим законодавством послідовність дій податкових органів щодо здійснення реєстрації, перереєстрації або зняття з реєстрації осіб, які підлягають обліку в органах державної податкової служби, а також діяльність податкових органів з ведення реєстрів платників податків.

Податковий контроль призначений для того, щоб здійснювати контроль за дотриманням норм податкового законодавства відносно сплати податків. На жаль, навіть дотримання законодавчих норм не гарантує підприємству уникнення непорозумінь з контролюючими органами. Нерідко представники контролюючих органів прирівнюють заходи щодо законної оптимізації податкових платежів до ухилення від сплати податків, що є неправомірним з огляду на чітку розмежованість цих понять за критерієм законності [3, с.155].

Звертаючи увагу на світовий досвід адміністрування податків, в якому переважає добровільна їх сплата платниками податків, пропонуються заходи, які допоможуть налагодити проблемні відносини між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків, встановлять між ними партнерські засади діяльності. До таких пропозицій належать:

- побудова роботи контролюючих органів у сфері оподаткування в напрямі формування у

вітчизняних платників податків податкової свідомості та податкової культури так, щоб сплата податків та інших обов'язкових платежів несла добровільний характер;

- інформування громадськості про майбутні зміни податкового законодавства;
- вдосконалення механізмів і методів здійснення податкового контролю з метою зменшення перевірок суб'єктів господарювання та підвищення їх якості.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Кодекс України, Закон від 02.12.2010 № 2755-VI – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>, вільний. – Загл. з екрану.
2. Мельник В.М. Податковий кодекс та фіскальне партнерство: обумовленість і суперечності / Мельник В.М., Мельник М.М.// Фінанси України. 2011. – №5. – С. 14–20.
3. Ботьботенко І.В. Оптимізація оподаткування: реалії та загрози фінансово-економічної безпеки підприємства / І.В. Ботьботенко. – Вчені записки / Ун-т економіки та права “КРОК”. – К., Вип. 30. – 2012. – С.151-158.

Фуринець К.О.

студентка 5 курсу спеціальності «Фінанси і кредит»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Румик І.І., кандидат економічних наук, доцент

Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави і підприємства

Досліджуються питання економічної безпеки на рівні держави та підприємства. Визначено важливість та особливе місце фінансової безпеки в системі національної безпеки.

Національна, державна та економічні безпеки як наукові категорії – наріжний камінь щодо забезпечення виживання та стійкого розвитку будь-якої держави. Складний багатокомпонентний характер цих понять є причиною наукових дискусій, адже від їх розуміння залежить формування державної безпекової стратегії. Національна безпека України – це захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. Тому в роботі приділено увагу знаходженню співвідношення між економічною та фінансовою безпекою і їх місцем та роллю в стратегії національної безпеки України.

Сьогодні існує багато досліджень щодо економічної безпеки підприємства, держави та її складових. Найбільш вагомий вклад у розвиток науки про економічну та фінансову безпеку зробили вітчизняні та зарубіжні вчені й практики, такі як: Л.І. Абалкін, Дж.-К.Ван Хорн, Т. Аллісон, К. Жюгляр, Дж.-Найт, Й. Шумпетер, О.І. Баранівський, О.Ф. Белов, І.Ф. Бінько, О.Г. Білорус, З.С. Варналій, С.Б. Воронцов, А.С. Гальчинський, М.П. Денисенко, М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, Я.А. Жаліло та інші.

Метою дослідження є визначення особливостей фінансової безпеки як складової економічної безпеки держави і підприємства.

Ефективного функціонування внутрішнього економічного механізму можна досягнути лише при умові належної організації економічної безпеки у державі та на підприємстві. Однією із складових частин системи економічної безпеки суспільства є безпека первинної ланки господарювання (підприємства). Економічна безпека підприємства – це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації, технології і техніки, устаткування, прав) та підприємницьких можливостей, за якого гарантується найефективніше їхнє використання для забезпечення стабільного функціонування та динамічного науково – технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам). Метою економічної безпеки підприємства є гарантування його стабільного та максимально ефективного функціонування на даному етапі і забезпечення високого потенціалу розвитку в майбутньому. Економічна безпека підприємства повинна попереджати і розкривати такі види випадків, чим і забезпечувати ефективне функціонування внутрішнього економічного механізму і підприємства в цілому. В цьому і полягає суть і роль економічної безпеки на підприємстві [1, с.3].

Під фінансовою безпекою розуміємо такий динамічний стан фінансових відносин, за якого б створювались сприятливі умови та необхідні ресурси для розширеного відтворення економічного росту та підвищення життєвого рівня населення, удосконалення національної фінан-

сової системи для успішної протидії внутрішнім і зовнішнім факторам дестабілізації фінансового стану в державі [2, с.241]. Формування приватної власності, на основі якої функціонує більшість фірм і підприємств, також викликає потребу в захисті без огляду на те, що держава є гарантом безпечної економічної діяльності кожного суб'єкта підприємництва [3, с.163].

О. Барановський складовою економічної безпеки вважає фінансову безпеку. Фінансова безпека ним розглядається як складна багаторівнева система, що охоплює проблеми грошового обігу та інфляції, обігу валютних коштів, заборгованості держави, бюджетної безпеки, інвестиційної діяльності тощо [4, с. 26]. На думку М. Єрмошенка, під фінансовою безпекою слід розуміти такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для суб'єктів господарювання і населення в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [5, с. 33].

Забезпечення фінансової безпеки, з одного боку, залежить від взаємозв'язку її складових, з іншого – від економічної безпеки, складовою якої вона є. Її дезорганізація, створює загрозу економічній безпеці України та призводить до негативних наслідків. Критеріями для підтримання фінансової безпеки на макрорівні є її складові, а основними стабілізаційними напрямками можуть бути різноманітні елементи [6, с. 9-10].

Проблема фінансової безпеки є надзвичайно актуальною для вітчизняних підприємств, адже третина з них працює збитково, для більшості характерні низька рентабельність операційної діяльності, значні обсяги дебіторської та кредиторської заборгованостей, брак чи відсутність власних оборотних коштів [7, с. 270- 273].

Для забезпечення фінансової безпеки підприємства потрібно, щоб воно розпоряджалося залученими коштами (кошти, одержані в грошовій або в натуральній формі від різних учасників економічного процесу з метою отримання економічної вигоди в результаті економічної діяльності суб'єкта господарювання) так, щоб у майбутньому не тільки забезпечити зворотність і збереження грошей, а й одержати додатковий прибуток і забезпечити ліквідність активів у цілому. Залучений капітал підприємств є не тільки об'єктом дослідження обліку й аналізу, а й безпеки підприємства оскільки в такому контексті закономірним є розширення екстенсивного шляху економічного розвитку і забезпечення фінансової безпеки підприємства як основи стійкості й стабільності господарюючого суб'єкта [8].

Сутність загрози фінансової безпеки може бути визначена як збиток, котрий визначає ступінь зниження фінансового потенціалу за визначений проміжок часу. В умовах розвитку ринкових відносин підприємницька діяльність неможлива без ризику. Проте відсутність останнього, тобто небезпеки настання непередбачених і небажаних для суб'єктів підприємницької діяльності наслідків деякою мірою знижує її динамічність і ефективність. Загальновідомо, що рівень фінансової безпеки підприємства важливий також при отриманні кредитів від комерційних банків, випуску та обігу цінних паперів, своєчасному погашенню кредиторської заборгованості та інших джерелах залучення капіталу.

Отже, фінансова безпека є динамічною системою, тобто не є статичним явищем, що викликає потребу постійного контролю та ефективного управління. Глобалізація економічних процесів вимагає проведення політики фінансової стабілізації, забезпечення фінансової безпеки як складової економічної та національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Цигилик І.І., Паневник Т.М. Економічна безпека підприємства в системі внутрішнього економічного механізму // Економіка. Фінанси. Право. – №12. – 2004. – С. 3.
2. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – №2. – 2009. – С. 241.

3. Бандурка О.М. Основи економічної безпеки. – Х., Видавництво Національного університету внутрішніх справ. – 2003. – С. 270.
4. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні. – К., 2000. – С. 26.
5. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К. – 2001. – С. 33.
6. Голомша М. Економічна безпека – основа національних пріоритетів // Вісник прокуратури. – №8. – 2006. – С. 9-10.
7. Марушко Н.С. Фінансова безпека підприємства в системі залучення капіталу // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – №2. – 2009. – С. 249-252.
8. Румик І.І. Управління дебіторською заборгованістю як основа економічної безпеки підприємства // Збірник наукових праць “Вчені записки Інституту економіки та права “КРОК”. – Вип. 20. – Т.1. – К., 2009. – С. 151-160.

Шевчик Ю.В.

студентка 5 курсу спеціальності «Фінанси і кредит»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Чумаченко О.Г., кандидат економічних наук, доцент

Антикризове фінансове управління на підприємстві

Досліджуються питання фінансового управління на підприємстві в умовах кризи. Визначено важливість використання методів оцінки і прогнозування банкрутства з метою його запобігання.

Банкрутство підприємств є відносно новим явищем для економіки України. Практика показує, що в умовах нестабільності економіки, грошового дефіциту, часто змінюваного законодавства, багато підприємств стають неплатоспроможними, що може призвести до їх банкрутства. В Україні на сьогодні відсутня загально визначена методика оцінки ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання. Адже протягом довгого періоду наша держава перебувала під системою адміністративно-командного господарювання, що виключала офіційне визначення банкрутства як економічного явища. Через це часто використовуються зарубіжні підходи, в основу яких покладено дискримінантні моделі раннього попередження банкрутства підприємств та організацій.

Дана проблема знайшла своє відображення в дослідженнях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених: А. Подольської, Г. Савицької, С. Брукса, Т. Мітчела, М. Білик, О. Чумаченко, М. Білухи, О. Терещенка, В. Загорського, Т. Тарасенка та інших. Значна кількість робіт економістів присвячена організації антикризового управління на підприємстві, а також велика увага приділена прогнозуванню кризового стану на підприємстві.

Метою роботи є розкриття методів оцінки і прогнозування банкрутства підприємств.

У передбаченні можливого банкрутства підприємства заінтересовані його численні партнери: інвестори, позичальники, постачальники та інші.

Банкрутство – природний процес конкурентної боротьби, у ході якої слабкі підприємства, що виготовляють продукцію, яка не має попиту, припиняють свою діяльність.

Ознаками можливого банкрутства підприємства є:

- 1) зниження ринкової ціни цінних паперів підприємства;
- 2) зниження потоку грошових надходжень від виробничої і фінансової діяльності та зниження доходів;
- 3) підприємство працює у галузі, де велика ймовірність банкрутства;
- 4) підприємство недавно почало своє функціонування;
- 5) зменшення сум дивідендів.

Існує чотири основних підходи для оцінки й прогнозування ймовірності банкрутства підприємств [6]:

- 1) експертні методи;
- 2) економіко-математичні методи;
- 3) штучні інтелектуальні системи;
- 4) методи оцінки фінансового стану.

До методів прогнозування банкрутства підприємств відносять наступні:

- двохфакторна модель оцінки ймовірності банкрутства;
- оцінка ймовірності банкрутства на основі Z-рахунку Альтмана;

- модель Конана і Гольдера;
- модель Спрингейта;
- модель Р. Ліса для оцінки фінансового стану підприємства;
- прогнозна модель Таффлера;
- R-модель прогнозу ризику банкрутства;
- модель Фулмера;
- узагальнена модель, побудова на основі дискримінантної функції.

Найбільш поширеним методом оцінки ймовірності банкрутства підприємства є запропонована американським економістом Е. Альтманом Z-модель на основі п'яти факторів:

$$Z = 1,2 \text{ Коб} + 1,4 \text{ Кнп} + 3,3 \text{ Кр} + 0,6 \text{ Кп} + 1,0 \text{ Кв} ,$$

Коефіцієнти 1,2; 1,4; 3,3; 0,6; 1,0 – вибрано емпірично в результаті аналізу великої кількості підприємств.

Для оцінки ймовірності банкрутства у вітчизняній практиці використовується система коефіцієнтів: коефіцієнт поточної ліквідності (покриття); коефіцієнт забезпеченості власними коштами; коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності. Поряд з наведеною вище формою діагностики банкрутства використовується також балансовий метод оцінки фінансового стану та загрози банкрутства, що його ще називають «Модель В.В. Ковальова».

Таким чином, сучасний стан економіки вимагає створення загального алгоритму прогнозування банкрутства підприємства з урахуванням як вітчизняного, так і закордонного досвіду.

Отже, серед існуючих моделей прогнозування банкрутства, на сьогодні не має методики, що може надати достовірні результати про банкрутство вітчизняних підприємств. При використанні тих чи інших методів та методик прогнозування ймовірності банкрутства має місце отримання суперечливих висновків про рівень фінансового стану підприємства за загрозу банкрутства.

Потрібно розробити модель, в якій оцінка фінансового стану українських підприємств базувалася б на вітчизняних стандартах обліку і звітності, яка б використовувала статистичну, інформаційну базу вітчизняних підприємств з урахуванням специфіки галузі, що дало б змогу враховувати особливості їх діяльності.

Список використаних джерел:

1. Жалко О.В. Банкрутство як наслідок впливу фінансової кризи на господарську діяльність підприємств / О.В. Жалко // Університетські наукові записки. Економіка. – 2013. – №2. – С.163 – 173.
2. Квасницька Р.С. Етапність проведення діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства підприємства / Р.С. Квасницька, І.М. Кордонець // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – №2. – С. 130-135.
3. Лепейко Т.І. Аналіз сучасних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприємства / Т.І. Лепейко, Т.О. Доценко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – № 1(10). – 2013.
4. Москаленко В.М. Характеристика методів та моделей діагностики кризового стану підприємства // Економічні науки. – 2012. – Вип.22. – С. 1-6.
5. Рязяєва Т.Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т.Г. Рязяєва, І.В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – №3. Т.1. – С.177-181.
6. Фінанси підприємств. Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2013. – 384 с.

Щербак Д.В.

студентка 5 курсу спеціальності «Фінанси і кредит»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Румик І.І., кандидат економічних наук, доцент

Концепції управління грошовими потоками

Досліджуються питання управління грошовими потоками підприємства. Визначено концепції управління та їх особливе місце у фінансовій стратегії діяльності підприємства.

У сучасних умовах господарювання багато підприємств поставлені в умови самостійного вибору стратегії і тактики свого розвитку. Самофінансування підприємством своєї діяльності стало першочерговим завданням, оскільки в даний час підприємства не отримують фінансову підтримку від держави. У зв'язку з цим в системі фінансового управління підприємством все більша увага приділяється питанням організації грошових потоків, що роблять істотний вплив на кінцеві результати його господарської діяльності. Грошові потоки підприємства у всіх їхніх формах і видах, а відповідно і сукупний грошовий потік є найважливішим самостійним об'єктом фінансового менеджменту. Управління грошовими потоками є тим інструментом, за допомогою якого можна досягти бажаного результату діяльності підприємства – отримання прибутку. Цими обставинами обумовлена актуальність даної теми.

Метою роботи є дослідження концепцій управління грошовими потоками підприємства.

У фінансовому менеджменті виділяють наступні концепції: грошового потоку, тимчасової вартості грошових ресурсів, компромісу між ризиком і прибутковістю, вартості капіталу, ефективності ринку капіталу та ін. Основний зміст концепції грошових потоків – розробка політики підприємства у сфері залучення фінансових ресурсів, організації їх руху, підтримання їх у певному якісному стані. Фінансовий менеджер повинен знати, яка кількість грошових коштів необхідно для погашення зобов'язань, коли буде отримано надлишок готівки, в який проміжок часу фірма буде відчувати дефіцит готівкових коштів. Відповідно до даної концепції, отримання стабільного грошового потоку важливіше прибутку. Концепція грошового потоку передбачає: ідентифікацію грошового потоку, його тривалість і вид; оцінку факторів, що визначають величину його елементів; вибір коефіцієнта дисконтування, що дозволяє зіставити елементи потоку, що генеруються в різні періоди часу; оцінку ризику, пов'язаного з даним потоком і спосіб його обліку.

Однак дана концепція не ідеальна. Основний недолік полягає в тому, що фінансовий менеджер (працівник, відповідальний за контроль грошових потоків) не може повною мірою передбачити рух грошових коштів (що часто пов'язано з економічною ситуацією в країні) і підвищує ризик підприємства опинитися в складному фінансовому становищі. Сенс концепції тимчасової вартості полягає в тому, що грошова одиниця, наявна сьогодні, і грошова одиниця, очікувана до одержання через якийсь час, не рівноцінні. Ця нерівноцінність визначається дією наступних факторів: вплив інфляції; ризик неотримання очікуваної суми; оборотність коштів. В рамках даної концепції необхідно приведення грошових потоків до одного моменту часу в сьогоденні або майбутньому з допомогою методів нарощення і дисконтування. Ці методи є інструментом для оцінки грошових потоків.

Оцінка грошових потоків може виконуватися в рамках вирішення двох завдань:

1. Прямий, коли проводиться оцінка з точки зору майбутнього, тобто реалізується схема нарощення. Під нарощенням розуміється процес збільшення первісної вартості в результаті

нарахування відсотків за прийнятною ставкою. Метод нарощення дозволяє визначити майбутню величину (future value – FV) поточної вартості (present value – PV) через деякий проміжок часу (n) виходячи із заданої процентної ставки (interest rate – i).

2. Зворотною, коли проводиться оцінка з точки зору сьогодення, тобто реалізується схема дисконтування. Під дисконтуванням розуміється приведення майбутньої вартості грошових коштів на цей момент часу. Метод дисконтування допомагає визначити сучасний, тобто поточне значення (PV) майбутньої вартості (FV).

Друге завдання частіше зустрічається у фінансовому інвестиційному аналізі. Недолік цієї концепції впливає з самого ж його визначення. Ризик пов'язаний зі зміною номінальної вартості грошей, тобто з посиленням інфляційних процесів в країні відбувається знецінення грошових знаків, що може призвести до неотримання запланованого обсягу грошових коштів від фінансової діяльності. Якщо провести паралель між даними концепціями видно, що з концепції грошових потоків впливає концепція тимчасової вартості грошових ресурсів. Перша передбачає вибір і розрахунок коефіцієнта дисконтування, який є одним з інструментів оцінки грошових потоків у другій концепції.

Таким чином, вибір концепції залежить від багатьох факторів: характеру основної діяльності, ділової активності господарюючого суб'єкта та інших. Однак, в сучасних умовах не можна чітко виділити яку-небудь з концепцій руху грошових коштів. Це пов'язано з постійними змінами як в національній економіці, так і в світовій. Тому для досягнення більш високих результатів необхідно комплексне використання обох концепцій.

Список використаних джерел:

1. Лігоненко Л.О. Управління грошовими потоками: [навч. посіб.] / Л.О. Лігоненко, Г.В. Ситник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 255 с.
2. Ясишена В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація / В. Ясишена // Вісник ТНЕУ. Економічний аналіз. – 2008.
3. Фінансовий менеджмент: [підручник] / Поддєрьогін А.М. [та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.
4. Румик І.І. Вдосконалення системи грошового обігу в Україні / І.І. Румик // Збірник наукових праць “Вчені записки Інституту економіки та права “КРОК”. – Вип. 22. – К., 2010. – С. 66-74.

Секція 4

**Український бізнес:
адаптація до європейських вимог**

Одягайло Б.М.

доктор економічних наук, професор
ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Терехов В.І.

доктор економічних наук, професор
ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Тенденції розвитку конкурентних стратегій ТНК на енергетичних ринках в контексті «системних ефектів»

Члени «Римського клубу», в основу тематики якого покладено проблему меж економічного зростання, пізніше, працюючи в різних міжнаціональних організаціях, зіткнулись із загальними труднощами в реалізації проектів із запобігання негативним наслідкам глобальних проблем. Пізніше їх оцінили як безрезультатні й труднощі стали усвідомлюватись як системні глобальні ефекти. По аналогії, поточну напругу в міжнародних економічних відносинах, що має своїм джерелом нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів світу, стали іменувати терміном «системні ефекти». Приблизно така ж природа і енергетичної напруги в Україні.

Враховуючи природні процеси економічного зростання і відновлення економічного потенціалу України до середньостатистичних європейських країн, очікується, що ВВП України має подвоїтися і навіть потроїтися в найближчі десятиріччя. Це також кореспондується із задекларованими Урядом України стратегічними завданнями, зокрема, вийти в найближчі п'ять років на вдвічі більший рівень ВВП, по відношенню до теперішнього. Це виглядає реальним, враховуючи щорічні темпи економічного зростання економіки України, що останніми роками коливаються в межах від 7 до 12% (за винятком 2005 р., коли темпи зростання становили 2,6%) та 2014-2015 рр.

При умові відновлення попередніх темпів зростання вітчизняної економіки, автоматично зростатиме споживання всіх ресурсів, у тому числі й енергетичних. Розрахунки показують, що ВВП України є одним із найбільш енергоємних у світі. Так, якщо видобуток ПЕР у розрахунку на душу населення в Україні становить 4,5, то це майже дорівнює аналогічному значенню для країн ОЕСР - 4,69, в той же час ВВП в розрахунку на душу населення в Україні значно менший, ніж у країнах ЄС: \$2,2 тис. на рік на душу населення в Україні та \$20-30 тис. в європейських країнах [2].

Враховуючи об'єктивний процес економічного зростання, дуже легко розрахувати, що вихід України на рівень міжнародних показників за ВВП на душу населення в найближчі 5-10 років автоматично призведе до збільшення реального ВВП в декілька разів. Наприклад, вихід на найнижчий по Європі показник 10-12 тис. дол. США за рік означатиме зростання ВВП майже в шість разів приблизно до \$600 млрд. дол. або до 3 трлн. грн. в поточних цінах. В такому разі балансові прогнозні показники, наведені в прогнозному балансі на 2030 р., будуть перевершені вже в 2010-15 рр., що означатиме зростання попиту на міжнародних ринках ресурсів з боку України щонайменше в два рази. Лише цей фактор стане причиною додаткового зростання цін на ресурси, а враховуючи, що в аналогічних процесах зростання знаходяться ще й інші країни, це зростання стає співставним із величиною змін енергетичних запасів СІЛА, які, як відомо, дуже суттєво впливають на світові ціни на енергоресурси, зміни яких можуть відбуватися під дією цього чинника навіть протягом доби або тижня.

Таким чином, можна зробити попередній висновок, що розрахунки критеріїв енергетич-

ної безпеки із урахуванням міжнародних агрегованих системних показників стану національної економіки із урахуванням ринкових процесів, динаміки ринкових цін є більш інформативними і, відповідно, ефективними для визначення параметрів енергетичної безпеки. Відповідно до наведеного попереднього розрахунку в Україні та з врахуванням відносин, що склались в останній час між Україною й російською ТНК «Газпром», зростає загроза небезпеки, ризики якої вже в 2015 р. завдали великих втрат економіці України, а в майбутньому можуть зашкодити їй ще більше через зростання питомих та валових витрат виробництва, а також призвести до хронічного зменшення темпів зростання ВВП і доходів населення. Це вимагає уже зараз вжити запобіжних заходів. Головними напрямками зниження енергетичної залежності в Україні повинні стати: а) зменшення частки загального імпорту ПЕР; б) зниження частки монопольного імпорту ПЕР (у тому числі оптимізація балансу та проведення диверсифікації джерел постачання ПЕР); в) максимальне використання існуючих та створення нових транспортних потужностей ПЕР; г) забезпечення внутрішньої енергетичної незалежності.

Зменшення частки імпорту повинно здійснюватися за рахунок збільшення рівня та ефективності власного виробництва ПЕР та за рахунок підвищення ефективності їх використання. Одним із найбільш важливих заходів зниження енергетичної залежності повинна стати диверсифікація джерел постачання ПЕР. Ці заходи є необхідними в зв'язку із значною монопольною залежністю від Росії, а також із обмеженими ресурсними можливостями, які не дозволяють реалізувати в достатній мірі інші заходи щодо зниження рівня енергетичної залежності (нарощування геологорозвідувальних робіт та власного виробництва тощо). Крім того, досягнення певного рівня диверсифікації постачань ПЕР в державу (наявність не менш 3 джерел постачань з рівнем 25 - 30% від загального обсягу) є однією із необхідних умов для вступу України до ЄС.

Можливості диверсифікації постачань природного газу в Україну досить обмежені, на що є об'єктивні умови. Існуючий варіант газопостачання з Туркменістану не відповідає в повній мірі вимогам диверсифікації в зв'язку з транзитом газу через територію Росії. Це стосується й будь-яких альтернативних варіантів постачання газу з інших країн (Казахстану, Узбекистану, Ірану) через територію Росії. При реалізації таких варіантів Україна буде перебувати під значним економічним (ціни) та політичним (тиск) впливом останньої. В суміжних з Україною державах (крім Росії) відсутні необхідні ресурси природного газу для альтернативного постачання. Постачання газу з прикаспійських країн в обхід Росії або з інших дальніх джерел (Норвегія, Північна Африка) будуть значно дорожчими існуючих, особливо на етапі їх освоєння (так, вартість будівництва нафтопроводу Іран – Європа оцінюється у \$7,5 млрд.). До того ж, згідно з європейськими перспективними планами, головним транзитером газу із Азії має стати Туреччина. Не вирішує проблему транзит газу через Словаччину.

Таблиця

Стан матеріальної бази паливно-енергетичного комплексу України

Складова ПЕК України	Характеристика складової ПЕК України	Стан матеріальної бази складової ПЕК України
1	2	3
Електроенергетичний комплекс	Об'єднана енергетична система України - загальна довжина ПЛ 220-750кВ - 22,3 тис.км; кількість електростанцій - 131; 1 млн. км повітряних і кабельних ліній електропостачання; 200 тис. од. трансформаторних підстанцій. На 4 атомних електростанціях налічується 15 енергоблоків	Понад 92% енергоблоків ТЕС використали свій розрахунковий ресурс; 64% енергоблоків перейшли між граничного ресурсу та фізичного зносу. 34% ПЛ експлуатуються понад 40 років; 76% обладнання трансформаторних підстанцій використали свій розрахунковий ресурс. Енергоблоки відпрацювали 54,2% розрахункового терміну експлуатації

Продовження табл.

1	2	3
Нафтогазовий комплекс	Газотранспортна система України включає 37,6 тис.км газопроводів, 73 компресорних станцій, 110 компресорних цехи, 1607 газорозподільних станцій, 13 підземних сховищ газу місткістю 32 млрд. куб. м Нафтопровідна система України включає 18 магістральних нафтопроводів загальною довжиною 4,6 тис.км, 51 нафтоперекачувальні станції, 176 насосних агрегати. Ємність резервуарного парку становить 1085 тис.куб.м	29% газопроводів вичерпали амортизаційний термін; 60% газопроводів в експлуатації від 10 до 33 років; 1/3 перекачувальних агрегатів відпрацювали моторесурс. Частина нафтопроводів експлуатуються 43 роки при терміні експлуатації 28 років; 70% нафтопроводів і технологічного обладнання використали свій ресурс повністю.

Зношеність матеріальної складової енергетичної системи веде до збільшення витратної складової на транспортування енергії. У порівнянні з розвиненими державами частка витрат електроенергії на її транспортування зростає з кожним роком [1, 325]. «Системні ефекти» не зникають.

Список використаних джерел:

1. Воронкова А.Е. Управлінські рішення в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект: Монографія./ Воронкова А.Е., Калюжна Н.Г., Оленко В.І. – Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2008. – 512 с.
2. Джерело: Статистика ВР’2010.

Ковтонюк К.В.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Торговельне фінансування українських підприємств

Фінансування торговельної діяльності українських підприємств стимулює зростання торговельного дефіциту, оскільки більшість фінансових ресурсів зосереджені в розвинутих країнах, які активно стимулюють експортну діяльність власних компаній (торгових партнерів вітчизняних підприємств).

Вступ України до СОТ відповідно до рішення Генеральної ради організації від 5 лютого 2008 року, інтеграція у європейський економічний простір сприяє підвищенню інтенсивності зовнішньої торгівлі, а отже, приводить до збільшення кількості та обсягу експортних та імпорتنих торговельних операцій, а відтак – розширює можливості активного застосування продуктів торговельного фінансування [1].

Торговельне фінансування (англ. trade finance) – це комплекс методів, інструментів та механізмів з фінансування зовнішньоторговельних операцій клієнтів шляхом залучення кредитних ресурсів. У наданні таких ресурсів центральну роль відіграють: 1) суб'єкти господарювання; 2) банківські установи; 3) спеціальні фінансово-кредитні установи; 4) міжнародні організації.

В умовах трансформації української економіки вітчизняні суб'єкти господарювання відчуваючи дефіцит обігових коштів розраховують, в основному, на залучення закордонного торгового фінансування. Проте, глобальна фінансова криза 2008-2009 рр. внесла свої корективи у процес торговельного фінансування через скорочення попиту на імпорتنу продукцію, особливо продукцію машинної промисловості і обладнання. Одночасно в світі скоротився попит і на експорт з України, як, приміром, на сталь і товари широкого вжитку. Незважаючи на зміну тренду в сфері зовнішньоторговельної діяльності України залишається незмінними її результуючі наслідки домінування імпорту над експортом, що посилює торговельний дисбаланс. Таким чином, зростає затребуваність залучення банківських установ до процесу фінансування міжнародної торгівлі, що сприятиме мінімізації ризиків та розширює можливості управління ліквідністю компанії.

Українські банки досі дуже вибірково підходять до питання кредитування національних імпортерів і експортерів, особливо у випадку операцій, які передбачають довгострокове фінансування. Таким чином, необхідно вибирати найбільш надійні документарні форми фінансування (акредитиви, інкасо, гарантії), що покликані знизити ризики й гармонізувати інтереси покупця й продавця. Дані форми фінансування є вигідною альтернативою звичайному заставному кредиту, оскільки їх вартість є значною меншою в порівнянні зі звичайним застапним кредитом. В середньому вартість торгового фінансування для українських підприємств станом на 2015 рік становитиме 5-9% річних у доларах, а банківського кредиту – від 12%. Слід зазначити, що незважаючи на привабливість ціни торгового фінансування для суб'єктів господарювання не варто до них вдаватися при невеликих розмірах угоди (менше п'ятдесяти тисяч доларів).

Який би спосіб фінансування експорту не був обраний, обійти норму про повернення валютного виторгу в країну протягом 90 днів неможливо. А от акредитив при імпорті дозволяє обійти деякі тверді норми валютного регулювання. Якщо виставляється акредитив з відстрочкою платежу й гроші за товар відразу не перераховуються, то в імпортера немає гострої необхідності ввезти товар на митну територію України протягом 90 днів. Дати увезення окремих партій і розміри цих партій формуються винятково за взаємною домовленістю експортера й імпортера.

Ключовим інструментом торгового фінансування в усьому світі виступає кредитування експортних операцій під гарантії експортних кредитних агентств (ЕКА). Ці кредитні інститути працюють за рахунок спеціальних державних бюджетів, створених для захисту (страхування) експортерів та їх ризиків при роботі з іноземними покупцями [2]. Наприклад, вітчизняний Укрексімбанк уклав більше тридцяти угод з банками й ЕКА інших країн про фінансування поставчань з цих держав. А VAB Банк співробітничав з німецьким банком АКА Ausfuhrkredit-Gmb й агентством Euler Hermes Kreditversicherungs-AG. У рамках такого співробітництва фінансується імпорт товарів з Німеччини на суму від 250 тис. євро терміном на 3-5 років. Ресурси надаються українському банку під 8% річних. При цьому західний банк виплачує іноземному виробникові вартість поставлених товарів, а ЕКА виступає фінансовим гарантом [3].

Премію ЕКА при реалізації такого роду проектів становить одноразова процентна ставка. Дана премія безпосередньо залежить від ризиків країни, в якій знаходиться позичальник. Існує і спеціальна рейтингова шкала Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), згідно якої Україна знаходиться на найнижчому - сьомому шаблі. Цей факт, в першу чергу, і впливає на розмір страхової премії ЕКА по відношенню до українського імпортеру - чим вище ризики, тим дорожче. Однак, існує ряд факторів, що впливають на зниження даних ставок (кредитоспроможність та бізнес-план компанії тощо) [4].

Особливо значні для народного господарства інвестиції можуть фінансуватися і наднаціональними фінансовими установами, прикладами яких є: 1) займає Міжнародний монетарний фонд (МВФ); 2) група Світового банку: Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР); Міжнародна організація розвитку (МАР); Міжнародна фінансова корпорація (МФК); 2) Європейський інвестиційний банк (ЄІБ); 3) Банк для Східної Європи (Європейський банк реконструкції та розвитку, ЄБРР).

Вони або фінансують такі інвестиції, або супроводжують їх так званим співфінансуванням (тобто спільним фінансуванням наднаціональної установи з одним або декількома комерційними банками). Проте, провідне місце серед міжнародних установ кредиторів займає Міжнародний монетарний фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), які сприяють збалансованому зростанню міжнародної торгівлі та подоланню валютних труднощів країн-учасниць, пов'язаних з дефіцитом їх платіжного балансу. МВФ та МБРР надають не лише стабілізаційні кредити, а й структурні (на здійснення програм, спрямованих на структурні реформи в економіці країни).

Отже, торгове фінансування є більш ефективним і більш прийнятним для ринку, ніж пряме кредитування. Можливість страхування ризиків позичальників експортним кредитним агентством доповнює діяльність комерційних банків у разі необхідності отримати додаткові страхові заходи. Але більші фінансові ресурси зосереджені на Заході, і в таких умовах фінансування зовнішньої торгівлі завжди буде мати для України перекис убік імпорту. Таким чином, українські банки волею-неволею сприяють збільшенню торговельного дефіциту. Для підтримки експорту необхідне створення власного експортно-кредитного агентства.

Список використаних джерел:

1. <http://www.eximb.com> – офіційний сайт Експортно-імпортного банку України
2. Топольницька Т.Б. Використання фінансово-економічних інструментів у зовнішньоекономічній діяльності підприємств / Т.Б. Топольницька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія» серія «Економіка». – 2013. – №23. – С.112-115.
3. Богута Н. Благодаря иностранным собственникам украинские банки активизируют финансирование внешней торговли [Электронный ресурс] / Н.Богутра // Финансовые новости. – Режим доступа: http://bin.ua/news/finance/finances/63843-blagodaria_inostrannym_sobstvennikam_ukrainskie_banki_aktiviziruiut_finansirovanie_vneshnei_torgovli_u_etogo_protessa_est_i_negativnaia_storona.html
4. Барабаш К.С. Привлекательное финансирование [Электронный ресурс] / К.С. Барабаш // IBobserver. – 2011. – №3. – С. 1-2. – Режим доступа к журн.: <http://ukrmediation.com.ua/files/IBobserver3-RU-FINAL1.pdf>

Мельник В.А.

кандидат економічних наук, доцент
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Вплив міжнародної фінансової допомоги на економічне зростання окремих країн

В даній роботі проведено аналіз можливих результатів впливу міжнародної фінансової допомоги на економічне зростання країн

Головним завданням розвитку будь-якої країни є забезпечення сталого економічного зростання. На даний момент вже в самому формулюванні такого твердження існує певне протиріччя, оскільки розвиток міжнародної економіки за останні 5 років доводять, що питання сталого зростання залишаються поки що більше бажаним напрямком, ніж економічною закономірністю розвитку країн. І якщо питання сталості зростання залишається дискусійними для розвитку найбільш розвинених країн світу, то стан економіки України, на жаль, характеризується економічним спадом. Можна визначити багато факторів, які привели до такого стану. Незаперечно, територіальні втрати внаслідок агресії з боку Росії та поточний стан локальної війни з цією країною, вимагає постійних фінансових витрат, що негативно відображається на розвитку економіки. Однак головним є те, що абсолютно необхідне для країни кардинальне реформування внутрішніх економічних механізмів залишилося невиразним, окремі зміни в політико-економічних процесах запроваджувалися надзвичайно повільно, питання корупції є актуальним і сьогодні.

Для подолання негативних економічних явищ та поліпшення макроекономічних показників розвитку економіки Україна отримує різноманітну зовнішню допомогу, в тому числі фінансову, від багатьох країн та організацій у формі кредитів, матеріальної допомоги, грантів, інших форм. За заявою Президента країни, в 2015 році міжнародна фінансова допомога Україні сягне 40 мільярдів доларів [1]. Незважаючи на значні обсяги отриманих коштів, потреби в фінансуванні не зменшуються. При цьому проблемним питанням є результативність такого запозичення.

Найбільш поширеними інструментами міжнародної фінансової підтримки є власне фінансова допомога (foreign aid), яка надається державам при дотриманні певних економічних вимог та зовнішнє кредитування (external loans), яке включає в себе також приватні кредити суб'єктам господарювання та державі.

Переважаючою формою для нашої країни є отримання міжнародної допомоги від фінансових організацій. Особливістю міжнародного запозичення є дотримання умов таких запозичень країною-позичальником. Найбільшим кредитором України на сьогодні є МВФ. В березні поточного року даною організацією схвалено програму кредитування економіки України з загальним обсягом 17,5 мільярда доларів строком на 4 роки. За даною програмою країна вже отримала два транші на загальну суму 6,7 млрд. грн. При цьому в нашому суспільстві існує достатньо стійке негативне відношення до цієї організації саме через існування вимог (наприклад, збільшення пенсійного віку, зменшення соціальних пільг, підвищення вартості комунальних послуг та інше), які держава бере на себе при отриманні чергового траншу. Слід зауважити, що формування умов надання кредиту є прерогативою кредитора при здійсненні будь-яких кредитних операцій. Щодо умов надання траншів для нашої країни, то проблемність їх виконання, з точки зору автора, базується, насамперед, на відсутності динамічних економічних перетворень та реформ.

Слід зауважити, що вплив міжнародної фінансової допомоги на економічне зростання окремих країн є неоднозначним. Постійне зростаюче залучення зовнішніх коштів може привести до залежності країни від міжнародних донорів та організацій, а тим самим може привести до часткової втрати суверенітету.

При цьому важливо оцінити, як впливає міжнародна допомога на економічне зростання в країнах-отримувачах? Відповідь на це запитання може бути діаметрально протилежною:

- міжнародна матеріальна допомога не впливає на економічне зростання;
- міжнародна матеріальна допомога стимулює економічне зростання;
- міжнародна матеріальна допомога стимулює економічне зростання країн – реципієнтів лише при виконання певних умов.

З точки зору автора, міжнародна економічна допомога може стимулювати економічне зростання лише при виконанні певних умов. Найбільш істотними серед них є наступні.

По-перше, переважаючою цільовою спрямованістю коштів міжнародної допомоги має бути не покриття дефіциту бюджету, а інвестування в приватний сектор. В цьому випадку необхідно стимулювати та підтримувати залучення міжнародних коштів для реалізації різноманітних інвестиційних проектів різних суб'єктів господарювання, в тому числі й державних. Слід зауважити, що використання коштів міжнародної допомоги для фінансування розвитку інфраструктури буде позитивно впливати на економічне зростання. Однак якщо такі кошти будуть витіснені приватні інвестиції, в тому числі і через відсутність відповідної законодавчо-нормативної бази, то вплив буде негативним.

По-друге, залучені кошти міжнародної допомоги спрямовуються на формування валютних резервів. Наявність таких резервів є важливою умовою зовнішньоекономічної діяльності підприємств, можливості виконувати ними своїх зобов'язань по зовнішнім контрактам.

По-третє, необхідний чіткий контроль та моніторинг за використанням коштів міжнародної допомоги, щоб унеможливити будь-які форми корупції в даній сфері. Незважаючи на потреби суспільства щодо незаперечного виконання даної вимоги, подолання корупції все ще є актуальним завданням, а не процесом соціально-економічного життя в країні.

По-четверте, отримання значних валютних коштів значною мірою впливає на стабільність національної валюти та курсоутворення. Необґрунтоване підвищення курсу національної валюти може привести до ще більшого зниження конкурентоспроможності експортних підприємств на міжнародних ринках, що негативно відобразиться на економічному зростанні.

По-п'яте, прояви ефекту впливу міжнародної допомоги на економічне зростання можуть суттєво відрізнитися в короткостроковому та довгостроковому періоді. З точки зору автора, позитивних проявів міжнародної допомоги в короткостроковому періоді очікувати не варто. При цьому в довгостроковому періоді зв'язок між економічним зростанням та міжнародною допомогою домінує.

Таким чином, однозначної відповіді на питання щодо позитивного чи негативного впливу міжнародної допомоги на економічне зростання країн не існує. Значні залучення коштів міжнародної допомоги не в змозі вплинути на економічне зростання в країні, якщо не будуть виконуватися умови щодо спрямування та використання таких коштів. Такі умови є диференційовані в різних країнах. З великою переконливістю також можна стверджувати, що позитивні зрушення від отримання міжнародної допомоги можливі в довгостроковому періоді.

Список використаних джерел

1. Міжнародна фінансова допомога Україні сягне 40 мільярдів [Електронний ресурс]/ Економічна правда, 20 березня 2015 р. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/tus/news/2015/03/20/534871/>. – Назва з екрану.
2. Іваницька О.М. Вплив траншів МВФ на економіку України / О.М. Іваницька, Г.Ю. Невгад, І.М. Балкова // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: Економіка, право, політологія, туризм. – 2014. – №4. – С.14-17.

Оласюк Г.П.

старший викладач кафедри міжнародної економіки
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Експорт до країн ЄС як фактор підвищення економічної безпеки вітчизняних фармацевтичних підприємств

Аналізується динаміка та структура експорту фармацевтичної продукції вітчизняними виробниками. Висвітлюються проблемні чинники експорту до країн ЄС та окреслюються напрямки експортної діяльності фармацевтичних підприємств України.

Експортна діяльність фармацевтичних підприємств України на сьогодні набуває все більшої значущості, про що свідчать як обсяги й динаміка експорту на загальнодержавному рівні, так і співвідношення продажів на внутрішній та зовнішні ринки самих суб'єктів господарювання. Загалом, експорт фармацевтичної продукції за 2004-2014 роки зріс у 3,11 рази – із 82,1 млн. \$ у 2004 р. до 255,6 млн. \$ у 2014 р. Частка продажів фармацевтичних препаратів у сукупному експорті України за цей же період збільшилась з 0,2 до 0,5%. Згідно даних аналітичного агентства «IMS Health», Україна у світовому рейтингу провідних експортерів фармацевтичних препаратів посідає 48 місце[4].

Водночас поміж самими підприємствами-виробниками фармацевтичної продукції існують відмінності у їх експортній орієнтації. Як приклад, Дарниця та Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод експортують лише 12% своєї продукції, Фармак та Корпорація Артеріум по 20% та 24% відповідно, а Луганський хіміко-фармацевтичний завод – близько 57%. Варто зазначити, що на 20 компаній-експортерів припадає 80% всього експорту України у грошовому виразі. Лідери ринку, такі як Фармак, Артеріум у своїх планах передбачають збільшення експорту до 50% у валових доходах. Географічна структура експорту фармацевтичних препаратів має чітко виражену концентрацію: більше 50% експорту надходить до Узбекистану, Росії, Білорусії, Казахстану та Азербайджану. Особливості національного регулювання фармацевтичної галузі у цих країнах у поєднанні з помірним рівнем цін експортованої продукції дає змогу нарощувати поставки вітчизняними виробниками фармацевтичної продукції.

Обговорюючи можливість розширення експортної діяльності на ринки країн Європейського Союзу необхідно зазначити ряд стримуючих факторів, поміж яких основними є: дорогий процес перереєстрації та дотримання умов ліцензування імпорту препаратів, які повинні відповідати Директивам Європейського Парламенту та Ради ЄС від 6 листопада 2001 р., а також Кодексу ЄС по лікарських препаратах, що використовуються для лікування людей. Залишається проблемним питання взаємного визнання сертифікатів належної виробничої практики як зі сторони ЄС, так і України.

Так, до країн ЄС препарат може бути імпортований за наявності уповноваженого імпортера, що знаходиться на території країн Європейського Союзу та відповідає за виведення препаратів на ринок та їх сертифікацію. У свою чергу, виробник, який імпортує до ЄС, повинен підтвердити наявність кваліфікованого персоналу та уповноваженого імпортера, створити прозору систему сертифікації кожної окремої серії препаратів, що імпортуються, забезпечити проведення аудиту виробничого процесу згідно вимог належної виробничої практики (GMP), отримати підтвердження, що сировина для виробництва, яка була ввезена із третіх країн, відповідає вимогам GMP [1].

Регулювання діяльності імпортерів та виробників в ЄС вирізняється більшою свободою підприємств та не передбачає жорсткого державного контролю, однак правила діяльності націлені на мінімізацію ризиків. Як приклад, бути власником реєстраційного свідоцтва на препарат та здійснювати торгівельну діяльність на ринку має право лише резидент ЄС.

Вихід на ринок ЄС також потребує значних фінансових вкладень у патентування винаходів. В ЄС існує два види патентів: національний та регіональний, який поширюється на шість основних країн ЄС. Що ж стосується решти – то у кожній країні патент повинен пройти валідацію винаходу, а вартість такої процедури становить 300-400 євро в одній країні, а також щорічно сплачувати збір за підтримку патенту в силі. Особливою проблемою для вітчизняних фармвиробників є труднощі з вибором товарного асортименту, який користувався б попитом у європейських споживачів. Попит в ЄС на фармпродукцію представлений переважно інноваційними препаратами та генериками високої якості, що виробляються на території країн Євросоюзу. Оскільки вітчизняні підприємства у своїй більшості є генеричними, а частка інноваційних препаратів у структурі виробництва є досить низькою, то далеко не всі підприємства у короткостроковій перспективі матимуть змогу вийти на ринок ЄС. За оцінками експертів, успіх гарантований компаніям, які зможуть по-перше, налагодити експорт інноваційних препаратів створених на рослинній основі, по-друге, оновити виробництво інноваційних генериків, що мають комбінований вплив та сильнішу терапевтичну дію та, по-третє, зможуть локалізувати частини виробничого процесу в європейських країнах [5].

Проведені автором дослідження показали, що рівень економічної безпеки прямо пропорційний ступеню експортної орієнтації компанії, однак географічна концентрація лише на ринках країн СНД, яка характерна для більшості вітчизняних виробників робить їх бізнес вразливим до чинників політичного характеру, відтак економічна безпека є нестійкою. Перспективними експортними ринками, що стануть запорукою економічної безпеки вітчизняних виробників є ринки країн ЄС. Економічними передумовами для цього є відносно низькі витрати виробництва й можливість пропозиції дешевших препаратів, що особливо актуально з огляду на економію бюджетних коштів, що виділяються країнами ЄС на реімбурсацію вартості препаратів. Досягнення такої стратегічної мети як завоювання ринків ЄС зумовлює необхідність як технологічної модернізації виробництва, так і інвестицій у наукові дослідження, розробку та клінічні випробування інноваційних препаратів. Офіційні заяви щодо зростання експорту на 25% автоматично після підписання договору про асоціацію з ЄС дають дещо спрощене уявлення про швидкість та простоту виходу на нові ринки та не враховують часу для технологічної, фінансової та маркетингової адаптації підприємств до умов висококонкурентного та інноваційного фармацевтичного ринку країн Євросоюзу [2, 3].

Як висновок, необхідно констатувати, що зростання рівня економічної безпеки шляхом активізації експорту до ЄС можливе за дотримання компаніями таких умов: по-перше, усвідомлення керівництвом та власниками фармацевтичного бізнесу важливості та економічної доцільності освоєння інноваційних ринків, по-друге, ініціювання через бізнес-асоціації прийняття законів та впровадження пільг для інноваційної діяльності, зокрема, створення технопарків та технополісів, зменшення ПДВ на імпорт високотехнологічного обладнання, по-третє, збільшення частки інноваційних препаратів в асортименті; по-четверте, спрямування нерозподіленого прибутку в інноваційну діяльність, по-п'яте, оптимізація управління оборотними активами фармацевтичних підприємств з метою генерування додаткових коштів для виходу на ринок ЄС.

Список використаних джерел:

1. Экспорт и импорт лекарственных препаратов: чем для украинцев ознаменуется начало зимы. Еже-недельник Аптека № 917 (46) от 25.11.2013г. – Режим доступа: <http://www.apteka.ua/article/261635>
2. Оласюк Г.П. Внутрішньоекономічний інструментарій управління системою економічної безпеки

фармацевтичних підприємств України [Електронний ресурс] /Г.П. Оласюк//Економіка. Реалії часу. – Збірник №5 (15). – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n5.html>

3. Оласюк Г.П. Інституційні засади управління системою економічної безпеки фармацевтичних підприємств України в умовах конкуренції [Електронний ресурс] /Г.П. Оласюк// Ефективна економіка. Електронний фаховий журнал Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2014. – №8. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3267>.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України: Режим доступу – www.ukrstat.gov.ua

5. Соглашение об ассоциации с ЕС: чего ожидать фармсектору Украины? Круглый стол на тему: «Реалии и перспективы фармацевтического рынка Украины vs Соглашение об ассоциации с ЕС» от 25.09.2014р.- Режим доступа: <http://www.apteka.ua/article/308764>

Пекна Г.Б.

кандидат економічних наук, доцент
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Україна в процесах інтеграції в європейське бізнес-середовище

Визначено особливості сучасного стану та перспективи розвитку міжнародної економічної діяльності України до європейського бізнес-середовища.

Аналіз форм міжнародної економічної діяльності України в європейському бізнес-середовищі показав, що європейський ринок поступово стає головним для національного експорту: у 2014 р. Євросоюз став головним торговельним партнером України. Обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС склався в обсязі 44 297,4 млн. дол. США або 35,8% від загального обсягу торгівлі України. Експорт товарів та послуг до країн ЄС за згаданий період становить 20 302,1 млн. дол. США або 31,8% від загального обсягу експорту товарів та послуг України. В свою чергу, обсяг імпорту з країн ЄС сформувався у обсязі 23 995,3 млн. дол. США або 40,0% від загального обсягу імпорту в Україну. У двосторонній торгівлі між Україною та Євросоюзом залишається негативне сальдо, яке зменшилось у порівнянні з 2013 роком на 7 117,4 млн. дол. США та склалося у розмірі 3 693,2 млн. дол. США [3].

З боку держав-членів ЄС основними торговельними партнерами України у 2014 р. стали ФРН (17,9%), Польща (13,5%), Італія (9,3%), Угорщина (7,0%), Великобританія (5,8%), Нідерланди (5,1). Характерною рисою регіональної структури експорту є його концентрація у двох країнах – Німеччині та Італії.

Євросоюз є єдиним міжнародним торговельним партнером України, де у минулому році зафіксовані позитивні тенденції зростання експорту. Поряд з цим, в усіх інших сегментах, як за торговельними потоками, так і за географічним виміром, спостерігаються від'ємні показники.

Загальний обсяг торгівлі товарами між Україною та ЄС у 2014 році становив 38 064,5 млн. дол. США або 35,1% від загального обсягу торгівлі товарами України. Експорт товарів до країн ЄС за згаданий період зафіксований в обсязі 17 004,7 млн. дол. США або 31,5% від загального експорту України. В свою чергу, обсяг імпорту товарів з країн ЄС за згаданий період становить 21 059,8 млн. дол. США або 38,7% від загального імпорту України.

З боку держав-членів ЄС основними торговельними партнерами України у 2014 р. у торгівлі товарами стали: ФРН (18,3%), Польща (15,0%), Італія (10,4%), Угорщина (7,8%), Нідерланди (4,9%), Франція (4,7%), Іспанія (4,7%). Основна частка українського експорту товарів припадала на Польщу (15,6%), Італію (14,5%), ФРН (9,4%), Угорщину (8,9%), Іспанію (6,9%) та Нідерланди (6,5%). Поряд з цим, найбільша кількість товарів ЄС ввезена на територію держави з Німеччини (25,2%), Польщі (14,6%), Італії (7,2%), Угорщини (7,0%) та Франції (6,0%).

Обсяг торгівлі послугами між Україною та ЄС у 2014 році склався в обсязі 6 834,7 млн. дол. США або 40,3% від загального обсягу торгівлі послугами України. У двосторонній торгівлі послугами між Україною та ЄС констатовано продовжує позитивне сальдо, яке збільшилось у порівнянні з 2013 р. на 959,5 млн. дол. США та склалося у розмірі 943,2 млн. дол. США .

Основними партнерами України в Євросоюзі у торгівлі послугами в 2014 р. стали Великобританія (19,4%), ФРН (16,5%), Кіпр (13,8%), Нідерланди (6,0), Австрія (5,2%), Польща (5,0%). Основна частка українського експорту послуг припадала на ФРН (16,5%), Великобританію (16,5%), Кіпр (11,6%), Нідерланди (7,3), Польща (5,1%), Австрія (5,1%). Серед послуг, наданих країнам ЄС, скоротилися обсяги транспортних послуг на 171,2 млн. дол. США, діло-

вих – на 135,2 млн. дол. США, пов'язаних з подорожами, – на 32,1 млн. дол. США, пов'язаних з фінансовою діяльністю, – на 24,7 млн. дол. США. Натомість зросли обсяги послуг у сфері телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних послуг на 113,9 млн. дол.

Головними імпортерами послуг з ЄС стали Великобританія (23,3%), Кіпр (16,6%), ФРН (16,4%), Австрія (5,4%), Польща (4,9%), Нідерланди (4,3%). Серед послуг, одержаних від країн ЄС, скоротилися обсяги роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності, – на 405,2 млн. дол. США, ділових – на 315,9 млн. дол. США, у сфері телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних – на 181,3 млн. дол. США, транспортних – на 129,4 млн. дол. США. Натомість зросли обсяги послуг, пов'язаних з подорожами, на 55,4 млн. дол. США [3].

Ринок європейських країн є перспективним для розвитку міжнародної економічної діяльності вітчизняних фірм. Однак міжнародної економічної діяльності слід брати до уваги такі труднощі, з якими зіткнулись зарубіжні компанії при адаптації економічної діяльності до умов європейського бізнес-середовища: дискримінаційна торгова політика із застосуванням пільгових митних зборів, нетарифних обмежень, адміністративних формальностей; селективне застосування принципу „взаємної вигоди”; високий рівень технічних бар'єрів [1].

Міжнародна економічна діяльність України в європейському бізнес-середовищі, незважаючи на доволі позитивні кількісні показники, на сьогодні залишається недостатньо ефективною: національний експорт характеризується моноспрямованістю та регіональною обмеженістю, його конкурентоспроможність залишається на низькому рівні [2].

Напрямами удосконалення міжнародної економічної діяльності України в європейському бізнес середовищі можуть бути наступні. На макрорівні пріоритетними напрямами визначено: створення національної стратегії міжнародної економічної діяльності, яка має визначати геополітичне місце країни, регіональні інтеграційні пріоритети у довгостроковій перспективі та програми їх реалізації.

Необхідною передумовою вдосконалення міжнародної економічної діяльності України на європейських ринках має стати завершення економічних реформ у країні, а саме: внутрішньої перебудови економіки, вдосконалення інституційної основи регулювання; спрощення процедур міжнародної економічної діяльності, створення сприятливого для економічної діяльності національного бізнес-середовища.

На мікрорівні визначені напрями включають: вдосконалення корпоративного управління та розвиток маркетингової орієнтації; розширення мережі маркетингових структур за кордоном, які мають забезпечувати організаційно-інформаційне супроводження експортерів; товарну диверсифікацію експорту; стимулювання виходу підприємств на зарубіжні ринки; створення єдиної інформаційної системи підтримки суб'єктів міжнародної економічної діяльності.

В контексті євроінтеграційної стратегії України адаптація міжнародної економічної діяльності до європейського бізнес-середовища має відбуватися при одночасному наближенні до нього характеристик національного середовища бізнесу. На сучасному етапі воно має набувати рис стабільності та передбачуваності, гармонійності економічного та соціального розвитку, демократичності, а надалі – передбачати зближення за ключовими елементами бізнес-середовища (економіка, право, політика), проте це має відбуватись виважено, з урахуванням наслідків в довгостроковій перспективі.

Список використаної літератури:

1. Радзівєвська С.О. Цивілізаційний фактор в міжнародному менеджменті та його значення в євроазійській інтеграції / С.О. Радзівєвська // Інші сфери економіки. – 2013. – С. 307-313.
2. Клименко І. В. Ризики європейського інтеграційного проекту: виклики та можливості для України: аналітична доповідь / І. В. Клименко, І. В. Ус; за ред. Я. А. Жаліла. – К.: НІСД, 2012. – 88 с.
3. Торговельно-економічне співробітництво Україна – ЄС / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade> – Представництво України при Європейському Союзі та Європейському співтоваристві з атомної енергії.

Стародубцева О.І.

кандидат економічних наук

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Оцінка нематеріальних активів компанії при здійсненні міжнародної угоди злиття / поглинання

Злиття та поглинання в Україні наразі мотивовані фінансовими проблемами власників бізнесу, подробиці угоди не є прозорими для спостерігачів, заможні західні інвестори покидають ринок через високі політичні ризики [3]. Наші спеціалісти продовжують вивчати теоретичні і практичні аспекти міжнародних угод злиття / поглинання з метою сприяти як кількісному, так і якісному розвитку даного ринку.

Проблема професіоналізації ринку злиттів та поглинань в Україні є актуальною; є певна потреба в подальшому вивченні як самого ринку і його результатів, так і процесів, які покладені в основу кожної угоди. Одним з найбільш суперечливих питань здійснення міжнародної угоди злиття / поглинання залишається проблема оцінки вартості бізнесу. Тема оцінки нематеріальних активів також є дуже актуальною і в країнах розвинених економік через такі нові можливості і виміри створення вартості компаній як розвиток ІТ-технологій і компаній, нових засобів масової інформації і комунікацій (соціальні мережі), тощо.

На відміну від матеріальних активів, нематеріальні активи не мають фізичної субстанції, але надають певні права та можливість отримувати економічні вигоди своєму правовласнику в разі їх здатності генерувати додану вартість або в разі продажу бізнесу.

В процесі ідентифікації нематеріальних активів застосовують критерії, надані в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 38 (IAS 38). До нематеріальних активів належать:

- актив, який можна відділити від основної суми контракту, активу чи зобов'язання; здатний згенерувати майбутні економічні вигоди, гарантовані контрактом або іншим легальним правом;

- актив, виявлення якого залежить від вірогідності створення і повернення майбутньої економічної вигоди, пов'язаної з ним, вартість якої можливо реально вирахувати [1].

За останні два десятиріччя стрімко зросла вартісна складова нематеріальних активів при укладанні угоди злиття/поглинання. Розрахунки компанії PriceWaterhouseCoopers підтверджують це: в 2003 році дослідження 100 угод злиття / поглинання в США виявило, що середня ціна угоди на 26% складається з матеріальних активів, на 22% – з нематеріальних, і на 52% – з «гудвілу» (goodwill – англ.), який являє собою різницю між реальною і балансовою вартістю компанії [8].

Зростання частки нематеріальних активів в структурі вартості компаній як світовий тренд може бути пояснена наступними факторами:

- розвиток сучасних інформаційних технологій і зростання кількості ІТ-компаній;
- зростання компаній, що надають послуги;
- розвиток аутсорсінгу.

В сучасному світі важливість матеріальних активів зменшується, адже компанії мають можливість заробляти незалежно від володіння фізичним майном та наявності виробничих потужностей, масового виробництва тощо. Навіть наявність офісу не є обов'язковою – для компаній, які працюють через комп'ютерні мережі. Відомий спеціаліст з маркетингу Філіп Котлер сказав про це: «Зараз багато компаній надають перевагу володінню брендами, ніж володінню

фабриками. Володіючи меншими фізичними активами і використовуючи аутсорсінг, ці компанії є більш вільними для отримання більших прибутків» [6].

Специфіка промислового сектору, до якого належать гравці злиття / поглинання, також впливає і на вартість компанії, і на вартість її нематеріальних активів. Наприклад, для одного сектору торгівельна марка компанії-цілі поглинання – це просто ім'я продукту, що не додає їй помітної вартості, а для іншої компанії її торгівельна марка є важливим носієм вартості, від якого переважно залежить успіх компанії. Французька група компаній LVMH, до якої належить унікальне портфоліо з 60 відомих брендів товарів розкоші (вина і алкогольні напої, мода і шкіряні вироби, парфумерія і косметична продукція, годинники і ювелірні прикраси, елітні мережі роздрібною торгівлі) так коментує цінність торгівельних марок на офіційній Інтернет-сторінці: «Сила цих марок є частиною надбання групи LVMH. Роки, а деколи й десятиріччя знадобилися для того, щоб створити їхній імідж. Мова йде про дійсно безцінне й незамінне надбання» [7].

В автомобільній галузі при здійсненні угоди злиття / поглинання вартість нематеріальних активів компанії буде складати 23.1% вартості компанії (дослідження KPMG в 2010 серед автовиробників, які приймали участь в угодах злиття / поглинання в якості компанії-цілі), при чому 21.8% вартості належить до нематеріальних активів, пов'язаних з клієнтами (клієнтська база, стосунки з корпоративними клієнтами, дилерська мережа); 9.8% – до нематеріальних активів, пов'язаних з технологією (технології виробництва, наявні наукові розробки, дослідження і проекти); і 7.8% – до нематеріальних активів, пов'язаних з маркетингом (бренд) [8].

Таким чином, основні важливі аспекти оцінки нематеріальних активів компанії полягають в чіткому визначенні ринкової кон'юнктури для ринку злиттів / поглинань і ринку продуктів, які виробляють компанії – гравці злиття / поглинання, а також комбінації категорій нематеріальних активів компанії-цілі, здатних слугувати джерелом створення доданої вартості в об'єднаній компанії.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності (IAS) 38 «Нематеріальні активи» // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias38>
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності IFRS 3 «Об'єднання бізнесу» // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs3>
3. Пенцак Е. 6 трендов рынка слияний и поглощений. Форбс Украина. // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://forbes.ua/selfeducation/reports/1358969-6-trendov-rynka-sliyanij-i-pogloshchenij>
4. Положення (стандарт) фінансового обліку бухгалтерського обліку №8 «Нематеріальні активи»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 листопада 1999р. № 750/4043. Верховна Рада України // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Intangible Assets and Goodwill in the context of Business Combinations – An industry study. // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.kpmg.com/PT/en/IssuesAndInsights/Documents/Intangible-assets-and-goodwill.pdf>
6. Kotler, Philip. Marketing insights from A to Z: 80 concepts every manager needs to know / Philip Kotler – John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2003. 206
7. LVMH – офіційна веб-сторінка компанії. // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.lvmh.ru/the-group/presentation-du-groupe/mission-et-valeurs-du-groupe>
8. Yu, Peter. – Intangible Assets Playing an Important Role in M&A Deals // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.pwc.tw/en/challenges/financial-advisory/indissue0268.jhtml>

Бенмасуд Набел Мохамед

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Одягайло Б.М., доктор економічних наук, професор

Пріоритетні напрямки економічних взаємин між країнами ЄС та МАГРИБу

В тезах з допомогою мультиплікаторів показано більш значне зростання економіки двох регіонів з врахуванням факторів зовнішнього впливу: для ЄС – експорту, для МАГРИБу – імпорту.

Усвідомлюючи інтенсивність міжнародних економічних відносин у глобалізованому світі, розвитку міжрегіональних та мегарегіональних відносин, відмітимо – актуальність проблеми європейсько-арабських економічних відносин, як особливого сектору світової економіки, незаперечна. В даний час відносини ЄС з середземноморськими країнами регулюються одночасно трьома взаємопов'язаними ініціативами, що сполучують багатосторонній та двосторонній підходи – Європейсько-Середземноморське партнерство (Барселонський процес), Європейську політику сусідства та співробітництва, а також Союз для Середземномор'я.

Ми звертаємо увагу на той факт, що найбільш точно взаємозв'язки країн відображаються функціями основних макроекономічних показників [1, с. 245- 253].

Функції макроекономічних показників будуть мати вигляд:

$$Y=C+S+G+NX, \text{ або } Y=C+I+EX$$

$$\text{при } S=I; C=C_0+cY(1-t); S=S_0+sY; c=1-s; I=I_0-8r;$$

$$EX=EX_0+exY^*; EX^*=EX_0^*+ex^*Y; IM=IM_0+imY; IM^*=IM+im^*Y^*;$$

$$M=D+R; D_m=S_m; S_m=M; D_m=D_0+0,65Y+60r;$$

$$D_m=\frac{M}{P}; R=R_0+\Delta R; R^*=R_0^*+\Delta R^*; BP\equiv\Delta R\equiv-\Delta R^*$$

де Y – ВВП, C – споживання, S – заощадження, I – інвестиції, IM – імпорт, EX – експорт, N – чистий експорт, P – рівень цін, T – бюджетні надходження, G – бюджетні видатки, M – грошова маса, D_m – попит на гроші, S_m – прозиція грошей, R – грошові резерви Нацбанку, BP – платіжний баланс, c – гранична схильність до споживання, s – гранична схильність до заощаджень, ex – гранична схильність до експортування, im – гранична схильність до імпортування, r – процентна ставка, t – ставка оподаткування.

При цій методиці дослідження чітко проявляються недоліки та фіксуються ризики. Використовуючи вихідні макроекономічні показники для двох субрегіонів та їх функції можна визначити економічні мультиплікатори для кожного субрегіону.

Вихідні дані для розрахунку моделі взаємодії економік груп цих країн наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку моделі взаємодії економік двох таборів країн та вибору економічної політики і стратегічних пріоритетів*

№ п/п	G	Sm	Dm	M	R	\bar{P}	r	c	s	exx	im _x	t
МАГРИБ	196	722	657	866	326	1,1	2,3	0,29	0,35	0,36	0,13	14,6
Країни ЄС	2816	9531	9253	9817	553	1,03	3,4	0,42	0,28	0,29	0,28	17,8

* розраховано автором за даними джерела [2]

Тепер знайдемо економічні мультиплікатори для кожної групи країн (див. таблицю 2).

Таблиця 2

Економічні мультиплікатори для країн МАГРИБу та групи країн ЄС

Формула розрахунку	МАГРИБ	Країни ЄС
$Mult = 1/(1-MPC*(1-t))$	$1/(1-0,29*(1-0,146)) = 1,65$	$1/(1-0,42*(1-0,178)) = 2,08$
$Mi = AY/AI$	$377/367 = 1,03$	$2227/2829 = 0,79$
$MeX = AY/AEX$	$377/304 = 1,24$	$2227/1304 = 1,71$
$Mim = AY/AIM$	$377/136 = 2,77$	$377/304 = 1,24$
Mult без іноз. впливу = $1/(1-MPC+MPI_m)$	$1/(1-0,29+0,13) = 1,19$	$1/(1-0,42+0,28) = 1,16$

Аналіз мультиплікаторів свідчить про те, що мультиплікатори з врахуванням впливу і зовнішніх, і внутрішніх факторів показують більш значне зростання економіки обох регіонів, ніж без врахування факторів зовнішнього впливу. В той же час. Найзначніше на Європейську економіку впливає експорт, а на економіку МАГРИБу – імпорт. Це і є пріоритетні напрямки взаємин між обома групами країн в наш час.

Список використаних джерел:

1. Одягайло Б.М. Генеза та глобалізаційна адаптивність економічної системи (інституціональний підхід). Монографія. – Львів, 2006 – с. 380.
2. Джерело: total-rating.ru

Григор'єв М.Г.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Мельник В.А., кандидат економічних наук, доцент

Можливості використання досвіду міжнародного іпотечного кредитування в Україні

В даній роботі проведено аналіз перспектив використання міжнародного досвіду іпотечного кредитування в Україні.

Демографічний бум і швидке зростання кількості людей в світі викликає проблему з житлом і нерухомістю серед різних шарів населення. Для вирішення цього питання в світі набиває все більшої популярності практика іпотечного кредитування – надання грошей під заставу нерухомого майна.

Іпотечне кредитування є важливим чинником стимулювання економічного розвитку, сучасним фінансовим методом, ефективно використання якого в змозі забезпечити збільшення надходжень інвестицій в економіку України. Як свідчить зарубіжний досвід, воно сприяє об'єднанню ринків нерухомості, фінансових послуг, фондового ринку та ряду суміжних ринків. Щодо житлового інвестування, то іпотека є найбільш ефективним механізмом розв'язання житлових проблем населення.

В Україні ринок іпотечного кредитування лише розвивається, і, як результат, існує ряд недоліків. В зв'язку з цим, вивчення і використання міжнародного досвіду є одним із шляхів вдосконалення ринку іпотечного кредитування в Україні.

Головною умовою ефективного розвитку іпотеки є мінімальні ризики кредиторів при такому кредитуванні, а також доступність та безпечність таких кредитів для позичальників. Для цього повинна існувати належна законодавчої і нормативної бази для правового забезпечення прав як кредиторів так і позичальників. У відповідності до українського законодавства, при іпотечному кредитуванні більше прав мають кредитори, особливо при невиконання боржником свої зобов'язань. При цьому особливої уваги заслуговують питання захисту неспроможного боржника за договором іпотеки в США. У відповідності до законодавства, питання реалізації застави може вирішуватися лише судом навіть у тому випадку коли це права передбачене кредитним договором. В окремих штатах законодавчо встановлено право боржника, заставлена нерухомість якого підлягає продажу з торгів, відновити своє право на дану нерухомість. Заставлена нерухомість може бути викуплена боржником на торгах за оголошеною стартовою ціною. Боржнику, за виданням судового наказу, надається розстрочка по виплаті стартової ціни. У багатьох штатах в США передбачається судовий контроль над продажем заставленої нерухомості, що не дозволяє занизити ціну на нерухомість, яка підлягає продажу з торгів. Тобто, в США чітко простежується спрямованість законодавчого регулювання на захист інтересів позичальників – фізичних осіб у сфері іпотечних відносин.

У США рефінансуванням іпотечних кредитів займаються такі великі агентства, як Fannie Mae і Freddie Mac. Варто зазначити, що саме через проблеми в цих структурах і почалася криза 2008 року. В принципі особливих відмінностей між українською і американською іпотекою майже немає. Схема отримання одна і та ж: позичальник приходиться в банк, отримує схвалення на кредит і купує квартиру в іпотеку.[2]

При цьому, процентні ставки на іпотечні кредити в нашій країні значно вище ніж в зарубіжних країнах. Крім того, українські банки не займаються наданням іпотечних кредитів на покупку нерухомості в інших країнах світу. Перш за все, через високу затратність процедур перевірки зарубіжного об'єкта нерухомості, організувати які довелося б банкам-кредиторам.

В розвинених країнах іпотечне кредитування розвине значно сильніше, ніж в Україні. А громадяни не так бояться довгострокових кредитів, тому що там всі звикли жити в борг. Так американці спокійно беруть житлову позику на 30 років [1].

У Німеччині система житлового кредитування досить серйозно відрізняється від американської. Там фактично діють дві схеми придбання житла в кредит. Перша – це стандартний іпотечний кредит. Ставка кредитування при цьому складає близько 4,5%. Однак при цьому пред'являються досить жорсткі вимоги до позичальників. Наприклад, кредит видають лише у тому випадку, якщо у клієнта вже є на руках як мінімум 20% від вартості нерухомості (наш мінімум зараз – 10%, а деякі банки і зовсім пропонували до недавнього часу іпотеку без початкового внеску). При цьому щомісячний платіж повинен становити не більше 35% від доходів сім'ї, а максимальний термін кредиту обмежується 20 роками [1].

Друга форма вирішення житлового питання – німецька модель накопичення та кредитування будівельних ощадних кас (Vausparkasse). Схема роботи будівельних ощадних кас наступна: майбутні позичальники якийсь час накопичують гроші на рахунку, а потім одержують пільговий кредит за ставкою нижче ринкової. По суті, таким чином формується внутрішнє рефінансування [2].

Швеція вважається однією з найстабільніших країн Європи в якій держава створює максимально комфортні умови для життя громадян. Наприклад, в Україні банки зазвичай дають кредит лише до настання пенсійного віку. Тобто, якщо чоловікові 40 років, то взяти іпотеку на 25 років він не зможе – максимум на 20. У Швеції з цим набагато простіше. Іпотечний кредит банк може видати і на 70 років (наприклад, якщо у позичальника не вистачає коштів для погашення житлової позики в більш короткі терміни).

Отже, основною вадою українського ринку іпотечного кредитування, з точки зору автора, є спрямованість законодавства на більший захист кредитора ніж позичальника, та високий рівень недовіри до позичальника як зі сторони банку – позичальника, так і НБУ. Високий рівень недовіри, і жорстка класифікація кредитоспроможності створюють ряд суттєвих перешкод для бажаючих отримати кредит. Однак не можна сказати, що такі перестороги в сучасних умовах є надмірними в нинішній ситуацію в країні, коли відносна більшість банків є нестабільною. Проте, якщо вирішувати проблему за проблемою поступово, і орієнтуватись на країни с багатим досвідом і налагодженою системою іпотечного кредитування, український ринок вийде на конкурентоздатний рівень.

Список використаних джерел

1. Кручок С. І. Іпотечне кредитування : європейська практика та перспективи розвитку в Україні / С. І. Кручок. – К. : Урожай, 2008.
2. Офіційний сайт Української національної іпотечної асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.unia.com.ua.

Yevtushenko Valeria

student

University of Economics and Law "KROK"

Valentyna Melnyk, Ph.D., Associate professor

Peculiar properties of development of Denmark international trade in the post crisis period

This work is devoted to analyze export and import schemes of Denmark in the period after the financial crisis

Economy won't exist without participating different countries in international relations. Denmark has a great experience in internal and external trade despite the strong financial crisis, due to its high degree of openness to international trade and to the high level of financialization of its economy. In this case, Denmark have made some decisions to improve its economy and increase its international status in the world market.

Denmark is one of the most trade-oriented economies in the world. As a base for exporting, Denmark has many advantages. Its key location as the only Scandinavian country connected to mainland Europe, plus its position on the Baltic sea, gives it access to lucrative markets for both EU and non-EU countries. Its extensive infrastructure and well-educated, high-skilled workforce also help promote trade and foreign investment. Denmark's international trade is attributed to many different countries inside as well as outside the European Union (EU) and comprises trade in goods as well as trade in services. The most important trading partners for Denmark are Germany, Sweden and Great Britain. Trade with countries outside the EU, e.g. USA and China, also play a significant role. The statistics related to International Trade are used as input – together with other sources – for the balance of payments statistics.

The International trade in goods (products) statistics describes the development in Denmark's international trade in goods (imports and exports) with EU countries and non-EU countries. Machines, foods and medicine are among the most important groups of exported goods.

The International trade in services Statistics describes the trade in services (imports and exports) with other countries. International trade in services is used in the compilation of the Balance of payments. Services comprise all intangible goods, e.g. transport services. Transport by sea is by far the most important service for Denmark.

Total external trade

Kind: TOTAL | Seasonal adjustment: **Seasonally adjusted** | Imports and exports:

As we can notice Denmark international trade has a great impact on the world economy, despite the financial crisis in 2008. However, profiting from the resumption of trade, Denmark has experienced a more dynamic economic recovery than its European neighbors. GDP growth is estimated at 2% in 2010.

Sources:

1. International Monetary Fund. International Financial Statistics Yearbook 2014 [Electronic resource]. – Access regime <http://www.imf.org/external/index.htm>
2. Statistics Denmark [Electronic resource]. – Access regime <http://www.dst.dk/en/Statistik/emner/udenrigshandel.aspx#>
3. Federation of International Trade Associations [Electronic resource]. – Access regime <http://www.fita.org/aboutfita.html>

Коляда С.М.

студентка магістратури

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Науковий керівник: Ботьботенко І.В., кандидат економічних наук

Практичний досвід застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в вітчизняному бізнесі-середовищі

Розглянуто практичний досвід використання міжнародних стандартів фінансової звітності вітчизняними суб'єктами господарювання. Визначено основні труднощі застосування МСФО в Україні.

На світовому ринку Україна є економічно вигідною країною для закордонних інвесторів, проводить експортну та імпорتنу політику. Виходячи з цього, фінансовий і господарський сектор зацікавлені в безпосередній співпраці зі світовими бізнес-партнерами та інвесторами. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) дозволяють зблизитися з закордонними контрагентами максимально близько та прозоро. МСФЗ – це стандарти фінансової звітності, які ефективно підвищують прозорість та зрозумілість інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визначення доходів і витрат, оцінювання активів і зобов'язань [1, с. 113]. У 2011 році Україна зробила крок на зустріч світовій економіці і розпочала політику впровадження МСФЗ в фінансовий, а згодом і господарський сектор, але цей процес йде дуже повільно.

За даними дослідження практики застосування МСФЗ в Україні, проведеного Радою незалежних бухгалтерів та аудиторів, виявилось, що МСФЗ фактично не імplementовані в Україні, цільова аудиторія не готова застосовувати такі стандарти фінансової звітності. Так, із загальної кількості опитаних респондентів тільки 33% вважають виправданим та потрібним кроком перехід їх компаній на застосування МСФЗ, при цьому 18% з них, це компанії із іноземним статутним капіталом. Слід зазначити також, що тільки 64% опитаних респондентів обирають професійне навчання МСФЗ, всього 10% бухгалтерів та аудиторів намагаються опанувати стандарти самостійно, а 26% взагалі нічого не знають МСФЗ [2, с. 27].

Послідовність та етапи впровадження МСФЗ в Україні викладено у Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні [3], основні положення якої спрямовано на створення організаційно-правових умов застосування вітчизняними суб'єктами підприємницької діяльності МСФЗ для складання фінансової звітності. Стратегія спрямована на удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства ЄС та підкреслює державний характер регулювання бухгалтерського обліку.

Поступове виконання зазначених заходів органами державної виконавчої влади свідчить про неминучість запровадження МСФЗ в Україні. За законодавчими нормами в обов'язковому порядку складати фінансову звітність за МСФЗ повинні такі особи:

- ПАТ, банки, страхові компанії – починаючи з 01.01.12 р.;
- підприємства, що здійснюють такі види діяльності:
 - надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення (група 64 КВЕД ДК 009:2010), а також недержавне пенсійне забезпечення (група 65.3 КВЕД ДК 009:2010), – починаючи з 01.01.13 р.;
 - допоміжну діяльність у сферах фінансових послуг та страхування (група 66 КВЕД ДК 009:2010), починаючи з 01.01.14 р.

Якщо підприємство приймає рішення про використання МСФЗ, то за П(с)БО звітність уже не подається. Питання щодо добровільного переходу на застосування МСФЗ підприємства вирішують на власний розсуд. Проте, вважаємо, що перехід до МСФЗ – звітності для переважної більшості вітчизняних підприємств на сьогодні є завчасним кроком, оскільки існує низка перешкод об'єктивного та суб'єктивного характеру, що можуть значно ускладнити роботу бухгалтерам при використанні МСФЗ – формату.

Почнемо з того, природа МСФЗ ґрунтується на «англійському» менталітеті, стилістика викладення, яка в них використовується, далеко не завжди зрозуміла для застосування у вітчизняному обліку. У вітчизняних традиціях – чітке викладення сутності проблеми та її рішення, а в зарубіжних – описовий підхід з «ліберальною» стилістикою: «може використовуватися», а не «має використовуватися». Для вітчизняної практики обліку таке викладення є неприйнятним, оскільки створює неоднозначну множинність трактування щодо застосування певних норм. До того ж ця проблема посилюється і нечіткістю перекладу окремих положень [4, с. 255]. Вітчизняні П(с)БО створювалися на основі МСБО, по суті вони є «усіченим» варіантом МСФЗ. Хоча національні положення неодноразово зазнавали справедливої критики, з багатьох питань вони зручніші у застосуванні. Так, обсяг МСФЗ, які на сьогодні налічують понад 3500 сторінок, значно перевищує обсяг П(с)БО. Бухгалтер для практичного застосування МСФЗ має не просто з ними ознайомитися, а докладно їх проаналізувати, вивчаючи додаткові матеріали, які роз'яснюють особливості використання МСФЗ. Така робота потребує значних витрат часу. До того ж при складанні МСФЗ – звітності підприємства повинні розкривати інформацію про те, як стандарти, що не діють, вплинуть на їх звітність у майбутньому. Враховуючи ту обставину, що відкритого доступу до таких стандартів немає, підприємство стикається з проблемою нормативного забезпечення обліку за МСФЗ.

Слід врахувати й таку обставину, що МСФЗ базуються на використанні облікових принципів, а не правил. Саме із цієї причини їх запровадження гальмується і в США, де US-GAAP стандарти також ґрунтуються на чітких правилах. Бухгалтер при складанні МСФЗ – звітності має вирішувати багато питань, виходячи із власної професійної думки [4, с. 256]. Такий підхід є незвичним не тільки власне для самого бухгалтера, а й для користувачів фінансової звітності, оскільки завжди існує ймовірність похибки через суб'єктивність судження. Національні П(с)БО враховують ці аспекти, чітко регламентуючи застосування певних норм. Слід зазначити, що МСФЗ практично не використовують формалізовану форму фінансової звітності, тобто в МСФЗ відсутні окремі стандарти щодо кожної форми звітності, крім Звіту про рух грошових коштів. До того ж в міжнародній практиці не існує чітко регламентованого Плану рахунків – рахунки встановлюються підприємствами на свій розсуд. Ця обставина вносить додаткове непорозуміння до вітчизняної практики ведення бухгалтерського обліку.

З огляду на викладене, можемо констатувати, що вітчизняні суб'єкти господарювання знаходяться в стані перманентної готовності до застосування МСФЗ через відсутність повної та змістовної інформаційно-аналітичної бази з питань практичного застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. *Кацель М. К.* Відкрита Міжнародна інтернет-конференція: МСФЗ для малого та середнього бізнесу: міжнародний досвід та впровадження в Україні/ – 2014 р. – №9 – С. 111–118.
2. Дослідження практики застосування МСФЗ в Україні: експертне опитування / *Рада незалежних бухгалтерів та аудиторів* – 2014 р. – №13 – С.23–39.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 № 911-р «Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні» [Інтернет-ресурси]/Кабінет Міністрів України – Електрон. дан. – Кабінет Міністрів України 2011. Режим доступу <http://www.kmu.gov.ua/>, вільний. – Загл. з екрану.
4. *Больботенко І.В.* Міжнародні стандарти фінансової звітності в діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання / *І.В. Больботенко, Л.Я. Тринька.* – Ефективність управління в процесі реформування: макро- та мікроекономічні аспекти: Колективна монографія / За наук. ред. проф. Радіонової І.Ф. – ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», – 364 с.

Абубакар Муми

аспірант

ВУЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Научний керівник: Рокоча В.В., доктор економічних наук, професор

Український банківський бізнес: адаптація к європейським вимогам

Тезиси присвячені виявленню проблем вихода українського банківського бізнесу на європейський ринок. Определены факторы, сдерживающие интеграцию украинских банков в европейское экономическое пространство.

Одной из ключевых предпосылок реформирования украинской экономики, обеспечения ее устойчивого роста является создание сильной банковской системы. Сейчас банковские учреждения играют решающую роль в накоплении сбережений населения, кредитовании инвестиционных и потребительских расходов. В то же время, банковский сектор характеризуется значительной неразвитостью, недостаточным объемом банковского капитала и незаинтересованностью в кредитовании экономики. Банковский сектор остается слабым и неспособным существенно влиять на реальный сектор экономики. Национальный банк Украины, получая значительную помощь, сделал существенные шаги на пути к реализации базовых институциональных мер по регулированию современного рыночно ориентированного банковского сектора для поддержки быстро растущего частного сектора.

Материалы и методы. Информационной базой работы является официальная отчетность украинских банков и другие информационно-статистические материалы, законы Украины, регулирующие хозяйственную деятельность, внутренние нормативные документы коммерческих банков, экономические газеты, журналы, монографии, а также учебники.

В исследовании применялся комплекс общенаучных методов: индукции и дедукции, анализа и синтеза, классификации, а также сравнительного анализа.

Результаты. Дальнейшее развитие банковской системы Украины невозможно без учета объективных процессов мировой финансовой глобализации и особенностей развития экономики в условиях евроинтеграции. Учитывая это, банковскую систему целесообразно исследовать с позиций особенностей ее развития в условиях евроинтеграции.

При разработке дальнейших рекомендаций целесообразно исходить из двух базовых положений:

1. Чем быстрее и эффективнее адаптируется банковская система к условиям финансовой деятельности в ЕС, тем быстрее будет продвигаться процесс евроинтеграции Украины.

2. Стратегическим субъектом рынка в Украине в процессе адаптации банковской системы к деятельности ЕС является Национальный банк, который наделен правом, через Президента Украины и Кабинет Министров Украины, внесения изменений в законодательство и на которого возложены функции по надзору за банковской деятельностью.

Важным аспектом является определение цены на банковские ресурсы. Сейчас цена на банковские ресурсы в Украине является завышенной. С одной стороны, банковская система несет большие расходы, которые стремится покрыть за счет высоких процентов за кредит. С другой стороны, потребность в кредитных ресурсах побуждает банки активно привлекать депозиты, платя за них несколько завышенную цену. Национальному банку Украины необходимо принять меры с тем, чтобы цена на ресурсы определялась, исходя из учетной ставки НБУ или ставки рефинансирования. Однако, в Украине учетная ставка НБУ на данный момент состав-

ляет 22% годовых. [5] Это катастрофически большая сумма по сравнению с европейскими странами, что не позволяет снизить процентные ставки коммерческих банков по кредитам. Например, в Новой Зеландии учетная ставка составляет 2,75%. [1]

Таким образом, Национальному банку Украины необходимо проводить гибкую курсовую политику, направленную на умеренную ревальвацию курса гривны, создать благоприятные условия для нерезидентов по инвестиционному климату, провести репатриацию украинских капиталов, пополнять золотовалютные резервы, обеспечить устойчивое положительное сальдо платежного баланса.

Стратегической целью для Украины на данном этапе является создание сильной, дифференцированной и эффективной банковской системы, приоритетами которой являются:

- совершенствование законодательства в сфере банковской деятельности с учетом директив ЕС;
- укрепление независимой позиции Национального банка Украины, как эмиссионного банка государства, а также финансового агента Правительства;
- активизация роли банковского сектора в процессе экономического роста путем дополнительной капитализации банков, улучшение безопасности хозяйственного оборота, проведение соответствующей политики развития конкуренции на рынке долгосрочных кредитов и тому подобное;
- проведение Национальным банком Украины эффективной валютной политики, направленной на развитие валютного рынка, с целью укрепления конкурентной среды и уменьшения затрат на финансовое посредничество, а также обеспечения стабильности валютного курса и бесперебойности международных расчетов;
- обеспечение независимости банков от непосредственных вмешательств административной власти;
- проведение институциональных реформ в сфере функционирования центрального банка страны, которые бы обеспечили постепенный переход на реализацию макроэкономической политики в соответствии со стандартами Европейского Союза;
- усовершенствования инспектирования и дистанционного надзора;
- внедрение стратегии монетарной интеграции с зоной евро.

На современном этапе развития Украины важным остается вопрос адаптации национального законодательства к нормам европейского права, что, в свою очередь, является предпосылкой для создания углубленной зоны свободной торговли между Украиной и Европейским Союзом. Адаптация законодательства Украины предусматривает комплекс мер по приближению национального законодательства к европейским стандартам, утвержденных Конвенцией адаптации законодательства Украины к законодательству ЕС.

Законодательные основы адаптации закреплено Законом Украины «Об Общегосударственной программе адаптации законодательства Украины к законодательству Европейского Союза», Соглашением о партнерстве и сотрудничестве, Планом взаимодействия Украины между странами Европейского союза.

Среди основных направлений анализа соответствия банковского законодательства Украины требованиям Европейского Союза необходимо выделить следующие: основание и осуществление банковской деятельности; внедрение надежных схем гарантирования вкладов; создание адекватных систем регулирования платежей; осуществление банковского надзора.

Выводы. Для адаптации к европейским требованиям украинскому банковскому бизнесу необходимо: изменить законодательную базу под требования ЕС; урегулировать цены на банковские ресурсы; улучшить инвестиционный климат.

Список использованных источников:

1. Офіційний сайт валютного ринку «Форекс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.forexua.com/ru/analytic/rates>.

2. Група Всемирного банка [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://russian.doingbusiness.org/>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Панченко Ю. Європейський ринок. Ми його втрачаємо? [Електронний ресурс] / Юрій Панченко // Європейська правда. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/02/17/7030948/>.
5. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53647

Ніколаєв Д.Г.

ст. викладач

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Технічні бар'єри зовнішньоторговельної експансії українських підприємств на ринок ЄС (проблеми адаптації вітчизняних експортерів до європейських технічних стандартів)

Наприкінці березня 2012 року в Брюсселі заступник міністра закордонних справ Павло Клімкін, який очолював українську делегацію, і голова делегації ЄС Мирослав Лайчак парафували Угоду про асоціацію, що передбачає створення Зони поглибленої та всеосяжної вільної торгівлі (Deep and Comprehensive Free Trade Area – DCFTA). Документ належало підписати 29-30 листопада 2013 року на Саміті Східного партнерства у Вільнюсі. Однак чим ближче до саміту, тим менше ставало бажання президента України Віктора Януковича підписати угоду з Євросоюзом. І, врешті-решт, В. Янукович відмовився від підписання. Це своє рішення він прямо пояснив європейським партнерам тиском з боку Росії.

Одразу після непідписання в Києві почалися трагічні події, що призвели до людських жертв і зміни влади, в результаті чого сторони повернулися до обговорення можливості підписання даного договору. І спочатку 21 березня 2014 року прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк у Брюсселі підписав політичну частину Угоди про асоціацію з ЄС, а потім 27 червня 2014 року вже президент України Петро Порошенко підписав також й економічну її частину.

1 листопада 2014 року Україна і ЄС почали тимчасове застосування Угоди про асоціацію (крім частини, що стосується DCFTA). А з початку 2016 року очікується початок дії безпосередньо DCFTA. Весь цей час з листопада 2014 року українська влада і бізнес активно переймали євростандарти і норми і готували дорожні карти для підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Угода про асоціацію виглядає переконливо – близько тисячі сторінок тексту. Більша його частина присвячена взаємному відкриттю ринків: максимум через п'ять років вони повинні бути повністю відкриті один для одного, а торгівля стане безмитною. На деякі товари, наприклад на шоколад і пиво, мита будуть скасовані відразу після вступу угоди в силу. Для більш чутливих українських товарів, таких як сільгосппродукція, текстиль, меблі, будматеріали передбачені перехідні періоди два і п'ять років. Протягом цього часу європейські виробники не зможуть безмитно ввозити в Україну перераховані товари. За цей час українським виробникам належить підтягнутися до стандартів Євросоюзу, щоб на рівних конкурувати з європейцями.

Згідно з дослідженням Інституту економічних досліджень і політичних консультацій та Німецької консультативної групи Україна тільки виграє від торгової та економічної інтеграції з Євросоюзом. Добробут країни виросте в середньостроковій перспективі на 4,3%, а в довгостроковій – на 11,8%. А згідно з недавніми даними Європейської комісії, ефект від виконання Угоди про зону вільної торгівлі (DCFTA) може забезпечити Україні в середньостроковій перспективі приблизно 6% додаткового ВВП. Найбільшу вигоду від реалізації DCFTA отримують такі галузі: текстильне виробництво, сільське господарство і продовольчі товари, виробництво рослинної олії і кольорових металів, а також IT-індустрія.

Експерти попереджають і про певні ризики. Їм будуть піддані підприємства, які не зумі-

ють пристосуватися до європейських вимог в плані якості продукції. Це зробить їх менш ефективними і конкурентоспроможними порівняно з виробниками з Євросоюзу. Такій загрозі схильні, зокрема, компанії, захищені зараз митними тарифами. До цієї категорії належать виробники м'ясної та молочної продукції, цукрозаводчики, представники консервної та плодоовочевої галузей. Після лібералізації товарообігу з Євросоюзом значна частина підприємств з цих секторів з великою часткою ймовірності можуть постраждати в результаті нерівної конкуренції з європейцями.

На думку ряду експертів, найбільшою проблемою для українських підприємств при виході на європейські ринки виступають технічні бар'єри, які досі існують між ЄС та Україною.

Мова йде про те, що в світі називають технічними правилами і стандартами, а в Україні – системою технічного регулювання. В Угоді про асоціацію це статті 53-58 та Додаток III.

Згідно цих частин Угоди європейський ринок відкриється для наших товарів тільки у випадку, якщо Україна виконає кілька завдань і одна з них – докорінна зміна системи технічного регулювання. Вона повинна працювати за європейським зразком.

В Угоді передбачено, що перехід до європейських технічних правил і стандартів в Україні відбуватиметься на протязі від двох до п'яти років, залежно від виду продукції. Наприклад, протягом двох років Україна повинна підготуватися до застосування європейських норм при виробництві продукції машинобудування або засобів індивідуального захисту (всього дев'ять видів продукції за два роки), а для систем управління залізницею або будівельних виробів, наприклад, передбачені більш тривалі терміни – п'ять років і аж до 2020 року.

Коли Україна завершить виконання всіх передбачених планом переходу дій відносно перших видів продукції, вона підпише як окремий протокол до Угоди про асоціацію так звану Угоду про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА).

Дія Угоди АСАА поступово, у міру виконання Україною зазначених вище дій, буде поширюватися на різні види продукції.

Початок дії Угоди АСАА відносно відповідного виду продукції означатиме вільний доступ цієї української продукції на ринки держав-членів ЄС, який об'єднує понад 460 млн. споживачів, а також Норвегії, Ісландії та Ліхтенштейну, які входять до Європейської економічної зони (ЕЕА) і Європейської асоціації вільної торгівлі (ЕФТА), Швейцарії (також член ЕФТА), Туреччини та більшості країн Африки (!), які хоч і не входять до ЄС, але або прийняли його закони, стандарти та процедури оцінки відповідності, або перебувають у процесі їх застосування.

Поки ж (поки процес переходу української системи технічного регулювання на європейські стандарти не завершений), вітчизняні підприємства можуть самостійно переходити на європейські гармонізовані стандарти. Звичайно, це передбачає серйозні фінансові витрати.

Втім, Євросоюз готовий надати фінансову і технічну підтримку для підвищення конкурентоспроможності української економіки. На адаптацію до європейських стандартів Україні вже виділені 80 млн. євро. Кошти будуть витрачені на впровадження більш 300 директив Євросоюзу і оснащення обладнанням лабораторій з сертифікації товарів. Крім того, Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) підтвердив, що планує надати допомогу представникам малого та середнього бізнесу України, Молдови та Грузії, до 3 млрд. євро саме на адаптацію виробництв названих країн до стандартів ЄС. Причому частина коштів буде надана на безповоротній основі.

Отже, як бачимо, лібералізація торгівлі з Європейським союзом, яка передбачена в рамках поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі надасть нашим національним виробникам ряд можливостей з нарощування експорту своєї продукції в країни-члени ЄС. З іншого боку, перед українськими експортерами вже стали ряд викликів, які їм належить прийняти при виході на ринки країн-членів ЄС. Ці виклики полягають як в площині оптимізації самого бізнесу, так і в адміністративно-юридичних особливостях, таких як відповідність експортованої продукції стандартам ЄС, наявність необхідних документів та ліцензій для експорту тощо.

І хоча безлічі компаній доведеться модифікувати свої виробничі процеси, в довгостроковій перспективі результати принесуть свої плоди: українські компанії одержать більш легкий доступ на ринок ЄС і стануть більш конкурентоспроможними в глобальному масштабі, оскільки стандарти ЄС широко визнані в усьому світі.

У кожному разі, модернізація промисловості – нагальна необхідність для України: вимога до впровадження міжнародних виробничих стандартів є невід’ємною частиною цього процесу модернізації. Поєднання цільової допомоги, інвестицій і консультацій дозволять їм легше пристосуватися до нових умов.

Руденко Ю.В.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Мельник В.А., кандидат економічних наук, доцент

Можливості використання міжнародного досвіду мотивації персоналу на підприємствах України

В даній роботі проведено аналіз перспектив використання міжнародного досвіду мотивації персоналу на підприємствах України.

Сьогодні, разом з процесами зміцнення ринкових відносин, в економіці України також позначився перелом у сфері трудової мотивації персоналу. Державні, приватні та корпоративні підприємства на практиці відчули, що розвиток і успіх ринкових відносин неможливий без пошуку нових сучасних форм мотивації і стимулювання праці. У той же час у багатьох країнах Західної Європи і США мотиваційні аспекти управління персоналом набули великого значення, і ці методи та досвід мотивації можуть бути з успіхом перенесені на українські підприємства.

Мотивація має пряме відношення до результатів роботи. І в даний час вона грає більш важливу роль в житті кожного менеджера, ніж коли-небудь раніше. Співробітники більш вимогливо ставляться до своїх роботодавців, ніж раніше. Вони хочуть знати, що відбувається в організації, брати участь в її житті, хочуть, щоб з ними радилися. Крім того, щоб отримувати задоволення від роботи їм потрібно відчувати, що все, що вони роблять, має реальну, в тому числі матеріальну, цінність. Коли люди задоволені роботою, вони роблять її добре. Якщо співробітники не достатньо мотивовані, це може проявлятися по-різному: збільшується кількість прогулів, співробітники витрачають більше часу на особисті розмови по телефону та вирішення особистих проблем, затримуються на перервах. При цьому бюрократизм стає частиною повсякденної діяльності. Крім того, через нестачу зацікавленості й уваги знижується якість виконання роботи, сповільнюється її темп, у співробітників не виникає бажання брати на себе відповідальність.

Зарубіжний досвід матеріального стимулювання персоналу не є сталим, він постійно збагачується новими елементами, тому і є найбільш привабливим для сучасних українських підприємств [2]. Особливу увагу заслуговують сучасні зарубіжні системи мотивації, до яких відноситься й

система “Pay for Performance” – “плата за виконання” (далі – PFP), що застосовується для вирішення проблем відповідності ефективності діяльності співробітника та розміру одержуваної ним заробітної плати.

Під PFP розуміється застосування будь-яких способів оплати праці, при яких винагорода, що одержується працівником, залежить від індивідуальних і групових відмінностей у виконанні діяльності. Згідно з даними, отриманими в 23rd Annual Hewitt Associates Salary Increase Survey, за шість років відсоток коштів, які компанії направляли на PFP-програми, збільшився на 50%.

Плюси PFP очевидні: тісний зв'язок винагороди, яку отримує співробітник, з ефективністю його діяльності приносить дивіденди і співробітнику, і компанії. За деякими даними, типова PFP-програма підвищує організаційну продуктивність на 5–49%, а доходи співробітників – на 3–29%. Працівник отримує можливість заробити більшу кількість грошей за умови гарної

роботи, а також орієнтири для оцінювання своєї ефективності. Компанія ж отримує мотивованих співробітників: люди намагаються зробити більше, щоб заробити більше, а тих, хто не витримує конкуренції, замінюють нові співробітники з відповідною філософією.

При цьому, існують негативні сторони PFP. Перша негативна сторона це те, що винагорода співробітника багато в чому визначається суб'єктивною думкою менеджера, якому складно встановити і описати значущі відмінності між підлеглими. Я вважаю, що при впровадженні такої системи в українських компанія, для подолання негативних проявів, доцільно використовувати незалежні методи оцінювання, що не базуються виключно на особистих симпатіях і антипатіях менеджерів, а особливо керівників компаній, точку зору яких фактично неможливо змінити навіть в тих випадках, коли вона не є об'єктивною.

Друга негативна сторона полягає в тому, що PFP, на мою думку, завдає непоправного удару по командній роботі, породжуючи непотрібну конкуренцію серед співробітників. Водночас ця система дає організації великі дивіденди у вигляді високої мотивації співробітників, зростання віддачі від них і як підсумок збільшення прибутку всієї компанії [3, с. 39].

На мою думку, сучасна практика зарубіжних та деяких українських підприємств свідчить про тенденцію до суттєвих змін у системі мотивації персоналу. Для працівників, перш за все молоді, характерні інші ціннісні орієнтації спонукальних мотивів до трудової діяльності. При цьому, в молоді на перший план висуваються самореалізація і саморозвиток (нематеріальна мотивація).

Отже, в сучасних умовах в зарубіжних компаніях все більше значення отримує нематеріальне стимулювання персоналу, насамперед, спрямоване на посилення ролі працівника в компанії, чіткого розуміння своїх функцій та результатів кращого їх виконання. В результаті посилюється зацікавленість працівника в опануванні новими знаннями, вміннями та практичними навичками; поглиблення інтересу щодо професійного спілкування з професіоналами як в організації, так і поза її межами, оскільки новітні знання посилюють позиції працівника в компанії та забезпечують його сталий, зростаючий матеріальних дохід [1, с. 53].

Я вважаю, що цікавим способом удосконалення мотивації праці також є мотивація вільним часом або модульна система компенсації вільним часом. Особливість такої мотивації полягає в тому, що розбіжності в навантаженні працівників компенсуються безпосередньо наданням вільного часу, а не грошовими надбавками. Ця форма немонетарної мотивації поки не набула поширення у практиці українських підприємств, та я вважаю, що досвід використання її зарубіжними фірмами свідчить про позитивні результати та доцільність запровадження такої системи, в тому числі і в нашій країні. Також, використання гнучких форм зайнятості (скорочений робочий день, збільшення відпустки, гнучкий графік роботи, надання відгулів та ін.) надає гнучкі можливості вибору працівникам комбінації між робочим часом та відпочинком.

Отже, на базі вищевикладеного матеріалу, я пропоную більше уваги, особливо українським компаніям, приділяти методам нематеріальної мотивації персоналу, які є більш гнучкими та перспективними. Але при цьому потрібно дотримуватись певних моментів:

- чітко формувати цілі та завдання для працівників;
- постійно систематизувати як позитивні, так і негативні результати діяльності працівників;
- мати чітку та мінімально суб'єктивну систему критеріїв між досягненнями працівника та матеріальним визначенням цих досягнень;
- дати персоналу право вибору методів вирішення поставлених завдань.

Таким чином, подолавши труднощі при побудові системи управління персоналом, урахувавши особливості українського менталітету, створивши сприятливі умови на підприємстві для успішного впровадження новачій у сфері мотивації персоналу, можна переходити до впровадження зарубіжного досвіду та більшому застосуванні методів та заходів нематеріальної мотивації персоналу.

Список використаних джерел:

1. Азарова А.О. Дослідження множини чинників нематеріальної мотивації на підприємстві / А.О. Азарова, О.А. Ковальчук // Економічний простір. – 2010. – № 5. – С. 53–58.
2. Дьолог Т.І., Управління мотивацією у вітчизняних підприємствах: мотиваційний механізм, мотиваційні фактори і критерії ефективності мотивації / Т. І. Дьолог // Економіка та держава. – 2013. – № 10. – С. 16-18.
3. Юкіш В.В. Застосування матеріальних і нематеріальних методів мотивації лідерства на різних рівнях управління / В.В. Юкіш // Інноваційна економіка. – 2009. – № 8. – С. 62–66.

Терешкова Н.О.

студентка

ВУЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Научный руководитель: Мельник В.А., кандидат экономических наук, доцент

Влияние девальвации на экспортно-импортные операции в Украине

В данной работе был проведен анализ влияния девальвации на текущий уровень экспорта-импорта в Украине.

Согласно постулатам экономической теории, девальвация национальной валюты должна стимулировать увеличение экспорта, и как следствие, стимулировать рост ВВП, доходов населения, способствовать уменьшению безработицы. В связи с этим важно оценить последствия девальвации в Украине и ожидаемое их влияние на развитие нашей страны.

Согласно статистическим данным уровень девальвации гривны в 2014 году составил 134%, в 2015 рост девальвации продолжился, при этом внешнеторговый баланс Украины за первое полугодие 2015 года был сведен с профицитом в 1,2 млрд. долл. Однако достижение положительного сальдо не привело к положительным изменениям в экономике [2].

Согласно данным Министерства экономического развития и торговли Украины, в первом полугодии 2015 года торговля украинскими товарами стремительно падала, ощутимо снизилась и импорт. В этот период Украина экспортировала товаров на сумму 18,5 млрд. долл. что на 35% меньше, чем в прошлом году. При этом Украина оказала экспортных услуг на сумму около 4,5 млрд. долл., что на 24% меньше показателей прошлого года. Получается, что девальвация гривны не только не стимулировала рост экспорта, а даже наоборот, привела к его снижению. В свою очередь профицит во внешней торговле образовался из-за того, что импорт упал больше, чем экспорт. За первое полугодие 2015 года Украина импортировала товаров на сумму 17,3 млрд. долл., что на 38% меньше, чем в прошлом году. Что же касается импорта услуг, то этот показатель составил 2,4 млрд. долл., что на 15% меньше, чем в прошлом году [3].

Экспорт товаров сократился по всем отраслям экономики. Самое резкое падение в абсолютных показателях наблюдается в экспорте продукции металлургического комплекса – на \$4,1 млрд, или в 1,7 раза. В относительных показателях сильнее всего упал экспорт продукции машиностроения – в 9,3 раза (на \$2,2 млрд). Также снижение экспорта коснулось продуктов минерального происхождения – в 2,2 раза (на \$2,2 млрд), продукции химпрома – в 1,5 раза (на \$0,8 млрд). Снижение экспорта товаров, производимых АПК и пищевой промышленностью, наименее резкое – на 16,1%, что в абсолютных цифрах составило \$1,5 млрд [2].

Отрицательная динамика объясняется не только тем, что Украина перестала экспортировать товары в Россию, хотя ей принадлежала большая доля, но и резким падением объемов производства. В связи с этим стране приходится переориентировать свои экспортные возможности на другие страны и регионы, а на это нужно время.

По итогам января-июля месяцев экспорт товаров в страны ЕС снизился в сравнении с аналогичным периодом прошлого года на 33,9% и составил \$7,2 млрд. Европа не нуждается в дополнительных украинских товарах, но при этом Украина хочет дополнительные квоты и не хочет вкладывать средства в совершенствование производства, не хочет придерживаться европейских требований.

В Украине наиболее очевидна негативная динамика экспорта товаров по Донецкой и Луганской областям, а также Киеву. Общий темп снижения экспорта по этим регионам составил 61,7%, из которых на Луганскую и Донецкую области приходится 46,1%.

На сегодняшний день в Украине для увеличения экспорта необходимо бороться с конкурентами на мировых рынках, что в основном удается только транснациональным корпорациям или, как минимум, крупным холдингам.

Падение экспорта, как и импорта, сказывается не только на экономике страны в целом, но и непосредственно на товаропроизводителях. В этой ситуации в проигрыше оказались как экспортеры продукции, так и импортеры. На сегодняшний день, за исключением экспорта сырьевых ресурсов (уголь, руда и прочее), любая экспортируемая продукция содержит импортную составляющую.

В связи с этим преимущества, казалось бы, полученные экспортерами за счет снижения стоимости национальной валюты, в большей степени коррелируются увеличением затрат на закупку сырья для производства. Еще более тяжелое положение у импортеров, которые, преимущественно, сократили поставки из-за сжавшегося в разы рынка потребления.

В соответствии с официальной статистикой, лидером падения импортных поставок в абсолютных показателях можно считать минеральные продукты – по ним импорт сократился на \$3,3 млрд, или в 1,5 раза. При этом в относительном измерении антирекорд достался продукции АПК и пищевого сектора – зафиксировано падение в 1,9 раза (на \$1,8 млрд). Кроме того, продукции машиностроения в страну завезли в 1,7 раза меньше (на \$3 млрд), химической промышленности – в 1,4 раза (на \$1,9 млрд), продукции металлургического комплекса – в 1,8 раза (на \$0,9 млрд)[2].

Стоит заметить, что снижение импорта во многом связано не с импортозамещением, а с девальвацией национальной валюты (что привело к снижению покупательской способности населения) и сокращениями объемов сырья, материалов и оборудования, приобретаемых для нужд отечественного производства.

Такого рода уменьшения объемов импорта может и красиво смотреться в балансе, но они показывают, что производство и ВВП будет только падать. Для роста ВВП, а тем более бизнеса, нужен рост закупок за рубежом, а не отказ от них.

Падение ВВП Украины, по оценкам Министерства экономического развития страны, за первое полугодие 2015 года составило 16,3% [2].

Стоит отметить, что на фоне падения официальных объемов импорта наблюдается восходящая динамика «серых» поставок различных товаров в Украину.

Возможными путями выхода из ситуации может быть стабилизация финансовой и политической обстановки в стране. Для того, чтобы вырос импорт, требуется свободный капитал в больших объемах и некоторое время на настраивание производства. А резкая девальвация может привести только к резкому падению импорта и последующего потребления данного вида продукта населением, без заметных колебаний внутреннего производства.

Скорее всего, до конца года стоит ожидать замедления темпов падения импорта и экспорта, хотя основные тенденции, скорее всего, сохранятся (сокращение рынка потребления, увеличение безработицы и др.).

Список использованной литературы:

1. Государственная поддержка украинского экспорта [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ukrexport.gov.ua/rus/ukr_export/council/?country=ukr (просмотрено 06 октября 2015 года).
2. Державний комітет статистики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (просмотрено 03 октября 2015 года).
3. Министерство экономического развития и торговли Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=bd8178a1-c9f5-413c-a7be-947934183068&title=StatistichniDaniSchodoZovnishnoiTorgivliUkraini> (просмотрено 06 октября 2015 года).

Секція 5

Особливості управління проектами бізнесу в процесі євроінтеграції

Грачев А.В.

студент

ВУЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Научний керівник: Данченко Е.Б., кандидат технічних наук, доцент

Повышение эффективности работы предприятия за счет стандартизации и автоматизации документооборота на предприятии «Дельта Медикел»

Внедрение электронного документооборота на ЧП «Дельта Медикел» как инструмент подготовки предприятия к новым требованиям бизнеса — более полному охвату автоматизации процессов для увеличения эффективности работы сотрудников.

Управленческая деятельность и функционирование любого предприятия в Украине, как и во всех развитых странах, осуществляется с помощью документов, которые одновременно являются источником, результатом и инструментом этой деятельности.

На коммерческом предприятии технология работы с документами всегда неразрывно связана с технологией его основной коммерческой деятельности. Она предполагает не только единые правила документирования и оформления документов, но и единый порядок организации движения документов. Практически движение документов идет параллельно с движением бизнес-процессов по этапам и являются его документальным отражением.

Использование бумажного документооборота требовало существенных материальных, кадровых затрат и значительных временных затрат на его обработку. С годами и увеличением накопленных документов на предприятии, данный процесс все больше и больше усугублялся. Трудно и практически невозможно находить в таком объеме какой-либо определенный документ, анализировать документы различных подразделений предприятия, составлять отчеты и осуществлять учет и контроль. По данным компаний Gartner и Xerox, при «старинном» бумажном документообороте безрезультатно расходуется около 20% рабочего времени офисного сотрудника любого предприятия, так если в год организация «впустую» расходует месячный фонд оплаты труда. Многие ученые и аналитики отмечают, что в современном мире развитие бизнеса происходит просто с огромной скоростью.

Не избежало таких проблем и предприятие «Дельта Медикел». Бумажный документооборот все чаще становится непосильным бременем для предприятия, лишая предприятие оперативности в анализе информации и задерживая принятие важных решений.

Вопрос о полном переходе всех подразделений предприятия, полностью на внедрение электронного документооборота встал в настоящее время как никогда остро. Такой вид документооборота становится неотъемлемой частью и необходимым фактором успешного развития бизнеса в современных условиях, повышая его мобильность, устойчивость и конкурентоспособность на рынке. И разработка проекта перехода от бумажного к электронному документообороту для ЧП «Дельта Медикел» становится весьма важной и актуальной задачей.

Все процессы на предприятии можно условно разделить на три группы процессов с точки зрения полноты автоматизации:

- автоматизированы полностью;
- автоматизированы частично (фиксация конечного результата процесса);

- не автоматизированы;

Основными предпосылками внедрения электронного документооборота на предприятии ЧП «Дельта Медикел» являются:

- Большое количество процессов в разной степени формализации;
- Существующая ERP покрывает несколько основных процессов полностью, а большую часть только на этапе фиксации результата;
- Отсутствие единого подхода в работе с документами;
- Отсутствие эффективного контроля исполнительской дисциплины;
- Отсутствие учета затрат рабочего времени сотрудников.

Анализ потребности в ИТ.

Компания в своей деятельности использует технологии ИТ и использует их достаточно широко и полно. На сегодняшний день нельзя представить любую компанию без интернета и электронной почты. Но современный бизнес, для того чтобы оставаться конкурентным просто не может обойтись без таких решений ИТ как ERP и CRM системы, а также без использования корпоративной телефонной связи, которую ИТ предоставляет за приемлемые деньги. [1]

В результате анализа текущей ситуации с менеджментом, анализа состояния ИТ, его готовности к развитию был выбран один из путей решения проблемы – это внедрение СЭД. Далее анализировался рынок ИС, которые могли бы принять участие в тендере на внедрение. В результате внутреннего анализа существующей СЭД, сравнения ее с другим, была выбрана СЭД 1С:Документооборот. [2]

Главным преимуществом идеи внедрения СЭД на предприятии – ее универсальность. Во первых, в процессе внедрения проводится анализ существующих бизнес-процессов и при необходимости их оптимизация, во-вторых автоматизируется деятельность исполнителей, что положительно влияет на их эффективность и удовлетворенность, и в-третьих у руководства появляется реальный инструмент анализа эффективности процессов и его контроль их исполнения. [3]

Для внедрения была проведена работа по описанию проекта в методологии РМВоК. Описан состав декомпозированных работ, определена оргструктура организации и составлена матрица заинтересованных сторон и участников проекта, описаны фазы проекта, его стоимость и приведена методология оценки эффективности проекта внедрения СЭД на предприятии.

Кроме выбора методологии управления проектами также для увеличения успеха проекта были задействованы программные продукты, автоматизирующие сам процесс управления проектом. Среди них WBS Chart Pro и MS Project. Это позволило точно рассчитать объем и календарный план проведения работ.

Особенно хочется подчеркнуть что данный проект имея минимальную стоимость затрат на его проведение, позволяет получить компании значительный эффект в осуществлении операционной деятельности и контроле. При сумме затрат в 300 тыс. грн. ожидаемый эффект лежит скорее не в области получения прямого дохода от проекта, сколько от предоставления возможности перехода в новое состояние работы с процессами, управления их эффективностью и увеличения их контроля, что даст долговременный эффект в перспективе, повышая качество управления [4].

Список использованных источников:

1. Бурцев В. Инвестировать ли в информационные системы управления? / Управление компанией. – 2003. – №9. – С.73-76
2. Автоматизация делопроизводства и документооборота <http://1c.abbyu.ua/solutions/documents/>
3. 1С Документооборот (СЭД) 8 <http://www.1cbit.ua/1csoft/1s-dokumentoorot-1268>
4. Теория и практика оценки эффективности эксплуатации ERP системы <http://www.cfin.ru/management/practice/supremum2002/04.shtml>

Любима Ю.О.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Актуалізація вітчизняного інноваційного продукту шляхом залучення нанобіотехнологій

В роботі досліджені основні напрямки застосування нанобіотехнологій для створення актуалізованого вітчизняного інтелектуального продукту для галузей АПК.

Одним із показників рівня економічного розвитку країни є факт залучення досягнень науки у виробництво. Україна є потенціально сильним виробником сільськогосподарської продукції, але поки що, експортує її лише у вигляді сировини, а не у вигляді кінцевого інтелектуального продукту. В такому стані країна не може конкурувати ані на внутрішньому, ані на зовнішньому ринку, адже вітчизняна продукція не відрізняється від продукції рослинництва та тваринництва інших країн, а в ряді випадків і є морально застарілою. В даному випадку наука розвивається та існує окремо від виробництва, що унеможливорює актуалізацію та сталий розвиток українського сільгоспвиробника. Для встановлення можливостей створення сучасного інтелектуального продукту в аграрному секторі необхідно проаналізувати вітчизняні наукові розробки в цьому напрямку, які мають найбільшу цінність для країни.

Об'єктом дослідження є галузі сільськогосподарського виробництва України, що потребують інноваційного вдосконалення для створення національного інтелектуального продукту.

Предметом дослідження є процеси комерціалізації вітчизняних наукових розробок в галузі нанобіотехнологій для застосування в АПК.

Метою дослідження є аналіз галузі сільськогосподарського виробництва України як об'єкта впровадження наукових розробок, визначити найбільш перспективні напрямки виробництва, де залучення інноваційних нанобіотехнологій буде максимально ефективним.

Для досягнення поставленої мети були встановлені наступні завдання:

- дослідити можливість комерціалізації продуктів наукової діяльності;
- знайти шляхи вирішення проблем з питань актуалізації наукових розробок для успішної їх інтеграції у виробництво в секторі АПК.

Проблемами дослідження питань комерціалізації інноваційних наукових досліджень в АПК активно займається С.А. Володін [1]. Питання переорієнтування виробництва на інноваційну модель розвитку раніше розглядалися вітчизняними вченими, а саме: В.М. Геєцем [3], С.М. Ілляшенко [2]. Комерціалізація результатів науково-технічних досліджень у сфері нанотехнологій вивчалася І. В. Анцифоровою [4]. Проте проблеми створення національного інтелектуального продукту на базі досліджень в галузі нанобіотехнологій та державних і приватних сільськогосподарських компаній раніше не вивчалися.

При дослідженні сільськогосподарської галузі виробництва України, був використаний метод аналізу та синтезу для аналізу основних експортних продуктів України. Оскільки напрямки нанобіотехнологій потенційно охоплює широкий спектр економіки, то був залучений детективний метод від загального до конкретного, за допомогою якого були виокремлені певні напрямки досягнень нанобіотехнологій, які стануть найбільш перспективними.

На першому етапі було проаналізовано результати робіт науково-дослідних інститутів України з напрямку нанобіотехнологій та виділені найбільш перспективні напрямки для впровадження їх у сільськогосподарське виробництво. Було встановлено, що одним із основних

продуктів, отриманим за допомогою нанотехнологій є хелатні органічні комплекси есенціальних мікроелементів [5]. Завдяки унікальним властивостям, яких вони набули в результаті застосування нанотехнологій, використання цих органічних сполук (карбоксилати харчових кислот) має наступні конкурентні переваги: високий рівень біосумісності; універсальність – можливість застосування для рослин, тварин та людини; екологічна чистота сполук; низька собівартість; висока економічна ефективність; широкий спектр застосування.

На другому етапі досліджень було ідентифіковано проблеми в основних галузях сільськогосподарства, які вирішуються при застосуванні досягнень науки і використанні нанобіотехнологій.

Як видно із таблиці, впровадження наукових розробок допоможе створити додаткові цінності у вигляді нових продуктів вітчизняного виробництва із новими властивостями, що допоможе країні зайняти гідне місце на світовому ринку інноваційних продуктів нового покоління. Також, залучення нових технологій вирішує низку актуальних галузевих проблем.

Таблиця

Перспективні напрямки залучення нанобіотехнологій

№ п/п	Галузь	Вирішення проблеми	Новий продукт
1	Мікробіологія	- інтенсифікація виробничих процесів, що допоможе скоротити час на виробництво	біологічно активні суміші
2	Рослинництво	- підвищення врожайності основних с/г культур країни на 5-30%; - покращення вигляду, якості та вмісту нутрієнтів с/г продукції; - скорочення використання пестицидів, гербіцидів та хімічних добрив на 20-30%	мікродобрива отримані за допомогою нанотехнологій; продукти рослинництва збагачені есенціальними мінералами; продукти рослинництва покращеної якості
3	Тваринництво	- корекція мінерального стану тварин; - альтернатива антибіотикам; - підвищення показників збереження тварин; - природна біофортифікація продуктів тваринництва	харчові мінеральні суміші для тварин; ветеринарні препарати на базі карбоксилатів харчових кислот; біофортифіковані продукти тваринництва
4	Здоров'я людини	- ліквідація наслідків біогеохімічної патології населення; - профілактика основних ендемічних захворювань, які є основними чинниками смертності в Україні (серцево-судинні, діабет, онкологія)	функціональні продукти харчування із заданими властивостями

Джерело: власна розробка

Практичне значення даного дослідження полягає в тому, що були запропоновані шляхи створення додаткової цінності вітчизняної сільськогосподарської продукції, а також закладені перспективні напрямки для створення інфраструктури впровадження інновацій у країні.

Список використаних джерел:

1. Володін С.А. Модель інноваційного розвитку аграрної науки на прикладі системи НААН України / С. А. Володін // Інноваційна економіка. – 2014. – № 3. – С. 5-24. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2014_3_2.pdf.
2. Ілляшенко С.М. Стратегічне управління інноваційною діяльністю підприємства на засадах маркетингу інновацій / С.М. Ілляшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12. – С. 111-119.
3. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
4. Анциферова И.В. Коммерциализация результатов научно-технических исследований в сфере нанотехнологий. Режим доступу: <http://a-economics.ru/news/theme-innovations/code-1563/>.
5. Борисевич В.Б. Наноматериалы и нанотехнологии в ветеринарной практике / В.Б. Борисевич, В.Г. Каплькненко. – К.: ВД Авіцена, 2012. – 512 с.

Москалюк А.Ю.

старший преподаватель
ОНПУ

Использование информационных технологий в задачах управления проектами охраны труда

Рассмотрено использование информационных технологий в задачах управления проектами охраны труда. Осуществлен анализ возможностей информационных технологий при решении задач управления охраной труда.

Существующие методы управления проектами основаны на принятии решений. Эффективное принятие управленческих решений в проектах охраны труда осуществляется только при наличии полной, своевременной и точной информации о состоянии промышленной безопасности и общего уровня охраны труда на предприятии. Контроль состояния уровня охраны труда на предприятии при реализации проектов охраны труда является ответственной и трудоемкой функцией [1].

Получение информации такого рода [2] основано на регулярном и объективном контроле с нескольких уровней сбора информации, отображенных на рис. 1.

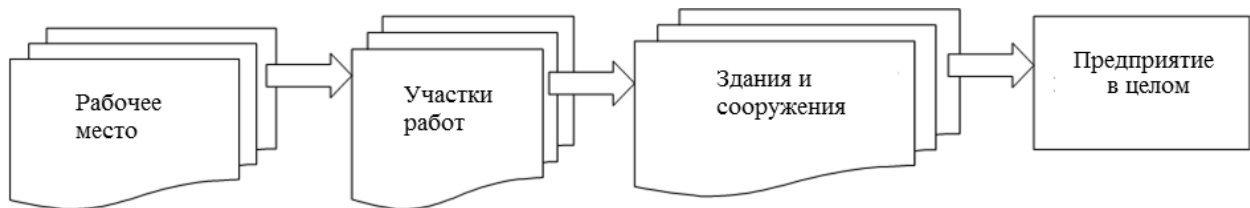

Рис. 1. Уровни сбора информации для проектов охраны труда

Получение данных с рассматриваемых уровней сбора информации неизбежно сталкивается с проблемой неопределенности, связанной прежде всего с неполнотой данных. Различают три аспекта неполноты информации [3]: неточность, неопределенность, нечеткость.

Рассматривая информацию по охране труда [4], можно сказать что она обладает рядом особенностей, которые можно рассмотреть через категорию неопределенности, а именно:

- неточность – это ошибки наблюдения за объектами повышенной опасности, погрешности в расчетах, возникающие в результате округления;
- незнание – это возможное наличие неучтенных факторов из-за отсутствия экспертных знаний об их влиянии на состояние безопасности;
- неопределенность – это недостаточность данных и/или невозможность их анализа для проектов охраны труда;
- неполнота – это отсутствие полных данных об условиях труда на предприятии, т.е. факторах влияющих на наступление несчастного случая;
- расплывчатость – это выражение значимости оцениваемого фактора условий труда на предприятии в лингвистических переменных: высокая, средняя, низкая;
- субъективная вероятность – это экспертные, т.е. субъективные оценки факторов условий труда влияющих на наступление несчастного случая;

Задачи управления проектами охраны труда нуждаются в современных экспертных системах [5] для анализа производственных опасностей на предприятии и его уровня охраны

труда. Перспективним направлением для этого является использование мягких вычислений [6].

1. Нечеткие нейронные сети. Требуется наличие обучающих выборок, без обязательного присутствия экспертов в области охраны труда и промышленной безопасности.

2. Системы иерархического нечеткого вывода. Не требуется наличие обучающих выборок, но обязательно участие инженера по охране труда и экспертов в области промышленной безопасности, санитарии и т.д.

Нечеткие системы опираются на лингвистические переменные, которые представляют собой слова повседневного языка, то есть могут описывать человеческий опыт и знания о процессах в проектах охраны труда.

Эффективность нечетких систем обусловлена:

1) возможностью формализации их средствами нечетких лингвистических переменных, используемых экспертом в проектах;

1) хорошей интерпретируемостью результатов;

2) отсутствием необходимости в задании обучающей выборки.

Основные недостатки систем, базирующихся на нечеткой логике:

1) исходный набор нечетких правил создается человеком-экспертом и может оказаться неполным или противоречивым;

3) формирование нечеткой модели требует большой предварительной аналитической работы эксперта;

4) вид и параметры функций принадлежности выбираются субъективно и могут оказаться не вполне отражающими реальную действительность;

5) невозможно автоматическое приобретение знаний.

Эффективность нейронных сетей обусловлена возможностью:

1) аппроксимировать функциональные зависимости в данных;

2) выражать «выход-выход» на основе обучения с минимумом предварительной аналитической работы человека-эксперта;

3) автоматически приобретать знания.

Недостатками нейронных сетей являются:

1) наличия объемной и представительной обучающей выборки;

2) плохая интерпретируемость, невозможность объяснить результат.

Представленные недостатки не могут быть преодолены в рамках рассмотренных направлений в отдельности, что делает каждое из них пригодным для решения одних классов задач и менее пригодным для других классов.

В настоящее время значительную актуальность приобрело создание гибридных информационных технологий, обладающих достоинствами как нейронных сетей, так и нечетких систем. Примером являются нечеткие нейронные сети (ННС).

Рассмотрено использование информационных технологий в задачах управления проектами охраны труда. Качественное информационное обеспечение при принятии решений в проектах охраны труда существенно влияет на их эффективность. Осуществлен анализ возможностей информационных технологий при решении задач управления промышленной безопасностью и охраной труда через реализацию проектов. Описаны основные возможности и преимущества специализированных информационно-аналитических систем оценки уровня охраны труда.

Список использованных источников:

1. Москалюк А.Ю. Место проектного управления в предметной области охраны труда / А.Ю. Москалюк, П.А. Тесленко, // Тези доповідей II Міжнародної наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених «Стан та перспективи розвитку соціально-економічних систем в епоху економіки знань» // Відповідальний за випуск В.А. Рач. – Луганск: Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, 2013. – С. 44–49.

2. Москалюк А.Ю. Информационное конструирование проектов по охране труда как сложных орга-

низационно-технических систем / А.Ю.Москалюк // Журнал «Технологічний аудит та резерви виробництва». – Харьков: «Технологический центр», 2012. – № 4/1 (6). – С. 39–40.

3. Заде Л.А. Основы нового подхода к анализу сложных систем и процессов принятия решений. – М.: Знание, 1974.

4. Шеннон Г., Девис Д. МІАМ: Мерсисайдская информационная модель несчастного случая/ Энциклопедия по охране и безопасности труда. М.: 2001, т. 2. – С. 179.

5. Прикладные нечеткие системы: пер. с яп. / К.Асаи, Д. Ватада, С. Иваи и др. Под ред. Т. Тэрано, К. Асаи, М. Суджено. – М. : Мир, 1993.

6. Ротштейн А.П. Интеллектуальные технологии идентификации: нечеткая логика, генетические алгоритмы, нейронные сети. – Винница: УНИВЕРСУМ-Винница, 1999. – 320 с.

Наджари Госсейн

аспирант

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Научный руководитель: Данченко Е.Б., кандидат технических наук, доцент

Модели и методы управления изменениями в высокотехнологичных проектах

В тезисах проведен анализ существующих подходов к управлению изменениями в сложных высокотехнологических проектах

Появление высоких технологий, которые служат основой для разработки новых продуктов и услуг, связано со стремительным развитием научно-технического прогресса. В быстро меняющихся экономических условиях проекта вынуждены эффективно реагировать на внешние факторы, перестраивать внутреннюю политику, внедрять высокие технологии и ориентироваться на потребителя. Чтобы эффективно развиваться, надо уметь это делать корректно, без отрицательных эффектов, поэтому на первый план выходит правильное управление изменениями [1]. Часто управление изменениями называют самым сложным искусством руководителя, которое требует огромного мастерства. Особенную актуальность это приобретает в контексте современного бизнеса, когда глубинные, почти постоянные изменения в принципе считаются фактором, который очень важен для того, чтобы компания могла адаптироваться к переменчивым требованиям рынка и общемировой экономической ситуации [2]. Главным в концепции управления изменениями является мысль о том, что все изменения в организации затрагивают не только основные и вспомогательные процессы, но и персонал. Концепция предполагает, что возможно создать воспроизводимую модель успешных изменений, и что существуют конкретные процессы и инструменты, которые позволяют внедрять изменения эффективно [3]. При эффективном управлении изменениями высокотехнологичное проекта может получить следующие конкурентные преимущества:

1. Создание единого организационного подхода к изменениям, подразумевающего налаживание всех процессов, использование необходимых инструментов, формирование единой системы целей.
2. Уменьшение сопротивления изменениям, результатом которого является избежание падения производительности и возникновения конфликтов.
3. Последовательность и устойчивость изменений, ускоренное обучение, возможность постоянно совершенствовать процессы внедрения изменений и развивать стратегию организационного развития. На высокотехнологичных проектах создание модели успешных изменений, подразумевающей конкретные процессы и инструменты, которые позволяют внедрять изменения эффективно, зависит от направления деятельности, стратегии, методы ведения бизнеса и может включать в себя различные методы и модели управления изменениями, классификация которых довольно обширна [4]. Реализация эволюционного развития основана на модификации структур и процессов, лежащих в основе деятельности организации. Управление изменениями также можно классифицировать по признаку направленности изменений [5]. Выделяют следующие подходы:

1. «Теория О». С точки зрения, теории организация представляет собой развивающуюся систему, способную обучаться.
2. «Теория Е». Подход предполагает изменения, затрагивающие структуру организации, основная направленность которых обеспечивает экономическую результативность.

Классификация подходов управления изменениями может осуществляться по принципу временности изменений. С этой точки зрения рассматриваются подходы: «изменения как проект» и «изменения как постоянная часть составляющая». Один подход рассматривает изменения как проект. Главным риском в данном случае становится потеря связи с конкретными бизнес-задачами, когда способности развиваются, а изменений не происходит [6]. Необходимо различать подходы к управлению развитием по тем установкам, которые определяют характер планирования, организации, руководства и контроля. Выделяют следующие признаки различения подходов к управлению развитием [7]:

1. Субъект управления развитием. По данному признаку устанавливается, кто является субъектом организации.
2. Ориентация управления. Признак позволяющий определить нацеленность управления организацией.
3. Интегрированность управления. Выделяют автономное управление, целью которого освоение различных новшеств происходит независимо и системное управление, когда нововведение является частью реализации комплексного проекта.
4. Тип реагирования управления на изменения, требующие решений.

Помимо подходов к управлению изменениями на высокотехнологичных проектах целесообразно использовать различные модели. 1. Модель изменений Курта Левина Курт Левин выделил три этапа управления изменениями: «размораживание», «движение» и «замораживание». 2. Модель изменений «Силовое поле» В основе модели лежит анализ факторов (сил), которые могут способствовать изменениям или наоборот их тормозить. Структура модели изображена на рисунке 1.

3. Модель ADKAR – это практически ориентированная модель изменений, состоящая из пяти последовательных шагов: 1. Осознание необходимости изменений. На этом этапе описываются основания для проведения изменений.

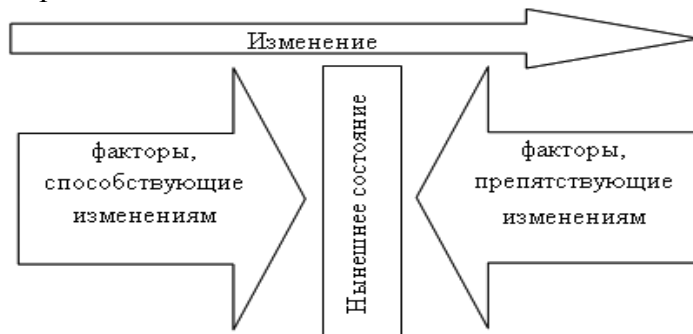

Рис. 1. Модель управления изменениями «Силовое поле»

2. Желание и готовность к изменениям. 3. Знание, каким образом меняться. 4. Способность внедрять изменения. 5. Обеспечение поддержки изменений. Высокотехнологичные проектах, внедряющие изменения в производственном процессе должны пройти все фазы изменений, для того чтобы модель ADKAR была эффективна (рис. 2).

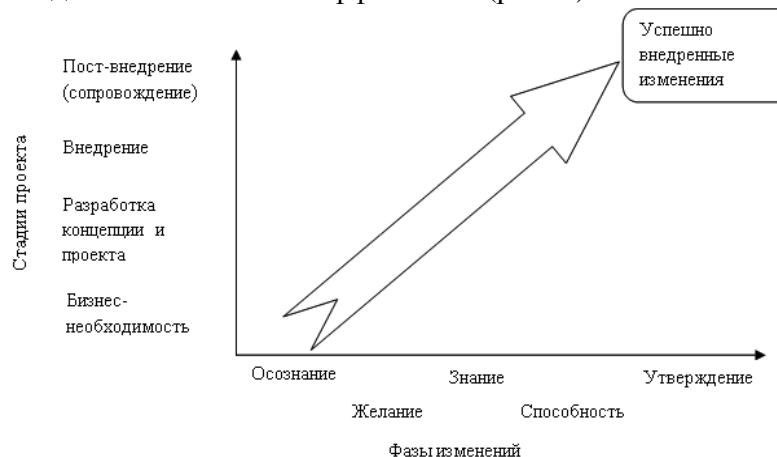

Рис. 2. Модель ADKAR для высокотехнологичных проекта

4. Модель EASIER Модель EASIER – Модель управления изменениями. Данная модель используется для анализа стратегии, она применима в ситуации любой сложности, связанной с изменениями и изображена на рисунке 3.

Рис. 3. Модель EASIER

Модель включает в себя шесть элементов. Элементы EAS (создание видения, активация, поддержка) в большей степени поведенческие, а остальные – IER (внедрение, обеспечение, признание) связаны с вопросами системы и процессов [8].

Список использованных источников:

1. Popova N. S., Petrochenkov A. B. Workflow automation within internal audit of quality management system ‘2012”, Odessa: KUPRIENKO, 2012.
2. Гуяр Ф., Келли Д. Преобразование организации: Пер. с англ. – М.: Дело, 2000. – 408 с.
3. Шеремет М. А. Управление изменениями. – М.: Дело, 2011. – 128 с.
4. Мусаева Ю. К., Петроченков А. Б. Модель открытых инноваций
6. Гусаков В. А. Ясная стратегия бизнеса. – М.: Вершина, 2009. – 360 с.
7. Дроздов И. Н. Управление развитием организации: Учебное пособие. – Владивосток: ПИППККГС, 2001. – 110 с.
8. Дистанционный консалтинг. Управление организационными изменениями [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.dist-cons.ru/modules/ManageChange/section4.html#4.5>.

Нападистий І.О.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Данченко О.Б., кандидат технічних наук, доцент

Оптимізація бізнес-процесів з управління проектами

Автор в цій роботі розглядає методи оптимізації бізнес процесів та впровадження системи TQM в проекті.

У сучасних турбулентних умовах функціонування вітчизняних підприємств посткризового періоду, підвищення вимог динамізму та обґрунтованості прийнятих управлінських рішень, істотного скорочення часу виконання внутрішніх бізнес-процесів критичною проблемою менеджменту стає оптимізація бізнес-процесів, узгодження їх з бізнес-стратегією підприємства, що обумовлює необхідність використання інструментів моделювання, які дозволяють гнучко адаптуватися до змін для реалізації бізнес-стратегії завдяки побудові прогнозних розрахунків, імітаційних експериментів, бізнес-моделювання і реінжинірингу бізнес-процесів.

Оптимізація бізнес-процесів – один із способів усунення неефективних дій компанії, розкриття нових можливостей в управлінні змістом, часом, якістю і комунікаціями проекту.

В рамках роботи над проектом створення спеціалізованого центру поліграфії нами запропоновано застосовувати методології імітаційного моделювання, що дозволять ефективно управляти термінами, вартістю, якістю та ризиками проекту, підвищить керованість та прогнозованість проекту.

Проект передбачає автоматизацію управління і обліку тому вважаємо доцільним використання продуктів на базі 1С:Підприємство (механізм карт маршрутів, 1С: ПрофКейс) як засобу формалізації в прикладному рішенні схем бізнес-процесів, їх маршрутизації, для формування завдань, що виконуються в кожній точці маршруту, для управління бізнес-процесом та організації його зв'язків з іншими функціями.

Такий механізм дозволяє описувати, створювати і керувати виконанням бізнес-процесів в прикладних рішеннях. Метою цього механізму є автоматизація ланцюжків пов'язаних операцій, спрямованих на досягнення спільної мети, зазвичай в контексті організаційної структури, що визначає функціональні ролі та зв'язку.

Механізм бізнес-процесів пропонує готову стратегію автоматизації спільної діяльності працівників підприємства. Для опису найпростіших бізнес-процесів досить візуального заведення схеми маршруту і вказівки умов розгалуження в їх вузлових точках. Всі інші дії виконуються системою автоматично. При реалізації складних бізнес-процесів зусилля розробника потрібні в основному для тісної їх ув'язки з функціями прикладного рішення.

Успіх проекту визначається насамперед обраною методологією взаємодії, кваліфікацією команди розробників і інструментарієм, яким вони користуються.

Доцільним є використання процесного підходу, заснованого на виділенні та аналізі бізнес-процесів, що становлять проектну діяльність, відштовхуючись від схеми декомпозиції (WBS проекту), яка побудована використовуючи критерій поділу «тільки по процесам». Такий процесний підхід дозволяє детально описати модель бізнес-планування процесів в проекті:

- Склад бізнес-процесів, їх особливості, для підтримки в інформаційній системі;
- Перелік інформаційних об'єктів;
- Набір звітів, які повинні формуватися;

- Перелік алгоритмів і методик, які повинні підтримуватися автоматизованою системою управління.

Методи забезпечення та контроль якості продукту та якості проекту під час ініціації, планування, реалізації та завершення проекту наведено у таблиці.

Таблиця

Методи забезпечення та контроль якості продукту та якості проекту

Фаза	Методи забезпечення та контролю якості продукту та якості проекту
Ініціалізація (концепція)	Аналіз ринку, вивчення досвіду аналогічних проектів, збір даних, бенчмаркінг.
Планування	Дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища проекту, розробка причинно-наслідкових діаграм, планування критеріїв якості продукту, мозковий штурм, матриця пріоритетів, розробка плану управління якістю, оцінка вартості заходів із забезпечення якості.
Виконання (реалізація)	Аудит якості, аналіз процесів, контрольні карти, метод експертної оцінки, контроль виконання вимог критеріїв якості продукту, оновлення плану управління проектом, причинно-наслідкові діаграми, контрольні карти.
Завершення	Аналіз ходу виконання проекту, інспекція, експертна оцінка.

З метою забезпечення дискретного процесу оптимізації управління якістю вважаємо за доцільне запропонувати в проекті впровадження системи Total Quality Management (TQM). Система ґрунтується на принципі – «процесу поліпшення немає меж». Стосовно якості це відображається в прагненні підприємства досягти максимальних оцінок сприйняття якості туристичних послуг відповідно до взірця-еталону. Наголос у системі TQM робиться саме на людському аспекті, тобто на постійній участі у процесі поліпшення якості команди проекту.

Етапи робіт з формування такої системи управління якістю в проекті:

I. Розробка документації системи менеджменту якості відповідно до обраного процедурного підходу. Даний підхід обрано оскільки проектна діяльність зі створення поліграфічного центру мінімізує відхилення від заздалегідь заданих параметрів. У такому разі виникає потреба в детально розроблених методиках та інструкціях, яких необхідно суворо дотримуватися. Процедурний підхід менш гнучкий і може також застосовуватися при документуванні процесів.

II. Розробка нормативних документів і «Плану забезпечення якості поліграфічних послуг». Нормативні документи: стандарти підприємства, інструкції, розпорядження та ін.

Конкретні рекомендації щодо розробки Плану забезпечення якості представлено у міжнародному стандарті ISO 10013 «Керівні рекомендації з розробки керівництва з якості».

III. Впровадження системи менеджменту якості і забезпечення її працездатності.

Етап впровадження включає в себе наступні дії:

– Доведення плану забезпечення якості до всіх членів команди та безпосередніх виконавців і забезпечення його виконання;

– Перевірка виконання заходів плану щодо контролю якості;

– Виконання вимог споживачів до якості поліграфічного продукту;

– Ефективне використання ресурсів проекту;

– Забезпечення стабільності запланованого рівня якості;

– Стимулювання на подальше підвищення якості поліграфічних послуг та менеджменту компанії в цілому.

Список використаних джерел:

1. Чайковська М. П. Комплексний підхід моделювання в управлінні ІТ-проектами / М. П. Чайковська, 2014. – (Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць).
2. Градінарова О. О. Управління якістю / О. О. Градінарова. – Донецьк: «Ноулідж», 2013. – 281 с.
3. Стандарти ISO 9000 у запитаннях та відповідях // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2001. – № 4. – С. 39-43.

Осока І.І.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Романець С.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Данченко О.Б., кандидат технічних наук, доцент

Електронна комерція, як один з шляхів мінімізації ризиків в ІТ-проектах

В статті описуються ризики в ІТ-проектах та їхня мінімізація завдяки законодавчого закріплення основних положень електронної комерції та розрахунків.

В Україні та світі ІТ-сфера активно розвивається і однією з її особливостей є зростання кількості працівників, які виконують свою роботу віддалено – в іншому місті або навіть країні. При цьому виникають складнощі з розрахунками за виконану роботу і замість виконання наступного замовлення фрілансерам доводиться витратити багато часу на вирішення бюрократичних задач. Це створює суттєві ризики при роботі та розрахунках, особливо із закордонними контрагентами.

Фріланс-ринок України входить у ТОП-5 експортерів ІТ-послуг у світі, а в Європі займає 1-е місце [2]. Міністерстві економічного розвитку і торгівлі кажуть про ІТ як про найбільш перспективну галузь для інвестицій та розвитку. Про це свідчать перші 27 секунд промо-відео «Ukraine. Open for U.»[4], створеного міністерством для презентації економічного та інвестиційного потенціалу країни.

Також фріланс-ринок – це мільйони робочих місць і, в разі лібералізації валютного контролю, мільйони гривень надходжень до державного бюджету у вигляді податків. Зараз частка експорту послуг складає лише 17% від загального обсягу. Торговий представник України Наталія Микольська на своїй офіційній сторінці в Facebook зазначає, що бажаний для України показник – це 22%, і наголошує на важливості спрощення валютного контролю для досягнення цього результату.

Навіть у самих фрілансерів є бажання працювати офіційно та показувати свої доходи. Це питання важливе в розрізі багатьох аспектів: наприклад, підтвердження платоспроможності при отриманні віз, можливість залучати кредитні кошти, виступати поручителями і т.д.

В липні 2015 року Національний банк України разом із Міністерством економічного розвитку і торгівлі значно спростили процедуру співпраці українських фрілансерів, які працюють через Інтернет зі своїми іноземними замовниками.

Як НБУ роз'яснив у своєму листі до банків, віднині для дотримання валютного законодавства ІТ-підприємцям і їх обслуговуючим банкам достатньо інвойсу про здійснення послуг, який разом із документом про оплату робіт є підтвердженням договірних відносин між замовником і виконавцем. Тобто окремих договорів із мокрою печаткою більше не потрібні. Також, банки не мають права вимагати від своїх клієнтів перекладу договорів українською, якщо в цьому немає реальної потреби (скажемо, якщо інвойс і документ про оплату написані англійською, тобто міжнародною мовою відносин між іноземними контрагентами) [2].

Заступник Голови Національного банку Владислав Рашкован так прокоментував спрощення порядку валютного контролю: «Такий крок Національного банку України – це win-win

ситуація для України: ІТ-підприємці можуть більше зосередитися на основному бізнесі, а не на бюрократії, сам по собі ринок буде зростати швидше завдяки дерегуляції. Як результат, побачимо зростання ВВП і приплив валюти до країни, яка ще вчора залишалася на рахунках і картках в іноземних банках. Дуже сподіваюся, що і в інших сферах діяльності у нас в країні буде аналогічний підхід до розвитку ІТ-індустрії. Національному банку України необхідно зробити ще дуже багато для дерегуляції та дебіюкратизації валютного ринку. Скажімо, що це один з перших кроків»[1, 3].

Також ІТ-спільнота вже не перший рік лобювала законопроект про електронну комерцію і 3 вересня 2015 року Верховна Рада України прийняла закон №0957, що регулює електронну комерцію, в тому числі інтернет-торгівлю та використання електронних грошей. 25 вересня цей закон був підписаний Президентом України. ЗУ «Про електронну комерцію» є першим та важливим кроком у спрощенні взаємовідносин між зовнішніми та внутрішніми контрагентами в ІТ-сфері.

Завдяки спрощенню вимог до первинних документів, офіційного визначення та регуляції електронної комерції, електронних розрахунків та електронних грошей працювати в ІТ-сфері стане набагато простіше. Це допоможе нівелювати головні ризики, які пов'язані з оплатою виконаних робіт та отриманням зароблених коштів.

Список використаних джерел:

1. DOU.ua – Найбільша українська спільнота розробників. – Режим доступу: <http://dou.ua/forums/topic/14191/>
2. Лист Національного банку України «Про здійснення контролю за операціями резидентів, які передбачають експорт послуг нерезидентам через мережу Інтернет» від 07.07.2015 № 2201012/46746 <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208488>
3. Національний банк України. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/>
4. Офіційний відео канал Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Відео «Ukraine. Open for U.» – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=jdSQuanI8Z8>

Прокопенко А.Р.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шарова О.С., кандидат технічних наук, доцент

Управління проектом відкриття сервісного пункту обслуговування компанії Oriflame

Практична значимість дослідження полягає в тому, що представлені конкретні рекомендації які можуть бути використані при розробці проектів подібного типу.

Oriflame – шведська косметична компанія, яка реалізує засоби догляду за шкірою та косметичку. Працює в 63-ти країнах світу.

Оріфлейм була заснована в Швеції у 1967 році братами аф Йокниками. Бізнес компанії почався у Швеції з виробництва однієї лінії косметичних засобів. Наразі товарооборот компанії щорічно становить близько 1.5 млрд. Євро. Компанія випускає каталоги своєї продукції кожні 20 днів тиражем 64 мільйони екземплярів на 35-ти мовах світу. Починаючи з 2003 року товарообіг компанії зростає на 20-30 відсотків щорічно. На країни СНД припадає близько 40 відсотків реалізованої продукції (в основному на Росію та Україну)

Так як 95% товарообігу компанії здійснюється через регіональні представництва – Сервісні Пункти Обслуговування (СПО) клієнтів, компанія розвиває і підтримує політику відкриття СПО. На сьогоднішній день в Україні близько 2000 таких представництв. Бути власником такого представництва може бути партнер компанії, який є приватним підприємцем, має відповідний договір з компанією Оріфлейм, самостійно сплачує податки і несе повну матеріальну відповідальність за роботу, імідж та сервіс.

Отже, досить перспективно бути власником СПО, так як компанія винагороджує високими бонусами за об'єми продажів, які здійснюються через конкретне представництво.

Метою даного проекту є організація та забезпечення функціональності Сервісного Пункту Обслуговування клієнтів у Вінницькому регіоні.

Завдання проекту:

- підібрати штат висококваліфікованих співробітників;
- організувати доставку замовлень і оформлення претензій;
- забезпечити якісне консультування клієнтів.

В результаті даного проекту буде відкрито Сервісний Пункт Обслуговування клієнтів компанії Оріфлейм.

Розрахована вартість даного проекту, яка становить 1156 тис грн.,

Тривалість складає 5 місяців.

Дата початку проекту 01.01.2015 дата закінчення – 21.05.2015 р.

Даний проект є важливим як для компанії, замовника і для клієнтської бази споживачів. Після успішної реалізації проекту СПО є конкурентно здатним в косметичній сфері відповідного регіону і має основу для зміцнення своїх позицій та розвитку на українському ринку.

Завдяки діяльності СПО будуть впроваджуватися в життя найкращі цінності і формуватися культура споживання продукції для здоров'я і краси.

Проект виконує соціальну функцію і дозволяє надати додаткові робочі місця в кількості до 10 чоловік.

Список використаних джерел:

1. Зайцев, Л. Г. Стратегічний менеджмент: підручник. / Л. Г. Зайцев, М. І. Соколова. – М.: Економіст, 2007. – 416 с.;
2. Морозов В. В. Формування, управління та розвиток команди проекту (поведінкової компетенції): навч. посібн. / В. В. Морозов, А. М. Чередніченко, Т. І. Шпильова ; за ред. В. В. Морозова; Ун-т економіки та права «КРОК». – К. Таксон, 2009 – 464 с.
3. Чумаченко І. В. Управління проектами: процеси планування проектних дій. / Чумаченко І. В., Морозов В.В., Доценко Н. В., Чередніченко А. М. -К.: Університет економіки та права «КРОК», 2014. – 673 с.

Пруська О.С.

студент

ВНЗ «Інститут економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Данченко О.Б., кандидат технічних наук, доцент

Перспективи інноваційного розвитку меблевого виробництва в Україні

Хоча ситуація на українському ринку меблевих виробників сьогодні покращується, все ж цього не достатньо, щоб збільшити долю на ринку вітчизняної продукції. Причиною цього є недостатній розвиток інноваційної діяльності у сфері вітчизняного виробництва меблевої продукції.

У будь-якій сфері економічної діяльності існують свої характерні особливості, що визначають специфіку інноваційної діяльності в даній сфері. Існує така і в виробництві меблів. Необхідно виявити і систематизувати характерні особливості інноваційної діяльності у сфері меблевого виробництва, щоб створити системний підхід до інноваційного розвитку.

У ході аналізу було виділено та проаналізовано головні види інновацій, які представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Зміст інновацій у сфері меблевого виробництва

Види інновацій	Зміст інновації
Продуктові інновації	Абсолютно новий продукт з покращеними техніко-експлуатуючими, ергономічними та естетичними характеристиками за рахунок нових конструктивних рішень, більш якісних матеріалів, фурнітури, комплектуючих, сучасних технологій у виробництві, оригінального дизайну і композиційних рішень.
Технологічні інновації	Модернізація та оновлення технологічного обладнання та інструментів; автоматизація виробництва; оптимізація виробничого циклу; впровадження системи менеджменту якості відповідно вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2000; відповідність міжнародному стандарту ISO 14001 системи екологічного менеджменту підприємства.
Маркетингові і ринкові інновації	Використання нових напрямків у маркетинговій діяльності і методах збуту; розвиток бренду; підвищення якості обслуговування; розвиток системи допоміжних послуг; вихід на нові ринки; розширення існуючої долі ринку.
Організаційно-управлінські інновації	Вдосконалення організаційної структури меблевих підприємств; застосування нових підходів, методів, прийомів та інструментів управління, організації виробництва і праці, мотивації працівників; створення стійко працюючої системи зворотного зв'язку з клієнтами і покупцями; реінжиніринг бізнес-процесів; логістизація постачання, виробництва та збуту; створення нових організаційних форм та інтеграційних структур в меблевій промисловості.
Інформаційні інновації	Використання сучасних інформаційних систем, програмного забезпечення, що забезпечує скорочення витрат плаці та часу на всіх етапах виробництва.
Соціальні інновації	Покращення умов праці, охорони праці, безпечності роботи; підвищення рівня кваліфікації працівників, їхнього наукового рівня, якості життя в цілому; розширення соціальних програм.

Для меблевої промисловості основними є продуктові інновації. Радикальні інновації у вигляді появи принципово нових видів меблів відбуваються досить рідко, наприклад поява трансформованих меблів. Рівень радикальності продуктових інновацій в більшості випадків визначається технологічними інноваціями, які відіграють в меблевій промисловості винятково важливу роль. Що ж до управлінських і маркетингових інновацій, то тут необхідно зазначити ,

що їм ще не приділяється достатньої уваги. В цілому треба констатувати, що більша частина інновацій, які з'являються на ринку є покращенням існуючих.

Отже, можна виділити такі наступні ключові фактори, що впливають на особливості інноваційної діяльності у сфері меблевого виробництва:

1. Особливості меблевого виробництва, як виду діяльності, які полягають в маркетинговій орієнтації виробництва на кінцевого споживача; високій доданій вартості створюваної продукції; високій залежності від постачальників і суміжних галузей; тенденції до скорочення життєвого циклу товару на ринку.

2. Особливості ринку меблів, які проявляються в наявності значного потенціалу зростання ринку; високій конкуренції (у першу чергу з боку зарубіжних виробників), яка буде наростати в умовах вступу до ЄС.

3. Сучасний стан меблевої промисловості, який характеризується високим ступенем структуризації (основна частка зафіксованих продажів припадає на великі меблеві компанії), в поєднанні з наявністю великого числа дрібних виробників; формуванням досить потужного кістяка вітчизняних виробників меблів, здатних конкурувати з закордонними.

Виявлена і охарактеризована система особливостей інноваційної діяльності в меблевій промисловості дає можливість для формування науково-обґрунтованої стратегії інноваційного розвитку підприємств галузі. Існують сприятливі передумови для інноваційного розвитку меблевого виробництва у вигляді наявності істотного потенціалу розвитку ринку, зростаючого споживчого попиту, можливостей заміщення ввозу імпортованих товарів, наявності запасів деревини, формування групи інноваційно-активних конкурентоспроможних підприємств.

В умовах інтеграції України у світовий економічний простір та подальшого наростання конкуренції на меблевому ринку, розвиток можливо тільки в галузі поліпшення якості продукції, розробки оригінальних дизайнів (вкрай перспективний напрямок розвитку), вдосконалення маркетингу, модернізації технологій процесів, розширення асортименту продукції, що реально тільки в рамках переорієнтації галузі на інноваційний тип розвитку. Це призведе до переведення інноваційної діяльності на якісно новий рівень за рахунок: усвідомлення об'єктивної необхідності та важливості інноваційної діяльності, як ключового чинника розвитку галузі; формування інноваційних стратегій і стратегічних планів інноваційного розвитку вітчизняних меблевих підприємств на науковій основі з урахуванням накопиченого передового досвіду і реальних конкурентних можливостей для визначення напрямків випереджаючого розвитку галузі; залучення інвестиційних ресурсів для технічного оновлення та модернізації обладнання галузі, створення вітчизняного виробництва обладнання, фурнітури; додання інноваційній діяльності комплексного і системного характеру, який передбачає розвиток маркетингових і сервісних інновацій, формування нових організаційних структур і управлінських механізмів.

Список використаних джерел:

1. Сухоруков А.В. Проблемы и перспективы инновационного развития российской мебельной промышленности // Креативная экономика. – 2013. – № 12(84). – С. 76-82. – <http://old.creativeconomy.ru/articles/30904/>
2. Безрукова Т.Л. Особенности инновационной сферы мебельного производства / Т.Л. Безрукова, Т.Л. Свиридов // Актуальные проблемы лесного комплекса: межвуз. сб. науч. тр. – Воронеж: Воронеж. гос. лесотехн. акад, 2010. – С.132–136.
3. Цуканова Н.Е. Формирование и реализация стратегии управления инновационным развитием предприятий мебельной промышленности: автореф. дис. ... канд.экон.наук / Н.Е. Цуканова. – Орел, 2012. – 25 с.
4. Белякова Г.Я., Чайран Ю.А. Креативная экономика. – 2014. – № 11 (95). – С. 162-170.

Рудницький С.И.

аспірант

ВУЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Особенности метода определения стоимости процесса управления конфигурацией ИТ-проектов в банковском секторе

На основе особенностей указанных проектов, выявлена проблема неадекватности результатов применения метода определения стоимости процесса управления конфигурацией. Предложены варианты устранения проблемы.

Необходимость реализации процесса управления конфигурацией (УК) проекта вытекает из неизбежности изменений во внешнем и внутреннем окружении проекта в течении его жизненного цикла (ЖЦ) [1,2]. Установлено, что некоторые изменения могут выводить проект из согласованного состояния, что в результате может привести к некоторому ущербу в том или ином смысле. Возвращение проекта назад в согласованное состояние требует некоторого механизма, или другими словами, связи между изменившимся элементом проекта или его окружения и теми элементами проекта на которые влияет изменившийся элемент. Указанную связь можно рассматривать как механизм балансировки проекта на основе отношения согласованности [2]. Именно обеспечение условий для возникновения такой связи является целью процесса УК проекта.

Для эффективной реализации процесса УК проекта была разработана математическая модель этого процесса с целью его оптимизации [3]. Критерием оптимальности служит ущерб H от рассогласования проекта, а ограничивающим условием стоимость C реализации этого процесса: $H \rightarrow \min, C < C_{max}$. Эта модель была использована для реализации процесса УК проекта разработки программного обеспечения (ПО) в банковском секторе. Применение этой модели в конкретном проекте требует, прежде всего, определения точной семантики ущерба и стоимости. Установлено [4], что в ИТ-проектах банковского сектора ущерб H представляет собой превышение срока T завершения проекта, а стоимость C – длительность выполнения процесса УК проекта.

Поскольку процесс УК рассматривается как последовательность действий направленных на ту или иную характеристику проекта или его элемента, то, естественно, в этом случае, определять длительность процесса УК как сумму длительностей всех выполняемых действий по УК. Описанный способ расчета стоимости предполагает последовательное выполнение действия. Однако, как показывает практика, они могут выполняться к тому же и параллельно. Поэтому, при таком подходе величина C будет показывать стоимость реализации процесса УК при последовательном выполнении всех действий по УК. Но величина C_{max} показывает абсолютную максимально допустимую длительность реализации процесса УК в рамках величины T , которая допускает также параллельное выполнение действий по УК. Поэтому, указанный способ расчета стоимости C , при семантике стоимости как длительности выполнения действий, не позволяет адекватно соотнести величины C и C_{max} . Заметим, что такой проблемы не возникает, если по семантике стоимость выражает денежное вознаграждение исполнителей, а вместо величины T выступает бюджет проекта. Кроме того, такой проблемы не возникает, если все действия по УК выполняются только одним членом команды.

Для устранения представленной проблемы можно использовать несколько способов. Первый заключается в представлении срока T проекта и величины $C_{max} C_{3,max}$ таким образом, чтобы они отражали последовательное выполнение всех действий. Очевидно, что, с практической точки зрения, стоимость реализации этого варианта будет неоправданно высокой. Следующий вариант заключается в учете особенностей того или иного проекта, а именно длительностей выполнения действий по УК. В большинстве случаев, только несколько действий по УК будут иметь значительно отличающуюся от нуля длительность. Если эти действия назначить только на одного исполнителя, то полученной ошибкой расчета общей длительности процесса УК можно пренебречь. Недостатком применения этого способа выступает сложность оценки ошибки и, как следствие, его практическая непригодность. Еще одним вариантом устранения указанной проблемы является программная, техническая реализация расчета величины C , которая (реализация) учитывает параллельное выполнение действий и производит суммирование корректным образом. Именно этот вариант был использован для расчета величины C и оптимизации процесса УК проекта разработки ПО в банковском секторе.

В результате исследования были установлены варианты решения проблемы расчета стоимости реализации процесса УК ИТ-проектов в банковском секторе и обосновано практическое применение одного из них, который и был реализован на практике.

Список используемых источников:

1. Practice Standard for Project Configuration Management ©2007 Project Management Institute, Four Campus Boulevard, Newton Square, PA 19073-3299 USA, 53 p.
2. Морозов В.В., Рудницкий С.И. Концептуальная модель процесса управления конфигурацией в проектах // «Восточно-Европейский журнал передовых технологий» № 1/10(61) ч.3 2013, стр.187-193.
3. Рудницкий С.И., Разработка математической модели обобщенного процесса управления конфигурацией в управлении проектами // «Восточно-Европейский журнал передовых технологий» № 4/2(76).2015, С.14-22.
4. Рудницкий С.И., Особенности ИТ-проектов коммерческих банков направленных на развитие потребительских кредитных продуктов. / С.И. Рудницкий // «Стан та перспективи розвитку соціально-економічних систем в епоху економіки знань» // Матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Луганськ, 24-26 квітня 2014 р.) / за заг. ред. В.А. Рач. – Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2014 – 390 с.

Сепеда Гуаман Д.Ф.

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шарова О.С., кандидат технічних наук, доцент

Характеристика обслуговування повітряних суден, що здійснюють польоти між країнами з різними кліматичними зонами

У доповіді мова йде про типи обслуговування повітряних суден, їх особливості в цілому, а також у зв'язку з кліматичними умовами, в яких експлуатуються літаки.

Андський регіон, що складається з таких країн, як Колумбія, Еквадор, Перу та Болівія, характеризується кліматичною різноманітністю, що може мати як свої переваги, так і недоліки. Сьогодні у згаданому регіоні спостерігається швидкий розвиток авіації, зумовлений передусім економічним розвитком країн регіону. Саме тому важливим є вирішення ряду проблем, пов'язаних з процесом ремонту та обслуговування повітряних суден, що спричинені різницею у кліматичних зонах Андського регіону.

Такими кліматичними зонами є [1]:

- тропічний клімат, коли більшу частину року випадають дощі, наприклад, Амазонка;
- аридний та семіаридний клімат, де температури зазнають значних коливань;
- вологий клімат, де протягом значної частини року температура підвищена, а в силу близькості океану рівень вологи високий;
- андський клімат з низькими температурами в силу висоти гірського масиву.

Тип клімату завжди варто брати до уваги залежно від того, де проходить траєкторія польоту повітряного судна.

Незважаючи на те, що рівень нещасних випадків на літаках сягає 12%, подорожі літаком лякають людей найбільше. Якщо польоти під час шторму, сильного вітру або туману є досить ординарними, блискавки зазвичай особливо небезпечні, адже вони можуть викликати збої в роботі електрики, спричинити пожежу в паливних баках або викликати тимчасову сліпоту у пілотів.

Більш «м'які» кліматичні умови також можуть спричинити аварії, наприклад, як у випадку польоту над Ліваном 1977 року, коли внаслідок густого туману, який оточував аеропорт, літак не міг приземлитися до тих пір, поки в нього не закінчилося паливо.

Для уникнення таких випадків після кожного польоту потрібно здійснювати спеціальне обслуговування літака залежно від умов, з якими йому доведеться зіткнутися в процесі польоту.

Сучасний літак для перевезення пасажирів – складна машина, що вимагає ретельної роботи при конструюванні та правильного обслуговування для гарантування належного функціонування літака. Саме тому обслуговуванням літака має займатися висококваліфікована команда професіоналів.

Сам процес здійснення обслуговування детально прописаний у довідниках виробника, і він може включати як здійснення мінімального обсягу дій, так і повної розбору літака.

Розрізняють такі типи обслуговування [2, с. 23]:

1. Лінійне обслуговування

Незапрограмоване: у разі виникнення якоїсь аварії. *Запрограмоване:* здійснюється відповідно до стандартної програми огляду та заміни деталей. За мету ставить підтримку літака у такому стані, аби він відповідав сертифікатові льотної придатності та технічним умовам.

Запрограмоване обслуговування поділяється на три типи.

Транзитне обслуговування є найбільш простим типом і здійснюється щоразу перед польотом літака, включаючи пересадки. Ця перевірка дозволяє перевірити загальний стан літака: можливі структурні ушкодження, ушкодження пневматичних систем, нестача мастил тощо.

Щоденне обслуговування здійснюється до першого польоту протягом дня, не перебільшуючи проміжок у 48 годин. Протягом такого типу обслуговування перевіряється загальний стан літака, його зовнішня цілісність.

Так звана *Ревізія S* включає огляд кожні 100 годин польоту. Літак оглядається на предмет сторонніх об'єктів, що можуть впливати на його функціонування, оглядаються всі рідини, що циркулюють в літакові.

2. Мале обслуговування складається з таких складових:

Ревізія А включає загальний огляд систем, компонентів та структури, як всередині, так і зовні для перевірки цілісності.

Ревізія В, більш ґрунтовна, ніж попередня, перевіряє безпеку систем, компонентів та структури літака.

Ревізія С включає в себе найбільш повний огляд елементів як всередині, так і зовні літака.

3. Головна ревізія, відома як структурна перевірка, є найбільш ґрунтовною перевіркою літака. Літак підлягає такій перевірці кожні 12 років, а сама перевірка триває місяць. В цей час літак повністю ревізують, всі його несправні деталі підлягають заміні. Такий тип обслуговування можуть здійснювати лише спеціально уповноважені на те підприємства, що мають як відповідне обладнання, так і спеціально навчених фахівців і досвід [3].

Певні кліматичні умови вимагають проведення певних типів перевірок. Наприклад, якщо літак здійснює рейс у зоні біля океану, необхідно здійснити спеціальний огляд та підготовку металічних деталей літака в силу постійного контакту цих механізмів з вологою та морською сіллю, що має особливо сильний корозійний ефект.

Після рейсів, коли літак перелітав із зони високих температур у зони низьких температур чи навпаки необхідно здійснювати ретельний огляд фюзеляжу, а також деталей, що знаходяться у найбільшому контакті з навколишнім середовищем.

Так, можна буде запобігти як аварійним ситуаціям, так і швидкому зносу повітряного судна.

В таких розвинених країнах, як країни Європи, США, Канада досвід обслуговування, спрямованого на підтримання належного функціонування повітряних суден, що здійснюють перельоти між країнами з великими кліматичними відмінностями, вже більш-менш чималий, розвинені технології та кваліфіковані кадри дозволяють проводити таке обслуговування у найбільш ефективний спосіб.

Але країни Андського регіону, не зважаючи на свої кліматичні особливості регіону, не мають на сьогодні належної технічної та інтелектуальної бази для проведення обслуговування на такому ж рівні. Саме тому вкрай необхідним для розвитку авіації в регіоні є впровадження технологій і досвіду в країнах регіону.

Список використаних джерел:

1. Arlette Moya S. Climas de América Latina [Electronic resource]. – Mode of access: <http://es.scribd.com/doc/37375919/CLIMAS-DE-AMERICA-LATINA#scribd>.
2. José Manuel Gil García. Mantenimiento [Electronic resource]. – 42 p. – Mode of access: <http://www.sandglasspatrol.com/tecnicos/Mantenimiento.pdf>.
3. Буроменський М. В. Міжнародне публічне право / М. В. Буроменський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/pbooks/book-34/ua/chapter-1763/>.

Ткачов В.Д.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Овчаренко С.О.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Данченко О.Б., кандидат технічних наук, доцент

Інтеграція зарубіжного досвіду методології управління проектами на українські підприємства

В статті описується проблематика інтеграції зарубіжного досвіду методології управління проектами на території України та деякі методи сучасного управління проектами.

З розвитком ринкових відносин в Україні стає очевидним, що для зростання конкурентоспроможності, організації повинні постійно перебудовувати свою господарську діяльність. Більше того, потреба інновацій в бізнесі та управлінні проектами виникає все частіше, тому вплив інновацій на життєвий цикл підприємства вже не розглядається як виняткове явище. У практиці та наукових дослідженнях все більше уваги приділяється аналізу методів і організаційним можливостям управління змінами.

Підприємства будь-якого розміру проходять у своєму розвитку ряд етапів професійного зростання. Перехід між етапами зростання супроводжується серйозними внутрішньо-організаційними кризами. Особливо це актуально для підприємств малого та середнього бізнесу, через те, що з першою кризою «кризою лідерства» вони стикаються, як правило, через 1,5-2 роки після початку своєї роботи. Керівники підприємств, у більшості випадків є технічними фахівцями, що організували бізнес, але не завжди володіють необхідними управлінськими навичками та економічними знаннями [1, 249-250]. Через це, не знаючи про кризу, що наближається і не маючи уявлення про способи його подолання, керівники допускають у своїй роботі серйозні помилки, і багато підприємств припиняють свою роботу.

Саме з цієї причини управління проектами на українських підприємствах просувається вкрай проблематично. Дається в знаки не тільки відсутність кваліфікованого персоналу, а й небажання керівників здійснювати необхідні зміни [2,35]. Управління проектами передбачає руйнацію існуючих жорстких ієрархічних організаційних структур і адаптацію методики управління, які руйнують старі традиційні зв'язки і створюють нові, корпоративні.

В силу того, що інтеграція має проектну сутність і переважно здійснюється методами та інструментами управління проектами, у роботі пропонуються деякі принципи та підходи для сучасного управління проектами, які є фундаментом подальшого вдосконалення теорії.

Цей метод заснований на внутрішньому розвитку проектів. У методі більш значущими є фахівці, котрі займаються практичною реалізацією проекту. Саме злагоджена та творча праця колективу сприяє створенню нових ідей, які надають проектам необхідну в сучасних умовах гнучкість.

Метод, заснований на високій інтеграції різних сторін УП, лежить в основі концентрації зусиль на стратегічному плані підприємства. Цей взаємозв'язок управління проектом зі стратегічним планом є запорукою успіху підприємства.

Маркетинговий підхід до управління проектами орієнтований на виготовлення ідеаль-

ного товару, котрий максимально задовольнить споживачів. При цьому дуже важливим є системний підхід, при котрому узгоджуються всі ключові характеристики товару, його розробка, створення, збут і т.д. Даний підхід можна назвати передпроектним, оскільки саме попередні дослідження намічають результати, задають терміни і ефективність реалізації проекту по виробництву товару [3,26].

Використання на практиці цих методів на етапах підготовки та проведення інтеграції в управлінні проектах позитивно впливає на проведення організаційних змін. У результаті відбувається перехід від неструктурованих проблем до управління реструктуризацією за допомогою проектів, що створює умови для подолання численних труднощів, а також полегшують взаємодію з можливими інвесторами і підвищують інвестиційну привабливість компанії. Крім того, забезпечується економія фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, що є важливим аспектом для малого та середнього бізнесу. Звісно, в кожному конкретному випадку методика має бути адаптована до особливостей і умов підприємства. Тож ця методика дозволяє застосувати структурований і алгоритмізований підхід до проведення реструктуризації і сприяє економії ресурсів підприємства.

Список використаних джерел:

1. Project Management Body of Knowledge. PMI, 2012.
2. Управління проектами. Український досвід. С.Н. Анісімов, Є.В. Анісімова. – СПб.: Вектор, 2006.
3. Мазур І.І., Шапиро В.Д. Реструктуризація підприємств і компаній. Довідковий посібник – «Вища школа», М., 2000.

Секція 6

**Євроінтеграційний вектор
сучасної психології**

Сингаївська І.В.

кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Аналіз рольових статусів викладача вищого навчального закладу

Висвітлено необхідність поєднання у професійній діяльності викладача навчально-педагогічної, наукової та організаційної роботи. Проаналізовано рольові статуси викладача вищого навчального закладу.

Зазвичай професійну діяльність викладача вищого навчального закладу називають науково-педагогічною, вказуючи на основне змістове навантаження (водночас викладач може бути адміністратором, менеджером, громадським діячем та ін.). Власне поєднання наукової та педагогічної діяльності є засадничим, а всі інші види діяльності є свідченням додаткових, зокрема організаційних чи комунікаційних здібностей викладача. Загалом професія викладача характеризується багатозначністю та різноспрямованістю, що і викликає певні дослідницькі дискусії.

Для дослідження психологічних особливостей узгодження особистісних та суспільних вимог до професійної успішності викладача важливого значення набувають поняття «статус» і «роль». Вони є віддзеркаленням суспільної та особистісної сутності викладача. Статус відображає суспільну значущість викладацької діяльності та ставлення з боку суспільства (професійної спільноти, організації, колег та ін.) до окремого викладача – визнання чи невизнання, повага чи неповага, симпатія чи антипатія тощо. Конкретизацією соціального статусу є професійний статус, що зумовлює спосіб життя, спілкування, світобачення. Зрештою, статус – це соціальна позиція, згідно з якою формуються певні соціально-психологічні ролі, тобто моделі поведінки, які наповнюють статус особистісним змістом.

Складність науково-педагогічної діяльності полягає в тому, що її основний учасник – викладач – є одночасно і статусом, і роллю. Викладачу доводиться виконувати чимало ролей, що іноді не узгоджуються між собою і спричиняють виникнення рольових конфліктів. Так, зіткнувшись з проблемою поєднання навчально-педагогічної, наукової та організаційної діяльності, викладач змушений вибирати, яка роль йому найбільше пасує. Втім його статус (як сукупність суспільних вимог) передбачає якісне виконання всіх видів робіт для отримання суспільного визнання та особистісного самоствердження.

На думку М. Плугіної, проблему рольових конфліктів можна вирішити шляхом ідентифікації своєї особистості з сукупністю статусів і ролей, характерних для професії викладача, а отже, задовольнити соціальні очікування [1, с. 40]. Втім, це лише часткове вирішення проблеми, оскільки вирішення міжрольового конфлікту (наприклад, досягнувши якісного рівня і педагогічної, і наукової діяльності) ще не означає вирішення внутрішньорольового конфлікту. Тобто задоволення соціальних очікувань не тотожне задоволенню очікувань особистісних.

Ситуація ускладнюється ще й тим, що в сучасних умовах суттєво змінюється змістове наповнення певних рольових функцій викладача. Традиційна роль передавання знань поступово перетворюється на формування компетенцій. Це передбачає засвоєння знань студентом та вироблення у нього здатності компетентно використовувати отримані знання у своїй професійній діяльності. Щоб успішно застосовувати компетентнісний підхід у своїй діяльності, викладач повинен постійно вдосконалюватися як методист, дидакт, педагогічний технолог та ін. Він має бути психологічно налаштований на зміни у своїй рольовій компетентності, бути гнучким і багатофункціональним. Сучасні психологічні дослідження професійної діяльності викладача [2; 3; 4] виділяють такі його рольові статуси:

- т'ютор – особа, яка здійснює науково-педагогічний супровід, допомагає розвивати пізнавальні здібності тощо;
- консультант – сприяє у вирішенні проблем, що виникають в освітньому середовищі;
- модератор – спрямовує процес навчання в потрібне для студента русло, допомагає виявити його потенційні можливості;
- фасилітатор – сприяє розвитку особистості студента;
- ментор – виконує роль наставника, допомагає подолати розрив між теорією і практикою;
- тренер – забезпечує діяльність згідно з освітніми вимогами, контролює отримані результати;
- мотиватор – головним чином спрямовує діяльність студента на досягнення успіху.

Роль новатора – невід'ємна складова професійної успішності. Якісне виконання цієї ролі потребує від викладача чималих психологічних зусиль, подолання певних страхів та тривожних станів (бути незрозумілим серед колег, брати на себе відповідальність, йти наперекір авторитетам, звільнитися від «кайданів попереднього досвіду» тощо). Крім того, новаторська роль не завжди заохочується суспільством через тривалість стереотипів суспільної психології. Небезпека загострення внутрішньо-рольового конфлікту може спровокувати професійне вигорання, виснаження емоційно-енергетичних, інтелектуальних та вольових ресурсів викладача.

Викладач «приречений» вживатися одночасно в кілька соціальних ролей, що передбачає не лише певний набір функцій, а й конкретні моделі рольової поведінки. Соціальні ролі пов'язані з так званими «соціальними сценаріями», в яких певною мірою запрограмована професійна діяльність особистості та які реалізуються згідно з соціальними очікуваннями і вимогами. Зрештою рольова поведінка є своєрідним «пунктом узгодження» суспільних і особистісних вимог у вимірі досягнень і результатів професійної діяльності, а також соціально-психологічного статусу професійно успішного викладача.

Поєднання статусу і ролі в особистості викладача свідчить про рівень його включення в соціальне середовище, структуру соціальних взаємодій, прийняття системи соціальних норм. Як підкреслює Л. Орбан-Лембрик, в одному випадку статусно-рольові характеристики є інструментом пристосування до соціуму, елементом входження в нього, в іншому – засобом самоутвердження особистості, розкриття її комунікативного, професійного, творчого потенціалу. У цьому контексті важливе співвідношення особистісних властивостей не лише між собою, а й з ієрархією соціальних ситуацій, в яких діє індивід [5].

Невміння поєднати статус і роль в одну систему поведінки спричиняє статусно-рольове напруження, пов'язане з недостатнім розумінням взятих на себе ролей, слабкою підготовкою до їх виконання і, як наслідок, з низьким професійним рівнем. Для позначення стану статусно-рольової рівноваги використовують поняття статусно-рольового балансу. Досягнення такого балансу є важливою умовою розвитку професійної успішності викладача. З метою виконання цієї умови викладач вибудовує схему своїх взаємодій (статусно-рольових сценаріїв) у процесі професійної діяльності. Так викладач виявляє певну міру рольової ідентифікації, рольової пластичності, професіоналізму, розкриває особливості свого комунікативного стилю тощо.

Список використаних джерел:

1. Плугина М. Формирование имиджа – условие повышения профессионализма личности и деятельности преподавателя высшей школы / М. Плугина, Л. Донская, С. Знаменская // Акмеология. – 2014. – № 3. – С. 38–45.
2. Ковалева Т. М. Профессия «тьютор» / Ковалева Т. М., Кобыща Е. И., Попова (Смолик) С. Ю., Теров А. А., Чередилина М. Ю. – М. – Тверь: «СФК-офис», 2012. – 246 с.
3. Иванова О. А., Доронина Н. А. Организация социально-педагогического взаимодействия в современном социуме: учебно-методическое пособие для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. З. И. Кольчевой. – Тобольск: ТГСПА им. Д. И. Менделеева, 2012. – 204 с.
4. Мартынова А. В. Фасилитация как технология организационного развития и изменений / А. В. Мартынова // Организационная психология. – 2011. – Т. 1. – № 2. – С. 53–91.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 446 с.

Городнова Н.М.

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Гендерні особливості збереження здоров'я особистості

*Розглянуто гендерні особливості збереження здоров'я особистості.
Проаналізовано вплив чинників на порушення здоров'я особистості.*

Активна інтеграція України до Європейської співдружності визначила необхідність трансформації багатьох національних інститутів. Внаслідок цього істотно підвищилась інтенсивність навантаження на особистість в умовах дефіциту часу. Це може призвести до хронічного стресу та пов'язаних із ним психічної й соціальної дезадаптації особистості, до психічних та соматичних порушень, до руйнування психічного здоров'я.

Проблема психічного здоров'я знайшла втілення у дослідженнях І. Бега, С. Максименко. Дослідження здоров'я студентської молоді присвячуються праці В. Войтенко, О. Волошина, Д. Давиденко. Філософський і соціальний аспект формування здорового способу життя дітей і молоді відображено у працях А. Бойка, В. Крюкова, О. Сахно, Л. Сущенко; медико-біологічний аспект розроблено у дослідженнях М. Амосова, Г. Апанасенко, Н. Борисенко, А. Мартиненко. Психолого-педагогічний аспект формування здорового способу життя молодших школярів розглядали Н. Бібік, О. Ващенко, О. Дубогай, В. Оржихівська, О. Савченко та ін.

Повноцінне визначення стану здоров'я не обмежується тільки педагогічною, біологічною та медичною сферами, потрібно враховувати гендерні аспекти, психологічні, екологічні, економічні та соціально-культурні чинники, менталітет населення різних регіонів, звичаї, традиції, роботу суспільних інституцій, тобто, все те, що зумовлює причини й особливості стану здоров'я людей.

Якщо взяти один з інтегральних показників здоров'я певної групи людей – тривалість життя, скориговану з урахуванням захворювань DALY (*disability-adjusted life years – кількість років життя, які дана особа прожила з хворобою*), то ми побачимо чіткі закономірності. На ранній стадії розвитку людського організму, доки статеві відмінності не набули значущості (зокрема, у хлопчиків і дівчат віком до п'яти років), десять основних визначників DALY відрізняються дуже мало. Але з настанням статевої зрілості (жінки та чоловіки 15–44 роки), чинники, які зумовлюють рівень DALY, істотно різняться. Тобто причини захворювань, погіршення здоров'я (внаслідок чого людина втрачає певну кількість років життя, які потенційно вона могла б прожити) стають різними, коли біологічне формування статевих ознак завершено і людина приймає відповідну соціальну роль, виконує притаманні цій ролі функції, засвоює моделі поведінки, властиві певній статі.

Таким чином, гендер стає одним із важливих факторів, які зумовлюють біологічні та соціальні причини хвороб, загалом стан здоров'я людини.

Якщо брати біологічні та фізіологічні чинники, то існують захворювання, які виникають тільки в чоловіків або тільки в жінок (органи сечостатевої системи – простати, матки). Серцево-судинні захворювання у 2–3 рази вищий у жінок, ніж у чоловіків. Жінки у 3,3 рази частіше, ніж чоловіки, хворіють на хвороби крові та кровотворних органів; утричі – на хвороби сечостатевої системи; майже вдвічі частіше – на хвороби ендокринної системи та порушення обміну речовин; у 1,6 рази — на новоутворення. Щодо інших видів хвороб, вони поширені серед чоловічого та жіночого населення майже однаково. Більш зловживання алкоголем серед чоловіків веде до поширеності захворювань печінки; чоловіки частіше жінок травмуються;

отримують поранення. Чоловіки значно рідше, ніж жінки, користуються профілактичними медичними послугами. Небажання та нехтування профілактикою створює бар'єри для ранньої діагностики і лікування захворювань.

Соціальний статус, рівень доходів – усе це відбивається на стані здоров'я, про що свідчить статистика захворювань. За відсутності гендерного паритету жінки частіше наражаються на ризик бідності, відповідно більше потерпатимуть від негативного впливу на здоров'я. У смертності від туберкульозу питома вага чоловіків становить майже 85,0%, СНІД – 78,0%, випадкових отруєнь алкоголем – 82,0%, самогубств – 90,0%, вбивств – більше 78,0%. Смертність від нещасних випадків, отруєнь і травм серед чоловіків становить 16,2%, а серед жінок – 4,4, від злоякісних новоутворень серед чоловіків – 14,5, серед жінок – 10,9, від хвороб органів дихання серед чоловіків – 7,6, серед жінок – 3,8%.

Різними є показники захворюваності дівчаток і юнаків. Найчастіше на хвороби травлення, сечостатевої системи та шкіри і підшкірної клітковини страждають дівчата. Захворювання сечостатевої системи у них пов'язані переважно з періодом становлення репродуктивної функції. Дається взнаки більш раннє, порівняно з юнаками, сексуальне дозрівання. Натомість серед юнаків більш поширені хвороби кістково-м'язової системи, травми та отруєння, що пояснюється підвищеною активністю у заняттях спортом, у користуванні автотранспортними засобами та ін.

Отже, можемо констатувати, що для вирішення проблем, пов'язаних зі здоров'ям особистості, необхідний диференційований гендерний підхід до вирішення питань охорони здоров'я в цілому. Існує потреба у формуванні в молодіжному середовищі світоглядних цінностей здоров'я які б містили гендерну складову, наданні знань і прищепленні практичних навичок ведення здорового способу життя.

Список використаних джерел:

1. Войтенко В. П. Здоровье здоровых. – К. : Здоровья, 1991. – 248 с.
2. Городнова Н. М. Гендерний розвиток особистості // Методичний посібник. К. : Шк. світ, 2008. – 128 с.
3. Городнова Н. М. Психолого-педагогічні технології як засіб формування позитивного ставлення підлітків до власного здоров'я/ Методичний посібник / за ред. І. І. Цушка.– К. : Ніка-Центр, 2008. – С. 33–41.
4. Максименко С.Д. Психічне здоров'я дітей // Психолог. – 2002. – жовтень (№38/39), С. 5–7.

Городнова Н.М.

кандидат психологічних наук, доцент

Національний Медичний Університет імені О.О. Богомольця

Панів У.Я.

магістр

Національний Медичний Університет імені О.О. Богомольця

Особливості психічного здоров'я медичних працівників

У тезах розглядаються особливості психічного здоров'я медичних працівників. Досліджуються чинники які впливають на погіршення психічного здоров'я.

Сучасний світ через свою динамічність та суперечливість створює різноманітні проблеми для людини та втручається в її особистісний простір. Соціально-технологічний прогрес спричиняє зростання негативного впливу різних чинників на особистість; збільшується повсякденне фізичне та психологічне навантаження; загострюється почуття страху, невизначеності, невпевненості, розгубленості й розчарування. Усе це негативно позначається на здоров'ї людини загалом і на її психічному здоров'ї зокрема.

Враховуючи те, що людське життя є найвищою суспільною цінністю, перед суспільством постає ряд важливих завдань, серед яких найважливішим є вирішення проблеми збереження здоров'я людини, у тому числі й психічного. Саме тому виникає потреба у пошуку шляхів збереження психічного здоров'я людини з урахуванням різних умов її життєдіяльності, як звичайних, так і особливих.

Дослідження, які пов'язані з різними аспектами психічного здоров'я, розглядали наступні науковці: В.А. Ананьєв (психологія здоров'я), М.Й. Боришевський (психологія самоактивності та суб'єктного розвитку особистості як саморегульованої соціально-психологічної системи); З.А. Васильєва, С.М. Любинська (резерви здоров'я); І.В. Вейнгольд-Рибкіна (причини психічних захворювань); Л.Д. Дьоміна, І.О. Ральникова (психічне здоров'я та захисні механізми особистості); Т.Б. Дмитрієва, Б.В. Шостакович (агресія та психічне здоров'я); Л.М. Карамушка, М.Є. Андрос (психічне здоров'я особистості як вагомий чинник демографічної ситуації); Г.В. Ложкін, О.В. Наскова, І.В. Толкунова (психологія здоров'я людини); С.Д. Максименко (генетична психологія); Д.Д. Федотов (збереження психічного здоров'я); О.В. Хухлаєва (особливості психічного здоров'я студентів); О.Я. Чебикін (проблема емоційної стійкості) та інші.

Дослідники наголошують, що основними характеристиками психологічного здоров'я особистості можна вважати творчі досягнення індивіда, цілісність, інтегрованість його особистості, самість, повну самотність, сприйняття реальності, спроможність реалізувати актуальні потреби, сталу ієрархію цінностей, установок на повноцінне життя, емоційне благополуччя, ефективну взаємодію з соціумом. Наведені характеристики психологічного здоров'я мають для кожної особи індивідуальну значущість та можуть змінювати свою вагомість на різних вікових етапах розвитку особистості.

Науковці стверджують, що існують об'єктивні й суб'єктивні характеристики психологічного здоров'я. До об'єктивних характеристик належить система показників формування особистості, яка базується на накопичених наукових знаннях про розвиток людини, що розглядають особистість з різних боків її становлення. Система об'єктивних характеристик ґрунтується на взаєминах між особою й соціумом. До суб'єктивних характеристик віднесено різноманітні стани індивіда, що проявляються через відчуття ним емоційного комфорту, переживання внутрішньої гармонії та задоволеності собою й навколишнім світом.

Метою нашого дослідження було вивчення особливостей психічного здоров'я медичних працівників. У дослідженні взяли участь 109 лікарів. З них 65,1% жінок і 34,9% чоловіків. Середній вік жінок – 38 років, чоловіків – 41 рік.

На основі розрахованого критерію опитувані жінки і чоловіки були віднесені до низького (68,5%) або високого (25,5%) рівнів психічного здоров'я. Показник групи високого рівня знаходиться в межах 38-54 - балів, низького – 55-65 - балів і вище. Встановлено, що в обстежуваних високого рівня здоров'я психопатологічні прояви відсутні. У осіб низького рівня психічного здоров'я виявлені поведінкові порушення психастеничного, афективно-емотивного, психопатичного, іпохондрично-депресивного типів.

Так, 22,6% респондентів мають акцентуації циклотимного характеру, 23,4% – екзальтованого, у 26,3% є відхилення за гіпертимним типом, у 27,1% - за емотивним, 8,5% – неврівноважені, 21,5% осіб – збудження, 12,0% – проявляють демонстративність, 3,5% – схильні до прояву педантичних форм поведінки, 26,5% жінок та 15,4% чоловіків мають підвищену тривожність, у 15,4% спостерігаються психопатичні зміни в характері, у 31,1% респондентів зафіксовані високі показники за шкалою нейротизму.

Також було виявлено, що у кожного третього лікаря є окремі симптоми невротичної депресії (37,8%); у кожного четвертого астеничні розлади (23,5%); у кожного п'ятого – вегетативні розлади (22,7%).

Під час бесіди лікарі наголошували на чинниках, які погіршують психічне здоров'я, а саме: напружений ритм роботи та його вплив на особисте життя; недостатність ресурсів; неадекватні методи управління; постійні реорганізації; відсутність кар'єрного зростання; неадекватні форми контролю; погані умови роботи, а також невдачі у професійній діяльності; ситуації, які сприймаються як небезпечні для життя та здоров'я лікарів; втома; конфлікти тощо.

До основних причин порушення психічного здоров'я можна віднести: вплив психосоціальних факторів (втрата престижності професії лікаря, недостатнє фінансування галузі, відсутність соціального захисту медичного персоналу); високий рівень робочого стресу (ризик професії, напруженість трудового процесу лікаря); низький рівень поінформованості медпрацівників з питань медицини праці та правових аспектів лікувальної діяльності; зневажливе ставлення лікарів до свого здоров'я; вплив біологічних, хімічних і фізичних чинників (інфекції, алергени, токсичні речовини й ін.).

Отже можемо говорити, що психічне здоров'я є системою якісних характеристик індивідуального розвитку особистості на різних вікових етапах її життєдіяльності, котра розкривається через особливості індивідуально-психологічних властивостей особи, взаємин з соціумом, процесів саморегуляції й саморозвитку, реалізації актуальних потреб.

Межі нашої дослідницької роботи не дозволили розв'язати ряд проблем, які б могли поглибити вивчення особливості психічного здоров'я медичних працівників, тому потребують подальшого науково пошуку з метою більш глибокого вивчення проблеми.

Список використаних джерел:

1. Бессонова Н.А., Ивахненко И.С. и др. Проблемы здоровья и здорового образа жизни глазами студентов медиков // Социокультурные исследования: Межвузовский сборник научных трудов. Волгоград. 2000. Вып. 5. С. 92-96.
2. Городнова Н.М. Психолого-педагогичні аспекти профілактики шкідливих звичок серед школярів і студентів / Н.М. Городнова – К.: Ніка-Центр, 2009. – 80 с.
3. Исследование факторов, которые могут влиять на продолжительность жизни человека./ Г.О. Литовченко, С.В. Ткаченко, О.М. Буланов, Н.М. Ткач, В.В. Рябов / Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта, (2007), 1 (январь), 73-76.
4. Профессиональная карьера и здоровье: опыт психологического исследования Богачева Т.Ю. /Акмеология. 2009. № 2 (апрель). С. 100-105.
5. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я / Навчальний посібник: М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк, А. Ф. Косенко, Т. І. Кочергіна. Загальна ред. М. С. Корольчука. – К.: Фірма "ІНКОС", 2002. – 272 с.
6. Ковалевская А.Ф. Проблема здоровья человека в контексте ценностного подхода/Гуманитарный вектор. 2009. Т- 2. С. 40-45.

Живоглядов Ю.О.

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
ВНЗ «Університет економіки та права» КРОК »

Екзистенціальна психологія про виклики прикордонної ситуації і можливості відповіді на них у філософії та психології мужності

Виявлено спектр психологічних реакцій на прикордонні ситуації через аналіз психологічних і світоглядно-сміслових аспектів екзистенціальної мужності. Розглянуто прикордонні ситуації з позиції екзистенціальної філософії.

Прикордонні ситуації можна розглядати як різновид важких або стресових ситуацій, що пред'являють підвищені вимоги до здібностей, сил, компетентності і призводять до психологічної мобілізації. У психології в даний час прикордонні ситуації зазвичай розглядаються як екстремальні – порушують передбачувані та детерміновані обставини [1; 3; 4; 5].

Розглядаючи прикордонні ситуації як екстремальні Д. А. Леонтьєв відзначає їх винятковість, тобто, перебування в них породжує переживання на межі звичного, на межі можливого і допустимого [4; 5]. Ці ситуації характеризуються невизначеністю і раптовістю виникнення і, крім того, як загрозливі життю, здоров'ю, благополуччю та особистісної цілісності.

Пограничність ситуації визначають фактори, з якими людина до того не стикалася, тому вона не готова, при їх виникненні, діяти звичними для неї способами. Ці ситуації, таким чином, являють собою протилежність ситуаціям повсякденності, яким відповідає набір незмінних поведінкових реакцій на оточення, що змінюється [1, с. 705].

Життєвий світ людини не вичерпується повсякденністю, якій властиві стабільність і стійкість, в нього також входять події незвичайні, що руйнують звичну тканину подіївості. Пограничність ситуації виявляє свій справжній сенс і значення, коли ситуація втрачає властивості повсякденності - втрачає самоочевидність, визначеність і незмінність поведінкових реакцій. Така ситуація вимикає в людині стереотипи і вимагає більш усвідомленого способу присутності в ній. Тільки в цьому випадку, за умови виходу за рамки стереотипів, вона піддається вирішенню. В іншому випадку, опиняючись в замкнутому колі звичної, стереотипізованої поведінки, людина стає жертвою подібної ситуації [2].

Екзистенціальна психологія підкреслює важливість суб'єктивності сприйняття прикордонної ситуації: «То, что мы воспринимаем повседневную жизнь как детерминированную и обусловленную стереотипами, реакциями и ожиданиями, характеризует не саму природу этой жизни, а наше восприятие и наше к ней отношение» [4, с. 106].

Екзистенціальна психологія описує мужність у таких рисах характеру, як хоробрість, завзятість, відвертість, вітальність і розуміє це поняття як здатність протистояти небезпекам ризикованості обставин. Фізична мужність, при цьому, пов'язана з ризиком фізичних травм або смерті. А моральна - як відстоювання своєї правоти і своїх переконань всупереч небезпеки відкидання групою. Психологічна мужність проявляється в ситуації ризику втратити психологічну стійкість і включає такі аспекти, як мужність визнати помилки, впоратися з позбавленими підстав (самонародженими) страхами, протистояти психологічним маніпуляціям, зустрітися з реальністю [3; 4]. Р. Мей вважає найвищим видом мужності - мужність творчості, спрямовану на «створення нових форм, нових символів, нових принципів» [7].

П. Тіліх описав особливий вид мужності - екзистенціальний, або мужність бути. Він стверджував, що життя виявляється можливою тільки на основі мужності, як «здатності душі долати страх» [8, 29]. «Мужність бути - це етичний акт, в якому людина стверджує своє буття всупереч тим елементам свого існування, які протистоять його сутнісному самоствердженню» [8, с. 8].

Екзистенціальна тривога, згідно П. Тіліха, проявляє себе в трьох видах: як тривога долі і смерті, провини і засудження, порожнечі і втрати сенсу. Мужність – це самоствердження всупереч цим загрозам як різновидам небуття.

Три аспекти мужності, що розглядаються екзистенціальною психологією: протистояння загрозі фізичного існування та соціальної адаптації доповнюється психологічною мужністю. Остання протистоїть загрозам існування особистістю: втрати своїх кордонів, втрати внутрішньої цілісності, втрати контакту з реальністю і загрозу стагнації [4, с. 109].

Мужність, таким чином, виступає як альтернатива страху в загрозливих істотним аспектам нашого буття ситуаціях. Коли ми маємо (причому, не отримуємо в готовому вигляді, а створюємо своїми зусиллями) можливість подолати страх і тривогу і протиставити загрозі мужність, ми будемо свою взаємодію з ситуацією на іншому рівні. Цей рівень характеризується ясністю усвідомлення ситуації і контролем над нею.

Екзистенціальна традиція розглядає мужність як смисловий, світоглядний феномен. Передумовами якого С. Мадді вбачає віру в себе, чи впевненість у власній цінності і здатності жити, а також добре розвинені когнітивні функції, що створюють сенс – символізація, уява, судження. Систему установок, включеність в події і контроль за ними, а також відкритість викликам і ризику С. Мадді називає життестійкістю [5].

Відзначимо як різновид мужності явище героїзму – мужність, що поєднується з безкорисливою самовіддачею в умовах загрози власного життя. М.К. Мамардашвілі зазначає: говорити про героїзм, значить говорити про засоби вивільнення свободи [6]. Можна додати: вивільнення свободи зі стереотипів повсякденності.

Отже, прикордонні (екстремальні) ситуації висувують підвищені вимоги до функціонування індивіда, їм властиво порушення стереотипів повсякденності, вони вимагають мобілізації та нової навігації у цих заходах. Ці ситуації породжують страх і тривогу, а також невизначеність і недетермінованість існування як такого, протистояти яким людина здатна на основі мужності, що дозволяє їй винести різноманітні загрози.

Вкорінена в світогляді і філософії життя, мужність спирається на смислові орієнтири, внаслідок чого, вона може служити ресурсом гідної відповіді як на мобілізаційний, так і на смислоорієнтаційний виклики прикордонних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Касавин И.Т. Повседневность // Энциклопедия эпистемологии и философии науки. М. : Канон+, 2009. С. 704 – 706.
2. Левин К. Динамическая психология. М. : Смысл, 2001.
3. Леонтьев Д. А. Новые ориентиры понимания личности в психологии: от необходимого к возможному // Вопросы психологии. – 2011. – №1. – С. 3 – 27.
4. Леонтьев Д. А. Экстремальный опыт и понятие экзистенциального мужества // Экзистенциальная традиция. – 2014. – №2. – С. 99 –115.
5. Леонтьев Д.А., Рассказова Е.И. Тест жизнестойкости. М. : Смысл, 2006.
6. Мамардашвили М.К. Психологическая топология пути. – М. : РХГИ, 1997.
7. Мэй Р. Мужество творить. Львов: Инициатива, 2001.
8. Тиллих П. Мужество быть. // Тиллих П. Избранное. Теология культуры. М.: Юрист, 1995. С. 7 – 132.
9. Ясперс К. Философия. Кн. 2-я. Просветление экзистенции. М.: Канон+, 2012.

Каніболоцька М.С.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Холакратія як сучасний тип організаційної культури бізнес-підприємств

Розглядаються тенденції розвитку організаційної культури бізнес-підприємств в сучасних соціально-економічних умовах. Аналізується передумови та ознаки нового типу організаційної культури – «холакратія».

В умовах вибору Україною євроінтеграційного курсу очевидним постає завдання не тільки реформування економіки, модернізації бізнесу, але й розвитку внутрішнього потенціалу підприємств відповідно до викликів сьогодення, серед яких найбільш гострими є: транзитивний стан суспільства, кризовість фінансових змін, стрімкість розвитку інформаційних технологій тощо. Разом із цим, перехід бізнесу на європейські стандарти передбачає від підприємців прояву відповідної поведінки, яка характеризується високою готовністю йти на ризик, гнучкістю, прозорістю, ініціативністю, активною співробітницькою позицією та соціальною відповідальністю. Це зумовлює необхідність появи нової, за її психологічною суттю, фігури бізнесмена, новітнього способу ведення бізнесу та розвитку такого типу організаційної культури підприємства, яка могла б відповідати вимогам сучасності та забезпечувала ефективну адаптацію бізнесу до цих реалій.

Інформаційну базу дослідження складає структурний підхід до розуміння організаційної культури (Ф. Харріс, Р. Моран, Е. Шейн та інші); теоретико-прикладні напрацювання українських (Г. Захарчин, В. Івкін, Л. Карамушка, О. Ковальчук, В. Лагодзінська, Ж. Серкас) та зарубіжних дослідників (Т. Діл, Д. Елдрідж, К. Камерон, А. Кеннеді, Р. Куїнн, А. Кромбі, М. Мескон, Г.Хофстед).

Аналіз наукових джерел дозволив виявити, що в психології існує кілька площин дослідження організаційної культури: в межах першої це явище вивчається крізь призму прояву структурних елементів – цінностей, норм і правил поведінки (Т. Діл, А. Кеннеді, Т. Піттерс, Р. Уотермен, М. Мескон) [1, 4]; друга площина передбачає структурно-рівневий спосіб аналізу культури організації (Е. Шейн) [5]; акцент на змістовних характеристиках та типах оргкультури робиться в працях К. Камерона і Р. Куїнна [3]. Українські психологи виокремлюють аналітично-системний підхід, в рамках якого розрізняють дві групи функцій організаційної культури: соціально-економічні (сприяння адаптації організації до ринку, формуванню конкурентоспроможності організації тощо) та соціально-психологічні (сприяння формуванню організаційної ідентичності, відданості персоналу організації тощо) [2].

Найбільш традиційною прийнято вважати типологію організаційної культури за К. Камероном і Р. Куїном, відповідно до якої виокремлюються кланова, ієрархічна, адхократична та ринкова культури організацій. Надамо стислу характеристику вказаних типів організаційної культури.

Тож, ієрархічний тип оргкультури відмічається високим контролем та цінністю збереження внутрішньої стабільності, типові представники такого типу культури – професійні координатори та раціональні керівники. Бізнес-підприємство ієрархічного типу спрямовано на отримання прибутку за рахунок зниження витрат і побудови надійної системи постачання. На

нашу думку, враховуючи високу міру невизначеності, що пронизує на сьогоднішні бізнес-процеси, підприємство з таким типом організаційної культури є найбільш застарілим, адже не схильне пристосовуватися до різких змін в економіці. Натомість, ринкова оргкультура характеризується орієнтованістю на результат, головною метою є виконання поставленого завдання, а критерієм успіху є досягнення кількісних та якісних показників, представники такого типу культури найбільш конкурентоспроможні. Протилежним до попереднього є клановий тип оргкультури, відмінними ознаками якого є: сила та міцність міжособистісних зв'язків, відданість традиціям, а критеріями успіху є здоровий внутрішній клімат і лояльність клієнтів; керівники виконують функцію вихователя, але вони слабо пристосовуються до умов жорсткої конкуренції сучасного бізнес-середовища. Бізнес-підприємства з адхократичним типом оргкультури найбільше відповідають до вимог сучасності: внутрішні процеси характеризуються динамічністю, креативністю, а представники такого типу культури найбільш схильні йти на ризик та спрямовані на виробництво і надання нових унікальних продуктів і послуг.

Зважаючи на те, що в сучасних умовах бізнесмени мають проявляти комплекс професійно-важливих якостей та вміти пристосовувати свій бізнес до мінливих умов економіки, очевидним є те, що розвиток якогось окремого типу організаційної культури на підприємстві не буде достатньо ефективним для успішної реалізації своєї підприємницької діяльності. В цьому контексті доречно, на нашу думку, розвивати таку організаційну культуру, яка б відповідала специфіці самого бізнесу, співвідносилася з цінностями та переконаннями його власника та відповідала соціально-економічному контексту.

На сьогоднішній український бізнес переживає динамічний розвиток на ринку інформаційних послуг. Прийнято умовно розподілити ІТ-підприємства на дві підгрупи: великі організації, об'єднані в корпорації, з високим рівнем бюрократії і, відповідно, ієрархічним типом організаційної культури, та молоді стартапи з плоскою організаційною структурою, для яких властивими є гучкість і неформальність у прийнятті управлінських рішень. Ці ознаки характеризують новий тип організаційної культури – холакратію.

Слід зазначити, що в науковому дискурсі, таке поняття як «холакратія» наразі не отримало широкого використання. Термін «холакратія» (з грецької «холос» – цілий, «кратос» – «сила, влада»), вперше було введено А. Кестлером в 1967 році. Холакратія складається з «холонів» – автономних і самодостатніх одиниць, але підпорядкованих цілому, частиною якого вони є. Таким чином, «холакратію» можна розуміти як систему управління, яка складається з автономних, взаємозалежних одиниць («кола», «бізнес-майданчики», «підрозділи»), які здатні до саморегуляції та функціонування в межах єдиної плоскої бізнес-системи. Так, наприклад, кожне коло дотримується чітко визначеного процесу вироблення і регулярного доопрацювання власних ідей [6]. В холакратичній організаційній культурі використовується інтегративний спосіб прийняття рішень: одне «коло» вносить пропозиції щодо змін в структурі управління, наступне – доповнює ці пропозиції, останнє – вносить заперечення.

Узагальнюючи вище сказане, зазначимо, що холакратія як сучасний тип організаційної культури бізнес-підприємств, характеризується низьким груповим конформізмом, відносною дистанційною позицією лідера, прозорістю у прийнятті бізнес-рішень, яка досягається внаслідок щоденних мітингів і тісної колаборації учасників процесу, що дозволяють бізнесу швидко реагувати на навколишні зміни та залишатися при цьому внутрішньо цілісним.

Список використаних джерел:

1. Дитер Г. Организационная психология: Человек и организация / Г. Дитер, Л. Розенталь. – Х. : Гуманитарный центр, 2006. – 622 с.
2. Карамушка Л.М. Роль організаційної культури в діяльності сучасних організацій: аналіз основних підходів / Л.М. Карамушка, В.І. Лагодзінська, В.М. Івкін, О.С. Ковальчук // Актуальні проблеми психології : зб. наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України – К. - Алчевськ : ЛАДО, 2013. – Т. I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – 2013. – Вип. 38. – С. 225 – 229.

3. Камерон К. Диагностика и изменение организационной культуры / К. Камерон, Р. Куинн. – СПб. : Питер, 2001. – 320 с.
4. Ньюстром Д. Организационное поведение/ Д. Ньюстром Д, К. Девис. – СПб. : Питер, 2001. – 448 с.
5. Шейн Э. Организационная культура и лидерство / Э. Шейн. – СПб. : Питер, 2002. – 336 с.
6. Robertson Brian J. Holacracy: the new management system for a rapidly changing world / Brian J. Robertson. – New York: Henry Holt and Company, 2015. – 223 p.

Кузьміна Н.Ю.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Перспективи розвитку транзактного аналізу в організаціях

Європейська інтеграція України вимагає перегляду форм та методів аналізу роботи організацій та формування програм розвитку спрямованих на їх системний розвиток.

Транзактний аналіз (ТА) в організаціях на сьогодні визнається як найбільш ефективний (за європейськими вимірами) спосіб формування короткострокових та довгострокових програм організаційного розвитку. Властиві ТА системність і водночас спрямованість на людський фактор роблять його незамінним в роботі європейських фахівців з організаційного розвитку та HR-консультантів.

Школа транзактного аналізу має кілька фірмових критеріїв: зрозумілість, прозорість і контракт.

- Зрозумілість – це доступність матеріалу людям з різним рівнем освіти, соціального стану і віку, і також уміння і навик говорити про складних психічних і соціальних явища простою мовою.

- Прозорість передбачає чесність психологічних стратегій і відхід від маніпулятивності.

- Контракт – це взаємна угода на співпрацю, при якому обидві сторони чітко розуміють подальші кроки взаємодії на соціальному і психологічному рівнях.

Школа ТА:

- навчає працювати з багаторівневими контрактами, визначати основні потреби організації чи фізичної особи, визначати спектр можливостей та обмежень, вибирати ефективні методи сприяння розвитку.

- дає можливість усвідомити та зрозуміти процеси зміни в організаціях, враховуючи соціально-економічну і політичну реальність, рамки відліку, системи, культури.

- допомагає проводити аналіз на макро- і мікро- рівнях. Спеціаліст ТА навчається аналізувати організацію як ціле, так і в деталях, бачити загальну картину і передбачувани шляхи до інтервенціями і змінам.

- створює умови для зменшення і оптимізації витрат, знаходження способів вирішення проблеми, навчає переводити проблему в задачу, навчання закінчувати проекти вчасно, покращувати ефективність організації, поліпшувати психологічний клімат в організації.

Предмет аналізу. У кожній організації є певна ступінь відкритою і демонстрованою динаміки, також є прихована та не проявлена динаміка, яка впливає на розвиток організації. Предметом аналізу виступає ряд показників.

Організаційна структура – як побудована організація, куди спрямована увага в організації, які ролі є в організації і які зовнішні прояви цих ролей.

Ролі заповнюються людьми і проживаються у своїй якості з особливими особистісними структурами. Ефективність настає тоді, коли особистісна структура збігається з роллю.

Організаційні процеси – спілкування і комунікація в організації. Аналізується спілкування і форми спілкування між членами організацій, можливості зміни, підвищення навику спілкування та вибудовування конструктивного спілкування.

Психологічний аналіз стратегічного процесу – сценарій організації. Також окремо сце-

нарий керівника та лідера організації і його вплив на розвиток організації і динаміку відносин всередині організації.

Рішення конфліктів: сюди ж входить базове завдання реагувати на запити ринку і вирішувати конкретні проблеми, що виникають в організації.

Організаційні баланси – прагнення систем до порядку, безпеки та виживання. Наскільки ефективні способи безпеки і виживання, чи враховуються «приховані» чинники, які можуть вплинути на внутрішню динаміку розвитку.

Організаційна пульсація – відкритість зовнішніх і внутрішніх кордонів, наскільки закрита або відкрита організація до змін.

Навички аналізу та розуміння процесу динаміки допомагають виміряти організацію, продіагностувати її, призвести інтервенцію і зміни, працюючи з погляду системного аналізу, який враховує всі аспекти, що відбуваються в організації.

В Україні на сьогодні ефективно працює Українська Асоціація Транзакційного Аналізу (УАТА), президент Асоціації Наталія Ісаєва. Автор вдячний за можливість використання матеріалів сайту для підготовки доповіді та тез.

Список використаних джерел:

1. Берн Ерік. Лідер та група. Про структуру й динаміку організацій та груп. – М. : Ексмо, – 2008, – 288 с.
2. Українська Асоціація Транзакційного Аналізу [Електронний ресурс]. К., 2015. URL: <http://www.taorg.net/> (Дата звертання 11.10.2015).
3. Ян Стюарт, Вэнн Джойнс. Современный транзактный анализ. Санкт-Петербург, 1996. URL: psychologia.com.ua (Дата звертання 11.10.2015)

Кутас М.С.

кандидат психологічних наук, викладач кафедри іноземних мов та спеціальної мовної підготовки, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Налагодження командної роботи в освітніх організаціях як запорука успішної професійної діяльності

Висвітлено необхідність забезпечення співробітників освітніх організацій психологічними знаннями для налагодження командної роботи. Установлено, що у вищих навчальних закладах відсутній досвід паритетних стосунків між керівниками та підлеглими, що знижує ефективність професійної взаємодії на всіх рівнях діяльності.

В освітніх організаціях професійна діяльність виходить далеко за науково-педагогічні рамки. Педагогічним колективом не просто забезпечується навчальний процес у стінах вишу, а й передбачається виконання організаторської, комунікативної, дослідницької функцій. Часто педагог поєднує суто викладацьку діяльність з іншими видами діяльності залежно від своїх здібностей та вподобань. Ефективність виконуваної роботи залежить від індивідуальних та ресурсних можливостей.

Н.П. Волкова [1] вважає, що забезпечити високу ефективність у ринкових умовах може професіонал, який володіє певними професійними якостями, інтегрованими управлінськими навичками, такими як адаптаційна мобільність, контактність, стресостійкість, домінантність. У дослідженні професійних якостей педагога підкреслюється, що такі функції, як термінальні (навчальна, виховна розвивальна, функція життєзабезпечення, функція соціалізації), тактичні (інформативна, смислоутворювальна, діагностична, індивідуалізаційна, спонукальна, прогностична, культурологічна, психотерапевтична, рекреаційна), операціональні (функції вимірювання та оцінювання, методична, управлінська, координаційна, функція самоствердження, функція формоутворень) забезпечують ефективність професійної діяльності. Н.П.Волкова вважає, що «у цій сукупності функцій втілюються основні напрями педагогічної роботи вчителя (викладацька, виховна, дослідницька тощо)» [1, с.470].

На заваді виконання поставлених завдань може стати не лише дефіцит різних ресурсів, а й ускладнення комунікаційного процесу через високий рівень ієрархізації та, як результат, наявність владної дистанції між керівниками та підлеглими, що нерідко є однією з причин породження конфліктів. Найчастіше у випадку виникнення будь-яких протиріч між двома або більше співробітниками конфлікту можна запобігти, звернувшись до спільного керівника за правильним рішенням. Хоча керівник не завжди є доступним для спілкування в силу своєї зайнятості та через неможливість відкласти виконання більш обов'язкових завдань.

Л.І. Лукічева серед причин виникнення конфліктів виділяє:

- обмеження наявних ресурсів;
- розбіжності в цілях, цінностях, методах поведінки, рівнях кваліфікації, освіти;
- взаємозв'язок завдань, неправильний розподіл відповідальності;
- погані комунікації [2].

Таким чином, рівні кваліфікації, звання та ступені можуть впливати на загальний успіх спільної справи. Саме тому ми розглядаємо феномен «владна дистанція» як один із основних факторів спричинення конфліктів та гальмування темпів розвитку в освітніх організаціях.

Формування команди, що передбачає і обрання лідера, унеможлиблює жорстоку ієрархізацію. Саме командна структура здатна досягти поставленої мети з найменшими втратами.

Ефективний лідер дає послідовникам відчуття причетності, у той час як більшість керівників роблять протилежне: примушують підлеглих почуватися безсильними. Але такий метод, присутній у більшості організацій, скоріше заважає, аніж допомагає. Найкращий спосіб зменшити мінливість поведінки в організації полягає у тому, щоб використовувати позитивний підхід – мати ясне бачення і ціль для досягнення її людьми. І мати план, який показує, як ця ціль буде досягнута [3, с.28-29].

Найчастіше керівники через займану посаду офіційно вважаються лідерами. Для уникнення абсентеїзму (байдужого ставлення людей до використання своїх прав, ухилення від виконання обов'язків) та плинності кадрів керівник повинен не просто вимагати, щоб підлеглі виконували свою роботу, а й, з метою досягнення реальної мотивації персоналу, надати людям можливість самореалізуватися.

Лідер будь-якої команди насамперед повинен:

- задати команді виконавців напрямок роботи;
- керувати командою виконавців;
- сприяти згуртуванню команди – міжособистісному процесу, спрямованому на об'єднання виконавців у єдину команду;
- усувати перешкоди у ході роботи;
- організувати і проводити зібрання команди;
- підготувати завершальний звіт з результатів.

Тобто, головним завданням залишається направлення зусиль команди виконавців на успішний результат [4, с.24-25].

Таким чином, задля створення функціональної команди як основи ефективної діяльності освітніх організацій та налагодження сприятливого психологічного клімату у колективі більше уваги слід приділяти неофіційному спілкуванню, надавати колегам можливість безперешкодно і вільно радитися з професійних питань. Це, безумовно, впливатиме на прискорення процесу згуртування колективу і полегшить передачу повноважень вниз по ієрархічним сходам.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, перероб., доп. / Н.П. Волкова. – К.: Академ-видав, 2007. – 616 с.
2. Лукичева Л.И. Управление организацией: учеб. пособие по специальности «Менеджмент организации»; под ред. Ю.П. Анискина. – 3-е изд., стер. – М.: Омега-Л, 2006. – с.256-261: ил., табл. – (Высшая школа менеджмента).
3. Льюис Дж. Управление командой: как заставить других делать то, что вам нужно / Дж. Льюис. – СПб.: Питер, 2004. – 160 с.: ил.
4. Мартин П. Управление проектами / Пер. с англ. / П. Мартин, К. Тейт. – СПб.: Питер, 2006. – 224 с.: ил.

Остапенко І.В.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Факторна структура уявлень студентської молоді про взаємодію з владою

Аналізуються результати емпіричного дослідження уявлень молоді про взаємодію з владою, що здійснювалось за допомогою психосемантичних методів. Визначено факторну структуру цих уявлень.

Сучасні реалії українського суспільства висувають низку вимог до молоді як творця європейської демократичної держави. Особливого значення в цьому контексті набуває розвиток та становлення демократичних цінностей. В зв'язку з цим постає нагальна потреба в детальному вивченні політичного дискурсу, визначенні ролі та місця взаємодії з владою в уявленнях молоді.

За результатами теоретичного аналізу встановлено, що уявлення студентської молоді про владно-підвладну взаємодію доцільно розглядати в площині дискурсу, що, слідом за В. О. Васютинським та І. В. Жадан, може бути визначений як принциповий спосіб інтерпретації суб'єктом свого перебування, існування у світі; як потенційну суб'єктну передумову здатності інтерпретувати [1; 2]. З одного боку, це уявлення про власну роль і місце в політичному житті, здатність впливати на його перебіг, а з другого – очікування щодо характеру, інтенсивності, способів взаємодії із владою та бачення джерел політичних змін.

Розкриття специфіки цих процесів можливе завдяки вивченню психосемантичної структури уявлень студентської молоді про взаємодію та способи здійснення влади.

Мета дослідження полягала у визначенні структурних компонентів уявлень про молоді про взаємодію з владою. Для її досягнення нами використовувались такі дослідницькі інструменти, як метод анкетування та методика семантичного диференціалу.

Для вивчення структури уявлень студентської молоді про взаємодію з владою нами попередньо були визначені репрезентації (теми як предмет взаємодії) та варіанти інтерпретацій цих тем (пропозиції), що представлені у дискурсі суб'єктів політичної соціалізації. У ролі суб'єктів політичної соціалізації виступають: сім'я, освіта, громадські організації, політичні партії та власне студентство. При цьому ми спирались на ідеї М. Макарова щодо особистісних смислів у соціальному контексті, які виявляються в змісті дискурсу [3].

Аналіз політичного дискурсу суб'єктів політичної соціалізації дозволив нам визначити наступні теми дослідження владно-підвладної взаємодії в політичній картині світу студентської молоді: характеристики влади, сфери впливу влади, функції влади, критерії оцінювання ефективності влади. В межах кожної теми нами були сформульовані пропозиції, що були використані для створення анкети в межах спільного дослідження, що проводилося лабораторією психології політичної поведінки молоді в різних регіонах України (загальна кількість вибірки – 515 респондентів).

При проведенні факторного аналізу результатів, отриманих в ході дослідження, були визначені наступні фактори (сумарна дисперсія – 58,43 %), що описують структуру уявлень про взаємодію з владою:

Фактор 1 «Прагматичні очікування від влади». Внесок у сумарну дисперсію – 12,616 %. В навантаження фактора входять такі пропозиції: влада повинна забезпечувати достойний

рівень життя всім громадянам без винятку (0,708); влада повинна створювати умови та можливості для реалізації інтересів громадян, а не обіцяти вирішити за них усі проблеми (0,673); основою для прийняття владних рішень мають бути прагматичні інтереси держави та суспільства, а не політичні симпатії (0,562).

Фактор 2 «Межі втручання держави». Внесок у сумарну дисперсію – 9,568 %. В навантаження фактора входять такі пропозиції: рішення влади треба виконувати незалежно від того, подобаються вони чи ні (0,701); державний контроль – необхідна умова стабільності суспільства, навіть якщо він обмежує свободу громадян (0,688); влада може застосовувати силу при розгоні демонстрацій та мітингів, якщо ці акції дестабілізують ситуацію в країні (0,536).

Фактор 3 «Довіра до влади». Внесок у сумарну дисперсію – 8,575 %. В навантаження фактора входять такі пропозиції: будь-яка людина, потрапляючи до влади, перестає бути порядною (0,737); якщо ти – «маленька людина», тобі ніколи не виграти в суді (0,658); можливо-владці ніколи не говорять громадянам всієї правди, тому я їм не довіряю (0,473).

Фактор 4 «Пріоритет політичних свобод». Внесок у сумарну дисперсію – 8,253 %. В навантаження фактора входять такі пропозиції: свобода слова та можливість вільного волевиявлення важливіші за достаток (0,740); централізація влади вирішить проблему корупції на місцевому рівні (0,612).

Фактор 5 «Орієнтація на створення умов для самореалізації». Внесок у сумарну дисперсію – 6,884 %. В навантаження фактора входять такі пропозиції: влада повинна створювати умови для того, щоб громадяни самі подбали про свій добробут (0,859).

Фактор 6 «Пріоритет закону». Внесок у сумарну дисперсію – 6,337 %. В навантаження фактора входять такі пропозиції: прагнення суспільного блага може виправдати деякі аморальні дії влади (0,815); у молоді необхідно виховувати шанобливе ставлення до закону, а не до влади (0,483).

Фактор 7 «Самопокладання (індивідуалізм)». Внесок у сумарну дисперсію – 6,199 %. В навантаження фактора входять такі пропозиції: ніяка влада не завадить мені реалізувати себе (0,794); влада має створювати умови для розвитку малого бізнесу, адже це - основа національної економіки (0,442).

Значущість факторів, виокремлених в структурі уявлень молоді про владно-підвладну взаємодію, перевірялась за критерієм Хамфрі [4].

Таким чином, на підставі аналізу результатів проведеного емпіричного дослідження ми дійшли до таких **висновків**:

1. Встановлено, що уявлення молоді про владно-підвладну взаємодію є диференційованими та структурованими. Структура уявлень складається з 7 факторів: 1) «Прагматичні очікування від влади»; 2) «Межі втручання держави»; 3) «Довіра до влади»; 4) «Пріоритет політичних свобод»; 5) «Орієнтація на створення умов для самореалізації»; 6) «Пріоритет закону»; 7) «Самопокладання (індивідуалізм)».

2. Зазначені фактори відображають характеристики влади, сфери впливу влади, функції влади, критерії оцінювання ефективності влади.

Список використаних джерел:

1. Васютинський В. Інтеракційна психологія влади / В. Васютинський. – К., 2005. – 492 с.
2. Жадан І. В. Методологічні засади дослідження взаємодії суб'єктів політичної соціалізації як чинника структурування політичної картини світу студентської молоді / І. В. Жадан / Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина української держави. К., 2011. – Збірник наукових праць. – Випуск 12. – С. 35-42.
3. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Макаров. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
4. Митина О. В., Михайловская И. Б. Факторный анализ для психологов/ О. В. Митина – М.: УМК «Психология», 2001. – 169 с.

Агеєва К.С.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Кузьміна Н.Ю., кандидат філософських наук

Особливості адаптації студентів до військового навчального закладу

Висвітлено основні проблеми та особливості адаптації студентів військового закладу до навчання. Проаналізовано сучасний стан та соціально-психологічне середовище закладів військового виховання.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства в умовах реформування Збройних Сил, завдання підготовки і виховання офіцерських кадрів мають першорядне значення. Накази МО України вимагають всебічного поліпшення якості підготовки, виховання високих патріотичних і моральних якостей, загальної культури офіцерів і випускників вищих військово-навчальних закладів. На жаль, в даний час у зв'язку зі сформованою соціально-економічною ситуацією в країні відсутня можливість якісного комплектування курсантами військово-навчальних закладів за рахунок відбору найбільш здібних кандидатів з числа осіб, які виявили бажання присвятити своє життя військовій службі. Тому збільшується значимість заходів психологічного забезпечення навчально-виховного процесу військових інститутів, спрямованих на оптимізацію навчання і виховання майбутніх офіцерів, на основі врахування індивідуальних психологічних особливостей курсантів, своєчасне надання психологічної допомоги особам, які відчувають труднощі в адаптації.

Під час організації заходів військово-професійної орієнтації, професійного психологічного відбору та психологічного супроводу курсантів необхідно враховувати можливість впливу факторів макросередовища, проводити цілеспрямовану кореляційну роботу з мінімізації їх впливу на адаптацію курсантів. Професійна та соціально-психологічна адаптація курсантів тісно взаємопов'язані і є компонентами єдиного адаптаційного процесу. Ефективність адаптації в значній мірі залежить від індивідуальних особливостей особистості курсантів військового навчального закладу. Показники ступеня розвиненості (присутності) даних характеристик на етапі відбору дозволяють прогнозувати успішність навчання на перших курсах. Більш того, їх поєднання з показниками соціометричного статусу курсанта дозволяє прогнозувати успішність професійної діяльності протягом початкового періоду служби безпосередньо у військах. Особливістю військових навчальних закладів є те, що включення у професійну діяльність курсантів починається з першого дня прибуття на підготовчі збори (казарма, побудови, розпорядок дня, чергування, наряди, караули). У ході професійної діяльності курсантів йде формування командирських навичок, відповідальності за прийняте рішення, виконання поставленого завдання і життя підлеглих [3; 4].

Основною особливістю вітчизняних і зарубіжних досліджень психологічної адаптації було те, що вони проводилися в соціально або професійно стабільному середовищі, що володіє відносно стійкими нормами поведінки і діяльності людей. Алгоритм процесу адаптації в основному полягає в освоєнні цих норм та «вживанні» у вже сформовані умови. Специфіка сучасного етапу розвитку суспільства, а разом з тим і реформування Збройних Сил, полягає у відсутності розроблених і закріплених регламентів соціальної взаємодії, які формуються в процесі адаптації членів суспільства у змінюються соціально-економічних умовах. Особливості сучасної адаптаційної ситуації свідчить, що поряд із соціально-економічними перетвореннями

в Збройних Силах відзначаються ознаки соціально-психологічної кризи, породженого відсутністю певних орієнтирів побудови нових соціальних відносин [3; 2].

Таким чином, при значній кількості публікацій, присвячених соціально-психологічній адаптації особистості практично відсутні матеріали досліджень про вплив особистісного потенціалу на ефективність процесу адаптації, не досліджені повною мірою специфіка адаптації курсантів військового навчального і суб'єктивне ставлення до змін.

Забезпечення успішності адаптації курсантів в умовах зміни соціального середовища – це спеціально організована діяльність, що включає в себе комплекс заходів, спрямованих на створення сприятливих умов адаптації курсантів в основних сферах соціалізації і на формування нових соціальних ролей і функцій. Суб'єктами цієї діяльності можуть виступати військові психологи, командири, професорсько-викладацький склад. Етап вторинної адаптації в значній мірі обумовлений соціально-психологічною адаптацією. Соціально-психологічна адаптація на даному етапі виконує функцію захисту від впливу тривалого адаптаційного напруги, пов'язаного з освоєнням нових умов соціального середовища. Виявляється наявність «критичного» періоду в процесі навчання у курсантів з низьким рівнем професійної та соціально-психологічної адаптації на етапі вторинної адаптації [4].

При організації заходів військово-професійної орієнтації, професійного психологічного відбору та супроводу курсантів необхідно враховувати ймовірність впливу чинників глобальної макросередовища, проводити цілеспрямовану корекційну роботу з мінімізації їх впливу на військово-професійну мотивацію курсантів. Ефективність професійної та соціально-психологічної адаптації в значній мірі залежить від індивідуальних особливостей особистості курсантів (види проявів агресії, провідні мотиви професійної діяльності, переважаючий тип особистості за Дж. Холландом). Показники ступеня прояву даних характеристик на етапі відбору, а також їх взаємне поєднання дозволяють прогнозувати успішність навчання абітурієнта на молодших курсах. Незалежно від рівня соціально-психологічної адаптації курсанти відчують незадоволення щодо умов освіти. Успішність процесу адаптації курсанта до офіційно-рольової системи взаємин і до неофіційної структури навчальної групи взаємопов'язані і позитивно впливають один на одного [1].

Існують дві тенденції соціально-психологічної адаптації: від підгрупи до колективу (навчальної групи) і від офіційної структури взаємин у колективі до його неофіційної структури. Ефективність процесу адаптації курсанта визначається не тільки окремими показниками адаптації, але й цілісними їх системами. Структури факторів адаптації та факторів особистісних властивостей курсантів різного ступеня адаптованості відрізняються за якісним і кількісним складом ведучих і базових блоків [1].

Список використаних джерел:

1. Глоточкин А.Д. Общественное мнение, групповое настроение, традиции в воинском коллективе. – М.: Воениздат., 1971. – 202 с.
2. Куликов А.Ю. Социально-психологические особенности деятельности командиров подразделений по предупреждению и разрешению межличностных конфликтов курсантов ВВУЗов // Дис. канд. психол. наук. – Ярославль, 2000. – 189 с.
3. Мотольцкий В.А. Управление процессами адаптации курсантов к воинской службе // Дис. канд. соц. наук. – М.: Военный университет, 2000. – 158 с.
4. Сенокосов Ж.Г. Социально-психологическая адаптация молодых солдат к военной службе // Дис. канд. психол. наук. – М.: МГУ, 1989. – 212 с.

Алфьоров В.О.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шевченко В.Є., кандидат психологічних наук, доцент

Невербальна комунікація в міжособистісних відносинах

Висвітлено взаємозв'язок між індивідами під час комунікації з використанням невербальної комунікації.

Термін «комунікація» у розумінні міжособистісної взаємодії є складним процесом, під час якого відбувається не лише обмін інформацією, та її формування, отримання, відправлення, обговорення, розвиток.

Комунікативний простір міжособистісних відносин є складним утворенням, пронизаним різноманітними зв'язками. Його характеризують такі системні властивості: цілісність (міра комунікативної рівноваги), структурність (обсяг, інтенсивність і складність взаємозв'язку компонентів), автономія чи функціональна однорідність структурних компонентів (місце кожного компонента в системі комунікативного процесу, кількість варіантів, які можуть використати суб'єкти комунікації у виборі засобів і способів передавання інформації, досягненні мети спілкування).

Вплив однієї особи на іншу в процесі міжособистісної взаємодії є невід'ємним елементом будь-яких форм спілкування. Кожна людина стає об'єктом впливу багатьох людей, впливаючи також і на них. При цьому кожен намагається протистояти чужому впливу. Процес міжособистісного впливу залежить від індивідуальних, психологічних можливостей тих, хто впливає, і тих, хто стає об'єктом впливу.

Міжособистісний вплив — процес і результат зміни одним індивідом поведінки, установок, намірів, уявлень, оцінок іншого індивіда.

Вплив може бути спрямованим (суб'єкт ставить перед собою завдання досягти певного результату від об'єкта впливу, що проявляється у переконанні та навіюванні) і не спрямованим (вплив не переслідує конкретної мети, ефект його виникає у результаті дії зараження та наслідування). У спілкуванні виявляються прямий (суб'єкт відкрито пред'являє об'єкту впливу свої претензії та вимоги) та опосередкований, непрямий (вплив спрямований не на об'єкт, а на навколишнє середовище) впливи. Розрізняють також навмисний (наявність мети) і ненавмисний (наявність причини) впливи.

Невербальне спілкування відбувається, як правило, не усвідомлено, мимовільно. Хоча люди певним чином контролюють своє мовлення, можна шляхом аналізу міміки, жестів, інтонації оцінити правильність, щирість мовної інформації. Для розуміння невербальних елементів спілкування необхідне, як правило, спеціальне навчання. Невербальні засоби передання інформації людина освоює раніше, ніж вербальні. Немовля починає розрізняти емоційні стани матері, реагує на інтонацію голосу, вираз обличчя, жести, дотики. У дорослих при контактах з незнайомими перше враження виникає саме завдяки засобам невербального спілкування (візуальний контакт, експресія, емпатія – здатність до співпереживання).

Мова тіла: а) статична експресія — *фізіогноміка* (експресія обличчя й фігури, зумовлена будовою тіла); *артефакти* (прикраси, манера одягатися, зачіска, косметика); *система запахів* (природні, штучні); б) динамічна експресія — *такесика* (система дотиків, потиску руки, плескування); *просодика* (характеристика голосу, темп, тембр, висота, гучність, наголошуван-

ня, акцент); *екстралінгвістика* (використання пауз, покашлювання, сміху, позіхань, плачу); *кінесика* (комунікативно значущі рухи): виражальні рухи (міміка, жести, пантоміміка, постава, поза, хода); контакт очей (спрямованість руху, частота контакту, тривалість); авербальні дії (дії з предметами, тілесні рухи — почісування, потирання рук).

Наприклад міміка складається зі спонтанних і довільних мімічних реакцій. Розвиток міміки стало можливим тому, що людина може керувати кожним окремим мускулом свого обличчя. У зв'язку з цим усвідомлений контроль над виразом обличчя дозволяє нам підсилювати, стримувати або приховувати пережиті емоції. Тому при інтерпретації міміки особливу увагу слід звертати на її узгодженість зі словесними висловлюваннями. Поки між мімікою і словами є узгодженість, ми зазвичай не сприймаємо її окремо. Як тільки неузгодженість стає досить сильною, це відразу ж впадає в очі навіть недосвідченому людині [1].

Як і інші елементи невербальної комунікації, «поведінка очей» відрізняється в різних культурах і може стати причиною непорозуміння в міжкультурній комунікації. Наприклад, якщо в США білий викладач робить зауваження чорному студенту і він у відповідь опускає очі, замість того, щоб прямо дивитися на викладача, той може розсердитися. Річ у тому, що чорні американці розглядають опущений погляд як прояв поваги, а білі американці розцінюють як знак поваги й уваги прямий погляд. Камбоджійці вважають, що зустріти погляд іншої людини є образою, так як це означає вторгнення в їх внутрішній світ. Відвести очі тут вважається ознакою гарного тону [2, с. 179].

Порівняльне зіставлення поведінки представників різних культур дозволило встановити, що при спілкуванні люди різних культур використовують різноманітні види дотиків до своїх співрозмовників. До такого роду дотиків вчені відносять, перш за все, рукостискання, поцілунки, погладження, поплескування, обійми і т. п. Як показали спостереження і дослідження, за допомогою різного роду дотиків процес комунікації може набувати різний характер і протікати з різною ефективністю. Склалося навіть особливе науковий напрям, що вивчає значення і роль дотиків при спілкуванні, яке отримало назву такесики [3, с. 159].

Люди торкаються один до одного за рівними причин, різними способами і в різних місцях. Науковці, які вивчають тактильне поведінку людей, вважають, що в залежності від мети і характеру дотику можна розділити на наступні типи:

- 1) професійні - вони носять безособовий характер, людина при цьому сприймається лише як об'єкт спілкування (огляд лікаря);
- 2) ритуальні - рукостискання, дипломатичні поцілунки;
- 3) дружні;
- 4) любовні [4, с. 46].

Під час проведення нами досліджень з невербальної комунікації встановлено, що невербальна комунікація є невід'ємною частиною міжособистісного спілкування, а її ефективність залежить від сукупності багатьох факторів: темперамент, настрій, люди які спілкуються екстраверти чи інтроверти, та на скільки розвинена в них емпатія.

Список використаних джерел:

1. Біркенбіл В. Мова інтонації, міміки, жестів. – СПб. : «Пітер», 1997. – 176 с.
2. Бороздіна Г. В. Психологія ділового спілкування. – М. : «Ділова книга», 1998. – 247 с.
3. Кнапп М. Л. Невербальні комунікації. – М. : «Наука», 1978. – 308 с.
4. Лабунська В. А. Експресія людини: спілкування і міжособистісне пізнання. – Ростов-на-Дону : «Фенікс», 1999. – 214 с.

Варламова М.О.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Кузьміна Н.Ю., кандидат філософських наук

Цілепокладання як психологічний феномен

Висвітлено питання постановки та досягнення цілі як психологічного феномену. Проаналізовано базові аспекти процесу цілепокладання, його природню, творчу та функціональну складові.

Однією із суттєвих особливостей свідомості та функціональною характеристикою людської діяльності, є здатність людини самостійно створювати та ставити цілі. Усвідомлення особистістю своїх можливостей й прагнення до вираження потреб за допомогою цільової структури розкриває глибину її життєвої перспективи.

Як зазначав Б. Ф. Ломов, у психологічному дослідженні діяльності головна роль належить проблемам мотивації і цілепокладання, оскільки мотив і мета утворюють «вектор» діяльності, а також величину зусиль, що розвиваються суб'єктом при її виконанні [1].

Поширення і суспільне визнання отримала концепція А. Н. Леонтьєва, що виділив функціонально-значущі компоненти діяльності: мотиви, цілі, дії, операції. Автор визначив, що діяльність в цілому детермінована мотивами, дії – цілями, операції – умовами. Згідно з його концепцією, предмет діяльності надає їй певну спрямованість. За термінологією автора, предмет діяльності є її дійсним мотив. Він може бути як предметним, так і ідеальним. Предмет діяльності завжди відповідає тій чи іншій потребі. Потреби є первинним чинником мотиваційної сфери, детермінуючим весь процес мотивації [2].

В психології розрізняють мотиви і цілі діяльності. В мотивах виявляється те, заради чого здійснюється діяльність, в цілі – те, на що вона спрямована. Однак А. Н. Леонтьєв проаналізував явище, коли мотив перетворюється в мету, тим самим показав тісний зв'язок цих феноменів. Діяльність здійснюється сукупністю дій, підпорядкованих власним цілям, які можуть виділятися з загальної мети. Роль спільної мети виконує усвідомлений мотив, що перетворюється завдяки його усвідомленості в мету-ціль. Виділення та усвідомлення цілей являє собою не автоматичний, а відносно тривалий процес апробування цілей дією і їх предметного наповнення [2].

Інша важлива сторона процесу цілеформування полягає у конкретизації мети, у виділенні умов її досягнень. Крім свого інтенціонального аспекту (що повинно бути досягнуто), дія має операційний аспект (як, яким способом це може бути досягнуто), який визначається не самою метою, а об'єктивно предметними умовами її досягнення. Іншими словами, дія, що виконується відповідає завданню; завдання – це і є мета, дана в певних умовах. Тому дія має особливу якість, а саме засоби, якими вона здійснюється. Засоби здійснення діяльності Леонтьєв називає операціями [2].

Вибір мети – вирішальний момент у процесі діяльності. Постановка людиною свідомої мети передбачає пізнання умов і обставин діяльності, визначення шляхів і засобів досягнення мети, що знаходить найбільш повне вираження в плануванні діяльності та прийнятті рішення, тобто виборі однієї з альтернатив дій. Будь-яка творча діяльність людини включає в себе елементи планування, яке неможливе без пізнання умов і засобів діяльності, без формування певної послідовності дій. А. А. Чунаєва, яка розглядає діяльність в психологічному аспекті, вважає за необхідне включити в її структуру планування і пізнання [4].

Після того як мета поставлена і обраний план її досягнення, настає етап реалізації діяльності. Процес діяльності складається із суми дій, що включають в себе операції. Він йде в напрямку від мети, що ідеально показує майбутній стан речей, до засобів і результату.

Цілепокладання виступає як вид діяльності, вибір, процес, здатність, творчість, функція. Розглянемо докладніше виділені аспекти цілепокладання.

Діяльність – цілеспрямована активність, що реалізує потреби суб'єкта; процес активної взаємодії суб'єкта з об'єктом, під час якого суб'єкт задовольняє будь-які свої потреби, досягає мети.

Цілепокладання - це:

- особливий вид діяльності, що забезпечує процес побудови уявного образу майбутнього результату діяльності (мети), усвідомлення і суб'єктивне прийняття цього образу, а також регуляцію власної діяльності суб'єкта, спрямованої на досягнення цієї мети.

- самостійна (ціннісно-орієнтаційна) розумова діяльність, що володіє внутрішньою структурою, представленою мотиваційним, орієнтаційним, операційним і оцінним блоками.

- вид інтелектуальної діяльності, що включає усвідомлення, аналіз потреб і оцінку можливих способів задоволення.

Цілепокладання як вибір. Вибір – варіант невизначеності в діяльності людини в умовах великої кількості альтернатив [3].

Процес постановки мети є визначення бажаного, «можливого і необхідного і відділення його від небажаного, неможливого, непотрібного».

Н. Ф. Наумова відзначає особливість цілепокладання як процесу вільного вибору в умовах наявних обмежень. В якості необхідних передумов вільного вибору розглядаються забезпеченість («запас») індивіда екзистенційними параметрами (потребами, цінностями, логіками, ресурсами) для побудови альтернатив вибору і готовності до найбільшої кількості варіантів подій. Щоб вибір був дійсно вільним, необхідно створити внутрішні передумови для здійснення будь-якої (з багатьох) обраних альтернатив [3].

Цілепокладання як процес. Процес – протікання, хід, розвиток якогось явища; сукупність послідовних дій, спрямованих на досягнення певного результату. Цілепокладання – процес визначення цілей; системний процес; процес самостійного і усвідомленого висунення цілей; процес перетворення можливості в дійсність, здійснюваний через діяльність людини і протікає під контролем свідомості, що включає в себе ідеальне в якості необхідного компонента [4].

Цілепокладання як здібність. Здібності – комплекс індивідуальних властивостей і особливостей людини, що виступають як основа успішного виконання певних видів діяльності; індивідуально-психологічні особливості особистості, умови успішного виконання певної діяльності.

Цілепокладання як творчість. Творчість – створення, відкриття, винахід нових духовних або матеріальних цінностей; цілеспрямована діяльність, що породжує щось якісно нове, раніше невідоме, що відрізняється неповторністю, унікальністю, оригінальністю.

Цілепокладання як функція. Функція – значення, призначення, роль; діяльність, роль об'єкта в рамках деякої системи, до якої він належить; зовнішній прояв властивостей якого-небудь об'єкта в даній системі відносин.

Список використаних джерел:

1. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – М. : Наука, 1984. – 444 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность/ А. Н. Леонтьев. – М. : Смысл, Издательский центр «Академия», 2004. – 352с.
3. Наумова Н.Ф. Философия и социология личности / Н. Ф. Наумова. – М. : “Канон +” РООИ “Реабилитация”, 2006. – 575 с.
4. Чунаева А. А. Философия в кратком изложении/ А. А. Чунаева. – Мысык : Фенікс; ТрансЛит, 2009. – 332 с.

Гомольська Л.П.

здобувач КНУ ім. Шевченка

Науковий керівник: Данилюк І.В., доктор психологічних наук, професор

Психологічні засади бренд-комунікацій у сучасному світі

Висвітлено сучасний стан дослідження бренду у контексті різних наук. Показано, що міждисциплінарний характер вивчення бренду зумовлено його специфікою та складною структурою бренд-комунікацій.

Останнім часом процеси формування та комунікативного розвитку бренду набувають нового значення, зокрема стосовно просування певних особистостей, різноманітних ідей або різних типів соціальних комунікацій. Значну увагу розвитку бренд-комунікацій та практикам управління ними присвячено чимало праць зарубіжних і вітчизняних дослідників і практиків, зокрема Ф. Котлера, С. Девіса, М. Данна, Д. Аакер, М. Хейга, В. Пустотіна, Я.Трофімова та інших. Бренд як об'єкт соціально-психологічних та культурологічних досліджень представлений у працях Є. Злотницького, О. Мельникової, Д. Буренко, Н. Костильової, Ю. Запесоцького, В. Лапіної. Питанням мотивації споживачів та теоріям комунікацій в т.ч. комунікацій бренду із споживачем, присвячені роботи Д. Шульца, Б. Барнса, Р. Блэкуелла, Ф. Шаркова, С. Девіса, М. Данна, Дж. Хейса, Є. Ільїна, Л. Пан, І. Набруско, Н. Івашової, Ю. Сватка, С. Павлини, Т.О.Габриеляна.

Разом з тим, в названих дослідженнях відсутня, по-перше, системне розуміння бренд-комунікації як соціально-психологічного феномена, по-друге, не розглядається психологічні особливості впливу бренд-комунікацій сприйняття споживача у сучасному українському суспільстві.

Виходячи з наведеного вище бренд-комунікація представляє собою специфічний вид соціальної комунікації, процес взаємодії, в результаті якої передбачається зміна мотивації, установок, поведінки та діяльності людини й формується конвенціональний образ бренду як соціального об'єкта.

Розгляд бренду крізь призму соціально-психологічних явищ стає можливим саме завдяки існуванню психологічного впливу образу бренду на свідомість індивіда.

Вплив бренд-комунікації направлено на мотиваційну сферу індивідів, групову та між-групову діяльність, у зв'язку з чим існує об'єктивна потреба комплексного, цілісного аналізу бренду як соціально-психологічного феномена.

Мовленнєва комунікація як соціально обумовлений процес є інструментом психологічного впливу бренду на особистість. Однак, на сьогодні відсутнє системне бачення бренд-комунікації з позиції психології спілкування, що також обумовлює актуальність теми.

Найважливіша властивість бренду – це психологічність. Цей образ виникає як реакція на стимул – ім'я бренду. Доказом цього є сприйняття людиною та ідентифікація себе з певним стилем, що пропонують бренди, наприклад, такі як «Apple», «Coca-Cola», «Harley Davidson», «Facebook» тощо. В українському середовищі таким брендом може бути фестиваль «Гоголь-фест», що створює новий образ мислення та погляд на сучасне театральне мистецтво. Бренд – це свого роду прояв комунікації, як соціального явища.

Складність і розрізненість факторів, що впливають на формування мотивів споживачів. Цілеспрямований вплив на мотиваційні процеси, які є основою споживачької поведінки, виступає частиною комунікаційної стратегії розробки та просування будь-якого бренду. У зв'язку з цим, проблема формування мотивації є одним із основних процесів бренд-комунікації.

Разом з тим, процес формування бренду – це не лише процес впливу на свідомість індивіда, а й діяльність щодо перетворення певного імені на складний образ. Специфіка сприйняття бренду зумовлена різними соціально-психологічними факторами, в т.ч. мотиваційними. Саме тому важливістю набуває комунікація бренду з аудиторією, розгляду бренду як соціального та соціально-психологічного об'єкту.

Про важливість комунікацій у формуванні бренду свідчать критерії, за якими оцінюється сила бренду. Наприклад, практик брендінгу В. Пустотін виокремлює сім найбільш важливих критеріїв за якими можна оцінювати силу бренду: рівень спонтанного знання бренду; рівень доступності бренду цільовій аудиторії; правильне асоціювання назви бренду та його товарної категорії; кількість споживачів, які постійно користуються брендом; на скільки одноманітний імідж бренду у його споживачів та не споживачів; частка споживачів, яка коректно описує позиціонування бренду

З точки зору психологічного сприйняття, концепт бренда індивідуальний. Бренд зазвичай сприймається людиною емоційно, раціонально, фізично або чуттєво, хоча в більшості випадків люди діють інтуїтивно. Ось чому під час формування бренду важливо враховувати психологічний аспект комунікації.

Н. Костильова наголошує на важливості розгляду бренда як культурного феномену. Тому, вивчаючи бренд як соціальний, соціально-психологічний або соціально-культурний феномен, ми маємо усвідомлювати, що за допомогою бренд-комунікацій можливо як впливати на поведінку людини, тим самим формуючи їх цінності й потреби, так і створювати соціальний бренд, який відображатиме прагнення і бажання суспільства, що ідентифікує себе з ним.

Бренд комунікації покликаний створити діалог між тими, хто пропонує певні товари/послуги, та відповідною аудиторією. Це сприятиме не тільки уникненню нав'язування споживачам (просування за допомогою різних інструментів брендінгу) певної ідеології, стилю та концепту через образ бренда, а й допоможе створити пропозицію, яка потрібна людині для її соціалізації.

Ось чому дуже важливим є вивчення значення бренду та бренд-комунікації крізь призму трансформацій у сучасному суспільстві, що включає також аналіз споживацьких практик та мотиваційних концепцій.

Поряд з цим слід відмітити, що доступність інформації, яка є основною рисою сучасного інформаційного суспільства, ускладнює процес маніпуляцій із свідомістю людини, оскільки будь-які дані (наприклад стосовно вмісту та якості продукту/послуги) можна перевірити. Із посиленням ролі інформації та розвитком мереж широкого та моментального доступу до неї, зокрема через Інтернет, змінюється система поведінки людини в бік вибірковості інформації та каналів її отримання, що впливає також й на споживацьку поведінку (в першу чергу це стосується таких каналів інформації як телебачення та інші ЗМІ). Новий споживач – це людина, яка не просто купує товар чи послуги, які їй пропонуються, вона здатна обирати саме те, що бажає вона. У цьому випадку людина, як правило, не діє під впливом емоції, а частіше через сприйняття та ототожнення себе із брендом, який здатен допомогти їй самовиразитись.

Враховуючи той факт, що використання технологій брендінгу та, зокрема, бренд-комунікацій є тим важливим процесом, який може впливати на зміни у структурі споживання й формування мотивації сучасної людини актуальності набуває глибинне вивчення змісту й ролі бренду як соціально-психологічного та соціально-культурного феномену. Використання бренд-комунікацій без розуміння природи бренда та його змісту на основі лише маркетингових завдань може не лише не принести економічної вигоди, а й завдати шкоди ціннісним орієнтирам нації, змінюючи мотиваційні практики.

Список використаних джерел:

1. Аакер Д.А. Бренд-лидерство. Новая концепция брендинга / Аакер Д.А. – М. : Гребенникова ИД, 2003. – 380 с.
2. Андреева Г. М. Социальная психология / Андреева Г. М. – М. : Аспект Пресс, 2008. – 363 с.

3. Буренко Д. Л. Социально-психологическая оценка эффективности воздействия рекламы торговой марки на целевую аудиторию : дис. канд. психологических наук : спец. 19.00.05 «Социальная психология» / Буренко Дмитрий Леонидович. – М., 2005. – 251 с.
4. Годин А. М. Брендинг: Учеб. пособие / А.М.Годин, А.А.Дмитриев, И. Б. Бабленков. – М. : Дашков и Ко, 2004. – 364 с.
5. Дэвис С. Бренд-билдинг: создание бизнеса, раскручивающего бренд / С. Дэвис, М. Данн. – СПб. : Питер, 2005 – 320 с.
6. Запесоцкий Ю. А. Символическая сущность бренда в современной культуре : автореф. дис. канд. культурологи спец. : 24.00.01 «Теория и история культуры» / Запесоцкий Ю. А. – СПб., 2009. – 23 с.
7. Злотницкий Е. Э. Социальный механизм управления брендом региона : автореф. дис. канд. социол. наук спец. : 22.00.08 «Социология управления» / Злотницкий Е. Э. – М., 2008. – 24 с.
8. Костылева Н. В. Бренд как социокультурный феномен (социологический анализ) : автореф. дис. канд. социол. наук спец. : 22.00.06 / Костылева Н. В. – Екатеринбург, 2006. – 171 с.
9. Котлер Ф. Основы маркетинга / Котлер Ф. – М. : Изд-во: Прогресс, 1991. – 788 с.
10. Мельникова О. Т. Бренд как предмет качественного социально-психологического исследования и объект социального восприятия / О.Т. Мельникова, Т.В. Фоломеева, Д.А. Чмыхалова // Мир психологии : научно-методический журнал / Ред. Д.И. Фельдштейн, А.Г. Асмолов. – 1999. – №3 июль-сентябрь 1999. – С. 112-120.
11. Пустотин В. Бренд-консалтинг: главные особенности и тенденции развития / В. Пустотин // Маркетинг и реклама. – 2006. – № 1.– С. 31 –34.
12. Трофимов Я. Брендинг и идентификация настоящего и будущего / Я. Трофимов. – Одесса : ПЛАС-КЕ, 2009. – 95 с.
13. Хейс Дж. Управление маркетингом: опыт и проблемы. Выпуск 1. Коммуникации бренда / Дж. Хейс, Р. Риверс, Т. Гленн и др. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 205 с.
14. Шарков Ф. И. Интегрированные бренд-коммуникации / Ф. И. Шарков – М. : РИП-Холдинг, 2004. – 248 с.

Ковалькова Т.О.

старший викладач кафедри психології
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Використання викладачем проблемного методу для активізації навчальної діяльності майбутніх психологів

Здійснено аналіз важливості застосування проблемного методу педагогами під час навчальних занять для стимулювання пізнавальної активності студентів.

У професії психолога важливе місце займають професіоналізм, активність, вмотивованість та уміння зрозуміти іншу людину. Тому, у психолога мають бути сформовані фундаментальні наукові знання, що вимагає ґрунтовної науково-експериментальної підготовки студентів. Психологу необхідно уміти ефективно застосовувати професійні знання в практичній діяльності: проводити психологічну діагностику, індивідуальні та групові консультації з дітьми та дорослими, здійснювати індивідуальну й групову психокорекцію, розробляти і реалізовувати програми профілактики відхилень у поведінці та розвиткові дітей, здійснювати соціально-психологічну і психолого-педагогічну експертизу, проводити просвітницьку роботу в сфері психології, розв'язувати конфліктні ситуації, постійно підвищувати свій професійний рівень.

Ми погоджуємося із думкою В. Панка, який вважає, що завдання прогнозу успішності підготовки майбутніх психологів-практиків до їхньої професійної діяльності залежить від удосконалення процесу формування особистісного стилю діяльності спеціаліста. Викладачу необхідно досягнути якостей, які б характеризували майбутнього спеціаліста у вищому ступені його продуктивності щодо надання кваліфікованої психологічної допомоги особистості [4].

Зміст та організацію праці психолога можна правильно оцінити, лише визначивши рівень професійної майстерності спеціаліста, який відображає ступінь засвоєння отриманих знань та умінь. Ось чому для їх отримання викладачам необхідно застосовувати активні методи в навчально-пізнавальному процесі, так як вони є більш ефективними для роботи зі студентами.

До активних методів навчання належать: аналіз конкретних ситуацій, ігри-змагання, ігрове проектування, психологічний тренінг та ін. До одного з активних методів навчання відноситься метод створення педагогом ситуації-проблеми або ситуаційної задачі.

Проведений аналіз психологічної та педагогічної літератури свідчить про важливість проблемних методів для активізації навчальної діяльності майбутніх психологів. Дидактичні особливості проблемної лекції висвітлені в дослідженнях А. Вербицького, М. Махмутова, О. Матюшкіна, В. Оконя, С. Рубінштейна, М. Скаткіна, І. Лернера, А. Фурмана та інших вчених, які сформулювали поняття «проблема», «проблемна ситуація» та «проблемне навчання». Так, науковці довели, що проблемне навчання дозволяє активізувати пізнавальну діяльність суб'єктів навчання за рахунок розвитку їхніх творчих можливостей та самостійності. Вони вважають, що проблемні методи формують у студентів систему понять і способів розумової діяльності та дозволяють засвоювати знання в ході практичної роботи; розвивати творчі здібності й самостійність у процесі пізнавальної діяльності [2, с. 29].

С. Смирнов вважає, що, на думку дослідників, основна складність у проблемному навчанні – це підбір проблемних завдань. Вони повинні викликати інтерес у студентів; одночас-

но давати знання з навчальних предметів відповідно до навчальних планів та програм; бути доступними, тобто опиратися на вже отримані знання; бути в «зоні найближчого розвитку»; розвивати професійне мислення [5, с. 176].

Проблемні методи передбачають навчання за допомогою створення проблемної ситуації, яка спонукає майбутніх психологів до пошуку й вирішення певних протиріч, а отже, набуття нових знань та практичних умінь. Проблема ситуація – це ситуація існування суперечностей між поставленою метою й можливістю її досягнення. Головною метою проблемної ситуації є активізація навчальної діяльності студентів, стимулювання їхнього пізнавального інтересу, забезпечення позитивного психологічного клімату та настрою в аудиторії після її розгляду. Проблема ситуація може бути подана викладачем на початку розгляду навчальної теми й використовуватися як основа для вивчення матеріалу, а також після вивчення окремого питання або теми для узагальнення й систематизації матеріалу. У процесі пояснення матеріалу викладач пропонує студентам логічні запитання, відповіді на які потрібно під час роботи. В процесі проведення лекції або практичного заняття застосовують прийоми постановки проблеми; проблемного завдання у вигляді питання; повідомлення суперечливої інформації; визначення фактів, які викликають непорозуміння; співставлення життєвих знань з науковими; постановка питання, на яке повинен відповісти студент, прослухавши частину лекції і зробити висновки [1].

Під час проведення такого заняття студентам пропонують не лише проаналізувати ситуацію, але й прийняти відповідне рішення, яке обґрунтовується під час обговорення в аудиторії. Однак, необхідно, щоб проблема, яку розглядають слухачі, не виходила за межі якоїсь конкретної фахової діяльності, тоді її можна назвати фаховою задачею. Ці задачі можуть бути використані не лише для отримання знань, але й формування практичних умінь і навичок. Фахові задачі розглядаються педагогами на практичних заняттях. Даний проблемний метод ініціює навчально-пізнавальну діяльність дорослих шляхом імітації умінь та навичок, достатніх для їх фахової діяльності.

Ми погоджуємося з твердженням В. Оконя, який вважає, що проблемне викладання засноване не на передачі готової інформації, а на отриманні слухачами певних знань та вмінь шляхом вирішення теоретичних і практичних проблем. Суттєвою характеристикою цього викладання є дослідницька діяльність студента, яка з'являється в проблемній ситуації і змушує його ставити питання – проблеми, формувати гіпотези та перевіряти їх під час розумових і практичних дій [3, с. 222].

Отже, застосування проблемного методу під час навчання майбутніх психологів є необхідним, адже стимулює студентів до активного пошуку вирішення суперечностей, забезпечує наявність позитивних емоцій під час навчальних занять та дозволяє формувати практичні уміння та навички.

Список використаних джерел:

1. Вітвицька С. С. Інноваційні педагогічні технології в підготовці вчителів / С. С. Вітвицька // Вісн. Житомир. держ. ун-ту. – 2009. – № 43. – С. 45 – 48.
2. Двучичанская Н. Н. Инновационные компетентностно-ориентированные педагогические технологии в естественно-научном образовании / Двучичанская Н. Н. // Инновации в образовании. – 2011. – № 4. – С. 26 – 39.
3. Оконь В. Введение в общую дидактику / Винценты Оконь; [пер. с польск. Л. Г. Кашкуровича, Н. Г. Горина]. – М. : Высшая школа, 1990. – 382 с.
4. Панок В. Г. Реформування змісту, форм і методів підготовки практикуючих психологів як нагальна вимога суспільної практики / В. Г. Панок // Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у вищих навчальних закладах. – К. : Ніка-Центр, 2002. – С. 18-28.
5. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования : от деятельности к личности : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / С. Д. Смирнов. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 304 с.

Лисенко О.П.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., кандидат психологічних наук, доцент

Місце та роль системи ціннісних орієнтацій в структурі особистості та її розвитку

В статті викладено теоретичний огляд поняття ціннісних орієнтацій, їх місця та ролі в структурі та розвитку особистості.

Існує велика кількість класифікацій і підходів до вивчення ціннісних орієнтацій. Проблема цінностей та ціннісних орієнтацій розглядалася у роботах таких учених, як Т. Гоббс, І. Кант, Н. Гартман, Е. Дюркгейм, Г. Олпорт, Г. Дюпон, В. Франкл, Л. Виготський, С. Рубінштейн, Д. Леонт'єв, І. Кон, Б. Волков, Р. Немов, В. Алексеева.

Ціннісні орієнтації – складний соціально-психологічний феномен, що характеризує спрямованість і зміст активності особистості, є складовою системи відносин особистості, що визначає загальний підхід людини до світу, до себе, що надає сенс і напрямок особистісним позиціям, поведінці, вчинкам. Система ціннісних орієнтацій виражає внутрішню основу відносин особистості з дійсністю [1, с.412].

Ціннісні орієнтації, мов диригент, задають загальний напрям інтересам і спрямованості особистості; ієрархію індивідуальних переваг і зразків; цільову й мотиваційну програму; рівень домагань і престижних переваг; міру готовності і рішучості до реалізації власного «проєкту» життя.

Оскільки особистість являє собою динамічну систему, вона безперервно знаходиться в стані зміни і розвитку. У процесі такого особистісного становлення поступово все більшого значення набувають її внутрішні рушійні сили, що дозволяють людині все більш самостійно визначати завдання і напрямок власного розвитку.

Ціннісні орієнтації особистості, як багатозначне міждисциплінарне наукове поняття, по-різному інтерпретуються в працях різних авторів. У ряді досліджень поняття «ціннісні орієнтації особистості» за змістом збігається з термінами, що характеризують смислову сферу. Ціннісні орієнтації особистості поряд з установками та аттитюдами регулюють реалізацію потреб людини в різних соціальних ситуаціях [3, с.135]. Багато авторів вважають, що ціннісні утворення є базою для формування системи особистісних смислів.

На думку М. Рокича цінності особистості характеризуються наступними ознаками: витоки цінностей простежуються в культурі, суспільстві і особистості; вплив цінностей практично у всіх соціальних феноменах, які заслуговують на вивчення; загальне число цінностей, що є надбанням людини, порівняно невелике; всі володіють одними і тими ж цінностями, хоча і в різній мірі; цінності організовані в системи. Для характеристики соціальної регуляції поведінки людини часто використовується поняття «соціальна установка», або «аттитюд», який У. Томас і Ф. Знанецький визначали як «стан свідомості індивіда щодо певної соціальної цінності», «психологічне переживання індивідом цінності, значення, сенсу соціального об'єкта» [4, с.372]. На відміну від установки, що має швидше неусвідомлений характер, аттитюд розуміється як усвідомлене явище, яке людина може виразити через мову. Аттитюди, допомагаючи людині осмислити явища соціальної дійсності, виконують функцію вираження того, що для неї є важливим, значущим, цінним.

Установки, аттїтуди і цїннїсні орієнтації особистостї регулюють реалїзацію потреб людини в рїзних соціальних ситуаціях. В. Ядов об'єднує всі описанї вище регулятивнї утворення як диспозиції, тобто «схильностї».

Цїннїсні орієнтації являють собою особливї психологічні утворення, якї складають ієрархічну систему та існують в структурї особистостї тїльки в якостї її елементів. Структурний характер системи цїннїсних орієнтацій особистостї, її багаторівневїсть і багатомірнїсть визначає можливїсть реалїзації нею цїлого ряду рїзнопланових функцій. Система цїннїсних орієнтацій є важливим регулятором активностї людини, оскїльки вона дозволяє спїввідносити індивїдуальнї потреби і мотиви з усвідомленими і прийнятими особистїстю цїнностями і нормами соціуму [5, с. 208].

Таким чином, система цїннїсних орієнтацій особистостї є багатофункціональним психологічним утворенням, механїзмом особистїсного зростання і саморозвитку, при цьому вони саморозвиваються і являють собою динамічну систему. Систему цїннїсних орієнтацій особистостї можна розглядати як підсистему бїльш широкої системи, описаної рїзними авторами як «життєвий свїт людини», «образ свїту» тощо, що має, у свою чергу, складний і багаторівневий характер [2, с.44].

За Б.Ф.Ломовим, «цїннїсні орієнтації, як і будь-яку психологічну систему, можна представити як багатовимірний динамічний простїр, кожен вимір якого вїдповїдає певному виду суспїльних вїдносин і має для кожної особистостї рїзну вагу». Я. Гудечек вважає, що система цїнностей має «горизонтально-вертикальну» структуру. Під горизонтальною структурою мається на увазі впорядкованїсть цїнностей «в паралельній послїдовностї», тобто ієрархїя прийнятних та неприйнятних цїнностей. Вертикальна структура розумїється як включення індивїдуальних систем цїнностей в систему цїнностей суспїльства в цїлому [15, с.64].

Принцип ієрархїї цїнностей, багаторівневїсть є найважливїшою характеристикою системи цїннїсних орієнтацій особистостї. Структурний характер системи цїннїсних орієнтацій особистостї, її багаторівневїсть і багатомірнїсть визначають можливїсть реалїзації нею цїлого ряду рїзнопланових функцій. Система цїннїсних орієнтацій особистостї, займаючи проміжне положення мїж внутрїшніми установками і нормами соціального середовища, мїж потребнїсно-мотиваційною сферою і системою особистїсних смислів, забезпечує взаємодїю елементів бїльш загальної системи «людина».

Система цїннїсних орієнтацій є важливим елементом активностї людини, оскїльки вона дозволяє спїввідносити індивїдуальнї потреби і мотиви з усвідомленими і прийнятими особистїстю цїнностями і нормами соціуму [7, с.92].

Цїннїсні орієнтації формуються, складаються, розвиваються і змінюються в ходї накопичення суб'єктом життєвого досвїду в умовах мінливого свїту, а знаходять своє вираження в цїлях, соціальних виборах, уявленнях, ідеалах, інтересах особистостї або групи в умовах реальної взаємодїї [8]. Цїннїсні орієнтації досить жорстко прив'язанї як до інтелектуально-вольової, так і до емоційної сфери соціальної активностї суб'єкта і вирїшальним чином зумовлюють змістовну сторону як індивїдуальної, так і групової діяльностї та спїлкування.

Список використаних джерел:

1. Большой психологический словарь / сост. и общ. ред. Б.Г. Мещеряков, В.П. Зинченко. СПб.; М.: Прайм - ЕВРОЗНАК: ОЛМА-ПРЕСС, 2004. – 666 с.
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Изд-во Смысл, Издательский центр «Академия», 2004. – 352 с.
3. Оллпорт, Г.В. Личность в психологии: Пер. с англ. / Г. В. Оллпорт. – М. : КСП+ ; СПб.: Ювента, 2008.
4. Зубова Л.В. Психологические особенности ценностных ориентаций подростков с различной направленностью личности: Автореф. дис. – М., 2007. – 27 с.
5. Леонтьев Д.А. Внутренний мир личности//Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб.: Питер, 2000. – С. 372-377.

6. Общая психология: учеб. пособие для вузов [Текст] / под общ. ред. Е.Н. Рогова. – 3-е изд., испр. и доп. ; Гриф МО. – М.: Ростов н/Д: МарТ, 2008. – 557 с.
7. Леонтьев Д.А. Очерк психологии личности. – М.: 2007. – 64 с.
8. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности: Учебное пособие для студентов ВУЗов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 512 с.
9. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития. – 9-е изд. – СПб.: Питер, 2005. – 940 с. (Серия «Мастера психологии»).

Мартінова Л.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Лисенко К. Г., кандидат психологічних наук, доцент

Збереження сучасної сім'ї в умовах кризи

Відображено взаємозв'язок інституту сім'ї та кризових ситуацій, зокрема подій на Майдані, військових дій на сході України. Все це призводить до погіршення психологічного стану населення.

В умовах тотальної кризи сім'я переживає і свою кризу. Якщо раніше основні функції сім'ї вважалися апріорі виконуваними, то зараз створюється зворотна ситуація. За офіційними даними, вже 210000 чоловік пройшли АТО і задіяно більше 1000000 людей, які переживають кризу. На відміну від західного менталітету, український не орієнтований на допомогу психолога.

Основними функціями сім'ї, на думку І. В. Гребенникова, є: репродуктивна, економічна, виховна, комунікативна [1]. На сьогоднішній день сім'я втрачає ці функції. Зазнали змін виховна та комунікативна функції, тому психіка чоловіків, що пройшли через військові дії порушена. У сучасних умовах життя на передній план виходять психологічні проблеми. Тому функції психолога часто виконує сім'я.

Велика частина населення постраждала від ведення бойових дій на сході України (як економічно, так і ідеологічно). Психологічній травматизації піддаються всі категорії громадян нашої країни: мирне населення, військовослужбовці та члени їх сімей, вимушені переселенці. Особливу увагу варто приділити дітям, дитинство яких скоротилося до мінімуму. У багатьох з них мирного дитинства вже ніколи не буде. Все більше ми спостерігаємо прояви посттравматичного стресового розладу (ПТСР / F43.1). Термін ПТСР (F43.1) введено в медичну практику з 1980 р. ПТСР виникає як несприятлива відставлена і затяжна реакція на стресову подію або ситуацію виключно загрозливого чи катастрофічного характеру, які в принципі можуть викликати дистрес майже у будь-якої людини [2].

Повернення солдата з війни – це щастя, але і стрес для всієї родини. Чоловік ревно обіймає дружину, дітей, сам, як дитина, несеться назустріч мамі. Але потім раптом замикається в собі, шукає усамітнення в іншій кімнаті або прагне зовсім піти з дому. Не тому, що став черствим, а тому, що після бомбардувань інстинктивно шукає притулку. Навіть від тих, від яких насправді чекає розради. Далеко не всі родичі на такі зміни реагують з розумінням. В основному така поведінка викликає відчай, почуття провини, злість, відчуття безпорадності. Як наслідок виникають конфлікти, відхід у деструктивну поведінку (алкоголь, наркотики), розлучення. Наскільки члени сім'ї зможуть з цими емоціями та почуттями впоратися, залежить від їх психологічної підготовки і здібності притримати свої реакції.

В Україні ще не побудовано алгоритм роботи з цією проблемою (втім, як і з багатьма іншими). Українські психологи в швидкому темпі вивчають досвід інших країн, проходять тренінги з випробуваними і успішними методиками лікування ПТСР. У цьому зв'язку дуже цінним є досвід Ізраїлю. Ця країна за багато років навчилася відвойовувати світ у війни, жити в нелегких реаліях. І перемагати. Україні варто взяти досвід країни, для якої війна це повсякденність.

Фахівці наполягають: психологічну допомогу повинні отримувати не тільки військовослужбовці, а й їхні родичі. Оскільки ПТСР впливає як на людину, яка страждає, так і на його близьких, слід активно використовувати сімейну психотерапію. Вона допоможе близьким

більш ясно розуміти через що пройшов потерпілий. Також сімейна психотерапія може допомогти всім членам сім'ї краще спілкуватися і взаємодіяти, незважаючи на проблеми у взаєминах, які були викликані ПТСР.

Основні правила, спрямовані на допомогу людині з ПТСР [3]:

1. Проявляти терпіння і розуміння. Людина з ПТСР може потребувати того, щоб говорити про психотравмуючу подію знову і знову. Це є частиною лікування, тому слід уникати висловлювати вашій близькій людині, щоб вона залишила минуле позаду і рухалася вперед.

2. Постаратися передбачити, і підготуватися до тих тригерів, які будуть провокувати ПТСР. Загальні приклади тригерів: річниця психотравмуючої події; люди або місця, які асоціюються з психотравмуючою подією; певні образи, звуки або запахи.

3. Не думати, що симптоми ПТСР направлені у вашу сторону. Якщо ви бачите, що ваша близька людина йде від спілкування, дратівлива, закривається в собі, вам слід пам'ятати, що ці прояви можуть не мати нічого спільного до вас або ваших взаємин.

4. Не примушувати близьку людину до розмов. Не намагайтеся примушувати близьку людину до того, щоб вона вам повністю відкрилася. Однак дайте розуміння, що ви в будь-якому випадку поруч і при необхідності вислухаєте.

Зараз дуже важливо особливу увагу приділити солдатам та їх сім'ям. Крім того, зараз у суспільстві є великий запит на довіру і підтримку. Необхідно розробляти спеціальні цільові програми, розширювати соціальну базу допомоги та розробляти відповідні програми з частковим державним фінансуванням, залучаючи для благодійності тих, хто може заробляти гроші. І тут вже завдання влади забезпечити це.

Список використаних джерел:

1. Гребенников И.В. Основы семейной жизни: учебное пособие / – Москва: Просвещение, 1991. – 158 с.
2. Попова Р. Р. Психологическая помощь в кризисных и чрезвычайных ситуациях: учебное пособие – Казань: Издательство Казанского ун-та, 2013. – 135 с.
3. Ениколопов С. Н. Психотерапия при психотравматических стрессовых расстройствах // Российский психиатрический журнал. – 1998. – № 3. – С.50-56.

Марущак І.О.

студентка магістратури

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., кандидат психологічних наук, доцент

Історія розвитку соціально-психологічного тренінгу та його основні характеристики

Висвітлено особливості методу тренінгу. Проаналізовано історію виникнення тренінгу. Визначено основні принципи соціально-психологічного тренінгу, наведена класифікація.

Формування тренінгу в окремий метод навчання і поява пізніше його різновидів (тренінг особистісного зростання, тренінг продажів, бізнес-тренінг тощо) пов'язують з ім'ям американського психолога Курта Левіна.

Курт Л. в 1946 році створив спеціальні тренінгові групи, метою яких було вдосконалення навичок спілкування. Було відмічено, що ефективні зміни в установках, більш об'єктивний аналіз особливостей особистості та її поведінки відбуваються тоді, коли людина діє і навчається в групі.

Пізніше була заснована Національна лабораторія тренінгу, де почали навчати політиків, менеджерів, управлінців вмінню вирішувати конфліктні ситуації, керувати, ефективно спілкуватися. У 1954 році з'являються групи сензитивності, спрямовані на розвиток здатності відчувати свій і чужий стан, прояснення основних життєвих цінностей і установок людини. У 50-60-ті роки з'являється поняття «бізнес-консультант» (ними стають викладачі університетів США і вчені-дослідники).

Великий внесок у розвиток тренінгового процесу вніс Карл Роджерс [1]. У 60-х роках його тренінги життєвих і соціальних умінь застосовувалися для підготовки менеджерів, вчителів, консультантів тощо. У 1971 році М. Форверг розробив метод соціально-психологічного тренінгу. Він почав застосовувати різні рольові ігри, які сприяли формуванню комунікативних навичок.

В Україні методтренінгу з'явився в кінці ХХ століття з виникненням великих західних корпорацій, які спочатку були єдиними на ринку тренінгів. Історичний аналіз групових форм роботи свідчить, що Т-групи стали передумовою виникнення більшості видів психологічної роботи з групами, які пізніше одержали назву «соціально-психологічний тренінг» (СПТ).

Соціально-психологічний тренінг – один з методів активного навчання і психологічного впливу, здійснюваного в процесі інтенсивної групової взаємодії і спрямованого на підвищення компетентності в сфері спілкування, в якому загальний принцип активності студента доповнюється принципом рефлексії власної поведінки і поведінки інших учасників груп. Для такої рефлексії і саморефлексії в групі створюються максимально сприятливі умови, засновані на ряді принципів.

До основних принципів соціально-психологічного тренінгу відносять:

- Спілкування за принципом «тут і зараз».
- Принцип персоніфікації висловлювань.
- Принцип конфіденційності.
- Правило розпорядку групових занять.
- Принцип активності учасників.

- Принцип довірчого і відкритого спілкування.
- Принцип партнерського чи суб'єкт-суб'єктного спілкування
- Правило не оцінювати і не давати порад.
- Правило сказати «стоп» [2].

Таким чином, вся сукупність перерахованих вище ознак визначає форму ведення групи, методики і техніки, застосовувані в процесі роботи, її цілі і завдання, тривалість і ефективність використання методу соціально-психологічного тренінгу для кожного з учасників.

Аналіз зарубіжних і вітчизняних джерел, дозволяє виділити наступні класифікації СПТ:

1. За метою проведення тренінгу: тренінги підвищення професійної та комунікативної компетентності, навчальні тренінги, тренінги особистісного зростання і т.д.
2. За складом учасників групи:
 - за віком: дитячі та дорослі;
 - за статтю: чоловічі, жіночі, змішані;
 - за ступенем знайомства учасників один з одним: добре знайомі, малознайомі, незнайомі;
 - по односторонності складу: гомогенні і гетерогенні групи;
 - за ступенем вираженості зовнішніх зв'язків групи: відкриті і закриті групи.
 - За часом проведення тренінгу: короткочасні групи (що тривають кілька годин), тривалі або марафонські групи (що тривають цілий день або кілька днів поспіль).
3. За частотою проведення тренінгових занять: одноразові тренінги, тривалі тренінги, із зустріччю учасників хоча б раз на тиждень кілька місяців поспіль (особливо характерно для тренінгів особистісного зростання).
4. За кількістю тренерів: з одним ведучим, з двома провідними (ко-тренерська робота) [3].
5. За типом керівництва тренінговою групою: авторитарні і демократичні [4].

Сама тільки участь людини в тренінговій групі є вже дуже важливим фактором, що впливає на її особистісні зміни. Участь у групі допомагає задовольнити потребу в приналежності, яка виражена в усвідомленні, що проблеми людини не унікальні, її інтереси можуть бути важливими і для інших людей.

Незалежно від направленості тренінгу, для кожного з учасників є важливою емоційна підтримка. Емоційна підтримка учасниками групи один одного, створення атмосфери довіри, відчуття підтримки, зацікавленості – все це знижує прояв захисних механізмів, надає впевненості, позитивно впливає на розвиток їх ставлення до себе, підвищує їх самооцінку, самоповагу.

У процесі групової роботи учасники групи вчаться рефлексувати, аналізувати свої стани, в чому їм допомагає зворотний зв'язок, одержаний у відповідь на їх поведінкові реакції, слова і стани від інших учасників. Зворотній зв'язок, який кожен індивід отримує і в буденному житті, в групі соціально-психологічного тренінгу допомагає справити позитивний вплив на «Я-образ» людини, що включає як позитивні, так і негативні характеристики, часто вже не усвідомлювані людиною в повсякденному житті.

Список використаних джерел:

1. Роджерс, К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Р. Роджерс. – М.: Издат. группа «Прогресс», «Универс», 1994. – 480 с.
2. Петровская, Л. А. Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг / Л. А. Петровская. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 215 с.
3. Кейсельман В. Р. Ко-терапия: Групповые феномены, методы, эффекты. – СПб.: Речь, 2007. – 192 с.
4. Фопель К. Технология ведения тренинга. – М.: Генезис, 2003. – 272 с.

Мірошник Ю.О.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., кандидат психологічних наук, доцент

Особливості професійно-психологічного відбору кандидатів при прийомі на роботу

Висвітлено важливість проведення якісного відбору кандидатів при прийомі на роботу. Проаналізовано методи та критерії відбору.

Робота з персоналом передбачає правильний добір і розстановку кадрів, вивчення й аналіз їх просування по службі, формування резерву кадрів, створення системи атестації, освіти й навчання. Вона є складною та багатогранною, оскільки кожна людина індивідуальна й неповторна. Пошук, відбір і оцінка кадрів, будучи ключовим елементом кадрової політики, повинен бути тісно пов'язаний з усіма основними напрямками роботи у сфері управління персоналом.

При оцінці кандидатів у процесі прийому на роботу керівництво відбирає найбільш підходящих кандидатів з резерву, створеного в ході набору. Ефективний відбір і оцінка кадрів являє собою одну з форм попереднього контролю якості людських ресурсів.

Щоб програма відбору була дієвою, слід ясно сформулювати якості працівника, необхідні для відповідного виду діяльності. Оцінка відповідності даним якостям зумовлюватиме вибір на користь того чи іншого кандидата. Критерії формуються так, щоб вони всебічно характеризували працівника: освіта, досвід, медичні характеристики, особисті якості. «Еталонні» рівні вимог за кожним критерієм розробляються, виходячи з характеристик вже працюючих на підприємстві працівників, які добре справляються зі своїми обов'язками чи займали раніше вакантне місце.

Для того, щоб побудувати ефективну систему пошуку, відбору та оцінки кадрів, перш за все важливо зрозуміти її місце в загальній системі управління людськими ресурсами організації. При плануванні потреби підприємства в персоналі здійснюються наступні заходи:

- визначають фактори, що впливають на потребу в персоналі (стратегія розвитку підприємства, кількість виробленої продукції, що застосовуються технології, динаміка робочих місць і т.д.);
- проводять аналіз наявності необхідного підприємству персоналу;
- визначають якісну потребу в персоналі (виявлення професійно-кваліфікаційних вимог та аналіз здібностей працівників, необхідних для виконання виробничої програми);
- визначають кількісну потребу в персоналі (прогноз загальної потреби в персоналі, оцінка руху персоналу);
- оптимізують співвідношення внутрішнього і зовнішнього залучення персоналу;
- оцінюють можливості та наслідки залучення персоналу з точки зору ресурсів організації [1].

Пошук, відбір і оцінка кадрів, будучи ключовим елементом кадрової політики, повинен бути тісно пов'язаний з усіма основними напрямками роботи у сфері управління персоналом.

М. І. Магура [2] виділяє шість етапів у процесі відбору та оцінки персоналу. Цей підхід включає:

1. Визначення потреби в персоналі з урахуванням основних цілей організації.
2. Отримання точної інформації про те, які вимоги до працівника пред'являє вакантна посада.

3. Встановлення кваліфікаційних вимог, необхідних для успішного виконання роботи.

4. Визначення особистісних і ділових якостей, необхідних для ефективного виконання роботи. Пошук можливих джерел кадрового виконання і вибір адекватних методів залучення відповідних кандидатів.

5. Визначення відповідних методів відбору кадрів, що дозволяють краще за все оцінити придатність кандидатів до роботи на даній посаді.

6. Забезпечення найкращих умов для адаптації нових працівників до роботи в організації.

3-поміж багатьох способів і методів добору кадрів можна виокремити найсуттєвіші [4]:

1. Беручи за основу систему вимог до професії (посади), обирають із працюючого персоналу кандидатів, які найбільше їм відповідають.

2. Професійний відбір, як система заходів, що дають змогу виявити найпридатніших за своїми індивідуальними якостями кандидатів до навчання і професійної діяльності за конкретними спеціальностями. Професійний відбір передбачає оцінювання стану здоров'я, фізичного розвитку, рівня освітньої підготовки, професійних здібностей, індивідуально-психологічних можливостей конкретної людини.

Профвідбір тісно пов'язаний з такими категоріями праці, як професійна придатність і психологічні професійно важливі якості. Профпридатність – сукупність психічних і психофізіологічних особливостей людини, необхідних і достатніх для досягнення нею за наявності спеціальних знань і вмінь прийнятної ефективності праці. Психологічні професійно важливі якості – якості індивіда, які безпосередньо стосуються трудового процесу і впливають на його ефективність. Професійно важливою може бути будь-яка психологічна якість людини у процесі діяльності, яка впливає на успішність її виконання [2].

До методів профвідбору належать:

- професіографічний аналіз діяльності;
- метод експертного оцінювання;
- відбірний тест.

3. Інститут поручительства. Суб'єктами цього інституту є особи (поручителі), які добре знають кандидата і можуть рекомендувати його як кваліфікованого, відповідального працівника. Поручителями можуть бути викладачі навчальних закладів, консультанти, керівники з останнього місця роботи. Підтвердженням поручництва може бути рекомендаційний лист.

4. Вступна бесіда є елементом методики з'ясування психологічної придатності претендента, її результати можуть бути орієнтиром подальшої роботи.

5. Використання даних центрів оцінювання – організацій, які надають багатфункціональні програми, розроблені з метою встановлення кандидатів на заміщення вакантних посад та претендентів на просування по службі [3].

Персонал – один з найважливіших факторів виживання організації в умовах ринкових відносин. Значення правильного вибору персоналу винятково важливо для будь-якої організації. Висококласний персонал підвищує ефективність функціонування організації, значно збільшуючи прибуток і зменшуючи ймовірність невдач, дозволяє підприємству виграти в конкурентній боротьбі. Об'єктивність і ретельність підбору працівників – запорука успішної роботи підприємства.

Список використаних джерел:

1. Жуков Е. Ф. Управление кадрами предприятия. – М.: Издательское объединение «ЮНИТИ», 2005. – 288 с.
2. Журавлев П. В., Карташов С. А., Маусов Н. К. Персонал. Словарь понятий и определений. – М.: Экзамен, 2000. – 318 с.
3. Королевский М. И. Поиск и отбор персонала. – М.: Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1998. – 296 с.
4. Моргунов Е. Управление персоналом: исследование, оценка, обучение. – М.: Изд-во: Журнал «Управление персоналом», 2005. – 339 с.

Наконечна Н.В.

старший викладач кафедри суспільних наук
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Організаційна культура приватного навчального закладу: методика формувального експерименту

У тезах розкриваються особливості методики формувального експерименту у процесі вивчення організаційної культури приватного навчального закладу.

Важливим етапом експериментального дослідження щодо організаційної культури навчального закладу приватної форми власності стало проведення формувального експерименту.

Мета формувального етапу дослідження полягала у розробці та апробації тренінгової програми для психологічної підготовки менеджерів ВНЗ приватної форми власності щодо розвитку корпоративної культури ВНЗ приватної форми власності. Відповідно до поставленої мети визначено завдання формувального етапу дослідження:

1. Розробити тренінгову програму «Корпоративна культура ВНЗ приватної форми власності», враховуючи специфіку Університету «КРОК», який здійснює підготовку фахівців юридичного та економічного профілів, а також науковців вищої кваліфікації за паспортом спеціальності «Організаційна та економічна психологія».

2. Визначити особливості експериментального впровадження тренінгової програми «Корпоративна культура ВНЗ приватної форми власності», навчальний дискурс, обсяг аудиторних та самостійних занять (сесій), визначення тематики (модулів) тощо.

3. Вивчити ефективність впровадження тренінгової програми «Корпоративна культура ВНЗ приватної форми власності», діагностувати тренінгову форму підготовки менеджерів для кураторства сферою корпоративної культури.

Учасники формувального експерименту проходили психологічну підготовку в 2015 рр. в Університеті «КРОК».

Для проведення експерименту було створено контрольну та експериментальну групи менеджерів ВНЗ приватної форми власності (по 25 осіб в кожній групі).

Незалежною змінною в формувальному експерименті став рівень психологічної підготовки та готовності менеджерів ВНЗ приватної форми власності до розвитку корпоративної культури ВНЗ приватної форми власності. Слід особливо зазначити, що мова йде не про штатних психологів-менеджерів, наявність яких у ВНЗ приватного типу не передбачена. Мається на увазі організаційно-психологічна підготовка (тренінг) осіб із числа викладачів (більшою частиною провідних), керівників кафедр, факультетів, лабораторій, відділів, кураторів тих чи інших ділянок ВНЗ, а не професійних психологів-менеджерів.

В експериментальній групі психологічна підготовка була цілісною, системною, відповідно до психологічних умов, форм і методів здійснення психологічної підготовки менеджерів. В контрольній групі така підготовка не проводилась.

Для виконання першого завдання формувального етапу дослідження нами було розроблено тренінгову програму «Корпоративна культура ВНЗ приватної форми власності».

Основним методом психологічної підготовки менеджерів до розвитку корпоративної культури було обрано тренінгову форму навчання, оскільки, як показав аналіз роботи фахівців в галузі організаційної та економічної психології, а також власний практичний досвід роботи

автора, тренінг має ряд переваг: збуджує активність групи; поєднує та синтезує в нове знання інформацію, формує емоційного ставлення до неї; підвищує рівень мотивації до засвоєння знань та навичок; формує здатність групи до колективного мислення та прийняття рішень; сприяє практичній перевірці та закріпленню отриманих знань [1].

Першою обов'язковою й неодмінною умовою є соціальна й організаційно-психологічна вимога до тренінгової підготовки – її спланованість і цілеспрямоване проведення. Іншими словами, мова йде про зважене, науково-обґрунтоване програмне забезпечення тренінгової роботи. Таку тренінгову програму ми розробили і впровадили в ході формуючого експерименту.

Враховуючи специфіку об'єкту нашого дослідження та мету формуючого експерименту, ми назвали тренінгову програму «Корпоративна культура ВНЗ приватної форми власності».

Теоретико-методологічною основою нашої тренінгової програми стали роботи відомих українських та зарубіжних науковців в галузі організаційної та економічної психології, а також фахівців з тренінгової роботи. Зокрема, значну роль на формувальному етапі дослідження відіграла концепція психологічного забезпечення діяльності освітніх організацій, розроблена в лабораторії організаційної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (керівник лабораторії – Л.М. Карамушка), яка передбачає врахування психологічних особливостей розвитку корпоративної культури освітніх організацій, в тому числі і ВНЗ [2]. Суттєве значення для розробки тренінгової програми мали праці, що розкривають зміст, методи та форми активного психологічного навчання персоналу організацій (О. Бондарчук, О. Винославська, О. Євтихов, Л. Карамушка, О. Креденцер, С. Максименко, К. Мілютіна, А.П. Панфілова, І. Сняданко, Т. Яценко та ін.).

У нашому випадку також безпосередньою платформою на якій базувалась тренінгова програма, стала теоретична модель корпоративної культури ВНЗ приватного типу.

Мета тренінгової програми: психологічна підготовка менеджерів ВНЗ приватної форми власності до участі в процесі розвитку його корпоративної культури.

Завдання тренінгової програми: 1) засвоєння менеджерами знань про зміст, структуру, функції корпоративної культури ВНЗ приватної форми власності; 2) оволодіння менеджерами методами діагностики та аналізу психологічних особливостей корпоративної культури ВНЗ приватної форми власності та чинників, що впливають на її формування; 3) формування у менеджерів умінь та навичок розвитку корпоративної культури ВНЗ приватної форми власності.

За своєю структурою тренінгова програма складалась з трьох тренінгових сесій (тренінгова сесія I «Організаційна культура як важливий чинник забезпечення ефективності та розвитку організації»; тренінгова сесія II «Корпоративна культура ВНЗ приватної форми власності»; тренінгова сесія III «Розвиток корпоративної культури ВНЗ приватної форми власності»), кожна з яких, в свою чергу, містила вступну та заключну частини та по два модулі. Окрім того програма передбачала самостійну роботу у вигляді виконання домашніх завдань.

Слід зазначити, що ця структура так чи інакше віддзеркалює логіку й історію становлення організаційно-культурного феномену вищого навчального закладу приватної форми власності, в даному випадку Університету «КРОК».

Засвоєння цієї генези Університету вкрай важливо з дидактичної точки зору: учасники тренінгової підготовки – майбутні менеджери-куратори процесу розвитку корпоративної культури навчального закладу будуть керуватися в своїй роботі застосуванням ціннісно-світоглядного принципу єдності історичного та логічного.

Кожна тренінгова сесія розрахована на один робочий день: один раз на тиждень по 8 годин. На виконання домашніх завдань, в перерві між заняттями (самостійна робота), відводиться 8 годин (по 4 години на кожне). Всього тренінгова програма розрахована на 32 години.

В основу розробленої тренінгової програми покладені основні принципи тренінгової роботи, виділені нами на основі аналізу літератури, серед яких: добровільність, рівноправність, активність, принцип обмеження обговорення подій лише в рамках тренінгу, принцип

акцентування, принцип персоніфікації висловлювань, принцип довірливого спілкування та ін. Також, важливу роль в навчальному тренінгу відводиться інтерактивним технікам.

Отже, розробка та впровадження тренінгової програми є суттєвою складовою методики організації та проведення формувального експерименту щодо вивчення організаційної культури приватного навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Мілютіна К.Л. Теорія та практика психологічного тренінгу : [навч. посіб.] / К.Л. Мілютіна. – К.: МАУП, 2004. – 192 с.
2. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки – К.: ІНКОС, 2005. – 366 с.

Панів У.Я.

магістр НМУ імені О.О. Богомольця

Науковий керівник: Городнова Н.М., кандидат психологічних наук, доцент

Особливості пам'яті у дітей з синдромом ФАСП

Дослідженою особливості пам'яті у дітей з синдромом ФАСП (фетального алкогольного синдрому плоду).

Тенденція зростання народжуваності дітей із синдромом ФАСП переконливо підтверджує необхідність наукового обґрунтування діагностики такого захворювання та особливостей роботи з такою категорією дітей [3].

Первинні порушення при ФАСП є вроджені (набуті в пренатальному періоді) дизфункції центральної нервової системи – синдром гіперактивності і дефіцит уваги, порушення пам'яті та ін. А до вторинних порушень відносяться всі труднощі, які можуть виникати в процесі розвитку під впливом цих порушень: розлади психічного здоров'я; небажання продовжувати навчання, необхідність більш тривалого часу для освоєння шкільної програми; правопорушення тощо.

А. Streissquth вважає, що вторинним порушенням можна запобігти або компенсувати їх завдяки ранній діагностиці і відповідному втручанню. ФАСП може бути діагностований у будь-якому віці, проте в середньому діагноз ставиться у 7-8 років, коли дитина пішла до школи [4].

Особливості пам'яті таких дітей порівняно з нормою полягає в зменшеній кількості матеріалу, що запам'ятовується. Діти із синдромом ФАСП, відтворюючи слова відразу ж після запам'ятовування, називають на 20% менше слів, ніж діти, що розвиваються нормально. Своєрідність пам'яті дітей із синдромом виявляється також у темпі запам'ятовування, його якості, міцності зберігання, та швидкості забування.

Тимчасові нервові зв'язки дітей з синдромом ФАСП недостатньо міцні. Вони згасають значно швидше, ніж у дітей з нормальним психічним розвитком. Тому такі діти дуже швидко забувають вивчене. Крім того, забування у них нерідко спостерігається як явище тимчасового характеру. В основі такого забування лежить не згасання тимчасових нервових зв'язків, а тимчасове зовнішнє гальмування кори великих півкуль головного мозку, яке є результатом перетому. Без відпочинку в таких випадках ніяке повторення не відновить забутого, а навпаки, ще більше загальмує діяльність кори і тим самим збільшить забування.

У дітей із синдромом немає суттєвої різниці в довільному та мимовільному запам'ятовуванні. Кількість матеріалу, який вони запам'ятали мимовільно, не відрізнявся від обсягу того, що вони запам'ятали навмисно. Ці діти неспроможні зрозуміти важливість знань, і тому найчастіше довільне запам'ятовування визначається необхідністю виконувати вимоги педагога. Дієвість такої мотивації значно менша, ніж тоді, коли дитина сама розуміє важливість знань. Отже, недостатня мотивація запам'ятовування у дітей із ФАСП є однією з причин зниженої продуктивності довільного запам'ятання.

Оскільки діти із синдромом зазнають великих труднощів при осмисленні матеріалу, що запам'ятовується, вони віддають перевагу механічному запам'ятовуванню. При механічному заучуванні дитина запам'ятовує матеріал ізольовано, не пов'язуючи його з іншим, вже відомим їй. Те, що запам'яталося в такий спосіб, не стає надбанням дитини, не збагачує її досвіду і швидко забувається.

Проте неправильно було б вважати, що у таких дітей зовсім не розвивається логічне

запам'ятовування. Про можливість розвитку логічного запам'ятовування свідчать результати навчання і виховання дітей із ФАСП. Діти відтворюють текст у незв'язній формі. Вони часто не знаходять потрібних слів, щоб передати те, що запам'ятали, замінюють незакінчені фрази іншими і зовсім змінюють їхній зміст. Ця особливість відтворення пов'язана з недостатньою осмисленістю сприймання тексту.

У процесах відтворення виявляється тенденція дітей із синдромом замінювати текст своїми словами. Їм важко переключатись з уже відомого на нове. Крім заміни окремих слів тексту, діти часто додають додатковий матеріал із свого досвіду, що ґрунтується на зовнішній схожості відомого з актуально сприйнятим.

Особливості відтворення і пригадування дітей із ФАСП великою мірою зумовлюються своєрідністю сприймання й заучування. Такі діти сприймають матеріал хаотично, безсистемно, не встановлюючи смислових зв'язків. У них у процесі запам'ятовування недостатньо активізується мислення.

Щоб домогтися продуктивності запам'ятовування якогось матеріалу дітям із синдромом, треба насамперед забезпечити його розуміння. З цією метою слід провести попередню підготовчу роботу: пояснюють зміст вірша, значення окремих слів, допомагають встановити смислові зв'язки. В ході дослідження запропонували дітям із синдромом запам'ятати зображені на окремих картках. Частині учнів пропонувалось запам'ятати зображення у порядку пред'явлення, а другій частині дозволялось змінити порядок запам'ятовування і відтворення об'єктів. Результати відтворення показали, що дана учням настанова не мала для них ніякого значення: всі вони називали картки у порядку пред'явлення. Отже, для дітей із синдромом найлегшою формою зв'язку окремих об'єктів, явищ при запам'ятанні є їхня суміжність.

Велику увагу слід приділити тому, щоб навчити дітей із синдромом починати запам'ятовування з попереднього ознайомлення з матеріалом. Тобто розбивати матеріал на смислові частини, виділяти головну думку.

Серед прийомів розвитку пам'яті дітей із синдромом одним з найважливіших є прийом порівняння. Він важливий для утворення асоціацій за схожістю та контрастом. Він потрібний також для встановлення зв'язків нового матеріалу з попереднім.

Отже дітям із ФАСП для якісного запам'ятовування потрібна значно більша кількість повторень, ніж учням з нормальним психічним розвитком. У результаті аналізу особливостей пам'яті дітей із синдромом ми можемо стверджувати, що особливості їх пам'яті за своєю якістю значно відрізняється від пам'яті дітей, що нормально розвиваються. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у розробці рекомендацій для фахівців з ефективного розвитку пізнавальних процесів дітей із синдромом ФАСП.

Список використаних джерел:

1. Григоренко В.Г. Научно–практические основы развития психофизических способностей человека в норме и патологии / В.Г.Григоренко. – Одесса : ЮГПУ им. К.Д.Ушинского, 2002. – 102 с.
2. Городнова Н.М. Проблемы сохранения здоровья детей и подростков// Материалы IV Всероссийской научно-практической конференции. Анапа: Изд-е филиала РГСУ в г.Анапе, 2011. – С.73 – 76.
3. Олиференко Л.Я. Социально-педагогическая поддержка детей группы риска: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений /Л. Я. Олиференко, Т. И. Шульга, И. Ф. Дементьева. – М. : Изд. центр «Академия», 2002. – 256 с.
4. Стець В.І. Психологічні особливості пізнавальної сфери дітей із синдромом ФАСП / Проблеми гуманітарних наук: Наукові записки ДДПУ ім. І. Франка. – Дрогобич : Ред.– вид. відділ ДДПУ імені І.Франка, 2010. – С. 165–178.
5. Fetal Alcohol Syndrome Consultation Education and Training Service (FASCETS) – www.FASCETS.org.

Петрова Л.Г.

здобувач кафедри психології

ВНЗ Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., кандидат психологічних наук, доцент

Теоретична основа психологічного тренінгу особистісно-професійного розвитку менеджерів з персоналу

Стаття присвячена теоретичному огляду особливостей побудови психологічного тренінгу особистісно-професійного розвитку менеджерів з персоналу.

В сучасних умовах пріоритетними для менеджера з персоналу, як суб'єкта діяльності з орієнтиром на результат, є соціально-культурні та морально-духовні якості особистості, раціональні, інтелектуальні та вольові якості керівника, але їх роль в діяльності менеджера з персоналу підпорядкована головному принципу – гуманізму. Гуманізм визначається, як якісна категорія культури, критерій її істинності, що передбачає існування людини високої духовності. У ньому гармонійно поєднані істини добра і краси, що є вираженням ідеальних особистісних культурних цінностей [1].

О.М. Леонт'єв зазначає, що ядро особистості утворюється в процесі активної діяльності. Діяльність визначається в якості основної зовнішньої детермінанти формування якостей особистості. Головна ідея такого підходу полягає в залученні особистості у активні творчі взаємозв'язки та взаємодії в якості суб'єкта діяльності та спілкування. За допомогою таких контактів особистість формується в діяльності і спілкуванні, визначаючи їх характер, досягаючи найвищої ефективності, власного саморозвитку та самореалізації в процесі праці найкращим чином [2].

У науці поняття «діяльність» корелює з поняттями «професіоналізм», «активність», «розвиток», «життєдіяльність». Діяльність формує вимоги до особистості, є стимулом її розвитку та є умовою формування її якостей, які відповідають певним формам поведінки та діяльності. Ефективність діяльності залежить від конструктивних «активність-пасивність» та «усвідомленість-неусвідомленість», у зв'язку з цим відокремлюють наступні типи діяльності [3]:

- свідомо-активна діяльність: спостерігається активний розвиток професійної позиції працівника;
- свідомо-пасивна діяльність: працівники не прагнуть до розвитку професійної позиції;
- неусвідомлено-пасивна діяльність: працівники не усвідомлюють своєї професійної позиції;
- неусвідомлено-активна діяльність: працівники в сьогоденні не усвідомлюють своєї професійної позиції, але прагнуть її усвідомити.

Найбільш важливими для особистісно-професійного розвитку менеджерів з персоналу, на наш погляд, є наступні якості: комунікативні, вольові, творчі.

1. Комунікативні: товариськість, відкритість, толерантність, вміння вислуховувати точку зору іншої людини. Ці якості дозволяють успішно управляти колективом, встановлювати та підтримувати контакти, знаходити однодумців, обмінюватися досвідом, спільно вирішувати професійні завдання.

2. Вольові: активність, ініціативність, самостійність, впевненість у собі, рішучість, вміння самостійно вирішувати професійні завдання, відстоювати свою точку зору.

3. Творчі: креативність, оригінальність, винахідливість, які сприяють пошуку шляхів вирішення професійних проблем, виходу з будь-якої ситуації, розмаїття в своїй діяльності, що робить її більш цікавою та привабливою як для самого менеджера з персоналу, так і для інших працівників.

В даний час розроблені наступні основні методичні засоби, що сприяють розвитку творчої унікальності особистості [4]. Метод рефлексивних контрастів – як форма самодослідження особистості, полягає в тому, що випробуваному пропонується самому сформулювати, поперше, своє уявлення як про реальний феномен, так і про його можливі варіанти: максимально позитивні та максимально негативні, по-друге, визначити основні характеристики всіх цих трьох варіантів. Таким чином, метод надає можливість людині зайняти максимально активну позицію самопізнання, яка активізує процес осмислення та переосмислення нею досліджуваних феноменів [4].

Метод рефлексивних інверсій – є засобом, що дозволяє організувати особливий психологічний простір, який за своїм змістом максимально віддалений від досліджуваної реальності і, таким чином, є найбільш невизначеним та водночас вільним для професійного та особистісного саморозвитку особистості. Зміст методу полягає у тому, що за допомогою спеціальних психологічних інструментів учасники потрапляють у психологічно новий вимір умовного існування на тлі вже існуючого у їхньому житті нормального, звичного світу та буденного способу життя. Використання рефлексивних інверсій дає значні можливості для самодіагностики своїх актуальних та потенційних особистісних і професійних ресурсів. Як елементи нового виміру можуть бути застосовані казкові персонажі, загадки, ігрові ситуації, вправи тощо [5].

Метод концептуалізації являє собою теоретичне узагальнення соціально-психологічних змістів, що визначаються під час осмислення досліджуваних феноменів. Концептуалізація може проводитися у формі типологізації, моделювання, схематизації, теоретичних доповідей тощо. Її метою на рівні особистості є розвиток рефлексивних здібностей, як важливого засобу її саморозвитку, усвідомлення своїх професійних та особистісних можливостей. На рівні групи концептуалізація дозволяє всім учасникам групи порівнювати індивідуальні особливості, їх обговорювати, спільно розвивати та відпрацьовувати загально групові професійні, особистісні поняття та значення; вступити у відносини професійного та особистісного спільного розвитку та спільної творчості [6].

Метод рефлексивної діагностики. Основною формою і методом діагностики є сам рефлексивний практикум. Як зазначалося вище, рефлексивний практикум являє собою метод, що має багатокomпонентний характер. Методи, використовувані в процесі практикуму, одночасно виступають і засобами процесуально-орієнтованої діагностики. Усі використані в межах рефлексивного практикуму діагностичні та самодіагностичні процедури є разом з тим і «відправними точками» процесу розвитку та саморозвитку особистості [5].

Список використаних джерел:

1. Пряжников Н.С. Профессиональное и личностное самоопределение. / Н. С. Пряжников М.: Изд-во «Институт практической психологии»; Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996. – 246 с.
2. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1971. – 40 с.
3. Кузьмина Н. В. Акмеология – новый этап развития петербургской научной школы психологов Б. Г. Ананьева / Н. В. Кузьмина // Акмеология: методология, методы и технологии. – М., 1998. – С.6-18.
4. Варламова Е. П. Принцип рефлексивных контрастов в развитии творческой уникальности человека / Е. П. Варламова // Журн. практ. психолога. – 1998. – №3. – С. 48-67.
5. Варламова Е. П. Рефлексивно-инновационная методика «Контрасты вашей судьбы» / Е. П. Варламова // Журн. практ. психолога. – 1997. – № 3. – С.20-26.
6. Варламова Е. П. Психология судьбы, биографические методы / Е. П. Варламова // Журн. практ. психолога. – 2000. – № 5-6. – С. 187-202.

Савченко В.С.

здобувач кафедри психології

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шевченко В.Є., кандидат психологічних наук, доцент

Психологічний аналіз структури та технологій утворення організованої групи кіберзлочинців

Проаналізовано психологічні особливості та відмінні риси організованої злочинної групи. Визначено місце організованої злочинної групи в системі суспільних відносин.

У переважній більшості випадків організована група кіберзлочинців має пірамідальну структуру, на вершині якої знаходиться основний лідер, а в безпосередньому його оточенні невелика група осіб, які приймають рішення.

Основна закономірність формування та функціонування даного виду злочинних груп це постійна дія в ній двох протиборчих сил: одна з них спрямована на подальшу інтеграцію і об'єднання членів, інша - на їх роз'єднання [2, с. 31].

Однак, в період успішної діяльності група кіберзлочинців представляє собою психологічно спаяне формування. Поки вона вдало скоює злочини і залишається не викритою, тенденція до інтеграції та згуртуванню її членів переважає. Якщо ж злочинна група зазнала будь-яку невдачу і виникла небезпека викриття та притягнення до відповідальності, то посилюється тенденція групи до роз'єднання, проявляються приховані конфлікти, протиріччя, зростає напруженість у відносинах між її учасниками.

По цілям і спрямованості ці організовані злочинні структури можна поділити на чотири групи.

У першу групу входять програмісти, для яких процес спілкування з комп'ютером це спосіб пізнання або самовираження. Вони вважають себе належними до так званого «комп'ютерного андеграунду» і здебільшого займаються хоча і незаконною, але корисною справою. Прикладом цьому є те, що вони роблять загальнодоступними дорогі ліцензійні програмні продукти, полегшують проходження комп'ютерних ігор тощо. Але серед них є розробники комп'ютерних вірусів, спонукальні мотиви «творчості» яких (у кращому випадку) є бешкетництво або ображене самолюбство.

До першої групи близько примикає друга, яку складають злочинці, що страждають новими видами психічних захворювань – інформаційними або комп'ютерними фобіями. Їхні дії в основному спрямовані на фізичне знищення або пошкодження засобів комп'ютерної техніки, часто з частковою або повною втратою контролю над своїми діями.

Третя група – професійні злочинці з яскраво вираженою корисливою установкою. Саме ця група – кадрове ядро комп'ютерної злочинності, яке представляє загрозу для суспільства. Четверту групу складають так звані комп'ютерні терористи [3, с.148].

Найбільш поширеними мотивами скоєння злочинів є корисливі міркування (це відноситься до злочинців третьої групи), дослідницький інтерес (перша група), хуліганські спонування (перша і друга групи), помста (друга група), загроза безпеці держави і суспільству і її реалізація (комп'ютерний тероризм - четверта група). Комп'ютерні злочини – серйозна загроза для будь-якої організації, що володіє відповідною технікою.

Психологічний аналіз організованої група кіберзлочинців починають зі встановлення її

структури, всіх її основних учасників, дослідження ролей які виконує кожен з них, і їх ієрархічної залежності один від одного, дослідження особистісних особливостей кожного учасника організації. Докладному психологічному аналізу піддається лідер злочинної організації.

Практичне значення має рекомендація про створення можливості звільнення кіберзлочинців від кримінального покарання з метою викриття керівника організованої злочинної групи. В практичній роботі найбільших досвідчених слідчих при розкритті складних кримінальних справ вже сьогодні є чимало ситуацій, успішному вирішенню яких сприяла допомога психолога в якості спеціаліста, консультанта або експерта. У випадку планування початкового етапу розкриття злочинної діяльності організованого угруповання кіберзлочинців така допомога була головним чинником, що визначив успіх у розкритті цих злочинів.

Співпраця з психологом набуває важливого значення при розслідуванні справ про організовану комп'ютерну злочинність. Психолог здатний посприяти у виявленні внутрішньої структури групи, характеру взаємозв'язків між її учасниками, з'ясувати розподіл ролей у групі, її лідерів, сприяти пошуку уразливої ланки і ефективного способу впливу на неї в процесі розкриття злочину та розслідування справи.

До компетенції судово-психологічної експертизи належить, в тому числі, й встановлення структури злочинної групи на основі наявних даних про психологічні особливості особистостей її учасників, які дозволяють займати лідируюче або яке-небудь інше положення в групі.

Наприкінці необхідно зазначити, що суттєву роль у психологічному аналізі структури та технологій утворення організованої групи кіберзлочинців відіграють узагальнюючі відомості про психологічну характеристику останніх. «Мета і засіб будь-якої ефективної відповіді на загрозу організованої злочинності – інформація». На нашу думку, це гранично чітко відображає сутність підходу поліцейських і спеціальних служб найбільш розвинених країн до боротьби з цим явищем. У практичній діяльності на перше місце ставиться збір, накопичення, оцінка та обробка розвідувальної інформації про злочинні структури. «Якісна інформація – ключ до надійної політики та стратегії контролю організованої злочинності», як стверджують Дж. Дінтіно і Ф. Мартенса [1, с. 209].

Список використаних джерел:

1. Адашкевич Ю. Н. Выступления в рамках “круглого стола” “Организованная преступность-2” // Под. ред. А.И. Долговой, С.В. Дьякова / Криминологическая Ассоциация. – М., 1993. – С. 208 –220.
2. Д. Марков, К. Хэфнер – Хакеры. – К.: “Полиграфкнига”, 1996. – 92 с.
3. Васильев В. Л. Юридическая психология. – СПб. : Питер, 2009. – 608 с.

Смірнов А.Е.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., кандидат психологічних наук, доцент

Агресивність підлітків та її вплив на міжособистісні стосунки

В даній статті здійснюється теоретичний аналіз поняття агресії та агресивності, а також проблеми комунікації агресивних підлітків.

Однією з характерних ознак поведінки підлітків є її підвищена агресивність. Термін «агресія» походить від лат. «aggressio», що означає «нападати». Агресію, як правило, пов'язують з умисним заподіянням шкоди живим істотам. Агресивність, як психологічна основа агресії – це стійка загальна риса, яка полягає у готовності, намаганні досягти соціального визнання, домінування через застосування деструктивного (руйнівного, знищувального) фізичного чи психологічного впливу. Такий вплив спрямований на іншу людину, групи людей, суспільство і його організації та проявляється у завданні їм шкоди (фізичної, майнової або матеріальної та психологічної) [2].

Поняття «агресія» й «агресивність» не є синонімічними. Агресія – це певні дії, що заподіюють збиток іншому об'єкту; а агресивність – це властивість особистості, що виражається у готовності до агресивних дій по відношенню до іншого, котра забезпечує готовність особистості сприймати й інтерпретувати поведінку іншого відповідним чином. У цьому плані можна говорити про потенційно агресивне сприйняття й потенційно агресивну інтерпретацію як про стійку особистісну особливість світосприймання й світорозуміння.

Агресія приймає найрізноманітніші форми. За формальними характеристиками в психології виділяють наступні форми агресивних дій:

- 1) негативні – позитивні (деструктивні – конструктивні);
- 2) явні – латентні (зовні спостережувана реакція – прихована агресія);
- 3) вербальні – фізичні (словесний напад – фізичний напад);
- 4) прямі – непрямі (безпосередньо спрямовані на об'єкт – зміщені на інші об'єкти);
- 5) ворожі – інструментальні (з метою заподіяння шкоди, болю іншій людині, з іншими цілями);
- 6) его-синтон (прийняті особистістю) – Его-дистонія (чужі для «Я», засуджені самою особистістю) [1].

Узагальнюючи думки різних фахівців (Г. Е. Бреслав, А. Н. Волкова, Г. Г. Гаркасова, Е. В. Змановська, Е. А. Маркова, В. П. Мусина, Г. Ф. Нестерова, Н. М. Платонова, В. Н. Раскін, Т. В. Тулуп'єва та Л. А. Ясюкова), індивідуально-типологічними характеристиками агресивної поведінки підлітків можна вважати:

1. Порушення чутливості – сензитивність (занадто висока чи навпаки, знижена до будь-якого зовнішнього подразника, в тому числі і больова чутливість).
2. Висока емоційність (яскравість переживань) і емоційна лабільність (різкі перепади настрою).
3. Завищена рухлива та загальна активність.
4. Знижений фон настрою.
5. Імпульсивність (схильність до швидкої, нерозміркованої, неконтрольованої реакції).
6. Низька адаптивність (нездатність до швидкої та ефективною зміни поведінки у відповідь на зміну ситуації).

7. Схильність до швидкого формування стійких поведінкових стереотипів (звички або дуже стійкі, або занадто швидко формуються).

8. Ригідність – схильність до застрягання на будь-якій активності (думках, почуттях, діях).

9. Алексітимія – слабка голосова регуляція (нерозуміння своїх переживань і невміння формулювати їх у словах, схильність до відігравання афектів у діях, слабка розвинутість рефлексії).

10. Низький рівень інтелекту.

Агресивна поведінка спрямована, як правило, на іншу людину, несе у собі деякий афект, емоцію в діапазоні від елементарного роздратування до гніву, ненависті, люті [5, 79].

Згідно з О. Ю. Михайловою, агресивна поведінка є однією з примітивних стратегій поведінки. В філогенетичному плані вона виконує захисну функцію, дозволяє підлітку вдовольняти свої потреби, розширювати свої можливості, не дивлячись на перепони, і забезпечуючи виживання сильнішого. В онтогенетичному плані вона також проявляється дуже рано в силу своєї примітивності, адже вона не потребує від підлітка нічого окрім енергетичних затрат, потрібних для деструкції системи. Підкріплення такого стилю поведінки призводить до її фіксації, що в майбутньому спрощує актуалізацію агресивної поведінки в ситуаціях, які підліток оцінює як подібні [4, 108; 4, 119].

На думку Е. Еріксона, агресивна поведінка підлітків призводить до виникнення у них:

- недовіри до людей, відчуття відторгнення від соціального середовища внаслідок поганого (грубого, авторитарного, байдужого) ставлення з боку дорослих у сім'ї, школі, повсякденних ситуаціях спілкування;
- невпевненості в собі, що переростає у комплекс неповноцінності, некомпетентності порівняно з дорослими, відчуття повної залежності від них;
- гіпертрофованого почуття сорому, провини, страху перед майбутнім;
- плутанини поглядів, рольової невизначеності, невдач у пошуках «власної» соціальної групи.
- відчуття спустошеності або безпорадності, коли обривається близький зв'язок;
- відчуття страху бути відстороненим;
- легка ранимість при незначній критиці або невдоволенні зі сторони [1].

Агресія майже завжди класифікується як антисуспільна поведінка і вважається проблемою, викликаною біологічною неповноцінністю, невдалими пошуками свого місця в суспільстві чи фрустрацією через несприятливість умов, що оточують. В деяких випадках агресія призводить до позитивних наслідків, наприклад, коли вона використовується для корисних змін в суспільстві чи протистоїть силам пригнічення.

Список використаних джерел:

1. Агресія у дітей та підлітків / Під ред. Н. М. Платонової. – СПб.: Мова, 2004. – 336 с.
2. Енікеев М.І. Основи загальної і юридичної психології. Москва: Вид-во Норма, 1996. – 256 с.
3. Медведев В.С. Кримінальна психологія. Київ: Вид-во Атіка, 2004. – 361 с.
4. Михайлова О.Ю. Кримінальна сексуальна агресія: теоретико-методол. підход. / Под ред. П.Н. Ермакова. / О.Ю. Михайлова. – Ростов н/Д: Изд-во Рост. ун-та, 2000. – 150 с.
5. Можгинский Ю.Б. Агрессивность детей и подростков. Распознавание, лечение, профилактика. Изд. 2-е, стереотип. / Ю. Б. Можгинский – М.: «Когито-Центр», 2008. – 181 с.

Стогній Ю.А.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Живогляд Ю.О., кандидат психологічних наук, доцент

Особливості національної ідентичності у представників різних етнічних груп, що проживають в Україні

Висвітлений взаємозв'язок представників різних етнічних груп, що проживають на території України.

Проблематика соціальної ідентичності знаходиться на стику інтересів соціології, історії, культурології, когнітивної психології, психології особистості та соціальної психології. Однак довгий час вона перебувала на периферії наукового аналізу в психології. В останні роки вона знайшла своє місце в психології пізнання.

У науці є кілька пояснювальних концепцій етнічного відродження другої половини сучасності. Різні соціологічні школи пояснюють зростання національної ідентичності:

- 1) реакцією відсталих у розвитку народів який породжує етнокультурний розподіл праці, економічну, технологічну, експансію більш розвинених народів;
- 2) підвищенням впливу великих соціальних груп на економіку й політику та полегшення процесів їх згуртування завдяки засобам масової комунікації [5, 197].

Цим стверджується, що саме етнічні спільності опиняються у вигіднішому становищі, ніж інші великі групи, наприклад класи. На формування та прояв національної ідентичності впливає низка чинників, обумовлених особливостями соціального оточення і міжгрупових відносин.

Серед істотних чинників виділяють:

- 1) глобальні зміни у соціально-політичній сфері, і пов'язані із нею зміни у міжетнічних відносинах;
- 2) гетерогенність та гомогенність етнічного оточення. Щодо першого групи чинників, то значимі події у соціальної сфери можуть сприяти інтенсифікації національної ідентичності всього народу. Яскравим прикладом є зростання національної ідентичності титульних етносів незалежних держав, які утворилися на руїнах радянської імперії. І тут усвідомлення приналежності, з одного боку, до етнічної спільності, з другого, до держави, доповнюють і посилюють одне одного [1, 131].

У цій ситуації етнічна ідентичність супроводжується формуванням негативних гетеростереотипів та зростанням негативних почуттів, що з етнічної приналежністю, і навіть загостреним сприйняттям дискримінації та збільшенням культурної дистанції з «титульним» етносом [3, 92]. Тобто проявився «синдром нав'язаної етнічності», який означає, що етнічна природа людини, проти її власної волі й бажання, стає надто значущою характеристикою її буття і свідомості, починає визначати її місце у суспільстві, комплекс прав і обов'язків, а її самоідентифікація виходить на одне з перших місць.

Список використаних джерел:

1. Антонова Н. В. Проблема особистісної ідентичності в інтерпретації сучасного психоаналізу, інтеракціонізму і когнітивної психології. – Зап. психол., 1996 № 1. – С. 131-143.
2. Лебедева Н. М. Російська діаспора: діалог цивілізацій і криза соціальної ідентичності. – Психол. журн., 1996. – Т. 17. – № 4. – С. 32-42.

3. Павленко В. Н. Різновиди кризи соціальної ідентичності в Україні. Етнічна психологія і суспільство. – М. : Старий Сад, 1997. – С. 88-97.
4. Павленко В. М., Корж Н. Н. Трансформація соціальної ідентичності в пост-тоталітарному суспільстві. – Психол. журн., 1998. – Т. 19. – № 1. – С. 83-95.
5. Солдатова Г. У. Етнічна ідентичність і етнополітична мобілізація. Демократизація і образи націоналізму в Російській Федерації 90-х років / Під ред. Л. М. Дробіжевой та ін. – М. : Думка, 1996. – С. 296-367.

Счастлива Г.В.

студентка 1 курсу

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., кандидат психологічних наук, доцент

Вплив класичної музики на психіку дитини

В роботі проаналізовано особливості впливу класичної музики на психіку дитини з періоду зачаття до 15 років.

З кожним роком з'являється все більше і більше музичних жанрів, виконавців, пісень та напрямів музичної діяльності. Саме через це все частіше постає питання, як саме впливає музика на психіку людини. Але особливою актуальністю користується тема впливу музики на психіку та емоційний стан дитини.

Сучасній науці давно відомо, що спокійна та класична музика дуже позитивно впливає на психіку людини, більш того, вона може допомогти людині з депресією, неврозом та іншими психологічними проблемами. З'явилася навіть ціла наука – музикотерапія.

Науковці з медичного центру «Ленц» в ході багатьох досліджень довели, що під впливом класичної музики (особливо Моцарта) орієнтація та пам'ять покращуються на 40-50%, а увага та концентрація близько 30%. Це неймовірні результати. Було виявлено, що музика може підвищувати працездатність та зосередженість людини, крім того, розвивати інтелектуальні та розумові здібності людини. Під дією звукових вібрацій і ритму активізується дихання, покращується емоційний тонус, стимулюється кровообіг та підвищується вентиляція легенів.

Вченими також було доведено, що постійні заняття на музичних інструментах, з 3-х до 15 років дуже підсилюють інтелектуальний потенціал дитини. У таких дітей майже в 3 рази краща пам'ять, увага, аналітичні здібності, вони краще адаптуються у будь-яких умовах та рівень їх IQ більш ніж в половину вищий, ніж у їх одноліток, з якими вони ростуть в однакових умовах. У більшості Європейських країн гра на музичних інструментах є обов'язковою, як у нас вивчення рідної мови або математики. Крім того, обов'язковим для малюків є також і слухання класичної музики, через те, що це покращує тонус організму і заспокоїливо впливає на душевний стан дитини, допомагаючи більш відкрито сприймати світ.

Такий вплив музики базується не лише на емоційному та вербальному впливі на людину, а й на тому, що музика впливає на першоеlementи особистості – гармонія, ритм, вібрації, які занурюються у найбільші глибини психіки і підсвідомості людини. [1, 58-59].

Сприйняття музики – це надзвичайно складний психічний процес. Сприймаючи музичні вібрації, людина виражає свою емоційну особистість. У свідомості починають відтворюватися думки і переживання, мрії та образи, які втілював композитор у свій твір. Але цікавий той факт, що кожна людина сприймає твір по-особливому, спираючись на свій досвід, переживання та емоційний стан.

Численні дослідження підтвердили, що тільки класична музика, особливо в живому виконанні, надзвичайно добре впливає на емоційний та фізичний стан людини. Наприклад, знижується артеріальний тиск та поліпшується стан нервової системи. Класична музика допомагає позбутися тривоги, стресів, депресій, переживань, страждань та взагалі негативних емоційних збуджень. Музикотерапію часто використовують під час лікування хворих на різноманітні хвороби, адже вже доведено, що саме емоційний стан людини може або максимально допомогти їй одужати, або навпаки вбити [2, 34-36].

Доведено, що музика Чайковського допомагає від дратівливості і неврозу, “Весняна пісня” Мендельсона, “Американець в Парижі” Гершвіна та “Гуморески” Дворжака – краще ніж ліки допоможуть при мігрені. Сюїта “Пер Гюнт” Гріча – нормалізує сон, а головний біль подолає “Полонез” Огінського. Крім того, “Весільний марш” Мендельсона нормалізує серцеву діяльність і кров’яний тиск [3, 49-52].

Дивовижно, але вчені довели, що вже на 5-му місяці вагітності дитинка може розрізняти і відчувати звуки, вони можуть подобатись їй, або ні. Більш того, виявляється, що через нейроендокринну систему музика може впливати на всі системи організму: змінюється тонус м’язів, частота дихання, моторика шлунка і кишечника. Крім того, музика впливає також на емоційний та інтелектуальний розвиток ще ненародженої дитини.

Японські вчені провели цікавий експеримент, у якому взяли участь 120 матерів-годувальниць: половина слухала класику, а решта – рок і попсову музику. Виявилось, що у тих мам, які слухали класичну музику, кількість молока збільшилась більше ніж на 20%, у іншій групі – зменшилась майже в половину.

Особливо корисною і для малюків, і для дорослих є музика Моцарта, вона допоможе при сильному стресовому стані, в період відновлення після пологів та після тяжких емоційних порушень. Ця музика має дивовижний ефект на людину, саме тому це явище назвали «Ефект Моцарта». Багато вчених намагались з’ясувати, чому ж саме ці твори так сильно впливають на людину, але таємницю Моцарта відкрив Альфред Томатіс, лікар-отоларинголог, член французької академії медичних наук. Він з’ясував: прослуховування високочастотних звуків – 6000-8000 Гц – активізує мозкову діяльність. Ці вібрації стимулюють процеси мислення і живлять наш мозок, до речі, це допомагає розвитку ментальних здібностей у людини. Аналіз творів багатьох композиторів виявив, що у Моцарта найбільша кількість цих вібрацій. Саме ці вібрації немовля чує в період внутрішньоутробного розвитку. Виявилось, що високочастотні коливання пробуджують відчуття архаїчного зв’язку з матір’ю, дають людині відчуття захищеності та благополуччя [4, 87-89].

Канадські вчені також довели, що заняття малюків з 3-х років музикою дуже добре впливають на їх емоційний та інтелектуальний розвиток. Раз на тиждень група дітей займалася різною музичною діяльністю, через рік, у дітей поліпшилась пам’ять в декілька разів, а результати тестів інтелекту стали кращими більш ніж на 50%. Дані тестів підтверджуються також результатами сканування мозку [5, 98-99].

Список використаних джерел:

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества: Сб. избр. тр. – М.: Искусство, 1979. – 423 с.
2. Медушевский В. В. Интонационная форма музыки. – М.: Композитор, 1993. – 194 с.
3. Знаков В. В. Понимание как проблема психологии мышления // Вопросы психологии. – № 3, 1987. – С. 17-26.
4. Иванченко Г. В. Психология восприятия музыки: подходы, проблемы, перспективы. – М.: Смысл, 2001. – 264 с.
5. Готсдинер А. Л. Музыкальная психология. М.: Магистр, 1993. – 263 с.

Тесленко В.М.

здобувач кафедри психології

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шевченко В.Є., кандидат психологічних наук, доцент

Проблеми адаптації суспільства на тлі розвитку особистості та міжособистісних відносин в сучасних умовах (сектор освіти)

Розглянуто проблеми адаптації суспільства в контексті міжособистісних відносин в освітньо-професійному середовищі.

Новий тренд модернізації освіти полягає в оптимізації навчання, проведенні структурних змін, виділенні пріоритетів в сукупності взаємопов'язаних процесів. Вектор – на актуалізацію нововведень в освітній реформі, що, в свою чергу, викликає впровадження інноваційного циклу творчих ідей та діяльності, зміну, як якості процесу навчання, так і якості суб'єкта праці відповідно до підвищення стандартів в системі освіти.

Тобто, в парадигмі об'єкт – суб'єкт, важливим є вивчення соціально-психологічних матерій – потреб, цінностей, мотивацій, норм, ментальності у їх ефективності до сучасних реалій. Вектор – на розвиток креативного суб'єкта, невід'ємно від суспільного прогресу та його духовно-інтелектуального потенціалу.

Важливою є роль синергетики для розвитку самоорганізації в навчальній діяльності в актуалізації проблеми комплексного аксіологічного підходу до вибору вектора інтеграції [1].

Суттєвим є акцент на екзистенційні та соціогуманістичні засади у виборі Євроінтеграційного вектору.

Треба визнати, що перехідний етап несе в собі певні ризики, а саме потребує певної гнучкості в підходах, заперечення подвійних стандартів, визнання своєї автентичності.

Суспільство вже відповідає на імперативи сьогодення та рухається в напрямку Євроінтеграції, застосовуючи науково-технічні досягнення, ІТ – технології та інноваційні програми. Слід підкреслити, що в основі цих процесів лежить широка інтелектуалізація суспільства з саєнтифікацією (онаучування) виробництва.

В основі всіх звершень є людина. Отже, для успішної діяльності та запобігання будь-яких ускладнень в педагогічній діяльності слід враховувати індивідуально-типологічні властивості людини, пов'язані з виконанням професійних задач та розуміти їх місце в структурі індивіда [2].

На порядку денному стоїть вивчення проблем психологічних особливостей особистості в умовах трансформації суспільства; оцінювання професійної компетенції; соціалізації та ре-соціалізації особистості; розвитку особистості в сучасному медіа просторі; подолання комунікативних бар'єрів; прийняття рішень в умовах невизначеності та постають питання міжнародного співробітництва в освіті, інновацій та моделей безперервної освіти; соціальної відповідальності інтелектуалів та їх ролі у сучасному суспільстві; інтегративних підходів в діагностиці та лікуванні психічних та психосоматичних хвороб; приділення уваги до парадигми: тіло-свідомість-творчість у психотерапії.

Інтегративна психологія – новий напрямок у психології, який має великі психокорекційні та терапевтичні можливості, що допомагають будь-якій особистості в досягненні більшої ці-

лісності, гармонії та збалансованості в житті. Цей напрямок є дієвим в усвідомленні людиною структури своєї особистості, відкритті свого руху до ресурсних можливостей та рішенні своїх проблем. Інтегративна психологія забезпечує особистісне зростання з залучанням картографії психіки людини, методів і технологій позитивної інтеграції, певних методів і технік допомоги в вирішенні життєвих криз [3].

Завдяки використанню новітніх технологій стає можливим здійснення дистанційної діагностики на прикладі певних авторських досліджень.

Список використаних джерел:

1. Білоус В.С. Синергетика і самоорганізація в економічній діяльності. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007.
2. Мерлін В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М.: Педагогика, 1986.
3. Козлов В.В. Работа с кризисной личностью. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2003.

Шапошник О.О.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Кузьміна Н.Ю., кандидат філософських наук

Психологічні особливості та характеристика маніпулятивних впливів в процесі взаємодії між людьми

Висвітлено явище психологічних маніпуляцій у міжособистісній взаємодії як важлива складова соціального впливу. Проаналізовано психологічну захищеність та протидію маніпулятивним намірам.

Маніпуляція – це складне явище, яке існує як в міжособистісній взаємодії, так і груповому рівні, яке здійснюється в процесі взаємодії суб'єкта та об'єкта маніпуляції, при якому, завдяки майстерності першого, маніпуляція залишається непоміченою та порушує наміри, які не співпадають з актуально існуючим бажанням об'єкта, та, в силу аморальності й соціальної неприйнятності, представляє інформаційно-психологічну загрозу для окремої особистості та суспільства в цілому. Проблема маніпуляції та маніпулятивного впливу з розвитком інформаційно-комунікативних каналів стає все більш актуальною та потребує більш глибокого вивчення [1].

Маніпулятивні дії одного об'єкта мають на меті внесення змін у поведінку, відчуття та думки іншого об'єкта, і саме негативний вплив маніпуляції проявляється у порушенні внутрішньої гармонії адресата впливу, неможливості помірковано та розсудливо приймати рішення, зміні цінностей та життєвих позицій [5].

Проблеми маніпулювання людиною та механізми протидії маніпуляції широко висвітлюються у працях зарубіжних авторів: Е. Берн здійснив аналіз характеру спілкування між людьми, розробив прийоми використання слів, думок, інтонацій, виразів стосовно цілей комунікації (парадних, ділових, емоційних), а також прийоми аналізу дій та виразів при постійному усвідомленні їх дійсної сутності та їх сприйняття співрозмовником; Р. Чалдіні виявив знаряддя і правила психологічного впливу, методи захисту від нього; Е. Шостром стверджує, що всі люди є маніпуляторами, вивів схему боротьби з маніпуляцією шляхом трансформації маніпулятора в актуалізатора з формуванням таких рис як креативність, міжперсональна чутливість, усвідомлення; Н. Геген здійснив аналіз факторів, вербальних і невербальних технік та форм поведінки, що сприяють підпорядкуванню маніпулятивному впливові.

Реципієнтом маніпулятивних міжособистісних стосунків є об'єкт маніпуляції. У більшості робіт з проблеми детермінант поведінки об'єкта маніпулятивних взаємин наголошується на тому, що чинниками піддавання маніпуляціям у міжособистісних стосунках є стереотипність мислення, низька самооцінка, тривожність, потреба в підпорядкуванні і емоційна нестійкість; факторами, за яких людина стає об'єктом маніпуляції, є життєві кризи, руйнування усталеної системи цінностей у суспільстві, психологічна неграмотність і особливості виховання. Складність опису об'єкта маніпулятивних взаємин зумовлена тим, що в психологічній літературі наявні переліки окремих їх особистісних рис, однак немає чіткої моделі особистості. Згідно з концепцією персоналізації А.В. Петровського, особистісні риси об'єктів маніпуляції об'єднуються у внутрішньоіндивіду, інтеріндивіду і надіндивіду підсистеми, які складають цілісну модель особистості [3].

Технології маніпуляції – це методи впливу на людину, за допомогою яких у людини викликаються стани, що є вигідними для маніпулятора. Основні маніпулятивні технології засновані на приховуванні інформації або подання завідомо неправдивої інформації. Тому маніпулятивний стиль взаємодії часто зменшує сумарний обсяг інформації при прийнятті важливих рішень, що призводить до помилок у діяльності та зниження ефективності роботи.

Забезпечення успішного життя неможливе без наявності вмінь та навичок розпізнавання намірів стороннього маніпулятивного впливу, і кожна людина має право вирішувати у кожній конкретній ситуації, як вона буде поводитись, які рішення буде приймати.

У роботах українських і зарубіжних дослідників (Н. В. Волинець, Є. М. Волков, Є. Є. Маринушкіна, В. В. Марченко, О. Л. Мерзлякова, В. Е. Петухов, І. В. Сарженко, О. В. Сидоренко, Л. В. Українець, А. У. Хараш, К. Штайнер) розглядаються питання створення психологічних умов для протистояння маніпулятивному впливу інших людей. Такими умовами є розвиток емоційно-вольової і комунікативної сфер психіки, зниження у них тривожності, невпевненості у собі, формування адекватної самооцінки і особистісної сили, критичного мислення і рефлексії, навчання методів і прийомів аналізу ситуації, формування навичок розпізнавання намірів маніпуляторів та протидії їм.

Формування психологічної протидії маніпулятивним намірам через надбання навичок позитивного спілкування передбачає розвиток таких особистісних якостей як асертивність, комунікабельність, послідовність, вміння домовлятися, оптимістичний настрій, вміння висловлювати свої думки, задовольняти різноманітні потреби, бажання, почуття [2].

Таким чином, моделлю психологічного механізму протидії маніпулятивним намірам є позитивна, не маніпулятивна установка, яка являє собою цілісний стан суб'єкта міжособистісного спілкування, його цілісну, не маніпулятивну спрямованість на позитивне емоційне ставлення до людей, позитивний зворотній зв'язок, позитивну оцінку та схвалення, позитивне конструктивне вирішення конфліктів [4].

Неманіпулятивна позитивна установка формується у випадку наявності потреби позитивної соціальної взаємодії та ситуації маніпулятивного впливу (ситуації задоволення цієї потреби). Така установка виявляє готовність людини до активності, визначає її спрямованість та готовність до позитивного спілкування.

Список використаних джерел:

1. Ларионов Н. Н. Современные технологии политической манипуляции: история развития, теоретические подходы, практическое применение : история развития, теоретические подходы, практическое применение [Электронный ресурс] : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.01 / Ларионов Николай Николаевич. – СПб., 2006 – 159 с.
2. Пашукова Т.И. Манипуляция сознанием и возможности психологической защиты / Т.И. Пашукова // Мат-ли міжнар. наук.-практичн. конференції 27-28 травня 2004 р., м. Київ “Профілактика психологічного насильства і маніпулювання свідомістю та розвиток критичного мислення в молодіжному середовищі. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2005. – С. 91-99.
3. Петровский А.В. Личность. Деятельность. Коллектив / А.В. Петровский. – М.: Политиздат, 1982. – 255 с.
4. Тараненко В. Психоманипуляции вокруг нас / В. Тараненко. – К.: Ника-Центр, М.: Старклайт, 2004. – 152 с.
5. Филатов А.В. Основы распознавания и противодействия манипуляции сознанием / О.В. Филатов. – Калининград: МО «Сенте», 2006. –198 с.

Секція 7

**Еволюція політологічних
та конфліктологічних знань
у світі та в Україні**

Картунов О.В.

доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук,
Заслужений діяч науки і техніки України
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Витоки та еволюція науки про політику

Досліджуються витоки й особливості еволюція політології як науки та навчальної дисципліни на різних історичних етапах, аналізується зародження, стан та перспективи її розвитку в Україні.

1. Всупереч поширеній на Заході концепції євро(по)центризму, витоки науки про політику, як, до речі, й багатьох інших наук, слід шукати не у Стародавній Греції та Римі V-I ст. до н.е. [4], а на Близькому Сході (Вавилон, Шумери та ін.) та у Стародавній Індії й Китаї, причому ще II-I тисячоліття до н.е. Цього висновку, переконливо його обґрунтувавши, дійшли такі видатні мислителі й найкращі знавці проблем зародження і розвитку наукових знань і наук в історії людської цивілізації, як В.І. Вернадський та Б. Рассел.

2. Дійсно, саме представники Близького Сходу, Стародавньої Індії та Китаю (Хамурапі, Заратустра, Конфуцій, Мо-цзи та ін.) висловили чимало цікавих і оригінальних на той час думок, зокрема щодо походження й сутності влади, зокрема політичної, людських і професійних якостей тогочасних правителів, методів і засобів їх правління тощо. І хоча ці думки існували ще переважно у формі міфів, казок та/чи легенд, не виділялися в окремий напрямок і передавалися із покоління у покоління в основному в усній формі, саме вони, по суті справи, стали першими цеглинками в підмурок науки про політику. Отже, є підстави вважати ті часи першим етапом зародження цієї науки, а твердження відомого англійського дослідника Ф. Бекона про те, що «всі науки родом із Греції», яке лежить в основі концепції євро(по)центризму, не досить переконливими і коректними.

3. Наведені вище думки підхопили, осучаснили (зрозуміло, в контексті V-I ст. до н.е.) та розвинули Сократ, Платон, Аристотель та інші давньогрецькі й давньоримські мислителі. Важко переоцінити їх внесок, зокрема пошуки ними ідеальної форми державного устрою, визначення політики як мистецтва управління суспільством і державою, обґрунтування доцільності поділу влади та інші ідеї, що були викладені в спеціальних працях. Однак, це був вже другий етап у зародженні науки про політику.

4. На третьому етапі (Епоха Середньовіччя) формуванням і поширенням політичних ідей, переважно теологічного змісту й характеру, займалися релігійні діячі (Хома Аквінський, Августин Блаженний та ін.), що в основному можна вважати позитивним явищем. Водночас їх діяльність та ідеї перешкоджали поширенню світських політичних думок та сприяли жорсткому, а часом і жорстокому переслідуванню т.зв. «єретиків» тощо.

5. Помітний внесок у підмурок політичної науки зробили представники епохи Відродження та Просвітництва (Ж. Боден, Т. Гоббс, Г. Гроцій, Дж. Локк, Н. Макіавеллі, Т. Мор та ін.). На цьому, четвертому етапі їх зусиллями політичні ідеї звільняються від теологічних нашарувань, поширюються ідеї гуманізму, прав і свобод людини та ін.

6. П'ятий етап охоплює Нові та Новітні часи, на які припала діяльність цілої плеяди видатних вчених і мислителів (Ф. Вольтер, І. Кант, Ш.-Л. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо та безліч інших). Їх величезний внесок: формування ідей лібералізму та консерватизму, концептів народного і державного суверенітету, теорій правової держави та громадянського суспільства, зміцнення принципу розподілу влади та ін. Саме вони заклали міцний фундамент для трансформації політичних ідей, концепцій і теорій різних часів і народів в нову науку – політологію.

7. Шостий, сучасний етап, можна охарактеризувати як етап інституалізації та легітимізації політології як академічної науки та навчальної дисципліни. Його можна розділити на кілька підетапів. 7.1. Перший підетап – створення перших кафедр, шкіл і факультетів політології, заснування перших фахових друкованих видань та створення національних політологічних асоціацій (друга половина XIX ст. – перша чверть XX ст.) спочатку в США, потім у Франції, Німеччині, Англії та деяких інших країнах. 7.2. Другий підетап (міжвоєнний) – уповільнення розвитку політології в Англії та Франції, її заборона в Німеччині. 7.3. Третій підетап (завершення II світової війни – кінець 80-х років) вихід політології на міжнародний рівень. Його початок – історичний, Міжнародний колоквиум з політології, проведений ЮНЕСКО 1948 р. у Парижі. На ньому були прийняті епохальні документи й рішення, зокрема: 1) звернення до урядів і народів усіх країн світу про необхідність впровадження політології як науки і навчальної дисципліни; 2) наявність або відсутність політології в державі було запропоновано в якості критерію визначення рівня й ступеня її демократичності та цивілізованості тощо. 7.4. Четвертий, сучасний, підетап, який характеризується бурхливим розвитком політології в усьому світі та суттєвими трансформаціями її концептуальних та теоретико-методологічних засад [3], що потребує окремого дослідження та висвітлення.

8. Щодо політології в Україні, то її еволюцію теж можна розділити на кілька етапів: перший етап (часи Київської Русі) – зародження політичних ідей; другий етап – їх еволюція в політико-правових документах козацько-гетьманської держави; третій етап – подальший розвиток політичних ідей членами Києво-Могилянської Академії та Кирило-Мефодіївського товариства; четвертий етап – кінець XIX ст. – перша чверть XX ст. – зародження політології як науки і навчальної дисципліни (в Україні – В. Винниченко, М. Драгоманов, М. Грушевський та ін., в еміграції – О. Бочковський, В. Липинський, В. Старосольський та ін.). Саме їх творчий доробок та політична діяльність сприяли поширенню ідей лібералізму (прав людини, індивідуальних і колективних прав етнопонаціональних меншин, децентралізації, автономізації, федералізації та ін.), а також консерватизму (ідеї монархізму, унітаризму, централізації, аристократії, класократії та ін.) П'ятий, сучасний, етап розпочався в другій половині 80-х рр. XX ст. Це етап зародження і становлення політології в Україні як окремої, самостійної науки та навчальної дисципліни. Її колискою став Інститут підвищення кваліфікації (ІПК) викладачів суспільних наук при Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка. Саме тут і саме його викладачі (В.Д. Бабкін, С.Г. Рябов, автор цих тез та ін.) з величезними труднощами і перешкодами розпочинали читання перших лекцій, підготували перший в Україні навчальний посібник [2] тощо. І саме слухачі цього ІПК стали викладачами і засновниками перших кафедр політології в інших університетах.

9. На жаль, в посттоталітарних країнах, зокрема в Україні, було недостатньо оцінено й використано величезний креативний потенціал політології як науки, навчальної дисципліни і особливо як мистецтва управління суспільством і державою. Більше того, 1993 р., із законодавчої ініціативи МОН України, були здійснені (на щастя, провальні) спроби заборони викладання «Політології» у ВНЗ та заміни її на т.зв. «Науковий націоналізм» [1]. Впродовж двох останніх років мають місце безпідставні звинувачення «Політології» в причетності ледве не до всіх кризових явищ в суспільно-політичному житті України. До того ж, це супроводжується зниженням статусу «Політології» (переведення з обов'язкових дисциплін у вибіркові), скороченням годин на її вивчення, заміною іспиту на залік і навіть зміною її назви на «Суспільно-політичні студії» тощо.

10. І тим не менш, у політології в Україні, яка обрала європейський вектор розвитку, є всі підстави і шанси не лише вижити, а й перетворитися, за влучним висловом відомого сербського дослідника Ю. Крижанича, на «найбільш благородну науку і всім господиню», вповні легітимну навчальну дисципліну та високе мистецтво управління суспільством і державою.

Список використаних джерел:

1. Бистрицький Є. Чому націоналізм не може бути наукою. / Є. Бистрицький. // Політична думка. – 1994. – № 2. – С. 30-35.
2. Основы политологии: Курс лекций для высших учебных заведений. / Под ред. В.Д. Бабкина. – К.: УМК ВО, 1991. – 248 с.
3. Goodin R. The Oxford Handbook of Political Science. / R. Goodin. – Oxford: Oxford Univ. Press, 2011. – 1291 p.
4. Ryan A. On Politics: A History of Political Thought: From Herodotus to the Present. / A. Ryan. – N.Y.: Liveright, 2012. – 1152 p.

Маруховська-Картунова О.О.

кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри суспільних наук
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Основні етапи еволюції етнополітичної конфліктології

Аналізується специфіка основних етапів та фаз еволюції нової науки – етнополітичної конфліктології, досліджується сутність її концептуально-парадигмальних та теоретико-методологічних засад, з'ясовуються її потенціал щодо управління та розв'язання етнополітичних конфліктів.

Зародження, становлення і розвиток етнополітичної конфліктології – досить тривалий, складний і суперечливий процес. У залежності від рівня вивчення, розуміння і тлумачення конфліктів його можна поділити на **чотири основних етапи: 1) описувальний; 2) осмислювальний; 3) пошуковий; та 4) аналітичний.**

Можна припускати, що стаючи Homo Sapiens (Людиною Розумною) і особливо перетворюючись на Homo Ethnicus (Людину Етнічну), а з часом і на Homo Politicus (Людину Політичну), наші пращури виявляли дедалі зростаючий інтерес до конфліктів взагалі, й етнічних та етнополітичних зокрема. І тому природно, що перші, хай і досить примітивні уявлення про них почали зароджуватися ще у стародавні часи. Доказом цього є положення давніх історичних та філософських шкіл, а також світових релігій, у яких містяться згадки про конфлікт сил Добра і Зла, порядку і хаосу, життя і смерті, а також про поділ людей на «Ми» та «Вони», протиставлення і боротьбу між «Нашими» та «Чужими» і т. ін.

Згадки про конфлікти, зокрема етнічні та етнополітичні, зустрічаються у працях багатьох мислителів Стародавнього світу, і перш за все, Стародавнього Сходу, Давньої Греції та Риму (Геродот, Страбон, Плутарх та ін.). Ті часи можна виділити в окремий, **перший етап зародження етнополітичної конфліктології** або **розвитку поглядів на конфлікти** взагалі, і етнічні та етнополітичні зокрема, і назвати його „**описувальним**” етапом. Серед основних особливостей цього етапу: 1) найбільший інтерес до всіх тих конфліктів виявляли історики; 2) їх праці носили здебільшого описувальний характер; 3) вони були присвячені в основному завойовницьким походам і війнам, загарбанню чужих територій та поневоленню інших народів, а також збройним повстанням підкорених етнічних спільнот. Це є переконливим доказом того, що вже тоді левову частину всіх конфліктів становили саме етнополітичні конфлікти, хоча вони такими ще не вважалися і так не називалися.

Другий етап зародження етнополітичної конфліктології або **розвитку поглядів на конфлікти** взагалі, і етнічні зокрема, можна назвати „**осмислювальним**” етапом. Історичні рамки цього етапу – кінець Стародавніх часів та Середньовіччя, включно з епохою Відродження. Особливістю цього, другого етапу було те, що тогочасні мислителі – переважно філософи і політичні діячі (Цицерон, А. Блаженний, Ф. Аквінський, Н. Макіавеллі та ін.) не просто описували конфлікти, а вже намагалися осмислити їх сутність, з'ясувати причини виникнення, виробити критерії класифікації війн та ін.

Загальною рисою і спільним досягненням мислителів обох розглянутих етапів розвитку етнополітичної конфліктології стала розробка і формування двох діаметрально протилежних точок зору та підходів щодо розвитку суспільства. Йдеться про 1) **конфліктний** та 2) **безконфліктний підходи**, які з часом перетворилися відповідно на **конфліктну (конфліктологічну)** та **безконфліктну парадигми**, що є одними з провідних у **сучасній етнополітичній конфліктології**.

Є підстави вважати, що вже тоді почав народжуватися **консенсусний підхід** до розуміння

і тлумачення етнополітичних конфліктів. І саме цей підхід пізніше було покладено в основу *консенсусної (консенсусологічної) парадигми*, яка разом з конфліктною парадигмою, є сьогодні найбільш поширеною в етнополітичній конфліктології.

Пошуковий етап становлення і розвитку етнополітичної конфліктології припадає на Нові часи та епоху Просвітництва (Ф. Бекон, Г. Гроцій, Т. Гоббс, І. Кант та ін.). Цей етап характеризувався зростаючим інтересом до конфліктів і, перш за все, до війн між народами та *пошуками* шляхів і методів їх припинення, а також досягнення одвічного миру.

Четвертий, сучасний, *аналітичний етап у розвитку етнополітичної конфліктології* розпочався у Новітні часи. Він характеризується системним, справді науковим аналізом конфліктів, вдосконаленням існуючих і розробкою нових теоретико-методологічних засад їх дослідження, пошуком ефективних шляхів та методів їх врегулювання. Найбільш яскравими представниками цього етапу були К. Маркс, Г. Зіммель, Р. Дарендорф, Л. Козер та ін., зусиллями яких знання про конфлікти, накопичені мислителями попередніх періодів були перетворені на справжню науку – конфліктологію.

«Батьками-засновниками» саме етнополітичної конфліктології можна вважати американського соціолога *Уільяма Самнера* та польсько-австрійського соціолога і правознавця *Людвіга Гумпловича*. Процес її зародження і розвитку як сучасної науки розпочався на Заході у 60-70-х роках ХХ ст. і досі продовжується завдяки зусиллям таких вчених, як: Г. Айзекс, П. Брасс, М. Гектер, Д. Горовиць, Т. Гарр, С. Енлоє, М. Есман, Дж. Ротшильд та ін. Вони, спираючись на досягнення своїх попередників, започаткували і, по суті справи, виокремили із загальної конфліктології етнополітичну конфліктологію. Саме завдяки їх зусиллям етнополітична конфліктологія перетворилася на перспективний і конче потрібний науковий напрям, навчальну дисципліну та мистецтво управління конфліктами.

Етнополітична конфліктологія, яка є відносно новою наукою, у своєму розвитку проходить чотири *основні фази*: 1) *латентна фаза* розвитку, яка характеризується появою перших згадок про міжплемінні, міжетнічні конфлікти та міждержавні війни; написання перших, т.зв. „зародкових” праць описувального історичного характеру; 2) *початкова фаза*, якій притаманні висунення, оформлення і розвиток ідей, народження і поширення власного понятійно-категоріального апарату, швидке нарощування відповідної інформації та повільне збільшення кількості відповідних фахівців; 3) *експлуатаційна фаза*, протягом якої швидко зростає кількість авторів і чисельність публікацій, формуються власні теоретико-методологічні засади науки, відбувається посилене використання основних наукових ідей, їх перетворення на концепції, теорії та парадигми; 4) *фаза насичення*, під час якої основні концепції, теорії та парадигми даної науки переходять до навчальних посібників і підручників та застосовуються в практичній діяльності щодо менеджменту та розв’язання етнополітичних конфліктів.

На Заході ця наука сьогодні проходить четверту фазу свого розвитку (*фаза насичення*), а в Україні – все ще перебуває у другій, тобто у *початковій фазі*, або у стані переходу до третьої, тобто *експлуатаційної фази*.

Варто також підкреслити, що процес зародження і розвитку етнополітичної конфліктології за своїм змістом, характером і наслідками, можна умовно порівняти з науковою революцією. Адже, як і при будь-якій іншій науковій революції, відбувається два взаємопов’язаних процеси. З одного боку, негативно-деструктивний, який зводиться до докорінної ломки існуючої системи понять, ідей, концепцій і теорій конфліктів в етнополітичній царині, до заперечення марксистсько-ленінських догм і стереотипів, до відмовлення від застарілих методологічних засад, до спроб позбутися впливу старого політичного та етнополітичного мислення і т. ін. З іншого боку – позитивно-конструктивний процес, завданням якого є розробка і впровадження нового політичного та етнополітичного мислення і нових методологічних засад дослідження етнополітичних конфліктів, виявлення об’єктивних закономірностей їх зародження і розвитку, з’ясування справжнього місця і ролі у суспільно-політичному житті, пошук ефективних шляхів і методів запобігання їх ескалації, менеджменту та врегулювання.

Маруховський О.О.

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та інформації
ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Актуалізація геополітичних ідей Ф. Ратцеля (еволюційно-рефлексивний підхід)

Аналізується еволюція законів державної експансії Ф. Ратцеля і в їх контексті висвітлюються можливі рефлексії на експансіоністську політику деяких сучасних великих держав, зокрема Росії.

Майже півтора століття існування геополітики як науки від її зародження до сьогодення були надзвичайно бурхливими і сповненими протиріч. Геополітика пройшла шляхом еволюції від доволі архаїчних і еkleктичних концепцій «політичної географії» кінця XIX ст. до ролі науки, яка, напевно, найбільше впливає на формування світової політики і міжнародних відносин. Історія розвитку геополітики показала, що ця наука є тонким інструментом, подібним самурайському мечеві, невміле поводження з яким може нашкодити оточуючим і самому невідомому «користувачу». Так, ігнорування і заборона геополітики в СРСР як «буржуазної» і «ворожої» науки призвели до фатальних геополітичних помилок в розвитку і політиці країни, що, в решті решт, привело Радянську імперію до розпаду. З іншого боку, надмірне захоплення геополітичними теоріями і концепціями може також зіграти злий жарт – закономірна поразка гітлерівської Німеччини має стати застереженням для Російської Федерації, яка намагається взяти на себе більше, ніж може витримати. Однак, як показує історична практика США і Великобританії (щоправда, не завжди однозначно позитивна), конструктивне використання геополітичних ідей та свого геополітичного становища може забезпечити стабільний успіх на світовій арені і допомогти у врегулюванні міжнародних конфліктів.

До того ж, в геополітиці є достатньо теоретичних розробок, які, незважаючи на свій чималий вік, залишаються або стають вкрай актуальними в епоху відновлення нового світового протистояння. Серед них можна виділити ідеї одного з «батьків-засновників» геополітики німецького вченого Фрідріха Ратцеля (1844-1904), зокрема його сім законів експансії держав, які були сформульовані ним в роботі «Про закони просторового росту Держав» ще у 1901 р. [2]. Опоненти Ф. Ратцеля звинувачували його в тому, що він розробив, так би мовити, «катехізис імперіалістів», хоча сам вчений вважав ці закони «концептуальним інструментом для адекватного усвідомлення історії держав і народів у їх відносинах з простором» [1, с. 29]. Втім, як би там не було, найбільший науковий інтерес для нас становлять ці закони, а точніше їх зворотній бік – якщо Ф. Ратцель подавав їх з позицій держави, яка проводить експансію, то розуміння тих же законів може допомогти протистояти цій експансії, що сьогодні є вкрай актуальним для України [3, 4].

Отже, вважаємо за необхідне навести ці закони в тому вигляді, як вони були сформульовані самим Ф. Ратцелем та проаналізувати їх з точки зору геополітичного суб'єкта, що протистоїть експансії.

Перший закон: *протяжність Держав збільшується по мірі розвитку їх культури.* Якщо в XIX ст. культурна перевага європейських країн дозволяла їм підкорювати менш розвинені країни, то в XXI ст. для України становить небезпеку саме інформаційна експансія, яку завдяки ЗМІ та інформаційно-комунікаційним технологіям намагається проводити Російська Федерація, пропагуючи ідеї т.зв. «русского мира». Тільки неухильний розвиток власної куль-

тури, освіти і науки зможе зробити марними спроби культурно-інформаційної експансії з будь-якого боку.

Другий закон: просторове зростання Держави супроводжується іншими проявами її розвитку: в сферах ідеології, виробництва, комерційної діяльності, прозелітизму. Як і у випадку з першим законом експансії, тільки стабільний і високий рівень розвитку економічної сфери та її інтегрованість у світову і європейську економіку, а також відповідне внутрішнє законодавство може зберегти фінансово-економічну систему України від небажаного втручання будь-яких іноземних держав.

Третій закон: Держава розширюється, поглинаючи і абсорбуючи політичні одиниці меншого значення. Для України запобігти цьому можливо лише шляхом набуття відповідної «політичної ваги», тобто перетворення з другорядного суб'єкта міжнародних відносин в країну, яка є членом найважливіших міжнародних політичних, економічних і військових організацій (ЄС, НАТО та ін.). Саме висока ступінь інтегрованості в ці організації дасть можливість нашій державі протистояти опонентам не наодинці, не дозволяючи їм проводити давно відомий принцип «divide et impera – розділяй і володарюй».

Четвертий закон: кордони подібні органу, розташованому на периферії Держави (яка розуміється як організм). Відповідно до цього закону, де Ф. Ратцель порівнює державні кордони зі шкірою живого організму, саме захист власних кордонів від зовнішньої експансії і внутрішніх проявів сепаратизму стає пріоритетним завданням для будь-якої держави, що на сьогоднішній день є більш, ніж очевидним.

П'ятий закон: здійснюючи свою просторову експансію, Держава прагне захопити найважливіші регіони для її розвитку: узбережжя, басейни рік, рівнини і взагалі усі багаті території. Сутність цього закону є також очевидна і відома з давніх часів, однак актуальність і пріоритетність цього принципу зберігається і у XXI ст.

Шостий закон: Початковий імпульс експансії приходить ззовні, адже Держава провокується до розширення державою (або територією) з явно більш нижчою цивілізацією. У випадку з Україною ключовим є не рівень цивілізації, за яким Росія в жодному разі не перевищує нас, а саме момент початкового імпульсу експансії, який настає в період політичних і економічних криз або під час політичних революцій. Іншим важливим провокативним моментом є недостатня або взагалі ослаблена обороноздатність країни, яка з самих давніх часів підштовхувала агресивні держави до завоювань сусідів, що явно не могли чинити адекватний військовий опір.

Сьомий закон: Загальна тенденція до асиміляції або абсорбції більш слабких націй підштовхує до збільшення територій в динаміці, яка підживлює саму себе. З цього закону явно випливає, що держава на шляху експансії набирає обертів з кожним успішним кроком, потребуючи нових територій для поглинання, причому вектор експансії вірогідно буде спрямований і на інші країни, окрім тієї, з якої починалась експансія. Відповідно, це має бути попередженням для деяких держав-сусідів РФ, які гіпотетично можуть стати наступними в експансіоністських планах Росії – країн Прибалтики, Грузії, Молдови та навіть для Казахстану і Білорусі.

Отже, висновки і рекомендації, які випливають з аналізу законів експансії Ф. Ратцеля, можна звести до трьох основних напрямів. По-перше, Україна в нинішній ситуації повинна зміцнювати власну цивілізаційну ідентичність, особливо дбаючи про захищеність власного інформаційного простору від пропагандистського впливу інших держав, зокрема РФ. По-друге, якнайшвидша інтеграція України в міжнародні політичні і особливо військові організації зробить нашу країну повноцінним учасником європейської і атлантичної безпеки, що, безсумнівно, надасть нам нові можливості вирішення міжнародних конфліктів. І, нарешті, по-третє – неухильне і невпинне зміцнення власної обороноздатності і захищеності кордонів поряд з постійним підвищенням якості Збройних Сил має дати можливість адекватно відповідати на всі прояви агресії, коли дипломатичні ресурси мирного вирішення конфліктів будуть вичерпані.

Список використаних джерел:

1. Мадіссон В.В. Сучасна українська геополітика: Навч. посібник / Мадіссон В.В., Шахов В.А. – К.: Либідь, 2003. – 176 с.
2. Ратцель Ф. Земля и жизнь. Т. 1-2. / Ратцель Ф. – М.: Наука, 1978.
3. Ратцель Ф. Народоведение. / Ратцель Ф. // Геополитика: Антология. – М.: Академический Проект, 2006. – С. 203-220.
4. Ратцель Ф. Человечество как жизненное явление на Земле. Пер. с нем. / Ратцель Ф. – М.: Книжный дом «Либроком», 2011. – 58 с.

Трухачов О.І.

кандидат політичних наук, доцент,
кафедра міжнародних відносин, інформації та бізнесу
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Комунікаційні аспекти концепції «м'якої сили» (conception of the soft power) у міжнародній політиці

Комунікативна компонента «м'якої сили» у сучасних міжнародних відносинах складається з форм діалогової комунікації, масової комунікації (використання ЗМК), культурної комунікації та використанням комунікаційних технологій (PR, пропаганда).

Еволюційним здвигом у сфері теоретико-практичного забезпечення задля побудови ефективних міжнародних відносин, у середині дев'яностих років ХХ сторіччя, стала поява концепції «м'якої сили» (conception of the soft power). Автор досліджуваної концепції професор Гарвардського університету Джозеф Най (Joseph S. Nye) характеризує основний принцип запропонованої концепції наступним чином: «...досягти власної мети, прихиливши чи переконавши інших таким чином, що їм захотілося того ж, що й вам. Саме це я називаю м'якою силою.», або конкретніше: «...можливість досягти того, що вам необхідно, не використовуючи ані погрози, ані винагороди, і є м'якою силою» [4].

Задані у концепції теоретичні та практичні напрямки накреслюють якісний перехід від попередньої, домінуючої у сфері міжнародної політики концепції «жорсткої сили», до застосування теоретичних підходів, практичних засобів та інструментарію зі сфери теорії комунікації, які, на нашу думку, складають суть «м'якої сили». «У сучасній системі міжнародної взаємодії важливим є вміння переконувати, а головною метою держави (зокрема і України) – будувати відносини на принципах партнерства та співробітництва.» [2, с. 35]

Однією з основних комунікаційних форм, яка вбачається у заданій концепції є діалогова форма комунікації. Саме з початку діалогу між сторонами може початись вирішення того або іншого питання/конфлікту. Ця комунікаційна форма використовується у міжнародній політиці у рамках теорії переговорів. Налаштування та проведення переговорного процесу через підготовлений діалог має багато різновидів, наприклад, проведення одноразових міжнародних консультацій або прямих перемовин заінтересованих сторін.

Просування або нав'язування міжнародній (або внутрішній) громадськості заданої точки зору, проведення пропагандистських кампаній, при використанні «м'якої сили», здійснюється в рамках теорії масової комунікації за допомогою інструментарію засобів масової комунікації (ЗМК). Історично цей метод почав активно використовуватись з розвитком електронних засобів масової інформації. І в першу чергу радіозв'язку, «...засоби пропаганди, апробовані вперше в радіомовленні, сьогодні застосовуються при використанні найпереводіших комунікаційних технологій...» [3].

У концепції «м'яка сила» підходи теорії комунікації представлені також крізь призму теорії культурної комунікації. У сучасному застосуванні вона об'єднує три основні напрямки, культурний обмін, спорт та освіту, через які встановлюється діалог та створюються можливості для просування й закріплення заданого сприйняття. Діяльність Інституту Конфуція (м. Пекін, Китай) якраз і спрямована на формування та просування китайських культурем у зовнішньому світі. Проте «Інститут Конфуція не представляє «реального» Китаю за кордоном, однак

подає «правильну версію» країни. Що в свою чергу вкладається в стратегічний китайський проект ефективного нарративу з використання «м'якої сили» [5, р.245]. У цьому контексті особливе місце посідає освітня складова культурної комунікації, завдяки якій відбувається підготовка та проникнення «агентів впливу» на територію певної країни. «Найбільш ефективними вважаються освітні ... обміни, позаяк вони розглядаються як більш перспективні і тривалі в часі... ця діяльність якнайкраще сприяє формуванню в зарубіжних країнах «агентів впливу», себто просуванню на лідерські позиції осіб, що представляють цінності певної країни. США, наприклад, активно використовує дану політику і виділяє значні грантові кошти на навчання талановитої молоді з інших країн у США, яка після повернення на Батьківщину буде пропагувати американські цінності.» [1, с.268].

Цілком очевидно, що на сьогодні наявність та використання теоретичних та практичних аспектів теорії комунікації у складі концепції «м'яка сила» займає вагоме місце та виконує одну з головних функцій при застосуванні даної концепції у сфері міжнародної політики. Розглянуті тут три теоретико-практичні аспекти теорії комунікації у складі даної концепції, а саме: діалогова форма комунікації, теорія масової комунікації та культурна комунікація, звісно, не вичерпують увесь арсенал застосування підходів комунікативної теорії. Проте, можуть слугувати поштовхом для подальших наукових розвідок застосування принципів, методів та моделей комунікативної теорії при використанні концепції «м'якої сили». З огляду на постійний розвиток та трансформацію системи міжнародних відносин на тлі соціально-політичних перебудов та інформаційно-технічного прогресу використання новітніх форм та методів теорії комунікації тільки підсилить ефективність застосування концепції «м'якої сили» у міжнародній політиці.

Список використаних джерел:

1. Гай-Нижник П. П. Культура як основа «м'якої сили» держави Україна в контексті підвищення її зовнішньополітичного авторитету / П. П. Гай-Нижник, Л. В. Чупрій // Гілея. – 2013. – Вип.79 (№12). – С. 266–269.
2. Нікулішин Н. Основні підходи до розкриття змісту поняття «м'яка сила» у сучасній вітчизняній науці / Н.Нікулішин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2014. – Вип. 26. – С. 32-38 .
- 3.Слюсаренко І. Теорія і практика «м'якої сили» в міжнародних відносинах / І. Слюсаренко // Український науковий журнал «Освіта регіону»/ Політологія Психологія Комунікація. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/24>
4. Стенограма дискусії з Джозефом Найем, IWP (Institute World of Policy) [Електроний ресурс] - Режим доступу <http://iwp.org.ua/ukr/public/340.html>
5. Hartig F. Communicating China to the World: Confucius Institutes and China's Strategic Narratives / F. Hartig // Politics. – November 2015 – Volume 35,(Issue 3-4), – p. 245–258. Special Issue: The Soft Power of Hard States, edited by Michael Barr and Valentina Feklyunina

Далявська Т.П.

здобувач кафедри суспільних наук
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Картунов О.В., доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри суспільних наук ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Актуальні проблеми експлікації терміну «невизнана держава» в умовах появи нових державоподібних утворень

Тези присвячено дослідженню проблеми основних еволюційних тенденцій понятійно-категоріального апарату феномену невизнаних держав. Обґрунтовано необхідність введення в політологічну науку терміну «псевдодержавоподібні утворення».

Визначальний вплив на сьогочасну наукову думку здійснюють швидкоплинні тенденції глобалізаційних та інформаційних процесів, які захопили світ у XXI столітті. Маються на увазі неоднозначні державотворчі процеси у Східній Європі та на Близькому Сході, які зумовлюють низку проблем у політологічній науці, а також призводять до появи і введення нових категорій, понять і термінів. Зокрема, це відчувається особливо гостро, враховуючи сучасні події, що розгорнулись на Сході та Півдні України. Паралельно євроінтеграційним прагненням нашої держави в деяких її регіонах виникли і тривають дезінтеграційні/сепаратистські процеси, в результаті яких утворились так звані «Донецька Народна Республіка» («ДНР») та «Луганська Народна Республіка» («ЛНР»). Ці утворення, зазвичай, у ЗМІ називають «невизнаними державами», саме тому нагальною постала проблема експлікації феномена невизнаних держав та пошуку науковцями адекватного та коректного понятійно-категоріального апарату стосовно утворень, що з'явилися на Сході України.

Слід зауважити, що для світового співтовариства з формальної точки зору невизнані держави не існують. Проте, вони все ж таки є та мають право на існування, оскільки відповідають основним критеріям державності. Невизнані держави мають свою територію, свою символіку, забезпечують власний суверенітет, підтримують демократичні свободи та цінності. Відповідно, відносити «ДНР» та «ЛНР» до невизнаних держав буде не зовсім коректно.

Аналізуючи феномен невизнаних держав, можна зіткнутись з цілою низкою інших наукових термінів, які тотожні до терміну «невизнана держава». Щоправда, вони не відображають так влучно, як зазначений термін, головної ознаки цього феномену – міжнародно-правового невизнання. Серед понять такого роду, які можуть ототожнюватись з «невизнаними державами», на увагу заслуговують такі, як: «самопроголошена держава» («*self-proclaimed state*»), «невизнана квазі-держава» («*unrecognized quasi-state*»), «квазідержава» («*quasi-state*»), «де-факто держава» («*de facto state*») та ін. Окрім того, інколи деякі західні науковці використовують у своїх публікаціях такі терміни, як: «майже держави» («*almost states*»), «штучна держава» («*artificial state*»), «держава-в-державі» («*state-within-state*»), «політичні утворення, що зароджуються» («*incipient political entities*»), «нація в очікуванні» («*nation in waiting*») і т.д. Всі вищеперераховані поняття мають право на існування, проте, варто наголосити на доцільності використання саме терміну «невизнана держава». Нагадаємо, що «невизнана держава» – це держава, яка пройшла повний процес свого становлення і володіє усіма її ознаками, окрім міжнародно-правового визнання.

Внаслідок появи «ДНР» та «ЛНР» у ЗМІ все частіше відбувається певне ототожнення по-

няття «невизнані держави» з такими термінами, як «самопроголошені «республіки» [1], «псевдодержави» [2] тощо. Йдеться про те, що утворення, які виникли на Сході України прирівнюються до невизнаних держав. Тут, варто пояснити, що такого роду термінологія може бути використана в контексті феномену невизнаних держав, але ні в якому разі не в контексті «ДНР» та «ЛНР». Обґрунтовуючи вищезазначену тезу, по-перше, слід наголосити, що невизнаними державами або республіками називати «ДНР» та «ЛНР» буде не зовсім вірно, оскільки, згідно Конвенції про права та обов'язки держав [3], у них відсутня ще ціла низка рис необхідних для визнання міжнародного суб'єкта державою. Саме тому, автор даних тез пропонує в такому разі не використовувати категорію «держава», оскільки, держава – це утворення, яке володіє такими ознаками, як територія, населення, ефективний уряд і здатність вступати у відносини з іншими державами [3].

Окрім того, досить часто у ЗМІ «ДНР» та «ЛНР» називають державними утвореннями. Проте, задля уникнення непорозумінь через будову слова (державне утворення – утворення, яке виникло в державі і ним регулюється) автор даних тез пропонує використовувати категорію «державоподібні утворення». Вона більш точно характеризує дані утворення, як такі, що лише схожі на державу.

Неодноразово ЗМІ «ДНР» та «ЛНР» відносять до «псевдо-держав» (fake states). Автор даних тез частково погоджується із першою складовою цього терміну (це дійсно псевдо-держави) і пропонує ввести нове поняття для позначення «ДНР» та «ЛНР», а саме – «псевдодержавоподібні утворення» («fake state-like entities»), яке, як найвлучніше, відображає фіктивність та лише подібність до держав цих утворень. Термін «псевдо» в даному випадку є абсолютно коректним, оскільки пов'язаний із нелегітимністю проголошення незалежності даними утвореннями (тобто, проведення нелегітимного референдуму). Таким чином, т. зв. «ДНР» та «ЛНР» підпадають під категорію «псевдодержавоподібних утворень» тому, що по-перше, проведені референдуми порушують законодавство України; по-друге, референдуми проводились в умовах воєнних дій; по-третє, результати референдумів не були визнані міжнародною спільнотою.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна стверджувати, що дедалі міцніючою стає тенденція актуалізації аналізу феномену невизнаних держав, в контексті понятійно-категоріального апарату. Значна частина науковців вже зробила свій внесок у розвиток досліджень даного феномену, проте нові світові процеси децентралізації та їх наслідки вимагають більшої уваги наукової спільноти до комплексного аналізу невизнаних держав задля уникнення невірної експлікації термінології.

Список використаних джерел:

1. Медведєв доручив поставляти газ в самопроголошені «республіки» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ipress.ua/news/medvediev_doruchyuv_postavlyaty_gaz_v_samoprogolosheni_respubliky_111110.html
2. РФ в Сирії спробує створити нову псевдо-державу – розвідка США [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/1885309-rf_v_sirii_sprobue__stvoriti_novu_psevdo_derjavu__rozvidka_ssha_2096239.html
3. Convention on Rights and Duties of States. Art.1. Montevideo, 26 December, 1933 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oas.org/juridico/english/signs/a-40.html>.

Секція 8

**Актуальні проблеми теоретичних
досліджень у правовій сфері**

Заєць А.П.

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, член Конституційної Комісії по підготовці проекту Конституції України, радник ректора ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Реформування місцевого самоврядування на принципах Європейської хартії – вимога часу

У тезах досліджується послідовність реалізації у проекті змін до Конституції України в частині децентралізації базових принципів Європейської хартії місцевого самоврядування – децентралізації, повсюдності, субсидіарності і спроможності, які вирішальним чином впливають на ефективність місцевого самоврядування.

Модель місцевого самоврядування, закладена в Конституції 1996 року, в багатьох складових відповідає вимогам Європейської хартії місцевого самоврядування (далі – Хартія), прийнятої Конгресом Місцевих та Регіональних Влад Європи і підписаної від імені України 6 листопада 1997 року та ратифікованої Верховною Радою України 15 липня 1997 року, хоча, як бачимо, Конституція України приймалась раніше підписання і ратифікації Хартії. Однак, їй властиві численні недоліки. Зокрема, незважаючи на задеклароване у ст. 7 Конституції України визнання і гарантування в нашій державі місцевого самоврядування і встановлені Розділом IX його формальні засади, в Україні так і не вдалося реалізувати базові принципи, на яких побудована Хартія.

Тому необхідно, насамперед, послідовно закріпити в Конституції України і конкретизувати в чинному законодавстві принципи Європейської хартії – **децентралізації, повсюдності, субсидіарності і спроможності**. Окремі з них хоча й проголошувались раніше, однак були декларативними, не супроводжувались механізмами реалізації.

Підготовлені створеною Указом Президента України 31 березня 2015 року¹. Конституційною Комісією при Президентові України зміни до Конституції України створюють умови для ліквідації цих недоліків.

Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» (реєстр №2217а від 1 липня 2015 р.), внесений до Верховної Ради Президентом України, передбачає в статті 132 Конституції України в якості базових принципів адміністративно-територіального устрою принципи децентралізації влади, повсюдності та спроможності місцевого самоврядування, а в частині 4 статті 143 встановити, що розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування громад, районів, областей визначається законом на основі принципу субсидіарності.

Принцип децентралізації передбачає усунення існуючого нині фактичного двовладдя на регіональному рівні і кардинальне реформування влади в областях і районах, ліквідацію державних адміністрацій з наділенням виконавчої влади на регіональному рівні контрольно-наглядовими функціями (зокрема, функцією здійснення нагляду за відповідністю актів місцевого самоврядування) та функціями координації діяльності територіальних органів виконавчої влади. Позбавлення виконавчої влади на регіональному рівні функцій по соціально-економічному розвитку регіонів і віднесення до повноважень громад усіх питань місцевого значення дасть змогу вивести місцеве самоврядування з-під зайвої опіки виконавчої влади.

¹ Голос України від 02.04.2015 р. № 59.

Відповідно до запропонованих змін префекти, які репрезентують виконавчу владу в районах і областях, позбавлені всіх функцій по управлінню соціально-економічним розвитком, якими володіють на сьогодні місцеві державні адміністрації.

Принцип децентралізації кладеться в основу співвідношення компетенції органів виконавчої влади на загальнодержавному і регіональному рівнях, що тягне за собою перерозподіл компетенції виконавчої влади між центром і регіонами, законодавче делегування регіональним органам влади тих повноважень, які вони здатні реалізувати ефективно. Префект на відповідній території: 1) здійснює нагляд за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування; 2) координує діяльність територіальних органів центральних органів виконавчої влади та здійснює нагляд за додержанням ними Конституції і законів України; 3) забезпечує виконання державних програм; 4) спрямовує і організовує діяльність територіальних органів центральних органів виконавчої влади та забезпечує їх взаємодію з органами місцевого самоврядування в умовах воєнного або надзвичайного стану, надзвичайної екологічної ситуації. Таким чином, за префектами залишаються виключно контрольно-наглядові повноваження (окрім повноваження щодо забезпечення виконання державних програм).

Принцип субсидіарності, передбачений частиною 2 статті 4 Хартії, і відображений у проекті конституційних змін, зумовлює максимальну передачу повноважень на той рівень, на якому ці повноваження можуть виконуватись найбільш ефективно. Місцевому самоврядуванню будуть делеговані також повноваження виконавчої влади з відповідними ресурсами, які можна ефективно виконати на низовому рівні. Вже сьогодні розпочата реформа місцевого самоврядування дає змогу кардинально змінити співвідношення повноважень на місцевому, регіональному і центральному рівнях.

Межею компетенції місцевої влади в такому разі є невтручання у питання, які віднесені до компетенції інших влад. Ця межа має бути також мірилом законності і конституційності дій місцевого самоврядування.

Важливим є те, що в Конституції України буде збережена можливість скасування в судовому порядку актів місцевої влади у разі виходу за межі своєї компетенції. Цей захід в умовах суттєвого розширення повноважень органів місцевого самоврядування збалансовується запроваджуваною можливістю зупинки Президентом повноваження голови громади, ради громади, районної, обласної ради, складу ради у разі прийняття ними акта, який створює загрозу порушення державного суверенітету, територіальної цілісності чи загрозу національній безпеці.

Принцип повсюдності, який пропонується закріпити в Конституції, ліквідує рудименти командно-адміністративної системи, яка характеризується надзвичайною громіздкістю, адже в багатьох регіонах України ієрархічна структура побудована за принципом матрьошки, кожен з елементів якої наділений як адміністративними, так і самоврядними повноваженнями, в результаті чого одні й ті ж території знаходяться під юрисдикцією кількох рад базового рівня. Відомо також, що юрисдикція нинішньої громади поширюється фактично лише на територію сільської, міської ради, тобто обмежується територією відповідних поселень. За їх межами розпорядження землею здійснюють місцеві державні адміністрації.

В результаті реформування місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою базовою одиницею, первинною ланкою адміністративно-територіального устрою стане громада, яка складатиметься з одного чи кількох поселень з прилеглими територіями, на які поширюватиметься юрисдикція громади.

Принцип спроможності. Відсутність ключової умови справжнього самоврядування – належної матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування була чи не найбільш суттєвим недоліком місцевого самоврядування дотепер. Вже перші кроки по об'єднанню громад, що супроводжуються фінансовою реформою, продемонстрували кардинальне покращення фінансового стану громад, їх здатність реалізовувати крупні інфраструктурні проекти і забезпечувати розвиток територій.

Вслід за європейським досвідом, за яким на формування бюджетів громад спрямовується значна частка податків, згідно змін до бюджетного законодавства розпочався перерозподіл податків та відповідне спрямування до місцевих бюджетів їх значної частки.

Послідовне впровадження запропонованих змін до Конституції України впритул наблизить модель місцевого самоврядування до європейських стандартів, сприятиме ефективному розвитку територій.

Француз-Яковець Т.А.

кандидат юридичних наук, доцент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Особливості бікамеральної системи Польської республіки

У представлених тезах дослідниця увага зосереджена на основних питаннях діяльності двопалатного парламенту Польщі, в контексті вивчення європейського досвіду, з метою удосконалення роботи парламенту України.

Бікамеральна структура парламенту є одним із тих питань, яке є приводом для виникнення перманентних дискусій в Україні. Адже, з огляду на часті кризи, які виникають у зв'язку із здійснення законодавчих повноважень і діяльності законодавчої гілки влади загалом, питання реформування парламенту в нашій державі стає все більш актуальним. Висвітлюючи питання удосконалення законодавчої роботи парламенту України, не можна не звертати увагу на практику діяльності провідних Європейських парламентів. Саме тому звертаємось до особливостей функціонування бікамеральної системи республіки Польщі.

Створення другої палати – Сенату польського парламенту 1989 році, було зумовлено не лише традиціями польського конституціоналізму, як прийнято вважати, але і бажання ефективного втілення принципу «стримувань та противаг». Рішення про створення в Польщі другої палати парламенту було прийнято в процесі переговорів «Круглого столу» (6 лютого – 5 квітня 1989 року). Було визначено, що Сенат складатиметься зі 100 сенаторів, обраних шляхом вільних виборів, 35 % Сейму обиралась та 65% мандатів визначалися за провладними політичними силами. Сенат, згідно даних домовленостей, володів правом законодавчої ініціативи та мав право розглядати ухвалені Сеймом закони. Сенат мав можливість виступити проти прийняття закону, в такому випадку повторне його ухвалення можливе за наявності згоди 2/3 Сейму. Сенат та Сейм мали право брати участь у прийнятті та внесенні змін до Конституції. Дані положення закріплені у Законі про зміну Конституції від 7 квітня 1989 року [3, с. 10].

Сейм втілював у життя волю народу за участю Сенату як другого представницького органу. Таким чином, зміни до Конституції від квітня 1989 року слід інтерпретувати не як намір створення двопалатного парламенту, а лише другого органу представницького характеру, який би доповнював існуючу систему представницьких органів [2, с. 59-60].

Основний закон республіки Польщі від 02.04.1997 року, визначає, що Сенат разом із Сеймом здійснює законодавчу владу. Сенат складається з 100 сенаторів, що обираються на 4-річний термін таємним голосуванням у багатомандатних округах на основі принципу мажоритарної або відносної більшості. Сейм формується в багатомандатних округах на основі пропорційного принципу. Вартим уваги є те, що правом балотуватися володіють, окрім партій та блоків, групи виборців та кандидати від національних меншин.

Обидві палати формуються за допомогою прямих виборів. Дана особливість бікамеральної системи парламенту Польщі звертає на себе дослідницьку увагу з огляду на те, що в Україні противники бікамералізму зауважують, що обов'язковим є формування однієї з палат на основі принципів призначення чи спадкування. На прикладі парламенту Польської республіки, бачимо, що жодна з осіб до жодної з палат не призначається, немає ніяких квот та привілеїв. Обидві палати ефективно забезпечують реалізацію принципу територіального представництва. Один сенатор представляє близько 400 тис. мешканців Польської Республіки, а один депутат нижньої палати – близько 85 тис.

Важливим аспектом виборчої системи Польщі було введення виборчої формули, яка надавала партіям переможцям більшу частину місць, ніж відсоток голосів, який вони отримували. Це робилося як для того, щоб зменшити кількість парламентських партій, так і для того, щоб посилити центристські партії, які намагалися отримати додаткові місця, залучаючи найбільшу кількість голосів виборців шляхом пристосування своїх ідеологій до центристських [5, с. 122].

Особливість польської бікамеральної системи виявляється ще і у тому, що процес формування палат парламенту Польщі заперечує стереотип відносно формування верхньої палати парламенту з необхідністю використання цензового бар'єру, а також те, що верхня палата парламенту завжди має більшу юридичну та політичну силу. Нерівноправність Сенату по відношенню до Сейму в законодавчому процесі посилюється самостійністю при розгляді питання про прийняття або відхилення президентського вето щодо законів. У ситуації, коли Президент відмовляється підписувати закон, ухвалений Сеймом і Сенатом, повторно ним займається лише Сейм, хоча Сенат брав безпосередню участь у його ухваленні [1, с. 130].

Сенат, нарівні з депутатами Сейму, Президентом Республіки Польща, Радою міністрів і громадянами може виступати із законодавчими ініціативами.

Сенат розглядає ухвалені Сеймом закони протягом 30 днів (якщо закон носить терміновий характер - 14 днів) з дня передачі їх в Сенат. Закон може ухвалюватись Сенатом без поправок, з поправками. Сенат також володіє правом відхилення законопроекту. Але вартим уваги є те, що Сенат досить рідко використовує можливість відхилення закону в цілому. Така закономірність пояснюється практичною відсутністю ідеологічних відмінностей та політичного складу обох палат парламенту.

Постанова Сенату про відхилення закону або поправка до закону, запропонована в Сенаті, вважаються прийнятими, якщо Сейм їх не відхилить абсолютною більшістю голосів у присутності не менше половини передбаченого законом числа депутатів [4].

Взаємодія двох палат парламенту Польщі закріплена в Конституції Польщі, де зазначено, що за потреби Сейм і Сенат діють як Національні збори, якщо засідають разом під головуванням Маршала Сейму або, по заступництву, Маршала Сенату.

Окрім реалізації законодавчої функції Сенат надає згоду на призначення і звільнення з посади Голови Верховної контрольної палати, а також на призначення представника прав громадян, уповноваженої з прав дитини, голови Інституту національної пам'яті – Комісії з переслідування злочинів проти польського народу і генерального інспектора охорони особистих даних. Але Сенат, на відміну від Сейму, не здійснює контролю над органами виконавчої влади. Крім того, Сенат призначає одного члена Національної ради з радіомовлення і телебачення, двох сенаторів до складу Національної ради юстиції і членів Ради з питань грошової політики [4, с.2].

Досвід бікамеральної системи Польського парламенту може слугувати гарним прикладом для України, відносно того, як в унітарній державі формується та функціонує бікамеральний парламент та забезпечується територіальне представництво. Історичний досвід Польської республіки свідчить про доволі непростий процес реформування політичних інститутів, але є яскравим прикладом того, що за підтримки з боку населення та політичної волі керівників держави, можливо досягти зримих результатів в державному управлінні.

Список використаних джерел:

1. Okrzesik J. Polski Senat: studium politologiczne / Janusz Okrzesik. – Warszawa: Kancelaria Senatu, 2008. – 201 s.
2. Orłowski W. Senat Trzeciej Rzeczypospolitej : geneza instytucji / W. Orłowski. – Zamość: Wydawnictwo POLIHUMNIA, 2000. – 278 s.
3. Porozumienia Okrągłego Stołu (Warszawa 6 lutego-5 kwietnia 1989 roku): [Opracowanie redakcyjne i techniczne W. Salmonowicz]. – Warszawa: NSZZ «Solidarność», 1989. – 272 s.
4. Сенат в конституционной системе: Бюро информации и документации Сената. – Варшава, 2006. – 14 с.
5. Струтинський В. Україна і Польща на шляхах парламентаризму / В. Струтинський // Віче. – 2004. – №9. – С. 115-128.

Бернадський Б.В.

кандидат історичних наук, доцент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Достовірність документів спецслужб Російської імперії, як джерела з історії держави і права України

Жодне історичне джерело не супроводжується настільки численними попередженнями про необхідність критичного до нього ставлення з боку дослідників, як документи спецслужб. Водночас, жодні інші декларації так не розходяться з ділом, як ці. Адже з багатьох питань документи спецслужб є єдиним чи основним джерелом. За таких обставин критичний аналіз утруднюється неможливістю їх співставлення з іншими джерелами. Зрештою, від спецслужб вимагається максимально повна і достовірна інформація, що також притуплює увагу дослідників.

Найбільш вагомий документальний масив становить поточне діловодство територіальних підрозділів – ГЖУ, охоронних та районних охоронних відділень, контррозвідувальних відділень штабів військових округів.

З великого масиву службового листування найбільш цінними є документи таємної частини, тобто оперативні матеріали. Саме вони, попри, безумовно, цікавий матеріал, вимагають особливо ретельного критичного підходу і обов'язкового порівняння з іншими джерелами. Зрештою, навіть при повній достовірності викладеного матеріалу, ці документи слід розглядати їх як сприйняття реальності сучасниками, а не підміняти ними саму дійсність.

В ряді випадків слід вести мову і про державне та соціальне замовлення. Мається на увазі, що подана спецслужбами інформація створювалась чи інтерпретувалась згідно уявлень про ті чи інші виклики. Скажімо, поштоvhом до створення контррозвідки Російської імперії стала інформація охоронних відділень про активізацію австро-угорських спецслужб в середовищі українського та польського національних рухів та спроби створення на їх базі кадрової основи диверсійної війни. Як нині відомо, ці відомості були більш ніж перебільшеними.

При оцінці достовірності інформації спецслужб ключовим є усвідомлення їх місця і ролі в системі самодержавного режиму, що зумовили філософію і психологію відомств, стиль і характер їх діяльності. Ці філософія і психологія були цілком обумовлені офіційною концепцією самодержавства, яка зводилася до тези про її надкласовість і народність. Аксиомою вважалось, що народ відданий самодержцю і ніякої іншої влади не хоче, бо вона, і тільки вона, захищає і може його захистити від плутократії, капіталістів та інших експлуататорів. Попри безглуздість, ця теза лежала в основі ідеології діяльності спецслужб, бо нічого натомість, що могло б ідеологічно виправдати право царизму на існування, не було.

Опорою монархії проголошувались російські православні селянин та дворянин. Відповідно, усі інші верстви були більш чи менш підозрілими та імовірними, чи потенційними шпигунами. Рівень їх небезпеки звірявся по відомому столипінському циркуляру 1910 р. Особливе місце в оцінках і прогнозах російських спецслужб займав історичний фактор. Його присутність в офіційних інформаційно-аналітичних документах повинна була пояснити причинно-наслідкові зв'язки конкретних явищ. Відповідно аналізувалась і ворожа політика в цьому питанні.

Загалом, обізнаність спецслужб залежала від низки факторів. Передусім, наявності та якості агентури в партіях та організаціях, як найбільш надійного джерела інформації. Цін-

ність агентурних повідомлень полягає в тому, що воно дає уявлення не лише про соціально-політичні настрої в країні, а й про рівень роботи спецслужб, їх змістовність, насиченість та способи подачі інформації.

В багатьох повідомленнях добре проглядаються спонукальні мотиви дій агентів і вплив цих мотивів на зміст і характер повідомлень. Кожен з них дивився на свої повідомлення як на спосіб заробити і, по можливості, зробити кар'єру. Зрештою, сам агентурний метод не є універсальним і весь процес роботи з агентурою переповнений курйозами та різного роду безглуздя, що випливає з характеру його учасників: значною долею взаємної недовіри учасників процесу, поширеності гри в агентуру (тобто надання вигляду цінної агентурної інформації, матеріалам отриманим випадково), вмілою імітацією продуктивного процесу там, де для цього не має матеріалу, що заслуговує на увагу оперативних служб.

Часто оперативні співробітники самі мало розумілися у політичній і соціальній специфіці, не володіли оперативною обстановкою, що призводило до грубих помилок. Здійснювався швидше збір інформації, ніж її аналіз. Усе це впливало на якість інформації і, як наслідок, призводило до неправильних висновків та узагальнень.

Має місце і надмірна «довірливість» до агентури, що пояснюється намаганнями підкреслити власну значимість і зробити кар'єру. Однак, мову слід вести не про лише особисту порядність, скажімо Мезенцева, чи Ширмо-Щербинського, а про систему подачі інформації вищестоящим органам. Саме таким чином частина нелояльних підданих і представників «підозрілих» національностей «перетворились» на шпигунів. Результатом такої трансформації стала «поява» численних шпигунських організацій.

Система поглядів і характер причинно-наслідкового зв'язку відображали ментальні особливості не тільки конкретного офіцера, але в цілому представників воєнної еліти, до числа яких належали співробітники спецслужб. Діяльності таємних організацій і окремих етнічних спільнот приписувались в їх уявленнях усі невдачі Росії. Пошук внутрішнього ворога, характерний для оборонної свідомості представників воєнної еліти багатьох країн, включаючи і Російську імперію, змушував їх ґрунтовно вглядатись у нечіткі контури таємних політичних товариств (українців, масонів і т.д.) і бачити в них грізну силу.

Таким чином і спецслужби і уряд стали жертвами самообману, результатом якого стала втрата політичної орієнтації, помилки в оцінці обстановки. З цього приводу А.Аврех справедливо зауважив, що самообман та ілюзії у всіх ланках державного управління, що розвиваються за висхідною, стремління «верхів» не до реальної, а до ілюзорної оцінки дійсності є неодмінною умовою і характеризуючою ознакою глибокої кризи режиму, кризовою ситуацією, передвісником загибелі режиму. Як наслідок, він зауважував, що з точки зору історика поліцейські документи, що стосуються опозиції становлять собою цілеспрямоване джерело дезінформації.

Загалом, погоджуючись із цим висновком, мусимо зауважити, що у цьому аспекті слід звертати увагу на відбір і групування фактів, котрі давали привід до перебільшення чи применшення тих чи інших небезпек, істотне зміщення акцентів оцінок суспільно-політичного життя України, політико-правових поглядів різних політичних груп.

Попри всі застереження ці документи є цінним джерелом з історії держави і права України, значення якого полягає, насамперед, у системності і наступності. Вони велися за певними формами, що дає змогу групувати їх за видами, порівнювати і бачити зміни, перевіряти вірогідність тих чи інших фактів. Без їх широкого використання, практично, неможливо висвітлити проблему сил і засобів спецслужб, скласти цілісне уявлення про принципи і механізми їх функціонування, систему взаємодії центральних і місцевих органів держбезпеки, виявити взаємини провінційних підрозділів між собою, їх структуру. Врешті, вони окреслюють специфіку регіонів, подають характеристики на окремих політичних, громадських діячів.

Зрештою, ведучи мову про достовірність матеріалів спецслужб, за незначними винятками, ми ставимо під сумнів не сам факт, а його поліцейську чи контррозвідувальну інтерпретацію.

Баликін І.І.

кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Нормативно-правове закріплення принципів національної політики в Конституції 1977 р.

Розглядається нормативно-правове закріплення принципів національної політики в Конституції 1977 р.

Одним із вирішальних етапів у формуванні державної національної політики в Радянському Союзі було прийняття нової Конституції у 1977 р.

У преамбулі стверджується, що радянська влада назавжди покінчила з національною ворожнечею, дружба націй та народностей СРСР зміцнилася. Далі стверджується, що в Радянському Союзі побудовано розвинуте соціалістичне суспільство – суспільство зрілих соціалістичних суспільних відносин, в якому на основі зближення всіх класів і соціальних верств, юридичної і фактичної рівності всіх націй і народностей, їх братерського співробітництва склалася нова історична спільність людей – радянський народ.

Неодноразово у тексті зустрічається фраза про зближення націй та народностей, наприклад у статті 19: «Держава сприяє посиленню соціальної однорідності суспільства – стиранню класових відмінностей, істотних відмінностей між містом і селом, розумовою і фізичною працею, всебічному розвитку та зближенню всіх націй і народностей СРСР» [1].

У Главі 6. «Громадянство СРСР. Рівноправ'я громадян» написано, що в СРСР встановлено єдине союзне громадянство, кожний громадянин союзної республіки є громадянином СРСР (стаття 33). У Конституції стверджувалося, що громадяни СРСР рівні перед законом незважаючи на походження, соціальне та майнове положення, расову та національну приналежність, стать, освіту, мову, відношення до релігії, род та характер занять, місце проживання та інші обставини (стаття 34) [1].

Стаття 36 даної Конституції повністю присвячена станом національностей в СРСР та їх правам. В ній говориться, що «громадяни СРСР різних рас і національностей мають рівні права. Здійснення цих прав забезпечується політикою всебічного розвитку і зближення всіх націй і народностей СРСР, вихованням громадян у дусі радянського патріотизму і соціалістичного інтернаціоналізму, можливістю користуватися рідною мовою та мовами інших народів СРСР. Яке б то не було пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян за расовими і національними ознаками, так само як і всяка проповідь расової або національної винятковості, ворожнечі або зневаги – караються за законом» [1].

У той час як в Конституції 1936 р. говорилося про «навчання в школах рідною мовою» (стаття 121), Конституція 1977 р. говорить лише про «можливість навчання в школі рідною мовою» (стаття 45) – це відображає широко розповсюджену практику того, що багато батьків воліли відправляти своїх дітей в російськомовні школи, а не в національні [1].

У статті 64 говориться, що «обов'язок кожного громадянина СРСР – поважати національну гідність інших громадян, зміцнювати дружбу націй і народностей Радянської багатонаціональної держави» [1].

В розділі «Національно-державний устрій СРСР» описано ті засади, на яких було побудовано радянську державу та принципи існування в ній національних республік, до числа яких входила Українська Радянська Соціалістична Республіка. У статті 70 зазначалося, що Союз

Радянських Соціалістичних Республік – єдина союзна багатонаціональна держава, утворена на основі принципу соціалістичного федералізму, в результаті вільного самовизначення націй і добровільного об'єднання рівноправних Радянських Соціалістичних Республік. Також там було вказано, що СРСР уособлює державну єдність радянського народу, згуртовує всі нації і народності з метою спільного будівництва комунізму [1].

Також у статті 72 містилося положення про «право вільного виходу з СРСР», але аж до 1991 р. воно носило декларативний характер, бо так і не було розроблено механізму цієї операції. Ця стаття механічно перекочувала з Конституції 1924 р. в Конституцію 1936 р., а звідти і в брежнєвську Конституцію 1977 р.

В останньому пункті статті 76 говориться про те, що союзна республіка має свою Конституцію, яка відповідає Конституції СРСР і враховує особливості республіки [1]. Але продивившись Конституцію УРСР, яка була прийнята слідом за загальнорадянською у 1978 р, можна зробити висновок, що вона була просто переписана з неї, а отже окремого аналізу не потребує. Також у даній статті говориться, що «Союзна республіка – суверенна радянська соціалістична держава». Але що значить «суверенна держава» в юридичному сенсі цього слова? Візьмемо офіційна визначення цього поняття, оприлюднене радянською наукою: «державний суверенітет – верховенство і незалежність державної влади, які проявляються у відповідних формах у внутрішній та зовнішньополітичній діяльності держави» [2]. Якщо за Конституцією 1924 р. в деяких питаннях республіки були умовно «суверенні», наприклад, в сфері народної освіти або народної охорони здоров'я, то тепер і ці галузі державного життя відійшли до компетенції центру.

Стаття 80 Конституції зазначала, що союзна республіка має право вступати у відносини з іноземними державами, укладати з ними договори і обмінюватися дипломатичними та консульськими представниками, брати участь у діяльності міжнародних організацій [1]. Яка ж конституційна практика існувала по даній статті? Україна і Білорусія входили до складу ООН і мали право голосувати на її засіданнях так, як голосував радянський посол, а в інших союзних «суверенних держав» справа йшла ще простіше. У складі їхніх урядів був міністр закордонних справ, але історична практика показує, що його право на будь-яку діяльність втілювалося виключно в рядках даної статті, й ніколи не застосовувалося на практиці.

Тільки одна стаття Конституції 1977 р. має реальну силу і точно відповідає радянській дійсності. Це стаття 6, яка говорить: «Керівну і спрямовуючу силу радянського суспільства, ядро його політичної системи, державних і громадських організацій становить Комуністична партія Радянського Союзу» [1].

Верховна Рада СРСР складалася з двох палат: Ради Союзу і Ради Національностей. Ці палати були рівноправні, як говорилося в статті 109. Згідно статті 110 цієї Конституції Рада Союзу і Рада Національностей складалися з рівного числа депутатів [1]. Рада Національностей обиралася по нормі: 32 депутати від кожної союзної республіки, 11 депутатів від кожної автономної республіки, 5 депутатів від кожної автономної області і один депутат від кожного автономного округу. Інакше кажучи, в Раду Національностей від РРФСР входили російські делегати, від України – українці, від Узбекистану – узбеки і т.д. Що ж стосується Ради Союзу, то туди входили депутати пропорційно чисельності населення кожної союзної республіки.

Для донесення до населення такої багатонаціональної держави як Радянський Союз, рішення владних органів, закони СРСР, постанови та інші акти Верховної Ради СРСР «публікуються мовами союзних республік» згідно ст. 116 Конституції [1].

Список використаних джерел:

1. Конституция (Основной закон) Союза Советских Социалистических Республик : принята на внеочередной 7 сессии Верх. Совета СССР 9 созыва 7 окт. 1977 года. – М. : Изд-во полит. лит-ры, 1977. – 136 с.
2. Большая Советская Энциклопедия (В 30 томах.) Гл. ред. А.М. Прохоров. Изд. 3-е. М., «Советская энциклопедия», 1976. Т.25. Струнино – Тихорецк. 1976. – С. 26.

Панова І.Ю.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Нормотворчість ДЦ УНР в екзилі: історико-правовий аналіз

В роботі досліджено нормотворчу діяльність Державного центру Української Народної Республіки в екзилі, виокремлено суб'єктів нормотворчості, види нормативних актів.

Державний центр Української Народної Республіки (далі – ДЦ УНР) в екзилі було створено 1920 року, завершилась його діяльність в 1992 році, після формування легітимних органів влади незалежної України.

Протягом усього періоду свого існування ДЦ УНР в екзилі доволі плідно працював в сфері нормотворчої діяльності.

Акти ДЦ УНР в екзилі регулювали різні відносини, пов'язані з його діяльністю. Зокрема, питання: регулювання організації та діяльності ДЦ УНР в екзилі (у т. ч. й фінансові питання, призначення), заснування орденів, відзнак, наукової й освітньої діяльності, культурної і видавничої діяльності тощо.

Суб'єктами нормотворчості ДЦ УНР в екзилі були: уряд, Рада Республіки, Голова ДЦ УНР в екзилі, міністри, Головна команда війська, підготовча комісія по створенню УНРади, Українська Національна Рада, Президія УНРади, ресорти (міністерства) виконавчого органу, окремі міністри уряду, Комісії УНРади, Пленум виконавчого органу, Президія виконавчого органу, комітети виконавчого органу УНРади.

ДЦ УНР в екзилі приймалися такі види нормативних актів: закони, положення, постанови, статuti, накази, правильники, ухвали, меморандуми, інструкції, пропозиції, рішення, розпорядження, директиви, декрети, основний статут ДЦ УНР в екзилі (Тимчасовий закон). Крім визначених видів актів, були й нетипові акти – декларації, заклики, звернення. Так, прикладом нетипового акта може бути «Заклик Головної Еміграційної Ради проти червоного терору на Україні». (Головна Еміграційна Рада, яку очолював О.Я. Шульгин, співпрацювала із ДЦ УНР в екзилі.)

Також, ДЦ УНР в екзилі видавав й інші нетипові акти: ноти (наприклад, «Нота, подана Урядом УНР до п. Франкліна Рузвельта, Президента Сполучених Штатів Північної Америки з дати 9 листопаду 1937 року»), резолюції (наприклад, «Резолюція запропонована українською делегацією в справі розброєння на річній Асамблеї Унії для Ліги Націй в Парижі 1932 року»), комунікати (наприклад, «Комунікат українського пресового бюро в Парижі» 1931 року), меморандуми (наприклад, «Меморандум поданий у 1927 році восьмій Асамблеї Ліги Націй представниками урядів Кавказьких республік – Азербайджану, Грузії і Північного Кавказу та Української Народної Республіки»), мемуари (наприклад, «Мемуар Уряду УНР в справі європейської федерації та України» від 08 вересня 1930 р.), протести (наприклад, «Протест представника УНР» від 22 січня 1931 р.), меморіали (наприклад, Меморіал в справі відношення ОУНр до УНРади), відозви (наприклад, Відозва Виконного органу УНРади в справі святкування 30-ліття Зимового походу від 01 грудня 1949 р.), звернення (наприклад, Звернення Голови Української Національної Ради до всіх українців в СРСР з нагоди 22-го січня).

Переважна більшість прийнятих ДЦ УНР в екзилі нормативних актів мають *квазіправовий* характер, тобто вони регулювали уявні правові відносини і поширювались на уявних суб'єктів. Наприклад, Закон «Про вояцькі стани УНР», який прийняла Рада Народних Міністрів та затвердив Голова Директорії 16 вересня 1947 р.

Про квазіправовий характер нормативних актів свідчить також те, що кодифікаційні роботи ДЦ УНР в екзилі не здійснювалися, зокрема, частина положень нормативних актів ДЦ УНР в екзилі суперечили одне одному та основним статутам ДЦ УНР в екзилі.

Слід відмітити, що більшість нормативних актів ДЦ УНР в екзилі містять корпоративні норми. Так, корпоративні норми є правилами поведінки, що встановлюються і забезпечуються громадськими організаціями. У свою чергу, О. Ф. Скакун визначає, що корпоративна норма – це правило поведінки, встановлене організацією для своїх членів, нею визначається обсяг, характер, межа можливого і дозволеного в їх поведінці [2, с. 272].

Слід наголосити також на тому, що процес прийняття нормативних актів органами ДЦ УНР в екзилі не можна назвати правотворчістю. Норми, які створювалися в рамках ДЦ, були нормотворчою діяльністю громадської організації. Так, О. Ф. Скакун відмічає, що однією із головних ознак правотворчості має бути здійснення її державою безпосередньо або з її попереднього дозволу, а також громадянським суспільством (народом) і його суб'єктами [2, с. 293]. Також треба додати, що відповідно до загальноприйнятого розуміння норм права, вони є загальнообов'язковими правилами поведінки, дія яких поширюється на все населення та всю територію країни та забезпечується державним примусом.

При цьому ДЦ УНР в екзилі хоча й виступав як суб'єкт правовідносин, все ж не мав безпосереднього правового зв'язку з народом України. Таким чином, оскільки ДЦ УНР в екзилі був де-факто громадською організацією, яка діяла за кордоном, об'єднувала частину української еміграції і не мала безпосереднього правового зв'язку з народом України, відповідно й не могла здійснювати правотворчість. Тому нормотворчу діяльність, яку здійснював ДЦ УНР в екзилі, слід назвати діяльністю щодо підготовки, розробки та прийняття корпоративних норм – правил поведінки встановлених організацією для своїх членів, які спрямовані на регулювання відносин між представниками ДЦ УНР в екзилі, досягнення цілей, завдань ДЦ УНР в екзилі, а також на регулювання відносин ДЦ з іншими суб'єктами правовідносин. Невиконання та недотримання цих норм, не тягло за собою будь-яких юридичних наслідків і не забезпечувалось державним примусом. Акти, які були прийняті ДЦ УНР в екзилі, стосувалися різних сфер його діяльності.

Отже, оскільки ДЦ УНР в екзилі з 1923 р. мав статус громадської організації [3, с. 75], нормативні акти, які він приймав після 1923 р., на нашу думку, переважно мають квазіправовий характер. Вони могли б набути правового характеру (тобто загальнообов'язковості, реальності тощо) лише за умови відновлення УНР та повернення уряду на Україну. Тому, розглядаючи питання нормативної діяльності ДЦ УНР в екзилі, слід брати до уваги, що нормативні акти ДЦ УНР в екзилі, прийняті після 1923 р. мають або декларативний (оскільки не існувало механізмів їх реалізації) або корпоративний характер.

Відповідно корпоративні норми, прийняті цією організацією, встановлювали правила поведінки діячів ДЦ УНР в екзилі в рамках їх спілкування та діяльності та регулювали їх відносини, спрямовані на реалізацію цілей і завдань ДЦ УНР в екзилі.

Коло суб'єктів нормотворчої діяльності свідчить про те, що діячі ДЦ УНР в екзилі, аж до самого моменту його саморозпуску, старанно імітували державну діяльність центру та його структурних підрозділів.

Список використаних джерел:

1. Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-і роки ХХ століття) : [монографія] / В. Піскун. – К. : «МП Леся», 2006. – 672 с.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : [підручник] / О. Ф. Скакун ; [пер. з рос.]. – Харків : Консум, 2001. – 656 с.
3. Панова І.Ю. Еволюція правового становища ДЦ УНР в екзилі / І. Ю. Панова // Держава і право : зб. наук. праць. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. – № 61. – С. 75.

Аронов Ян

аспірант

ВУЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Научный руководитель: Француз А.И., Герой Украины, Заслуженный юрист Украины, доктор юридических наук, профессор

Актуальные аспекты профессиональной культуры юриста и ее значение в юридической практике

Высокий уровень профессиональной культуры юриста — насущное требование нашего времени, поскольку от профессиональной культуры специалистов в сфере права напрямую зависит успешное решение актуальных проблем государственного процесса.

Внедрение в национальную юридическую практику международных стандартов прав человека требует не только создания соответствующего юридического механизма, но и подготовки юристов-профессионалов, для которых такие права являются наивысшей социальной ценностью.

Профессиональная культура юриста, как наука, является практико-прикладной. Она включает в себя, во-первых, систему знаний об определенных элементах различных видов культур, которые необходимы юристу в осуществлении им профессиональной деятельности (в частности, учение о правовой, политической, педагогической, эстетической, психологической культуры и т.д.). Во-вторых, юридическую деонтологию, как систему знаний о формировании чувства служебных, юридических обязанностей. В-третьих, юридическую этику как учение о профессиональном поведении юриста с точки зрения морально-этических требований.

Следует отметить, что профессиональная культура как свойство юриста определяется его определенным правовым статусом. Наличие юридических специализаций порождает специфику профессиональных свойств. Правовой статус юриста в Украине определяется Конституцией Украины [1], кодексами Украины, Законами Украины (“О судостроительстве и статусе судей”, “Об адвокатуре и адвокатской деятельности”, “О милиции”, “О прокуратуре”, “О нотариате” и др.), а также ведомственными нормативными документами.

Анализируя актуальные аспекты профессиональной культуры юриста, следует учитывать, что она неотделима от культуры личности, которую характеризует, прежде всего, труд, деятельность, выполнение служебных обязанностей. При этом, важное значение имеет профессиональное мастерство юриста, которое определяется высоким уровнем теоретической подготовки, продуктивной деятельностью, талантом, высокими моральными качествами, развитыми социальными чувствами.

Так же, одним из критериев профессионализма юриста является выработка собственного почерка юридической деятельности, постоянная потребность продуктивно работать, вырабатывая необходимые навыки и привычки.

Исходя из этого, под профессионализмом юриста нужно понимать степень знания права, юридической практики, навыков применения правовых норм, искусства общения, которые находят проявление в повседневной деятельности.

Актуальная позиция Н.И. Клименко, которая отмечает, что производительность труда в профессиональной деятельности юриста, выражается в стремлении установить истину и принять правильное решение, применяя новые, прогрессивные средства, избегая унижения чести

и достоинства человека. Такая деятельность должна основываться на глубоких и прочных теоретических специальных правовых знаниях, на практических навыках, которые составляют основу профессиональной юридической деятельности [2, с.7].

Поэтому следует отметить, что большое значение в данном вопросе имеет формирование профессиональной культуры юриста, что должно проходить поэтапно. Прежде всего, на этапе осознания юристом своего назначения, когда происходит определенная адаптация, ознакомление со служебными и функциональными обязанностями и спецификой работы юридического учреждения. На наш взгляд это, фактически, первые служебные действия под контролем наставника.

Этап формирования юриста как профессионала характеризуется полной самостоятельностью в служебной деятельности, приобретением отдельных навыков, выработкой собственного стиля и культуры труда.

Этапы достижения вершин мастерства, становления юриста как профессионала настает после многих лет (для каждого индивидуально) практики.

Указанные этапы формирования профессиональной культуры влияют на профессиональную мораль юриста, основу которой составляют регулирования служебных отношений, помощь в осуществлении правильного выбора при исполнении служебных обязанностей.

В этом аспекте целесообразно отметить высказывания С.Сливки: «В философско-юридической науке существует проблема по определению профессиональной культуры юриста. Ведь профессиональную культуру часто смешивают с культурой профессиональных действий, правовой деонтологией или правой (профессиональной) этикой».[3, с. 155].

Следует отметить, что, формирование профессиональной культуры юриста является актуальным для современного украинского общества. Этот процесс может происходить как на микроуровне, так и на макроуровне. На макроуровне это стихийное влияние на юриста всех условий социальной среды, которые могут быть отмечены как положительные, так и отрицательные факторы влияния, происхождение которых связано, прежде всего, с правовой и политической системой. На микроуровне этот процесс есть целенаправленной и организованной деятельностью, целью которой является достижение высокого уровня профессиональной культуры юриста.

Список использованных источников:

1. Конституция Украины от 28 июня 1996г. с изменениями и дополнениями внесенными законами Украины № 2222-IV от 08.12.2004, № 2952-VI от 01.02.2011, № 586-VII от 19.09.2013. Электронный ресурс. [Режимдоступа:<http://zakon.rada.gov.ua>].
2. Клименко Н.И. Криминалистические знания в структуре профессиональной подготовки следователя. – К., 2005. – 130 с.
3. Сливка С.С. Юридическая деонтология. / К.: Атика, 2008. – 296 с.
4. Коблаков А.С. Юридическая этика. Учебник для вузов. – М.: Издательская группа НОРМА – ИНФРА. – М., 2009. – 168 с.
5. Коваль Н.В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк: Центр подготовки абитуриентов, 2008. – 192 с.

Баликіна Л.І.

асистент кафедри державно-правових дисциплін
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., доктор юридичних наук, професор

Парламентська виборча система в Україні та Білорусії: порівняльні аспекти

Наголошується на проблемі запровадження ефективної парламентської виборчої системи в Україні та Білорусії, пропонуються шляхи оптимізації її в Україні.

Формування парламенту – насамперед пов'язане з функціонуванням виборчої системи в кожній країні. Весь спектр політико-правових проблем у частині розвитку не лише законодавчої влади, а й системи державної влади в цілому впливає на: становлення і розвиток партійної системи, політичної структуризації суспільства, демократизації державної влади, збалансування політичної системи тощо [1, с. 304]. Вибори є не тільки основоположним інститутом сучасних розвинутих держав, а й «пріоритетною формою безпосередньої демократії» [2, с. 151].

Практика парламентаризму, як правило виділяє три основні типи виборчих систем: мажоритарну, пропорційну та змішану.

Слід наголосити, що переваги мажоритарної системи можна окреслити такими основними аргументами: по-перше, демократизм, оскільки переможцем стає той, хто набрав більшість голосів (врахування інтересів більшості) і простота в застосуванні системи; по-друге, персоніфікація кандидата і його безпосередній зв'язок з електоратом; по-третє, сприяння проходженню до парламенту великих партій, що має прямий вплив на парламентську та урядову стабільність. Недоліки є такими: не враховується плюралізм інтересів виборців і тих політичних сил, що їх представляють; можливість різного роду тиску на виборців, фальсифікацій і маніпуляцій.

Акцентуючи увагу на окремих положеннях, що основними перевагами пропорційної системи є, по-перше, мінімізація втрати голосів, адже вони розподіляються пропорційно, і як результат – дотримується принцип плюралізму політичних сил; по-друге, зменшується можливість фальсифікацій і маніпуляцій; по-третє, унеможлиблюється проходження до парламенту регіональних радикальних політичних сил, водночас, підвищується ймовірність виконання передвиборчих обіцянок депутатом, який пройшов, маючи підтримку політичної сили.

Отже, до негативних ознак пропорційної системи, на наш погляд, слід віднести, по-перше, відсутність персоніфікації кандидатів і тісного зв'язку з виборцями, а отже, й персональної відповідальності депутата перед виборцями; по-друге, доволі складна система підрахунку голосів і можливість купівлі місць у партійних списках; по-третє, проходження багатьох політичних сил до парламенту зумовлює складнощі у формуванні парламентської більшості, що часто робить уряд нестабільним; по-четверте, відсутність самостійності депутата у прийнятті рішення, його залежність від партійного керівництва.

Слід зазначити, що пошуки ефективної виборчої системи, що об'єднувала б переваги і долала недоліки мажоритарної та пропорційної систем, сприяли виникненню системи, яку традиційно називають змішаною. Практика використання цієї системи спостерігається у ФРН, Литві, Болгарії, Греції, Грузії, Італії та інших країнах. Змішана система передбачає паралельне використання як мажоритарної, так і пропорційної систем.

Можна стверджувати, що зазначена класифікація виборчих систем не є ідеальною, і під-

тверджується конституційною теорією і практикою. Існує низка інших класифікацій і типологізацій. Тому, починаючи законодавче проектування виборчої системи, слід визначити основні критерії, які повинні відповідати принципів демократизму, а також розуміти, чого необхідно досягнути, чого уникнути та яким воліє бачити суспільство представницький орган. Зазначимо, що предметом нашої уваги, насамперед, є нинішні виборчі системи в Україні та Білорусі, в цьому контексті слід окреслити, що українським суспільством остаточно ще не визначено тип виборчої системи і виборче законодавство є нестабільним. З нашої точки зору, недопустимим є те, що майже кожен наступний парламентський вибори регулюються новим виборчим законом. Діючий закон закріпив змішану виборчу систему. [3] Така практика, з одного боку, ускладнює реалізацію закону під час проведення виборів, а з іншого – це викликано стрімким суспільно-політичним розвитком України. Однак визначений курс на євроінтеграцію ставить низку зобов'язань перед Україною. У Преамбулі Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством та його державами-членами було підкреслено важливість створення багатопартійної системи з вільними і демократичними виборами [4].

Аналізуючи виборчу систему, за якою обираються депутати парламенту у Палату представників в Республіці Білорусь, приходимо до висновку, що вона залишається незмінною – це мажоритарна система абсолютної більшості. Відповідно у країні згідно з Виборчим кодексом усі депутати Палати представників обираються за одномандатними мажоритарними округами [5]. Кількість місць у Палаті представників – 110.

Узагальнюючи підсумки аналізу виборчих систем в Україні та Республіці Білорусь, слід зазначити, що при виборі належної системи для окреслених держав необхідно враховувати властиві особливості, зокрема, жодна з обраних систем не буде завершеною і досконалою, оскільки кожна має свої позитивні та негативні аспекти. Відомий конституціоналіст В. Шаповал, зокрема, зазначає, що «значення виборчих систем не треба абсолютизувати, і вони мають сприйматися як способи визначення представництва, котре не може бути ідеальним хоча б з огляду на відмінності у голосуванні різних виборців» [6, с. 154]. Отже, відповідно до вище зазначеного, основна характеристика, на яку треба зважати, – це ефективність виборчої системи з юридичної точки зору, тобто стабільної і такої, що відповідає інтересам усього громадянського суспільства. Однак, як свідчить практика реалій сьогодення в Україні, певні політичні сили, що мають більшість у парламенті, в разі невідповідності виборчої системи їхнім олігархічним і політичним інтересам, роблять спроби чи створюють таку систему, яка б відображала їхні цілі і наміри. Характерним прикладом може слугувати, в цій частині, досвід Білорусії, де одним зі способів уникнути безпідставних і суб'єктивних змін є закріплення основних положень про виборчу систему в виборчому кодексі.

Список використаних джерел:

1. Скрипнюк В.М. Розвиток системи державної влади в Україні: конституційно-правові аспекти: монографія / Валентина Скрипнюк. – К. : Логос, 2010. – 504 с.
2. Конституційне право України / за ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодика. – К. : УЦПС, 1999. – 376 с.
3. «Про вибори народних депутатів України»: Закон України від 17.11.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 10, / № 10-11 /. – Стор. 416. – Ст. 73.
4. «Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариствами та їх державами-членами»: Міжнародний документ від 14.06.1994 р. // Офіційний вісник України від 29.06.2006. – № 24. – Стор. 203. – Ст. 1794. – Код акту 36581/2006.
5. Избирательный кодекс Республики Беларусь : [принят Палатой представителей 24 января 2000 г.: одобрен Советом Республики 31 января 2000 г.]: с изменениями и дополнениями по состоянию на 8 декабря 2013 года. – Минск : Национальный центр правовой информации Республики Беларусь, 2014. – 222, [1] с.
6. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В. М. Шаповал. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 495 с.

Вайнагій М.В.

аспірант

(керівник відділу міжнародно-правового співробітництва ВССУ)

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Законодавче забезпечення судової реформи в Україні

Окреслені особливості законодавчого забезпечення реалізації судово-правової реформи в Україні, викладена стисла характеристика проекту змін до Конституції України в частині правосуддя.

Указом Президента України від 19 січня 2015 року № 22/2015 впроваджено єдину державну політику реформ в Україні шляхом підтримання ініціативи Національної ради реформ і Європейського банку реконструкції та розвитку щодо започаткування діяльності в Україні Проектного офісу з координації розроблення та впровадження реформ.

Постановою Верховної Ради України від 04 червня 2015 року № 509 схвалено План законодавчого забезпечення реформ в Україні.

Одним із проблемних питань адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу є реалізація судово-правової реформи в Україні, зокрема, внесення змін до Конституції України в частині правосуддя та прийняття законодавства про судоустрій і статус суддів.

Судова реформа це один з десяти пріоритетів Порядку денного Асоціації Україна – ЄС.

Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» схвалена Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки (Стратегія).

На виконання Стратегії Радою ухвалений План дій щодо реалізації положень Стратегії.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 864-р «Про визначення механізму впровадження Плану дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» визначено механізм впровадження Плану дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки.

Базовим документом, на основі якого має відбутися реформування судової системи, є Конституція України, зміни до якої в цій частині підготовлено робочою групою Конституційної Комісії, утвореної Указом Президента України 31 березня 2015 року¹. Конституційною комісією схвалено відповідний проект та направлено до Венеціанської Комісії. За попереднім прогнозом Венеціанська комісія розгляне зміни до Конституції України в частині правосуддя 23-24 жовтня цього року.

Серед основних змін до Конституції України такі:

Верховна Рада України та Президент України лише призначатимуть на посади третину складу Конституційного Суду України.

Врегульовано питання функціонування Конституційного Суду України без виокремлення конституційної юрисдикції.

Верховна Рада України не обиратиме суддів безстроково. Суддів призначатиме на посади Президент України за поданням Вищої ради правосуддя. Суддя обійматиме посаду безстроково.

¹ Голос України від 02.04.2015 р. № 59.

Президент України не утворюватиме суди у визначеному законом порядку. Суд утворюватиметься і ліквідовуватиметься на підставі та у порядку, визначених законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України за пропозицією Вищої ради правосуддя.

Передбачається, що в Україні діятиме Вища рада правосуддя замість Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, передбачених Римським статутом Міжнародного кримінального суду.

Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України. Відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди. Для суддів спеціалізованих судів можуть бути встановлені інші вимоги щодо освіти та стажу роботи.

З метою захисту прав і свобод особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди.

Вилучено норму, що відповідно до закону в Україні діють апеляційні та місцеві суди.

На посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права щонайменше п'ять років, проживає в Україні щонайменше десять років та володіє державною мовою. Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді.

Скорочено перелік підстав для звільнення судді та розширено перелік підстав для припинення повноважень судді.

Суддя не може бути без згоди Вищої ради правосуддя затриманий чи утримуватись під вартою до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час вчинення або безпосередньо після вчинення злочину.

Законом може бути передбачений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору.

Держава забезпечуватиме виконання судового рішення, а суд здійснюватиме контроль за виконанням.

Порядок виконання судових рішень визначатиметься виключно законом України.

Розділом VIII Правосуддя також визначено принципи функціонування в Україні прокуратури та адвокатури.

Слід зазначити, що успішна реалізація судово-правової реформи в Україні та виконання взятих на себе Україною міжнародних зобов'язань мають спиратися на ґрунтовні теоретичні наукові дослідження, вивчення й впровадження передового міжнародного досвіду та урахування суспільної думки.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»;
2. Указ Президента України від 19 січня 2015 року № 22/2015 «Питання впровадження єдиної державної політики реформ в Україні»;
3. Указ Президента України від 03 березня 2015 року № 119/2015 «Про Конституційну Комісію»;
4. Постанова Верховної Ради України від 04 червня 2015 року № 509 «Про План законодавчого забезпечення реформ в Україні»;
5. Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки»;
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 864-р «Про визначення механізму впровадження Плану дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки».

Гдичинський В.Б.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Лобістська діяльність в умовах громадянського суспільства: теоретико-правові проблеми та перспективи

У наукових тезах розкриваються проблемні аспекти щодо витоків лобістської діяльності, її значення для поєднання інтересів суспільства та держави, формування виважених та адекватних державницьких рішень. Наголошено на важливому досвіді США з питань лобістської діяльності. Підкреслено важливість законодавчого вирішення питань щодо лобістської діяльності в Україні.

Просування нашої держави по шляху демократичних, державно-правових перетворень тісно пов'язано не лише із реформуванням системи державної влади, а також із становленням інститутів громадянського суспільства, визначення меж та механізмів їхнього впливу на ухвалені у державі рішення. Як показує міжнародний та національний досвід, саме під впливом громадських інституцій, уповноважені органи державної влади здатні приймати адекватні, суспільно виважені акти.

У демократичних умовах громадяни мають рівне право на участь у державних справах. Як відомо, ст. 38 Конституції України закріплює, що громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1]. Це означає, як пасивну, так і активну їх роль шляхом формування державних інституцій, участі в них. У свою чергу, ухвалюючи державно-владні рішення, держава впливає на соціально-економічне та правове становище окремих громадян, їх груп, інших суб'єктів правових відносин. За таких обставин, виникає зворотня суб'єктивна зацікавленість у суб'єктів політичних відносин, а в окремих випадках, інших інститутів громадянського суспільства (суб'єктів господарювання) щодо прийняття необхідних рішень, у зв'язку із чим, відбувається застосування механізмів тиску на владні органи, посадові особи з метою досягнення бажаного результату. При цьому, часто застосовуються механізми лобіювання.

Принагідно відзначити, що за своєю суспільно-політичною суттю, «лобізм» – це дії або діяльність організацій або окремих громадян, спрямована на здійснення впливу (тиску) на ухвалення (зміну, скасування) законів, або інших актів законодавства (адміністративних рішень) спираючись на підтримку депутатів, посадовців, політичні партії та групи, інститути громадянського суспільства, засоби масової інформації. У такому контексті лобізм виступає складним політико-правовим механізмом відстоювання різного роду інтересів пов'язаних із впливом на окремі сфери суспільного життя.

Суб'єктами лобістської діяльності виступають представники профспілок, ділові асоціації, громадсько-політичні об'єднання, комітети, комісії. Лобістські організації ставлять своєю метою здійснювати вплив на законодавчі акти, діяльність партій, результати виборів.

В умовах сьогодення наша держава стоїть перед проблемою щодо унормування відносин з питань лобістської діяльності, визначення меж взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади з питань ухвалення суспільно важливих рішень. У юридичній

літературі наголошується, що «лобізм наділений, в цілому, демократичним потенціалом. Навіть за певної суперечливості сукупного впливу на парламент чи уряд лобісти вносять позитивний вклад у демократичність обговорення і прийняття рішень, відображаючи різноманіття соціальних і політичних інтересів. Постійне коригування діяльності органів влади відповідно до динаміки змін інтересів громадського суспільства забезпечує взаємоприспосовування і взаємодію влади й суспільства, що є основним завданням лобізму» [2, с.7].

Достатньо конструктивним у цьому плані є досвід США. Як відомо у США діє федеральний закон про регламентацію лобістської діяльності (1946р.) на підставі якогобудь-яка особа, що за плату, або з інших міркувань веде діяльність, щоб чинити вплив на ухвалення чи відхилення будь-якого законодавчого акта в Конгресі, перш ніж розпочати дії в цьому напрямі, має обов'язково зареєструватися у Конгресі та в письмовій формі й під присягою надавати відомості: а) про себе; б) особу, котру вона представляє, та в чіїх інтересах працює або виступає; в) термін виконання цих обов'язків; г) щоквартальні витрати та джерела фінансування лобістських дій [3].

В Україні не ухвалено закону, який би у певний спосіб регламентував лобістську діяльність. Це створює умови, коли лобістська діяльність не знаходиться у полі зору держави. Тому правила лобістської діяльності відсутні а, відтак, досить часто вона здійснюється у не правовий спосіб, пов'язаний із вчиненням правопорушень, у тому числі і корупційних. За таких обставин в Україні розважається так звана «некерована» лобістська діяльність, яка ведеться за участю різного роду лобістських суспільно-політичних організацій (груп) до яких часто включаються політичні, державні, громадські діячі, чиновники тощо. У цій ситуації, ми часто спостерігаємо внесення законопроектів, ухвалення законів або інших актів законодавства, які не маючи жодних соціальних, економічних, правових підстав, ведуть до лобіювання одних економічних бізнес інтересів над іншими. Показовим свого часу був законопроект, який передбачав націоналізацію відомого в Україні «Приватбанку» (проект Закону «Про заходи спрямовані на націоналізацію публічного акціонерного товариства комерційного банку “ПриватБанк”, реєстр.№2365 від 12.03.2015 р.) [4].

Слід відзначити, що ще у 2010 році на розгляд Верховної Ради України було внесено проект закону про регулювання лобістської діяльності в Україні (проект Закону «Про регулювання лобістської діяльності в Україні», реєстр. №7269 від 20.10.2010р.)[5], який спрямований на встановлення правових та організаційних засад державного регулювання лобістської діяльності в Україні. Цим проектом, зокрема, передбачалось, що лобіювання – законний вплив зареєстрованих та акредитованих в установленому порядку осіб (лобістів), який здійснюється на замовлення, на органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб під час розробки та прийняття (участі у прийнятті) ними нормативно-правових актів. Також передбачалось, що дія цього Закону поширюється на правовідносини, що виникають між лобістами і органами державної влади та місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, під час розробки та прийняття нормативно-правових актів, а також на правовідносини що виникають між лобістами та замовниками під час надання лобістських послуг.

Ураховуючи політичну складову, а також очевидні недоліки законопроектів пов'язаних із відсутністю достатніх та адекватних механізмів впливу інститутів лобістської діяльності щодо ухвалюваних в державі законів та інших важливих актів законодавства, рішень, вони не були підтримані. Разом із тим, у правовому сенсі, якщо взяти до уваги міжнародний, у тому числі європейський досвід[6, с. 3-6], доречно було б виробити оптимальну модель лобістської діяльності, як складової ухвалення суспільно прийнятних та належним чином обґрунтованих рішень.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – С. 141.

2. Одінцева О.О. Правове регулювання лобізму в сучасній Україні (загальнотеоретичне дослідження): автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Одеська національна академія. – О., 2008. – 21 с.
3. Роговець В. Лобіювання в регіонах: різні підходи і різні інтереси // Український Регіональний Вісник. – 2000. – № 3.
4. Про заходи спрямовані на націоналізацію публічного акціонерного товариства комерційного банку “ПриватБанк”: законопроект, реєстр.№2365 від 12.03.2015р.: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54369.
5. Про регулювання лобістської діяльності в Україні: законопроект, реєстр.№7269 від 20.10.2010р.: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=38796.
6. Брізицький М. Правовий механізм лобіювання у європейських міждержавних правових системах /М.Брізицький//Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXI звітної науково-практичної конференції (12–13 лютого 2015 р.): у 2 ч. Ч. 1. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015. – С.3-6.

Гуркова А.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Роль парламенту в законодавчому забезпеченні реформи місцевого самоврядування

У тезах досліджуються актуальні питання щодо впровадження децентралізації на території України та важлива роль парламенту у законодавчому забезпеченні дієвості відповідної реформи.

Поняття децентралізації згадується у ст. 132 Конституції України, де зазначається, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади [3].

Слід почати з того, що останній рік Україна впевнено крокує шляхом здійснення реформ в багатьох сферах з метою розбудови сучасного демократичного суспільства, інтеграції у Європейський Союз. Звісно, важливою складовою конституційної реформи в Україні є місцевого самоврядування та територіальної організації влади з метою децентралізації та розширення повноважень місцевої влади на принципах субсидіарності, деконцентрації влади та ресурсів.

Необхідно пам'ятати, що політична централізація для демократичних держав є досить небезпечною, оскільки за таких умов діяльність усіх органів державної влади у суспільстві залежить виключно від волі держави. На противагу цьому демократична держава робить зусилля задля залучення громадськості до здійснення публічних функцій з метою оптимального задоволення всебічних потреб суспільства. У межах становлення демократичної системи управління вважається, що місцеві проблеми доцільніше та ефективніше вирішувати не з центру за допомогою державних чиновників, які виконують свої функції на місцях, а передусім шляхом підтримки та активізації діяльності територіальних громад. Саме тому децентралізація влади на сьогодні є актуальною проблемою, яка потребує свого вирішення шляхом дослідження, аналізу та використання позитивного досвіду країн з розвинутою системою місцевого самоврядування, що насамперед стосується перейняття законодавчих ініціатив[1, с.107-108].

Щодо країн пострадянського простору, до яких належить і Україна, а також країн Східної Європи, то цей процес розпочався тільки на початку 90-х рр. Однак на сьогодні вже можна вести мову про значний прогрес окремих держав (наприклад, Польщі) у цьому напрямку та про досягнення ними загальної мети: створення оптимальної системи територіального устрою; реформування органів державної влади та створення ефективного місцевого самоврядування; підвищення якості надання публічних послуг, покращення місцевої інфраструктури тощо.

На засіданні Уряду України 1 квітня 2014 року було схвалено **Концепцію реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні**, основною ідеєю якої є децентралізація влади в країні, суттєве розширення повноважень територіальних громад, зміна системи управління на обласному та районному рівнях.

Головними завданнями реформи є забезпечення доступності та якості публічних послуг, досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності

органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади з метою забезпечення доступності та належної якості публічних послуг, а також створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень.

Найголовніше завдання, яке стоїть перед парламентом це законодавче забезпечення реформи децентралізації, дієвості фінансових інструментів для здійснення функцій місцевого самоврядування й контролю за реалізацією змін та перетворень, бо саме контроль убезпечить від можливих зловживань.

Першочерговим кроком у відповідній реформі є прийняття Верховною Радою України відповідних змін до Основного Закону України. Законопроект про внесення змін до Конституції України, внесеного Президентом України, запропоновані суттєві зміни щодо децентралізації державної влади в Україні та посилення конституційно-правового статусу місцевого самоврядування. Парламент підтримав зміни до Конституції України у першому читанні 31 серпня 2015 року. Це створить належну конституційно-правову основу для подальшого ухвалення низки законодавчих актів, необхідних для реалізації реформи місцевого самоврядування [5].

Однак дієвість даних реформ буде залежати від правильного та ґрунтовного їх законодавчого забезпечення Верховною Радою України. Потрібно буде прийняти цілу низку законодавчих актів, серед яких: нова редакція закону «Про місцеве самоврядування», «Про місцеві державні представництва», зміни до Бюджетного кодексу, а також низки законодавчих актів, які визначають розподіл повноважень між виконавчими органами влади і органами місцевого самоврядування.

Крім того, до низки законопроектів, які Уряд готує до розгляду у рамках реалізації Концепції реформи місцевого самоврядування належать:

- «Про співробітництво територіальних громад»;
- «Про засади державної регіональної політики».

Слід врахувати, що Верховною Радою України була здійснена ратифікація Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органів місцевого самоврядування [2].

Важливим є досягнення дієвості законодавчого регулювання децентралізації влади. В першу чергу це стосується узгодження нормативно-правових актів з положеннями Конституції України на підставі передового європейського досвіду цієї сфері.

Прикладом країни з розвинутою системою місцевого самоврядування можна назвати Швейцарію. Зокрема, практиці здійснення влади в цій державі широко використовується право на референдум, громадська ініціатива завдяки яким народ має змогу активно впливати на рішення, які приймаються на державному і регіональному рівнях. На кантональному та місцевому рівнях існує навіть більше прямих демократичних засобів, аніж на центральному рівні. Постійна наявна загроза скликання референдуму привела до включення всіх зацікавлених груп у процес прийняття рішень. Наприклад, над законопроектами проводиться глибока консультативна робота, щоб уникнути висування їх для повторного розгляду на референдумі. Прямі демократичні інструменти, такі як референдум та громадська ініціатива, допомогли зорієнтувати швейцарську демократію на консенсус [4, с. 315].

Таким чином можна констатувати визначальну роль парламенту законодавчому регулюванні відповідних реформ, що у разі відповідності законів потребам суспільства та врахуванні позитивної європейської практики дасть позитивний результат у реформуванні місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України [Текст] / [О. М. Бориславська, І. Б. Заверуха, А. М. Школик та ін.] ; Центр політико-правових реформ. – К., 2012. – 212 с.

2. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_946
3. Конституція України від 28 червня 1996 [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Конституція Швейцарії от 18 апреля 1999 [Текст] // Конституции государств Европейского Союза. – М. : НОРМА-ИНФРА, 1999. – 816 с.
5. Рік децентралізації. Реформа, яку не зупинити. [Електронний ресурс] .– Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/?p=5141>

Дашкель М.Л.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., доктор юридичних наук, професор, Герой України

Ознаки сучасного парламентаризму в Україні та країнах Європейського Союзу

В тезах висвітлюються основні ознаки сучасного парламентаризму в Україні в порівняльному аналізі з ознаками парламентаризму в країнах Європейського союзу

Розвиток українського парламентаризму однозначно залежить від розвитку демократії в нашій державі, яка наразі характеризується трансформаційними процесами і кризами в політичній сфері, а також в системі політичного управління і державної влади. Слід зауважити, що парламентаризм базується на активній участі парламенту у здійсненні системи організації влади, яка виступає головним атрибутом демократизму.

Порівняльний аналіз досвіду парламентаризму європейських країн, зокрема, із визначенням його ознак, може бути корисним в процесі врегулювання владних відносин у нашій країні та організації діяльності парламенту.

Так, на думку Ю. Щербак розвиток парламентаризму в Україні залежить не тільки від рішень керівництва, але в першу чергу від дотримання Українським народом європейських стандартів.

Досліджуючи ознаки сучасного парламентаризму можна зазначити, що на сьогоднішній день в Україні функціонує модель незавершеного парламентаризму, сутність якої полягає в тому, що Верховна Рада лише починає набувати ознак дієвого політичного інституту, який в подальшому зможе забезпечити ефективне функціонування механізму державної влади в цілому. При цьому, не аби яке значення має система стримувань і противаг для ефективної діяльності якої необхідне належне функціонування трьох незалежних та рівноправних гілок влади – законодавчої, виконавчої та судової. Але ці процеси на мій погляд, мають затяжний і транзитний характер. [2]

Отже, із цієї дефініції можна виділити наступні ознаки парламенту:

- загальнонаціональний характер реалізується способом формування парламенту в основі якого заложено загальне виборче право, тобто право голосу на виборах мають повнолітні громадяни держави (крім визнаних судом недієздатними). Статус загальнонаціонального органу, Верховна Рада представляє інтереси українського народу;

- представницький характер полягає у визнанні народу єдиним джерелом державної влади. Зокрема, статтею п'ятою Конституції України, визначено, що народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Народ делегує свою владу парламенту шляхом здійснення народного волевиявлення через вибори народних депутатів. Завдяки цьому, Верховна Рада України покликана виражати суверенну волю народу [3, с. 47];

- є органом державної влади, тобто структурно організованим елементом державного механізму, наділеним Конституцією та законами України владними повноваженнями та необхідними матеріальними засобами для здійснення завдань, пов'язаних з реалізацією тієї чи іншої функції держави [2, с. 434];

- основною функцією парламенту є законодавча діяльність, в результаті якої створюється ядро національної правової системи – законодавство (як система законодавчих актів) держави. Реалізація цієї функції обумовлює визначне місце Верховної Ради України в системі органів державної влади [3, с. 47-48].

В Основному Законі також закріплене положення про конституційний склад парламенту, що відображає ще одну ознаку, адже виключає двозначність та певну невизначеність, що є безперечно важливою передумовою чіткого додержання Верховною Радою процедури щодо прийняття відповідних актів, а також вирішення певних інших питань щодо організації та діяльності парламенту, його органів, народних депутатів.

Таким чином, для України, яка стала на шлях демократичного розвитку, стає очевидним те, що забезпечити зазначений вибір складніше, ніж його проголосити, що демократія – справа надто не проста, що потрібно ще багато чому вчитися і владі, і суспільству. Тому європейська позиція України та активні процеси, які демонструють сучасність розвитку суспільства, закликають щоб національні особливості діяльності законодавчої влади в Україні взяли до уваги європейський досвід парламентаризму.

Саме тому, доцільно звернути увагу на ознаки парламентаризму в європейських країнах.

Так, практика демократичного парламентаризму в країнах Європи відображає себе в формах двопалатної системи парламенту (бікамералізм). Двопалатність як основна ознака структури сучасних парламентів, у Європі, не є домінуючою. У цьому сенсі потрібно вести мову про фактор політико-правової доцільності, який враховується при визначенні моделі організації парламентів, а також про вплив політико-правових традицій у тій чи іншій державі. [4]

Представницькі інститути європейських парламентів своїм складом одночасно висвітлюють політичні погляди громадян власної країни, а також своєю діяльністю постійно орієнтуються на вагомі інтереси виборців. Громадяни шляхом посередництва через депутатів беруть участь в управлінні державою, формуючи при цьому головний елемент побудови представницької демократії.

У європейських країнах парламентаризм проявляється у формі уряду, який представляє парламент, а парламент здійснює контроль щодо його діяльності і перед ним уряд несе політичну відповідальність. Ознакою також виступає його колегіальний характер, оскільки уряд завжди передбачає певну кількість вищих посадових осіб і наступне – політичний характер. [4, с.98]

Аналізуючи загальну характеристику ознак парламенту України, то слід зауважити, що в порівнянні сьогоденної роботи з тією, яка була у ранніх 90-х, можна стверджувати про певний розвиток. Наприклад, щодо інфраструктури комітетів та фракцій, а також самого законодавчого процесу. Парламенту має виконати ще багато завдань, для того, щоб можна було говорити про дійсно ефективне функціонування Верховної Ради. Слід виділити і той факт, що в Україні зараз працює постійно діючий парламент, якого не було ще 20 років тому.[4]

Отже, аналізуючи ознаки парламентаризму в Європі та Україні можна визначити специфіку формування даного інституту на різних етапах державотворення. Формування європейського парламентаризму супроводжувалося реформуванням даного інституту в різних його проявах і формах. Характерним для розвитку українського парламентаризму є послідовне його вдосконалення, що супроводжено впливом різних державних утворень, під владою яких раніше перебували українські землі.

Тому, варто взяти до уваги європейський досвід існуючого парламентаризму який в досліджувальному етапі становить надійний фундамент, корисні елементи якого з чітким урахуванням вітчизняних особливостей та специфіки можна сприйняти, аналізуючи питання щодо місця і ролі парламентаризму в організації державної влади.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: «Укр. цикл.», 2002. – Т. 4: Н – П. – 720 с.
3. Копиленко О. Л. Законотворчий процес: стан і шляхи вдосконалення: Монографія: у 2 ч. / О. Л. Копиленко, О. В. Богачова. – К.: Реферат, 2010. – 693 с.
4. Головаха Є. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005–2007–2009–2011 / Є. Головаха, А. Горбачик. – К.: ТОВ «РПФ “Азбука”», 2012. – 119 с.

Жигун А.В.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Правова характеристика шлюбного договору

Нами було розглянуто питання щодо особливостей шлюбного договору, як способу правового регулювання майнових відносин подружжя.

З моменту здобуття незалежності українське суспільство зазнало значних змін. Є перші позитивні результати ринкових реформ, спрямованих на розвиток нових форм господарювання, подолання складної економічної ситуації та соціального захисту. Продовжує утверджуватись приватна власність, у тому числі на землю. Активно триває процес, щоб завершити створення принципово нової, хоча ще й не позбавленої недоліків і прогалин правової системи. Не оминають ці тенденції і сімейні відносини.

Дослідженням в цій області займалось ряд українських і російських правознавців радянського та сучасного періодів в загальній теорії права, цивільного та сімейного права: Ч.Н. Азімова, Т.О. Ариванюк, С.М. Братуся, Є.М. Ворожейкіна, Д.В. Генкіна, О.В. Дзери, А.С. Довгерта, О.О. Єрошенко, Н.М. Єршової, О.С. Йоффе, Р.П. Мананкової, В.Л. Мусіяки, О.А. Пушкіна, О.А. Підпригори, З.В. Ромовської, В.О. Рясенцева, Самойленка, В.А. Тархова, Ю.К. Толстого, Я.М. Шевченко, Ю.С. Червоного та інші.

За українським законодавством, шлюбний договір – це договір, який укладається між подружжям до чи після реєстрації шлюбу, передбачає врегулювання майнових відносин, що підтверджується в письмовій формі і вимагає обов'язкове нотаріальне посвідчення. За своїм змістом шлюбний договір, як правило, не є однорідним (унітарним), а може містити елементи різних договорів і вважатиметься змішаним договором, що відповідає вимогам ч. 2 ст. 628 ЦК України [2]. А в житті – це досить реальний спосіб захистити своє майно, свої інтереси, майбутнє своїх дітей.

Шлюбний договір являє собою яскравий приклад найбільш суттєвих новел сімейного законодавства. Поява цього інституту в сімейному праві України у 1992 р. уперше надала можливість укладати шлюбний контракт (договір) особам, які збиралися укласти шлюб. Це поставило юридичну науку взагалі та науку сімейного права зокрема перед необхідністю детального вивчення шлюбного договору як інституту сімейного права, а також ретельного вивчення його ролі та значення для суспільства, регулювання шлюбно-сімейних відносин, спрямувало увагу юристів на розгляд умов, порядку укладання та виконання шлюбного договору, умов його дійсності та на відповідальність за неналежне його виконання [4, с. 60].

За своєю юридичною природою і правовими наслідками шлюбний договір має низку особливостей. Проте будь-яких положень, які б не вкладалися в конструкцію договору, шлюбний договір не має. Отже, до нього можна ставити ті ж самі вимоги, які висувають до інших договорів, тобто законність змісту, вільне волевиявлення сторін, належний суб'єктний склад, дотримання визначеної законом форми та ін. [3, с. 37]. Посилання ж деяких авторів на особливий суб'єктивний склад шлюбного договору не може заперечити притаманність йому певних цивілістичних ознак, адже в цивільному праві є чимало договорів з особливим суб'єктивним складом (договори довічного утримання, договори за участі фізичних осіб – споживачів та ін.), що не виводить їх за межі цивільно-правового договору.

Таким чином, шлюбний договір, відповідно до його правової природи, є особливим різновидом цивільного договору, специфіка якого полягає в тому, що за своїм суб'єктивним

складом, який визначається СК України [1], водночас він є і сімейно-правовим, а предмет регулювання, основу якого становлять відносини власності, має переважно цивілістичні риси. За своїм змістом шлюбний договір, як правило, не є однорідним (унітарним), а може містити елементи різних договорів і вважатися змішаним договором, що відповідає вимогам ч. 2 ст. 628 ЦК України [2].

Згідно з ч. 1 ст. 92 СК України [1], шлюбний договір може укладатися як до державної реєстрації шлюбу, так і після неї. Відповідно до цього, якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, то він набере чинності за певної умови. Такою умовою є державна реєстрація шлюбу. Відповідно, укладений до реєстрації шлюбу шлюбний договір набере чинності лише після державної реєстрації шлюбу (ч. 1 ст. 95 СК України), але не раніше нотаріального посвідчення самого шлюбного договору. Що стосується шлюбного договору, укладеного подружжям, то він набирає чинності з моменту його нотаріального посвідчення (ч. 2 ст. 95 СК України). Згідно зі ст. 96 СК України [1], шлюбний договір може містити в собі як умови про загальний строк його дії, так й умови, що стосуються строків дії окремих його пунктів. Крім того, договір загалом чи окремі його пункти можуть мати чинність і після припинення шлюбу, якщо це встановлено шлюбним договором [1].

Чинне сімейне законодавство містить правило, яке ставить під сумнів можливість укладання шлюбного контракту взагалі. Йдеться про вимогу закону стосовно неможливості погіршення положення кого-небудь з подружжя порівняно із законодавством України. Тлумачення такої умови, без сумніву, становить значні труднощі, що зокрема спричинено тим, що поняття «погіршення» є неоднозначною оціночною категорією та не має конкретного змісту. Тому при реалізації цієї вимоги законодавства виникають значні проблеми. Проте розв'язувати їх необхідно не шляхом простого зіставлення умов шлюбного контракту з нормами чинного законодавства, а виходячи із загального змісту права і необхідності всебічного захисту інтересів подружжя і третіх осіб. СК України хоч і не містить такого правила, але водночас вводить нові межі, за які не можна виходити при укладенні шлюбного контракту [4, с. 63]. Так, відповідно до ч. 4 ст. 93 СК України «шлюбний договір не може зменшувати обсягу прав дитини, а також ставити одного з подружжя у надзвичайно невігідне матеріальне становище» [1].

Отож, за допомогою укладання шлюбного договору існує висока імовірність зменшення кількості шлюбів по розрахунку. Таким чином, в сучасних умовах суспільного розвитку складання шлюбного договору, є ефективним способом захисту майнових прав подружжя. Сприяє зниженню можливості незаконного заволодіння чужим майном шляхом вступу в шлюб, і в той же час, справедливому розподілу майна подружжя при розірванні шлюбу.

Список використаних джерел:

1. Сімейний Кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. – № 21-22. – Ст.135.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV // Офіційний вісник України. – №11. – Стор. 7. – Ст. 461.
3. Крат В. Договори подружжя між собою щодо роздільного майна / В. Крат // Нотаріат для вас. – 2012. – № 6. – С. 36–38.
4. Жилінкова І. Розвиток інституту шлюбного договору / І. Жилінкова // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 1. – С. 60–68.

Кабаняча В.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Теоретико-правові особливості принципів права Європейського Союзу

Принцип (лат. слово *principium*)
означає початок, основа.

В тезах досліджуються теоретико-правові особливості принципів права Європейського Союзу та основні наукові підходи щодо їх визначення.

Актуальність. Принципи права ЄС є основоположними для функціонування системи *acquis communautaire* – так званого правового доробку ЄС, та мають обов'язковий характер.

Основний текст. Принципи відображають об'єктивні закономірності розвитку суспільства. Особлива роль принципів права в структурі правової системи зумовлена тим, що принципи мають вищу юридичну силу, вони універсальні та загально значимі. [1]

Загальновідомо, що принципи є однією з теоретико-правових основ права ЄС. Їх дослідженню були присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема: Ж.-Л. Бержеля, Дж. В. Бріджа, П. Бромхеда, І. А. Грицяка, Давида, Л. Даніеля, Г. Девіса, А. Еванса, Л.М. Ентіна, К. ЖофFRE-Спінози Т. Іпсена, С. Ю. Кашкіна, В. Кернза, К. Кол'яра, М. Кремона, Р. Кросса, О. В. Кресіна, М. М. Микієвича, В. І. Муравйова, А. М. Москаленка, ЛА. Нашица, А. В. Омельченка, В. Ф. Опришка, П. Пескатора, П. Свободи, Ж.-Л. Сорона, К. В. Смирнової, Б. М. Топорніна, А. Татама, Р. Уолкера, Ю. С. Шемшученка та ін.

З досліджень науковців випливає, що принципи права ЄС згадуються в статтях установчих договорів та конкретизуються в практиці Суду ЄС. У своїй правозастосовчій діяльності, Суд ЄС сформулював низку основоположних юридичних принципів неписаного характеру і визначив їх як найвищі норми у системі права ЄС. [1]

Одними з головних основ на які спирався Суд, в процесі тлумачення, були загальні принципи права, спільні для правових порядків держав-членів; практику функціонування інститутів та інших органів ЄС, а також принципи і звичаї міжнародного права. Завдяки такій діяльності Суду, незабаром загальні принципи права були визнані та закріплені в установчих документах, що змінювали або доповнювали первинні договори. [2].

Як зазначає у своїх працях С.Ю. Кашкін, право ЄС має свою власну, притаманну лише йому сукупність принципів. Які з одного боку схожі з принципами інших правових систем, а з іншого мають своєрідну природу. У своїх працях, науковець за змістом, поділяє принципи права ЄС на 1) принципи, що визначають співвідношення правової системи ЄС з національними правовими системами держав, що входять у Союз; 2) принципи, що визначають співвідношення її з рештою світу; 3) принципи, що закріплюють основи устрою і функціонування ЄС; 4) принципи основні засади в рамках окремих сфер правового регулювання ЄС і т.д. [3]

Свою класифікацію принципів наводить британський учений В. Кернз, який вважає, що право ЄС включає в себе: 1) загальні принципи, які є спільними для правових порядків декількох держав-членів; 2) загальні принципи, які походять з природи права ЄС; 3) загальні принципи міжнародного права [4].

Також свою класифікацію наводить В.І. Муравйов, який поділяє принципи права на загальні та галузеві або спеціальні. Загальні принципи регулюють взаємовідносини між ЄС та державами – членами, визначають засади розподілу повноважень в ЄС, забезпечують захист

прав і свобод людини, закріплюють демократичний характер устрою ЄС, забезпечують виконання норм права ЄС, вимагають координації різних напрямів політики і діяльності ЄС. Галузеві або спеціальні застосовуються в окремих сферах діяльності ЄС. Наприклад, принцип сприяння рівності між чоловіком та жінкою, врахування потреб захисту прав споживачів, поваги до діяльності служб загальноекономічного значення.[5]

Огляд класифікацій принципів ЄС свідчить про відсутність, єдиних, загальноновизнаних критеріїв їх поділу на певні групи. Слід також враховувати, що система принципів права ЄС постійно доповнюється, змінюється та оновлюється. Так, суттєві зміни в перелік принципів права були внесені Лісабонським договором, після прийняття якого в установчих договорах Євросоюзу серед іншого, були закріплені такі принципи: рівності держав-членів перед Договорами; поваги національної індивідуальності держав-членів; лояльної співпраці; забезпечення узгодженості між різними напрямами політики; врахування потреб оточуючого середовища та ін. [6]

Отже, як бачимо, принципи права ЄС перебувають в постійній зміні та трансформуються, чи утворюються нові, залежно від еволюції самого Європейського Союзу. Тому, незважаючи на значний доробок вже дослідженого матеріалу, питання вивчення принципів права ЄС залишається актуальним. Оскільки Україна обрала шлях перебудови за європейським зразком, вона має враховувати принципи, на яких будується ЄС і його правова система. Важливо визначити ті принципи, які вже існують в правовій системі України та які необхідно до неї додати.

Список використаних джерел:

1. Энтин М. Л. Суд европейских сообществ: правовые формы обеспечения западно-европейской интеграции / М. Л. Энтин. – М.: Международные отношения, 1987. – 176 с.
2. Опришко В. Ф. Право Європейського Союзу. Загальна частина: [підручник] / В. Ф. Опришко, А. В. Омельченко, А. С. Фастовець. – К.: КНЕУ, 2002. – 458 с.
3. Право Европейского Союза [Текст] : учеб. для вузов / под ред. С. Ю. Кашкина. – М. : Юрайт : Высш. образование, 2010. – 1119 с.
4. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу / В. Кернз / [пер. з англ.]. – К.: Знання, 2003. – 381 с.
5. Муравйов В.І. Право Європейського Союзу [підручник] /В.І. Муравйов. – К.: вид. Юрінком Інтер, 2011.– 701 с.
6. Кашкин, С. Ю. Европейский Союз: основополагающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями [Текст] /С. Ю. Кашкин. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 698 с.

Карпетян О.Р.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Проблеми імплементації ювенальної юстиції в українське суспільство

У тезах досліджується актуальні питання щодо імплементації ювенальної юстиції в українське суспільство.

Для України поняття ювенальна юстиція є досить новим. А завдяки зусиллям окремих негативно настроєних громадян воно розглядається як посягання на батьківські права, традиції суспільства, моральні та релігійні цінності.

Наскільки викладено у Пекінських правилах, які включають мінімальні стандартні правила ООН, які стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх, зараз не є в наявності однієї моделі ювенальної юстиції. Вона здійснюється з рахуванням властивостей правової системи держави.

Хочу зазначити, що ювенальна юстиція має виховну функцію. Кримінальне судочинство має на меті виправлення особи, яка вчинила злочин та попередження нових злочинів. Дитина, що не досягла повноліття, яка вчинила неправомірне діяння це особа, яку ще можна перевиховати, якій варто дати новий шанс для пристосування до життя у суспільстві. Дуже часто виникають випадки, коли дитина, яка порушує закон, яка опинилася у складних життєвих обставинах. Мотивом цього, може бути відсутність батьківського піклування, сирітство або жорстоке поводження чи експлуатація з боку дорослих, безпритульність тощо. Ювенальна юстиція має постійно співпрацювати з соціальними службами, школами, сім'ями, недержавними організаціями, що опікуються неповнолітніми, а її значення та діяльність виходять за межі суто юридичних інститутів.

Сучасна ювенальна юстиція – це система державних та недержавних органів, які здійснюють:

- правосуддя щодо дітей, які вчинили правопорушення;
- профілактику та попередження правопорушень дітей;
- профілактику та попередження правопорушень проти дітей;
- захист прав дітей, які перебувають у складній життєвій ситуації[4].

Імплементація в національне законодавство нашої держави прав дитини, це насамперед – Конвенція про права дитини 1989 р. [2], яка зазначає загальні принципи. Одним із найважливіших документів слід вважати Європейську конвенцію про здійснення прав дітей 1996 р.[3] Саме цей документ узагальнив і деталізував перелік процедур, які повинні забезпечувати права дітей та їх дотримання. У відповідності до Конвенції про права дитини 1989 р. при ООН було створено Комітет з прав дитини, уповноважений аналізувати періодичні доповіді про дотримання положень Конвенції державами-учасницями. До того ж цей орган направляє на підставі доповідей, належні рекомендації державам, які зобов'язані їх враховувати. Національна правова система України, яка ратифікувала та імплементувала міжнародні нормативно-правові акти, розміщує головні стандарти прав дитини. Конституція України в ст. 52 [1] закріплює положення ст. 10 Міжнародного пакту про соціальні, економічні і культурні права та гарантує рівність всіх дітей без дискримінації.

Однак істотною проблемою залишається реалізація цих прав на практиці, особливо в умовах української дійсності. Адже реалізація міжнародно-правових зобов'язань передбачає відповідальність держави і можлива, лише якщо вона розуміє важливість консолідації зусиль

у сфері законотворчої діяльності (розробки відповідних юридичних норм і актів, а також готовності суспільства загалом до втілення на практиці системи захисту прав дітей, складовою якої є і система ювенальної юстиції). Практика доводить, що, наприклад, судова система не має можливості захищати права та інтереси дітей. Потрібно створювати саме ювенальні суди, а не доручати розглядати справу щодо неповнолітніх правопорушників суддям, які не завжди мають уявлення про світові стандарти в цій сфері, зокрема викладені в Конвенції про здійснення прав дітей. Потрібно створювати в структурі правоохоронних органів окремі підрозділи або навчати фахівців, які будуть досконально володіти питаннями, пов'язаними з реалізацією на практиці ювенальної юстиції. Потрібно створювати спеціальні курси для державних службовців, які безпосередньо займаються захистом прав дитини. На жаль, сьогодні держава виступає як каральний орган, а потрібно створювати всі умови для попередження злочинності серед молоді. Проблеми пов'язані із запровадженням, у національне законодавство відповідних процесуальних стандартів, закріпленням їх у Кримінальному, Цивільному процесуальному кодексах України тощо.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конвенція про права дитини: Ухвалена ГА ООН від 20 листопада 1989 р. Набула чинності для України 27 вересня 1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_021
3. Європейська конвенція про здійснення прав дітей: 25 січня 1996 р. Конвенцію ратифіковано із завою Законом N 69-V (69-16) від 03.08.2006, ВВР, 2006, N 41, ст.354. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_135?test=4/UMfPEGznhh5Y1.ZiEovU2ZHI46cs80msh8Ie6
4. Крестовська Н. Ювенальна юстиція: Чи варто її боятися [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://asyan.org/potre>

Кравченко А.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Окунів І.С., кандидат юридичних наук, доцент

Проблеми вдосконалення понятійно-категоріального апарату у сфері правового регулювання безпеки дорожнього руху

Оцінка стану понятійно-категоріального апарату у сфері безпеки дорожнього руху України та шляхи його вдосконалення.

Запозичення передового світового досвіду у сфері правового регулювання безпеки дорожнього руху спричиняє появу низки нових концепцій та практичних підходів. Однак, саме по собі таке запозичення за відсутності збалансованих теоретичних розробок вчених-юристів обумовлює виникнення проблем у даній сфері. Від нестачі термінологічної досконалості страждає рівень правового регулювання в цілому. Нововведення можуть суперечити чинним нормам права та державним стандартам безпеки у сфері дорожнього руху, що може спричинити створення аварійних ситуацій, порушення прав та законних інтересів інших осіб. Зазначене стосується і *понятійно-категоріального* апарату, оскільки коректні визначення термінів є запорукою ідентичного їх тлумачення та застосування різними суб'єктами.

Правові проблеми безпеки дорожнього руху були предметом дослідження як вітчизняних, так і іноземних вчених-правознавців О.О. Акулкіної, С.І. Будника, В.В. Головка, Д.В. Горбунова, Р.І. Денисова, А.Б. Дудаєва, О.О. Затолокіна, С.М. Зирянова, Н.І. Ісаєва, Д.А. Керімова, І.Ш. Кіляханова, В.А. Колокольцева, Ю.П. Луконіна, Л.В. Любимова, В.І. Майорова, О.С. Пивоварова, Ф.С. Разаренова, С.М. Чмирьова, А.П. Шергіна, Х.А. Юсупова, та ін.

Термінологічні неузгодженості майже не досліджуються у існуючих дослідженнях, оскільки тематика більшості із них присвячена аналізу:

- адміністративно-юрисдикційної діяльності контролюючих органів;
- взаємодії їх із учасниками дорожнього руху; та/або
- інфраструктурних особливостей організації дорожнього руху.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі прийняття (видання), тлумачення та правозастосування нормативних актів у сфері безпеки дорожнього руху.

Предметом дослідження є теоретико-правові засади *понятійно-категоріального* апарату у сфері правового регулювання безпеки дорожнього руху.

Метою дослідження є аналіз існуючого стану *понятійно-категоріального апарату* апарату у сфері безпеки дорожнього руху та вироблення на основі загальнотеоретичного аналізу пропозицій із вдосконалення правових категорій та нормативно-правових актів у цій сфері.

Дослідження у окресленій сфері пропонується здійснити у три етапи:

- аналіз характерних ознак існуючих термінів;
- обґрунтування недоліків існуючого термінологічного апарату;
- авторська інтерпретація розв'язання проблематики.

Наявний термінологічний масив у сфері правового регулювання безпеки дорожнього руху має типові ознаки. Найбільш значні за обсягом зміни Правил дорожнього руху (ПДР) у 2013 р. наочно продемонстрували такі характерні його ознаки: недосконалість та неповнота наявного

понятійного апарату; неузгодженість різноманітних норм між собою; взаємозалежність норм з різних нормативних документів тощо. Серед іншого, для нормативних документів у сфері правового регулювання безпеки дорожнього руху характерні такі системні недоліки:

1. Відсутність Закону України «Про нормативно-правовий акт» або іншого загальнообов'язкового документа, який би чітко встановлював офіційну ієрархію нормативно-правових актів за суб'єктом видання, спеціальністю сфери застосування, датою прийняття тощо та визначив би чіткі критерії для компетентних суб'єктів щодо пріоритетності застосування їх норм.

2. Відсутність у ПДР України та(або) інших документах визначення термінів «дорожній рух» та (або) «безпека дорожнього руху». У той же час, згадки вказаних термінів містяться у текстах численних нормативно-правових актах України (ПДР, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про дорожній рух» тощо), які безпосередньо стосуються прав та інтересів як учасників дорожнього руху, так і інших суб'єктів господарювання.

3. Визначення «учасника дорожнього руху» в ПДР України та(або) інших документах як особи, яка бере безпосередню участь у процесі руху на дорозі як пішохід, водій, пасажир, погонич тварин формально не охоплює такі елементи дорожнього руху як стоянка та(або) зупинка, що не дозволяє вважати таке визначення терміну достатнім.

4. ПДР України (абзац 2 п. 8.7) у вигляді умовного визначення допускає встановлення таблички білого кольору із нанесеною на ній стрілкою зеленого кольору на рівні червоного сигналу світлофора лише із вертикальним розташуванням сигналів. Таке нормативне врегулювання розміщення таблички не вбачається достатнім, оскільки: (а) не встановлює конкретну (квадратну) форму таблички білого кольору; та (б) не дозволяє використовувати вказаний механізм організації дорожнього руху при горизонтальному розміщенні сигналів світлофора.

5. ПДР України (абзац 3 п. "е" пункту 8.7.3 пункту 8.7) за наявності стрілки зеленого кольору на табличці, встановленій на рівні червоного сигналу світлофора з вертикальним розташуванням сигналів, дозволяє рух у зазначеному напрямку при ввімкненому червоному сигналі світлофора з крайньої правої смуги руху (або крайньої лівої смуги руху на дорогах з одностороннім рухом). При цьому, гіпотеза вказаної норми права неефективно врегулює ситуацію, коли проїзна частина має дві смуги для руху в одному напрямку: у такій ситуації при наближенні до світлофора одиночного транспортного засобу, який рухається прямо, він згідно з вимогами п. 11.5 ПДР України зобов'язаний займати крайню праву смугу для руху, якщо вона вільна. Така неузгодженість гіпотези норми права фактично нівелює прогресивну норму щодо підвищення пропускної здатності перехрестя. Це спричинено тим, що у вказаній ситуації одиночні транспортні засоби, які не можуть рухатися прямо на заборонний сигнал світлофора, вимушено створюють затримку у дорожньому русі: при вільній крайній лівій смузі вони зобов'язані знаходитися у крайній правій смузі.

6. Із точки зору оптимального детермінування визначення «дати дороги» значно краще сформульовано у ПДР Республіки Білорусь (п. 2.76): «надати дорогу (не мати переваги)» – у такому варіанті учасник дорожнього руху отримує більш повну інформацію про суть визначення, маючи змогу додатково асоціювати свої дії із смисловим синонімом (відсутністю власної переваги у русі).

Як вбачається із порівняльного аналізу, поняття та визначення і норми загальнообов'язкових правил поведінки учасників дорожнього руху потребують суттєвого вдосконалення. Це спричинено як недостатнім рівнем використання нормотворчої техніки, так і можливістю використання додаткових резервів щодо підвищення пропускної здатності на автомобільних шляхах, яке не потребує додаткових витрат.

Список використаних джерел:

1. Конвенція о дорожном движении от 08 ноября 1968 г. // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_041.

2. Закон України «Про дорожній рух» від 30 червня 1993 р. №3353-ХІІ // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.
3. Закон України «Про автомобільні дороги» від 08 вересня 2005 р. №2862-ІV // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2862-15>.
4. Закон України «Про автомобільний транспорт» від 05 квітня 2001 р. №2344-ІІІ // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Правила дорожнього руху» від 10 жовтня 2001 р. № 1306 // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>.
6. Указ Президента Республіки Беларусь от 28 ноября 2005 г. № 551 «О мерах по повышению безопасности дорожного движения» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pdd.by/pdd/ru/>.

Крічфалушій Н.В.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., доктор юридичних наук, професор, Герой України

Динаміка розвитку ідеї двопалатної системи парламенту в Україні

Досліджені закономірності та динаміка розвитку ідеї запровадження двопалатної системи парламенту в Україні, а також причини невдачі таких проектів.

Реалізація курсу на європейську інтеграцію України є невід'ємною частиною внутрішніх реформ, спрямованих на підвищення стану економіки, покращення рівня життя населення, розвитку демократії, становлення громадянського суспільства, забезпечення гарантій верховенства права, свободи слова, захисту прав і свобод людини, зміцнення національної безпеки. Тому поглиблення співробітництва з Європейським Союзом є важливим елементом зміцнення стабільності та безпеки як на Європейському континенті, так і в Україні. Важливим залишається питання про вдосконалення та реформування діяльності системи органів державної влади в Україні, в тому числі і законодавчої влади. Особливої гостроти та актуальності це питання набуває у контексті активного здійснення реформування в нашій країні. Перспективи еволюційного розвитку України неможливі без наближення законотворчого процесу України до норм і принципів, відповідно до яких здійснюється законотворчий процес в Європейському Союзі [13].

Однією з пропозицій, що обговорюються сьогодні є перехід до бікамералізму. Запровадження двопалатної структури парламенту в Україні не є новою ідеєю. Така структура пропонувалася в багатьох офіційних та неофіційних конституційних проектах. Тому метою дослідження є встановлення закономірностей та динаміки розвитку ідеї запровадження двопалатної системи парламенту в Україні [9, с. 36].

Із становленням незалежної Української держави у 1990 р. розпочалось формування Верховної Ради України (далі – ВРУ) на демократичних засадах [2, с 4]. Ідея про необхідність створення структури парламенту за принципами бікамералізму була представлена в українському політичному дискурсі впродовж усіх років незалежності. Перші проекти Конституції містили у собі два варіанти відповідних розділів, а саме: у тексті подавалася модель бікамерального парламенту, а у додатках – той самий розділ, але з унікамеральною структурою [6, с. 123-197]. Наявність альтернативи у такому принциповому питанні свідчить про його надзвичайну вагу, адже жодне інше питання у проектах Конституції не формулювалося за допомогою альтернатив.

У перших проектах Конституції України, безпосередню участь у підготовці яких брав відомий вітчизняний конституціоналіст Л.Юзьков, також пропонувалися два варіанти визначення структури ВРУ. Причому розробники проекту спирались як на об'єктивні потреби та реалії тогочасного конституційного і державно-правового розвитку України, так і на зарубіжну практику. Зокрема у проекті Конституції України, внесеному ВРУ на всенародне обговорення в редакції від 1 липня 1992 р., передбачалося, що законодавча влада в Україні належить Національним Зборам України, які діють у складі двох палат: Ради депутатів і Ради послів. В даному проекті передбачалося, що перша палата, до складу якої входять 350 депутатів, обирається терміном на 5 років по одномандатних виборчих округах з приблизно рівною кількістю виборців, а друга палата як орган територіального представництва обирається по одномандатних

округах терміном на 5 років на основі рівного представництва – по 5 послів від кожної області, АР Крим і м. Києва [11, с. 56].

Формування двопалатної організації ВРУ на початковому етапі становлення української державності розглядалося як реальна перспектива, а аргументи про неможливість реалізації такого проекту в умовах унітарної республіки – як прояв політичної спекуляції [4, с. 76]. Двопалатну побудову парламенту закріплював також більш пізній проект Конституції України в редакції від 27 травня 1993 р. Пропонувалося створити Всенародну Раду України з палатами – Державною Радою і Радою Територій [5, с. 146-147, 217].

Водночас варто згадати й проект Конституції України в редакції від 24 лютого 1996 р., який був схвалений Конституційною комісією 11 березня 1996 р. Розділ IV цього проекту мав назву «Національні Збори України», в якому було зафіксовано (ст.72), що Національні Збори складаються з двох постійно діючих палат: Палати депутатів і Сенату. Стосовно Верховної палати, то проектом передбачалось, що Сенат формується на основі рівного представництва від АР Крим, кожної області та м. Севастополя – два сенатори. Пропонувалось обирати сенаторів строком на чотири роки шляхом прямих виборів у багатомандатних округах. Текст даного проекту передбачав чіткий перелік повноважень обидвох палат парламенту.

Щоправда, у Конституції 1996 р. було втілено саме модель однопалатного парламенту. На думку численних юристів така модель найбільш точно відповідала політичним умовам і правовому розвитку цього періоду [11, с.56].

Запитання про «необхідність формування двопалатного парламенту в Україні» було одним з чотирьох питань, винесених на ініційований Л. Кучмою Всеукраїнський референдум, який відбувся 16 квітня 2000 р. На референдумі це запитання знайшло підтримку 81,68 % громадян, що взяли в ньому участь [8]. Результати референдуму були втілені в проекті змін до Конституції України, який 5 березня 2003 р був винесений Л. Кучмою на всенародне обговорення [3]. Проте ВРУ відмовилася імплементувати результати референдуму [9, с. 37]. Щодо ролі референдуму 2000 р., то варто згадати, що В.Журавський ще у 2001 р. писав про те, що референдум, на якому більшість громадян висловились за створення двопалатного парламенту, мав своїм наслідком те, що парламентська реформа в Україні після оголошення його результатів поступово перейшла в практичну площину. Значною мірою під впливом цієї події відбулась відчутна інтенсифікація як наукової, так і законодавчої діяльності щодо запровадження бікамералізму [11, с.56-57].

Двопалатність парламенту передбачав також проект змін до Конституції України, запропонований В. Ющенком наприкінці його каденції [10] та винесений на всенародне обговорення 25 серпня 2009 р. [12]. Поразка В. Ющенка на президентських виборах 2010 р. поставила хрест на реалізації і цього проекту [9, с. 38]

Аналізуючи невдачі проектів запровадження бікамеральної організації парламенту в Україні головною причиною варто назвати гострі змагання між інститутами президента та парламенту за владні повноваження. Парламент намагався в повному обсязі зберегти свої конституційні повноваження. Президенти через зміну парламентської структури намагалися їх збільшити. Внаслідок чого питання про структуру парламентської влади було витиснуте з поля наукового аналізу та перенесене в площину політичного конфлікту.

Один із найпоширеніших аргументів, який висували супротивники запровадження бікамералізму в Україні, полягав в тім, що двопалатні парламенти є атрибутом федеративної держави. Хоча подібний аргумент не можна визнати обґрунтованим. Дійсно, парламенти майже всіх федеративних держав є двопалатними, при цьому двопалатну структуру мають парламенти багатьох держав з унітарним устроєм: Єгипту, Ірландії, Італії, Нідерландів, Польщі, Румунії, Словенії, Франції, Чилі, Японії та ряду інших держав.

Ще одним аргументом проти запровадження бікамералізму було те, що перехід до двопалатної структури сприятиме встановленню авторитаризму, оскільки послабить парламентську владу та посилить президентську. Проте період президентства В. Януковича наочно продемон-

стрував, що однопалатний парламент не є серйозною перепорою для встановлення авторитарного режиму. Можна допустити, що саме бікамеральний парламент зможе стати такою перепорою, оскільки підкорення парламентської влади президентом стає у два рази проблемнішим.

На сьогодні найбільш важливим завданням, яке виникає в процесі обговорення пропозицій щодо конституційної реформи, полягає в поверненні дискусії з площини політичних змагань в площину наукового аналізу [9, с. 40].

Дійсно, запровадження верхньої палати парламенту є одним із найбільш дискусійних питань у суспільстві та середовищі політичної еліти України. Тому швидкий сценарій запровадження бікамералізму є можливим за умови прийняття нової Конституції України шляхом проведення референдуму чи схвалення її конститувантою [7, с.100].

Існують як позитивні, так і негативні моменти запровадження двопалатного парламенту. ВРУ перш за все повинна пройти шлях внутрішнього розвитку. А зміни структури парламенту повинні бути невід'ємною складовою загальної політичної реформи. Інакший підхід до вирішення окресленої проблеми призведе до загострення політичної ситуації та недовіри чи малоефективності нововведень [1, с. 191].

Список використаних джерел:

1. Доцільність формування двопалатного парламенту в Україні / І. Є. Словська // Право України. – 2011. – № 3. – С. 187-192.
2. Журавський В. С. Теоретичні та організаційно-правові проблеми становлення і розвитку українського парламентаризму : автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.01 / В. С. Журавський; наук. консультант О. Н. Ярмиш; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2001. – 36 с.
3. Закон України «Про внесення змін до Конституції України»: Проект: На всенародне обговорення. – К.: Преса України, 2003. – 80 с.
4. Конституція незалежної України : у 3 кн. / за заг. ред. С. П. Головатого. – К., 1997. – Кн. 1. Документи, коментарі, статті. – 398 с.
5. Конституція незалежної України : у 3 кн. / за заг. ред. С. П. Головатого. – К., 1997. – Кн. 2. – Ч. 1. Документи. Статті. – 268 с.
6. Конституція України. Проект. Винесений Верховною Радою України на всенародне обговорення (в редакції від 1 липня 1992 р.) // Конституція незалежної України: У 3 кн. / Під загальною ред. С. Головатого. – К.: Правнича фундація, 1995. – К. 1. – 379 с.
7. Мартинюк Р. Чи потрібен Україні двопалатний Парламент? // Підприємство, господарство і право. – 2008. – №8. – С. 99-102.
8. Про підсумки всеукраїнського референдуму 16 квітня 2000 року. Повідомлення Центральної виборчої комісії // Голос України. – 2000. – 25 квітня. – С. 1-3.
9. Проблема бікамералізму в контексті конституційної реформи в Україні / О.І. Романюк // Вісник Харківського національного університету ім.В.Н.Каразіна / Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. – Харків : Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 1964. – №1132. Серія. Питання політології. Вип.27. – 2014. – С.36-41 .
10. Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 31.03.2009 р. № 4290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://constituanta.blogspot.com/2012/01/2009_650.html
11. Структурна організація і діяльність парламенту: актуальні проблеми конституційного процесу в Україні / А. Яковлев // Юридична Україна. – 2013. – № 12. – С. 55-61.
12. Указ Президента України «Про винесення на всенародне обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 25 серпня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constituanta.blogspot.com/2012/01/2009.html>
13. Шаповалова В.В. «Адаптація досвіду європейського парламентаризму до українських реалій» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/25283>

Крічфалушій М.І.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Тенденції розвитку бікамеральних парламентів

Досліджується досвід функціонування двопалатних парламентів. Виділяються та розглядається приклади бікамералізму на теренах країн світу.

Бікамеральна модель парламенту переважно застосовується в демократичних і правових державах світу. На пострадянському просторі ряд держав також обрали для себе таку конструкцію парламенту, і в цілому в цьому немає нічого надзвичайного, хоча їхня діяльність викликає чималий інтерес серед дослідників парламентаризму.

Гене́за та мотиви зародження бікамеральних парламентів в європейських країнах в різні часи були різними. Двопалатні парламенти зустрічалися ще в античних державах (Народні збори і Рада чотирьохсот в Афінах, Народні збори і Сенат в Римі). Початок запровадження двопалатних парламентів бере свій початок із зародженням парламентаризму як явища. Перші представницькі установи з'явилися і діяли як двох-, трьох-, чотирьох- і п'ятикамерні парламенти до кінця XVIII ст. [6, с.17].

Кінець XIV сторіччя у Великій Британії запроваджується двопалатний парламент, який ґрунтується на суспільному факторі. Поруч з представництвом громадських та релігійних "сеньйорів", зосередженим у "палаті лордів", з'являється представництво громад (територіальних одиниць), яке репрезентувало народ та проводили свої сесії в ізольованій "палаті громад", в межах англійського двопалатного парламентаризму тодішній панівний клас, зберігав за собою багато функцій, наприклад право вето палати лордів. Зразок англійського двопалатного парламенту став найкращим ідеалом побудови законодавчої гілки влади. Всі основні закони європейських країн, за винятком конституцій Греції та Люксембургу впроваджували бікамеральний парламент [6, с.19].

Розквіт двопалатного парламентаризму Сполучених штатів Америки (далі – США) був зумовлений необхідністю збереження співдружності англійських колоній, Бенджамін Франклін вніс пропозицію про те що законодавчу владу будуть виконувати дві палати, однакові в правах – палата представників, основна функція якого представництво народу США, і сенат – представництво штатів. Двопалатний парламент США став зразком побудови парламенту для федеративних держав [6, с.27].

У післявоєнний період Другої світової війни від бікамерального парламенту відмовилися європейські держави як Данія, Бельгія, Норвегія, Швеція унітарною формою державного правління, але мотивом відмови від бікамерального парламенту не була причина його не ефективності, побутувала думка про те що бікамеральний парламент функціонував як «становий пережиток». В результаті розпаду Союзу Радянських Соціалістичних Республік ряд держав учасників після перебудови державного механізму зароджується двопалатна структура законодавчого органу влади (Польща, Румунія, Білорусь, Росія). Остання третина XX століття характеризується динамікою збільшення держав із двопалатними парламентами. Близько двадцяти держав знаходять в стані обговорення та запровадження бікамерального парламенту [7 с.168].

Конституція Білорусії закріплює двопалатний парламент – Палата представників та Рада Республіки. Коло повноваження білоруського парламенту було збільшено при впровадженні двопалатної системи, парламент отримав можливість контролювати державні інститути та

виконавчу владу, представники виконавчої влади регулярно звітують про свою роботу перед парламентом, утворювання спеціальних комісій щодо діяльності посадових осіб, право призначати голову Національного банку, Державного контролю, Генерального прокурора також належить парламенту [2, с.58].

Україна за період своєї незалежності намагалася започаткувати двопалатний парламент. Можливість встановлення бікамеральної системи пропонувалася ще в проєкті Конституції України 1995 (далі – КУ), а саме: у тексті подавалася модель бікамерального парламенту, а у додатках – той самий розділ, але з унікамеральною структурою. Проєкт КУ в редакції від 24 лютого 1996 р., який був схвалений Конституційною комісією 11 березня 1996 р. Розділ IV цього проєкту мав назву «Національні Збори України», в якому було зафіксовано (ст.72), що Національні Збори складаються з двох постійно діючих палат: Палати депутатів і Сенату [1].

16 квітня 2000 року Верховна рада України (далі – ВРУ) винесла на всенародне обговорення конституційні зміни, які зачипали питання переходу до двопалатності ВРУ, про те незважаючи на ствердну позицію з цього питання, цього не відбулося хоча рішення про не законність чи фальсифікацію референдуму не було оприлюднено.

Ще однією спробою запровадження бікамерального парламенту в 2009 році був проєкт конституції В. Ющенко, але нажалі і ця спроба не реалізувалася в життя, змагання за перерозподіл влади та зосередження її в одних руках не дало можливості утвердженню цього проєкту.

Україна як молода держава на шляху свого розвитку повинна реалізувати себе, а конституційні зміни невід’ємний атрибут демократичної держави.

Виокремлення ключових моментів в функціонування світових парламентів які зараз функціонують в провідних країнах, є важливим для аналізу становлення і розвитку парламентаризму в Україні для використання позитивного досвіду світового парламентаризму.

Як показує світова практика, держави в який діють бікамеральні парламенти процвітають, тому очевидних причин для відмови переходу ВРУ до бікамералізму немає.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Проєкт. Винесений Верховною Радою України на всенародне обговорення (в редакції від 1 липня 1992 р.) // Конституція незалежної України: У 3 кн. / Під загальною ред. С. Головатого. – К.: Правнича фундація, 1995. – К. 1. – С. 123-197.
2. Баликіна, Л. І. Застосування моделі парламентаризму в Україні та Республіці Білорусь: компаративний аналіз [Текст] / Л. І. Баликіна // Університетські наукові записки = University Scientific Notes : Часоп. Хмельницьк. ун-ту упр. та права. – 2013. – № 1. – С. 58-64.
3. Валевський О. Світовий досвід бікамералізму в контексті ідеї створення двопалатного парламенту в реалізації реформи // Вісник Національної Академії державного управління при Президенті України. – К., 2008. – № 3. – С. 190-201.
4. Конончук С. Г. Практика бікамералізму в унітарних державах (порівняльний аналіз) / С. Конончук, О. Валевський, О. Ярош. – К.: Агентство «Україна», 2008. – 112 с.
5. Мартинюк Р. Чи потрібен Україні двопалатний Парламент? // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 8. – С. 99-102
6. Озерова К.І. Роль парламенту в деяких країнах Європейського союзу з парламентською формою правління// Актуальні питання сучасної 28 науки і права: збірник матеріалів науково – практичної конференції студентів (24 квітня 2010 року, м.Суми)/ Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. – Суми: Університетська книга, 2010. – с.110.
7. Федосов П.А. Двухпалатные парламенты: европейский и отечественный опыт (I) // Полис. – 2001. – № 1. – С. 168-179.

Кузьменко В.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Інституційне забезпечення парламентаризму в Україні (теоретичні та практичні аспекти)

У тезах розглядаються окремі аспекти парламентаризму в Україні.

При розвитку сучасного стану парламентаризму велике значення мають історичні основи становлення та розвитку Українського парламенту.

Проте Українському парламентаризму властиві певні особливості. Все це обумовлено особливостями процесу державотворчості та зміною соціально-економічних процесів [1, с.87].

Верховна Рада України успадкувала конституційно-правові функції та правовий статус Верховної Ради Української РСР, обраної у 1990 р. Після того, як була проголошена незалежність України, в нашій країні відбувалася зміна назви вищого представницького органу. Парламент України успадкував від Верховної Ради Української РСР функції, що значно перевищували функції парламентів демократичних країн. Заборона діяльності Комуністичної партії України у серпні 1991 р. та ліквідація вертикалі партійних органів, які відіграли ключову роль в системі влади радянського періоду, фактично означала перехід усієї повноти влади до Верховної Ради. У Парламенті концентрувалися як законодавчі функції, так і значною мірою виконавчі, контрольні та розпорядчі. Значним був вплив Верховної Ради на формування та діяльність Уряду [2, с.78].

Окрім цього, при формуванні законодавчого поля в Українській державі парламент визначив обсяг прав інших інститутів та органів державної влади. Все це призвело до того, що Верховна Рада стала найвпливовішим владним інститутом влади в Україні, з рудиментами старої системи і складом «радянської еліти».

У реаліях сьогодення склад Верховної Ради України в цілому відповідає міжнародним стандартам і є спроби будувати його за принципами аполітизму та функціональності, хоча і далекий від народу в реаліях буття, потреб суспільства.

Політичний принцип організації передбачає утворення на засадах партійної приналежності депутатських фракцій (груп), міжфракційних об'єднань, коаліцій на засадах політичної та ідеологічної сумісності, з яких утворюються парламентські більшість та опозиція. Функціональний - передбачає утворення відповідних до основних функцій Парламенту депутатських комітетів (і підкомітетів), робочих груп, тимчасових спеціальних і слідчих комісій; перелік цих парламентських органів не є універсальним і постійним – він залежить від пріоритетів і проблем державної політики, напрямів та обсягів законотворчої діяльності, професійних якостей та амбіцій політичних і фракційних лідерів, інших чинників [3].

Роботу Парламенту та виконання його парламентських функцій забезпечують його допоміжні наукові установи, парламентські ЗМІ; Апарат Верховної Ради.

У лютому 2010 року після президентських виборів структура Верховної Ради за функціональним принципом фактично не змінилася. Проте, була змінена докорінним чином у політичному змісті, у дуже стислі терміни та в інтересах пропрезидентської більшості, що має ознаки, які повинні підпадати під дію Кримінально кодексу.

9 березня Парламент ухвалив Закон «Про внесення змін до Закону України «Про регламент Верховної Ради України», дозволивши формування парламентської коаліції не лише

фракціями (як це було у ВР – V та у ВР VI до березня 2010 р.), але й окремими депутатами. Вже 10 березня Закон був підписаний Президентом, а 11 березня в Парламенті було утворено коаліцію «Стабільність і реформи». До складу якої увійшли фракції Партії регіонів, КПУ і Блоку Литвина (227 депутатів) та окремі депутати, які раніше належали до фракцій БЮТ і НУНС [4, с.97].

6 квітня Конституційний Суд незаконно, з нашої точки зору, підтвердивши правомочність формування коаліції, надав їй тим самим юридичної легітимності. Показовими стали дві обставини, а саме прийняття Рішення Конституційного Суду. Перше – зазначене Рішення суперечило Рішенню самого Конституційного Суду від 17 вересня 2008 р., яким встановлювалося, що «до складу коаліції депутатських фракцій можуть увійти лише ті народні депутати, які є у складі депутатських фракцій, що сформували коаліцію». Друге – зміст рішення Суду був відомий державним високо посадовцям і функціонерам Партії регіонів до його офіційного оголошення. Зазначені обставини дали підстави для сумнівів у неупередженості Конституційного Суду і припущень, що він перебуває під впливом нової президентської адміністрації, отже – не може бути безстороннім арбітром у відносинах, зокрема парламентської більшості та опозиції [5].

Коментуючи Рішення Суду експерти Центру Разумкова зазначили, що Конституційним Судом фактично було легітимізовано можливість змінити діаметральну позицію окремих народних депутатів у координатах «опозиція – влада», незалежно від політичних сил, за списками яких вони були обрані. Це нівелювало політичну волю громадян, яку вони висловлювали на виборах шляхом підтримки політичних партій (блоків), їх передвиборчих програм. Тобто був девальвований принцип здійснення важелів влади народом через органи державної важелів влади гарантований статтею 5 Конституції та громадян на участь в управлінні державними справами.

Рішення Конституційного Суду практично стало стимулом для подальшого поширення політичної корупції в Парламенті. Воно засвідчує також, що в Україні немає інститутів, здатних гарантувати дотримання Конституції України самими органами важелів влади, гарантувати права і свободи громадян.

Подальші події у Парламенті та наступні рішення Конституційного Суду підтвердили наведені висновки. З формуванням коаліції «Стабільність і реформи», парламентська опозиція була фактично позбавлена права голосу, її пропозиції і зауваження переважно не бралися до уваги.

Набула поширення практика відвертого порушення процедур розгляду законопроектів та ухвалення законів. Голосування парламентської більшості відбувалося за помахом руки одного з депутатів фракції Партії регіонів, майже автоматично, найчастіше – без належного обговорення і врахування не лише альтернативних точок зору, але й фахових висновків Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради.

Усе це в поєднанні призвело до поступового перетворення Парламенту в інститут схвалення та законодавчого оформлення рішень Президента та Уряду. Логічним завершенням цього процесу стала злочинна, на наш погляд, фактична згода Верховної Ради з Рішенням Конституційного Суду від 8 вересня 2010 р., яким, як зазначалося вище, скасовувалася конституційна реформа 2004 р., країна поверталася до президентсько-парламентського державного устрою, де Президент набув повноважень, які не надавалися йому виборцями, а Парламент – позбувся частини своїх повноважень. У кінцевому підсумку, Парламент, фактично, втратив незалежність у системі розподілу влади та потрапив під контроль Президента, ставши одним з елементів президентської «вертикалі влади».

Список використаних джерел:

1. Євграфов П.Б. Конституція України: коментар зміни (2004-2012). Теоретичні та практичні аспекти.: наук. практ. посіб. – К.: Правова єдність. 2012. – 204 с.

2. Кислий П. Розвиток парламентаризму в Україні. – Верховна Рада України дванадцятого скликання. – К., 2012. – 98 с.
3. Кресіна І.О. Парламентські вибори в Україні: правові та політичні проблеми / І.О. Красіна, Є.В. Перегуда : інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2013. – 366 с.
4. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посіб. – К. Юрінком Інтер, 2012. – 336 с.
5. Колодій А.М. Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник / – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 464 с.

Кучеренко О.Є.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Теоретичні аспекти конституційних принципів соціальної держави, їх втілення в сучасних демократичних державах

У тезах розглянуті окремі аспекти втілення конституційних принципів соціальної держави у країнах демократії.

Досліджуючи дану проблему, досить цікавою видається позиція Ш. Манфреде щодо самого визначення соціальної держави. Зокрема, він вважає, що соціальною державою є держава, яка не тільки прагне до соціальної безпеки, але й до соціальної справедливості, суспільної інтеграції та можливості розкриття особистості. Він вважає, особистісне розкриття громадян – така має бути ціль соціальної держави, під якою можна підсумовувати всі інші цілі, – кінець кінцем у першу чергу є не справою соціально-державної системи послуг, а плодом готовності і здатності людей та їх суспільних спільнот, передусім, сім'ї та підприємств, проявляти ініціативу, докладати зусилля і приносити результати. Заради цієї мети соціальна держава повинна звертати увагу на принципи солідарності та субсидіарності [1].

Якщо солідарність є тією чеснотою. Яка робить людину готовою і здатною постійно йти до цілі суспільного блага, то тоді вирішення робочого питання, пенсійне, медичне страхування, страхування від нещасних випадків та по безробіттю, компенсація збитків жертвам війни та їх сім'ям і соціальна допомога для захисту від злиденного життя були солідарним обов'язком. Принцип солідарності вимагає також солідарності з платниками вкладів та з їх сім'ями, які зі своїми дітьми забезпечують договір поколінь у плані пенсійного накопичення. Якщо зміни устрою населення є елементарною загрозою для соціально-державної системи послуг і якщо потрібно уникнути конфлікту поколінь, то солідарність з майбутніми поколіннями належить до головних умов стабільності держави.

Також, соціальна держава завжди маж поряд з принципом солідарності брати до уваги і принципи субсидіарності. Це є той принцип, який вимагає від держави або якоїсь іншої великої спільноти брати на себе тільки ті завдання, які не можуть самостійно вирішити окремі громадяни або менші спільноти. Водночас, цей принцип заповідає державі або великим спільнотам перед взяттям на себе завдань шукати шляхів, як у такий спосіб можна зміцнити платіжну готовність нижчих спільнот і окремих громадян, щоб вони все ж могли самостійно вирішувати питання, які є предметом обговорення.

Соціальна держава, яка у своїй системі послуг орієнтується на принципи солідарності та субсидіарності, знаходиться на найкращому шляху до реалізації загального блага. Всезагальне благо є вирішальним критерієм законності соціальної держави. Систематизоване узгодження означає, що соціальні послуги держави максимальним чином повинні орієнтуватись на основні цінності суспільного ладу, тобто на захист людської гідності, на свободу особистості і моральну відповідальності перед самим собою, а разом з цим орієнтуватись, відповідно, і на соціальну ринкову економіку [1].

Цілком зрозуміло, що на сьогоднішній день виділяють три моделі сучасної соціальної держави. Позитивна держава, наприклад, США, у якій є найменший ступінь невтручання дер-

жави в економіку і соціальне забезпечення, орієнтоване на дотримання індивідуалізму та захист корпоративних інтересів – соціальна політика виступає як засіб контролю.

Власне соціальна держава, наприклад, Великобританія, у якій забезпечується гарантований мінімальний рівень життя і рівність стартових можливостей – соціальна політика як засіб забезпечення повної зайнятості.

Держава добробуту, у якій забезпечується гарантований мінімальний рівень життя та встановлюється максимальний рівень доходів, зменшується різниця в зарплаті, гарантується повна зайнятість – соціальна політика держави як засіб забезпечення рівності кооперації та солідарності [2, с.139].

Що стосується конституцій окремих держав, то наприклад, в Конституції США 1791 р. Конституцію доповнив «Білль про права» (поправки 1-10), який гарантує демократичні права та свободи людини. Аналіз змісту Конституції США дає можливість виокремити принципи, що визначають політичних устрій і систему державної влади США: верховенство влади народу і закону; гарантії прав і свобод людини; поділ влади, система заборон і противаг.

За Конституцією США президент не наділений у чіткій формі правом законодавчої ініціативи, проте в післявоєнний період його законодавча роль значно посилилася. До обов'язків президента увійшли розробка і внесення проекту федерального бюджету на розгляд Конгресом. Розробку проекту бюджету здійснює адміністративно-бюджетне управління.

Звернення президента до Конгресу з бюджетним посланням транслюється на всю країну і виконує важливу роль у формуванні підтримки виборцями президентської програми і здійснення тиску на Конгрес знизу. Цю тактику успішно використовував Р.Рейган на початку 80-х років, коли швидко домогся затвердження Конгресом своєї новаторської на ті часи програми, що одержала назву «рейганоміка». Ця програма, спрямована серед іншого на значне скорочення соціальних програм федерального уряду, тобто на звуження влади згадуваних «потрійних союзів» у внутрішньополітичній сфері, не могла не викликати сильної протидії з їх боку.

Компетенцію Конгресу США встановлено Конституцією, що вони можуть бути представлені дещо спрощеною схемою: 1) прийняття законодавства; 2) бюджет і фінанси; 3) формування апарату виконавчої і судової влади; 4) контроль за діяльністю урядового апарату [3].

Що стосується Німеччини, то Конституція 1949 р. визначила Німеччину як демократичну і соціальну федеральну державу. Соціальні права закріплюються і самим фактом проголошення ФРН соціальною державою. Демократичний характер держави ФРН розглядається Основним законом в єдності з його соціальним і правовим змістом. Соціальна держава розуміється при цьому як держава, що здійснює політику соціальної справедливості, ослаблення соціальної нерівності, захищаючи соціально-економічні права громадян у тому розумінні, як їх проголошено у Загальній декларації прав людини: «Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування, який необхідний для підтримання свого здоров'я і добробуту, а також своєї сім'ї, і право на забезпечення у разі безробіття, хвороби, інвалідності».

Можливість здійснення цих прав, що здавалася недосяжним післявоєнним ідеалом, забезпечується нині у ФРН високим рівнем економічного розвитку, який дає змогу 50% бюджету країни витрачати на стимулювання економіки та соціальне забезпечення, підвищення життєвого рівня своїх громадян.

Представники різних парламентських інтересів особливо інтенсивно працюють у тих комітетах, де вирішуються найважливіші економічні та соціальні питання. Уряд згідно зі ст. 53 Конституції ФРН, зобов'язаний інформувати бундестаг про свої поточні справи, включаючи питання соціально-економічного становища країни, оборони і зовнішньої політики [4].

Британська конституція має комбіновану, несистематизовану форму. Вона складається з двох частин – писаної і неписаної. До писаної частини належать присуди – прецеденти, що мають своїм предметом питання того ж конституційного характеру. Хоча, присуди об'єктивно є писаними, тобто зафіксованими на папері, проте доктрина відносить їх до неписаної час-

тини права. Присуди утворюють систему «загального права»; вони стосуються головним чином прав і свобод, а також відносин між різними державними органами. Конституція Великобританії належить до гнучких, тобто змінюваних і з дотриманням звичайної процедури в парламенті або в умовах звичайного судочинства. З характеру конституції впливає і те, що праці учених-юристів визначаються джерелом конституційного права, оскільки вони містять необхідні узагальнення, аналіз писаних і неписаних норм конституції. Джерела Конституції у Великобританії, проте, поступова еволюціонують: помітно слабшає роль прецедентного права, казуїстичний партикуляризм якого перешкоджає створенню одноманітних правових норм. Водночас така перевага судових прецедентів, як гнучкість, пояснює зацікавленість правлячих кіл у збереженні загального права [5].

Список використаних джерел:

1. Манфред Ш. Соціальна держава: принципи, межі – можливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://sd.net.ua/2010/02./19./uauhauz socialna derzhava.html](http://sd.net.ua/2010/02./19./uauhauz%20socialna%20derzhava.html).
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. [Текст] : підручник. / О.Ф. Скакун. – Пер. з рос. – Харків: Консум, 2009. – 656 с.
3. Конституційне право зарубіжних країн. Навч. посіб. / В.М. Бесчасний, О.В. Філонов, В.М. Суботін, О.М. Пашков; За ред. В.М. Бесчасного. – К.: Знання, 2008. – 467 с.
4. Регулювання конституційних відносин у Німеччині. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://pidruchuiki.ws/11200611/pravo/Konstitusiyne regulyuvannya vidnosinniwechchsns#428](http://pidruchuiki.ws/11200611/pravo/Konstitusiyne%20regulyuvannya%20vidnosin%20v%20Nimechchyni#428).
5. Конституційні правовідносини у Великобританії: джерела, зміст, принципи регулювання – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://pidruchnikiws/19650323/pravo/Konstitusiyne pravovidnosins Velikobritaniyidzhereldzmistprintsipiregulyuvannya#505](http://pidruchnikiws/19650323/pravo/Konstitusiyne%20regulyuvannya%20vidnosin%20v%20Velikobritanii#505).

Легкий В.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Нормативно-правові аспекти забезпечення інституту парламентаризму

У тезах розглядаються окремі аспекти нормативно-правового забезпечення інституту парламентаризму.

Основним джерелом нормативно-правового забезпечення інституту парламентаризму є Конституція України. Це єдиний нормативно-правовий акт найвищої юридичної сили, який є Основним Законом суспільства і держави, регулює найважливіші суспільні відносини, містить норми прямої дії, має особливий порядок прийняття, внесення до нього змін і доповнень та його захисту, гарантування. Конституція України як основне джерело конституційного права України має ряд характерних ознак.

По-перше, Конституція України за своєю сутністю є Основним Законом (*lex fundamentalis*), що виражає волю Українського народу і політику держави; по-друге, за замістом Конституція має вищу юридичну силу; по-третє, норми Конституції є нормами прямої дії; по-четверте, Конституція приймається і вводиться в дію відповідно до передбаченої законом спеціальної процедури. Спеціальна процедура передбачена і щодо внесення змін і доповнень до Конституції України. По-п'яте, чине законодавство передбачає спеціальний механізм правового захисту, гарантування Конституції [1].

Іншим важливим джерелом конституційного права України, що має найвищу юридичну силу, є акти всеукраїнського референдуму. Для актів референдумів як джерел права властиві такі ознаки: за своєю сутністю вони виражають насамперед волю Українського народу та територіальних громад або сприяють її вираженню; за змістом акти референдумів мають загальнообов'язковий характер для всіх суб'єктів референдумів; акти референдумів об'єктивізують конституційно-правові норми, а також норми інших публічних галузей права – інформаційного, фінансового тощо; акти референдумів, що видаються або санкціонуються під час ініціювання, призначення та проголошення, організації та проведення, об'єктивізації рішень референдумів мають системний характер і утворюють систему актів референдумів [2, с.45].

У системі джерел акти всеукраїнського референдуму представлені рішеннями всеукраїнських референдумів 1 грудня 1991 р. і 16 квітня 2000 р. Якщо перший акт всеукраїнського референдуму був вдало реалізованим і надав вищої юридичної сили історичному Акту проголошення незалежності України, то рішення всеукраїнського референдуму 16 квітня 2000 р. так і залишається нереалізованим, що вказує на слабкість механізму правового захисту катів всеукраїнського референдуму.

Основним видом джерел конституційного права України є закони України. Це нормативно-правові акти, що приймаються за особливою процедурою, мають найвищу юридичну силу щодо інших джерел конституційного права, за винятком Конституції та відповідних актів всеукраїнського референдуму і регулюють найбільш важливі комплекси суспільних відносин у сфері конституційного права [3, с.87].

Отже, закони традиційно займають пріоритетні позиції у системі джерел конституційного права. Конституція України у ст. 92 передбачає коло питань, що визначаються (права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; громадянство; правосуб'єктність громадян; статус іноземців та осіб без громадянства; права корінних народів і

національних меншин; порядок застосування мов та ін.) і встановлюються (Державний бюджет і бюджетна система України; система оподаткування, податки і збори; порядок використання і захисту державних символів; державні свята та ін.) виключно законами України [4, с.78].

Законодавчі акти відрізняються за своєю сутністю і змістом. У теорії конституційного права прийнято виділяти конституційні закони, органічні закони, звичайні закони та інші, особливі різновиди законів. У сучасній науці конституційного права сформулювалася думка, що конституційні закони: а) законодавчі акти, що вносять зміни і доповнення до Конституції; б) закони, прийняття яких прямо передбачене нормами Конституції.

Щодо органічних законів, то проблема визначення їх суті та змісту, як джерел конституційного права, перебуває у теоретичній площині, оскільки Конституція не передбачає необхідності їх прийняття, а чинне законодавство України не містить положень про органічні закони.

Звичайні закони за своїм змістом регулюють поточні конституційно-правові питання, що є предметом конституційного права і приймаються за тією ж законодавчою процедурою. Але якщо прийняття конституційного закону, як правило, передбачає кваліфіковане голосування (2/3 голосів від конституційного складу Верховної Ради України), то звичайний закон приймається простою більшістю.

Так, основними законами в сфері нормативного забезпечення парламентаризму є:

- Закон України «Про статус народного депутата України»;
- Закон України «Про Регламент Верховної Ради України»;
- Закон України «Про комітети Верховної Ради України»;
- Закон України «Про звернення громадян»;
- Закон України «Про інформацію»;
- Закон України «Про доступ до публічної інформації»;
- Закон України «Про державну службу»;
- Закон України «Про основи запобігання та протидії корупції» тощо.

Наступним видом законодавчих джерел є регламенти, тобто кодифіковані нормативно-правові акти, що визначають порядок роботи і відповідні процесуальні форми діяльності окремих суб'єктів конституційної правотворчості в Україні (Регламент Конституційного Суду України). За умови реалізації в майбутньому ст. 82 Конституції, до законодавчих джерел може бути віднесені і Регламент Ради України, який на сьогодні залишається підзаконним джерелом конституційного права [1, с.48].

Також не можна не зазначити Постанови та Розпорядження Верховної Ради України, зокрема:

- Положення про помічника-консультанта народного депутата України;
- Розпорядження Голови ВР про Апарат Верховної Ради України;
- Розпорядження Голови ВР про порядок роботи з проектами законів, постанов, інших актів Верховної Ради України;
- Розпорядження Голови ВР про порядок роботи з документами у Верховній Раді України.

До законодавчих джерел належать чинні міжнародні договори України. Відповідно до ч.1 ст. 9 Конституції чинні договори є частиною національного законодавства виключно за умови надання згоди на їх обов'язковість Верховною Радою України.

Список використаних джерел:

1. Боднюк С. Парламентаризм як основа демократії – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusuzuka.com/30NIEK2011/Politoligia/396049.doc.htm>.
2. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посіб.: Юрінком Інтер, 2012. – 336 с.
3. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. – 2-ге вид. змін. і доп. / І.О. Кресіна, відп. ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 544 с.
4. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник

/ – К. Юрінком Інтер, 2013. – 464 с.

Літвінов О.А.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Аналіз норм законодавства, яким врегульовано відносини оренди державного майна

Надано оцінку законодавчому закріпленню передачі державного майна в суборенду.

Як визначено статтею 2 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» від 10.04.1992 № 2269-ХІІ, орендою є засноване на договорі строкове платне користування майном, необхідним орендареві для здійснення підприємницької та іншої діяльності.

При цьому, державну політику у сфері оренди державного майна здійснюють: Кабінет Міністрів України, а також Фонд державного майна України, його регіональні відділення та представництва.

Відносини щодо оренди державного майна, майна, що належить Автономній Республіці Крим або перебуває у комунальній власності, регулюються договором оренди, зазначеним Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Укладений сторонами договір оренди в частині істотних умов повинен відповідати типовому договору оренди відповідного майна. Типові договори оренди державного майна розробляє і затверджує Фонд державного майна України. Типовим договором оренди державного майна передбачене право орендаря здавати майно в суборенду, проте виключно за згодою орендодавця.

А тому, у випадку відсутності згоди орендодавця, переслідуючи мету передати державне майно в суборенду та приховати відповідні відносини, орендарі такого майна укладають із третіми особами договори про надання послуг.

Проте, за змістом зазначені договори є договорами оренди, що підтверджується наступним.

Згідно із приписами частини першої статті 901 Цивільного кодексу України за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором.

Водночас, частиною першою статті 759 Цивільного кодексу України передбачено, що за договором найму (оренди) наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний строк.

За статтею 760 Цивільного кодексу України предметом договору найму може бути річ, яка визначена індивідуальними ознаками і яка зберігає свій первісний вигляд при неодноразовому використанні (неспоживна річ), а також майнові права.

Таким чином, від договору про надання послуг договір оренди відрізняється тим, що предметом останнього є споживна річ, а предметом договору про надання послуг є послуга, яка споживається у процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності. Якщо ж сторони оформлюють договором про надання послуг відносини оренди, слід застосувати положення про удаваний правочин.

Також, зі змісту приписів цивільного законодавства вбачається, що оскільки при вчиненні удаваного правочину настання його мети приховати інший правочин, бажають досягти обидві сторони, то до відносин цих сторін застосовуються правила того правочину, якому відповідає внутрішня воля сторін і який вони насправді вчинили.

Відтак, договори про надання послуг, предметом яких є надання доступу до користування державним майном, є удаваними правочинами, оскільки за своєю суттю є договорами оренди майна, виходячи з того, що основною ознакою спірних договорів є користування майном за плату, а не отримання послуг.

Відповідно до частини першої статті 235 Цивільного кодексу України удаваним є правочин, який вчинено сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили. За удаваним правочином сторони умисно оформляють один правочин, але між ними насправді встановлюються інші правовідносини. За удаваним правочином права та обов'язки сторін виникають, але не ті, що впливають зі змісту правочину.

Згідно із частиною другою статті 235 Цивільного кодексу України, якщо буде встановлено, що правочин був вчинений сторонами для приховування іншого правочину, який вони насправді вчинили, відносини сторін регулюються правилами щодо правочину, який сторони насправді вчинили.

Частинами першою та другою статті 651 Цивільного кодексу України встановлено, що зміна або розірвання договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом. Договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом.

Відповідно до частини четвертої статті 291 Господарського кодексу України правові наслідки припинення договору оренди визначаються відповідно до умов регулювання договору найму Цивільним кодексом України.

Згідно зі статтею 785 Цивільного кодексу України у разі припинення договору найму наймач зобов'язаний негайно повернути наймодавцеві річ у стані, в якому вона була одержана, з урахуванням нормального зносу, або у стані, який було обумовлено в договорі.

З урахуванням вищенаведених вимог законодавства, вбачається висновок, що за наявності порушень умов договору оренди державного майна такий договір підлягає розірванню за рішенням суду, крім того за наслідками його припинення орендар зобов'язаний негайно повернути орендоване державне нерухоме майно відповідному регіональному відділенню Фонду державного майна України.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356
3. Про оренду державного та комунального майна. Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – Ст. 416
4. Сайт Фонду державного майна України. Режим доступу: www.spfu.gov.ua

Магдич Н.П.

студентка 4-го курсу юридичного факультету
ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Панова І.Ю., кандидат юридичних наук, доцент

Теорії виникнення держави: різноманітні підходи

У роботі висвітлені різні теорії виникнення держави. Розглянуті причини плюралізму думок щодо виникнення держави.

При вивченні питання виникнення держави, можна зустріти безліч теорій щодо її походження, які виникали у процесі еволюції вчення про державу. Сьогодні таких теорій налічується більше чотирнадцяти. Це свого роду є проблемою при вивченні даної теми, адже не зрозуміло до кінця, яка з теорій є правильною, обґрунтованою, яка містить вичерпний перелік підстав, що дійсно спричинили державотворення у минулому і дало поштовх до подальшого розвитку держави.

Проблематика усіх теорій виникнення держави перш за все виникає з того, що кожна теорія була висвітлена в певний «свій» історичний період. Відповідно, самі мислителі при обґрунтуванні своїх теорій використовували той багаж знань, переконань та вірувань, які відповідали тій чи іншій історичній епосі, своїй професії та оперували в межах тільки тої частини території на якій проживали, не враховуючи у своїх працях інші місцевості та події у інших племенах, народах тощо.

Також слід звернути увагу і на той факт, що мислителі спиралися в основному на філософські ідеї того часу та на ідеологію суспільства в якому жили.

Можна погодитися з думкою М.В. Кравчука який поділяє теорії виникнення держави на основні (класичні), неосновні та сучасні [1, с. 29].

До основних (класичних) теорій відносять теологічну, патріархальну, договірну, психологічну, теорію насильства та соціально-економічну теорію.

Теологічна теорія висвітлює виникнення держави в образі дару божого людям. Представниками цієї теорії були Августин Аврелій та Фома Аквінський. Ця теорія має міфологічне підґрунтя та пояснює походження Стародавніх держав – Єгипту, Вавилону, Рима, Греції, Китаю тощо [2, с. 24].

Представниками патріархальної теорії були Арістотель та Платон. Вони вважали, що держава виникає з сім'ї, сім'я з розвитком переходить у рід, рід – у плем'я, плем'я – в об'єднання племен. Влада належить батьку (старійшині роду), яка є абсолютною та поширюється на всіх членів об'єднаних племен.

Договірна теорія сформувалася у XVII–XVIII ст., її представниками були: Дж. Локк Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс, Ж–Ж. Руссо та ін. Вона ґрунтується на положенні про державу, що виникла на підставі суспільного договору. Таким чином, суспільство добровільно визнало певну організацію влади, підкорилося йому задля миру, власної безпеки, охорони приватної власності тощо.

Наприкінці 1930-х рр. XIX ст. сформувалася система поглядів, що пояснює процес виникнення держави як результат формування людської психіки, а саме, можливість одних індивідів правити, панувати над іншими, бути сильнішими, а інших – підкорятися, бути слабкішими. Будь-яка людина потребує спілкування і життя поруч із собі подібними, тому і відбулося об'єднання людей. Цю ідею підтримали Г. Тард, Л. Й. Петражицький, Ф. Ф. Кокошкін та ін. [3, с. 37].

Теорію насильства висунули М. Гумплович та К. Каутський у якій було висунуте твердження, що виникнення держави спричинили війни, насильство, гноблення одного роду над іншим.

Виникнення держави більш влучно представлено класовою теорією Фрідріха Енгельса у роботі «Походження сім'ї, приватної власності та держави» [4, с. 42]. Держава – результат поділу праці первіснообщинного ладу, через що відбувся розкол суспільства на класи, виникнення зародків приватної власності. Держава виникла із необхідності стримувати пригнічений клас, тим самим стала знаряддям економічно панівного класу, який став домінуючим у суспільстві [5, с. 13].

До неосновних теорій виникнення держави слід відносити: іригаційну, інцестну, дифузійну, расову, та ін. [1, с. 29].

Інцестна теорія запропонована була К. Леві-Строс в основі якої лежить заборона кровозмішування між родичами. Для цього була створена свого роду організація влади, яка мала запобігти цій проблемі.

Дифузну теорію висунув Ф. Гребнер стверджуючи, що держава виникла через передачу племенем, якому відомі якості держави та структура її органів, іншому племені, на яке покладено обов'язок створити аналогічну організацію [5, с. 15].

Цікавим є поділ суспільства на раси, расова теорія, яка була представлена Ф. Ніцше та Ж. Гобіно. Держава виникла в результаті існування двох рас: вищої та нижчої. В результаті, нижчі раси підконтрольні вищим расам, а держава – спосіб здійснення контролю та утримання влади вищою расою.

Влучним, на мій погляд, є пояснення виникнення держав Сходу, яке сформульоване в іригаційній теорії представником якої був К. Вітфогель. За цією теорією, держава виникає на підставі потреби суспільства в об'єднанні спільної праці для побудови іригаційних споруд через тяжкі кліматичні умови. Тому для організації такої роботи було створено керівний орган який у подальшому реорганізувався в орган влади [6, с. 12].

До сучасних теорій виникнення держави можна віднести органічну, космічну теорії, теорію правової держави, теорію еліт, та інші [7, с. 121].

Отже, проаналізувавши теорії виникнення держави з точки зору різних мислителів, можна поділити теорії на основні, неосновні та сучасні. Основні теорії є фундаментом для подальшого вивчення походження держави, вони – відправна точка, від якої варто відштовхуватися у дослідженні цього питання.

Існує багато думок з приводу виникнення та подальшого формування в суспільстві влади та держави, але вони охоплюють лише певну категорію суспільства, території, епохи чи професії мислителів, і не в змозі повністю обґрунтувати виникнення держави як такої. Але це не означає, що ці вчення є хибними, вони дають нам можливість відобразити рівень розвитку суспільства, економіки та свідомості, зрозуміти, що означало безпосередньо саме поняття «держава» для того чи іншого мислителя, що дало поштовх для подальшого дослідження цих дефініцій тощо. Державний механізм суспільної регуляції дуже складний і тому не може бути охоплений якоюсь однією позицією. Держава – поняття багатогранне, тільки у своїй сукупності, зазначені вище теорії дають змогу збагнути цілісність системи держави та влади в ній.

Список використаних джерел:

1. Кравчук М. В. Теорія держави і права. – К.: Атіка, 2007. – 288 с.
2. Загальна теорія держави і права / За редакцією док. юр. наук, М. В. Цвіка, док. юр. наук, професора О. В. Петришина. – Х.: Право, 2009. – 584 с.
3. М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. Загальна теорія держави і права: навч. підруч. – К.: Кондор, 2006. – 477 с.
4. Учение К. Маркса и Ф. Энгельса о государстве и праве : Полное собрание сочинений. Происхождение семьи, частной собственности и государства – М.: Москва, 1961. Т. 21. – 67 с.

5. Пилипенко Г. М. Теорії виникнення держави як методологічна основа дослідження державної присутності в економіці // Економічний вісник Національного гірничого університету. Дніпропетровськ. – 2007. – № 4. – С.13–19.
6. Надобко С. В. Теорії походження держави : автореф. дис. д-ра іст. наук: 09.00.02 / Національний Університет «Юридична академія України ім. Я. Мудрого» – К., 2002. – 27 с.
7. История политических и правовых учений / Под редакцией док. юр. наук, профессора О. Э. Лейста. – М.: Зерцало, 2000. – 657 с.

Мазур С.М.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Правова основа боротьби з тероризмом

Здійснено порівняльний категоріальний аналіз основного поняття, з наступним оглядом деяких проблем вітчизняного законодавства.

Існування тероризму в сучасному його розумінні з'явилося відносно недавно, проте витоки тероризму сягають глибокої давнини. На сьогоднішній день дане явище набуває дедалі серйознішого розмаху та масштабів, створюючи загрозу для основ конституційного ладу, громадянської, національної та міжнародної безпеки. Поширення терористичних тенденцій призводить до того, що тема тероризму стає близькою практично всім сучасним країнам, причому незалежно від їх економічного розвитку чи геополітичного розташування, тим самим зумовлюючи актуальність нашого дослідження.

Тероризм вперше увійшов до політичного словника завдяки Едмунду Берку, який вжив цей термін, кваліфікуючи французьку революцію як епоху терору [6, с. 102]. Сучасні дослідники виводять визначення тероризму від французького *terroriser*, що означає страхати насильством, тримати у стані постійного страху [7, с. 276].

На законодавчому рівні, поняття тероризму знайшло своє закріплення в ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», пояснюючи тероризм як суспільно небезпечну діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [2]. Проте слабкою стороною даної дефініції є пояснення сутності явища виключно через перелік діянь. На противагу цьому можна навести визначення яке, за посиланням С. І. Грачева, пропонує професор Ю. І. Авдєєв, трактуючи тероризм «як систему використання насилля для досягнення політичних цілей, через примус державних органів, міжнародних та національних організацій, державних та суспільних діячів, окремих громадян або їх груп до здійснення тих чи інших дій на користь терористів, з метою уникнення реалізації останніми погроз по відношенню до певних осіб та груп, а також до об'єктів життєзабезпечення суспільства, джерелам підвищеної небезпеки для людей та оточуючого середовища» [3, с. 11-12].

У науковій літературі визначень поняття «тероризм» можна знайти чимало, при чому у різних державах їх зміст суттєво відрізняється. Від тлумачення поняття залежать й засоби протидії, та шляхи розв'язання проблеми. В свою чергу відсутність єдиного визначення сутності тероризму немає, що ускладнює як вироблення універсального його визначення, так і перешкоджає пошуку оптимальних заходів протидії та попередження терористичних проявів. [4, с. 11-12]. Внаслідок чого, попри існування значного світового доробку, у вигляді відповідних міжнародно-правових актів, практична складова всіх цих документів, на думку Б. Р. Тузмухамедова, полягає в наданні державами одна одній допомоги кримінально-процесуальними діями у випадку, наприклад, конфліктів національних юрисдикцій при тому розумінні, що основна відповідальність за боротьбу з цими злочинами лежить на самих державах, які на національному рівні та в межах своєї юрисдикції повинні вживати заходи з їх припинення та попередження [8, с. 286].

Таким чином, зі здобуттям незалежності перед Україною постало невідкладне завдання створення якісно нової законодавчої бази, в тому числі і в питанні протидії тероризму. Понад

двадцять років законотворчої ініціативи призвели до прийняття відповідних законодавчих та нормативно-правових актів, підтримку та ратифікацію Україною низки міжнародних конвенцій та протоколів по боротьбі з тероризмом тощо.

Водночас, така плідна законотворча діяльність не може бути оцінена як завершена та досконала, оскільки основними недоліками національного законодавства, яке націлене на боротьбу з тероризмом, стало не тільки те, що приймалось воно головним чином на базі досвіду інших держав, без достатнього врахування індивідуального становища України, а й те, що між законодавчими актами існує чимало неузгодженостей та суперечностей. Наприклад, визначення терористичного акту які пропонуються в ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» та в ст. 258 Кримінального кодексу України різняться за об'ємом трактування [2, 1]. Поруч з цим, як зазначає А. М. Лисенко, техніко-юридичне виконання диспозиції ст. 258 КК України має значні недоліки, зокрема, серйозний сумнів викликає обґрунтованість віднесення порушення громадської безпеки та залякування населення до категорії цілей тероризму, оскільки порушення такої безпеки та залякування населення відіграє роль інструменту для досягнення цілей тероризму та є наслідком вчинення терористичного акту, а не його цілями [5, с. 330-331]. В разі, коли ж основна мета окреслюється виключно порушенням громадської безпеки, то на нашу думку, логічніше буде вести мову про хуліганство, розбій, бандитизм, але ніяк не про тероризм.

Таким чином ми підійшли до розгляду ще однієї проблеми – відмежування тероризму від інших форм агресії чи злочинних діянь. Як показує досвід України, терористичні дії за певних обставин можуть переростати у подобу військових конфліктів, хоча на державному рівні, з відповідних політичних міркувань всі ці події продовжують розцінюватись як тероризм, створюючи додаткові підстави для виникнення нових суперечностей в законодавстві. Подальше вивчення даної проблеми вказує на те, що вона є близькою не лише вітчизняному законодавству, а й проявляє себе на міжнародному рівні. Специфічною особливістю нашого законодавства, також є те, що головний акцент робиться на активну боротьбу, а не профілактичні заходи. Ще однією прогалиною можна зазначити відсутність на законодавчому рівні адекватних та дієвих державних програм винагород за допомогу в наданні цінної інформації в боротьбі з тероризмом.

Продовжуючи аналізувати дану проблему на прикладі останніх подій на теренах України, стає очевидним, що існуючі колізії в правовій базі, загальна суперечність та недосконалість чинного законодавства, можуть призвести не до покращення, а до погіршення, особливо в соціально-економічній сфері, наприклад, припинення допомоги міжнародних фінансових організацій за умови введення військового стану.

Загалом на підставі вищевикладеного можна дійти висновку, що вітчизняна законодавча база потребує низки вдосконалень, переш за все єдиного визначення сутності тероризму, внесення відповідних змін до Кримінального кодексу України, в тому числі у вигляді встановлення кримінальної відповідальності за будь-яке пропагандистське поширення терористичної культури та ідеології. Логічно було б ініціювати внесення відповідних змін і до низки суміжних нормативно-правових актів, зокрема з галузі інформаційного права.

Наостанок справедливо буде зазначити що специфіка боротьби з тероризмом полягає в тому, що вона не може бути дієвою здійснюючись виключно в рамках однієї держави. Світова спільнота має звернути увагу на ту обставину, що прийняті на сьогодні угоди вже не в силі охопити все різноманіття проявів тероризму, так само як і протидіяти появі новим видам терористичної агресії.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
2. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
3. Грачев С. И. Терроризм и контртеррористическая деятельность: вопросы теории. (Учебное пособие)

/ Под общей редакцией академика О. А. Колобова. – Нижний Новгород: ФМО/ИСИ ННГУ им. Н. И. Лобачевского, 2010. – 242 с.

4. Денисюк С. Г. “Терористичний сепаратизм” в сучасній Україні: спроба теоретико-прикладного аналізу / С. Г. Денисюк, В. О. Корнієнко // Гілея: науковий вісник. – 2015. – Вип. 93. – С. 342-346.

5. Лисенко А. М. Аналіз розвитку антитерористичного законодавства в Україні / А. М. Лисенко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 4. – С. 327-333.

6. Мохончук С. М. Поняття та види тероризму // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 1997. – № 2. – С. 100-105.

7. Орлова Т. В. Історія сучасного світу: Навч. посіб. / Т. В. Орлова. – К.: Знання, 2006. – 551 с.

8. Тузмухамедов Б. Р. Правовые аспекты борьбы с международным терроризмом / Б. Р. Тузмухамедов // Российский ежегодник международного права. – М., 2000. – С. 286–289.

Мартиненко Д.Ю.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., доктор юридичних наук, професор, Герой України

Корупція як негативне явище, окремі аспекти протидії

Дослідження окремих аспектів протидії корупції в Україні та світі

Корупція в Україні – актуальна тема вже протягом багатьох років. Але загрозливого характеру це негативне явище набуло в 21 столітті. Дивно, що країна, яка має досить не погану законодавчу базу з цього питання, оцінену на міжнародному рівні, посіла 142 місце в рейтингу країн по сприянню корупції, що кожного року виводить міжнародна організація TRANSPARENCY INTERNATIONAL. Чому ж так сталося?

На думку фахівців, які досліджують проблеми корупції, ефективність боротьби з нею залежить від чотирьох головних складових:

1. наявності належної правової бази антикорупційного спрямування;
2. ефективного і повного її застосування;
3. розвитку системи громадського контролю та формування антикорупційної громадської свідомості;
4. організаційно-управлінського забезпечення антикорупційної діяльності. [1]

На мою думку, саме другий пункт (ефективне й повне застосування законодавства) майже не виконується на всіх рівнях: починаючи з пересічних громадян та закінчуючи високопосадовцями державних структур.

Усвідомлюючи реалії громадянського суспільства, можна дійти висновку, що громадяни і суспільство проти корупції та із задоволенням би боролися з цим явищем. Проте згодом мовчки йдуть та дають хабарі, бо це вже стало настільки сталою та звичною ситуацією, що іноді, здається, не може бути інакше. Отже, головна проблема у свідомості громадян: коли вони будуть готові відмовитись від корумпованих дій і доведуть це до відома осіб, які володіють владними повноваженнями, а ці особи, у свою чергу, зрозуміють, що існують інші варіанти вирішення справ, законодавче забезпечення нарешті почне діяти в потрібному руслі.

Як справляються з цим явищем інші країни? Насамперед, хочеться згадати Німеччину. Основою боротьби з корупцією в цій країні є, насамперед, ліквідація фінансових ресурсів злочинних організацій. Це досягається за допомогою конфіскації майна та створення такого законодавства, яке б унеможливило легалізацію грошей від незаконних операцій. Особливо цікавим є той факт, що банківські установи повинні надавати відомості правоохоронним органам про операції з грошима у розмірі понад 20 тис. євро. Однак, ця інформація може бути використана лише у разі проведення розслідування. Також на законодавчому рівні існує таке правило: якщо громадянин вносить кошти в банк у сумі, яка перевищує 50 тис. євро, він зобов'язаний пред'явити посвідчення особи. [2]

Серед антикорупційних методів боротьби, які впроваджуються в Німеччині, окреме місце займає намір створити реєстр корумпованих фірм. Наслідками включення фірми до такого реєстру є позбавлення права отримувати будь-які замовлення від держави, а також за фірмою та її діями уважно пильнують правоохоронні органи. [2]

В Японії пріоритетними сферами боротьби з корупцією є політична та суспільна. Насамперед, вони вважають, що необхідно провести реформу про фінансування політичних партій,

врегулювати питання підзвітності по вертикалі влади, забезпечити службовців гідною оплатою праці та визначити певну систему стимулювань їх діяльності. Щодо суспільства, то важливим є створення системи впливу громадян на дії політиків.

Іноді вважається розумною думка, що корупцію можна викоринити за допомогою суворої державної влади, диктатури, репресій. Проте досвід Китаю говорить зовсім про інше: навіть показові розстріли урядовців, що прокралися, стають “звичайною справою”. Репресії як засоби боротьби також навряд чи виконають свою мету – кількість хабарників може й зменшитися, проте суми хабарів піднімуться до неосяжних висот в якості платні за підвищений ризик. До того ж, репресивні заходи можуть призвести до посилення «влади» однієї із “корпорацій чиновництва” – правоохоронних органів, які займуть монопольне становище у вирішенні питань страти та зі всіма наслідками, які звідси випливають. [2]

Цілком справедливою можна вважати думку дослідників Н. Задирака і Р. Кабанець, які акцентують увагу, що значний досвід по боротьбі з корупцією має США, який починається ще в 1927 році, коли почала діяти «Комісія Цікершема». Важливим вкладом у боротьбу з корупцією, здійсненим урядом США, було створення в червні 1970 р. «Національної ради по боротьбі з організованою злочинністю», головним завданням якої є розробка загальнонаціональної програми дій. У США є принаймні два органи, які займаються розслідуваннями корупційних злочинів: Міністерство Юстиції та Федеральне бюро розслідувань. Цікавим є той факт, що за кримінальним законодавством за хабарництво переслідується як ті, хто одержує хабарі, так і ті особи, що його пропонує чи дає публічному службовцю чи кандидату на цю посаду. Важливо, що відповідальність за хабарництво разом з нині функціонуючим несе і колишній і майбутній службовець. [2]

Аналізуючи способи боротьби з корупцією в деяких країнах, я вважаю, що принаймні три позиції допомогли б Україні в покращенні антикорупційної ситуації.

По-перше, досить непоганий як варіант зробити реєстр корумпованих господарських організацій. Як ми знаємо, за державні замовлення змагаються багато підприємств, бо результат перемоги – пристойні кошти, авторитет серед державних підприємств, що має своїм результатом подальшу співпрацю та нові корисні знайомства. Ніхто не захоче відмовлятися від такого «щастя» і буде слідкувати за своєю репутацією та не робити незаконних корупційних дій.

По-друге, реформа державної служби, про що вже багато чого було сказано. Треба підняти заробітну платню, щоб не було спокуси заробити «на боці», адже через маленький дохід службовці наважуються на погані вчинки.

По-третє, не вважаю, що треба розстрілювати винних, як в Китаї, а ось карати тих, хто дає хабар, – цікава думка. Для початку встановити адміністративну відповідальність у вигляді штрафу, а при повторенні погіршити становище винного, що має стати суттєвим стимулом замислюватися над вчиненням корумпованих дій.

Список використаних джерел:

1. Таций В. Я., Борисов В. И. Научное обеспечение путей противодействия коррупции в Украине // Громадська експертиза. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні. – К., 2004. – Вип. 4. – С.44–48.
2. Наталія Задирака, Роман Кабанець «Світовий досвід запобігання та протидії корупції: до питання про інтеграцію законодавства України до права Європейського Союзу» // Віче. – 2014. – № 10. – С. 11.
3. Боротьба з корупцією: підруч. // [Авт. кол.; кер. авт. кол. Є.Д. Скулиш]. – К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2010. – 336 с.
4. Демьянчук Ю. В. Сравнительный анализ противодействия коррупции в странах Европейского Союза // Ю.В. Демьянчук // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. – 2014. – Т. 27 (66). – № 3. – С. 113–118. – (Серия : Юридические науки)
5. Карпович О. Г. Анализ современных международных подходов к борьбе с коррупцией // О.Г. Карпович // Международное публичное и частное право. – М., 2008 г. – № 3(42). – С. 38.

Рябець А.О.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Здійснення народовладдя в Україні

В тезах досліджуються окремі аспекти здійснення народовладдя в Україні.

Серед основоположних засад існування української демократичної державності чільне місце посідає принцип народовладдя. Ствердження принципу народовладдя в державно-правовій практиці неможливе без всебічного наукового осмислення цього явища. Водночас переважна більшість фахових робіт присвячена спеціальним проблемам функціонування механізму народовладдя, тоді як загальнотеоретичні питання й досі лишаються маловивченими. Особливо це стосується дослідження первинного владного суб'єкта – народу, самого народовладдя, вирішення низки пов'язаних з їх існуванням теоретичних та прикладних проблем.

Відсутність в Україні комплексних досліджень народовладдя з позицій теорії держави і права унеможливує теоретичне осмислення сутності демократичної держави, а внаслідок цього, – і якісне вдосконалення інститутів здійснення влади народу в практичній площині. Створення наукової моделі народовладдя зумовлює потребу високого рівня узагальнення. Потенціал теорії держави і права як науки про загальні закономірності виникнення, становлення, функціонування та розвитку державно-правових явищ дозволяє на відповідному методологічному рівні здійснити поступ до розв'язання цього завдання.

Народовладдя це сутність держави, що характеризується належністю та здійсненням влади народом відносно себе у власних інтересах у правовій, демократичній формі на засадах гарантування та втілення прав і свобод людини. Народовладдя виступає сутнісною ознакою та визначальним принципом демократичної держави. В загальному явищі державності демократія виступає внутрішньою формою, а сутність демократичної держави проявляється в народовладді [3].

За демократичної форми держави народ виступає джерелом та носієм суверенної влади. Такий статус визначається тим, що народ оформлюється у державу, яка виступає його публічно-владною організацією. Як засновник такої правової форми, народ наділяє її владною функцією для впорядкування та інтеграції самого себе, утримує за собою керівництво та контроль за буттям власної політико-правової організації. Наведений стан досягається народом через точну легітимацію державної влади. Легітимація влади розуміється як процес набуття або підтвердження владної уповноваженості державою, її апаратом та посадовими особами через їх схвалення народом, відповідно до встановлених ним юридичних процедур. Легітимація влади визначається в єдності елементів легалізації та раціональної легітимації.

Народовладдя виражається у безпосередній та представницькій формі. Критерієм виокремлення форм виступає домінація елементу безпосередності чи вертикальна та горизонтальна структури. За вертикальною структурою виділяються органи первинного та вторинного народного представництва. Горизонтальна структура визначає органи всередині – органи первинного та вторинного народного представництва.

Систему функцій народовладдя в Україні складають: установча (державна та конституційна), уповноважуюча (вибори та призначення), державно-організаційна (здійснюється безпосередньо народом та його представницькими інститутами), та контрольна (громадська, парламентська, президентська, конституційна), які відображають головні сторони здійснення влади народу [4].

Суттю безпосереднього народовладдя є право громадян брати безпосередню участь в управлінні публічними (державними та місцевими) справами. Тобто, народовладдя фактично означає, що громадяни України всіх національностей (народ), реалізуючи свої політичні права та свободи, безпосередньо управляють усіма державними та місцевими справами. На жаль, на рівні Конституції України не проглядається чіткий зв'язок між положеннями «народ здійснює владу безпосередньо» і «громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами» [1].

Потребує також окремої уваги теза про те, що механізм народовладдя повинен передбачати не стільки право громадян брати участь в управлінні публічними справами, скільки право громадян самостійно вирішувати питання місцевого та державного значення, приймаючи для цього обов'язкові до виконання на відповідній території чи для відповідного кола осіб рішення.

Це буде справжнє «народовладдя», а не його імітація, адже «влада» без прийняття владних (загальнообов'язкових) рішень не є владою. Проте, це не означає, що абсолютно всі дії громадян, які можна розцінювати як прояв народовладдя, повинні зводитися до здійснення громадянами свого права голосу на підтримку того чи іншого владного рішення. У цьому випадку ми все явище народовладдя зведемо виключно до реалізації цього права. Мова йде про те, що кожна дія громадянина повинна бути чітко зрозумілим елементом механізму реалізації народовладдя. І залежно від того, яке призначення конкретного елемента в механізмі народовладдя, повинно бути побудоване відповідне правове регулювання.

Формування та узгодження науковцями-конституціоналістами єдиної, науково обгрунтованої, систематизованої та структурованої концепції народовладдя, в тому числі безпосереднього, є нагальним і надзвичайно актуальним питанням порядку денного в розвитку науки конституційного права. Єдність науковців у питанні розуміння концепції народовладдя може суттєво пришвидшити усвідомлення цієї концепції всіма громадянами. Усвідомлення ж кожним громадянином України себе як носія і джерела влади в суспільстві, відповідального за свій вибір (тієї чи іншої поведінки, того чи іншого рішення) є найпрямішим шляхом до становлення дієвого громадянського суспільства в Україні та розбудови демократичної держави.

Чіткість в розумінні концепції народного суверенітету та народовладдя забезпечить відповідне його впровадження в практику державного будівництва і, передусім, в практику конституційно-правового регулювання під час роботи Конституційної Асамблеї над розробкою тексту нової Конституції України.

Будь-яка дія громадянина, яка спрямована на покращення суспільного (а не лише свого) життя, може (за певних умов) вважатися проявом безпосередньої форми народовладдя – безпосередньої участі громадянина в управлінні власною країною, у вирішенні публічних (державних, місцевих чи професійних) справ. Головне – чітке розуміння місця і завдання цієї дії в механізмі народовладдя, а також небайдужість та активна позиція кожного громадянина у долі своєї країни, свого народу, територіальної (релігійної) громади, професії, місця трудової діяльності тощо.

Список використаних джерел:

1. конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Мірошніченко Ю.Р. Теоретичні засади та проблеми формування концепції безпосереднього народовладдя в Україні / Ю. Р. Мірошніченко // Наук. зап. Ін-ту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 4 (7). – С. 42-49.
3. Шипілов Л. Про деякі питання теорії народовладдя // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 4. – С. 224-231.
4. Шипілов Л.М. Принципи народовладдя і його здійснення в Україні : автореф. дис. ... канд. юр. наук / Шипілов Л.М.; Нац. Юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2004. – 12 с.

Самсонюк І.А.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Запровадження нових підгалузей інститутів права в Україні

В роботі актуалізується питання запровадження нових підгалузей інститутів права в Україні. Показано передумови та виклики пов'язані з необхідністю здійснення цієї роботи.

Актуальність теми полягає в тому, що завдяки прагненню уряду зробити нашу країну європейською, починають створюватися нові підгалузі інститутів права. Реальністю сьогодення є взаємний зв'язок елементів національної правової системи не лише між собою, а й із відповідними елементами зарубіжних правових систем. Для доповнення і створення нових інститутів в Україні з метою досягнення найвищої ефективності норм слід враховувати всі найкращі досягнення європейської і світової думки та зарубіжного законодавства стосовно різних видів інститутів. Для цього важливо здійснювати порівняльні дослідження і вміло розпоряджатися їх результатами в законотворчій діяльності, а також під час інтерпретації і застосування положень в нашому законодавстві.

Об'єкт дослідження становлять суспільні відносини, які виникають з питань Запровадження нових підгалузей інститутів права в Україні, та їх удосконалення.

Предметом дослідження є вплив міжнародно-правових актів в процес удосконалення нових підгалузей інститутів права в Україні, які треба вивчати.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності запровадження в Україні нових підгалузей інститутів права.

Методологічною основою дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Їх застосування спрямовується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми впровадження міжнародно-правових актів в законодавство України в єдності з правовою реформою та інтеграцією України до ЄС, здійснити системний аналіз правового регулювання процесу наближення законодавства України до норм міжнародного права. Використовується історико-правовий метод при розгляді еволюції нормативно-правової бази. За допомогою спеціально-юридичного методу проведено порівняння гармонізації, імплементації та адаптації чинного законодавства, визначено їх спільні та відмінні риси; застосовано метод синтезу для визначення впровадження міжнародно-правових актів в законодавстві України.

Згідно з результатами дослідження, можна дійти до висновку, що запровадження нових підгалузей інститутів права в Україні є важливим питанням сьогодні, оскільки наш уряд прагне зробити з України європейську державу та запроваджує нові закони Про національну поліцію, зміни до Податкового кодексу України щодо здешевлення вартості газу для населення та інші закони і зміни, які направлені на європейський рівень.

Теоретична і практична значущість дослідження дозволяє ширше і повніше проаналізувати і розглянути політику української держави в контексті взаємодії країн у правовій сфері, побачити у різні періоди історії процес і проблеми його формування та становлення, відображення в міжнародно-правових актах, а також у національному законодавстві. Робота розширює сферу наукових знань в галузі міжнародного права та вітчизняної права та історії України.

Список використаних джерел:

1. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций: от 24.10.1970 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
2. Віденська конвенція про право міжнародних договорів // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1986. – № 17. – Ст. 343.
3. Конституции зарубежных государств: Учеб. пособие / Сост. проф. В.В. Маклаков. – 2-е изд., исправ. и доп. – М., 2004.
4. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами // Офіційний вісник України. – 2006. – № 24. – Ст. 1794.
5. План дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ : погоджено на IV засіданні Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС 12.12.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_494
6. План дій «Україна – Європейський Союз» : Європейська політика сусідства : схвалено Кабінетом Міністрів України 12.02.2005 р. ; схвал. Радою з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом 21.02.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693.
7. План дій Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки : від 18.06.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_956.
8. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
9. Конституція України [Електронний ресурс]: ВРУ від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, поточна редакція від 02.03.2014, підстава 742-18 – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Собко Т.В.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Відшкодування моральної шкоди при порушенні трудових прав працівника роботодавцем

Стаття присвячена особливостям відшкодування моральної шкоди при порушенні трудових прав працівника роботодавцем, відзначені основні правові проблеми регулювання цих питань

Одним із правових способів захисту при порушенні трудових прав працівника роботодавцем є компенсація моральної шкоди працівникові. Актуальність детального наукового дослідження в цій сфері зумовлена декількома причинами: 1) перехід до ринкової економіки, становлення і розвиток різних форм власності та господарювання; 2) економічна криза, яка характеризується зростанням безробіття, скороченням чисельності або штату працівників; 3) потреба у визначенні та конкретизації, насамперед на законодавчому рівні, категорій, які безпосередньо стосуються порядку компенсації моральної шкоди працівникові внаслідок порушення його трудових прав [4, с. 4].

Вказана проблема розглядалася такими вітчизняними вченими, як: М. Й. Бару, Н. Б. Болотіна, О. В. Гаврилюк, В. В. Жернаков, П. Д. Пилипенко, О. І. Процевський, Н. М. Хуторян, В. Д. Чернадчук, О. М. Ярошенко та ін., проте ціла низка теоретичних питань залишається дискусійною.

З огляду на те, що відносини, пов'язані з заподіянням моральної шкоди працівникові, виникають у зв'язку з реалізацією громадянином конституційного права на працю на ґрунті трудового договору, є всі підстави вважати їх такими, що входять до складу предмета трудового права. Також зауважимо, що в сучасній науці існує таке визначення моральної шкоди – це сукупність моральних та/або фізичних страждань особи. При визначенні характеру й ступеня таких страждань потрібно виходити з індивідуальних особливостей потерпілого й сприйняття ним негативних наслідків заподіяння шкоди. Об'єктами заподіяння моральної шкоди є нематеріальні блага особи. Вони характеризуються такими ознаками: а) мають абсолютний характер; б) нерозривно пов'язані з особистістю; в) не відчужуються і не можуть передаватися в будь-який інший спосіб; г) виникають незалежно від волевиявлення їх володаря в силу закону або народження людини; г) спрямовані на виявлення і розвиток індивідуальності особи; д) не мають економічного змісту, тому не піддаються чітко визначеній грошовій та іншій натуральній оцінці [4, с. 8].

Розглядаючи статтю 237¹ Кодексу законів України про працю (далі – КЗпП) [2], якою передбачено відшкодування власником або уповноваженим ним органом моральної шкоди працівникові в порядку вирішення трудового спору, зауважимо, що відшкодування такої шкоди провадиться у разі, якщо порушення законних прав працівника призвели до моральних страждань, втрати нормальних життєвих зв'язків і потребують від нього додаткових зусиль для організації власного життя. Тобто підставою виникнення правовідносин щодо відшкодування власником або уповноваженим ним органом моральної шкоди працівникові в порядку вирішення трудового спору насамперед є факт порушення будь-якого суб'єктивного права працівника, яке виникло на підставі закону, підзаконного акта, колективного договору, колективної угоди, трудового договору. Однак обов'язок роботодавця з відшкодування такої шкоди виникає лише

за умови, що суб'єктивне право працівника порушене внаслідок винних протиправних дій чи бездіяльності роботодавця і що моральні страждання працівника, або втрата нормальних життєвих зв'язків, або потреба в додаткових зусиллях для організації власного життя стали наслідками порушення законних прав працівника.

Діями чи бездіяльністю роботодавця, внаслідок яких може бути порушено законні права працівника, скажімо, є: необґрунтована відмова в прийомі на роботу; незаконне переведення працівника на іншу роботу, його відсторонення або звільнення; відмова роботодавця від виконання або несвоєчасне виконання рішення органу з розгляду трудових спорів про поновлення працівника на попередній роботі; затримка роботодавцем видачі працівникові трудової книжки, внесення до трудової книжки неправильного або такого, що не відповідає вимогам законодавства, формулювання причин звільнення працівника та ін. Загальним у всіх випадках позбавлення працівника можливості працювати є те, що він позбавляється засобів до існування: для більшості людей саме заробітна плата є основним джерелом цих засобів [5, с. 241].

Ще однією важливою умовою при визначенні розміру відшкодування моральної шкоди є втрата ділової репутації працівником, тобто формування негативної думки роботодавця, трудового колективу або самого працівника про його професійно важливі й особисті якості, їх негативна оцінка і, як наслідок, зниження попиту на послуги цього працівника на ринку праці. Посягання на ділову репутацію з боку роботодавця може завдати працівникові як психічних, моральних страждань, переживань, так і майнових збитків у вигляді упущеної вигоди та додаткових витрат. До протиправних дій роботодавця, які можуть спричинити погіршення ділової репутації працівника, належать такі, як: необґрунтоване застосування дисциплінарних стягнень; необ'єктивні публічні виступи, у тому числі на зборах трудового колективу; поява в засобах масової інформації відомостей, що ганьблять трудову честь і ділову репутацію працівника; незаконні звільнення з підстав, що паплюжать ділову репутацію працівника; спричинення втрати працівником здоров'я у випадках виробничої аварії [6, с. 277].

Трудові спори про відшкодування власником або уповноваженим ним органом моральної шкоди працівникові можуть вирішуватися як комісією із трудових спорів, так і безпосередньо в судах. Проте Пленум Верховного Суду України в постанові «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 року № 4 [3] роз'яснив, що суди повинні виходити з того, що за змістом статті 124 Конституції України [1] потерпілий має право звернутися з такими вимогами до суду безпосередньо.

Крім того, в ході судового розгляду доцільно поширити на справи щодо компенсації моральної шкоди, спричиненої порушенням трудових прав під час судового розгляду проведення медичних і психологічних експертиз. Психологічна експертиза стану потерпілого внаслідок порушення його трудових прав дасть змогу найбільш достовірно розглянути справу в суді й винести законне та справедливе рішення щодо компенсації моральної шкоди, адже наразі в сучасних судових засіданнях вкрай не вистачає висновків експертів, що ґрунтуються на спеціальних знаннях у галузі психології, які б сприяли об'єктивності судового рішення [7, с. 9].

Отже, компенсація моральної шкоди працівникові не являється на сьогодні ефективним засобом захисту при порушенні трудових прав працівника роботодавцем, оскільки на законодавчому рівні відсутнє єдине визначення поняття моральної шкоди, не систематизоване коло суб'єктів, які мають право на компенсацію, а також відсутня система загальних і спеціальних критеріїв визначення її розміру. Недосконалість правового регулювання цих питань спричиняє труднощі у судовій практиці, що у свою чергу призводить до недостатнього захисту трудових прав працівників.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 року № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS01011.html
4. Теорія та практика захисту моральних благ цивільним законодавством України: Автореф. дис ... канд. юрид. наук / Н. В. Павловська . – Київ : Б.в., 2002 . – 15 с.
5. Трудове право: підручник [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / В.В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. – Х.: Право, 2012. – 496 с.
6. Трудове право України: підручник [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / Ю.П. Дмитренко. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 624 с.
7. Правове регулювання відповідальності власника або уповноваженого ним органу за нанесення моральної шкоди: Автореф. дис ... канд. юрид. наук / Я.С. Протопопова. – К.: НАН ім. В.М. Корецького, 2011. – 15 с.

Ткач Я.С.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Право власності українського народу на землю як складова народовладдя у контексті Конституції України

Тези виступу присвячені висвітленню проблеми розуміння права власності Українського народу на землю у юридичній науці та її співвідношення із втіленням народного суверенітету.

Конституція України від 28 червня 1996 року проголосила у ст. 13, що “земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об’єктами права власності Українського народу” [1]. Натомість інші положення Основного закону України вказують, що це “право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону” (ст. 14) і що “земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об’єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад”, “є матеріальною та фінансовою основою місцевого самоврядування” (ст. 142). Таким чином, ми бачимо протиріччя уже на рівні конституційних норм. Одна стаття виокремлює одну форму власності і один винятковий вид власника, однак наступні положення прямо заперечують їй. Погодимось із П. Кулиничем, який зауважує, що якщо виходити з буквального трактування наведених положень, то Основний закон країни забороняє набувати землю у власність іншими, крім Українського народу, суб’єктами. Певне підтвердження вірності такого висновку можна знайти в одному з наступних речень тієї ж ст. 13, в якому зазначено, що кожний громадянин має право користуватися природними об’єктами права власності народу відповідно до закону. Безперечно, якщо виключним власником землі в країні є народ, то громадяни можуть володіти землею лише на праві користування [2, с. 235].

Теоретичні міркування також різняться. В. Андрейцев є прихильником точки зору, що народ України є самостійним суб’єктом права власності на землю [3, с. 96]. В. Носік розвиває концепцію, згідно з якою право власності держави, юридичних осіб і громадян є похідним і залежним від права власності Українського народу [4, с. 118];

А. Мірошніченко вважає, що право Українського народу можна вважати загальним поняттям по відношенню до права власності держави та права власності територіальних громад. Таким чином, право власності Українського народу може виступати або у формі державної, або у формі комунальної власності. Це ніяк не виключає можливості існування права власності громадян та юридичних осіб, оскільки ч. 1 ст. 13 КУ не вживає формулювання «об’єкт виключної власності», натомість у ст. 14 прямо передбачаючи можливість набуття землі у власність юридичних та фізичних осіб [5, с. 116].

Ми притримуємось думки, що конституційне формулювання про форму власності на землю Українського народу може видатись доволі декларативним, проте є необхідним. Не слід забувати, що єдиним носієм влади в Україні є народ, за Конституцією України, – він делегує її виборним органам, радам. Подібний підхід треба простежити і в нашому питанні: Українському народові належить на праві власності земля – розташована над надрами в межах державних

кордонів частина земної поверхні з родючим шаром ґрунту, який використовується для виробництва у сільському господарстві абсолютної і додаткової вартості, що має розподілятися між сільським господарством, промисловістю і державою через приватну й суспільну форми власності за об'єктивним природним законом прогресивного економічного розвитку суспільства, що забезпечує збереження і підвищення родючості ґрунту, відновлення людської праці і розширене відтворення капіталу з метою забезпечення потреб та інтересів кожного громадянина і всього Українського народу. Проте реалізація цього права також відбувається через такі інституції, як держава та місцеве самоврядування, які реалізують владу на основі делегованих від народу повноважень демократичним шляхом.

Держава є доволі містким за суттю поняттям – це і Верховна Рада України, і Президент України, і Кабінет Міністрів, і судова гілка влади. Тому переконані, що потрібно уточнити, хто саме представляє державу у стосунках із Українським народом у земельно-власному аспекті. Погодимось із В. Носіком, що це Верховна Рада України як представницький орган державної влади. Інші органи державної влади в межах своїх повноважень мають забезпечувати реалізацію Верховною Радою України норм Конституції та законів у сфері здійснення прав власника на землю від імені Українського народу [4, с. 500].

Також вважаємо, що дуже обережно слід підходити в питаннях проникнення іноземного капіталу у структуру власності землі в Україні – так, наприклад, скасовуючи мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, слід встановити жорсткі лімітування та вимоги до потенційних інвесторів у сільське господарство України. Безумовно, Українська держава не може бути ретроградом і захватись поза «залізною завісою» від іноземного ринку, тому слід, на нашу думку, дотримати балансу поміж позиціями «земля є національним багатством» і «аграрний ринок України потребує іноземних інвестицій», бо влаштувавши вкрай лібералізований продаж землі іноземцям, Український народ потенційно ризикує отримати дуже сильні обмеження власних інтересів, у тім числі, в плані здійснення народовладдя. Не секрет, що багато в чому на політичний аспект феномену влади впливають власники провідних, системотвірних для країни ресурсів, отже чи може поставати питання про справді народний суверенітет і народовладдя, якщо переважна більшість національного багатства належатиме не Українському народові і не українському бізнесові?..

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Кулинич П. Ф. Охорона землі як основного національного багатства: конституційний аспект / П.Ф. Кулинич // Часопис Київського університету права. – 2011. – Вип. 1. – С. 235-239.
3. Андрейцев В.І. Конституційно-правові імперативи використання власності на землю // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ. – 2004. – С. 96-99.
4. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
5. Мірошніченко А. М. Земельне право України: Підручник. – 3-тє видання, допов. і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 512 с.

Француз А.А.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Громадські організації, їх функції в рамках антикорупційної діяльності органів державної влади: теоретичні аспекти

У тезах досліджуються окремі аспекти діяльності громадських організацій, їх функції у рамках антикорупційної діяльності органів державної влади.

Реальна, дієва наявність політичної волі представників органів державної влади є основою ефективності антикорупційної політики. Відповідно, для її успішної реалізації, необхідне створення і ефективна діяльність політичної інституції і організації, які реально будуть взаємодіяти з виконавчою владою, контролювати її діяльність, відслідковувати і своєчасно сприяти прозорості процесів підготовки, прийняття і реалізації рішень, надання звітності. Характерно для України, що досить часто, а практично і хронічно, антикорупційна діяльність органів державної влади у своїй основі діяльності позиціонує декларативний характер, а її реалізація є примітивною і не системною, досить часто вибірковою, тому, відповідно, сам процес обмеження та боротьби корупції, повинен чітко супроводжуватися контролем за імплементацією вищезазначених рішень, реальною відповідальністю за наявні зловживання повноваженнями.

Відповідно, можемо констатувати, що така діяльність перш за все не може залежати лише від внутрішніх форм контролю, що існують у органах державної влади, і забезпечуються відповідними нормативно-правовими актами, що регулюють підзвітність, тим самим повинні забезпечувати механізми стримувань і переваг, але повинні враховувати і певні зовнішні фактори, надаючи пріоритетності широкому спектру діяльності громадянського суспільства, ЗМІ, громадським організаціям приватного сектору і т.д.

Досліджуючи дану проблематику, доцільно навести приклад, що за даними проведеного веб-спільною «Стоп корупція» у 2011-2014 рр. лише у середньому біля 8% громадян України покладають відповідальність за подолання корупції на себе. Не дивлячись на те, що кожен третій заявляє про свою готовність протидіяти корупційним діям, всього лише приблизно 4% спробували захистити свої права і свободи в даних ситуаціях, одночасно вважаючи органи влади найбільш корупційними [1].

Саме тому, на наш погляд, одним з найважливіших напрямків діяльності громадських об'єднань і організацій є перш за все інформаційно-аналітичних і інформаційно-освітній, спрямованість і знань громадян про таке негативне явище як корупція, методи протидії, захист власних прав, а також наявні ефективні методи контролю за діяльністю різного роду представлені в органах державної влади. Так, наприклад, «Стоп корупція» проводить програму навчання громадських активістів, направлену на інформування про залучення до антикорупційної діяльності, взаємодії з відповідними уповноваженими органами та інші ініціативи, що сприятимуть ефективності державної програми подолання корупції. Ця функція громадських об'єднань України тісно пов'язана з іншим напрямком їх роботи – комунікаційним. У рамках форумів, тренінгів та інших інформаційних заходів такі організації мають на меті створити простір для взаємодії громадських активістів, експертів тощо.

Слід зауважити, що організації часто мають конкретні пропозиції щодо посилення імплементації антикорупційного законодавства, проводять власні дослідження, моніторинги та розслідування, результати яких оприлюднюються, тобто виконують також моніторингову та правозахисну функцію. Так, наприклад, Transparency International Україна – відділення відповідного міжнародного незалежного громадського об'єднання – прагне стимулювати увагу громадськості до проблеми корупції і, відповідно, створити тиск на органи державної влади для того, аби вирішити проблеми недосконалості антикорупційного законодавства та виправити шкоду, нанесену репутації держави [2, с.52]. Так, створений Transparency International Індекс сприйняття корупції передбачає наявність іміджевої складової, що спонукатиме органи державної влади до активної діяльності зі зниження рівня корупції для приваблення іноземних інвестицій та покращення свого статусу як суб'єкта міжнародних відносин.

Українське представництво Transparency International прагне залучати до боротьби з корупцією якомога більше громадян та навіть створити групу професійних громадських антикорупціонерів. Зокрема, у 2012 - 2015 рр. було проведено консультацію та підготовку 400 активістів з метою подальшого проведення ними моніторингових та правозахисних заходів. Пріоритетним напрямом роботи в рамках цієї ініціативи є підготовка до застосування антикорупційного та інформаційного законодавства, що сприятиме його більш ефективній імплементації.

Іншою ініціативою в рамках забезпечення політичної відповідальності представників влади є антикорупційний моніторинг – програма, направлена на дослідження виконання державної антикорупційної програми, обґрунтування проведення тих чи інших заходів та необхідність відповідних державних витрат. Результати акцій та програм, запровадження Transparency International Україна публікують у щомісячних та щорічних звітах. Наприклад, у щомісячних випусках журналів (дайджест «У ФОКУСІ») публікують дослідження за участі українських науково-дослідних установ, таких як Національний центр електронного врядування, Український інститут публічної політики, тощо, стосовно відкритості державної політики, участі громадян у прийнятті політичних рішень, електронної демократії, розробки планів діяльності органів запобігання корупції (ініціатива створення Комісії з питань запобігання корупції) та ін. [3].

Таким чином, українські неурядові організації, що борються з корупцією прагнуть розширити коло активних громадян, підвищити їх правову обізнаність, розповсюдити інформацію стосовно зловживань владою та можливостей кожного мешканця держави протидіяти ним. У рамках своєї участі в антикорупційній політиці органів державної влади вони виконують інформаційно-освітню, комунікаційну, моніторингову та правозахисну функції. Проте, відомості про ініціативи цих організацій залишаються недостатньо розповсюдженими серед громадян України, перш за все, вони майже не охоплюють громадян України, що не є активними користувачами мережі Інтернет.

Отже, низький рівень громадської активності та високий рівень недовіри до влади може ставати причиною обмеженості діяльності громадських антикорупційних організацій як інструменту посилення політичної відповідальності представників влади. Важливими на шляху залучення широких мас населення до антикорупційної діяльності є розширення каналів інформаційного впливу, підвищення правової освіти, а також організація відповідної судової гілки влади, що забезпечуватиме реалізацію та захист прав і свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. «Стоп корупція» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://anticorruption.iu.ua>.
2. Прохоренко О.Я. Корупція по-українськи: Сутність, стан, проблеми. / О.Я. Прохоренко. – К.: Нац. акад. держ. упр-я при Президенті України, 2005. – 166 с.
3. Transparency International Україна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/about/annual/-reports> – 2013 р.

Цьомра В.Ю.

здобувач кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Січевлюк В.А., кандидат юридичних наук, доцент

Теоретичні аспекти делегування правосуб'єктності в окремих видах складних юридичних осіб

В тезах висвітлюються деякі теоретичні та законодавчі питання стосовно делегування правосуб'єктності юридичними особами (на прикладі інституту підприємств як виду складної юридичної особи).

Правосуб'єктність є складним правовим явищем як за зовнішньою формою виразу, так і за внутрішнім змістом. Для юридичної особи правосуб'єктність, оскільки вона кореспондується із метою заснування та діяльності останньої, є певною правовою межею, що звужує простір її активності. Однак, поряд з цим, правосуб'єктність не є монолітним та неподільним феноменом. Адже у сучасних реаліях стало досить поширеним функціонування складних юридичних осіб зі структурованою правосуб'єктністю, у «тілі» яких діють інші юридичні особи.

Вищевказане різноманіття законодавчих форм генерує постійну теоретичну дискусію стосовно правосуб'єктності об'єднань юридичних осіб, особливо тих, які не наділені статусом юридичної особи. Так, окремі науковці вважають, що для визнання за об'єднанням правосуб'єктності необхідно першочергово наділити такі об'єднання статусом юридичної особи або ж статусом іншого суб'єкта права. Заради об'єктивності належить відзначити, що законодавства багатьох європейських країн не розглядають об'єднання підприємств в якості окремих юридичних осіб.

Прихильники іншого підходу розуміння правосуб'єктності зазначають, що сучасна теорія права визнає суб'єктами права не лише фізичних та юридичних осіб чи державу (з її територіальними утвореннями), а й населення держави, громаду міста чи села. В якості аргументації вони зазначають, що суб'єктами права є лише більш-менш значні, стійкі, постійні утворення, які характеризуються єдністю волі і мети, а також певною внутрішньою організацією. Це не випадкові і не тимчасові з'єднання громадян або якихось структур. На нашу думку, такий підхід доцільно застосувати саме до об'єднань підприємств; до інших об'єднань юридичних осіб належить підходити диференційовано, приймаючи до уваги мету, функції та специфіку предмету діяльності конкретного виду об'єднання.

Визнання об'єднання підприємств юридичною особою, як це має місце в українському законодавстві, означає різкий стрибок у його правовому статусі, що переводить таке утворення в якісно інший стан – у стан повноцінного суб'єкта права. Таким чином, з точки зору українського законодавця об'єднання підприємств є завершеним правосуб'єктивним утворенням, яке наділене усіма ознаками юридичної особи зокрема та суб'єкта права в цілому.

У законодавстві України об'єднання підприємств визначене як господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань [1].

Правосуб'єктність об'єднання підприємств характерна декількома визначальними озна-

ками. Однією із ключових є делегований характер правосуб'єктності юридичної особи такого виду. Як відзначено у літературі, юридична особа – учасник об'єднання, зберігаючи свій правосуб'єктний статус, в силу договірних зобов'язань передає частину своїх повноважень самому об'єднанню, яке на цій підставі набуває організаційно-господарської компетенції та, відповідно, може вступати у правовідносини з третіми особами та здійснювати захист інтересів своїх учасників [2, с. 114].

Частина прав та обов'язків юридичної особи-учасника внаслідок делегування втрачається за рахунок передачі їх власне самому об'єднанню. Таким чином, за походженням правосуб'єктність об'єднання завжди є вторинною, тобто похідною від правосуб'єктності учасників.

Особливості правосуб'єктності об'єднань підприємств визначаються метою їхнього утворення: це координація спільних дій підприємств-учасників. Ступінь та характер координації залежать від виду об'єднання; останні не завжди самостійні у прийнятті окремих рішень, адже у певних випадках їх воля залежить безпосередньо від волі їх членів. З іншої сторони, учасники об'єднання не є абсолютно вільними у визначенні своєї правової поведінки, оскільки діють під контролем іншого суб'єкта у його внутрішньому організаційному просторі (як складної юридичної особи).

Окрім того, специфічною є і деліктоздатність об'єднань підприємств. У певних випадках відповідальність за дії об'єднання покладається безпосередньо на самих учасників. Так, Закон України «Про захист економічної конкуренції» (ч. 4 ст. 52) встановлює, що у випадку вчинення юридичними особами, які входять до складу об'єднання, дій, які призвели чи можуть призвести до порушення законодавства про захист економічної конкуренції зазначеним суб'єктом господарювання, штраф накладається на суб'єкт господарювання в особі юридичних осіб, які вчинили наведені діяння (дії, бездіяльність) або отримали чи можуть отримати наведені вигоди [3].

Своєрідним результатом послідовного втілення ідеї часткового делегування правосуб'єктності є ті правові інститути (нетипові для законодавства України), в межах яких юридичні особи в силу імперативного законодавчого зобов'язування відокремлюють частину своєї правосуб'єктності на користь інших суб'єктів, постаючи в статусі «юридичної особи із розділеною правосуб'єктністю». До таких, наприклад, можемо віднести інвестиційні фонди та недержавні пенсійні фонди, які, фактично, всі повноваження щодо розпорядження пенсійними активами передають компаніям з управління активами, тим самим створюючи лише правову оболонку, зміст якої наповнюють інші юридичні особи [4].

Таким чином, на прикладі об'єднання підприємств як виду складної юридичної особи, а також узагальнюючи вищевкладене, приходимо до таких висновків:

1) Делегування частки правосуб'єктності є характерною ознакою складних юридичних осіб, тобто таких юридичних осіб, у складі яких діють інші юридичні особи;

2) Делегування правосуб'єктності по-суті означає делегування господарської компетенції (у термінах теорії права – частини правоздатності), не зачіпаючи та не вилучаючи дієздатності учасників, матеріалізованої у вигляді системи органів управління;

3) Делегування правосуб'єктності має своїм наслідком її структурування у набувача на власну та набуту (делеговану), а у іншої юридичної особи – на збережену (реалізується самостійно) та передану (реалізується об'єднанням);

4) Делегування частки прав та обов'язків супроводжується паралельним виникненням та реалізацією відповідної деліктоздатності складної юридичної особи та/чи її учасників;

5) Делегування правосуб'єктності може існувати в інституційному вигляді (тобто передбачатися законом для певних суб'єктів права), не будучи тим диспозитивним процесом, який ґрунтується на волевиявленні носія правосуб'єктності чи його засновника.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – С. 144;
2. Січевлюк В.А. Господарське право. Навчальний посібник. / В.А. Січевлюк. – К.: УІРФР, 2010 – 474 с.
3. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. № 2210-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – С. 64.
4. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 07.12.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47-48. – Ст. 372.
5. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 29. – Ст. 337.

Черковська Т.О.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»»

Поняття та функції органів державної влади в Україні

Тези присвячені характеристиці органів державної влади в Україні.

Проблемні питання сьогодення, що пов'язані з сучасним і майбутнім функціонуванням державної влади в нашій країні, процеси реформування, люстрації, та перезавантаження державного механізму управління та вдосконалення механізму взаємодії органів державної влади в Україні приділяється все більше уваги. Це цілком закономірно, тому що останнім часом, функціонування державної влади, її гілок, органів у режимі взаєморозуміння і консенсусу – зазнає постійних збоїв своєї роботи. Тому ж зараз постає питання побудови ідеального механізму функціонування органів державної влади, до якої прагне політична практика усього світу.

Дослідженням в цій області займалось ряд правознавців радянського та сучасного періодів в загальній теорії конституційного права: В. Авер'янов, Ф. Бурчак, М. Козюбра, В. Копейчиков, Л. Кривенко, А. Мацюк, Н. Нижник, М. Орзіх, В. Погорілко, Н. Прозорова, П. Рабінович, О. Скакун, В. Скрипнюк, В. Тацій, І. Тимченко, Ю. Тодика, М. Цвік, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, Л. Юзьков та ін.

Відповідно до головного регулюючого документу – Конституції України, носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є її народ [1].

Народ безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснює владу. Легітимність влади, таким чином, виходить від народу, який через вибори робить своє волевиявлення і контролює її.

Державна влада, як правило поділяється на три гілки влади, це: законодавча, виконавча та судова.

Законодавча влада – термін, який вживається у кількох значеннях: 1) – це орган, який згідно з Конституцією має право прийняття та зміни законів; 2) функція щодо прийняття законів; 3) іноді під законодавчою владою водночас розуміють і орган, і функцію щодо прийняття законів.

У сучасній державознавчій вітчизняній літературі, на нашу думку, найбільш вдале визначення цього поняття дав Ю. Шемшученко: «Законодавча влада – одна з гілок державної влади, головним призначенням якої є здійснення державної влади шляхом законотворення» [8, с.114].

Законодавча влада в Україні представлена – парламентом, або Верховною Радою України.

Множинність функцій парламенту не суперечить його природі як органу законодавчої влади. Вона зумовлена тим, що парламент, як і інші органи державної влади, у властивих йому формах бере участь у здійсненні ряду функцій держави, як об'єктних, зумовлених змістом діяльності держави (політичної, економічної, соціальної, культурної, екологічної), так і інших функцій, зокрема “технологічних”, владних (законодавчої, установчої тощо).

Головними функціями Верховної Ради є: 1) законодавча; 2) представницька; 3) установча (державотворча, організаційна); 4) функція парламентського контролю; 5) бюджетно-фінансова функція; 6) зовнішньополітична функція [4, с.20].

Пріоритетною функцією Верховної Ради вважається законодавча. Загалом вона являє собою передбачений Конституцією напрям діяльності Верховної Ради, який полягає у прийнятті

законів, внесенні до них змін, визнанні їх такими, що втратили юридичну силу, (скасуванні) або в призупиненні їх дії [7, с.6].

Досліджуючи питання виконавчої влади, ми знову зіткнулись з безліччю понять «виконавчої влади». Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та В.В. Зуй зводять сутність виконавчої влади до такого:

1. Виконавча влада є відносно самостійною гілкою (формою, видом) єдиної державної влади в Україні – атрибутом державно-владного механізму, побудованого на засадах поділу влади, і здійснюється поряд із законодавчою і судовою, тісно з ними взаємодіючи.

2. Виконавча влада є самостійною лише у зв'язку з практичною реалізацією Конституції, законів України в загальнодержавному та функціонально-компетенційному масштабах. На неї покладається найбільша частина загальнодержавних функцій.

3. Виконавча влада має державно-правову природу, наділена владними повноваженнями, що виявляється в її можливостях впливати на поведінку і діяльність людей їх об'єднань, праві і можливостях підпорядковувати собі волю інших [3, с. 19].

4. Виконавча влада здійснюється на засадах поділу державної влади на гілки не на всіх рівнях, а тільки на вищому, оскільки на місцевому рівні відсутні законодавчі органи. На рівні району в місті є судові органи, в той же час відсутні органи виконавчої влади (державного характеру), крім міст Києва та Севастополя. Немає їх і на рівні села, селища, міста. Управління на цьому рівні здійснюють органи місцевого самоврядування.

5. Виконавча влада не може ототожнюватися з виконавчою діяльністю, оскільки остання є формою реалізації виконавчої влади, видом державної діяльності відповідної компетенційної та функціональної спрямованості.

6. Виконавча влада здійснюється системою спеціально створених суб'єктів – органами виконавчої влади різних рівнів, наділених виконавчою компетенцією, що не властиве органам законодавчої та судової влади. Через систему цих органів – виконавчої влади – здійснюється державне управління, виконавча та розпорядча діяльність [3, с. 20].

Важливе місце у виконавчій владі займають функції управління, їх класифікацію різні автори здійснюють далеко не однозначно. У науковій та навчальній літературі наведено різні класифікації функцій, у тому числі залежно від об'єкта та суб'єкта управління. Залежно від специфіки об'єкта управління можна виділити, наприклад, функції управління економікою, функції управління адміністративно-політичним будівництвом, функції управління у сфері охорони громадським порядком та боротьби із злочинністю, функції управління в соціально-культурній сфері. Залежно від суб'єкта функції класифікуються на основні (галузеві) та забезпечувальні (функціональні). Наприклад, основними функціями органів внутрішніх справ є: охорона громадського порядку, боротьба зі злочинністю; розкриття та розслідування злочинів; забезпечення пожежної безпеки. До забезпечувальних функцій належать: кадрова, фінансово-планова, матеріально-технічна тощо [5, с. 69].

У Конституції України [1] судовій владі присвячений 8 розділ, який має назву «Правосуддя». В цьому розділі викладено основні засади здійснення правосуддя в Україні. У той же час аналіз норм цього розділу Основного Закону України свідчить про ототожнення у ньому понять «правосуддя» і «судова влада», що є, на наш погляд, необґрунтованим. Таке ототожнення негативно позначається на розумінні судової влади як однієї із гілок влади в Україні, на розробці теоретичних засад функціонування судової системи України, а також на практичній діяльності правозастосовних органів [4, с. 23].

В доповнення до Конституції, регулюючим нормативно-правовим актом є Закон України «Про судоустрій та статус судів», який визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні з метою захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави на засадах верховенства права, визначає систему судів загальної юрисдикції, статус професійного судді, народного засідателя, присяжного, систему та порядок здійснення суддівського самоврядуван-

ня і встановлює систему і загальний порядок забезпечення діяльності судів та регулює інші питання судоустрою і статусу суддів [2].

Основними функціями судової влади в Україні є здійснення правосуддя – цивільного, господарського, адміністративного і кримінального. Тобто судова влада, передовсім, асоціюється з правосуддям, що відображає сутність і зміст судової влади та призначення судів у суспільстві і державі [6, с. 25].

Підсумовуючи, можемо сказати, що основними державними органами влади в Україні є законодавча, виконавча, та судова гілки, які кожного дня виконують свої основні функції, але їх потрібно постійно контролювати та обирати на виборах – тому що основним органом управління є сам – народ.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41-42, 43, № 44-45. – Ст. 529.
3. Авер'янов В. Б. Організація виконавчої влади: необхідність усунення внутрішніх суперечностей / В. Б. Авер'янов // Право України.-№ 5. – 2009. – С. 30-35.
4. Ладиченко В. Конституційні основи єдності державної влади / В. Ладиченко // Юридична Україна. – № 5. – 2011. – С. 20-25.
5. Стеценко С. Г. Виконавча влада та роль Конституції України в організації її діяльності / С. Г. Стеценко // Юридична наука і практика. – 2011. – № 2. – С. 67-72.
6. Француз Т. І. Політико-правові проблеми становлення й розвитку судової влади в незалежній Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.13 / Т. І. Француз ; Одеська нац. юрид. акад. – Одеса, 2001. – 193 с.
7. Чиркин В. Е. Законодательная власть / В.Е. Чиркин. – М., 2008. – С. 61.
8. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. – К., 1999. – Т. 2. – С. 500.

Черновол О.П.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Теологічна теорія походження держави і права

В тезах досліджуються окремі аспекти теологічної теорії походження держави і права.

Впродовж розвитку юридичної науки сформувалося чимало теорій щодо виникнення держави та права. Проте, так як, сам процес виникнення та становлення держави та права є досить дискусійним, тому, як наслідок, при розгляді цього питання виник певний плюралізм. Який був зумовлений багатомірністю підходів мислителів до трактування даного процесу, які базувалися на їх власних переконаннях та філософських поглядах, що домінували в період життя того чи іншого мислителя. Не менш важливим фактором при обґрунтування тої чи іншої теорії походження держави і права був рівень розвитку юридичної науки.

Варто зауважити, що всі існуючі теорії походження держави і права мають односторонній характер, так як, стосуються тільки конкретно визначеної сфери, яку досліджував то чи інший мислитель.

Теологічна теорія є найстарішою серед існуючих теорій походження держави і права. Слово теологія походить від грецьких слів «theos» – бог та «logos» – вчення. Тобто, суть цієї теорії зводиться до того, держава виникла з Божої волі [1, с. 34].

Теологічна теорія – це теорія, що ґрунтується на ідеї божественного створення держави з метою реалізації загального блага. Тобто, дана теорія обґрунтовує панування духовної влади над світською, церкви – над державою [1, с.22].

Вищезазначена теорія слугувала засобом, який виправдовував владу правителя та розглядалася, як теорія захисту інтересів церкви. Варто зазначити, що дану теорію іноді іменують «божественною», через джерело походження у державі.

Прихильниками теократичної теорії були Аврелій Августин та Фома Аквінський. Серед українських діячів, прихильниками даної теорії можна зустріти таких визначних осіб, як Петро Могила, Стефан Яворський та Феофан Прокопович.

Головним критиком цієї теорії був Поль Анрі Гольбах, який висловлював думку про те, що державу створив не Бог, а народ, а також, що головним призначенням держави є захист населення від свавільного втручання з боку церкви [2, с. 56].

Первинні політико-правові взаємозв'язки між людьми базуються на релігії, оскільки вона фігурує у витоків створення перших держав. На той час, Бога проголошували первопричиною виникнення держави ще з далеких часів. В законах вавилонського царя Хаммурапі можна простежити ствердження божественного походження царської влади.

Ще в Давньому Китаї імператора величали сином Неба, який править Піднебесною [1, с.87]. Так, відповідно до одного із давніх китайських міфів про походження та природу земної влади, саме постать правителя Піднебесної має цілісний взаємозв'язок із вищими галузями. Уся влада символізує індивідуальність правителя у подібі душевної сили, а також інші посадові особи та державний апарат загалом є лише провідниками вищої влади.

У Давньому Єгипті культ фараона став культом героя, тобто основоположником общини, господарем Всесвіту. Господар слугує виконавцем Божих заповідей, Божої справедливості на землі. Отже, Бог передає господарю скіпетр та закони. Таким чином, згідно з єгипетськими

та гретськими міфами, Боги виступають як первинні природні правителі та законодавці суспільств та держав, які були засновані ними.

У єгиптян богиня МААТ уособлює закони, правосуддя та справедливість. Судді носили її зображення і вважали себе її жерцями. Божественний характер земної влади фараонів, жерців і урядовців, а також офіційно схвалених правил поведінки – основних джерел тодішнього права (звичаїв, законів, рішень суддів) – означав, що всі вони відповідають або повинні відповідати МААТ – природно-божественному порядку справедливості. Таке розуміння знаходить своє відображення у Рігведі (святих гімнах індоаріїв), дао (давньо-китайській міфології), дикі (у древніх греків). У кожному з вищезазначених джерел йде мова про справедливість, яка в подальших природно-правових концепціях правового розуміння визначається як природне право [2, с. 84].

Древні євреї вважали, що єдиний та істинний Бог є покровителем всього єврейського народу, його Царем (верховним законодавцем, правителем та суддею). Закони єврейського народу отримані від Бога (законодавство Мойсея) [3, с. 29-31].

Православний богослов Іоанн Златоуст вбачав, що існування влади – все це справа Божої премудрості і тому варто «підносити велику подяку Богові і за те, що є царі, і за те, що є судді» [4, с. 48]. Він винятково наполягає на необхідності покори будь-якій владі, як здійсненні обов'язку причетності до Бога. Його не турбує той факт, що у влади існують порочні люди та користуються нею не так, як повинні, оскільки, він вважає, що це залежить від зіпсованості людей. Спадкування влади, на його думку, також звершується «за подобою Христа», охочого зробити неминущим благочестиве царство.

Позаяк царська влада є аналогією влади Бога, то сама особистість монарха як людини набуває специфічного значення: істинний цар все підпорядковує законам Божим, при цьому зберігаючи розум вільним, не дозволяє стверджувати у себе в душі гнів, владолубство та задоволення.

Цар, відповідаючи перед Богом за ввірене його піклуванню царство, несе три обов'язки: карати ворогів Божих, що творять зло, поширювати вчення Боже у своєму царстві, створювати умови для благочестивого життя людей [3, с. 56].

Католицьких богослов Фома Аквінський писав, що правитель в державі займає таке положення, як Бог у Всесвіті, як душа в тілі. Керуюча державою воля володаря є разом з тим єдине, що об'єднує в ньому всю свою суть: без неї держава б розпалася [3, с. 71].

Дана теорія є історичною закономірністю розвитку суспільства. Значна увага приділяється релігії у багатьох країнах світу, тому дослідження теологічної теорії є актуальним і досі.

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. [Текст] : підручник. / О.Ф. Скакун. – Пер. з рос. – Харків: Консум, 2009. – 656 с.
2. Кельман С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права: Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 477 с.
3. Калюжний Р. А., Тимченко С. М., Пархоменко Н. М., Легуша С.М. Загальна теорія держави і права: навч. посіб. – К.: Видавець Паливода А.В., 2007. – 296 с.
4. Теорія держави і права. Посібник для підготовки до державних іспитів. За загальною редакцією О. В. Петришина. Харків «Право» 2012. – 192 с.

Шеляженко Ю.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Проблеми відповідальності держав за дотримання прав людини у військовому праві

Досліджується проблематика відповідальності держав за дотримання прав людини у військовому праві на основі міжнародного гуманітарного права та практики Європейського Суду з прав людини.

Кожна держава несе відповідальність за дотримання прав людини у межах своєї юрисдикції як у мирний час, так і під час збройних конфліктів.

Збройна агресія Російської Федерації проти України за участю регулярних збройних сил Російської Федерації та незаконних збройних формувань актуалізувала проблематику відповідальності держави за дотримання прав людини у військовому праві, зокрема, у аспектах відповідальності держав та конкретних військовослужбовців за протиправні дії, а також щодо правового забезпечення антитерористичної операції на сході України в умовах гібридної війни.

Війна є станом, у якому держави застосовують одна проти одної усі форми тиску з дотриманням дії законів та звичаїв війни (*jus in bello*), котрі є частиною міжнародного гуманітарного права, що застосовується у період збройних конфліктів. Міжнародне гуманітарне право є системою юридичних принципів та норм, що закріплені в міжнародних угодах чи у формі міжнародно-правового звичаю, предметом яких виступає співробітництво держав у гуманітарній сфері, гуманізація правового регулювання збройних конфліктів міжнародного та неміжнародного характеру, встановлення прав та обов'язків учасників даних конфліктів з метою заборони чи обмеження використання певних засобів та методів ведення збройної боротьби, забезпечення захисту прав індивіда в ході цієї боротьби і встановлення міжнародно-правової відповідальності держав та кримінальної відповідальності фізичних осіб за порушення прав і свобод людини [1, с. 116, 473]. Таким чином, міжнародно-правові стандарти захисту прав людини, визнані міжнародним співтовариством та закріплені у відповідних міжнародно-правових актах, вимагають від держав і їх збройних сил дотримання прав людини під час збройних конфліктів. Водночас, специфіка збройного конфлікту полягає в тому, що його учасники прагнуть самостійно захищати свої права із застосуванням зброї, оскільки вони переконані у вичерпанні мирних засобів та можливостей для самозахисту. Це стосується не тільки комбатантів, які представляють різні держави, але й тих збройних формувань, які, не визнаючи національне право держави, на території якої вони діють – і, відтак, будучи незаконними збройними формуваннями – у категоріях міжнародного і природного права намагаються апелювати до права народів на самовизначення та права на повстання проти тиранії. Отже, передумови і обставини збройних конфліктів природним чином звужують обсяг прав людини та об'єктивні можливості держави їх захистити, що є обов'язком держави відповідно до її міжнародно-правових зобов'язань.

Право держави на відступ від певної частини зобов'язань щодо захисту прав людини передбачено відповідними джерелами міжнародного права. Зокрема, Україна скористалася своїм правом на відступ від зобов'язань, визначених п. 3 ст. 2, ст. ст. 9, 12, 14, 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ст. ст. 5, 6, 8, 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), в окремих районах Донецької та Луганської областей

України, визначених Антитерористичним центром при Службі безпеки України у зв'язку з проведенням антитерористичної операції до повного припинення збройної агресії Російської Федерації, відновлення конституційного ладу та порядку на окупованій території України [2].

Порушення прав людини у воєнних правовідносинах, поряд із військовими злочинами, є підставою для міжнародно-правової відповідальності держави. Наприклад, Українська держава ставить питання про відповідальність Російської Федерації та її військовослужбовців за військові злочини й злочини проти людяності, скоєні на території України з 20 лютого 2014 року, визнавши з цієї дати на необмежений термін юрисдикцію Міжнародного кримінального суду (без ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду) [3] та подавши до Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) міждержавну заяву про порушення Російською Федерацією положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [4]. Слід зазначити, що у профілях Російської Федерації та України на сайті ЄСПЛ міститься інформація про значущі справи, які були розглянуті чи перебувають на розгляді суду за скаргами на ці держави, зокрема й щодо дотримання прав людини у військових правовідносинах. Так, щодо України зазначено, що ЄСПЛ визнав порушення Україною ст. ст. 2, 13 Конвенції у справі «Мосендз проти України» (*Mosendz v. Ukraine*) стосовно смерті сина заявника під час несення військової служби за призовом. Суд визнав, що органи влади не захистили ефективно життя людини і не розслідували належним чином смерть призовника, а також особливо підкреслив стурбованість спробами уряду зняти відповідальність з вищого керівництва збройних сил за поширені в армії відносини знущання («дідівщини») та звести причини даного правопорушення до окремих неправильних дій індивідуальних офіцерів [5].

Що стосується Російської Федерації, то в її профілі на сайті ЄСПЛ наведено більшу кількість випадків порушення прав людини у військових правовідносинах. Один з них, «Переведенцеви проти Росії» (*Perevedentsevy v. Russia*) також стосується «дідівщини», але є й інші. Так, у справі «Костянтин Маркін проти Росії» (*Konstantin Markin v. Russia*) було визнано порушення Росією статтей 8, 14 Конвенції у зв'язку з відмовою у відпустці для догляду за дитиною, хоча жінкам-військовослужбовцям такі відпустки надавалися, що було витлумачено судом як гендерна дискримінація. У справі «Пісарі проти Молдови та Росії» (*Pisari v. the Republic of Moldova and Russia*) ЄСПЛ визнав Росію відповідальною за протиправні дії російського солдата на блокпосту миротворчих сил, що призвели до смерті молодої людини, та вказав на процедурні проблеми із розслідуванням цього злочину росіянами. У справі про надання житла військовим (*Kravchenko and 23 Other “military accommodation” cases v. Russia*) було визнано порушення Росією статті 6 Конвенції (право на справедливий суд). У справі «Солтисьяк проти Росії» (*Soltysyak v. Russia*) було визнано протиправною заборону подорожувати за кордон відставному офіцеру в зв'язку з тим, що він мав доступ до державної таємниці. Згадано також про справи, пов'язані із контртерористичною операцією збройних сил Росії в Чечні; зокрема, у справі «Абдулханов та інші проти Росії» (*Abdulkhanov and Others v. Russia*) йдеться про вбивство 18-ти родичів заявників під час нападу російських військових на село для «зачистки» від терористів [6].

Висновки.

Відповідальність держав і їх військовослужбовців за дотримання прав людини у військовому праві визначається такими джерелами міжнародного гуманітарного права, як Гаазькі і Женевські конвенції, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, яку ратифікувала Україна (але у 2015 році частково відступила від своїх зобов'язань) та Римський статут міжнародного кримінального суду, підписаний, але не ратифікований Україною (хоча Україна визнала юрисдикцію цього суду з 20.02.2014 р. у справах про військові злочини й злочини проти людяності, скоєні на території України). Практика Європейського Суду з прав людини засвідчує необхідність сильного і всебічного захисту прав людини державою при правовому забезпеченні військової служби, спеціальних операцій проти тероризму та інших військових правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. – 1020 с.
2. Постанова Верховної Ради України “Про Заяву Верховної Ради України “Про відступ України від окремих зобов’язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод” / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 29. – Ст. 267.
3. “Міжнародний кримінальний суд розширив вивчення ситуації в Україні після другого звернення Києва”, Радіо Свобода, 29.09.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/news/27277621.html>
4. Прес-реліз ЄСПЛ від 01.10.2015 р. “Європейський Суд з прав людини комунікував Росії нову міждержавну справу, пов’язану з подіями в Криму та на сході України” (European Court of Human Rights communicates to Russia new inter-State case concerning events in Crimea and Eastern Ukraine) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-5187816-6420666>
5. Профіль України на сайті ЄСПЛ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Ukraine_ENG.pdf
6. Профіль Російської Федерації на сайті ЄСПЛ [Електронний ресурс]. – http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Russia_ENG.pdf

Секція 9

Проблеми розвитку приватного, публічного та міжнародного права

Александрова С.Г.

магістр, спеціальність «Правознавство»

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., кандидат юридичних наук, доцент

Сучасні проблеми корпоративних відносин в акціонерних товариствах України

Проаналізовано основні проблеми корпоративних відносин в акціонерних товариствах в Україні. Визначено прогалини в законодавстві щодо регулювання корпоративних прав акціонерів, та напрями вдосконалення корпоративної культури.

З розвитком акціонерної форми господарювання в Україні, виникають питання щодо діяльності сучасних вітчизняних акціонерних товариств, оцінки та удосконалення їх фінансово-господарської діяльності, проведення емісійної та дивідендної політики, управління прибутком та акціонерним капіталом, здійснення фінансових операцій із цінними паперами [1, с.87].

Мета проаналізувати на основі подання взаємозв'язків між різними аспектами корпоративного управління з урахуванням вже наявних результатів досліджень, позначити ключові характеристики і проблеми корпоративного управління в АТ в Україні, а також окреслити без надмірної деталізації поле можливих змін у сфері корпоративного законодавства, спрямованих на підвищення ефективності системи корпоративного управління.

Основоположне визначення корпоративного управління вказує на ключове відношення, учасниками якого є, з одного боку, акціонери компанії, а, з іншого боку, її менеджери. Однак у сферу корпоративного управління включають також й інші класи відносин. У їх числі - відносини між міноритарними і мажоритарними (домінуючими) акціонерами, а також взаємини компанії з групами інших зацікавлених осіб (трудовими колективами, кредиторами, споживачами та постачальниками, органами державної влади та ін).

У процесі переходу України до ринкової економіки відбулося створення великої кількості (понад 35 тис.) акціонерних товариств, діяльність яких здійснюється на засадах корпоративного управління. В Україні власниками іменних цінних паперів є приблизно 17 млн. фізичних осіб. Важливим є, необхідність захисту інтересів акціонерів. Проте сучасний стан корпоративної культури знаходиться на низькому рівні. Не відповідає загальноприйнятим, існуючим принципам корпоративного управління на практиці. Не достатньо координується з боку органів державного управління у сфері регулювання корпоративних відносин [2, с.191].

Розвинута тенденція відсутності поваги до акціонера як власника, неврахування інтересів акціонерів під час ухвалення управлінських рішень, порушення законних прав та інтересів акціонерів із боку керівництва підприємств. Також тенденція до невиплати дивідендів узагалі або сплати мінімальних дивідендів за залишковим принципом. Обмеженість або відсутність інформації про діяльність акціонерних товариств, невиконання рішень зборів акціонерів та інше. Система корпоративних відносин функціонує так, що дрібні акціонери, які становлять основну частину всієї їх кількості, не беруть реальної участі в управлінні Товариством.

У зв'язку з означеною вище проблемою важливо відзначити, що права власності та права управління (контролю), строго кажучи, можуть бути відокремлені в різному ступені, що припускає різні інформаційні вимоги до організації роботи АТ. Звідси - необхідність коригування набору дозволених організаційно-правових форм, більш чіткого визначення статусу публічності Товариства, механізмів зміни статусу Товариства, а також специфікації відповідальності

директорів і менеджерів, врегулювання комплексу питань, пов'язаних з великими угодами і операціями з зацікавленістю.

Аналіз ситуації щодо реалізації права акціонерів, зокрема дрібних, на отримання дивідендів, показує, що в Україні практично не купують акцій з метою отримання дивідендів, бо дивіденди не виплачують. Механізм реалізації права акціонерів на отримання дивідендів в Законі відсутній. Також недостатньо опрацьоване питання щодо розмежування положень та норм дивідендної політики: які належать до компетенції винятково загальних зборів, а які мають бути зафіксовані у Статуті Товариства. При вирішенні питань виплати дивідендів на загальних зборах (як це сьогодні передбачено законодавством) цілком можуть бути знехтувані інтереси дрібних акціонерів з боку власників крупних пакетів акцій або простої більшості [3, с.36].

Одним з напрямків врегулювання цього питання може стати чітка законодавчо закріплена регламентація порядку виплати дивідендів. Це сприятиме тому, що дрібні акціонери почуватимуть себе більш захищеними і матимуть певні гарантії щодо отримання частини прибутку компанії. Водночас слід передбачити всі можливі наслідки таких рішень, наприклад, у вигляді штучної мінімізації реального прибутку.

Значні перешкоди стоять на шляху реалізації права акціонерів на частку майна при ліквідації АТ. Законом встановлено, що при банкрутстві компанії виплати за простими акціями, які підлягають викупу, а також розподіл майна між акціонерами-власниками простих акцій відбувається відповідно у сьому та восьму черги. Усі попередні черги – це задоволення потреб щодо податків, вимог кредиторів, виплати заробітної плати власником привілейованих акцій. Якщо врахувати, що розподіл майна кожної черги здійснюється після повного задоволення вимог кредиторів (акціонерів) попередньої черги, то стає зрозумілим, що можливості отримати певну частку майна корпорації фактично немає.

Найбільше судових процесів у сфері корпоративного управління – це оскарження рішень, прийнятих на загальних зборах акціонерів. Тобто, часто порушується одне з головних прав учасників корпоративних відносин – право на управління товариством. Так, зафіксовані неодинокі випадки несвоєчасного надання інформації або взагалі її відсутності про скликання чергових чи позачергових зборів акціонерів. Часто трапляються порушення при реєстрації учасників, прийняття рішень за відсутності кворуму, порушення тривалості проведення зборів та ін.

Типовим є явище, коли включення до порядку денного пропозицій дрібного акціонера не розглядається. Така ж ситуація щодо акціонерів, які володіють 10% і більше відсотками акцій. Чинне законодавство не передбачає суттєвих вимог до ведення протоколу зборів. Тобто пропозиції акціонерів можуть бути навіть не внесені до протоколу або сфальсифіковані.

Детально виписана процедура скликання загальних зборів, процедура підготовки та їх проведення за рішенням міноритарних (дрібних) акціонерів, введення санкції за порушення їх прав сприятиме усуненню конфліктних ситуацій [2, с.221].

Прогалини у законодавстві створюють підстави для невнесення до протоколу пропозицій акціонерів, в тому числі щодо зміни статуту тощо. До протоколу можуть бути внесені не ті зміни, що обговорювалися на зборах, а ті, в яких зацікавлено керівництво.

Подоланню низької корпоративної культури і налагодженню цивілізованої взаємодії між менеджментом і акціонерами сприятиме розробка Кодексу корпоративного управління (Кодексу честі) АТ.

Таким чином, важливим напрямом державної політики, спрямованої на розвиток вітчизняних акціонерних товариств, є покращення корпоративного законодавства в частині забезпечення прозорості та відкритості бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар Закону України «Про акціонерні товариства» / Вінник О.М – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 312 с.
2. Економічна безпека емісійної діяльності акціонерних товариств: монографія / Шульга І.П. – Черкаси: Маклуат, 2010. – 425 с.
3. Торгівля цінними паперами: Підручник / за ред. проф. Грушка В.І – К. : Університет економіки і права «КРОК», 2011. – 392 с.

Алімпієв Д.Р.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., кандидат юридичних наук, доцент

Ціни та ціноутворення у сфері господарювання у сучасному законодавстві України

Висвітлюється проблема визначення ціни як предмету правового регулювання господарського права, з коротким оглядом існуючих класифікацій цін.

Як відомо ціни та ціноутворення є одним із ключових важелів державно-правового регулювання у сфері господарювання. Питання ціни та ціноутворення привертає увагу не тільки правників, а й економістів, фінансистів та інших науковців. Ціна являє собою важливий економічний важіль ринку, за допомогою якого виражаються вартість робіт, послуг, товарів, ресурсів, економічний рівень виробництва, обігу й споживання і таке інше. Врешті-решт ціна є істотною умовою будь-якого оплатного договору.

Правове регулювання цін та ціноутворення здійснюється передусім, Законом України «Про ціни і ціноутворення», законами «Про захист економічної конкуренції», «Про природні монополії» та іншими, а також нормами Цивільного та Господарського кодексів та численною кількістю підзаконних нормативно-правових актів, виданих виконавчими органами влади, проте положення цих законодавчо-нормативних актів не завжди узгоджені [6, с. 11].

Як показує досвід, більшість нормативно-правових актів дублюють положення один одного, відособлено регулюють ті чи інші питання ціноутворення, та навіть містять колізійні норми. Частково таке становище може бути пояснене включенням норм різних галузей права, окрема таких як адміністративне, господарське та податкове право.

Традиційно вивчення будь-якої проблеми розпочинається з окреслення головного поняття, в нашому випадку цією категорією є «ціна». В ч. 15 ст. 1 Закону України «Про ціни та ціноутворення» надається надто лаконічне визначення, згідно якого, ціна це - виражений у грошовій формі еквівалент одиниці товару [3]. Втім, дане трактування не допомагає тлумачити сутність даного поняття, а лише дозволяє оперувати ним.

Досить прогресивна норма міститься в ч. 1 ст. 189 ГК України де дається більш розширене визначення, згідно якого ціна є вираженим у грошовій формі еквівалентом одиниці товару (продукції, робіт, послуг, матеріально-технічних ресурсів, майнових та немайнових прав), що підлягає продажу (реалізації), який повинен застосовуватися як тариф, розмір плати, ставки або збору, крім ставок і зборів, що використовуються в системі оподаткування [1].

Проте незважаючи на це, проблема законодавчого трактування даного поняття не є вирішеною з причини відсутності єдиного наукового погляду на природу даної дефініції.

Наприклад, В. С. Мартем'янов стверджує, що ціна як економічна категорія виражає погоджений між покупцем та продавцем грошовий або інший майновий еквівалент, який покупець згоден платити за переданий йому товар (роботу, послугу) [8, с. 246]. В свою чергу О. М. Кононець вважає, що ціною є грошовий еквівалент сукупності витрат виробництва товару, виконання робіт чи надання послуг, витрат, пов'язаних з реалізацією цих товарів (робіт, послуг), прибутку виробника (продавця) та корисності даних товарів (робіт, послуг) для споживача (покупця) [7, с. 52].

Тоді як М. І. Туган-Барановський підкреслює, що ціна вільно виготовленого товару визначається такими витратами на його виробництво, які дають можливість виготовити товару стільки, скільки його потребує ринок [9, с. 188]. Що стосується ринкового підходу, то з його точки зору ціна визначається як форма виразу цінності благ, яка виявляється у процесі обміну [4, с. 13].

Менше суперечностей викликає питання класифікації цін, при тому, що існують різні критерії їхнього розмежування. Наприклад, на підставі положень ст. 10 Закону України «Про ціни та ціноутворення» стає відомо, що суб'єкти господарювання під час провадження господарської діяльності використовують два основні види цін: вільні та державні регульовані ціни [3]. В цьому ж законодавчому акті згадується про такі види цін як фіксовані та граничні ціни. Різниця полягає в тому, що перші встановлюються відповідним органом та є обов'язковими до застосування, тоді коли другі являють собою максимально чи мінімально допустимий рівень цін, які може застосувати суб'єкт господарювання.

Водночас, аналізуючи текст ст. 632 ЦКУ можна виділити додатковий критерій, на підставі якого є можливість виділити ціни, що встановлюються, та ціни, що регулюються [2].

Проте найбільш загальною ознакою поділу системи цін є класифікація залежно від умов формування та застосування, за якою виокремлюються внутрішньодержавні ціни та ціни зовнішньоекономічних відносин [5, с. 47].

Ще однією підставою для поділу є рівень державного регулювання, за якими виокремлюють вільні, регульовані та фіксовані ціни, які в свою чергу можуть бути поділені на оптові, роздрібні, внутрішньофірмові, закупівельні ціни. Окремим критерієм класифікації цін є просування товару, за яким розрізняють: ціну підприємства, ціну реалізації та відпускну ціну.

Означені нами види цін далеко не вичерпують повний перелік, оскільки відповідно до всіх існуючих критеріїв, економічних показників та факторів в юридичній, а особливо економічній науці пропонують нашій увазі все нові та нові підходи до виокремлення існуючих видів цін.

Таким чином, законодавство, що покликане регулювати питання ціни та ціноутворення у сфері господарювання охоплюючи собою численну кількість різноманітних за своєю юридичною силою нормативно-правових актів не забезпечує системного врегулювання даного питання. Зокрема, це помітно навіть в підходах трактування поняття ціни. Загалом можна стверджувати, що в науковій літературі ціні як власне предмету правового регулювання господарського права приділяється недостатньо уваги. Разом з цим мають місце детально розроблені та розгалужені підходи щодо класифікації та типологізації різних видів цін. Хоча це, в поєднанні з вищезазначеним тільки додатково підтверджує фрагментарність дослідження питання ціни та ціноутворення.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
3. Закон України «Про ціни та ціноутворення» // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 19-20. – Ст. 190.
4. Абрютіна М. С. Ценообразование в рыночной экономике / Абрютіна М. С. – М.: Дело и сервис, 2002. – 255 с.
5. Артус М. Засади класифікації системи цін в економіці України за умов ринкових відносин / М. Артус // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 4. – С. 43-49.
6. Барахтян Н. В. Проблеми правового регулювання ціноутворення в Україні / Н. В. Барахтян. // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – № 2. – С. 10-17.
7. Кононець О. М. Ціна як об'єкт правової охорони / О. М. Кононець // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право. – 2010. – № 2. – С. 48-53.
8. Мартемьянов В. С. Хозяйственное право: учебник для вузов / Мартемьянов В. С. – М.: БЕК, 1994. – Т. 2. – 388 с.
9. Туган-Барановський М. І. Політична економія: Курс популярний / Туган-Барановський М. І. – К.: Наук. думка, 1994. – 262 с.

Анісімов Б.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Доді К.В., кандидат юридичних наук, доцент

Правовий господарський порядок в Україні: досвід конституційно-правового забезпечення

Розглянуто проблеми реалізації правового господарського порядку в Україні в контексті досвіду конституційно-правового забезпечення.

Згідно зі ст. 5 Господарського кодексу України (далі – ГК України), правовий господарський порядок в нашій державі формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави [1, ст. 5].

Правовий господарський порядок є надзвичайно важливою системоутворюючою категорією, оскільки напряму пов'язується з конституційно-правовими нормами. Підтвердженням цьому є детальний перелік конституційних засад, що надається в ч. 2 ст. 5 Господарського кодексу України.

В умовах сьогодення дане питання досягає особливої актуалізації, оскільки постає у вигляді багатогранного правового феномену, який охоплює собою різні аспекти суспільних відносин.

З точки зору конституційно-правового забезпечення, правовий господарський порядок одержує додаткове обґрунтування у вигляді основних конституційних положень. Відповідно до яких правовий господарський порядок, з одного боку, закріплює конституційні положення про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, з іншого – декларує забезпечення державою захисту прав суб'єктів господарювання усіх форм власності, соціальної спрямованості економіки, непорушності права приватної власності, недопущення протиправного позбавлення власності, права кожного на підприємницьку діяльність, незаборонену законом тощо [4, с. 185].

Важливо звернути увагу на те, що реалізація права на підприємницьку діяльність відбувається через призму гарантованих державою конституційних прав та правових можливостей. Відповідні положення щодо реалізації даного права містяться в багатьох законах, зокрема таких як Конституція України, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, та інших нормативно-правових актах.

Водночас забезпечити правовий господарський порядок покликані не тільки суб'єкти господарювання у процесі правозастосовної практики, але й центральні органи державної влади на стадії правотворчої роботи [5, с. 368].

Підтвердження цьому можна знайти і в положеннях Основного закону, відповідно до яких саме на органи державної влади та органи місцевого самоврядування покладається обов'язок забезпечити дотримання конституційних прав та свобод громадян під час реалізації низки їхніх соціально-економічних прав.

Проте наразі, досвід реалізації конституційних основ правового господарського порядку вказує на те, що ті принципи, які становлять конституційні основи правового господарського

порядку (ст. 5 ГКУ), замість свого розширення, підлягають обмеженню, і більше того, є підставою виникнення колізійних норм у законодавстві і фактично створюють умови для здійснення корупційної діяльності серед окремих осіб регуляторних та правоохоронних органів [4, с. 194].

Ми маємо можливість спостерігати деякі зрушення в даній проблематиці, які простежуються в тенденціях розвитку правової політики держави, прийнятті «антикорупційного пакету» законів і таке інше. Зокрема в Законі України «Про засади запобігання та протидії корупції» виконується задекларований у ГКУ зміст конституційних основ правового господарського порядку [2].

Проте, поруч з тим необхідно визнати, що часткові поліпшення систематики функціонування як господарського механізму, так і правового господарського порядку в цілому є обмежено ефективними, адже саме сюди держава традиційно спрямовує власні реформаторські намагання. Об'єктом спрямованого втручання має стати вся економічна система суспільства, включаючи умови відтворення всіх її базових чинників, особливо на її перехідному пострадянському етапі, що відбувся і не завершився, і водночас вимагає здійснення вже нової трансформації, що викликана глобалізацією, інформаційно-комунікативною властивістю сучасних економічних процесів, технологічними імперативами забезпечення конкурентоздатності на глобальних ринках [3, с. 117].

Таким чином, на підставі вищевикладеного ми можемо зробити висновок, що для досягнення суттєвих поліпшень в реалізації правового господарського порядку в Україні, вимагається здійснення цілого комплексу вдосконалюючих змін в різних галузях законодавства. Особливо ж гострим питанням і досі залишається продуктивне дотримання конституційно-правових норм.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
2. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» // Відомості Верховної Ради. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
3. Задихайло Д. Модернізація правового господарського порядку в Україні (визначення масштабу проблематики) / Д. Задихайло // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 4. – С. 114-125.
4. Пашков В. Правовий господарський порядок у забезпеченні антикорупційної діяльності в сфері охорони здоров'я / В. Пашков // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 3. – С. 185-195.
5. Устименко Р. А. Право власності як основа правового господарського порядку України / В. А. Устименко, Р. А. Джабраїлов // Університетські наукові записки. – 2012. – № 1. – С. 367-375.

Бабич В.В.

магістр

ВНЗ: «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., кандидат юридичних наук, професор

Особливості правового регулювання творчої діяльності працівників згідно проекту Трудового кодексу України

У тезах досліджено окремі аспекти правового статусу та творчої діяльності працівників, відповідно до норм трудового законодавства.

Поняття творчість є універсальною категорією, увагу ж буде розмежено її трудово-правовому аспекту. Суть його в тому, що творчість виявляється як суспільні відносини, що включає три групи відносин: які пов'язані з правовим забезпеченням реалізації здібності до творчості суб'єктами трудових правовідносин; Відносини, які виникають з приводу реалізації суб'єктами трудових правовідносин суб'єктивного права на креативність або виконання юридичного обов'язку творити; відносини, пов'язані з правовим регулюванням умов створення та використання інтелектуальних творчих трудових досягнень працівника [4, с. 67].

Визначення креативності через коло соціальних відносин обумовлюється справедливою тезою О.І. Процевського, який вказує, що необхідною умовою проява є наявності праці є суспільні відносини, при яких й здійснюється процес праці [5, с. 15].

Відсутність належних умов праці, які б забезпечували працівнику можливість виконати свій юридичний обов'язок творити або реалізувати суб'єктивне право на творчість, призводить до випадкового та неоднозначного застосування понять «умови праці», «творчий працівник». Відповідно чого виникла рівноправ'я за характером праці у формі застосування норм господарського права, цивільного права, адміністративного права до регулювання трудових відносин, що позбавляє працівника гарантії, передбачених законодавством про працю.

Умови праці були предметом дослідження такими науковцями: Л.Ю. Бугровим, Ф. Громовим, А.М. Лушніковим, М.В. Лушніковою, Т.В. Парпан, О.Т. Пачастюком, П.Д. Пилипенко, О.І. Процевським, Г. Черкасовим, В.І. Щербиною тощо.

При визначенні умов праці слід відокремити поняття «умови праці» та «умови роботи» та необхідно визнати, що умови праці є як фізичні об'єктивні границі середовище, в якому робить особа, так і соціальні зв'язки, які при цьому виникають.

Вплоть до образів званих виробничих факторів відносять: технічні, санітарні, гігієнічні, виробничо-побутові та інші умови (наприклад, шкідливі, важкі, небезпечні умови праці), в плоть соціальних – розмір оплати праці, тривалість робочого часу, відпустки. Виробничі фактори характеризують, передусім, умови роботи працівника [6, с. 14-16].

На думку О.І.Процевського, у трудовому праві поняття «умови праці» має застосовуватися виключно у широкому розумінні і охоплює різні елементи виробничої та соціально-психологічної атмосфери на підприємствах, в установах, організаціях. Його не можна зводити до охорони праці, техніки безпеки, справного стану машин, належної якості інструментів та матеріалів, своєчасного їх подання тощо. Це поняття відтворює більш загальний зміст. Воно ширше за поняття «охорона праці», оскільки включає права і обов'язки працівників, режим праці і відпочинку, оплату праці, форми заохочення, види преміювання, можливості просування по роботі, поліпшення житлових умов, тобто все те, з чим працівник «стикається у процесі трудової діяльності».

Л.Ю. Бугров, С.С. Худякова, Ю.В. Варламова, М.І. Гонцов вважають, що умови праці включають п'ять груп чинників, що охоплюють основні сторони процесу праці: 1) організаційні форми функціонування робочої сили; 2) соціально-психологічні умови прояву та розвитку особистості; 3) технічну оснащеність праці; 4) санітарно-гігієнічні умови зовнішнього трудового середовища; 5) естетичний стан процесу праці [7, с. 205].

В.І. Щербина на обґрунтування використання широкого розуміння «умов праці» у трудових відносинах стверджує, що такий підхід має під собою юридичну основу. Так відповідно до ч.4 ст.43 Конституції України кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці [1, с. 141].

По-перше, йдеться про виконання роботодавцем вимоги статей 88 і 153 Кодексу законів про працю, що визначають таку категорію, як «нормальні умови праці» через перелік обставин і факторів, що забезпечує працівникові можливість реально виконувати роботу, обумовлену трудовим договором.

По-друге, безумовно, роботодавець має виконувати обов'язки, передбачені ст.141 КЗпП щодо правильної організації праці працівників та створення для умов зростання продуктивності праці.

По-третє, встановлені роботодавцем норми праці мають відповідати критеріям, визначеним ч.3 ст. 85 КЗпП, і встановлюватися для працівників відповідно до досягнутого рівня техніки, технології, організації виробництва і праці [2, с. 88].

Законодавче поняття «професійний творчий працівник», передбачене у ч. 2 ст.1 Закону України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», визначається як особа, що провадить творчу діяльність на професійній основі, результатом якої є створення або інтерпретація творів у сфері культури та мистецтва, публічно представляє такі твори на виставках, шляхом публікації, сценічного виконання, кіно-, теле-, відеопоказу тощо або є членом творчої спілки, та має державні нагороди за діяльність у сфері культури і мистецтва.

Доволі «стандартними» умовами праці творчого працівника можна визначити: 1) нестабільну зайнятість; 2) суміщення різних професій, спеціальностей, кваліфікацій; 3) відсутність або несистематичність оплати праці; 4) праця без укладання договору або на підставі цивільно-правових договорів або інших видів договорів; 5) відсутність соціального забезпечення; 6) самостійність у визначеному режимі праці; 7) організаційна відокремленість від інших працівників тощо [8].

Особа може отримати статус творчого працівника на підставі факту укладання трудового, цивільного, господарського договору, або факту фактичного виконання трудової функції за сутності будь-якого із договорів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 15 вересня 2010 р. – К.: Паливода А. В. – 2010. – 88 с.
3. Трудовий кодекс України: проект Закону України від 04.12.2007 р. N 1108. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
4. Богдан І.А. Поняття «творчість» як категорія трудового права / І.А.Богдан // Юридична Україна.- 2012.-№(113)2012-С.67.
5. Процевский А.И. Предмет советского трудового права / А.И.Процевский. – М. : Юрид. Лит., 1979. – С. 15.
6. Парпан Т.В. Істотні умови трудового договору : дис.... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / Т.В. Парпан. – Л., 2004. – С. 14-16.
7. Трудове право : підручник [для студ. юрид. спец. вищ. навч. Закл.] / В.В.Жернаков, С.М.Прилипка, О.М.Ярошенко [та ін.] ; за ред.. В.В.Жернакова. – Х. : Право, 2012. – С. 205
8. Абрамова Євгенія. Условія труда творческих работников : итоги проекта от 30.09.2012. [Електронний ресурс] Євгенія Абрамова. – Режим доступу : <http://polit.ru/article/2012/09/30/altvorrabotnyki/>

Ващук М.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Історичні передумови та сучасний стан регулювання трудових відносин в Україні

Автором досліджується зародження та розвиток трудових відносин в Україні. Особлива увага приділяється сучасному стану регулювання трудових відносин, перспективам їх вдосконалення.

Актуальність. Життя і розвиток людського суспільства не можливі без використання праці та без відносин, що виникають у трудовій сфері, які, у свою чергу, потребують належного регулювання. Саме праву як системному загальнообов'язковому регулятору серед всіх соціальних норм справедливо відводиться найважливіше місце.

Основний текст. Зародження трудового права як самостійної галузі пов'язується з виникненням «фабричного» законодавства у другій половині XIX ст., що було результатом становлення і розвитку капіталістичних відносин у суспільстві. Відмінною рисою цього процесу було те, що на Заході трудове законодавство формувалось в основному, завдяки активній діяльності профспілок, у той як в Російській імперії, а разом з нею і в українських губерніях, – під впливом хаотичного страйкового руху, соціалістичної ідеології та радикальних політичних поглядів [1, с. 54–58].

Вичерпною, на нашу думку, є запропонована В. Джоєвим періодизація генези вітчизняного трудового права, що складається з таких етапів: етап підгалузевого правового регулювання (з 1835 р – початок XX століття), етап комплексного галузевого правового регулювання (1913 р – 1918 г.), етап автономного галузевого правового регулювання (з 1918 р по 1991 р), новітній (пострадянський) період з 1992 р по теперішній час [2, с.9]. Так, початковим кроком у здійсненні державного регулювання трудових правовідносин на думку більшості вчених-правників, зокрема й О. Олійника, вважається прийняття у 1835 р. «Положення про взаємини між власниками фабричних установ і робочими людьми, які поступили на ці установи за наймом» [1, с. 54–58], що уможливило правове регулювання відносин між працівників і роботодавцем, зокрема укладання строкових трудових договорів, оплати праці, встановлення порядку поведінки працівників на виробництві та ін. Разом з тим цей законодавчий документ був здебільшого декларативним, адже ним не передбачалось ні санкцій за його невиконання, а ні створення спеціальних наглядових органів. Однак це не применшує його важливої ролі у подальшому формуванні трудового законодавства. Основним джерелом фабрично-заводського законодавства та першим кодифікованим джерелом трудового права на українських землях став Статут про промислову працю [3], в якому закладались підвалини розвитку багатьох інститутів трудового права (договір про особистий найм, робочий час і час відпочинку, відповідальність за порушення встановлених положень, гарантії судового захисту). Слабкими сторонами тогочасного трудового законодавства були: повна відсутність регламентування трудових відносин в сільському господарстві та недостатня соціальна спрямованість, особливо це стосується жінок і неповнолітніх.

Як зазначають О. Кисельова, А. Семенова, з прийняттям перших радянських кодифікованих актів трудового законодавства 1918 та 1922 рр. трудове право чітко виділилося в самостійну галузь, оскільки уможливило втілення приписів правових норм в реальних умовах функціонування держави і суспільства [4, с. 60–67]. Особливістю радянського трудового законодавства було те, що правове регулювання відносин зі застосування найманої праці знову, як

у часи середньовіччя, перемістилося із приватноправової сфери в область публічно-правового регулювання. Відтак у змісті правового статусу працівника акцентом були саме його обов'язки. Відносно контрольно-наглядних структур (профспілок у тому числі), та адміністрації акцент робився на правах, а не на обов'язках. На жаль, подібний правовий підхід щодо трудово-правового статусу багато в чому ще притаманний і чинному трудовому законодавству України – Кодексу законів про працю (далі – КЗпП), що був прийнятий ще у 1971 р. [5, с.67]. Таким чином, регулювання трудовими відносинами на законодавчому рівні в умовах централізації виявилось не достатньо ефективним у виконанні захисної функції. У зв'язку з цим Україна ще й досі відстає за багатьма параметрами від світових.

Сьогодні Україна знаходиться в перехідній стадії від індустріального до постіндустріального суспільства. Як слушно зазначають А. Камусов та З. Джафаров, трудові права, сформульовані в ХХ ст., вже не вкладаються в рамки нової суспільної організації праці, продиктованої умовами інформаційного суспільства [6, с. 71]. Джерелами сучасного трудового права України є Конституція України, чинний КЗпП від 10.12.1971 № 322-VIII з доповненнями та поправками, а також відповідні правові документи всесвітніх міжнародних організацій ООН, МОП, ЄС, що відіграють визначну роль у розвитку та застосуванні норм трудового права, у консолідуванні вітчизняного трудового законодавства, в активізації правотворчої діяльності законодавчих органів та інтеграції України до цивілізованої правової системи світу. Разом з тим, гострою проблемою вітчизняного трудового законодавства залишається підготовка та прийняття нового КЗпП, адже чинний сьогодні діє ще з радянських часів і деякі зі статей його вже є морально застарілими [7]. Це, в свою чергу має сприяти укладенню нової цілісної системи законодавчих та нормативно-правових актів про працю, що відповідатимуть сучасним умовам ринкової економіки з урахуванням положень міжнародно-правових актів з питань праці. [8, с.17].

Таким чином, правове регулювання праці пройшло тривалий шлях розвитку і на даний момент це досить складний і динамічний процес, надважливою метою якого є правовий захист саме працівника як джерело навичок, знань і умінь у процесі реалізації його права на працю. Однак вести мову про завершення його становлення передчасно, адже пошуки ефективних засобів впливу на трудовоправову політику України для поліпшення умов праці працівників і надалі тривають.

Список використаних джерел:

1. Олійник О. М. Історія розвитку трудових відносин в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. в Україні / О. М. Олійник // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Історія та географія». – 2013. – Вип. 48. – С. 54–58.
2. Джиоев В. Г. Соотношение трудового права с отраслями гражданского и административного права : автореферат дис. ... кандидата юридических наук: 12.00.05 / Джиоев Владимир Гурамович; [Место защиты: Моск. гос. юрид. акад. им. О.Е. Кутафина]. – Москва, 2013. – 32 с.
3. Громан В. В. Устав о промышленном труде с правилами и разъяснениями. Свод законов Российской империи (серия историческое законодательство). Т.ХІ, ч.2. // Сост. В. В. Громан. – СПб., 1999. – 630 с.
4. Кисельова О. І., Семенова А. В. Історичні передумови формування сучасного трудового законодавства та його відповідність сучасному рівню розвитку трудових відносин в Україні / О. І. Кисельова, А. В. Семенова // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 27 (66). – 2014. – № 4. – С. 60–67.
5. Венедиктов В. С. Трудовое право Украины (Общая часть): учеб. пособие для юрид. вузов / В. С. Венедиктов. – Х.: Консум, 2004. – 302 с.
6. Касумов А. М., Джафаров З. И. Правовое регулирование трудовых споров в контексте способов защиты трудовых прав: монография / А. М. Касумов, З. И. Джафаров. – М.: Проспект, 2013. – 322 с.
7. Кодекс законів про працю України: Закон Української РСР від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
8. Лушников А. М., Лушникова М. В. Трудовые права в XXI веке: монография / А. М. Лушников, М. В. Лушникова. – М.: «Проспект», 2015. – 272 с.

Векуа О.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Соціальна політика держави та її завдання

У тезах аналізується правове визначення соціальної політики її мета, завдання та регулювання соціальної процесів держави

Соціальна політика є визначальним напрямом внутрішньої політики держави. Соціальна політика – це складова загальної політики, втілена в соціальні програми та різноманітні заходи, спрямовані на задоволення потреб та інтересів людей і суспільства. Зрозуміло, що соціальна політика має бути адекватною стану економіки, але ігнорування соціальними проблемами може призвести до значних економічних втрат [4, с.3].

Державне регулювання соціальних процесів – вплив органів державної влади за допомогою різноманітних засобів (форм, методів та інструментів) на розвиток соціальних відносин, умови життя та праці населення країни. Основними об'єктами соціальної політики є: ринок праці та зайнятість населення, трудові відносини, оплата праці та доходи населення.

Метою соціальної політики держави є боротьба з бідністю, збереження людського капіталу, його пристосування до потреб ринкової економіки, сприяння економічному зростанню, забезпечення соціальної справедливості та політичної стабільності. Способом реалізації соціальної політики є система соціального захисту і соціальних гарантій.

Соціальний захист – це комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах. Організаційно-правові заходи передбачають створення інститутів соціального захисту і законів, які повинні керувати їх діяльністю, економічні – формування механізмів перерозподілу доходів, тобто стягнення податків та інших платежів і трансфертів [3].

Соціальні гарантії – встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму; прожитковий мінімум – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [2].

Основними завданнями соціальної політики в Україні є:

- адресна підтримка соціально незахищених верств населення;
- пенсійна реформа;
- забезпечення випереджального зростання вартості робочої сили;
- орієнтація стратегії економічного зростання на створення нових робочих місць;
- прискорений розвиток житлового будівництва, забезпечення доступності житла для різних верств населення;
- поліпшення системи охорони здоров'я, активна демографічна політика;
- примноження інтелектуального потенціалу суспільства, створення рівних можливостей для молоді у здобутті якісної освіти;
- зміцнення позицій середнього класу.

Показником результативності соціальної політики є рівень життя населення. Рівень життя

населення – це міра задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб людини, забезпечувана сукупністю матеріальних і соціальних умов життя.

Основними елементами рівня життя є:

- рівень і структура споживання матеріальних благ (продуктів харчування та непродовольчих товарів);
- рівень споживання послуг установ побутового обслуговування, охорони здоров'я, освіти, культури, соціального забезпечення, фізкультури; рівень забезпеченості житлом.

Для оцінки рівня життя населення використовується система показників, які можна класифікувати на такі групи: соціально-демографічні показники (кількість населення, його склад, динаміка та структура за статтю, віком і соціальним станом; показники міграції населення і трудових ресурсів); узагальнюючі показники (ВВП на душу населення, реальні доходи на душу населення, структура населення за рівнем середньодушового сукупного доходу тощо); показники рівня оплати праці та доходів населення (середня та мінімальна заробітна плата, середня та мінімальна пенсія, середня грошова допомога тощо); показники рівня споживання населенням товарів і послуг; показники, які характеризують стан соціальної сфери; показники споживчих настроїв домогосподарств тощо [1, Ст. 6].

Засобами державної соціальної політики є: нормативно-правове регулювання, спрямоване на забезпечення соціальних гарантій та соціальний захист населення; розроблення демографічних і соціальних прогнозів; формування та реалізація соціального розділу ДПЕСР України, в яких визначаються цілі, пріоритети, завдання та заходи соціальної політики; бюджетна діяльність; державне регулювання цін на товари і послуги тощо.

На державному рівні функції регулювання рівня життя і соціального захисту населення виконують: Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції, Міністерство праці і соціальної політики, Міністерство фінансів, Міністерство з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Міністерство освіти і науки, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство культури і мистецтва, Державний комітет будівництва, архітектури та житлової політики, Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму, Державний комітет у справах ветеранів, Пенсійний фонд України та ін.

Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод громадян здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. В складі Верховної Ради України діє комітет з питань соціальної політики та праці.

Отже, соціальна політика є невід'ємною частиною політики держави. Без неї малоімовірний подальший розвиток держави. По суті цей зв'язок взаємний, Без державного регулювання соціальна орієнтація економіки неможлива, прояви економічної свободи супроводжуються соціальною небезпекою. Забезпечення економічного розвитку та відповідного досягнення соціальних цілей без державного втручання відбувається вкрай неефективно.

Список використаних джерел:

1. про Положення про Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс] : Указ Президента України [Указ, Положення, Перелік від 06.04.2011 № 389/2011] . – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/389/2011>

1. Конопліна Ю. С. Соціальне страхування: Навч. посіб. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2011. – 224 с.

2. Ліванова Є. – Проблеми майнового розширення населення України. – Україна: аспекти праці, 2012, № 4.– С.6.

3. Новікова О.Ф. Соціальна орієнтація економіки/ НАН України. Ін-т економіки. Донецьк, 2009р. – 220 с.

Гурковська В.А.

магістр, спеціальність «Правознавство»

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., кандидат юридичних наук, доцент

Класифікація функцій цивільного права

Тези присвячені аналізу функцій цивільного права та їх класифікації.

Втручання держави в сферу приватних інтересів своїх громадян знаходить свій вираз у виданні різноманітних нормативних актів, які в своїй сукупності складають систему законодавства даної галузі права. Значення права та законодавства у суспільстві доцільно розкривати через їх функції, які відіграють найбільш активну роль у правовій системі. Функції розкривають складну взаємодію напрямів впливу права на соціум і тому стають найбільш дієвими компонентами ефективності права, одним із відправних структурних компонентів цієї системи. На відміну від інших галузей права цивільне право супроводжує людину постійно і тому визначення функцій цієї сфери права та її законодавства є важливим завданням, яке має практичне та наукове значення.

Функції права, зокрема, тлумачаться як об'єктивно визначені основні напрями правового впливу щодо певного об'єкта, визначаючи види діяльності (політичної, громадської, правомірної, протиправної, ризикованої, небезпечної тощо), статус особи (компетенційний, професійний, діловий тощо), суспільну свідомість (активну, пасивну, деградовану тощо), правові режими об'єктів регулювання тощо [1, с.19].

В теорії цивільного права під поняттям функції цивільного права розуміють головні напрями його впливу на цивільні відносини з метою впорядкування. В юридичній літературі пропонуються й інші визначення функцій цивільного права. Однак у кожному разі йдеться про “напрями впливу” на цивільні відносини.

До числа основних функцій цивільного права традиційно відносять регулятивну, охоронну, виховну (превентивну) та інформаційно-орієнтовну функції. При цьому зазначається, що цивільне право взагалі виконує функції, властиві праву, але робить це з притаманними йому особливостями [2, с.23].

Враховуючи зазначене, слід розрізняти загальноправові та специфічні функції цивільного права.

Регулятивна функція – упорядковує особисті немайнові й майнові відносини, надає їм повторюваності, однорідності, зрозумілості. Ця функція є домінуючою і полягає в упорядкуванні нормальних людських стосунків та економічних відносин у суспільстві.

У цивільному праві майже нема заборон, а в основному дозволи і моделі правомірної, інколи максимально деталізованої не тільки у законі, але і підзаконному акті поведінки. Більше того, у цивільному праві є допоміжний рівень впливу на формування і форму відносин, наприклад, типові і зразкові договори. На основі цього засоби цивільного права надають учасникам правовідносин можливості для самоорганізації і саморегулювання на рівні моно норм права [3, с.169].

Загальний регулятивний підхід приватного права і, зокрема, основи цивільного законодавства проявляється у формулі: «дозволене все, що не заборонено законом».

Реальна дійсність свідчить і про те, що зміст майнових чи особистих немайнових правовідносин наповнюється елементами певних правопорушень, різноманітних посягань на охоронювані законом певні суб'єктивні права тощо. В таких випадках постає питання про правове забезпечення захисту порушених суб'єктивних майнових чи особистих немайнових прав. За

таких обставин спрацьовує охоронна функція цивільного права [4, с.27]. Основний напрям охорони – захист майнових інтересів учасників цивільного обігу через забезпечення стабільності майнового становища добросовісних учасників цивільних правовідносин. Найбільш адекватним способом захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів є відшкодування збитків. Охоронну функцію виконують у тому числі норми, присвячені цивільно-правовим договорам: купівлі-продажу, поставці, майновому найму тощо. Цивільно-правові норми, які передбачають охоронні позадоговірні зобов'язання, що виникають внаслідок заподіяння шкоди, безпідставного придбання чи збереження майна за рахунок коштів іншої особи, головним чином виконують охоронну функцію.

Досить наближеною до охоронної функції цивільного права, однак не тотожною з нею є цивільно-правова функція, що має назву компенсаційної.

Справа полягає в тому, що сама по собі охоронна функція цивільного права створює лише юридичну передумову захисту порушених суб'єктивних майнових чи особистих немайнових прав. Проте вона безпосередньо не вирішує питань, пов'язаних з необхідністю ліквідації певних негативних наслідків, що можуть мати місце в майновій чи особистій немайновій сфері тієї чи іншої потерпілої особи (кредитора).

Найважливішим завданням виховної функції права – виховання поваги до права взагалі, високої правосвідомості, формування у громадян стимулів правомірної поведінки.

На сучасному етапі розвитку суспільних відносин стрімко зростає значення інформації в усіх без винятку сферах діяльності людини.

Основними принципами інформаційних відносин є: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації та свобода щодо її обміну; об'єктивність, достовірність інформації; її повнота й точність; законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації [5, ст.5]. За допомогою даної функції здійснюється ознайомлення суб'єктів цивільних відносин із концепцією прав людини (приватної особи), засадами визначення становища приватної особи, загальними тенденціями правового регулювання в цій галузі тощо.

Таким чином, функції цивільного права характеризують його місце у системі права взагалі, та слугують як допоміжний критерій встановлення специфіки даної галузі права. Наведені класифікації функцій цивільного права становлять певний інтерес, оскільки дають можливість краще зрозуміти і сутність, і характерні властивості функцій цієї категорії. Водночас названими функціями основне функціональне призначення цивільного права не вичерпується.

Список використаних джерел:

1. Цивільне законодавство України (основні категорії, принципи та концепти): монографія / [Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, О. В. Басай та ін.; за заг. ред. Є. О. Харитонova; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад."]. – Одеса : Фенікс, 2012. – 342 с.
2. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – Кн. 1. – 720 с.
3. Бондар Н. П. Функції цивільного права як підстава розмежування цивільних правовідносин / Н. П. Бондар // Вісник господарського судочинства. – 2011. – № 4. – С. 169-174.
4. Ковальський В. С. Охоронна функція права: монографія / В.С.Ковальський. – К.: Юрінком Інтер. – 2010. – 336 с.
5. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – N 48. – Ст. 650.

Жирнова Л.М.

магістр, спеціальність «Правознавство»

ВНЗ: «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., кандидат юридичних наук, доцент

Правова характеристика об'єктів права власності на землю

*Проаналізовані законодавче та доктринальне визначення поняття
землі та земельної ділянки як об'єктів правових відносин з приводу
власності на землю.*

На даний час у світлі останніх змін у правовому регулюванні земельних відносин особливої гостроти набуває проблема надання правової характеристики об'єктів права власності на землю.

Як зазначено у частині 3 статті 2 Земельного кодексу України від 25.10.2001 року, об'єктами земельних відносин є землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї). При цьому земельні відносини у цьому Кодексі визначаються як суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею [1].

Отже, у кодифікованому акті земельного законодавства України згадується щонайменше про три можливих об'єкти земельних правовідносин – земля, земельні ділянки та права на них, земельні частки (паї). З приводу такого поділу виникає закономірне питання про співвідношення цих категорій як об'єктів права власності на землю та елементів земельно-правового термінологічного апарату.

Сучасні вчені по різному трактують поділ законодавцем землі як об'єкта земельних відносин на окремі складові. Це пов'язано, насамперед, із ототожненням об'єкта земельних відносин та об'єкта права власності на землю. Можна не заглиблюватись у наукову дискусію з даного питання, а лиш зазначити, що в земельному законодавстві земля, як об'єкт правового регулювання, розглядається одночасно і як об'єкт земельних правовідносин, і як об'єкт права власності.

Науковці із земельного права обстоюють тезу про те, що земля є загальним об'єктом земельних правовідносин, а безпосереднім – земельна ділянка як індивідуально визначена частина земельної території країни [2, с.183]. Дійсно, можна погодитися з тим, що земельна ділянка є найпоширенішим об'єктом земельних правовідносин, що виникають і реалізуються за українським законодавством. Проте, незважаючи на вагоме значення поняття земельної ділянки як елемента механізму правового регулювання земельних відносин, в доктрині земельного права на сьогодні відсутнє загальноприйняте визначення даного терміну.

Отже, важливою є категорія «земля» як об'єкт відповідних правовідносин власності, щодо якої є правовий зв'язок із відповідним суб'єктом, що претендує на набуття чи визнання та реалізацію юридичного титулу власника.

Аналізуючи сучасні наукові дослідження землі як об'єкта правових відносин земельної власності, А.М. Мірошніченко відмічає деяку тенденцію поступового звуження поняття землі в значенні саме об'єкта права власності. Він зазначає, що ще за вченням римських юристів, яке довгий час вважалось аксіомою, право власності поширювалося на глибину під поверхнею земельної ділянки і на висоту над нею до безкінечності, проте сьогодні світова практика регулювання відносин власності на землю пішла шляхом звуження поняття землі як об'єкта права

власності та формування спеціального законодавства, яке регулює використання “відділених” від землі природних ресурсів [3, с. 25].

Аналізуючи юридичне значення землі, Кулинич О.П. вважав, що земля є частиною земної поверхні, яка є засобом виробництва, продуктивним чинником у сільському та лісовому господарстві, а також місце розташування різноманітних об’єктів виробничого, культурно-побутового та іншого характеру [2, с. 183].

Беручи до уваги юридичну сутність вживаних у Земельному кодексі України термінів «грунт», «земля», «землі сільськогосподарського призначення», науковець Н.І. Титова взагалі пропонує у земельному праві не використовувати таке поняття, як «земля», адже цей об’єкт є майновим, цивільно-правовим, це частина матеріального світу, що являє собою відокремлену від природного середовища працею людини частину речовини, поміщену в якусь місткість (контейнери, пакети тощо), а використовувати термін «землі», під яким слід розуміти саме природний компонент, не вилучений з довкілля, а органічно в нього вплетений, що взаємодіє з водою, лісами, повітрям та іншими природними ресурсами [4, с. 12].

Проте, я вважаю, що тенденція до такого звуження поняття землі як об’єкта права власності не є сьогодні загальною та однаково притаманною всім світовим правовим системам. Так, зокрема, поняття землі як об’єкта права власності в ширшому розумінні, яке включає не лише власне землю, а й надра землі, розташовані на земельній ділянці природні ресурси, використовується в законодавстві Сполучених Штатів Америки. По суті, ця тенденція до такого звуження поняття землі як об’єкта права власності та інших земельних прав проявляється, в основному, у законодавстві України та інших пострадянських країн, в яких проведена спеціальна галузева диференціація правового регулювання природоресурсних суспільних відносин та сформовані такі окремі галузі права, як лісове, земельне, водне та гірниче. Кожна з цих окремих галузей права, відповідно, має власний предмет правового регулювання, що сформувався шляхом відокремлення відповідної групи природоресурсних відносин від земельних відносин у широкому їх розумінні [5, с. 175].

Отже, на мою думку, об’єктом права власності на землю виступає частина земної поверхні, відділена від інших природних ресурсів, які можуть бути розташовані на ній (зокрема, водні об’єкти, ліси та інші насадження.). Саме такий підхід прийнятий у вітчизняному законодавстві та знайшов своє відображення у чинному Земельному кодексі України. Слід зазначити, що значна частина науковців земельного права цілком підтримують такий підхід законодавця до визначення поняття земельної ділянки. Так, на думку науковця М.В.Шульги, земельна ділянка являє собою частину земної кори, що є основою ландшафту, яка має фіксовану площу, межі і місцезорозташування, а також характеризується певним якісним станом і властивим їй правовим статусом. Аналогічні визначення поняття земельної ділянки запропоновані В. В. Носіком, К. П. Пейчевим, Н. В. Ільків та іншими науковцями [6, с. 161].

Таким чином, власники та користувачі земельних ділянок, що здійснюють володіння і користування ними, мають виключне право на використання ділянки простору, розташованого над і під поверхнею, а також на використання на цій ділянці корисних копалин.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
2. Кулинич О. П. До питання про визначення земельної ділянки як об’єкта цивільних та земельних прав / О. П. Кулинич // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право. – 2014. – Вип. 197(2). – С. 182-188.
3. Лісова Т. В. Земельна ділянка як об’єкт земельних правовідносин / Т. В. Лісова // Сучасні науково-практичні проблеми екологічного, земельного та аграрного права : матеріали «круглого столу» (м. Харків, 6 груд. 2013 р.) : зб. тез наук. доп. – Х., 2013. – С. 160-162.
4. Лопатюк К. Ю. Загальна характеристика земельних правовідносин в Україні / К. Ю. Лопатюк //

Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. – Вип. 165, ч. 1. – С. 174-178.

5. Мірошніченко А. М. Розмежування складових та приналежностей земельної ділянки // Земельне право України: проблеми теорії і практики. – 2007. – № 1. – С. 25-31.

6. Титова Н.І. Землі сільськогосподарського призначення: поняття, особливості, склад (правові аспекти) // Землі с.-г.призначення: права громадян України: Наук.-навч. посібник / За ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. І. Титової. – Л.: ПАЮ, 2005. – 368 с.

Заграничний І.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Заєць А.П., доктор юридичних наук, професор

Еколого-правові проблеми охорони джерел питного водопостачання

Здійснено аналіз основних еколого-правових проблем охорони джерел питного водопостачання.

Невпинний розвиток науково-технічного прогресу та динамічні глобалізаційні процеси в ХХ-ХХІ століттях поставили перед світовою спільнотою низку завдань, розв'язання яких потребує негайного реагування. Одним з яких є вирішення проблеми питного водопостачання. Особливо актуальним дане питання є для нашої країни, яка будучи правонаступницею СРСР, одержала в спадок значні площі виснажених земель, регіони з підірваною екологією, а також практику систематичного забруднення річок.

Як вказує практика, найбільш поширеним джерелом забруднення річок є скидання неочищених або недостатньо очищених стічних вод підприємств промисловості та сільського господарства [6, с. 28].

Внаслідок чого проблема охорони джерел питного водопостачання є надзвичайно актуальною. Особливо враховуючи те, що аналіз даних щодо якості питної води у різних областях України показав низьку ефективність роботи станцій водопідготовки. При цьому якість води, що надходить із централізованих систем водопостачання, за окремими фізико-хімічними показниками, зокрема й вмістом органічних речовин, не відповідає вимогам чинного нормативного законодавства [5, с. Е8].

Водночас, беручи до уваги ту обставину, що наявність безпечної для життя і здоров'я людини питної води є невід'ємною умовою дотримання і реалізації конституційно закріпленого суб'єктивного права на безпечне для вказаних благ довкілля [3, с. 335], у нас є всі підстави стверджувати, що наразі відбувається масштабне, систематичне порушення основних, конституційних прав людини та громадянина. Що є абсолютно неприпустимим для правової, демократичної держави, що рухається в напрямку євроінтеграції.

Шляхи вдосконалення даного становища полягають в першочерговому прийнятті відповідної законодавчої бази. З цієї метою вже було прийнято чимало важливих законів, зокрема таких як Водний Кодекс України, Закон України «Про питну воду та питне водопостачання», та ще більше різноманітних підзаконних актів.

Проте здійснений нами аналіз чинного екологічного законодавства вказує на недостатнє забезпечення принципу пріоритетності питного водопостачання [1, ст. 6], що з дня на день призводить до погіршення екологічної безпеки та спричиняє шкоду життю та здоров'ю людини.

Основна ж проблема з точки зору юридичної науки полягає в тому, що охорона джерел питного водопостачання охоплює широкий спектр правовідносин. Таким чином, враховуючи те, що питання водокористування і управління якістю водних ресурсів нерозривно пов'язані, нам необхідно запровадити комплексний підхід у їх вирішенні. Механізм управління водними ресурсами повинен бути спрямований на підтримку та підвищення якості води у водних об'єктах при одночасному задоволенні потреб суспільства у доброякісній воді [2, с. 124].

Поліпшенню якості питної води сприятиме припинення скидання стічних вод у джерела питного водопостачання, підвищення вимог до ефективності і надійності роботи водоочис-

них споруд, розвиток науково-дослідних робіт в сфері раціонального використання та охорони водних об'єктів, сприяння здійсненню водоохоронних заходів з метою усунення негативного впливу забруднюючих речовин на стан водних екосистем [4, с. 123]. Досягнення поставленої мети пришвидшиться запровадженням додаткових програм з оздоровлення джерел питного водопостачання, які будуть націлені на зниження наслідків техногенного та антропогенного впливу на джерела водопостачання. Варто також звернути увагу на загальне поліпшення стану водороздільних система та магістральних трубопроводів, вдосконалення інституту відповідальності за порушення водного законодавства, а також перспективу запозичення іноземного досвіду очищення питної води.

Таким чином, на підставі вищевикладеного ми можемо зробити висновки про те, що проблема охорони джерел питного водопостачання має вирішуватись на найвищому державному рівні, оскільки наслідки сьогоднішньої бездіяльності будуть відчувати на собі всі наступні покоління. Складність поставленого завдання вимагає різнобічного та комплексного реагування на різних ланках процесу водопостачання, які мають відштовхуватись від досконалої та ефективної законодавчої бази.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про питну воду та питне водопостачання» // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 16. – Ст. 112.
2. Дорогунцов С. І. Водні ресурси України (проблеми теорії та методології) / С. І. Дорогунцов, М. А. Хвесик, І. Л. Головинський. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. – 227 с.
3. Євстігнєєв А. С. Правове регулювання пріоритету питного водопостачання в Україні / А. С. Євстігнєєв // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 335-340.
4. Обіюх Н. М. Еколого-правові проблеми охорони джерел питного водопостачання в Україні / Н. М. Обіюх // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 1. – С. 117-124.
5. Рой О. І. Оцінка екологічної безпеки систем централізованого питного водопостачання в Україні / І. О. Рой, Л. Д. Пляцук // Журнал інженерних наук. – 2014. – Т. 1, № 1. – С. Е7-Е14.
6. Яцик А. В. Водогосподарська екологія: у 4-х т., 7-ми кн. / А. В. Яцик. – К. : Генеза, 2004. – Т. 3. – Кн. 5: [Екологія водокористування]. – К., 2004. – 494 с.

Зудіна В.В.

магістр, спеціальність «Правознавство»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Заєць А.П., доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України

Поняття, зміст та сучасні організаційно-правові форми діяльності фінансових холдингів

Тези присвячені характеристиці поняття та видів холдингів, порядок їх створення та реєстрації, а також особливості функціонування фінансових холдингів в Україні.

Сучасна економічна криза в якій перебуває Україна, є яскравим прикладом необхідності вдосконалення політики Кабміну, Верховної Ради України та Національного банку України щодо подальшого розвитку фінансової системи. Для ефективного проведення змін з метою подолання проблем фінансової системи України необхідне поєднання сприятливих внутрішніх та зовнішніх факторів. Зокрема злиття і поглинання фінансових установ мають сприяти зміцненню економіки.

У вітчизняній правовій науці існують, безліч підходів до розуміння поняття холдингу.

Поняття «холдинг» (від англійського holding – щось, що особа має/контролює) ні в американському, ні в англійському, праві немає, а є поняття «холдингова компанія», тобто компанія, яка щось утримує [1, с.12].

В умовах інтеграційних перетворень у світі відбувається взаємопроникнення, переплетення національних економік. Наслідком цих процесів є міграція капіталу з одних країн в інші. В Україні фінансовий сектор чи не першим відчуває на собі вплив глобалізаційних процесів. Для нього характерна швидка експансія іноземного капіталу в банківський сектор країни, певною мірою негативно впливає не тільки на його діяльність, але і на економіку загалом.

Холдингова компанія являє собою тип акціонерного товариства створеного, щоб мати контрольний пакет акцій (часток) управління іншими підприємствами і контролю над їх управлінням [2, с.74].

Практично всі сучасні корпорації і групи в розвинених країнах мають холдингову форму організації. При цьому на чолі багато-чисельних підприємств, заводів, фірм, банків, що мають юридичну самостійність, стоїть головне фірма-холдинг, яка концентрує у своїх руках їх контрольні пакети, надає всій структурі характер цілісності і керованості. Розрізняють такі холдинги:

– чистий холдинг (фінансовий), який створюється, насамперед, з метою фінансового контролю та управління;

– змішаний холдинг здійснює також певну підприємницьку діяльність (промисловість, торгівля, транспорт, кредитно-фінансова діяльність) [3, с.49].

Змішані холдинги типові як материнські компанії сучасних промислових концернів, багато галузевих об'єднань, організаційно пов'язаних між собою підприємств. Однак останнім часом намітився кількісний ріст чистих холдингів, які об'єднують фінансові установи (банки, страхові та інші компанії).

Будучи фінансовими компаніями, чисті (фінансові) холдинги мають цілий ряд специфічних функціональних відмінностей від інших фінансових інститутів, наприклад, банків та інвестиційних компаній і фондів.

На відміну від банків, холдинги можуть здійснювати прямі дольові інвестиції в нефінансові підприємства (тобто промислові, торгові, будівельні та інші фірми). При цьому, маючи відповідні ліцензії, холдинги можуть займатися і відповідною кредитно-фінансовою діяльністю [4, с.125].

Холдинги не обмежуються портфельними інвестиціями в акції того чи іншого підприємства, а намагаються заволодіти його контрольним пакетом, дозволяє здійснювати управлінські функції. Крім цього, завдання інвестування коштів у різні активи фондового ринку (особливо похідні, наприклад, ф'ючерси та опціони), типові для інвестиційних компаній, взагалі може не розглядатися керівництвом холдингової компанії як один з пріоритетних.

Основна різниця фінансового холдингу від інших фінансових інститутів полягає у здійсненні особливої інвестиційної стратегії, метою якої є встановлення ділового контролю над уже існуючими або новими фірмами, що входять в коло його інтересів.

Процес організації холдингової структури може йти «знизу», «зверху» або об'єднувати обидва способи.

На першій стадії при організації «знизу» здійснюється об'єднання незалежних компаній з утворенням їх холдинг-центру.

При цьому засновники можуть надавати різні установчі внески в активи об'єднання: грошові кошти, цінні папери, будівлі, споруди, обладнання, права на користування надрами, а також майнові права. В обмін на це засновники отримують звичайні акції.

У випадку, коли засновники холдингу – публічні акціонерні товариства, то установчим внеском можуть бути звичайні акції цих компаній. В даному випадку виникають відносини співучасті, тоді як обидві компанії володіють голосуючими акціями один одного. Холдингом є та з них, яка в змозі здійснювати діловий контроль за діяльністю іншої.

Після заснування холдингової компанії процес формування об'єднання йде «зверху». Якщо досягнута умова між керівництвом холдингу та іншими компаніями на купівлю-продаж акцій, то здійснюється обмін акціями («дружнє» поглинання). Іншим варіантом «дружнього» поглинання може бути передача пакета акцій фірми в довірче управління холдингу [5, с.31].

У практиці досить поширеним варіантом встановлення ділового контролю над фірмою є інвестиційне кредитування. Такі кредити спрямовуються на реалізацію конкретних заходів і проектів за участю кредитора в прибутку.

В Україні іде процес створення державного холдингу, до якого увійдуть 12 стратегічних підприємств, таких як: НАК «Нафтогаз України», НАК «Надра України», ПАТ «Укргідроенерго», ПрАТ «Київ-Дніпровське МППЗТ», ПАТ УДБК «Укрбуд», ПАТ «Державний ощадний банк України», Створення холдингової компанії, як вважається, призведе до поліпшення управління найбільшими суб'єктами господарювання державного сектору економіки та підвищення ефективності їх діяльності в результаті застосування в компанії високих стандартів корпоративного управління.

Створення компанії дозволить залучити найбільш кваліфікованих спеціалістів до управління суб'єктами господарювання державного сектору економіки та сконцентрувати їхню експертизу та аналітичні можливості в межах однієї управлінської структури, що підвищить можливості держави з аналізу інформації та прийняття управлінських рішень щодо суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Келлер Т. Концепции холдинга. Организационные структуры и управление. / Т. Келлер – Обнинск, ГЦИПК. – 1996. – С. 60.
2. Бейцун І.В. Об'єднання юридичних осіб в цивільному праві: порівняльно-правовий аналіз: дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / І.В. Бейцун; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. – 2006. – 228 с.
3. Уманців Г.В. Холдингові компанії та фінансово-промислові групи / Г.В. Уманців – Київ. – 2002. – 429 с.
4. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: підручник. / Г. Г. Кірейцев. - Житомир: ЖІТІ, 2001. – 440 с.
5. Герасимов О. А. Подходы к проблеме финансово-промышленной интеграции в зарубежной юридической науке / О.А. Герасимов // Бизнес. Менеджмент. Право. – Екатеринбург, 2004. – № 3. – с. 61.

Калиниченко В.В.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Тарасова І.В., кандидат юридичних наук, доцент

Спадкове правонаступництво

В тезах розкривається сутність спадкового правонаступництва, поняття «універсального» та «сингулярного» правонаступництва.

Під спадкуванням, або спадковим правонаступництвом розуміють перехід майна до іншої особи або до інших осіб – його спадкоємців. Але так як майно померлого (спадкове майно, спадщина, спадкова маса), з юридичної точки зору, являє собою сукупність майнових прав, то успадкування чи спадкове правонаступництво, слід розуміти як перехід цих майнових прав від спадкодавця до його спадкоємців.

Для українського законодавства властивим є перехід усіх прав та обов'язків спадкодавця до спадкоємця за принципом правонаступництва. Правонаступництво характеризується тим, що супроводжується юридичною залежністю прав і обов'язків спадкоємця від прав і обов'язків спадкодавця. До спадкоємця переходять усі права і обов'язки спадкодавця. Спадкове правонаступництво є універсальним. Вся сукупність прав і обов'язків переходить до спадкоємця в незмінному вигляді, як єдине ціле, в один і той же момент. Спадкоємець стає носієм прав і обов'язків, в порядку правонаступництва, після відкриття спадщини. Тому спадкування і є універсальним правонаступництвом [6].

Універсальним правонаступництвом є волевиявлення спадкоємця про необмежене прийняття прав та обов'язків спадкодавця (прийняття повної відповідальності щодо боргових обов'язків спадкодавця) [5]. Це означає, що спадкоємці одночасно отримують всю спадкову масу, включаючи як активи, так і пасиви, в тому стані, в якому вона знаходилася на момент смерті спадкодавця. У разі смерті особи до спадкоємців переходять не які-небудь окремі права та обов'язки, а весь комплекс. Саме тому спадкування є універсальним правонаступництвом.

Від універсального спадкового права наступництва треба відрізнити так зване сингулярне правонаступництво. Існує деяка складність щодо юридичної оцінки інституту легата, тобто заповідального відказу, з точки зору характеру правонаступництва.

У римському праві було сингулярне правонаступництво, за яким до окремих осіб переходили лише певні майнові вигоди без обтяження їх будь-якими обов'язками. Це були *legata* (легати або заповідальні відкази) [5].

Легат вважався підставою для виникнення сингулярного правонаступництва. Сингулярне правонаступництво полягає в тому, що особа отримує якесь окреме право з майна померлого, але за борги ця особа за сингулярним правонаступництвом не відповідає. Таке сингулярне правонаступництво настає у разі особливого розпорядження спадкодавця іменованого легатом або відмовою; особа уповноважена на отримання відмови, називається «*legatarius*» [3].

Щодо історії становлення спадкування, можна сказати, що право України входить до романо-германської правової сім'ї. Сучасне спадкове право дещо реципіювало римське приватне право, взяло з нього основні положення, поняття та принципи і застосувало у своїй системі.

Не треба забувати що Україна довгий час користувалася нормами, нав'язаними їй Російською імперією, потім СРСР, а в період своєї незалежності за основу взяла Цивільний кодекс УРСР, який діяв за радянських часів. Україна зробила європейський вибір. Отже треба вдосконалювати національне законодавство за прикладом європейських країн. Наведемо приклад : в

Україні спадкове право регулюється Книгою VI «Спадкове право» Цивільного кодексу України, яка містить 94 статті, а в Німеччині правовідносини, пов'язані з порядком наслідування, регламентує Німецьке цивільне уложення (нім. – *Bürgerliches Gesetzbuch, BGB*) в Книзі V під назвою «Спадкове право», яка містить понад 450 параграфів [4]. Бачимо, що Німецьке законодавство, в спадкових питаннях, більш деталізоване і дає змогу краще вирішувати проблемні питання.

Для того, щоб покращити власне законодавство, нам необхідно використовувати багатий історичний досвід розвинених Європейських країн і створювати ефективні механізми реалізації цього права.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – 44. – Ст. 356.
3. Хвостов В.М. Історія римського права. Вид. 7-е. [Текст] М., Городец. 2007. – С. 133
4. Німецьке цивільне уложення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf>
5. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право: Навч. посіб. / О.А. Підпригора, Є.О. Харитонов – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
6. Буркацький Л.К. Спадкове право України: теорія, коментарі, практика, зразки заяв: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.К. Буркацький. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 384 с.

Карп А.Ю.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Тарасова І.В., кандидат юридичних наук, доцент

Правовий захист персональних даних в мережі Інтернет

У тезах досліджується актуальні питання правового захисту персональних даних в мережі Інтернет.

В час технологій мережа Інтернет відіграє важливу роль в нашому житті. За допомогою соціальних мереж ми щоденно передаємо інформацію, обмінюємося фактами, повідомляємо інформацію приватного характеру. Але вмещаючи в себе велику кількість подібних даних про особистість Інтернет може бути небезпечним, а нормативна база захисту подібних відносин не породжує впевненості.

Ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» дає визначення поняття «Інтернет», а саме – всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами [1]. Це єдиний нормативно правовий акт, який закріплює поняття «Інтернет» серед законодавства України, незважаючи на велику кількість згадок даного терміна в інших законодавчих документах.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» законодавець також закріплює поняття «персональні дані – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована»[2]. До таких відомостей можна віднести такі дані: ідентифікаційні дані (ім'я, адреса, телефон тощо); паспортні дані; особисті відомості (вік, стать, сімейний стан тощо); склад сім'ї; освіта; професія, кваліфікація; біометричні дані; житлові умови; спосіб життя; фінансова інформація; електронні ідентифікаційні дані (IP-адреса тощо); запис зображень (фото, відео); звукозапис; інші персональні дані.

Варто звернути увагу на специфіку поєднання персональних даних у мережі Інтернет. Адже при заходженні на будь який сайт користувачі мережі залишають, як мінімум, IP-адресу. При реєстрації на сайтах абоненти вказуємо ім'я, вік та стать – це найпоширеніші критерії, залежно від ресурсу реєстраційна анкета може бути більшою, але навіть електронна адреса може виступати предметом наших персональних даних.

При «несвідомому користуванні» мережі Інтернет слід пам'ятати, що все, що потрапляє в Інтернет, там назавжди і залишається. Але Закон України «Про захист персональних даних», який покликаний захищати конституційні права і свободи людини і громадянина, не регулює це питання, тому регулювання відноси у сфері Інтернет-ресурсів є проблемою.

На мою думку, персональні данні можна віднести до інформації з обмеженим доступом, тому що керуючись ст. 6 Закону України «Про захист персональних даних» обробка персональних даних здійснюється лише за письмовою згодою особи із застосуванням засобів та у спосіб, що відповідають визначеним цілям такої обробки. А згідно ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна інформація, таємна інформація, службова інформація [3].

У ст. ст. 361², 362 Кримінального кодексу України [4] «Несанкціонований збут та розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в комп'ютерних мережах, а також Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в комп'ютерних мережах.

На нашу думку цього замало для захисту персональних даних в Інтернеті, тому необхідно досліджувати сферу відповідальності нецільового застосування та застосування персональних даних, отриманих неналежним шляхом. Необхідно посилювати правову основу регулювання відносин у сфері персональних даних в мережі Інтернет і встановлювати санкції.

Список використаних джерел:

1. Закону України «Про телекомунікації» від 7 серпня 2005 р. – 2004. – № 12. – Ст. 155.
2. Закону України «Про захист персональних даних» від 30 вересня 2010 р. – 2010. – № 34. – Ст. 481.
3. Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 1 травня 2011 р. – 2011. – № 32. – Ст. 24.
4. Кримінальний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. № 25-26 – Ст. 131.

Карпенко О.Д.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Мазур О.В., кандидат юридичних наук, доцент

Особливості відповідальності за порушення податкового законодавства

*Досліджені особливості відповідальності за порушення податкового
законодавства*

Актуальність досліджуваної теми полягає у тому, що податкове законодавство України на сьогодні є дуже розгалуженим і мінливим. Тому так важко встежити за всіма змінами, особливо у розділі відповідальності. Ось чому важливим питанням є збирання головної інформації щодо особливостей відповідальності за порушення податкового законодавства.

Згідно Податкового кодексу України (далі – ПкУ) [1] глава 11, ст. 111. існують такі види юридичної відповідальності як:

- фінансова;
- адміністративна;
- кримінальна.

Фінансова відповідальність – плата у сумі яка є фіксованою чи у вигляді відсотків від суми податкового зобов'язання (пеня та штрафні санкції не враховуються), яка справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним правил оподаткування, визначених відповідними законами та у встановленій законом строк. Застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені.

Особливостями фінансових санкцій є :

- каральний характер, тобто, держава в особі певних органів, накладає на правопорушника певні спец вальні обов'язки;
- компенсаційний характер, що означає відшкодування збитків, які виникли в наслідок порушення податкового законодавства у сфері надходжень коштів від податків та зборів до бюджету (усіх рівнів) держави;
- має майновий характер, тобто стягнення проводиться у грошовому виразі.

Адміністративна відповідальність – засоби адміністративного впливу за допомогою адміністративно-правових норм, що містять осуд винного і його діяння та передбачають негативні наслідки для правопорушника. Особливостями адміністративних санкцій є:

- застосовуються до посадовців та фізичних осіб;
- не тягнуть за собою тяжких правових наслідків;
- застосовуються до «мінімальних» податкових проступків;
- не тягнуть за собою судимості.

Кримінальна відповідальність – ухилення від сплати податків, інших обов'язкових платежів у значних розмірах.

Особливостями кримінальних санкцій є:

- суб'єктами можуть бути тільки фізичні особи;
- встановлюються лише у судовому порядку;
- тягнуть за собою можливість судимості;
- застосовуються при особливо тяжких наслідках податкового злочину

Отже, виходячи з вище викладеного, потрібно визнати що відповідальність не даремно виділена однією окремою главою у податковому кодексі України, оскільки кожен вид відповідальності має свої особливості. Деякі з науковців, пропонують вивести ще один вид відповідальності – податковий. Він являє собою так зване сплетіння фінансової та адміністративної відповідальності [3].

Що ж до оцінки стану податкового законодавства, у розрізі інституту відповідальності за його порушення, хочеться зазначити, воно потребує змін. Досі існують проблеми з переплетінням адміністративної та фінансової відповідальності, оскільки як у Кодексі України про адміністративні правопорушення, (далі – КупАП), так і в ПкУ є статті, які мають тотожне значення, що породжує конкуренцію норм права при їх застосуванні до правопорушників [2]. Тому, на мою думку, запровадження як окремого виду «податкової» відповідальності, є досить виправданим кроком.

Також, існують прогалини при встановленні санкцій за порушення податкового законодавства, особливо, вони стосуються фінансової відповідальності. Наприклад, набрання законної сили закону що має на меті встановлення нових санкцій, на той час, коли не має конкретної форми подачі звітів, процедури їх відправлення до податкової (не працюють електронні версії програм, направлених на швидку та зручну доставку потрібної інформації), або механізму прийняття чи дат.

Сьогодні наше законодавство переживає великі реформи та зміни. Тому саме зараз так важливо систематизувати податкове законодавство в питанні відповідальності. Створити один єдиний документ з повним зазначенням усієї потрібної, та важливої інформації, також створення усіх умов для зручного та швидкого використання комп'ютерних програм. Розмежування ПКУ від КупАП та запровадження окремого виду «податкової» відповідальності, яка сама по собі відкине обов'язковість постійного звернення до КупАПу.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення 07.12.1984 № 8073-X [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Бабін І. І. «Юридична конструкція податку» Чернівці: Рута, 2008. – С. 194-210. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Клімович Є.А.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Тарасова І.В., кандидат юридичних наук, доцент

Організаційно-правові проблеми діяльності державних органів з надання адміністративних послуг

Досліджені деякі організаційно-правові проблеми діяльності державних органів з надання адміністративних послуг.

Правове регулювання відносин органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з громадянами та юридичними особами є однією з актуальних проблем українського суспільства. Одна з категорій таких відносин, зокрема, щодо надання адміністративних послуг, досі залишається малодослідженою та дискусійною в юридичній науці.

Ефективне і вільне здійснення прав людини – одна з головних ознак демократичного суспільства і правової держави. Права людини в сучасному українському суспільстві мають стати не другорядним завданням, здійснюваним у сфері перетворень виконавчої влади, а її найголовнішою метою, яка покликана принципово змінити історичну парадигму стосунків між державою і людиною.

На сьогоднішній день якість адміністративних послуг в Україні залишає бажати кращого. Радянське «відлуння» і досі чутно при отриманні адміністративних послуг та це стосується багатьох рівнів, починаючи найменших й закінчуючи найвищими рівнями органів надання таких послуг. Збирання незрозумілих довідок, перекладання своїх прямих обов'язків на інших суб'єктів надання адміністративних послуг і навпаки, незручний графік прийому громадян та ігнорування робочого часу, недостатньо жорстке регулювання надання таких послуг призводить до вищезазначених відгуків минулого. Звісно, існує спеціальний Закон «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012р. [1], який покликаний врегулювати дану сферу суспільних відносин, але, як казав Леонід Макарович Кравчук: «маємо те, що маємо» [2].

Необхідність реформування системи надання адміністративних послуг була відома і зрозуміла керівникам та науковцям нашої держави, відповідно було створено не одну концепцію реформування даної проблеми. Найновіша Концепція Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року, розроблена та затверджена Кабінетом Міністрів 24 липня 2013 р. [3].

В Концепції вказаний певний перелік існуючих проблем та ймовірні шляхи їх вирішення. Чому ймовірні? Тому що не факт, що саме вони ліквідують саме цю проблему, можливо від неї буде сенс при вирішенні іншого питання, можливо ніякого сенсу, крім відмивання коштів не буде. Так, наприклад, в деяких державних органах встановлено спеціальні термінали для створення електронної черги, але в результаті ми отримуємо таке явище, як «черга заради черги». В своєму інтерв'ю, інтернет-порталу РБК-Україна, голова Державної міграційної служби України Сергій Радутний, зазначив: «Ці електронні черги себе дуже добре зарекомендували, і наші керівники відділень просять, щоб ми встановили. По мірі надходження грошей нашому підприємству, яке саме заробляє, ми будемо встановлювати такі термінали. Я планую, щоб до кінця цього року не тільки в обласних, але й у районних відділеннях стояли такі термінали електронної черги. Тому що це дійсно сучасно, і це прибирає корупційну складову» [4].

Звісно ідея створення електронної черги досить шляхетна, але на практиці виходить зо-

всім інше. Навколо терміналу збираються відвідувачі (наприклад, відвідувачі органів фіскальної служби), отримують чек зі своїм номером в черзі і чекають. Цікаво те, що номерки, які генерує термінал роздаються не послідовно, а в довільному порядку (звісно номери подаються в сторону збільшення, але все ж таки не послідовні) так само і номери на табло відображаються. Далі, коли людина бачить свій номер, заходить до відповідного кабінету (наприклад, кабінет консультанта з певних питань) і що бачить? А бачить те, що консультант закінчує консультувати попереднього відвідувача, доводиться чекати, потім надається консультація (з таким виглядом наче людина в її особистий час прийшла), яка зводиться до того, що пропонують прочитати Кодекс і все. Талончик з номером залишається у відвідувача і ніде більше, окрім смітника, не фігурує. Цікаво залишається те, де саме в цьому ланцюжку отримання консультації або отримання будь-якої іншої адміністративної послуги, термінали електронної черги вирішують проблеми? Особисто мені не зрозуміло.

Як вже зазначалось вище, електронна черга, це шляхетна мета, але вона по іншому має бути сформована, по іншому мають надаватися номери (щоб особа могла переглянути, коли її черга і чи є можливість відлучити, а при поверненні чи не пропустила свою чергу).

Найкращим результатом реформування сфери надання адміністративних є підвищення компетенції осіб, які надають подібні послуги. Нездоровою є практика, коли консультант каже суб'єкту звернення «подивіться в кодексі», адже це прямо вказує на те, що особа не компетентна в своїй діяльності або не хоче виконувати свої прямі обов'язки. Коли людина приходить до державного органу задля отримання адміністративної послуги, найважливішим є якісне отримання послуги і моральне задоволення суб'єкт звернення отримає саме від цього, а не від якихось терміналів.

Вищезазначена Концепція [2] також передбачає створення інформаційної системи електронної міжвідомчої взаємодії державних органів і це є правильно. Насправді дана система повинна була створена не через двадцять чотири роки після настання незалежності нашої держави, а набагато раніше. Це насамперед спрощує діяльність в сфері надання адміністративних послуг в частині отримання інформації як від суб'єкта звернення, так і отримання необхідної інформації від інших суб'єктів надання послуг.

На нашу думку, крім всього вищевказаного треба підвищити персональну відповідальність суб'єктів надання адміністративних послуг на всіх рівнях, починаючи від найнижчого і закінчуючи найвищими рівнем в ієрархії органів, що надають адміністративні послуги. Адже суб'єкти звернення звертаються до державних органів не задля розваги, зручної черги чи з недостатності спілкуванні, люди звертаються для отримання якісної послуги і це є основним завданням органів, які надають адміністративні послуги.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.409.
2. Інтернет-портал ТОЧКА.NET «Леонід Кравчук: незалежність, інфляція, кравчучка.» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://news.tochka.net/ua/50778-leonid-kravchuk-nezavisimost-inflyatsiya-kravchuchka-foto/>
3. «Концепція Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року» затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року» від 24.07.2013 № 614-р – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/614-2013-%D1%80> на 02.10.2015.
4. Інформаційна агенція РБК-Україна «ДМС України планує завершити установку терміналів електронної черги у всіх відділеннях до 2016 р.» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/news/gms-ukrainy-planiruet-zavershit-ustanovku-1426766261.html>

Колесніков Д.О.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., кандидат юридичних наук, професор

Міжнародні договори про охорону авторського права та суміжних прав

У тезах досліджуються окремі аспекти міжнародних договорів, що регулюють охорону авторського права та суміжних прав.

Україна є учасницею багатьох міжнародних договорів у сфері інтелектуальної власності. Україна є повноправним членом міжнародного співтовариства та приймає участь у формуванні міжнародної системи правової охорони авторського права та суміжних прав. Відносини між у цій сфері державами регулюють міжнародні договори, які поділяються на універсальні багатосторонні міжнародні договори, регіональні міжнародні договори та двосторонні міжнародні договори.

Історія захисту авторських прав почалась разом з виникненням друкування, коли стало можливим тиражування літературних творів замість їх переписування [2, с.34]. Суміжні права, як відомо, тісно пов'язані з авторським правом. Тому, можна сказати і про суміжні права, що вони також мають давнє коріння. Хоча на офіційному рівні суміжні права почали захищатися порівняно недавно. Лавиноподібний процес розвитку технічних засобів запису та відтворення звуку і візуального зображення після другої світової війни спонукав людство до пошуку конструктивної взаємодії у царині захисту суміжних прав [5, с.125]. Більшість існуючих міжнародних конвенцій щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності являють собою синтез вже існуючих національних законів. На відміну від них, Римська конвенція, що присвячена охороні суміжних прав була вдалою спробою ввести міжнародні норми правового регулювання у національні законодавства. Після її прийняття у 1961 р. більше 60 країн прийняли національні закони, що регулюють правовідносини у сфері суміжних прав. Україна також прийняла Закон «Про авторське право і суміжні права [1]. Це сталося 23 грудня 1993 р. А у грудні 1996 р. все-світня Дипломатична конференція прийняла угоду ВОІВ «По виконанню і фонограмам».

Міжнародний досвід свідчить про недостатність захисту авторських прав лише на основі національних засобів. З цією метою цивілізовані держави давно стали на шлях міжнародної співпраці в даній галузі права. Позитивним є те, що Україна не залишилась осторонь міжнародної співпраці і приєдналась до ряду міжнародних актів. Найстарішим нормативним актом міжнародно-правової охорони авторських прав є: Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (прийнята 09.09.1886 р.). На вимогу технічного прогресу її текст неодноразово переглядався, і на сьогодні всі країни – учасниці цієї конвенції керуються її останньою редакцією – Паризьким Актом (від 24.07.1971 р.). За станом на 15 січня 2001 року учасниками цієї Конвенції є 147 держав.

Суттєві норми авторського права з'явилися в національному законодавстві за останні десять років. Отже, можемо констатувати, що Українське законодавство в сфері захисту авторських прав в достатній мірі узгоджене із міжнародними стандартами.

Україна є учасницею 17-ти багатосторонніх міжнародних угод та конвенцій, 38-ми двосторонніх, регіональних та 10-ти міжвідомчих міжнародних угод та договорів [3, с. 65].

Нині в українському законодавстві відбувається процес прискореної адаптації вітчизняних норм до міжнародних конвенцій, пов'язаних з дотриманням авторського права і суміжних

прав, а також внесення відповідних змін і доповнень до власних нормативно-правових актів та прийняття нових законів у цій галузі.

Розглянемо основні та більш відомі міжнародні договори:

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів підписана 9 вересня 1886 року у Берні є міжнародною угодою щодо авторського права. Вона неодноразово змінювалася та редагувалася і на сьогодні це найбільш регламентований міжнародний акт, що забезпечує захист інтересів авторів.

Всесвітня конвенція про авторське право підписана 6 вересня 1952 року у місті Женева. Всесвітня конвенція про авторське право була розроблена за участю ЮНЕСКО як альтернатива до Бернської конвенції для тих країн, що не згодні з її точкою зору, але все ж таки хочуть стати учасницями багатосторонньої конвенції про авторське право.

Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення була прийнята членами Всесвітньої організації інтелектуальної власності 26 жовтня 1961 року у місті Рим, та є одним з перших міжнародно-правових документів, що стосуються галузі суміжних прав.

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право – це міжнародний договір у галузі авторського права, що був укладений поміж членів Всесвітньої організації інтелектуальної власності 20 грудня 1996 року. Він забезпечує додатковий захист авторських прав, що бачиться необхідним для галузей пов'язаних з монопольним володінням знаннями, з оглядом на прогрес, що стався у сфері інформаційних технологій із часу попередніх міжнародних договорів та угод про авторське право.

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми – це міжнародний договір, підписаний країнами-членами Всесвітньої організації інтелектуальної власності 20 грудня 1996 року у місті Женева.

Міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності наведені нижче.

Даний список не є вичерпним.

Дата підписання	Дата набуття чинності	Назва українською мовою	Оригінальна назва	Місто	Підгалузь
1	2	3	4	5	6
1886, 9 вересня	1886, 9 вересня	Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів	Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works	Берн	Авторське право
1910, 11 квітня	1910, 11 квітня	Конвенція про авторське право на літературні та художні твори (Буенос-Айреська конвенція)	Buenos Aires Convention (Convention on Literary and Artistic Copyrights)	Буенос-Айрес	Авторське право
1952, 6 вересня	1952, 6 вересня	Всесвітня конвенція про авторське право (Женевська конвенція)	Universal Copyright Convention	Женева	Авторське право
1961, 26 жовтня	1964, 18 травня	Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція)	International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations (Rome Convention)	Рим	Суміжні права

1	2	3	4	5	6
1971, 29 жовтня	1971, 29 жовтня	Конвенція про охорону виробників фонограм від несанкціонованого тиражування їх фонограм (Женевська конвенція)	Convention for the Protection of Producers of Phonograms Against Unauthorized Duplication of Their Phonograms (Geneva Convention)	Женева	Суміжні права
1974, 21 травня	1979, 25 серпня	Конвенція про поширення сигналів, що несуть програми, які передаються супутниками (Брюссельська конвенція про супутники)	Convention Relating to the Distribution of Programme-Carrying Signals Transmitted by Satellites (Brussels Satellite Convention)	Брюссель	Суміжні права
1996, 20 грудня	1996, 20 грудня	Договір ВОІВ про авторське право	WIPO Copyright Treaty	Женева	Авторське право
1996, 20 грудня	1996, 20 грудня	Договір ВОІВ про виконання і фонограми	WIPO Performances and Phonograms Treaty	Женева	Суміжні права

Список використаних джерел:

1. Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р.
2. Авторське право в міжнародно-правовому аспекті НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК для студентів магістерської програми «Міжнародне та порівняльне право інтелектуальної власності», Харків-2010. – 125 с.
3. Бондаренко С.В. Авторське право та суміжні права. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 288 с.
4. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 336 с.
5. Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності. Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 512 с.

Лусь І.М.

магістр, спеціальність «Правознавство»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., кандидат юридичних наук, доцент

До питань щодо законодавчого визначення поняття особливо цінних земель

Дана стаття присвячена дослідженню правового забезпечення охорони та використання особливо цінних земель. У роботі виявлені правові підстави віднесення земель до «особливо цінних», особливий порядок та охорона.

Конституція України проголошує, що земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною [1, ст.14].

Необхідність забезпечити збереження для нинішніх і майбутніх поколінь історико-культурних та природних пам'яток, які задовольняють наукові, культурні, естетичні, освітні, виховні інтереси суспільства вимагає підвищеної правової охорони відповідних земель. Тому Земельним кодексом України від 2001 року ці землі були визначені як «особливо цінні» [2, ст.150].

Приступаючи до визначення поняття та характеристики особливо цінних земель, слід підкреслити, що чинний ЗКУ широко оперує терміном «особливо цінні землі». Але його поняття в законі відсутнє. Це часто створює невизначеність з вирішення питання про те, які землі вважати особливо цінними та які особливості їх правового регулювання. Окрім терміну «особливо цінні землі», який застосовується в земельному законодавстві, екологічне законодавство вживає подібні терміни: Так, Закон України «Про курорти» використовує термін «особливо цінні та унікальні природні лікувальні ресурси», які визначає їх як ресурси, що рідко (не часто) зустрічаються на території України, мають обмежене поширення або невеликі запаси у родовищах та є особливо сприятливими і ефективними для використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань [3, ст. 1].

Чинний Закон України «Про екологічну мережу України» оперує терміном «природні об'єкти, що мають особливу цінність». До цих об'єктів він відносить природні території та об'єкти (ділянки степової рослинності, пасовища, сіножаті, кам'яні розсипи, піски, солончаки, земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу природну цінність [4].

Окрім терміну «особливо цінні землі» ЗКУ оперує терміном «особливо цінні природні об'єкти». Так, згідно зі ст. 112 ЗКУ охоронні зони створюються навколо особливо цінних природних об'єктів, об'єктів культурної спадщини з метою охорони і захисту їх від несприятливих антропогенних впливів [2]. До земель іншого природоохоронного призначення ЗКУ віднесені земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність [2, ст. 46].

Найбільш широко застосовується правова конструкція «землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність» (п. г ч. 4 ст. 84 ЗКУ) [2].

Ще одним терміном, яким позначають цінність земель законодавством використовується «національне надбання». Так, згідно із Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», з метою збереження унікальних наукових об'єктів: колекцій, інформаційних фондів,

дослідних установок та обладнання, а також заповідників і дендропарків, наукових полігонів тощо, які мають виняткове значення для української та світової науки, створюється Державний реєстр наукових об'єктів, що становлять національне надбання [5, ст.14].

Якщо в ст. 19 ЗКУ критерієм поділу земель на категорії виступає основне цільове призначення земель, то який критерій було покладено в основу при віднесенні тих чи інших земель до складу особливо цінних, з аналізу статті, на жаль, не випливає. Крім того, ст. 19 ЗКУ передбачає самостійну категорію «землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, а у відповідних статтях ЗКУ (ст. ст. 44, 46) визначено їх склад. У ст. 150 ЗКУ мова йде лише про землі природно-заповідного фонду, тобто лише про частину земель відповідної категорії [2].

Землі, віднесені до особливо цінних завдяки своїм природним якостям, задовольняють соціальні потреби всього суспільства, що дає підстави стверджувати, що всі землі зазначені в ч. 1 ст.150 ЗКУ та інших вищенаведених нормативно-правових актах, слугують для забезпечення суспільних інтересів, тобто публічних інтересів.

Отже, віднесення земель до особливо цінних обумовлено якісними характеристиками земель, задоволення ними важливих суспільних потреб (забезпечення продовольчої безпеки, збереження об'єктів, що на них розташовані), що зумовлює підвищену охорону цих земель з боку держави, у тому числі шляхом установа заборони на їх необґрунтоване вилучення (викуп), для чого на законодавчому рівні передбачено вичерпний перелік цілей та спеціальний порядок вилучення (викупу) особливо цінних земель.

Правове забезпечення охорони та використання особливо цінних земель на сучасному розвитку земельного законодавства здійснено фрагментарно та фактично обмежується встановленням заборони на їх вилучення (викуп).

Передбачені Земельним кодексом України норми щодо вилучення (викупу) особливо цінних земель потребують суттєвого вдосконалення, зокрема уточнення цілей вилучення (викупу) та встановлення його детального порядку, з послідовним визначенням стадій його здійснення.

Необхідною умовою охорони особливо цінних земель виступає законодавче закріплення низки обмежень та обов'язків власників і користувачів особливо цінних земель, до яких належать: встановлення мінімального розміру земельних ділянок особливо цінних земель, яка повинна мати статус неподільної; заборони використання осадів стічних вод з метою удобрення та ін.

Під час збирання визначених законодавством відомостей щодо якісних і кількісних характеристик земель, необхідно враховувати не лише приналежність земель до певної категорії земель або видам угідь, а й наявності статусу особливо цінних земель.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №3–4. – С. 27.
3. Закон України «Про курорти» від 5 жовтня 2000 року № 2026-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №50. – С. 435.
4. Закон України «Про екологічну мережу» від 24 червня 2004 року № 1864-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45.– Ст. 502.
5. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13 грудня 1991 року № 1977- XII // Відомості Верховної Ради України – 1992. – № 12. – С. 165.

Меркулова І.О.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Мазур О.В., кандидат юридичних наук, доцент

Забезпечення принципів справедливості та доброчинності – обов’язок держави, в контексті концепції правових засад протидії корупції в Україні

Досліджені стан заходів щодо протидії корупції в Україні та шляхи подолання корупції

Актуальність досліджуваної теми полягає у тому, що на сьогоднішній день корупція є однією з широко поширених соціальних проблем сучасності, вирішення якої є надзвичайно важливою справою не тільки для держави, а й для кожного громадянина. Можна стверджувати, що корупція як антисуспільне явище впливає на темпи розвитку всіх сфер держави: економіку, владу та суспільство в цілому. Останні роки корупція в Україні, незважаючи на зміну влади, не зменшилася, а в деяких сферах навіть зросла на 5-18%. Про це свідчить порівняльний аналіз досліджень рівнів корупції в Україні, які проводилися компаніями Transparency International, Gallup International та Центр Разумкова у 2013-2015 роках. За словами експертів в галузі дослідження стану корупції в Україні, не дивлячись на зміну політичної еліти корупція не перестає зростати, її масштаби просто вражають. Наприклад, у 2013 році 47,3% українців вважали, що судова система повністю корумпована. У 2015 році такої думки було вже 66% українців – зростання склало майже 20%.

Аналогічна динаміка спостерігається і в інших сферах: правоохоронній 45,5% і 64% (зростання – 18,6%), державних органах 44,9% і 56% (зростання 11,1%), медицині 40,6% і 54% (зростання – 13,4). Цифри просто приголомшують.

На сьогоднішнім етапі корупція стала чинником, який реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Корумповані відносини в суспільстві все більше витісняють правові, загальнолюдські, здорові відносини, із аномалії вони поступово перетворюються на норму поведінки. І це не може не лякати.

Основні засади запобігання і протидії корупції в публічній і приватній сферах суспільних відносин, відшкодування завданої внаслідок вчинення корупційних правопорушень, збитків, шкоди, поновлення порушених прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав чи інтересів юридичних осіб, інтересів держави визначені у Законі України «Про засади запобігання і протидію корупції». Діяльність із запобігання і протидії корупції ґрунтується на принципах верховенства права та законності, комплексного здійснення правових, інформаційних заходів і пріоритетності запобіжних заходів, особливо невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Відповідно до пункту 2 статті 5 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» (далі – Закон) органи державної влади здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції або беруть участь у їх здійсненні у межах повноважень, визначених законами та іншими виданими на їх основі нормативно-правовими актами. Крім цього, абзацом 2 пункту 5 статті 5 Закону передбачено, що спеціально уповноваженими суб’єктами у сфері протидії корупції є: органи прокуратури, спеціальні підрозділи по боротьбі

з організованою злочинністю МВС України, по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБУ, якщо інше не передбачено законом. Спеціально уповноважені суб'єкти безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи щодо виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень.[1]

Розділ 2 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» визначає наступні заходи, спрямовані на запобігання і протидію корупції, а саме:

1. Обмеження щодо використання службового становища;
2. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;
3. Обмеження щодо одержання дарунків (пожертв);
4. Обмеження щодо роботи близьких осіб;
5. Обмеження щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування;
6. Спеціальна перевірка щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;
7. Фінансовий контроль;
8. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів;
9. Вимоги щодо прозорості інформації;
10. Заборона на одержання послуг і майна органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Також, слід зазначити, що відповідно до Закону нагляд за додержанням законів у сфері запобігання і протидії корупції здійснюється Генеральним прокурором України та підпорядкованими йому прокурорами.[1]

На міжнародному рівні Україна має репутацію надзвичайно корумпованої держави, про що свідчить її надто низький та сталий рейтинг за рівнем доброчинності, визначений за результатами досліджень, проведених протягом останніх років авторитетними міжнародними інституціями.

Корупція – це свідомий вибір кожного громадянина. Якщо влада корумпована від початку до кінця, то тут важко казати про якісь глобальні зміни, тобто мова йде про абсолютне подолання корупції. На мою думку, Україна може знизити рівень корумпованості шляхом тотальної зміни нормативно-правової бази, що регулює діяльність державної влади. Разом з тим треба удосконалити законодавче врегулювання питань відповідальності за корупційні правопорушення, посилити санкції за недотримання або навіть дрібних, незначних порушень даного законодавства. Важливим інструментом протидії корупції є запровадження та введення в дію принципу абсолютної рівності всіх і кожного перед законом та судом. Саме відсутність на практиці такого принципу сьогодні призводить до того, що багатьом державним посадовцям, політикам чи золотій молоді вдається оминати відповідальність за свої дії, вчинки. Виходячи з цього, варто було б законодавчо забезпечити невідворотність відповідальності для всіх, незалежно від соціального стану в суспільстві, від займаної посади, від звання чи державного рангу.

Виходячи з вищевикладеного, зниження рівня корупції в Україні неможливе без вивчення і втілення досвіду зарубіжних країн. Особливо приділяючи увагу до тих країн, в яких було успішно реалізовано програму по боротьбі з корупцією. Проаналізуємо коротенько досвід Ізраїлю. В Ізраїлі антикорупційна атмосфера забезпечується системою “певного дублювання моніторингу” за можливими корупційними діями. Він здійснюється урядовими організаціями і спеціальними підрозділами поліції, відомством Державного контролера, що володіє незалежністю від міністерств і державних відомств, і громадськими організаціями типу «Відомства за чистоту уряду». Ці організації досліджують можливі корупційні точки, а у разі їх виявлення інформують органи розслідування. В Ізраїлі, через значні соціальні пільги для урядовців і безжального їх покарання при виявленні корупції, низова корупція практично відсутня. Доведених до суду корупційних злочинів в Ізраїлі не більше 5%, проте, репутація людини, замішаної в корупційному скандалі, вкрай небажана.[3]

Отже, закінчуючи свою статтю хотілось би наголосити на тому, що перш ніж щось змінювати в країні, треба почати зміни з себе, з свого світобачення, адже зміни неможливі без зміни підсвідомості людини (людської свідомості).

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 № 3206-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 07.04.2011 № 3207-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3207-17>.
3. Чепелюк В. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html>

Нелеп С.М.

студентка магістратури

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Скрипнюк В.М., доктор юридичних наук, професор

Міжнародний тероризм

Боротьба з тероризмом на сьогоднішній день є однією з найактуальніших.

Міжнародний тероризм – сукупність суспільно небезпечних у міжнародному масштабі діянь, що тягнуть за собою невинуватену загибель людей, порушують нормальну дипломатичну діяльність держав, їхніх представників і утруднюють здійснення міжнародних контактів і зустрічей, а також транспортних зв'язків між державами.

Сучасний тероризм характеризується різкою підвищеною технічною осначеністю, високим рівнем організації, наявністю значних фінансових коштів. Його головна відмінна риса – це розмивання меж між міжнародним і внутрішнім тероризмом. Розширюються зв'язки терористичних організацій з представниками наркобізнесу і незаконної торгівлі зброєю. Помітна динаміка зростання терористичних груп у сучасному світі.

Цій проблематиці присвячено сотні публікацій, список їх авторів також досить великий. Обмежимося переліком прізвищ лише тих учених, внесок яких у висвітлення цієї теми. На наш погляд найбільш помітний. Це зокрема- С. Хантінгтон, С. Хоффман. Серед російських учених над проблемами дослідження тероризму в умовах глобалізації працювали М. Делягін, В. Кутирьов, Г. Мірської, І. Міхеєв, В. Хорос та ін., серед українських учених – В. Антипенко, В. Крутов, В. Ліпкан, С. Телешун та ін.

Сьогодні світ і міжнародні відносини сильно змінилися. Виникла нова погроза, у боротьбі з якою не підходять звичайні наявні «на озброєнні» держав методи. Джерело цієї погрози досить часто невідоме. Цілями терористичних актів є не тільки військові об'єкти та військові, але й найбільш уразливі цивільні об'єкти і цивільні особи. Акти терору спрямовані на розповсюдження масової паніки, лякання, підрив довіри до влади та її шантаж. Виклик кидається не тільки урядам країн, але й самому сучасному суспільному устрою. Для терористів не існує обов'язкових міжнародних договорів: вони можуть удатися до використання заборонених видів озброєнь і вражаючих речовин.

Безумовно, відносини, що змінилися між державами обумовлені не стільки розповсюдженням тероризму, скільки різними поглядами на те, як боротися з терористичною погрозою.

Навколо справді універсальної міжнародної організації – ООН сформувалася неформальна глобальна антитерористична коаліція, яка включає в себе більшість держав. Ця коаліція вбачає своє завдання у боротьбу з тероризмом на основі міжнародного права, тобто використовуючи і удосконалюючи міжнародні органи, міжнародні договори, міжнародні механізми контролю та примусу, а також поглиблюючи і інтенсифікуючи відповідне двостороннє співробітництво.

Міжнародне співтовариство, дослідники та аналітики задаються питанням про першопричини терористичної діяльності. Називаються такі фактори, як релігійний фанатизм, убогість, безграмотність, несправедливий устрій миру, національне приниження, застарілі регіональні проблеми. При цьому, чим більше досліджуються різні можливі причини тероризму, тим складніше. Питання визначення першопричин тероризму вимагає свого глибокого вивчення. Це в першу чергу потрібно для викорінювання цих першопричин.

Треба спеціально відзначити, що ніякі фактори і мотиви не можуть бути виправданням

тим особам, які стають терористами. Причини, що штовхнули ту або іншу людину на злочин, пов'язаний із скоєнням теракту, не повинні навіть непрямим чином легітимізувати це діяння.

У зв'язку із цим украй важливим є питання, яке останнім часом усе активніше ставиться на міжнародній арені: права людини в контексті тероризму і боротьби з ним. Тут виділяються два важливих моменти. По-перше, тероризм порушує фундаментальне право людини – право на життя. Тому боротьба з тероризмом насамперед забезпечує дотримання цього основного права. По-друге, у процесі боротьби з тероризмом не повинні порушуватися права людини. Викорінювання тероризму – найважливіша мета.

Міжнародним співтовариством робиться багато чого для боротьби з тероризмом. Універсальні та регіональні міжнародні організації вирішують цю проблему, уряди держав співпрацюють в цій області, включаючи дуже актуальну співпрацю з правоохоронними органами.

Слід відзначити, що резолюції Ради Безпеки, спрямовані на боротьбу з фінансуванням тероризму. Очевидно, що без фінансової підтримки багато терористичних організацій виявляться нездатними продовжувати свою діяльність.

Тема протидії міжнародному тероризму і координації відповідних зусиль на міжнародній арені постійно розглядається міністерствами іноземних справ.

У рамках даної статті можливо лише в загальних рисах проінформувати про бачення міжнародним співтовариством проблеми тероризму, шляхів боротьби з цим явищем і про анти-терористичну співпрацю, яка здійснюється державами і міжнародними організаціями.

Отже, необхідне визначення першопричин тероризму і їхня мінімізація. Саме усунення причин, що штовхають людей на співпрацю з терористичними організаціями, є найскладнішим завданням, рішення якого потребує колосальних солідарних зусиль всіх членів світового товариства. Потрібне максимальне звуження соціального ґрунту тероризму: безробіття, убогості, неграмотності, різних форм дискримінації. При цьому необхідні міжнародні програми, спрямовані на зміну уявлень людей про насильство як засіб вирішення проблем.

Міжнародний тероризм є однією з найбільш небезпечних погроз для сучасної цивілізації. Шляхи викорінювання цього явища ще визначаються міжнародним співтовариством, хоча вже зараз робиться дуже багато. Масштаби поширення тероризму прийняли такий характер, що жодна країна світу не має повних гарантії від здійснення на її території терористичних актів. У зв'язку з цим, поряд із самими ефективними внутрішніми заходами, які спрямовані на запобігання терористичної діяльності, необхідно розглядати цю проблему і як глобальну та відповідно будувати стратегію боротьби з нею.

Список використаних джерел:

1. Гуцало М. Програма антитеррористических действий – диалог культур Інформаційно-аналітичний бюлетень «ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ: особистості, суспільства, держави» 4/05
2. Ковтіха В. Формула антитерору. Як боротися з екстремізмом Газета «День», №92, 26 мая 2005 г.
3. Энциклопедический юридический словарь / В.Н. Додонов [гл.др.]. – 2-е. изд.-М.: ИНФРА-М, 1999. – 368 с.
4. Корчинский А. Террористы тянут время, подогревая недовольство людей властью. «Сегодня», 26 октября 2002.
5. Никипелова И. Сегодня терроризм – это серьезный и мощный бизнес Независимое Аналитическое Агентство «Главред», 6 сентября 2004 (<http://antiterunity.org/ru/massmedia/glavred060904.php>)
6. Тютин Б. Громадянське суспільство повинне вміти протидіяти тероризму Фінансово-економічний тижневик «Україна BUSINESS», жовтень 2002.

Опаріна А.Л.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Аналіз норм законодавства, яким врегульовано порядок проведення перевірки фіскальним органом

Проведено розмежування прав і обов'язків платника податків та повноважень фіскального органу при проведенні останнім документальної невиїзної перевірки.

Актуальність дослідження полягає у зростанні випадків зловживань посадовими особами фіскальної служби в частині проведення позапланових перевірок за відсутності на те законодавчих підстав.

З 01 січня 2011 року відносини, що пов'язані з обчисленням, декларуванням, стягненням податків, зборів та внесків, суб'єктами яких є платники податків та контролюючі органи, наділені повноваженнями у податковій сфері, врегульовані Податковим кодексом України (далі – Кодекс) [1].

Цим Кодексом визначаються функції та правові основи діяльності контролюючих органів [1].

Зокрема, глава 8 Кодексу присвячена перевіркам.

При цьому, особливості регулювання проведення документальної невиїзної перевірки, встановлені Кодексом [1], не виключають необхідності дотримання загальних вимог до наявності підстав та порядку проведення документальних позапланових перевірок.

Так, документальна невиїзна перевірка здійснюється, зокрема, у випадку прийняття керівником районної державної податкової інспекції рішення про її проведення та за наявності обставин для проведення документальної перевірки, визначених статтями Кодексу [1].

Якщо податковий орган в результаті проведення перевірочних заходів відносно інших платників податків або аналізу наявної податкової інформації виявляє факти на підтвердження порушення платником податків положень законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи, та за відсутності інформації, а також її письмового підтвердження, що має бути надана платником у десятиденний термін з дати отримання запиту, зазначене має наслідком виникнення підстав для проведення перевірки [1].

Таким чином, з наведеної норми вбачається, що виявлені факти, які свідчать про можливі порушення платником податків податкового, валютного та іншого законодавства, можуть бути підставою для проведення перевірки лише у випадку, коли сумніви не усунуті наданими поясненнями та документальними підтвердженнями.

За таких обставин у контролюючого органу є право на оцінку пояснень і їх документальних підтверджень. Якщо ці пояснення є необґрунтованими або документально не підтверджені, перевірка може бути призначена.

Суб'єкт господарювання має право не погодитися з рішенням про призначення перевірки і оскаржити його у суді.

У такому спорі суб'єкт владних повноважень зобов'язаний довести обґрунтованість свого рішення з посиланням на недоліки пояснень суб'єкта господарювання та їх документальне обґрунтування.

Слід звернути увагу на те, що до податкового законодавства були внесені зміни.

Зокрема, його чинна редакція свідчить, що перевірка може проводитись у випадку, коли за наслідками перевірок інших платників податків або отримання податкової інформації виявлено факти, що свідчать про порушення платником податків податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, якщо платник податків не надасть протягом 10 робочих днів пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит контролюючого органу, в якому зазначаються порушення цим платником податків податкового, валютного та іншого законодавства [1].

Тобто, зміни були направлені на гарантування дотримання прав платників податків, звуження підстав для проведення перевірки, усунення можливості зловживання правом на перевірку.

Що стосується документальної позапланової невізної перевірки, остання проводиться посадовими особами органу державної податкової служби виключно на підставі рішення керівника органу державної податкової служби, оформленого наказом, та за умови надіслання платнику податків рекомендованим листом із повідомленням про вручення або вручення йому чи його уповноваженому представнику під розписку копії наказу про проведення документальної позапланової невізної перевірки та письмового повідомлення про дату початку та місце проведення такої перевірки [1].

Зазначену норму доповнено абзацом другим такого змісту: «Виконання умов цієї статті надає посадовим особам контролюючого органу право розпочати проведення документальної невізної перевірки» [2]. Це доповнення не змінює регулювання, воно уточнює дійсний зміст попередньої норми.

Право платника оскаржувати рішення контролюючого органу про проведення перевірки стосовно нього не залежить від виду такої. Реалізація такого права за відсутності обов'язку у контролюючого органу повідомляти про перевірку до її проведення була б неможливою.

Окрім того, незважаючи на проголошену Кодексом необов'язковість присутності платника податків під час проведення документальних невізних перевірок, останній має право бути присутнім. Такий висновок узгоджується з приписами підпункту 17.1.6 пункту 17.1 статті 17 Кодексу [1].

Підсумовуючи наведене, результатом дослідження є:

- 1) аналізованими нормами Податкового кодексу України, з дотриманням балансу публічних і приватних інтересів, встановлені умови та порядок прийняття контролюючими органами рішень про проведення перевірок, зокрема документальних позапланових невізних;
- 2) лише їх дотримання може бути належною підставою наказу про проведення перевірки;
- 3) окрім того, з наказом про перевірку, відомостями про дату її початку та місце проведення платник має бути ознайомлений у встановлений законом спосіб до її початку.

Як наслідок, невиконання вимог податкового законодавства призводить до визнання перевірки незаконною та не створює правових наслідків такої перевірки.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм» // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 16. – Ст. 136
3. Постанова Верховного Суду України від 27 січня 2015 року у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Будгарантінвест-55» до Державної податкової інспекції у м. Южному Одеської області про визнання незаконним наказу про проведення документальної невізної позапланової перевірки та визнання протиправними дій / <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43075087>
4. Система ключових індикаторів результативності діяльності органів міністерства доходів і зборів України: монографія / [Бридун Є. в., Вдовиченко А. М., Зубрицький А. І., Кирилук І. В., Маланушенко Є. Л., Серебрянський Д. М.]; за заг. ред. А. М. Вдовиченка. – К.: Алерта, 2013. – 336 с.

Парфенов В.Б.

бакалавр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Мазур О.В., кандидат юридичних наук, доцент

Актуальні питання подолання злочинності в економіці України

В темі розглянуті питання з приводу характеристики злочинності в економіці України, основні її види, та шляхи подолання економічної злочинності

Однією з принципово важливих характеристик сучасної організованої економічної злочинності в Україні є її інтеграція у легальний бізнес, створення потужних промислово-фінансових груп (корпорацій), що включають власні банки, біржі, торговельні підприємства, страхові компанії та інші ринкові інституції. Кримінальні корпорації через корумповані зв'язки проникають у фінансову систему, прагнуть впливати на політику держави. Ця «паралельна» мережа виробничих і фінансових відносин і є складовою так званої «тіньової економіки» (прихована економічна діяльність), на яку, за підрахунками експертів, сьогодні припадає від 40 до 60 % ВВП України. В основі усіх найприбутковіших технологій злочинної діяльності був і залишається прямий або опосередкований перерозподіл державних коштів, засобів та майна, що передусім відбувається за рахунок виведення з обігу або прямого розкрадання грошей і матеріальних ресурсів (нецільове використання бюджетних коштів, завищення цін на продукцію чи послуги, які надаються державі, приховування частини сировини тощо.) У будь-якому разі це пов'язано з глобальною корупцією, а також різними схемами ухилення від оподаткування з подальшим «відмиванням» грошей (легалізація незаконно отриманих доходів).[1]

До основних видів економічних злочинів необхідно віднести:

- злочинну діяльність в кредитно-розрахунковій сфері;
- правопорушення у сфері використання бюджетних коштів;
- злочини в сфері оподаткування;
- службові злочини;
- злочини в сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- інші протиправні діяння в сфері економіки.

Види економічної злочинності залежать безпосередньо від об'єкта їх посягань. В той же час, незалежно від виду, вона складається з кримінально караних діянь суб'єктів підприємницької діяльності, посягає на порядок управління економікою, спричиняє значні збитки державі, суспільству чи окремим громадянам, має триваючий характер, характеризується високою латентністю і вчиняється фізичними особами. Крім цього, економічна злочинність характеризується тісним зв'язком з організованою злочинністю, корупцією та тіньовою економічною діяльністю, своєю різноманітністю, високоінтелектуальним характером, швидкою адаптацією злочинців до нових форм та методів фінансово-господарської діяльності й опануванням нових банківських, податкових і митних технологій, що супроводжуються при здійсненні господарських операцій. Тому кожне дослідження економічної злочинності є актуальним, оскільки в ньому враховуються її нові тенденції, на основі яких визначається механізм її злочинних дій, що дозволяє виробляти методи попередження та боротьби з нею.[2]

Головні шляхи подолання злочинності в економіці України:

- внести зміни до Кримінального кодексу України та до законів України «Про банки та

банківську діяльність», «Про фінансові послуги та державне регулювання фінансових послуг» та інших законів згідно із вимогами закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) надходжень, одержаних злочинним шляхом» з метою узгодження та удосконалення механізму первинного фінансового контролю;

- послабити податковий тиск на суб'єктів малого підприємництва;
- підвищити ефективність державної системи фінансового моніторингу та запровадити в Україні механізм призупинення фінансових операцій, які мають ознаки відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом;
- створити спеціальний, окремий і незалежний орган з боротьби з економічною злочинністю та корупцією;
- інтеграція у міжнародну систему боротьби з економічною злочинністю;
- законодавче прийняття так званої «доктрини зривання корпоративної маски», за якою власник підприємства чи інша особа, яка має право давати вказівки, обов'язкові для посадовців цього підприємства, несе юридичну відповідальність за діяльність останнього.

Організований характер економічної злочинності, а також підтримка та безпосередня участь у цих структурах високопосадовців становить реальну загрозу національній безпеці держави та її економіці, а тим паче, коли у світі вирує фінансова криза. Саме тому долати економічну злочинність потрібно негайно. [3]

Список використаних джерел:

1. Криміналізація економіки України: сучасний стан, тенденції, напрями протидії / О. Джужа, С. Чернявський // Право України. – 2005. – № 12. – С. 35
2. Економічна злочинність на сучасному етапі розвитку державотворення в Україні. [Електронний ресурс]. – Джерело доступу-<http://www.experts.in.ua>
3. Стрельцов Е.Л. : Экономическая преступность в Украине , Юридична освіта і правова держава: Збірник наукових праць. – Одеса, 1997.

Пижов О.М.

юрисконсульт юридичного відділу
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Окремі аспекти адміністративно- правового регулювання в галузі охорони здоров'я

*В тезах розглянуті окремі аспекти проблематики адміністративно-
правового регулювання (державного) в галузі охорони здоров'я.*

Сьогодні інтерес до проблематики охорони здоров'я виходить за межі медико-біологічних наук. Особливо за останні десятиліття вітчизняні медики, соціологи, управлінці та політики розпрощалися з образом людини як безтілесної соціальної істоти. Проблеми забезпечення повноцінної життєдіяльності людини, продовження тривалості її життя, зміни у структурі захворюваності, виникнення нових загроз для життя і здоров'я тощо, привертають гостру увагу не тільки науковців, а й широкої громадськості.

Гарантування всіх прав і свобод людини в сфері охорони здоров'я можливе лише завдяки злагодженій роботі органів державного управління та постійного моніторингу адміністративно-правового регулювання. Оскільки, сучасний стан державного управління в цій галузі не є задовільним, ця сфера також потребує реформування нормативно-правової бази, перегляду механізмів прийняття адміністративних (управлінських) рішень.

На сучасному етапі розвитку України перед нашою державою постає ряд завдань, які характеризуються високим рівнем складності та потребують негайного вирішення. Одним з таких завдань є всебічне забезпечення права людини та громадянина на охорону здоров'я. Але разом з тим виконавча влада, зокрема український уряд, не є повністю спроможним фінансово забезпечити такі права в умовах перехідного періоду, тим більше в умовах економічної та політичної кризи. Йдеться про те, що держава є відповідальною перед своїми громадянами за збереження належного рівня здоров'я нації та генофонду народу України.

Держава як гарант прав людини, загального суспільного блага в цьому контексті виконує регулятивну функцію в галузі охорони здоров'я. Складовими цієї функції виступають: поліпшення умов праці, навчання, побуту й відпочинку українських громадян, розв'язання екологічних проблем, поліпшення якості медичної допомоги, а також запровадження здорового способу життя. Зрозумілим, є той факт, що охорона здоров'я, являє собою базову та одну з найбільш пріоритетних функцій держави, що ще раз підкреслює актуальність дослідження даної проблематики.

Постає необхідність надати визначення поняттю «охорона здоров'я». Згідно зі ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ, охорона здоров'я – система заходів, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, закладами охорони здоров'я, медичними та фармацевтичними працівниками і громадянами з метою збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя [1]. Таким чином, саме держава формує політику охорони здоров'я в Україні та має забезпечувати її реалізацію.

Якщо ж розглянути адміністративне управління охороною здоров'я в контексті законотворчого процесу в Україні, то відповідно до ст. 13 Основ законодавства України про охорону

здоров'я: «Основу державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначення її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів і обсягів бюджетного фінансування, створення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, затвердження загальнодержавних програм охорони здоров'я.» [1]. Таким чином, Верховна Рада України є визначальним і основоположним органом державної влади. Будучи вищим органом законодавчої влади в країні, Верховна Рада України формує основи державної політики, як і в сфері охорони здоров'я, так і в інших сферах. Згідно чинного законодавства України, закон має імперативний характер та вищу юридичну силу. Ефективне адміністративно-правове (державне) регулювання в сфері охорони здоров'я можливе лише за наявності досконалої нормативної бази, якій, на жаль, ще далеко до ідеалу. Наявність архаїзмів, неточностей у формулювання закону, призводять до протиріч або до викривлення змісту закону, що дає змогу «обминути» таку норму. Як зазначає З. Гладун, високий стан розробки законів «забезпечить чітке правове регулювання відносин у цій галузі, створить міцну основу для формування української правової медицини, фармації та охорони здоров'я» [2, с. 12].

Прийняття законів Верховною Радою України, покладає на виконавчі органи влади відповідальність по їх реалізації. З точки зору системного підходу об'єктом державного управління охороною здоров'я є вся державна система охорони здоров'я України, а його суб'єктом – система органів виконавчої влади, між якими розподілені певні завдання та функції.

У цілому, ефективність адміністративного (державного) управління в галузі напряму залежить від прийняття та процесу реалізації управлінських рішень. В ідеалі, процес реалізації адміністративного рішення, від моменту його прийняття, має проходити у вертикальному напрямі згори до низу. Тим більша ефективність та своєчасність виконання такого рішення, чим менше додаткових відомств та служб притягнуто до його виконання, звісно, з огляду на соціальну та моральну зрілість виконавчих кадрів. Проте, прийняття певних програм дій чи окремих рішень, повинне включати не тільки їх реалізацію чи певні форми контролю та нагляду за їх виконанням, а й конкретне фінансове забезпечення [3, с. 82].

Обов'язковий принцип демократизму адміністративно-правового регулювання покладений в основу демократизації державного управління в галузі охорони здоров'я, яка є більш ефективною лише поряд з децентралізацією управління охороною здоров'я. Справа в тому, що надмірна централізація галузі, її бюрократизація та надмірне адміністрування, спричинили її кризовий стан. Жорсткий регламент в процесі праці, повне несприяння прояву ініціативи унеможливають ведення управлінської діяльності в галузі інтенсивним шляхом. Децентралізація ж в галузі має здійснюватись в напрямі надання автономії у вирішенні таких питань, як фінансова діяльність, питання матеріально-технічної бази, а також кадрової політики.

Отже, адміністративне (державне) управління – є складним суспільним явищем, а також необхідно умовою організації суспільного життя. Адміністративне (державне) управління в сфері охорони здоров'я – це функція держави, яка полягає у виконанні законів та інших нормативно-правових актів у галузі охорони здоров'я, їх практичної реалізації, забезпеченню виконання прав і свобод громадян, як то: право на медичне обслуговування, забезпечення якості такого обслуговування, поліпшення умов праці, створення умов та можливостей для здорового способу життя.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» // Відомості Верховної Ради України, – 1993, – № 4, – Ст. 19.
2. Гладун З. С. Право на здоров'я (політико-правові аспекти) / Гладун Зиновій Степанович // Український часопис прав людини. – 1996. – № 1. – 109 с.
3. Гладун З. С. Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування і реалізації): Монографія. – Тернопіль: «Економічна думка», 2005 – 460 с.

Разумов Є.Г.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Лук'янець В.С., кандидат юридичних наук, доцент

Порівняльний аспект зловживання монопольним становищем на ринку за антимонопольним правом України та конкурентним правом ЄС

Тези присвячені порівняльному аналізу поняття та ознак зловживання монопольним становищем на ринку за антимонопольним правом України та конкурентним правом Європейського Союзу

Актуальність. У світлі Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наша держава повинна вирішити ряд важливих завдань, а саме: введення життєздатних та ефективних економічних реформ, створення конкурентної ринкової економіки та випуск продукції, яка мала б високий попит [1].

Основний текст. Оскільки ключовим елементом Угоди є створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, тобто інтеграцію ринків, то надважливим завданням на сьогодні є приведення антимонопольного законодавства України у відповідність з конкурентним правом ЄС. Проблеми, які виникають при розв'язанні цього питання й зумовили актуальність обраної нами теми. Окремі аспекти розглядуваної нами проблеми висвітлили в своїх працях такі автори, як: М.О. Баймуратов, М.В. Буроменський, В.О. Василенко, О.Ф. Висоцький, А.З. Георгіца, М.М. Гнатівський, В.Н. Денисов, А.І. Дмитрієв, В.І. Євінтов, Ю.В. Журик, В.С. Лук'янець, О.О. Мережко, В.І. Муравйов та ін.

Визначаючи, що таке монопольне становище, звернемося до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», який зазначає, що суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, коли: 1) на цьому ринку у нього немає жодного конкурента; 2) не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин [4]. Монопольне становище суб'єктів підприємництва на ринку визначається Антимонопольним комітетом України [7]. Складовими елементами поняття монопольного становища є наявність монопольної влади та володіння часткою на ринку, яка перевищує 35 %, адже саме можливість диктувати ціни на ринку і використовувати інші заборонені прийоми та способи гарантування своєї надвисокої прибутковості зумовлюють наявність монопольної влади у суб'єктів господарювання на ринку України [5, 57].

Комісія ЄС у встановленні існування домінуючого становища підприємця орієнтується не тільки на технічні законодавчі правила, а й на реальності комерційної діяльності. Нею підкреслюється, що підприємства займають домінуюче становище, якщо вони незалежні, тобто коли вони діють, не зважаючи на їх конкурентів, покупців або постачальників (повна незалежність діяльності, навіть за наявності відмінностей у ступені їхнього впливу на окремі ринки). Це підтверджує приклад законодавства Німеччини (§ 22 Закону Німеччини «Про недопущення обмеження конкуренції») який вказує, що підприємство вважається домінуючим на певному ринку, якщо воно не має жодного конкурента або не зазнає істотної конкуренції; якщо його

частка на ринку певної продукції або послуг становить одну третину та інші положення, які підтверджують думку Комісії ЄС [2, 96].

Відповідно до законодавства України та ЄС саме по собі володіння суб'єктом господарювання монополічним становищем не є протиправним. Таким є лише зловживання домінуванням на ринку. [4]

Концепція в американському законодавстві, що відповідає європейській і українській концепції “зловживання монополічним становищем на ринку”, називається монополізацією. Ці концепції не ідентичні. Так, якщо український закон забороняє як поведінку домінуючого підприємця на ринку, що посилює його домінуюче становище (“створення перешкод доступу на ринок... інших підприємців”), так і поведінку, що використовує домінуюче становище (наприклад, “обмеження або припинення виробництва, а також вилучення з обігу товарів, ...що призвели або можуть призвести до встановлення монополічних цін”), то американський закон у цілому забороняє лише поведінку першого з названих типів [1, 234].

Європейська система, прийнята в країнах ЄС і низці інших країн, в основу якої покладений принцип контролю і регулювання, склалася набагато пізніше ніж в США – після Другої світової війни; монополістична діяльність, що діє в межах ЄС, у принципі не виключається, не забороняється, але допускається, поки не порушує встановлених в законі умов; система є по суті протекціоністською по відношенню до скільки-небудь серйозної конкуренції зовні; порівняно з американською системою, підтримка конкуренції має менший пріоритет, ніж збереження національних виробників серед країн ЄС, допускаються способи міжфірмової взаємодії, що визнаються антиконкурентними в США. Що ж стосується практики діяльності Комісії ЄС щодо вивчення питання домінуючого становища підприємства на ринку, то вона має право дослідити всю діяльність домінуючого підприємства, включаючи антиконкурентні аспекти в контрактних та інших відносинах, локальних нормативних актах і загальній комерційній практиці [3, 120].

Оскільки зловживання монополічною владою вважається однією з ключових проблем більшості європейських економік, до яких прагне належати й Україна, то звернемо увагу на юридичну відповідальність за вказані порушення.

Аналіз особливостей вітчизняного антимонопольного законодавства показує, що зловживання монополічним (домінуючим) становищем сьогодні є предметом двох видів юридичної відповідальності: господарсько-правової та адміністративної. Відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції» Зловживання монополічним (домінуючим) становищем розглядається як порушення законодавства про захист економічної конкуренції і тягне відповідальність.

Отже, проаналізувавши законодавство про зловживання монополічним становищем на ринку в Україні і зарубіжні аналоги, можна зробити наступні висновки: 1) згідно з європейськими стандартами, визнаючи становище підприємця домінуючим, враховуються дві умови – його частки на ринку і здатність суттєво обмежувати конкуренцію; 2) вважаємо необґрунтованим надання Антимонопольному комітету повноважень визначення монополічного становища на ринку підприємців, частка яких на ринку менше 35 відсотків; 3) перелік названих у законі дій, що їх визнають зловживанням монополічним становищем на ринку, не повинен мати вищого характеру, оскільки зловживанням слід визнавати не тільки безпосередньо зазначені в законі дії, а й будь-яку поведінку домінуючого на ринку суб'єкта, що може негативно впливати на конкурентну структуру ринку; 4) також необхідно передбачити можливість виключення протиправності певних дій, які формально відповідають ознакам правопорушень, при доведеності суб'єктами, що їх учинили, відсутності істотних для ринку і конкурентоспроможності негативних наслідків.

Список використаних джерел:

1. Право Європейського Союзу. Особлива частина: навчальний посібник / [за заг. ред. М. Р. Аракеяна, О. К. Вишнякова]. – К. : Істина, 2010. – 528 с.

2. Смирнова К. В. Антимонопольне право Європейського союзу: навчальний посібник /К. В.Смирнова. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2011. – 186 с.
3. Дідівська Л. І. Захист конкуренції в Європейському Союзі та сучасні новації /Л. І.Дідівська // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 9 (51). – С. 117-123.
4. Закон України «Про захист економічної конкуренції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
5. Бараш М. Я. Право ЄС і національне право / М. Я. Бараш // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2002. – № 1. – С. 56–60.
6. Лук'янець В. С. Шляхи адаптації антимонопольного законодавства України до конкурентного права ЄС / В.С. Лук'янець // Часопис Академії адвокатури України. – № 13(4). – 2011. – С. 1-8.
7. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

Сергієнко Я.Г.

магістр, спеціальність «Правознавство»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Боровенко В.М., кандидат юридичних наук, доцент

Міжнародно-правові підстави боротьби з корупцією

Тези присвячені аналізу міжнародно-правових підстав боротьби (протидії) з корупцією.

Проблеми корупції та підстави боротьби з нею в останні роки стали особливо актуальними для українського суспільства. Зазначену проблему досліджували учені-криміналісти, як: Д.Заброда, В. Колпаков, М. Камлик, О.Костенко, Є.Невмержицький, В. Попов, Є.Скулиш, та інші.

В низці вітчизняних та зарубіжних словників визначення поняття «корупція» дається як «лат. corruption» – «корозія, роз'їдання, руйнування». Філолог, автор «Великого тлумачного словника української мови» – І. А. Щукін дає визначення «корупція» як «діяльність уповноважених осіб, на виконання функцій держави, спрямованих на протиправне використання наданих їм повноважень, для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг...» [7, с. 529].

В ст. 1 Законі України «Про засади запобігання та протидії корупції» 2011 року, вказується, що «корупція – це використання суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення, наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки / пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка / пропозиція чи надання неправомірної вигоди суб'єкту відповідальності за корупційні правопорушення, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей» [1, ст. 1].

Д. Заброра провів аналіз міжнародних нормативно-правових актів і зробив першу спробу визначити правову природу терміна «корупція» на міжнародному рівні. Цей термін був зафіксований в Практичних заходах боротьби з корупцією, підготовлених Економічної і Соціальної Ради Секретаріату ООН і оприлюдненим на Конгресі Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності та поведження із злочинцями в Гавані 27 серпня – 7 вересня 1990 р. [5, с. 34].

В свою чергу Американська конвенція проти корупції, 1996 р. зокрема, в ст. 6 визначає, що актами корупції є:

а) спроба отримати або отримати, прямо або побічно, урядовим чиновником або особою, яка виконує публічні функції, ні предметів грошової вартості, або іншої вигоди, такі як дар, користь, обіцяють або перевага для себе чи іншої особи або юридична особа, в обмін на будь-яка дія або бездіяльність при виконанні державних функцій;

б) пропозиція або надання, прямо або побічно, посадові особи або особи, які здійснюють державні функції, об'єкти грошово-кредитної цінності, або іншої вигоди, такі як дар, користь, обіцянки чи переваги для себе чи іншої особи або організації, в обмін на будь дія або бездіяльність при виконанні державних функцій;

в) будь-яка дія або бездіяльність при виконанні своїх обов'язків державного службовця або особи, яка здійснює державні функції в цілях незаконного вигодою для себе чи іншої;

г) неправомірне використання або приховування майна, отриманого в результаті вчинення актів, який був посилення в цій статті;

д) в якості основного виконавця, пособника, підбурювача, ручний або аксесуар після вчинення, або в будь-який інший формі у скоєнні або спробі здійснення, а також у пособництві або змові з метою здійснення одного з діянь [2, ст. 6].

Крім того, Конвенція про корупцію в контексті кримінального права Ради Європи – ETS 173 1998 р. в розділі другому – «Заходи, здійснювані на національному рівні», – визначає їх, як такі, що повинні впровадити держави-підписанти і зобов'язані встановити відповідальність діяння, визнані як корупційні. До таких віднесені:

а) Підкуп національних державних посадових осіб, тобто обіцянка в усній або іншій формі даній будь-якою особою прямо або опосередковано з метою отримання вигоди на користь державної посадової особи або для інших осіб, з метою заохочення їх до виконання чи невиконання наданих їм повноважень;

б) Одержання хабара національними державними посадовцями, може полягати у: вимаганні, одержанні прямо чи опосередковано будь-якої неправомірної переваги для себе або для кого-небудь іншого, або прийняття пропозиції чи обіцянки такої вигоди або невиконання уповноваженої дії [3, с. 48] ,

Важливим етапом, на думку автора, в дослідженні зазначеної проблеми стала Конвенція про корупцію в контексті цивільного права Ради Європи 1999 р. Зокрема, в ній під терміном «корупція» розуміються прямі або непрямі вимоги, пропозиції, дачі або отримання хабара або будь-який інший неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого зобов'язання особою, отримує хабарі, неправомірну вигоду або можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи [4, с. 62].

Привертає нашу увагу зауваження, що у Фінляндії міжнародної неурядової організації за зауваженнями «Трансперенсі Інтернешнл» віднесена до однієї із найменш корумпованих країн серед 133 країн світу. Подібному стану речей сприяє той факт, що Фінляндія, як член Європейського Союзу, є учасником всіх основних нормативних документів Євросоюзу по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією. Фінський законодавець досить вдало заклав застережні антикорупційні норми та принципи, що унеможливають вчинення злочинів. Зокрема в Кримінальному Кодексі Фінляндії 1889 р. за вчинення дій, які можуть кваліфікуватися як «корупція», передбачені санкції у вигляді штрафу та ув'язнення строком до чотирьох років, залежно від ступеня суспільної небезпечності [6, с. 59].

Також заслуговує на нашу увагу досвід Бельгійського законодавця, який розширив поняття «корупція» в контексті зловживання влади, не обмеженої в кримінальному аспекті, але й залишаючи місце для таких понять, як роз'яснення правил (норм і стандартів), призведуть до прийняття кодексу поведінки (деонтології).

Більше того, у Швеції незалежним моніторингом за рівнем корумпованості в тих чи інших сферах суспільного життя займається Громадська організація «Демократичний аудит» створена в 1994 році, яка об'єднує в собі провідних шведських політологів, економістів та інших вчених. Поряд з моніторингом стану розвитку демократичних свобод у шведському суспільстві ця організація займається вивченням специфічних питань, в т. ч. Пов'язаних, з боротьбою з корупцією.

Таким чином, в процесі проведеного дослідження я дійшла висновку, що підставами боротьби з корупцією є:

- Діяльність уповноважених осіб, спрямована для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг;
- Використання суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення, повноважень з метою одержання неправомірної вигоди;
- Прямі або непрямі вимоги, пропозиції, дачі або отримання хабара.

Список використаних джерел:

1. Про засади запобігання та протидії корупції: Закон України від 1 липня 2011 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 44. – Ст. 9.
2. Американська конвенція проти корупції, прийнята на третьому пленарному засіданні ООН від 29 березня 1996 // Матеріали міжнародної конференції «Антикорупційні розслідування і стратегія попередження корупції» (Київ, 15-16 травня 2002). – 2002. – С. 68-78.
3. Конвенція про корупцію в контексті кримінального права (ETS 173): прийнята Радою Європи (м. Страсбург) 4 листопада 1998 і відкрита для підписання 27 січня 1999 р. // Матеріали міжнародної конференції «Антикорупційні розслідування і стратегія попередження корупції» (Київ, 15-16 травня 2002). – 2002. – С.49 – 61.
4. Конвенція про корупцію в контексті цивільного права (ETS 174): прийнята Радою Європи (м. Страсбург) 9 вересня 1999 і відкрита для підписання Україною 4 листопада 1999 // Матеріали міжнародної конференції «Антикорупційні розслідування і стратегія попередження корупції» (Київ, 15-16 травня 2002). – 2002. – С. 62 – 67.
5. Заброда Д.Г., Колпаков В.К. Адміністративно-правові проблеми взаємодії суб'єктів боротьби з корупцією: Монографія. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський. держ. ун-т внутр. справ, 2007. – 147 с.
6. Заброда Д.Г. Корупційні адміністративні правопорушення: характеристика та протидія : навч. посіб. / Д. Г. Заброда, Є. М. Іщук ; рец.: Є. В. Курінний, Д. В. Приймаченко; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2010 (Дніпропетровськ). – 164 с.
7. Щукіна І. А. Великий тлумачний словник української мови/ Щукіна І. А., Загнітко А. П. – Донецьк, «Бао». – 2008. – 704 с.

Сметанко А.І.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Тарасова І.В., кандидат юридичних наук, доцент

Правове регулювання часу відпочинку в трудовому праві

Проаналізовано основні підходи до визначення поняття «час відпочинку» та його видів в українському трудовому праві.

У сучасних умовах реформування вітчизняного трудового законодавства дослідження правового регулювання часу відпочинку є досить актуальним.

Сьогодні однією з основних проблем правового регулювання праці в Україні є встановлення обов'язку роботодавця надавати час для відпочинку працівникові згідно статті 45 Конституції України: «Кожен, хто працює має право на відпочинок» [1]. Виконання цього важливого положення має вагомий значення для відновлення здоров'я, фізичних та розумових здібностей всіх працівників. Крім того, право на відпочинок працівників забезпечується нормами ст. 2 КЗпП, яка регламентує право працівників на відпочинок відповідно до законів про обмеження робочого дня та робочого тижня і про щорічні оплачувані відпустки та реалізується за допомогою встановлених норм тривалості робочого часу (ст.50 КзпП) [2], Закону «Про відпустки» [3] за наданням відповідно до законодавства часу відпочинку працівникам. Зазначимо, що конкретні умови встановлення та використання часу відпочинку регулюються також і на рівні локальних нормативних актів та індивідуальних трудових договорів [6, с. 235].

Трудове законодавство не дає визначення поняття “час відпочинку”. Так, у чинному КЗпП не міститься визначення поняття часу відпочинку [2]. У проекті Трудового кодексу України[4] також не закріплюється зазначене поняття. В даному випадку позиція розробників законопроекту не є послідовною, оскільки видається цілком логічним, що разом із закріпленням поняття «робочий час» у ст. 130 необхідно було б закріпити і поняття «час відпочинку» у ст. 155[8, с. 326].

У науці трудового права час відпочинку розуміється як час, протягом якого працівники відповідно до законодавства і трудового договору є вільними від виконання своїх трудових обов'язків, тобто вони вправі перервати роботу і використовувати вільний час на власний розсуд, у тому числі необов'язково для відпочинку [9, с. 232]. Тому більш точними термінами були б терміни «позаробочий час», «час дозвілля». Але поняття «час відпочинку» склалося історично, вкоренилося як категорія трудового права. Воно вважається похідним від проголошеного ст. 45 Конституції України права кожного, хто працює, на відпочинок, яке належить до основних трудових прав працівників та принципів правового регулювання індивідуальних трудових відносин [1].

У проекті ТК України на відміну від чинного КЗпП в окремій статті закріплюються види часу відпочинку (ст. 155): [4]

- 1) перерви упродовж робочого дня (зміни);
- 2) щоденний (міжзмінний) відпочинок;
- 3) вихідні дні (щотижневий безперервний відпочинок);
- 4) дні державних та релігійних свят, робота в які не проводиться;
- 5) відпустки[8, с. 327].

За чинним трудовим законодавством України працівникам має надаватись, як правило, через 4 год. після початку роботи, перерва для відпочинку і харчування тривалістю не більше

2-х год., котра не має включатися в робочий час. Зазвичай, на практиці тривалість цієї перерви коливається в межах від 30 хвилин до 1 години часу [10, с. 159].

Такий самостійний вид часу відпочинку як щоденний відпочинок спеціального закріплення в законодавстві не отримав. Проте визначається він, виходячи із тривалості робочого дня. Тобто все, що виходить за межі робочого часу, протягом доби складає час щоденного відпочинку працівника.

Щотижневий відпочинок визначається як вільні від роботи дні календарного тижня. Так, мінімальна тривалість безперервного щотижневого відпочинку складає 42 години. Зазначимо, що вихідні дні також належать до щотижневого відпочинку.

Ще одним видом часу відпочинку є також святкові та неробочі дні, запроваджені в такій назві з 1991 р. та закріплені в ст. 73 КЗпП України. Однак вбачається, що необхідно у вказану статтю внести зміни, як це передбачено у проекті Трудового кодексу України.

Одним з основних видів часу відпочинку, передбачених вітчизняним трудовим законодавством, є також оплачувані щорічні відпустки. Статтею 3 Конвенції Міжнародної організації праці № 132 “Про оплачувані відпустки” передбачається, що кожна особа має право на щорічну оплачувану відпустку встановленої мінімальної тривалості, яка не може бути менше трьох робочих тижнів за один календарний рік роботи [10, с. 161].

В цілому чинне законодавство України про час відпочинку відповідає міжнародним трудовим стандартам, встановленим в актах ООН і МОП. Проте існують неузгодженості актів національного трудового законодавства з європейськими трудовими стандартами щодо тривалості щорічної основної оплачуваної відпустки, встановленої частиною третьою ст. 2 Європейської соціальної хартії (переглянутої), Директивою 2003/88/ЄС Європейського парламенту і Ради від 4 листопада 2003 р. про деякі аспекти організації робочого часу [5]. Норми КЗпП не відповідають частині другій ст. 2 Європейської соціальної хартії (переглянутої) щодо встановлення оплачуваних святкових днів. Положення глави V КЗпП щодо окремих видів часу відпочинку не враховують вимоги глави 2 Директиви 2003/88/ЄС щодо встановлення мінімальних періодів відпочинку [7, с. 197]. Отже, в чинному законодавстві України недостатньою мірою реалізується стимулююча функція часу відпочинку, яка є однією з провідних у правовому регулюванні часу відпочинку у розвинених країнах.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. – К.: Парламентське видавництво, 2004. – 28 с.
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII // Офіційний веб-сайт ВРУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=322-08>.
3. Про відпустки : Закон України від 15 листопада 1996 року. – К., 2006. – 35 с.
4. Проект Трудового кодексу : Проект Постанови ВРУ №1658 від 27.12.2014 // Офіційний веб-сайт ВРУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DH1A200I.html
5. Про деякі аспекти організації робочого часу : Директива 2003/88/ЄС Європейського парламенту і Ради від 4 листопада 2003 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : old.minjust.gov.ua/file/32400
6. Готра В.В. Сучасний стан реалізації права на відпочинок в Україні / В.В. Готра // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 235–240.
7. Дмитрієва К.І. Правове регулювання часу відпочинку за законодавством країн із розвинутою економікою / К.І. Дмитрієва // Часопис Київського університету права. – 2013. – №1. – С. 195-199.
8. Дмитрієва К.І. Правове регулювання часу відпочинку за проектом Трудового кодексу України / К.І. Дмитрієва // Актуальні проблеми держави і права: зб. наукових праць. – 2011. – Вип. 57. – С. 326-330.
9. Загоруйко О.Ф. Актуалізація права на відпочинок в сучасних умовах розвитку трудового законодавства в Україні / О.Ф. Загоруйко // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. – Т. 25(64). – 2012. – № 1. – С. 231–236.
10. Собченко В.В. Правове регулювання часу відпочинку / В. В. Собченко // Актуальні проблеми державного управління. – 2013. – № 2. – С. 158-163.

Суворова Н.Р.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., кандидат юридичних наук, професор

Переваги та можливі ризики підписання угоди між Європейським Союзом та Україною Про спільний авіаційний простір

Досліджені переваги та можливі ризики підписання Угоди між Європейським Союзом та Україною Про спільний авіаційний простір

Актуальність досліджуваної теми полягає у тому, що підписання Угоди Про спільний авіаційний простір дасть можливість забезпечити високу безпеку польотів та надання якісних авіаційних послуг, що є запорукою розвитку української авіації та приведення її до єдиних європейських стандартів. Українські авіакомпанії «МАУ» та «Дніпроавіа» разом контролюють 70% внутрішнього ринку авіаперевезень пасажирів. Щоб провести осінні канікули у Празі з 15 до 22 жовтня 2015 року, українцю доведеться викласти з власної кишені EUR 289 за авіаквиток Київ – Прага – Київ.

Запровадження безвізового режиму не призведе до появи натовпу українських туристів у столицях Європи. Громадяни України будуть змушені обирати дорогі авіаквитки або обирати їм альтернативу – потяги і автобуси.

У 2005 році Європейський Союз та Україна підписали Угоду про окремі аспекти повітряного сполучення, яка дає змогу європейським авіаперевізникам виконувати рейси до України з будь-якої країни Європейського Союзу. А в грудні 2007 року відбувся перший раунд переговорів між Україною та ЄС про Спільний авіаційний простір (далі – САП) [1].

Угода про САП діє на принципі прийняття третьою країною всього законодавства ЄС у сфері цивільної авіації. Для України це конкретний і цільовий напрям інтеграції в ринок ЄС згідно з його стандартами [2].

Переваги та можливі ризики підписання Угоди між ЄС та Україною Про САП можна розділити на три перехідні етапи, а також на три рівні змін:

1. уряд/інші органи державного регулювання;
2. населення/споживачі в Україні та за кордоном;
3. доступ на ринок: українські авіакомпанії, українські аеропорти, українські постачальники послуг аеронавігаційного обслуговування.

I-й перехідний етап. Першим рівнем змін є – уряд/інші органи державного регулювання. Переваги уряду та органів державного регулювання полягатимуть у наступному:

- створення процедури впровадження норм ЄС в Україні шляхом створення Спільного комітету у відповідності до угоди про САП
- отримання Державною Авіаційною Службою прав в EASA, аналогічних до прав держав-членів ЄС.

Недоліки для органів державного регулювання, а також безпосередньо для ринку авіаперевезень – це збитки для бюджету, внаслідок витіснення з ринку неконкурентоспроможних національних авіакомпаній всіх форм власності. На законодавчому рівні необхідно розробити імплементаційні процедури для сертифікації авіаційної техніки, її складових в рамках загальної сертифікації [2].

Другим рівнем змін є – населення України та за кордоном. Переваги, які ми, як споживачі авіаційних послуг, зможемо отримати:

- зростання можливостей для повного, якісного і своєчасного задоволення потреб споживачів в авіаперевезеннях
- створення нових робочих місць
- розвиток туристичних потоків між Україною та членами ЄС

Основним питанням, яке потребує врегулювання – відміна візового режиму для громадян України.

Третій рівень змін – доступ на ринок українських авіакомпаній, українських компаній з аеронавігаційного обслуговування і українських аеропортів. Вже на першому перехідному етапі будуть такі переваги:

- зняття обмежень по частотам та географії польотів між Україною та ЄС
- можливість отримання Україною рівних умов по отриманню “слотів”.

Основним супутнім недоліком на двох перехідних етапах буде – конкуренція, яка матиме прояв у можливості витіснення з ринку українських авіакомпаній. Питання, які потребуватимуть врегулювання пов'язані з наданням можливості авіакомпаніям здійснювати власне наземне обслуговування в аеропортах у відповідності до директиви ЄС 96/67¹.

Українські авіакомпанії отримають можливість виходу більшої групи українських авіакомпаній на зовнішній ринок з населенням більш ніж 450 млн. людей. Нагальним питанням буде являтися необхідність гарантування рівних можливостей відносно отримання слотів. Основна перевага – модернізація та розширення пропускної можливості аеропортів України. Основне питання, яке потребує вирішення – це виділення засобів на модернізацію [2].

Лише самі переваги отримують українські постачальники послуг аеронавігаційного обслуговування – це збільшення кількості польотів в повітряному просторі України.

II-й перехідний етап. На рівні законодавства, а також безпосереднього здійснення регулювання авіаційних перевезень в Україні буде сформовано комплексну систему контролю і нагляду за безпекою польотів. Питання, які потрібно розв'язати фінансового та технічного характеру – це витрати на гармонізації законодавства та реконструкція інфраструктури.

Третій рівень змін – доступ на ринок. Безпосередні переваги для українських авіакомпаній – можливість виконувати польоти між пунктами держав-членів ЄС, отримання Україною рівних умов по доступу до наземного обслуговування в аеропортах ЄС. Недоліком є – поява нових іноземних суб'єктів наземного обслуговування на ринку України. Україні також необхідно отримати право 5-ї свободи при польотах з території України в треті держави для повного застосування Угоди про САП. Повне впровадження єдиних з ЄС норм і процедур організації повітряного руху в рамках Єдиного Європейського Неба – безпосередня перевага постачальників послуг аеронавігаційних послуг. З моменту повного застосування Угоди про САП Україна отримає прав і обов'язки держави-члена ЄС у сфері цивільної авіації в рамках Угоди про САП, а також буде створена зона вільної торгівлі в сфері авіаційного транспорту в рамках Угоди про САП [2].

Пасажири від підписання Україною Угоди про Спільний авіаційний простір виграють найбільше. Угода означає забезпечення європейських стандартів безпеки польотів, рівня обслуговування пасажирів, збільшення кількості рейсів і маршрутів, а також розширення цінового діапазону послуг авіаперевезень [3].

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про затвердження Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про певні аспекти повітряного сполучення» від 21.09.2006 № 774/2006 // Офіційний Вісник України, – 2011, – №29.
2. Парафова Угода між Україною та Європейським Союзом Про спільний авіаційний простір (САП) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.avia.gov.ua/uploads/documents/9283.pdf>
3. Катерина Зарембо «Європейська інтеграція згори: наслідки приєднання України до Спільного авіаційного простору з ЄС». Міжнародний центр перспективних досліджень, 2010 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.icps.com.ua/files/articles/55/75/EF_6_2010_UKR.pdf

Тарчинська А.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Лук'янець В.С., кандидат юридичних наук, доцент

Характеристика договору лізингу як одного з видів неназваних контрактів у міжнародному приватному праві

Сутність полягає у дослідженні ринку лізингових послуг та виявлення проблем розвитку в Україні.

Розвиток та удосконалення міжнародного лізингу як новітньої форми кредитування забезпечується завдяки загальним тенденціям економічного світового розвитку.

Застосування лізингу надає можливість підприємству у якого дефіцит обладнання, придбати потрібну йому прогресивну техніку здійснюючи поступову виплату за рахунок грошових потоків, отриманих в результаті використання такого обладнання. Застосування міжнародного лізингу найбільш ефективним є тоді, коли необхідно реалізувати проекти які вимагають більших за обсягом фінансових ресурсів порівняно з іншими видами лізингу. Однією з переваг міжнародного лізингу є те, що він ніяким чином не впливає на платіжний баланс країни та не збільшує зовнішній борг держави.

Порівнюючи лізинг з іншими формами фінансування, можна виділити низку переваг, а саме: загальне збереження ліквідності підприємств та побудування стійкої бази для розрахунків, що надає балансові переваги та страхові вигоди. Крім зазначеного можна також виділити переваги щодо його учасників. Дана перевага для імпортера полягає у тому, що здійснення лізингової операції здійснюється з повним урахуванням всіх специфічних ознак орендаря з цілковитим фінансуванням та без вимоги негайного повернення боргової суми. Дана форма операцій є особливо вигідною для малих та середніх підприємств для яких є неможливим фінансування за допомогою поновлюваного кредиту або позики.

Аналізуючи лізингову діяльність у світовому досвіді можна дійти висновку, що лізингові операції стали важливим елементом при стабілізації та розвитку економіки у значній кількості країн світу. Застосування лізингу широко використовується у збутовій діяльності внутрішнього та зовнішнього ринках. Світовими економічними центрами де зосереджений сучасний ринок лізингових послуг є Західна Європа, США та Японія [1]

Аналіз розвитку міжнародного лізингу у провідних європейських країнах показав, що сукупна вартість угод фінансового лізингу, укладених у Німеччині, складає 43,8 млрд євро, у Франції – 36,4 млрд євро, у Великобританії – 34,9 млрд євро [2, с. 174].

Розвиток лізингу в Україні дещо відрізняється від його розвитку у розвинених країнах світу. Як свідчить досвід країн з розвинутою ринковою економікою та країн, що розвиваються, обсяг залучених з використанням лізингу інвестицій в оновлення основних засобів становить від 15 до 35 %. Для порівняння, в Україні аналогічний показник складає менше 1 % від всього об'єму джерел інвестування в основні засоби. Крім того, на сьогодні в країнах з розвинутою ринковою економікою лізинг отримав свій розвиток не лише у сфері підприємництва, а й серед споживачів [3]

Дана ситуація в Україні, насамперед, зумовлена значною питомою вагою морально застарілого обладнання та низькою ефективністю його застосування. Вирішення даного питання можливе із застосуванням міжнародного фінансового лізингу. Фінансовий лізинг – вид се-

редньо- і довготермінового лізингу, який передбачає виплату лізингоодержувачем протягом періоду дії договору про лізинг сум, що покривають повну вартість амортизації предмета лізингу або більшу її частину [4].

Приєднавшись у 2006 році до Конвенції УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг Україна відкрила для себе широкі можливості для співробітництва з лізинговими компаніями інших країн. Приєднання до даних правових відносин є важливим при удосконаленні нормативної бази України. Навіть при такому механізмі регулювання лізингової діяльності Україна знаходиться на стадії становлення де необхідним є збільшення обсягу лізингових операцій. Разом з цим швидкість росту лізингового ринку не відповідає економіки та потребам промисловості. На даний момент лізинг в Україні є перспективним інструментом економічного розвитку, що дає можливість його учасникам формувати та оновлювати технічну базу та здійснювати інші заходи для покращення своєї діяльності.

За останні роки в Україні зареєстровано 217 лізингодавців, але реально надають лізингові послуги не більше 20. На даний момент Асоціацією «Українське об'єднання лізингодавців» складено рейтинг лізингових компаній, які здійснюють свою діяльність на українському лізинговому ринку, за результатами третього кварталу 2014 року цей список очолює компанія Райффайзен Лізинг Аваль із лізинговим портфелем вартістю у 2 988, 100 млн. грн., ОТП Лізинг – 2 971, 300 млн. грн. та ВТБ Лізинг Україна – 2 511, 100 млн. грн. [5]

За підсумками січня – березня 2015 лізингодавці скоротили кількість укладених договорів фінансового лізингу на 75,93 %. Вартість укладених договорів за підсумками першого кварталу знизилася на 22,11 %. В абсолютному значенні кількість укладених договорів скоротилося на 1,284 тис. , Обсяг фінансування лізингу – на 296 600 000 гривень. Зокрема, нефінансові компанії – юридичні особи, які мають право надавати лізингові послуги , за січень- березень 2015 уклали 407 договорів на суму 1,045 млрд. гривень, що на 1,279 тис. договорів , або 295,1млн. гривень менше, ніж за відповідний період минулого року. У відносному вираженні скорочення кількості укладених юрособами договорів склало 75,86 % , вартості – 22,03 %. При цьому фінансові компанії за підсумками першого кварталу 2015 показали 100 % скорочення фінансування лізингу .

Незважаючи на досить високий потенціал розвитку ринку лізингу в Україні існує низка проблем які уповільнюють його, а саме: спосіб фінансування, недосконалене податкове та адміністративне законодавство, недостатня обізнаність, нерозвиненість кредитних бюро та відсутність вторинного ринку для довгострокових активів

Отже, спираючись на світовий досвід можна зазначити, що хоч і існують деякі недоліки, лізинг все ж залишається найбільш ефективною формою інвестування яка без значного фінансового тиску сприяє формуванню матеріально-технічної бази та забезпечує прогресивність матеріально-технічного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Хомутенко Л.І., Мохаммад К.А.. Напрямки покращення механізмів міжнародного лізингу в Україні/ Хомутенко Л.І., Мохаммад К.А // БІЗНЕСІНФОРМ, – 2014. – №5. – С.337-341.
2. Левченко В.П. Розвиток фінансового лізингу в Україні в розрізі спільного європейського ринку / В.П. Левченко / Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України.-2012. – №2. – С.174-182.
3. Різник В.С.. Правові аспекти правового статусу лізингових компаній як суб'єктів лізингу //Вісник господарського судочинства. – 2005. – №1. – С. 259-265.
4. Конвенція про міждержавний лізинг. № 719 від 28.04.1999 р. [Електронний ресурс] http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_179
5. Офіційний сайт «Українське об'єднання лізингодавців». [Електронний ресурс]: www.uul.com.ua

Хазова Ж.Р.

магістр, спеціальність «Правознавство»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., кандидат юридичних наук, доцент

Особливості обмежень права власності на земельну ділянку

Тези присвячені аналізу особливостей обмежень права власності на земельну ділянку.

Характеризуючи право власності, слід виходити з того, що воно є складним і багатоаспектним явищем. При цьому особа має здійснювати суб'єктивне право власності в певних чітко встановлених межах. Оскільки в межах одного розуміння правового явища можуть також існувати різні підходи до наповнення дефініції меж права власності та обмежень права власності, в тому числі на земельну ділянку, конкретним змістом, то питання меж та обмежень права власності залишається дискусійним і не вирішеним.

У ч. 4 ст. 41 Конституції України йдеться про те, що право приватної власності є непорушним, і воно не може бути протиправно позбавлене. У той же час відповідно до ч. 7 ст. 41 Конституції України використання майна, не може завдавати шкоди правам та свободі громадян, їх гідності, інтересів суспільства, погіршувати екологічну ситуацію території та природні якості землі. Отже, суб'єктивне право слід розглядати як нормативний рівень не тільки можливо, але і правильне проведення власника [1].

У своїй монографії Д.В. Бусуйок трактує що, обмеження суб'єктивних прав, пов'язаних з власністю землі, є проявом кордонів реалізації права власності на земельні ділянки з урахуванням тих чи інших обставин, які можуть представляти як публічний, так і приватний інтерес. Такі обмеження встановлюються як в силу прямих приписів законодавства, так і на підставі відповідних договорів, однією зі сторін яких є власник земельної ділянки. Обмеження, встановлені для попереднього власника, поширюються і на його наступника, якщо не втратили силу обставини їх договірною встановлення [2, с.130].

До ознак категорії обмеження права власності на земельну ділянку відносяться наступні:

- вони є елементом механізму правового регулювання;
- мають спеціальний режим використання земельних ділянок (або її частин);
- обмеження встановлюються незалежно від цільового призначення земельної ділянки та титулу, на якому вона належить володільцю;
- спрямовані на охорону прав та інтересів власника земельної ділянки, інших осіб та суспільства в цілому;
- обмеження як такі впливають на звуження можливостей здійснення права власності на земельну ділянку.

Обмеження повинні бути об'єднані з системою принципів права власників розпоряджатися землею. Серед них можна виділити такі, як допустимість обмеження права власності тільки в суспільних інтересах; справедлива компенсація власникам збитків; встановлення обмежень на підставі та в рамках закону; рівність усіх власників перед обмеженнями; судовий захист права власності. При цьому головним принципом регулювання земельних відносин має бути забезпечення паритету приватних та громадських інтересів.

За результатами встановлення обмежень для власників земельних ділянок їх можна розділити на два основних види: обмеження без відшкодування власникам завданих збитків

та обмеження з відшкодуванням збитків. Підставою такої класифікації є ст. 156 ЗК України в якій, зокрема, зазначено, що власникам землі та землекористувачам відшкодовуються збитки, заподіяні внаслідок встановлення обмежень щодо використання земельних ділянок. Це ж стосується і відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва [3].

Відповідно до ч 4. ст. 207 ЗК України, втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва включають втрати сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників, а також втрати, завдані обмеженням у землекористуванні та погіршенням якості земель. Відшкодуванню підлягають також втрати, завдані обмеженням прав власників землі та землекористувачів, у тому числі орендарів (ч. 3 ст. 207 ЗК України) [3].

Право власника може бути також обмежена (обтяжена) установленням земельного сервітуту на вимогу іншого власника або землекористувача. Соціальна ж функція права власності отримує вираження в дотриманні власниками земельних ділянок правил добросусідства.

Всі зазначені вище обмеження отримують конкретне вираження при регулюванні здійснення «тріади» правомочностей, що становлять зміст права власності (володіння, користування і розпорядження), на земельні ділянки.

Обмеження права володіння полягає в тому, що земельне законодавство суворо регламентує граничні розміри земель, насамперед сільськогосподарського призначення, які можуть перебувати у приватній власності.

Обмеження права користування земельними ділянками отримали відображення в нормах глав 16, 17 і 18 ЗК України що регламентують право земельного сервітуту, правил добросусідства та встановлення обмежень прав на землю. При цьому треба розрізняти поняття «сервітут» і «обмеження прав». Як уже зазначалося, сервітут – це право обмеженого користування чужою ділянкою [3].

Обмеження права користування чужою ділянкою – це встановлення заборони або вимога утримуватися від вчинення дій або право обмеженого користування чужою земельною ділянкою.

Сервітут встановлюється за згодою сторін або за рішенням суду. За використання ділянки, обтяженого сервітutom, може стягуватися плата. На відміну від сервітуту обмеження прав на землю має адміністративний характер і є невід'ємним елементом правового режиму тієї чи іншої земельної ділянки в силу особливостей місця її розташування. Законодавець не передбачає справляння плати за установку обмежень. Може мати місце лише відшкодування завданих встановленням обмежень збитків [3].

У своїй монографії Мічурін Є.О. класифікує обмеження права власності по об'єкту, суб'єктом та змістом [4, с.38].

Своєрідним обмеженням права власності громадян є право держави в особі її компетентних органів вилучати земельні ділянки для суспільних потреб та примусово відчужувати їх з мотивів суспільної необхідності. Законодавець встановив, що викуп земельних ділянок, що перебувають у власності громадян та юридичних осіб, для суспільних потреб здійснюється органами державної влади та місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень тільки для таких потреб, визначених у ст. 146 ЗК України [3]. Примусове відчуження (вилучення) земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності може мати місце в разі введення воєнного чи надзвичайного стану. Воно здійснюється в порядку, встановленому законом ст. 147 ЗК України [3].

Підсумовуючи, вкажемо, що враховуючи законодавчу і правозастосовну практику, представляється, що змішування понять меж та обмеження права власності на земельну ділянку в науковій доктрині й у законодавстві України має бути усунене введенням більш змістовного тлумачення понять «межі права власності» та «обмеження права власності» на земельну ділянку, а виділення самостійних правових категорій меж та обмеження права власності на земельну ділянку дозволить зробити більш ефективним механізм правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Бусуйок Д.В. Обмеження прав на землю за законодавством України : [монографія] / Д.В. Бусуйок. – К. : ТОВ «Вид-во «Юрид. Думка», 2006. – 144 с.
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. Ст. 27.
4. Мічурін Є.О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (теоретико-правовий аспект): [монографія] / Є.О. Мічурін. – Х. : Юрsvіт ; НДІ Приватного права та підприємництва АПрН України, 2008. – 482 с.

Щербина Н.Ю.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., кандидат юридичних наук, доцент

Порядок обчислення строків і термінів у цивільних правовідносинах

В тезах розкривається сутність темпоральних понять «строк» та «термін», взаємозв'язок та процедура їх обчислення

Правовідносини у цивільному праві не існують абстраговано, а можуть виникати, змінюватись і припинятись в часі. Для врегулювання відносин у цивільному праві застосовують певні проміжки в часі, які і мають назву «строки» та «терміни». [6, с.171]

Згідно з Цивільним кодексом України строком є певний період у часі з закінченням якого пов'язана дія або подія, що має юридичне значення, а от терміном є певний момент у часі, з настанням якого пов'язана дія або подія, що має юридичне значення (ст. 251 ЦКУ). [2, ст. 251]

З даними періодами чи моментами в часі чинне законодавство прираховує виникнення, зміну і припинення цивільних обов'язків та прав, важливість виконання дій, що зазначені в законі чи договорі, здатність примусового втілення порушених прав і таке інше. Отже, треба брати до уваги те, що строки й терміни виступають одним з еквівалентів юридичного складу або ж юридичними фактами.

Для цивільного законодавства саме по собі визначення терміну можна назвати відносно новим, адже зазвичай воно не виділялося як окреме поняття, а розглядалося як елемент строку. Проте, на мою думку, звичайно справедливим є виокремлення поняття терміну самостійною складовою, якою визначається момент у часі, з настанням якого пов'язується виникнення, зміна та припинення цивільних правовідносин.

Тому, проаналізувавши подані визначення, доходжу до висновку, що поняття «терміну» може виділятися нарізно від поняття «строку», а може розглядатися як його складова частина.

Для того щоб правильно обчислити строки у цивільному праві важливо однозначно визначити початок перебігу строку та його закінчення. [4, с.367]

Законодавство регулює особливі правила щодо початку перебігу та кінця строку, це зазначено в Главі 18 Цивільного кодексу, яка звучить як: «Визначення та обчислення строків».

Зазвичай строк бере свій початок зі слідуєчого дня після поданої дати чи наближення події, з якою пов'язано його початок, а от момент закінчення повністю залежить від виду визначення цього строку. Як на мене, вказана закономірність визначення початку строку повністю відповідає інтересам учасників цивільних правовідносин, бо змогу сторонам добре підготуватися до належного дотримання прав та виконання поставлених на них обов'язків.

Проглянувши статтю 254 ЦКУ, то можна дійти до висновку, що строк, визначений тижнями – спливає у заданий день завершального тижня строку, визначений місяцями – у належне число кінцевого місяця строку, визначений роками – у потрібний місяць чи число фінального року. [2, ст.254] Тому, аналіз вказаної статті вказує на те, що правила закінчення перебігу строку (терміну) залежить від одиниці виміру часу, яку беруть до уваги в кожному окремому моменті для обчислення строку.

В разі, коли закінчення строку, що обраховується місяцями, попадає на день, якого немає в поданому місяці (наприклад 29 лютого), то звісно строк має закінчуватися в останній день поточного місяця. Це правило є загальнообов'язковим не лише при завершенні строку, що обчислюється місяцями, а також і при обрахуванні строку днями, тижнями та роками.

А у випадку, якщо закінчення строку випадає на святковий (перелік святкових днів простежується відповідно до Трудового кодексу) чи вихідний день (субота, неділя), то строк закінчується в перший робочий день, що слічує за ним.[5, с.248]

Повне та точне дотримання сторонами цивільних відносин строків здійснення належних їм прав є потрібною і беззаперечною умовою реального забезпечення їх моральних та матеріальних інтересів. Але в житті іноді трапляються такі події, які перевертають буденність людського існування, перетворюють його, видозмінюють. Задля сприяння таких ситуацій законодавцем було передбачено також і можливість поновлення чи продовження цивільно-процесуального строку (ст. 73 Цивільного процесуального кодексу). [3, ст.73]

Судом може бути поновлений строк цивільного процесу, що був встановлений законом. Прикладом цього виступає пропущення строку для касаційного оскарження, встановленого ст. 325 Цивільного процесуального кодексу, відповідно до якої суд може поновити цей строк, якщо причини його пропущення були визнані судом поважними. [3, ст.325]

З клопотанням про поновлення чи продовження процесуального строку до суду має право звернутися одна з сторін або інша особа у разі пропущення строку. Судом має бути постановлено ухвалу, якою поновлює чи продовжує строк, встановлений законом або судом, якщо сторонами буде доведено, що процесуальний строк було пропущено з поважних причин.

Поважні причини теоретично можна поділити на три категорії:

- об'єктивні причини (прикладом таких причин є стихійне лихо);
- суб'єктивні причини (прикладом яких виступає відрадження чи хвороба особи);
- невиконання посадовою особою, яка веде процес, своїх обов'язків, що унеможливило або затруднило реалізацію у встановлений законом строк учасником процесу свого права (наприклад, невручення посадовою особою).

Але будь-яку із вказаних учасником процесу причин слід розглядати окремо, тому що поважність причини – це досить оціночне поняття (не конкретизоване).

Проаналізувавши все вище викладене можна дійти до висновку, що в законодавстві України разом з терміном «строк», що проявляє деякий проміжок (період) у часі, часто уживають ще й таку наукову парадигму як «термін», з яким єднають певний момент у часі.

Значення строків у цивільному законодавстві не зменшується лише визнанням їх простою формою перебігу подій або здійсненням дій чи бездіяльності. Виступаючи правовими формами строки (терміни) можуть скерувати волю та поступки учасників цивільних правовідносин на здійснення намірів та здобуток цілей, поставлених ними. [4, с. 369]

Слід відмітити, що своєчасне та доречне здійснення і захист порушених прав сприяє досягненню тієї мети, яку суб'єкти переслідували, вступивши в ті чи інші цивільні правовідносини. Додержання строків, спомагає сталому правопорядку, незмінності, що вже була фактично сформована між суб'єктами правовідносин. Це все спонукає сторони в правовідносинах завчасно подбати про здійснення своїх обов'язків та захист власних прав.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492.
4. Стефанчук Р.О. Цивільне право України: Навчальний посібник. – К.: Прецедент, 2005. – 448 с.
5. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, Т. 1. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – Х.: Право. – 2011. – Т1. – 656 с.
6. Шовкова О.В. Строки та терміни як категорії цивільного права // Проблеми законності. – 2005. – № 74. – С.171-176.

Юрківський Р.О.

студент

ВНЗ «Університет економіки і права КРОК»

Науковий керівник: Лук'янець В.С., кандидат юридичних наук, доцент

Фінансові установи та особливості правовідносин за їхньої участі

Даний матеріал розглядає та аналізує питання пов'язані з визначенням відносин, що виникають при діяльності фінансових установ та їх особливості.

Фінансова установа – це юридична особа, які є учасником ринку фінансових послуг. Відповідно до положень Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, вона надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, – інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг [2].

Вони створюються в визначеному законом порядку, отримують відповідний дозвіл на здійснення діяльності з надання фінансових послуг та включаються до відповідного державного реєстру. З чого виходить, що статус фінансової установи надається не від моменту державної реєстрації, а з моменту включенні в відповідний державний реєстр, які передують виконання вимог передбачених для ліцензування певних видів господарської діяльності.

Фінансові установи можуть створюватись в різних передбачених законодавством організаційно-правових формах, хоча для певних видів послуг фінансова установа має створюватись виключно встановленій законодавством формі. Прикладом слугують банківські установи, які можуть бути акціонерними товариствами, а саме публічними акціонерними товариствами, а також в організаційно-правовій формі кооперативу, проте з урахуванням певних положень для банківських установ. Такі вимоги існують стосовно широкого кола фінансових установ, серед яких також: довірчі товариства – товариства з додатковою відповідальністю; корпоративні інвестиційні фонди – акціонерні товариства; страхові компанії – акціонерні, повні, командитні товариства та товариства з додатковою відповідальністю.

Отже юридична особа, зареєстрована відповідно до загальних вимог для юридичних осіб і внесена до ЄДРПУО має отримати відповідну ліцензію на ведення певної діяльності, для набуття статусу фінансової установи. Проте законодавство встановлює вимоги, щодо отримання ліцензій на певні види фінансових послуг, які встановлюють обмеження стосовно можливої організаційної форми та певних спеціальних положень [1].

Це виражає певну особливість в діяльності фінансових установ – загальна реєстрація та внесення до ЄДРПУО, а потім виконання ліцензійних вимог для отримання відповідної ліцензії з включенням до відповідного державного реєстру.

В Україні окрім державних реєстрів існує також переліки осіб, яким надано певні ліцензії, що надають право надавати певні фінансові послуги. Держава покладає обов'язок утримання таких Переліків на Національну комісію, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Поряд з правом видавати ліцензії, на державні органи покладається обов'язок нагляду та контролю за діяльністю фінансових установ, з метою захисту публічних інтересів. Серед таких органів НБУ, НКЦПФР і Нацкомфінпослуг.

Взаємодія фінансових установ з вище згаданими органами виражає особливість відносин, що виникають в діяльності цих установ. Окрім того, на прикладі тих же банків можемо яскраво переконатись, наскільки часом тісно функціонують приватно-правова і публічно-правова сфера: погодимось із проф. І. Безклубим, що вплив норм публічного права на діяльність банку зумовлений потребою мінімізувати ризики втрати активів як клієнтів банку, так і самого банку, що у свою чергу впливає на стабільність банківської системи та економіку країни в цілому. Однак пріоритет усе одно мають відносини банку з клієнтами – це первинні відносини, а норми публічного права виконують лише допоміжні функції, спрямовані на забезпечення належного здійснення цивільних відносин учасників [3; с. 79-80]. Ці цивільні відносини складаються у формі банківських правочинів. На перетині цих двох сфер регулювання відносин наголошував також і С. Запольський [4; 85].

Власне, і сам Національний банк України теж має подвійну правову природу: з одного боку, він здійснює нагляд і регулювання відносин на банківському ринку (публічно-правова сфера), а з іншого – це «банк банків» – тобто рефінансування комерційних банків, надання їм стабілізаційних кредитів, кредитів овернайт, операцій репо тощо (приватно-правова сфера). Погодимось із О. Лещенком, що місце Національного банку України в системі органів державної влади як автономного органу, відповідає сучасним економічним та правовим реаліям. НБУ, будучи центром банківської системи, покликаний забезпечувати компроміс приватних інтересів комерційних банків, їх клієнтів та суспільства, який реалізовано при здійсненні повноважень банківського адміністративного та індикативного регулювання [5; с. 17].

Подібні процеси ми можемо спостерігати і характеризуючи діяльність ломбардів, страхових компаній та інших фінансових установ. Підсумовуючи, маємо сказати, що наріжний камінь питання лежить у об'єкті, навколо якого складаються ці правовідносини. Гроші є об'єктом цивільно-правового регулювання, фінанси, пов'язані з грішми – об'єктом публічно-правового регулювання. Держава має гарантувати законність і прозорість забезпечення гарантій майнових інтересів громадян, які виступають клієнтами фінансових установ. У зв'язку з цим, і постають питання удосконалення механізмів фінансової відповідальності, поряд із цивільною та адміністративною.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” від 15.05.2003 № 755-IV – Редакція від 30.09.2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
2. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.2001 № 2664-III. – Редакція від 28.06.2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Безклубий І. А. Банківські правочини: Монографія. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007. – 456 с.
4. Запольский С. В. Дискуссионные вопросы теории финансового права: Монография. – М.: РАП, Эксмо, 2008. – 160 с.
5. Лещенко О. В. Національний банк України як суб'єкт фінансово-правового регулювання грошового обігу в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. В. Лещенко; кер. роботи Т. А. Латковська; Нац. ун.-т “Одеська юридична академія”. – Одеса, 2014. – 20 с.

Яковлева К.В.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., доктор юридичних наук, професор

Боротьба з корупцією в Україні

В тезах аналізуються поняття «корупція», причини її виникнення та правові засади боротьби з корупцією в Україні.

Згідно ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [1], корупція – це використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Цей нормативно-правовий акт визначає основні організаційно-правові засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень тощо [4].

Як влучно зазначила Х. Клінтон про ситуацію в Україні: «Корупція – це політична воля. В тому випадку, коли влада корумпована від самого початку до кінця, то вона робить вигляд, що в державі все нормально. Якщо вона впевниться в тому, що є політична воля і санкції, що покарання – неминуче, то перестануть займатися корупцією. А наразі корупція всюди, тому що безкарна» [2], і ми повністю підтримуємо її думку, адже, корупція дійсно на сьогоднішній день являється широко поширеною проблемою не лише України, а й світу.

Аналізуючи «корупцію» як негативне явище у нашій країні, в 2014 році в Індексі сприйняття корупції міжнародної організації Transparency International Україна зайняла 142-ге місце зі 175 країн, що досліджувалися (поряд з Угандою і Коморськими Островами). Ще в 2007 році Україна займала 118-ге місце (зі 179 країн, що досліджувалися протягом року). Міжнародна аудиторська компанія Ernst & Young у 2012 році поставила Україну в трійку найбільш корумпованих держав світу разом з Колумбією і Бразилією [3]. Це вкрай небезпечна загроза, яка має властивість до знищення моральних устоїв і навіть цілісності самої держави.

Враховуючи таку жахливу статистику, можна зазначити, що одним із важливих атрибутів сучасної державної правової політики в Україні повинно бути створення коректних механізмів запобігання корупції. Для того, щоб мати позитивні результати у цьому процесі потрібно формувати в суспільстві довіру до влади, збільшувати економічний потенціал держави, покращувати добробут громадян України.

Дослідження причин розвитку корупції в Україні показує, що з наслідками тотальної корупції українським відділенням Transparency International було проведено комплексну оцінку здатності владних інститутів України ефективно протидіяти корупції в державі. Результатом стало те, що все-таки причина істинного стану справ є не тільки відвертий саботаж із боку українських судів та правоохоронних органів, а й навіть те, що в умовах глибокої економічної кризи в країні держава й досі не спромоглася хоча б створити сприятливі умови для розвитку бізнесу. А вже він то міг би наповнювати економіку України новими ресурсам, що дало б можливість, у якійсь мірі, обмежити таке ганебне явище як корупція, натомість, і через рік після Євромайдану закони, які регулюють ведення бізнесу, створюють численні перешкоди для еко-

номічного зростання. Основна причина цього – відсутність чіткого, а головне – узгодженого бачення економічних, як, зрештою, і всіх реформ, у головах так званих «псевдо-реформаторів». Як засвідчує практика, часто їхні дії взаємно суперечливі й готуються в умовах тотальної закритості від майбутніх «споживачів» наслідків реформування. Тому контрольні органи держави поступово деградували й перетворювалися на слухняну обслугу примх владної еліти та розсадник корупції [5].

Цілком справедливо, на наш погляд, є аргументація О. Хмари, що Україна має негайно реалізувати комплексну реформу державної служби, спрямовану на чітке розмежування політичних та професійних функцій державних службовців, посилення професіоналізму і доброчесності посадовців та їх захист від політичного втручання. Слід визначити і встановити чітку систему винагород, адекватну обсягу тих завдань, які вони виконують. Також важливо буде врахувати та забезпечити здійснення таких принципів як справедливість та доброчинність, оскільки саме їх і не вистачає при здійсненні своїх владних повноважень чиновникам [5].

Отже, можемо констатувати, що наразі діюча влада повинна:

- вдосконалити єдину державну політику в сфері боротьби з корупцією, що містила б комплекс заходів державного, політичного, економічного, соціального і правового характеру;
- контролювати та забезпечувати нормальне та прозоре функціонування антикорупційної служби, адже вона забезпечує контроль за діяльністю державних органів різних рівнів;
- забезпечити незалежне функціонування судової влади, за прикладом правоохоронних систем Італії, США, Великої Британії чи Франції.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
2. Антикорупційний портал. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.acrc.org.ua/>.
3. Поняття корупції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.
4. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zapobigannya-proyavam-korupts/antikoruptsiyne-zakonodavstvo-ukraini/>.
5. Олексій Хмара. Газета «Дзеркало тижня. Україна». – №6. – 2015. http://gazeta.dt.ua/LAW/ukrayina-2015-rik-bez-yanukovicha-ta-z-korupciyeyu-_.html.

Секція 10

**Роль суспільних інститутів
у процесах євроінтеграції**

Запорожець Т.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних наук
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Ціннісний дискурс в сучасній Україні

Проаналізовано ціннісний дискурс, який став вагомим фактом і фактором сучасного наукового і публічного життя українського суспільства. Вказано на ключову роль цінностей в процесі змін та реформ в Україні.

Питання цінностей є найглибшим питанням, що існує в будь-якому суспільстві. Саме система цінностей, яка визначає поведінку людини у суспільстві, в сім'ї, в країні, у світі, її менталітет і тип поведінки - є ядром соціокультурного устрою. Система цінностей, яка лежить в основі менталітету і мотивації, визначає належність до тієї чи іншої цивілізації, спонукає до дії на захист своєї системи цінностей. Людина значною мірою є тією системою цінностей, які вона визнає і яких дотримується.

Саме цінності лежать в основі розвитку суспільства (це підтверджують спеціальні глибокі теоретичні та емпіричні дослідження, такі, наприклад, які проводить World Values Survey). Цінності є як основою культурної єдності, так і можуть призводити до соціальних конфліктів (які часто є передусім конфліктами цінностей).

Наразі дискурс з приводу цінностей все більше актуалізується у зв'язку з тими процесами, які включились в Україні з початком подій на Євромайдані (не дарма їх назвали Революцією Гідності, або Революцією Цінностей). Так зване «вікно можливостей», яке відкрилось перед країною та слабка ефективність реформ, які проводяться урядом, внутрішній та зовнішній конфлікти, геополітична ситуація – все це загострює питання ціннісних змін у суспільстві. Простежуючи ціннісні зміни, можна зробити висновок, в який бік рухається суспільство.

Загальновідомо, що цінності є досить інертними, вони не змінюються протягом короткого періоду часу. Зміни повільні, але дуже глибокі, фундаментальні. Коли змінюються цінності – змінюються соціальні інститути. Тому що абсолютно неможливо створити інститути в протиріччі з пануючими цінностями, які є в даного населення.

Економічні зміни впливають на політику не прямо, а через цінності, які домінують у суспільстві. Реформи не будуть глибокими і ефективними, якщо в країні не зміняться цінності. Це не означає, що не треба проводити реформи, але поки цінності не стали іншими, вони відіграють лише підтримуючу роль. Тому необхідно спільними зусиллями держави, громадських організацій, соціальних рухів та об'єднань (таких, як, наприклад, «Нова країна») створювати підґрунтя для зміни системи цінностей.

Коли свідоме формування нових цінностей «пробуксовує», старі радянські чи навіть середньовічні цінності міфологізуються, частково оновлюються і заповнюють нішу у світоглядних настановах частини населення країни, як можна бачити на прикладі східних регіонів України.

На думку вітчизняного історика Я. Грицака, «у нас до сих пір цінності закритого світу. Нас лякають зміни.» Ще в значній мірі в більшості людей, особливо старшого покоління – переважають пострадянські цінності [3].

Цінності мають різні рівні та різні форми прояву. Різні системи цінностей визначають пріоритетні цілі та ідеали, до яких ми прагнемо, та, відповідно способи мислення та поведінки.

Еволюція суспільства залежить від еволюції мислення його громадян. Фундаментальний інструментарій розуміння поведінки людей та соціальних груп - рівні внутрішнього розвитку. Актуальною є теорія морального розвитку Л. Кольберга, який в своїх дослідженнях по-

казав, що мораль розвивається через три великі послідовні стадії - від егоцентризму (турботи про себе), до етноцентризму (турботи про найближчу групу, окремий етнос) і світоцентризму (турботи про світ і людей незалежно від громадянства, віросповідання тощо). З цією теорією перекликається теорія спіральної динаміки К. Грейвза та «інтегральної динаміки» (Д.Е. Бек, В.Пекар) [4].

На думку А. Гжегорчика, «характерною рисою людського буття, що проявляється у сфері людських прагнень, є конфлікт вітальних і духовних цінностей. Піддавання себе почуттям духовних цінностей веде до вчинків, протилежних до тих, які випливають із піддавання себе почуттям вітальних цінностей [1,104].

Є думка, що дві фундаментальні цінності у світі – це свобода вибору та безпека, і вони є протилежні, взаємовиключні. Безпека в якості інструменту може бути сумісною зі свободою вибору, але в якості цінностей – ці дві речі несумісні. Не можна одночасно обрати свободу вибору та безпеку. Не для усіх цінність свободи вибору є кращою (це показав Е.Фромм у своїй роботі «Втеча від свободи»), але є історичні приклади того, що у певних суспільствах люди, які обрали свободу вибору, живуть краще в матеріальному сенсі та краще забезпечують свій інтерес до життя.

Людей, які обирають цінність свободи вибору, яка є основоположною європейською цінністю, ще не достатньо у країні. Але процес дифузії збільшує кількість цих людей. Моральні цінності, зокрема і особливо, цінність людської гідності та свободи набувають сьогодні особливо значення для українців.

Навесні 2015 р. соціологічна група СОЦІС провела широкомасштабне дослідження за методикою WVS Роналда Інглегарта. Було опитано 25.000 осіб по всій Україні, за винятком територій «ДНР-ЛНР». Така велика вибірка дозволила проаналізувати цінності не лише на рівні України чи її мегарегіонів (Захід-Центр-Північ-Південь-Схід), але й на рівні кожної окремої області.

Одна з вісей заміру цінностей - цінності виживання у протиставлені до цінностей самовираження. Горизонтальний рух від цінностей виживання до самовираження властивий головним чином для постіндустріальної доби, котра почалася у 1970-1980-х роках і триває досі. Цей рух є важливим для розуміння того, куди рухається країна.

Дослідження 2000-х років чітко показали, що в Україні сталося те, що не сталося в сусідніх Росії та Білорусі – стався зсув в напрямку цінностей самовираження. Цей зсув був пов'язаний з появою нового середнього класу і покоління, яке ми називаємо «поколінням незалежності».

Євромайдан (Революція Гідності) був пов'язаний з дальшим рухом у бік до цінностей самовираження (гідність є центральною для самовираження). Дослідження, які були проведені в час Євромайдану, це підтвердили. З іншого боку, війна неминуче мала посилити цінності виживання, у т.ч. прагнення до безпеки.

Соціологічне опитування СОЦІС показало, що перемагає перша тенденція – тобто в Україні зберігається рух у напрямку до самовираження. Іншими словами: суспільна атмосфера щодо проведення реформ на загал залишається сприятливою.

Це ж дослідження допомогло виявити і групи/кластери українського населення, в яких найсильніше виражені цінності самовираження. Це – мешканці метропольних міст (Львів, Київ, Одеса, Дніпропетровськ, Харків); молодь (18-35 років); люди з вищою освітою та середній клас [2].

Дослідження дає відповідь на питання стратегічного характеру – щодо спроможності України до модернізації, і що робити, щоб утримати або навіть примножити цю спроможність. Необхідно переходити з мови ідентичностей на мову цінностей. Акцент ставити не на патріотично-національне виховання, а на формування цінностей вищого порядку, адже універсальні цінності мають силу вищу ніж національні. Чим більше ми віддаляємось від універсальних цінностей – тим більше насилля і тим більше ми не можемо жити разом.

Список використаних джерел:

1. Гжегорчик А. Життя як виклик. / А. Гжегорчик. / Пер. з польської /. – Варшава-Львів: Scholar, 1997. – 264 с.
2. Грицак Я. Цінності українців: pro et contra реформ в Україні. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/37721>
3. Грицак Я. Эволюция в Украине не работает – я утверждаю это как историк. – Режим доступу: <http://nvua.net/opinion/grytsak/Kak-pomeshat-planam-Putina-udushit-Ukrainu-10904.html>
4. Пекар В.А. Разноцветный менеджмент: Эволюция мышления, лидерства и управления / В.А. Пекар. – К.: Евроиндекс, 2015. – 184 с.

Мелько Л.Ф.

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри туризму
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Практико-орієнтована підготовка фахівців туристичної сфери

У публікації розкриваються особливості практико-орієнтованого навчання для майбутніх фахівців сфери туризму в Університеті «КРОК», висвітлюються шляхи реалізації програми «Школа професійного зростання».

Сучасна освіта вимагає практико-орієнтованого підходу, який дозволить майбутнім спеціалістам бути більш підготовленими до реалій сьогодення, здійснювати професійну діяльність у складних умовах соціально-економічного розвитку, бути більш конкурентно-спроможними на теренах вітчизняного та міжнародного бізнесу.

Одним із пріоритетів підготовки фахівців за напрямом «Туризм» в Університеті «КРОК» є практико-орієнтоване навчання, яке передбачає не тільки проходження практик відповідно до навчального плану, але й практико-орієнтований підхід до всієї системи навчального процесу. Насамперед, ставиться питання про практико-орієнтовану позааудиторну діяльність, яка дозволяє студентам вже з першого курсу знайомитися з особливостями майбутньої професії, з фахівцями туристичної індустрії.

На кафедрі туризму відповідно до наказу ректора Університету «КРОК» впроваджена програма «Школа професійного зростання майбутніх фахівців сфери туризму» (2014 р.). Відкриття проекту пов'язане з першим набором в університеті за напрямом підготовки 6.140103 «Туризм». Метою програми є формування професійних та особистісних компетенцій, професійної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму шляхом позааудиторного практико-орієнтованого навчання. Серед завдань програми: ознайомлення з діяльністю підприємств туристичної індустрії, особливостями туристичного бізнесу шляхом тренінгів, майстер-класів, круглих столів; формування практичних вмінь і навичок, творчого потенціалу особистості тощо.

Програма складається з декількох практико-орієнтованих проектів, кількість і суть яких може варіюватися у залежності від конкретних умов навчально-виховного процесу. Основними проектами є: «Туристична вітальня», «Професійні студії», «Туризм у дії» тощо.

Пропонуємо розглянути приклади практико-орієнтованих заходів для студентів 1 курсу напряму підготовки «Туризм» (2014-2015 н.р.) (табл.1).

Проект «Туристична вітальня» спрямований на популяризацію туризму серед молоді шляхом ознайомлення з лідерами туристичної індустрії, відомими особистостями у туристичній сфері. Тому до участі в ньому запрошуються студенти різних спеціальностей, працівники, партнери Університету «КРОК». Тематика заходів враховує попит слухачів познайомитися з різними видами туризму. До проведення залучається керівництво та працівники заявлених організацій. Захід носить загально університетський характер.

Проект «Професійні студії» реалізується у співпраці з Центром розвитку кар'єри, надзвичайно важливим є залучення випускників університету. Формат проведення проходить у формі тренінгів, майстер-класів, круглих столів. Студенти мають змогу більш у практичному варіанті долучитися до опанування професією.

«Туризм у дії» – проект, який реалізується у формі проведення екскурсій та туристичних турів. Слід зазначити, що його особливістю є не тільки залучення студентів до відвідування ту-

Практико-орієнтовані заходи для майбутніх фахівців туристичної сфери

Назва проекту	Практико-орієнтовані заходи
Туристична вітальня	<i>Сільський зелений туризм:</i> «Соколинний хутір як осередок сільського зеленого туризму на Чернігівщині». <i>Спортивно-оздоровчий туризм:</i> «Туристичний клуб «Університет» – осередок активного оздоровчого туризму». <i>Подієвий, фестивальний туризм:</i> «Древній Київ у «Парку Київська Русь» як туристична родзинка світового рівня».
Професійні студії (у співпраці з Центром розвитку кар'єри)	«Туристичний бізнес: особливості сучасного розвитку. Майстер-клас від професіонала» («Tez Tour»), «Організація та проведення країнознавчих просвітницьких фестивалів (майстер-клас)» (кафедра туризму), «Формуємо комунікаційну компетентність» (Асоціація випускників КРОКУ), «Професія менеджер з туризму» («Поехали с нами») та ін.
Туризм у дії	Екскурсія до готельного комплексу «Президент-готель». «Мандруймо разом: Качанівка–Соколинний хутір». «Екологічна стежка по Національному природному парку «Голосіївський». Екскурсія до Музею мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків «Мистецтво країн Сходу» та ін.

ристичних об'єктів але й самостійна розробка турів та їх реалізація. Окрім цього, звертається особлива увага на методичну складову заходу.

З метою свідомого ставлення студентів до опанування професією, сприяння самовдосконаленню особистості, аналізу результатів практико-орієнтованого навчання спільними зусиллями кафедри туризму та Центру розвитку кар'єри створений «Творчий щоденник професійного самовдосконалення майбутнього фахівця туристичної галузі» [1].

Творчий щоденник надається студентам на чотири роки бакалаврату. Студенти мають змогу фіксувати та аналізувати заходи, розробляти та накопичувати банк власних ідей, занотувати ділові контакти, створювати карту професійного зростання та особистісного розвитку тощо. Для цього у структурі видання виділені наступні складові блоки: «Школа професійного зростання», «Країнознавчі просвітницькі проекти», «Наукова діяльність», «Творчі ідеї», «Моя майбутня кар'єра» тощо.

Надзвичайно важливим є своєчасне обговорення зі студентами участі у проектній діяльності, спонукання до системної роботи зі щоденником, ведення записів, анкетування щодо врахування їх думки у проектній діяльності.

Системна робота зі студентами щодо практико-орієнтованого навчання, сприяє більшій їхній зацікавленості у мотивованому опануванні професією, самоорганізації та самовдосконаленню, хоча вимагає значної кількості часу в усіх учасників навчального процесу.

Як показує досвід, успішна реалізація практико-орієнтованих заходів може відбуватися тільки засобами корпоративної взаємодії, спільними зусиллями кафедр, факультетів, підрозділів навчального закладу. Тому, командна робота – це одна із основних умов щодо реалізації практико-орієнтованих проектів.

Практико-орієнтоване навчання – це вимога часу, шанс надати нашим студентам можливість стати більш висококваліфікованими фахівцями.

Список використаних джерел:

1. Творчий щоденник професійного самовдосконалення майбутнього фахівця туристичної галузі / Розробники Л.Ф. Мелько, Т.С. Поліщук. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2014. – 38 с.

Аль-Тмейзі А.А.

студентка, кандидат у члени МАН
Інститут реклами

Науковий керівник: Каліна І.І., кандидат економічних наук,
доцент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю

Значення інституту PR в інноваційному соціокультурному просторі

В статті розглянуто сутність та соціальну роль інституту PR в інноваційному соціокультурному просторі.

Зв'язки з громадськістю являються галуззю, що динамічно розвивається, реагуючи на зміни, які постійно відбуваються у комунікативному просторі сучасного суспільства. Являючись важливим соціальним інститутом, який забезпечує спілкування суб'єктів соціального функціонування з різними агентами соціокультурного поля (публіка, стейкхолдери), PR, разом з тим, часто постає об'єктом жорсткої критики з боку громадськості, самих теоретиків соціальних комунікацій. Тому надзвичайно актуальним є прояснення і значення соціальної ролі PR-діяльності, її місця в організаційній структурі сучасних компаній.

Завданням дослідження є визначення сутності та соціальної ролі інституту PR, його відмінностей від таких сфер діяльності як реклама, пропаганда та дослідження управлінської функції PR в межах сучасних організацій.

Треба відштовхуватися від розуміння PR як варіанту сучасної соціальної технології, що з необхідністю передбачає прояснення сутності самого поняття «соціальна технологія»

Поняття «технологія», яке спочатку виникло у сфері природничих наук, і позначало науку про найбільш раціональні способи впливу на природні матеріали за допомоги техніки, з першої половини 20ст. починає утверджуватися у сфері соціального знання.

На сьогоднішній день «соціальна технологія» – це сукупність знань про способи і засоби організації соціальних процесів, а також дії, які дозволяють досягти поставлених цілей. Визначення тієї чи іншої соціальної технології передбачає наявність деякої соціально значимої задачі, на вирішення якої спрямовується діяльність соціального суб'єкта. Ця діяльність є системно організованою і потребує використання певних соціальних ресурсів, які забезпечують вирішення задачі. Будь-яка соціально значима задача, на вирішення якої повинна бути спрямована технологія, пов'язана з потребами, цінностями соціальних суб'єктів – соціальних спільнот, організацій, інститутів.

Сферами, які на сьогоднішній день являються найбільш продуктивними у плані створення соціальних технологій, являються бізнес, політика, діяльність органів виконавчої влади і некомерційних організацій, сфера PR-діяльності.

PR являє собою стратегії та технології комунікації, основною матою яких являється встановлення і підтримання довірливих взаємовідносин між суб'єктами комунікації, які є заснованими на знанні один одного і взаєморозумінні. На сьогоднішній день PR як професійна сфера діяльності користується поганою репутацією і являється об'єктом жорсткої критики [3].

Однією з причин негативних асоціацій з поняттям PR є їх ототожнення з рекламою та пропагандою. PR сприймається як форма соціальної пропаганди, яка спрямована на нав'язування певних поглядів та формування стереотипних реакцій на ті чи інші події та явища. Або ж існує розуміння PR як простого доповнення до рекламних акцій. Причини неясності виникають через те, що для створення та передачі своїх повідомлень PR може використовувати ті ж самі

інструменти, носії та канали масової інформації, що реклама та пропаганда. Але внутрішній зміст PR- діяльності, її цілі суттєво відрізняється як від реклами, так і від пропаганди.

Реклама має на меті проведення акції і передачу інформаційних повідомлень, які спрямовані на зміну, переорієнтацію поведінки людини-споживача. Кінцевою ціллю реклами є стимулювання, зростання об'єму продаж та забезпечення підприємством економічної вигоди, нових ринків збуту. Діяльність же суб'єкта PR- діяльності спрямована на формування комунікативних зв'язків з усіма аудиторіями, на які має вплив політика та функції компанії [1, 33].

Щодо поняття «пропаганда» та «PR», то пропаганда – поширення інформації: ідей, фактів, аргументів, слухів, в тому числі завідомо неправдивих, з метою здійснення впливу на суспільну думку в цілому або на конкретну цільову аудиторію. Позитивна (конструктивна) пропаганда виконує лише інформативну функцію і здійснюється в інтересах тих, кому адресована. На відмінно від негативної пропаганди, яка полягає у створенні позитивного або негативного ставлення громадськості до певного об'єкта чи суб'єкта.

Таким чином, якщо пропаганда має на меті нав'язати певні погляди, спровокувати ірраціональну імпульсивну поведінку, то PR звернений до індивіда у його соціальній ролі, спрямований на розкриття складної системи взаємовідносин.

На сьогоднішній день PR розглядають як соціальний інститут, який здатний виконувати функцію управлінського рівня. Дана функція полягає у можливості PR- спеціалістів здійснювати вплив на політику організації, консультувати топ менеджмент з питань її соціальної відповідальності. PR спеціалісти повинні постійно здійснювати моніторинг та аналіз поглядів та очікувань громадськості, акцентувати увагу топ менеджменту на важливості врахування цих поглядів та очікувань у формуванні політики компанії, її програмних дій та цілей [2, 45].

Одна з основних задач PR- діяльності полягає у встановленні ефективних двосторонніх симетричних комунікацій між суб'єктами соціального функціонування та цільовими групами громадськості в режимі діалогу. PR як сучасна соціальна технологія не є негативним явищем сама по собі. Проблема полягає в тому, як саме буде використана та чи інша соціальна технологія, буде вона орієнтована на соціально-значимі цілі або на цілі антигуманні.

Тому, якщо спеціалісти, які реалізують технологію PR будуть дотримуватися норм і цінностей професійної діяльності, що є задекларованими у рамках міжнародних та національних організацій, кодексів, а також в існуючих законодавчих актах будуть представлені правові норми, які регулюють діяльність PR- спеціалістів, то зв'язки з громадськістю з більшою вірогідністю являтимуться позитивним фактором соціокультурного розвитку сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Королько В.Г. Основы Паблик Рилейшнз: Учебник для студ. вузов/ В.Г. Королько; Отв. ред. С.Л. Удовик. – М.: Рейфл-бук: Ваклер, 2000. – 526 с.
2. Кундеревич О.В. Етичні аспекти PR-діяльності // О.В. Кундеревич/ Зб. статей/ Соціальна етика: теоретичні та прикладні проблеми. – К.: Київський університет, 2009. – С. 59-65.
3. Anne Gregory. To Spain or not to Spain – The Ethics of Public Relations (Electronic Resource). – http://www.proi.com/Public/resources/published-articles/2/to_spin_or_not_to_spin_the_ethics_of_public_relations

Артеменко М.В.

старший викладач

кафедра реклами та зв'язків з громадськістю Інституту реклами

Проблеми формування креативного іміджу фахівців рекламної та PR-діяльності

Успішний креативний імідж – це і засіб, і процес, і результат. Тому усвідомлення й подолання проблем – закономірний етап на шляху його формування.

Сьогодні творчий потенціал людини є основним джерелом соціальних змін. Креативний підхід у професійній діяльності дозволяє краще й швидше адаптуватися до соціокультурних перепетій, приймати важливі рішення, самореалізовуватися.

Саме креативний імідж є необхідною умовою для успішної професійної діяльності фахівців реклами та сфери PR. Тоді як тривіальний підхід щодо формування професійного іміджу апріорі унеможлиблює подальший успішний розвиток спеціаліста. [4]

Креативність актуалізує творче начало й активізує потенціал людини. Розуміння природи креативності значною мірою сприятиме вирішенню проблеми формування креативних підходів, зокрема тих, що застосовують для створення іміджу [3].

Поняття креативності – багатовимірне й полемічне. Так, креативність спирається на дивергентне мислення. Прийняття будь-яких творчих рішень активізує складні мисленнєві процеси, які є синтезом свідомої та несвідомої діяльності людини (табл.1) [7].

Таблиця 1

Етапи свідомої та несвідомої діяльності людини

1-й етап ПОЗИЦІОНУВАННЯ ПРОБЛЕМИ	<i>Свідома робота</i>
2-й етап ВИЗРІВАННЯ ІДЕЇ	<i>Несвідома робота</i>
3-й етап «АТАКА»	<i>Свідома робота</i>
4-й етап РЕЛАКСАЦІЯ АБО ФРУСТРАЦІЯ	<i>Перехід від свідомого до несвідомого</i>
5-й етап ІНКУБАЦІЯ	<i>Несвідома робота</i>
6-й етап «ІНСАЙТ»	<i>Перехід від несвідомого до свідомого</i>
7-й етап РОЗРОБКА	<i>Свідома робота</i>

Ознаками креативності є оригінальність, новаторство, уява, вплив, стиль, неординарність тощо. Для формування креативних рішень потрібно мати відповідні креативні вміння, як от:

- приймати рішення у нових нестандартних ситуаціях;
- переборювати стереотипи;
- обирати адекватні методи, рішення;
- формулювати гіпотези;

- логічно мислити;
- встановлювати логічні зв'язки.

Проблеми формування креативного іміджу багато у чому залежать від розуміння й тлумачення креативних підходів як таких. Потрібно вміти вирізняти, акумулювати й втілювати власну креативність. [1], [6]

Формування креативного іміджу – комплексний та динамічний процес, який повсякчас потребує доповнень, оновлень, обізнаності. Він завжди потребує «підживлення». Ідея, яка мала успіх вчора, може виявитися неактуальною вже завтра. Час не стоїть на місці, сфера рекламного бізнесу та PR розвивається неупинно. Для уникнення такої проблеми важливо залишатися у «мейнстрімі». А це в свою чергу вимагає від спеціаліста 100% залучення, обізнаності, інтелектуальної праці. Формування креативного іміджу – складна системна робота. Фахівець повинен вміти одночасно і генерувати і сприймати нові ідеї. [2]

На сьогодні з-поміж представників вітчизняного рекламного бізнесу та сфери PR істотний відсоток складають ті, які просто недооцінюють важливість власного креативного іміджу. А надаючи перевагу «ординарності», спеціалісти творчих професій ризикують зрештою опинитися серед «білих комірців». Зміна ставлення до самої проблеми формування креативного іміджу – це вже крок до її вирішення.

Список використаних джерел:

1. Ильин, Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности. Мастера психологии – СПб.: Питер, 2009 – 443 с.
2. Мещеряков Б, Зинченко В. Большой психологический словарь. М. : Прайм-Еврознак, 2003.
3. Морозов, А.В. Креативная педагогика и психология: Учебное пособие./ А.В. Морозов, Д.В. Чернилевский. – М.: Академический Проект, 2004
4. Одаренные дети / Пер. с англ., общ. ред. Г.В. Бурменской, В.М. Слуцкого. М. : Прогресс, 1991.
5. Практический интеллект / под. ред. Р.Дж. Стернберга. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
6. Сбитнев А.В. Корни креатива / А.В. Сбитнев // Реклама. Теория и практика – 2007 – № 3.
7. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее/Р. Флорида. – М., 2007.

Бабенко Ю.В.

дійсний член МАН

Коледж економіки, права та інформаційних технологій, 2 курс

Науковий керівник: Хорошенко А.П., кандидат педагогічних наук

Зміни в Україні після вступу до ЄС: можливості та загрози

Глобальні зрушення та докорінні зміни, які чекають Україну на євроінтеграційному шляху не можуть не відкрити перед нами нових можливостей, які в свою чергу несуть загрози невизначеності та неготовності окремих інституцій до змін.

Європейський вибір України – це шлях наближення до стандартів демократії, громадянського суспільства, верховенства права та забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Метою стратегії економічного і соціального розвитку України є створення реальних умов для її вступу до Європейського Союзу. Зусилля нашої держави на цьому напрямку повинні відповідати визначеним Європейською Радою Копенгагенським критеріям членства в ЄС, які були затверджені Європейським Союзом 22 червня 1993 року. Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС. Будучи членом ЄС, Україна буде залучена до Спільної європейської політики безпеки та оборони яка гарантуватиме Україні державний суверенітет і територіальну недоторканість.

Що зміниться після підписання угоди? Звернемося до відкритих джерел, зокрема Internet і визначимо найбільш значущі з них.

1) Зменшення корупції. Кожен розділ угоди спрямований на боротьбу з корупцією в державній та приватній сфері. Зміни відбудуться в управлінні державними фінансами та плануванні державного бюджету.

2) Посилення захисту споживачів. Вводяться європейські стандарти контролю якості продукції. Ліквідуються мита на імпорт. Українські товари стануть максимально безпечними в стануть продаватися на європейських ринках. Українці отримають дешевші європейські товари.

3) Експорт в ЄС (товари). До 383 млн. євро щороку зможе заробити Україна за рахунок скасування ввізних мит до ЄС. На 83 відсотки українських товарів запроваджується нульова ставка з першого дня дії угоди.

4) Експорт в ЄС (послуги). Українські компанії зможуть надавати послуги громадянам ЄС, для цього матимуть право відправляти своїх фахівців у ЄС. Українці зможуть відкривати філії у країнах ЄС. Українські інвестиції в ЄС отримають додатковий захист.

5) Переваги для малого та середнього бізнесу. В Україні знову стане вигідно виробляти товари. Безпечна продукція сертифікуватися не буде взагалі. Скасовуються ГОСТи і технічні умови. Імпортери зможуть легше оформляти товари на митниці, митна вартість визначатиметься по контракту.

6) Соціальна політика і освіта. Вводяться додаткові чотири дні відпустки. Забороняється платити жінкам менше, ніж чоловікам. Вдосконалюється система первинної медичної допомоги. Українські дипломи і кваліфікації для допуску до роботи визнаватимуться в ЄС.

7) Довкілля стане чистішим і безпечнішим. Вводяться нові стандарти якості води і повітря. Зміняться методи контролю стану довкілля.

8) Космос, наука і технології. Ми разом працюватимемо над створенням європейської навігаційної системи – конкурента GPS. ЄС користуватиметься нашими технологіями ракетобудування. Захист прав споживачів.

9) Якісніша їжа. Зміни, зокрема, стосуватимуться якості м'ясних і молочних продуктів. Сьогодні 66% українського молока не відповідає стандартам Євросоюзу. Після підписання угоди про асоціацію з ЄС молоко, яке вироблено в Україні, має відповідати всім вимогам і нормам Євросоюзу. Крім того, з продукції мають зникнути антибіотики і пальмова олія. 90-95% тваринницьких товариств не відповідають вимогам Євросоюзу через антисанітарію, неякісний корм і неналежне зберігання продукції.

10) Дешевші товари. Після підписання угоди з ЄС ціни на продукти мають знизитися. Так, ціни на тверді сири впадуть на 15%, вина – на 5%, балтійську рибу – 15% тощо. Не слід забувати, що українці отримають значно більший вибір продукції на ринку через ввезення товарів європейських виробників. При цьому, вітчизняні товаровиробники отримають можливість експортувати свою продукцію в європейські країни.

11) Більше прав для покупців. Покупці отримають значно більше прав. Йдеться про заміну товару після угоди, грошову компенсацію тощо. За оцінками експертів, українські сільськогосподарські товаровиробники зможуть щороку заробляти на експорті своєї продукції щонайменше 383 млн євро. Лише на експорті м'яса птиці виробники економлять до 52 мільйонів євро, не сплачуючи мито за найнижчою ціною та найвищою ставкою.

12) Продаж зерна до країн ЄС дозволить заробити до 186 млн євро щороку. Загалом 83,1% продукції ввозитиметься до ЄС з України без мита. При цьому на імпорт європейських товарів мита будуть знижуватися поступово. Слід додати, що весь процес виходу товару чи цілої галузі України на європейський ринок займатиме не більше 1,5 року. Переваги для малого та середнього бізнесу. Підписання угоди про асоціацію з ЄС заохочує бізнес працювати чесно. Так, торговці отримають зниження мит на імпортовані товари до нуля протягом п'яти років. У свою чергу, митниця не зможе змінювати категорію товару, щоб збільшити митні платежі. Слід очікувати і на спрощення процедури проходження митного контролю.

13) Для експортерів спрощується процедура сплати і повернення ПДВ.

Українські виробники зможуть збільшити власне виробництво. Зокрема, безпечна продукція не буде сертифікуватися взагалі, а товари, які становлять загрозу або створені для дітей, будуть більше контролюватися. Також суттєво зменшиться після підписання асоціації з ЄС кількість перевірок та документації для контролерів.

14) Охорона навколишнього середовища. Україна запровадить сучасну систему контролю за чистотою повітря. Підприємства будуть змушені встановити сучасні очисні споруди, а зіпсована сміттєзвалищами земля буде відновлена. Підприємства за 3-5 років зобов'язують вкладати кошти в модернізацію виробництва. Це дозволить контролювати дисперсний пил, який спричиняє рак легенів, а також забруднювачі, які швидко випаровуються. Саме останні призводять до анемії і лейкемії. Щодо виробництва, то власники підприємств отримають право самостійно обирати спосіб зменшення шкідливих викидів.

Варто знати, що загалом після підписання асоціації з Євросоюзом Україна сама буде визначати час на модернізацію, гроші на яку виділятиме ЄС. Угода також гарантує, що наша держава не стане звалищем небезпечного сміття або базою для шкідливого виробництва.

Угоду про асоціацію з ЄС виконуватимуть державні структури. Зокрема, буде створено спецорган, який відповідатиме за виконання угоди. Єврокомісія також буде перевіряти плани і стежити за виконанням аж до вивчення проектів законів і розпоряджень Кабміну. Крім того, Єврокомісія визнає, що нормативний акт ЄС впроваджено в українське законодавство. Звіт про виконання Україною положень буде надаватися двічі на рік.

До України буде надіслана спеціальна місія, яка перевірятиме звіти на дієвість і виконання законів. Спількування буде проводитися не лише із представниками влади, але й з громадськими організаціями і підприємцями.

У підсумку, якщо положення виконано, певна українська продукція буде допущена на європейський ринок.

Чим швидше Україна виконає вимоги, тим швидше будуть отримані вигоди. Більшість українців (58%) – за вступ України до Європейського Союзу. В порівнянні з минулим роком, частка прихильників вступу зросла на 6%. Водночас кількість противників приєднання до ЄС збільшилася несуттєво: тепер їх 31%.

Бойко О.В.

старший викладач

кафедра реклами та зв'язків з громадськістю

Інститут реклами

Нові технології виробництва і поширення відеоконтенту як джерело доходу журналістів

В статті означуються та осмислюються нові технологічні можливості роботи журналістів та виокремлюються основні джерела монетизації персонального контенту в інтернеті. Розглядається потужний розвиток медіа сфери, сплеск популярності соціальних мереж і блогів, коли в одній системі об'єднується письмо, аудіо та відео матеріали, формуючи абсолютно нову медіа одиницю.

Засоби масової інформації (ЗМІ) та засоби масової комунікації (ЗМК) за останні десятиліття зазнали докорінних змін. Вже давно відійшли в минуле часи, коли журналісти передавали інформацію через телеграфні апарати, користуватися друкарськими машинками, касетними диктофонами, проявляли фотографії з плівки. Комп'ютери, інтернет, цифрові камери, диктофони, квадрокоптери, роутери та мобільний зв'язок колосально вплинули на розвиток медіа, а також на повсякденне життя людей.

Поряд із звиклими для аудиторії паперовими журналами і газетами, радіохвилями і телеканалами з'явилися спочатку інтернет-видання, а згодом і мультимедіа [6]. Все це стало можливим завдяки комп'ютеру та інтернету. Сьогодні ж, з допомогою смартфона можна зафіксувати та передати необхідну кількість відео(аудіо/текстової) інформації з однієї точки землі в іншу за дуже короткий проміжок часу.

Журналіст XXI століття має змогу не тільки записати інформацію, розшифрувати і поширити її. Сучасний медійник може об'єднати в своєму матеріалі фотографію, відео, текст, графіку та аудіо. Таким чином він створює абсолютно новий вид ЗМІ, який впливає на всі ограні чуття і надає більше інформації [2]. Так працює Голос Америки, Радіо Свобода, Громадське телебачення.

В реаліях сучасного світу, коли споживач інформації може переглянути стрічку новин інформаційного агентства чи подивитися відео на Youtube і отримати вичерпну інформацію про події від того чи іншого ЗМІ, більшість користувачів всесвітньої мережі потребує чогось більшого ніж сухі факти. Аудиторія має запит на свіжі думки, правдиві аргументи, людей цікавить персональна думка того чи іншого журналіста, політика, фахівця. В тій чи іншій мірі таку можливість надають традиційні ЗМІ. Втім програмна сітка більшості каналів та радіохвиль наповнена програмами-розмовами (ток-шоу, інтерв'ю тощо). Тоді як в інтернеті можна отримати думку конкретної людини прочитавши її стрічку в соціальній мережі, відкривши подкаст [6]. Podcast — цифровий медіа-файл або низки таких файлів, які розповсюджуються через мережу для відтворення на портативних медіа-програвачах чи комп'ютерах. Ведучого або автора подкасту часто називають подкастер. На відміну від слухачів радіо, які слухають те, що їм пропонує радіостанція, подкастинг дозволяє обрати самостійно, що ви хочете слухати чи дивитися. І найголовніше — саме у той час, коли вам зручно ввімкнути свій програвач) чи блог. Саме такий спосіб поширення авторської, персоналізованої інформації найбільш затребуваний в сучасному світі.

Для журналістів-репортерів, давно вже не новинкою є так звані стріми (від англійського stream — потік). Поточе мультимедіа — те, яке безперервно отримується користувачем від провайдера потокового мовлення.

Такі стріми набули неабиякої популярності в Україні під час подій на Майдані Незалежності в листопаді 2013 року. Завдяки стрімам мільйони українців ставали свідками історичних подій.

В мережі можна побачити як виглядає та чи інша вулиця в реальному часі, журналіст може передавати інформацію по спеціальному каналу прямо в ефір без використання великої і дорогої техніки. Стріми привнесли в журналістику швидкість, спонтанність, особливу атмосферу живого ефіру.

Якщо говорити про більш осмислену, проаналізовану, підготовлену заздалегідь, персональну думку то тут на перший план виходить блог і той хто його робить – блогер. У сфері блогінгу розрізняють текстові блоги, фото-блоги, міні-блоги (Twitter) та відеоблоги. В кожного з цих видів є свої жанрові особливості та своя рубрикація. Блоги створюють з метою поділитися із аудиторією особистим досвідом, власними роздумами, розповісти про своє хобі чи роботу, подорожі, кулінарні шедеври, розповісти рецепти краси, розказати про садівництво, випікання кексів, малювання, шиття, в'язання та багато іншого. Блог- це медіа однієї людини.

Кожен може створити своє власне телебачення чи портал і отримати аудиторію від 10 до 10 мільйонів читачів (глядачів). Для того аби створити власний відеоблог потрібен комп'ютер з виходом в інтернет, відеокамера (або веб-камера) та ідея. Блогер повинен знати яку саму інформацію він хоче продати (викласти в мережу). Серед відеоблогерів популярністю користуються авторські блоги та б'юті-блоги (дівчата які розповідають та показують як фарбувати очі, описують якості новинок косметичної індустрії тощо). В україно і російсько мовному інтернет-просторі у десятку найпопулярніших (за кількістю переглядів) відносять таких відеоблогерів Олена Кригіна, MixstyleCappuccino, Natasha Naffy, Аліна Соколова, Юлія Пушман, time4beauty [5].

За допомогою камери, власного каналу на YouTube та інформація якою вони володіють (від майстерності малювати красиві стрілки до десятка варіантів зав'язування шалика) ці дівчата створили персональне медіа, на яке підписано чимало користувачів. Їхній контент жваво коментують, роблять репости в соціальних мережах. Співпрацюючи з брендами (одягу, косметики, парфумерії тощо) вони поширюють у маси не тільки знання і вміння у конкретній галузі, а також мають змогу монетизувати свою роботу.

У блого-сфері окрім таких навчально-популярних блогів особливе місце займають авторські блоги. В них, на відміну від попередньо описаних, домінантним є особистість, а не інформація. Авторські (або персональні блоги) дивляться переважно саме через особистість. Під час подій на Майдані Незалежності в Києві восени 2013 року і пізніше влітку 2014 року під час подій на Сході та Півдні України в соціальних мережах та на каналі YouTube велику кількість переглядів отримав відео контент мера міста Львів Андрія Івановича Садового .

Також популярний в уанеті блог журналіста Анатолія Шарія. Він знаходиться в еміграції, але створює контент для української аудиторії. Його авторський відеоблог присвячений систематичній критиці публікацій в українських та інших ЗМІ пов'язаних з подіями в Україні 2013-1015 роках.

Цікавий, неординарний і саркастичний контент створює український журналіст Майкл Щур. Свої програми він викладав в мережу, а незабаром отримав ефірний час на одному із головних каналів.

Таким чином технологічний розвиток напряму впливає на роботу сучасних журналістів, змушуючи їх шукати нові шляхи поширення інформації та спроб заробити на цьому. Класична редакція сьогодні може здаватися архаїкою та непотрібним атавізмом, втім навіть велика кількість блогів та стрімів від незалежних журналістів і блогерів не витісняє поки що газет та журналів з нашого життя. Радіостанції та телеканали продовжують знімати і передавати в ефір сюжети та програми, над якими працюють сотні людей. Кожен з них, і окремий блогер і цілий колектив журналістів та редакторів, створюють контент і мають право на існування. Але як і не кожен папірець схожий на газету є газетою, і не кожен буклет журналом, так само не кожен відеоблог чи подкаст є професійною роботою журналіста(стів) і може називатися ЗМІ.

Список використаних джерел

1. Кандиба І. Что такое новые медиа? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moreintelligentweb.net/post/2003>.
2. Семенюк Г. Нові медіа: сутність, перспективи та загрози. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.newmedia.univ.kiev.ua/2010-11-02-12-33-08/40-2010-11-27-22-10-58/32- where-is-the-static-content](http://www.newmedia.univ.kiev.ua/2010-11-02-12-33-08/40-2010-11-27-22-10-58/32-where-is-the-static-content)
3. <http://newmedia.in.ua>
4. <http://www.telekritika.ua/daidzhest/2013-12-03/88135/>
5. <https://www.youtube.com>
6. <https://uk.wikipedia.org>

Бородчак О.Ю.

кандидат у члени МАН,
спеціалізована ЗОШ №196, 9 клас

Науковий керівник: Хорошенко А.П., кандидат педагогічних наук

Релігія як елемент культури суспільства

В історичному поступі українського суспільства, а, надто, на сучасному етапі, виникають і діють різноманітні типи взаємовідносин держави з релігійними громадами, конфесіями, церквою як інституцією в цілому.

Релігія, як і будь-яка форма суспільної свідомості, задовольняє певні потреби особи та суспільства, виконує певну соціальну функцію, що визначає її спосіб діяння у суспільстві та багатоманітність соціальних функцій. Зазначимо основні з них. *Релігія* (від лат. *religio* – зв'язок) – віра, особлива система світогляду та світосприйняття конкретної людини або групи людей, набір культурних, духовних та моральних цінностей, що обумовлюють поведінку людини.

Світогляд сучасного пересічного українця має під собою християнську основу, бо впродовж десятка століть основною релігією на східній та центральній території України було православне християнство, на заході – греко-католицизм та католицизм. Але той факт, що обидві релігійні течії є християнськими, не може бути передумовою для релігійних конфліктів чи напруги.

Згідно з багатьма опитуваннями, більшість вірян України відносить себе до православних. Проте не слід відкидати що Україна полікультурна країна, що стоїть на шляху побудови демократичного громадянського суспільства, яке є толерантним до різних віросповідань. Європа також є сумішшю різних течій християнства і не тільки.

При цьому, слід розрізняти релігію, як систему світогляду та світосприйняття, та церкву, як цілком світську організацію, яка прикриваючись байками про своє «божественне походження» претендує на роль єдиного духовного лідера суспільства.

Релігія в суспільстві виконує важливі функції, зокрема, компенсаційну, світоглядну, регулятивну, апологетичну, інтегративну тощо.

Виконуючи такі функції, церква впливає на політику державної влади, політичні інституції, громадські організації; церква впливає на віруючих (частково і невіруючих) багатьма каналами: через книги (Біблія, Коран, Талмуд та ін.), де викладені настанови щодо відносин між багатими і бідними, щодо ставлення до державної влади, до її глав, щодо ставлення до насильства, до війни і миру та інше; через церковні проповіді священники по-своєму тлумачать священні книги у світлі політики церкви і умов сучасності. Для цього церкви широко залучають усі сучасні засоби масової інформації та масових комунікацій.

За допомогою розгалуженого ідеологічного апарату церква здійснює вплив на широкі маси віруючих, формує їх релігійний світогляд. Підтримувані церквою періодичні видання, релігійна література, виступи по радіо та телебаченню, суспільно-політична діяльність церковних об'єднань, їх представництво в органах влади і місцевого самоврядування сприяють поширенню релігії, вірувань та переконань.

Розглянемо наймасовіші релігії в Україні.

Православ'я. УПЦ (КП) та Українська Автокефальна Православна Церква добре представлені у центрі і на заході України, але мають дуже слабкий вплив на переважно російськомовні схід і південь. Обидві церкви, хоча і вважають себе українськими автокефальними церквами, мають певні труднощі у своєму визнанні Всесвітнім Константинопольським чи Московським патріархатами. УПЦ (МП) посідала перше місце серед церков за чисельністю громад (понад 11.000). Вона представлена дуже добре громадами у майже усіх регіонах України, крім

Галичини. У той же час на межі 2014-2015 років Донбас є єдиним регіоном України, де більшість опитаних громадян (55%) визнали свою приналежність до УПЦ МП. Хоча це окрема церква, вона знаходиться під впливом Російської православної церкви (тобто не автокефальна у повному сенсі), тому не вважається частиною суспільства за національну.

У зв'язку з військовою агресією Росії проти України посилилась тенденція переходу прихожан УПЦ МП під юрисдикцію УПЦ КП як індивідуально, так навіть і цілими парафіями. У період з 25 грудня 2014 року по 15 січня 2015 року фонд «Демократичні ініціативи» спільно з соціологічною службою *Ukrainian Sociology Service* провели соціологічне опитування громадян на території України (за винятком Луганської області та Криму) стосовно змін в релігійних уподобаннях українців. За результатами опитування 20% громадян України вважають Українську православну церкву Московського патріархату релігійним інститутом країни-агресора, який веде в Україні підривною діяльність.

Католицизм в Україні представлений конфесіями Української греко-католицької та Римокатолицької церков.

УГКЦ має яскраво виражену географічну обмеженість – 97% її парафій зосереджено в Галичині і Закарпатті, хоча осередок УГКЦ згідно з правилами Ватикану було перенесено до Києва як столиці України. Католицька (Вселенська) Церкви, що очолюється Папою Римським, сприймалася українцями здебільшого як польська церква. За останні роки структура Римськкатолицької церкви в Україні (РКЦ) набула усталеної форми.

Протестантизм особливе питання для України, оскільки це релігійні громади, до яких відносять як відверто харизматичні церкви, так і велику масу євангельських (баптистських) церков.

Рідновірство в Україні представлено течіями Рідної віри, РУНвіри, Ладовіри, Ягновіри, орантійців, Собору Рідної української віри, Великого Вогню та ін., Це релігійний напрям, який базується на «слов'янській міфології та релігії. Для течій рідновір'я притаманна ідея відродження праслов'янських вірувань, які вважаються аутентичними для українця.

Ісламу на землях України сотні років, він має тут свою довгу й складну історію. Поява прибічників ісламу на українських землях, насамперед на південних, – це процес, зумовлений розміщенням України на порубіжжі двох великих цивілізацій – християнської та мусульманської. Саме вже географічне положення України наперед визначало активну її взаємодію з мусульманськими країнами та народами. Наявність мусульман у сучасній Україні зумовлена, насамперед, етнічним складом її населення, до якого, зокрема, належать представники 26 тюркських народів, котрі здебільшого сповідують іслам. Понад три чверті прихильників цієї релігії, зокрема, кримські татари проживають в Автономній Республіці Крим. Але їхні національні та духовні лідери (Мустафа Джемільєв, Рефат Чубаров та інші) змушені були покинути рідні землі.

Юдаїзм представлений на території України понад 300 релігійними організаціями. Сучасний юдаїзм поряд із християнством та ісламом зараховують до авраамічних релігій, тобто віровчень, що ведуть своє походження від віри праотців.

В Україні **Буддизм** існував починаючи з 19-го, 20-го століття, після імміграції з країн буддистського населення, головним чином Північного В'єтнаму та Кореї в комуністичний період. Хоча джерела не є широко доступними, буддисти, як вважається, становлять 0,1 % від загальної чисельності населення України.

Таким чином, релігія, ілюзорно відображаючи зовнішній світ, зовсім небайдужа до подій, що відбуваються у світі, здатна своєрідними шляхами і засобами відгукуватися на них, орієнтуючи людей, які упевнені, що вірять. Релігія, залежно від історичних умов, відволікає тих, хто вірить, від боротьби за поліпшення життя або, навпаки, активізує їх в такій боротьбі, тобто може відігравати прогресивну або негативну роль, спираючись на свої соціальні принципи і моральні норми.

Безумовно, релігія сильно впливає на свідомість людей, і на їх політичні погляди. Достатньо багато віруючих українців, вважають Європу «бездуховною» за її мульти-, полікультурність і свободу моральних устоїв. Це може завадити Євроінтеграції нашої держави, але все ж більшість українців вірять в наше спільне майбутнє з Європою.

Вовк В.М.

кандидат в члени МАН

Коледж економіки, права та інформаційних технологій, 1 курс

Науковий керівник: Баценко С.В., керівник секції правознавства КМАН

Проблеми відносин «Україна–НАТО»

Проблема відносин між Україною та НАТО має глибоке коріння та неоднозначно сприймається як українським суспільством, так і державами-сусідами.

Здобувши незалежність, Україна отримала геополітичний спадок, як держава між Сходом і Заходом, з винятковим положенням на перетині основних торгових шляхів, багатими природними та людськими ресурсами. Становищем на 1991 рік її геополітичний рейтинг визначався перш за все наявністю ядерної зброї, частини радянського ВПК, трансконтинентальної транспортної інфраструктури, військово-морської бази на Чорному морі та рядом інших військово-стратегічних компонентів, розташованих на її території. Сьогодні Україну розглядають як державу, що визнала свої державні пріоритети на користь демократії, правової держави та прав людини.

Розпад Організації Варшавського Договору та проголошення Україною своєї незалежності поставили важливе завдання – гарантувати національну безпеку нашої держави.

Займаючи важливе місце на Європейському континенті, цілком природно, що ще в Декларації про державний суверенітет 1990 року Україна заявила про наміри взяти участь в європейських структурах у контексті сприяння і зміцнення миру та безпеки.

Результати соціологічних досліджень попередніх років виявили такі характерні для України міфи про НАТО: НАТО – агресивний імперіалістичний блок; НАТО може втягнути Україну у військові дії; вступ до НАТО потребуватиме значних додаткових коштів тощо. Сьогодні спростувало ці міфи, на жаль, на практиці. Україна піддалася агресії з боку країни-сусіда, а не країни-члена НАТО, і саме країни Північноатлантичного союзу виступили на захист територіальної цілісності та суверенітету України, надаючи їй вартісне нелетальне військове обладнання, проводячи за власний кошт навчання та періорієнтацію військових на свої стандарти.

На сьогодні НАТО вважається найкраще організованою та дієвою міжнародною організацією у сфері оборони, безпеки та політики.

Початком співпраці України та НАТО прийнято вважати листопад 1992 року, коли відбувся офіційний візит Генерального секретаря НАТО Манфреда Вернера в Україну. Того ж року Президент України Леонід Кравчук відвідав штаб-квартиру НАТО у Брюсселі. 8 лютого 1994 року Україна, перша з пострадянських країн СНД, підписала рамкову угоду програми НАТО «Партнерство заради миру», а 14 вересня 1995 року було офіційно затверджено індивідуальну програму партнерства України з НАТО Наступним кроком, який наближав Україну до Північноатлантичного альянсу, стало підписання Хартії про партнерство України з НАТО у Мадриді 9 липня 1997 року.

У листопаді 1998 року було презентовано програму співробітництва з НАТО до 2001 року. У документі вказувалося, що стратегічною метою України є повномасштабна інтеграція до європейських та євроатлантичних структур та повноправна участь у системі загальноєвропейської безпеки.

Державна програма співробітництва України з НАТО розрахована на 2001 – 2004 роки, є логічним продовженням попередньої і має на меті забезпечити максимально повне та якісне виконання Хартії.

Основним документом, де розроблені практичні рекомендації, що партнерських стосунків України і НАТО є План дій Україна – НАТО, що ухвалений на засіданні Комісії Україна – НАТО на рівні міністрів закордонних справ, в м. Прага 22 листопада 2002 року. Цей План дій було розроблено з метою поглиблення і розширення відносин Україна-НАТО. Проте, подальшої реальної співпраці не відбулося в силу безвольності української влади та, відповідно, частой зміни геополітичних векторів.

Проте нормативно закріплена діяльність між Україною і НАТО все ж не визначає готовність до подання заявки на вступ до цієї міжнародної структури. Відомо, що для цього держава-претендент має відповідати ряду вимог соціально-економічного характеру.

Зокрема, мають бути врегульовані питання щодо територіальних претензій до країн-сусідів, потрібно провести модернізацію військової техніки згідно із стандартами НАТО тощо.

Розвиток відносин з альянсом сприятиме підвищенню ролі України в системі європейської безпеки, проведенню військової реформи та зміцненню демократичних перетворень у країні. У кінцевому підсумку, він сприяє зміцненню безпеки держави.

Враховуючи потенційні загрози міжнародного тероризму, етнічних, релігійних та економічних криз, членство України в Альянсі значно підвищить гарантії національної безпеки України і беззаперечно – безпеки наших стратегічно важливих сусідів. НАТО, вже сьогодні пропонує надійну, вивірену роками структуру безпеки, здатну встановлювати, підтримувати мир та боротися з викликами і загрозами безпеці.

Таким чином, шлях до НАТО для України може бути набагато коротший, ніж до ЄС. Опинившись в «клубі» НАТО за одним столом переговорів з переважною більшістю країн ЄС, ми зможемо на рівних спілкуватися, краще вивчимо одне одного, при звичаємося до вимог і стандартів Євросоюзу, зможемо досягти такого рівня політичного, соціально-економічного та безпекового розвитку, коли Європейський Союз виявить готовність до інтеграції України.

Джолос М.О.

кандидат у члени МАН

спеціалізована ЗОШ № 196, 9 клас

Науковий керівник: Хорошенко А.П., кандидат педагогічних наук

Формування елементів громадянського суспільства в Україні в процесі Революції Гідності

Революція Гідності, яка на нашу думку, ще не завершилася, покликана перш за все модернізувати Україну за демократичними принципами, які передбачають органічний зв'язок громадянського суспільства з владними державними структурами та різними формами самоврядування, у яких забезпечена постійна дієва участь соціуму (народу).

Дослідження феномену громадянського суспільства дають підстави стверджувати, що «громадянське суспільство – є сукупністю міжособистісних відносин сімейних, суспільних, економічних, культурних, релігійних і інших структур, які розвиваються в суспільстві зовні кордонів і без втручання держави» [1].

Громадянське суспільство – постає у вигляді соціального, економічного і культурного простору, в якому взаємодіють вільні індивіди, реалізуючи приватні інтереси і здійснюючі індивідуальний вибір [1].

Громадянське суспільство і правова держава – це не будинок, і «побудувати» їх не можна. Саме тому доцільно говорити, що тільки при створенні умов соціально-економічного, політико-правового і культурно-ідеологічного середовища можливе їхнє поступове становлення. А такий процес, у свою чергу, починається саме реальним забезпеченням усієї сукупності громадянських прав людини з боку держави, що знаходиться під контролем суспільства. Напередодні підписання доленосних євроінтеграційних документів, народ України і був позбавлений контролю за виконанням власної волі, оскільки влада в країні була узурпована достатньо незначною групою прихильників іншого вектору.

Дотримання громадянських прав людини виступає не тільки головним принципом взаємовідносин між суспільством і державою. Широта і реальність цих прав піднімає той або інший соціум до оцінки, що дозволяє розглядати суспільство як громадянське, а державу як правову.

Для успішного функціонування і розвитку громадянського суспільства необхідно передумовою є наявність розвинутої соціальної структури, в якій мають знайти своє відображення різноманітні форми власності, інтереси людей, груп і прошарків населення, і яка також повинна мати розвинуті горизонтальні зв'язки. Громадянському суспільству притаманний високий рівень розвитку особистості – в соціальному, інтелектуальному і психологічному аспектах, притаманна їй внутрішня свобода і здатність активно підключатися до різноманітних сфер діяльності. В економічній сфері серед ознак розвиненості громадянського суспільства є створені на ініціативній основі численні підприємства недержавного сектору – з приватними і колективними формами власності. В соціальній сфері серед таких показників виокремлюються: існування недержавних засобів масової інформації, суспільного телерадіомовлення а також механізмів прояву, формування і вираження суспільної думки з метою вирішення соціальних конфліктів, розвиненість форм самоврядування, суспільних організацій та рухів. В політичній сфері на користь розвиненості громадянського суспільства можуть служити різноманітні

суспільно-політичні об'єднання, партії та рухи, чия діяльність спрямована на захист прав та свобод громадян, а також на збереження базових принципів демократії.

Сьогодні вже є розуміння того, відмова колишньої влади від курсу на Євроінтеграцію стала поштовхом до початку Євромайдану. І саме громада, спочатку молодь, студентство а потім вже громадські активісти та політики вийшли на масовий протест. І навіть коли Революція Гідності домоглася відставки колишнього Президента, громада продовжила вимогу щодо докорінних європейських реформ в Україні.

Успішність цих реформ залежить як від політичної волі керівництва держави, так само і від громадської підтримки євроінтеграції. Адже без підтримки суспільства навіть щире бажання влади проводити болючі перетворення буде швидко зведене нанівець.

Після Майдану суспільство змінило ставлення до інтеграційних перспектив України. Переважна більшість українців за виключенням, можливо, проросійськоналаштованої частини Донбасу є прихильниками Євроінтеграції. Найбільше прибічників Європейського вибору серед молоді, та людей середнього віку. Зміну громадської думки сприяли як трагічні події на Сході України так і робота громадських об'єднань, які змогли донести до населення переваги Європейського вибору.

Але громадські інститути не можуть існувати в недемократичному, тоталітарному середовищі. Саме такими є так звані ДНР та ЛНР. Але той факт що на окупованих територіях Донбасу можуть працювати гуманітарні організації додає оптимізму щодо зміни ситуації на краще.

Експерти роблять висновок: якщо суспільство бачить пріоритетом рух до ЄС, то шанси на сприйняття навіть болісних, але стратегічно важливих реформ з євроінтеграційного пакету – значно вищі.

Хоча впадати в євро-ейфорію теж не варто: рівень підтримки євроінтеграції може і знизитись, якщо процес реформ під маркою євроінтеграції буде спотвореним, поверховим чи недолугим, або соціально-економічне становище певних груп в суспільстві різко погіршиться внаслідок цих змін.

На заваді провалу Європейського вибору як раз і стоїть громадськість.

Поєднання кредиту довіри, плану економічних та інших європейських реформ як внутрішнього виміру євроінтеграції створює надзвичайно високі шанси для об'єднання країни навколо євроінтеграції. Отже, сьогодні Україна, навіть не зважаючи на зовнішню агресію та внутрішні виклики, переживає унікальний момент. Вперше в нашій історії є шанс, що політична воля проводити євроінтеграційний курс та громадська підтримка цього вектору можуть поєднатися як дві невід'ємні частини одного цілого. Воля політичних еліт та підтримка громадськості разом здатні запуснути процеси євроінтеграції, яку виборював народ майже весь період незалежності України.

Список використаних джерел:

1. http://lib.mdpu.org.ua/e-book/politologiya/eBook/modul_1/tema9.htm.

Кваченюк В.Д.

студентка, кандидат у члени МАН

Інститут реклами

Науковий керівник: Каліна І.І., кандидат економічних наук,
доцент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю

Піар-комунікації у контексті євроінтеграційних процесів в Україні

В статті проаналізовано комунікаційні методи та інструментарії, що застосовуються у медіа просторі під час втілення євроінтеграційних процесів в Україні.

На сьогоднішній час країни стрімко розвиваються, як в соціальному так і в економічному просторі, це зумовило потребу у їх співробітництві та партнерстві. Україна не стала винятком. Саме тому процеси європеїзації в країні тривають вже понад 70 років, але загострилось це питання нещодавно, зі здобуттям Україною незалежності у 1991 році. А через 2 роки, з 2 липня 1993 року, Україна вже офіційно «оголосила» про свої євроінтеграційні наміри. Активне співробітництво з ЄС Україна почала від 14 червня 1994 року, підписанням угоди про торговельно-економічне, політичне та соціальне співробітництво. Проте Євроінтеграція формується, у першу чергу, на готовності громадян відповідати стандартам європейської спільноти, а не тільки за допомогою документальних домовленостей.

Україна, як і кожна країна, мала історичні зв'язки з іншими країнами-сусідами. У свої часи, її ділили і Захід і Схід. Саме тому, євроінтеграційні процеси відбуваються за активної участі різних PR кампаній, які або засуджують ЄС, або підтримують. А отже тема піар-комунікацій у контексті євроінтеграційних процесів в Україні є наразі дуже актуальною.

Свого піку комунікаційна політика в Україні досягла у 2013 році, після наближення підписання Асоціації з Європейським Союзом. Кремль не був прихильником цієї угоди, а отже, потрібно було зробити усе можливе аби дискредитувати ЄС. За допомогою усіх інформаційних ресурсів: інформаційних агенцій, веб-сайтів, телебачення була проведена масштабна, агресивна медіа кампанія проти підписання угоди. Експерти вважають цю PR кампанію найбільшою за останні 15 років і звичайно ж наймасштабнішою. Залученим став увесь світ. Думки розділились. І вже складно було відрізнити де правда, а де звичайна пропаганда. Причому пропаганда почалась не тільки на території Росії і України, а й по всьому світу.

Враховуючи величезний вплив комунікаційної політики на формування загальної думки у соціумі, використовують такі методи та засоби комунікаційних зіткнень:

1. Маніпулювання фактами. Ще тогочасна українська влада почала пропагувати негативні сторони євроінтеграції і підкреслювати неготовність країни стати європейською. Культурні та економічні цінності стали головними засобами маніпуляцій. Найголовнішими аргументами були неготовність України вступити до ЄС через фінансові труднощі та через легалізацію одностатевих шлюбів.

2. Привласнення олігархами частини мас-медіа. Провладні олігархи почали скуповувати чималу кількість медійних ресурсів. Сергій Арбузов активно скуповував газети, радіостанції та телеканали. Міністр внутрішніх справ заснував канал «112». Олігарх Сергій Курченко купив найбільший медіа холдинг УМН. Славнозвісний Ахметов володіє телеканалом «Україна», а Фірташ- телеканалом «Інтер». Під час євроінтеграційних процесів майже не існувало незалежних медіа ресурсів. Проте, все ж таки було створено незалежний медіа ресурс «Громадське телебачення» та «Українська Правда». На території Росії найактивнішим пропагандистом ви-

ступило інформаційне агентство ІТАР-ТАСС. Раніше воно пропагувало лише офіційну, підтверджену інформацію. За часів Євромайдану воно проявило себе, як піарник та пропагандист. Експерти вважають такою раптовою зміною орієнтирів призначення генеральним директором відомого кремлівського прихильника Сергія Михайлова. Lifenews також підключилися до пропагандистської антиєвропейської кампанії. Адже основним їхнім інвестором був мільонер Ковальчук.

3. Викривлення дійсної інформації. Пройшовши етап мирних протестів, повалення «Режиму Януковича», почався у збройний конфлікт із Росією. Всіх, хто підтримував українську політику почали звинувачувати у «фашизмі» та називати «бандерівцями». Була спотворена і історія про ОУН-УПА (русофобія, українсько-німецький націоналізм та фашизм). Бандерівець же, у свідомості будь-якого росіянина, повинен був бути втіленням зла, що знущається над ними і найкращим виходом з цієї ситуації буде звичайно ж взяти під контроль усі території України і врятувати бідних, «придушених» росіян, що проживають на її територіях. Спотворюючи історичні, конкретні факти та показуючи своє невігластво, російські ЗМІ часто посилались на «безіменні перевірені джерела»:

1. Заборона російської мови на території України.

2. Українська влада хоче заборонити усі свята, окрім націоналістських.

3. На російському каналі «НТВ» вийшов сюжет із заголовком: «Київ хоче легалізувати проституцію заради порятунку від економічного краху». У сюжеті розповідають про так звані секс-тури із патріотичним ухилом, і про те, що проституція загалом пов'язана з євроінтеграцією.

Неправдива інформація в Російських ЗМІ стала основою новин про Україну. Особливо обурювали факти фальсифікації телеканалами відео- та фотоматеріалів.

1. Російський телеканал НТВ повідомляв, що в Римі кілька сотень прихильників Росії вийшли на мітинг проти спотворення європейськими ЗМІ інформації про ситуацію в Україні. Насправді мітингували не прихильники Росії, а студенти, що протестують проти скорочення соціальних програм. (2015 рік)

2. Фотографію дівчинки, пораненої бойовиками у Сирії кілька років тому, в багатьох російських ЗМІ видають за жертву обстрілу аеропорту Донецька. (2015 рік)

3. Користувач повідомив, що чоловік, нібито розстріляний під Донецьком Національною гвардією України, як виявилось, був розстріляний у Кабардино – Балкарії (2012 рік)

Отже, Public Relations – це надзвичайно потужна річ, що здатна як і створити мир, так і розпочати війну, де жертвами стануть довірливі люди. Можемо спостерігати за тим, що отримання та донесення інформації має повне ігнорування морально-етичних та професійних норм, які відбуваються на рівні прав споживачів про «отримання достовірної інформації», особливо при прийнятті та корегуванні інформації від замовника і до виконавця.

Список використаних джерел:

1. «Євромайдан имени Степана Бандеры. От демократии к диктатуре» // Бышок С., Кочетков А. // 2010. – №1.

2. Россия против Майдана: история информационной войны [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://ipress.ua/ru/news/rossyua_protyv_maydana_ystoryya_unformatsyonn_oy_voyni_58744.html

3. Л.А. Ороховська, канд. філос. наук, доц. МАС-МЕДІА як складова людської комунікації. – Київ: Видав-во Гуманітарний інститут НАУ.

4. Азаров рассказал, что ЕС – это однополые браки и геи [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://comments.ua/politics/442365-azarov-rasskazal-antimaydanovtsam-es.html>

5. ТОП найкращих фейків російських ЗМІ про події на сході України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3370660-top-naikraschykh-feikiv-rosiiskykh-zmi-pro-podii-na-skhodi-ukrainy>

Логош В.Д.

дійсний член МАН

Коледж економіки, права та інформаційних технологій, 2 курс

Науковий керівник: Хорошенко А.П., кандидат педагогічних наук

Ставлення молоді до євроінтеграційних процесів: історичний аспект

Традиційно молодь вважалася найбільш прихильною до євроінтеграції частиною суспільства, а врахування думки громадян, які будуть будувати нову державу, і будуть в ній жити та виховувати майбутнє покоління є важливим фактором.

Врахування ставлення громадськості щодо питання євроінтеграції є важливим фактором для оцінки стану України на цьому шляху. Молодь була єдиною віковою групою, переважна частина якої виступала саме за євроінтеграційний напрям, як за пріоритетний.

Але згодом картина інтеграційних пріоритетів у віковому розрізі суттєво змінилася. Змінилася вона на користь підтримки європейської інтеграції у всіх вікових групах.

Приведемо, за приклад, дослідження фондо «Демократичні зміни імені Ілька Кучеріва».

Так, серед молоді і досі найбільша кількість прихильників євроінтеграції, але якщо рік тому серед громадян віком 30-39 років за вступ до ЄС виступали 44,5%, то зараз – 55%, у групі 40-49 років – 44,5, а нині – 53%, 50 – 59 років – 37,5 та 51% відповідно. Навіть серед населення віком 60 років і старше відносна більшість (41%) зараз підтримує приєднання до Європейського союзу. Тобто ставлення суспільства до євроінтеграції вперше вирівнялося – європейський напрямок підтримують майже рівним чином і молодь, і старші люди, за винятком українців пенсійного віку.

Підтримка членства України в Європейському Союзі, а не Митному, переважає в українському суспільстві від кінця 2011 року. Приміром у 2013 році, коли одна частина українського суспільства сподівалася на підписання Угоди про асоціацію, а інша частина зберігала мовчання співвідношення між прихильниками ЄС і Митного Союзу було таким: вступ України до ЄС пріоритетним напрямом інтеграції вважали 42% українців, приєднання до Митного Союзу – 31%, ще 13,5% вважали, що Україні варто і надалі залишатися як поза одним союзом, так і поза іншим. І аж 14% тоді заявляли, що не мають чітких переконань з цього питання. Після Майдану суспільство змінило ставлення до інтеграційних перспектив України. Зокрема, частка прихильників руху до ЄС збільшилася до 45% у березні і до 50,5% – у травні 2014 р. Привабливість же Митного Союзу у порівнянні з попереднім роком – навпаки, істотно зменшилася.

А от підтримка членства в Європейському Союзі навпаки за останні 4 роки поступово зростала від 43% у грудні 2010 р. – до 48% у грудні 2013 р. і рекордних 53% у травні 2014 р.

Отже, що це означає? По-перше, вибір на користь Європейського Союзу дійсно стали поділяти більше українців, аніж будь-коли.

Якщо суспільство бачить пріоритетом рух до ЄС, то шанси на сприйняття стратегічно важливих реформ з євроінтеграційного пакету – значно вищі. Хоча впадати в так звану євроейфорію теж не варто: рівень підтримки євроінтеграції може і знизитись, якщо процес реформ під маркою євроінтеграції буде спотвореним, поверховим чи недолугим.

Регіональні відмінності у зовнішньополітичних пріоритетах завжди існували в українському суспільстві. Умовна межа проходила між Заходом і Центром, об'єднаними підтримкою

європейської інтеграції, та Півднем і Сходом, що надавали перевагу вступу до Митного Союзу. Донбас зараз є єдиним регіоном України, де абсолютна більшість населення (68%) виступає за членство в Митному Союзі, і де підтримка вступу до ЄС є найнижчою (13%). Так, на Півдні і Сході немає переваги підтримки вступу до ЄС, але картина все-таки істотно відрізняється від Донбасу, оскільки громадська думка більш-менш рівномірно розподілена між підтримкою членства в ЄС, Митному Союзі та неприєднанням до жодного з них.

Отже, ставлення людей щодо інтеграції України до ЄС є те, що до цього процесу не було позитивного ставлення абсолютної більшості всіх громадян України незалежно від регіональних та вікових відмінностей. Однак, така ситуація почала змінюватися в кінці 2013 р. – початку 2014 р. в сторону більшої підтримки євроінтеграції України.

Махбубян М.Х.

кандидат у члени МАН Гімназія №143, 10 клас

Науковий керівник: Кот Т.Ю., керівник секції правознавства КМАН

Адаптація законодавства України до європейських стандартів у сфері гендерної політики держави

Права людини є невід'ємною частиною загальних прав людини. Рівність прав і свобод людини і громадянина незалежно від статі визнається і гарантується Конституцією України

Конституція України встановила такі ж стандарти в сфері гендерної рівності, які закріплені в Загальній декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, інших міжнародних документах.

З прийняттям Основного Закону України конституційний процес не завершився, він триває донині, конкретизується в законах, кодексах, інших нормативних актах. Поширенню ідей гендерної рівності та справедливості велика увага приділяється з боку міжнародної спільноти, Організації Об'єднаних Націй та окремих агентств і регіональних груп.

Україна, як член Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, як європейська Держава за роки незалежності зробила впевнений крок до усвідомлення необхідності здійснення гендерних перетворень. Це і помітна активізація жіночого громадського руху і стійка тенденція до зниження відсотка безробітних жінок, збільшення кількості жінок-підприємців та інше.

Головне досягнення жіночого руху в країнах Центральної та Східної Європи останніх п'яти років полягає в тому, що питання жіночих прав, гендерної рівності увійшли в політичний порядок денний майже усіх країн. Процес становлення в Україні демократичної держави та громадянського суспільства, а відтак – входження країни до світового та європейського співтовариства, вимагає розробки й здійснення гендерної політики, розвитку гендерної активності чоловіків і жінок, адаптації до світових умов творення гендерної демократії.

Не можна не погодитися з тим, що гендерна рівність є не просто «соціальною справедливістю, вона сприяє розвитку». Але важливість досягнення гендерної рівності як соціально-правової цінності ще не знайшла широкого відображення в сучасній Україні. Новизна поняття гендеру обумовлена як і відносною «молодістю» гендерного підходу (перші наукові праці з'явилися близько двадцяти років тому), так і складністю самого феномена. Поняття «гендер», як відомо, було введено в соціальні науки Енн Оклей в 70-х роках ХХ сторіччя.

Найбільш загальне визначення гендерної рівності можна сформулювати наступним чином: гендерна рівність – «рівні права і рівні можливості для жінок і чоловіків у суспільстві, рівні умови для реалізації прав людини, участі в національному, політичному, економічному, соціальному та культурному розвитку, отримання рівних винагород за результатами участі». Тобто, під гендером розуміють модель соціальних відносин між жінками та чоловіками, яка не тільки характеризує їхнє спілкування і взаємодію в сім'ї, а й визначає соціальні взаємостосунки в суспільстві.

Гендерні відносини постійно переглядаються, а отже, змінюються політичні, економічні, соціальні та культурні умови зовнішнього середовища на національному та міжнародному рівнях. Впровадження гендерних аспектів у формуванні законодавства України – це питання соціальної справедливості, вирішення якого необхідне для забезпечення рівноправного

та стійкого людського розвитку шляхом застосування найбільш результативних і ефективних методів державного втручання. Інтереси і досвід жінок, так само як і чоловіків, є невід'ємним критерієм у процесі розробки загальної концепції, здійснення моніторингу й оцінки напрямків державної політики в політичній, економічній і суспільній сферах для того, щоб жінки, і чоловіки могли одержувати рівну вигоду, а нерівність була викорінена. Підставами для впровадження гендерного підходу в державне управління є такі фактори:

1) гендерний підхід – це прояв демократії. Ніхто не може бути дискримінований за ознакою своєї статі;

2) оскільки суспільство складається з жінок і чоловіків, не можна досягти сталого розвитку суспільства без проведення гендерного аналізу існуючих умов. Тому для забезпечення розвитку суспільства необхідно, щоб методи гендерного підходу стали складовою всіх частин і напрямків політики.

Якщо зараз оглянути пріоритети країн ЄС, то можна побачити, що Німеччина визначила за основний принцип „досягнення рівних можливостей для всіх на роботі і в суспільстві” та сформулювала чотири пріоритети у сфері гендерної рівності, серед яких, зокрема, просування рівних можливостей на робочому місці та в суспільстві.

Португалія визначила шість пріоритетів з просування тендерної рівності, серед яких зайнятість та розвиток підприємництва серед жінок, боротьба з гендерними стереотипами та насильством, здійснення досліджень щодо проблем жінок і бідності, гендерне інтегрування.

Словенія проголосила пріоритетом розширення участі жінок у суспільному житті, боротьбу з дискримінацією за гендерними ознаками у всіх сферах суспільства.

Україна також стала на шлях боротьби з дискримінацією. Таким чином були прийняті «Національні плани дій у сфері просування жінок» для досягнення гендерної рівності в Україні.

Безумовно важливим кроком у формуванні гендерного законодавства стало прийняття Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року та Указу Президента «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 26 липня 2005 року. Посилився рівень інституалізації цих питань – шляхом створення спеціальних відділів та введення посад радників з гендерних питань. Було прийнято Постанову Кабінету Міністрів щодо проведення гендерно-правової експертизи чинного законодавства і проектів нормативно-правових актів в усіх сферах його застосування та відбулися парламентські слухання на тему „Рівні права та рівні можливості в Україні: реалії і перспективи” і „Сучасний стан та актуальні завдання у сфері запобігання гендерному насильству”. І, як наслідок, Кабінет Міністрів України, з метою забезпечення рівних прав жінок і чоловіків та можливості для їх реалізації як основного права людини, затвердив „Державну програму з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року”. Було створено Міжвідомчу раду з питань гендерної рівності. Більшість міжнародних експертів сходиться на думці, що Україна, власне, стала на шлях створення сучасного національного законодавства, яке буде сприяти гендерній рівності та забезпечити гарантії того, що ніхто не може дискримінуватися за статтю.

Гендерний аналіз українського суспільства дає змогу виявити так звані проблемні зони, які потребують активного втручання з боку держави та суспільства, і є відправними пунктами процесу формування гендерної політики. Серед них для України найгострішою проблемною зоною вчені та політики називають політичну сферу. Наприклад, склад Верховної ради це 450 депутатів, але тільки 47 з них це жінки. Не менш актуальною проблемою для України є бідність. Причому рівень заробітної плати жінок та їх доходів значно нижчий ніж у чоловіків. Навіть за офіційними статистичними даними рівень заробітної плати жінок становить близько 73 % заробітної плати чоловіків. Як наслідок, – набагато нижчий рівень пенсій. Тому потрібно визнати, що становлячи більшу частину населення України, жінки більше представлені й

серед бідних та незахищених. Хіба це не обґрунтування необхідності проведення гендерної політики в державі!? І гендерна політика має бути спрямована не на створення та формування нових пільг, а на формування умов для подолання незахищеності та вирішення при цьому інших форм дискримінації. Вона має розглядатися на сучасному етапі в контексті зменшення та подолання бідності.

Держава повинна і надалі прагнути того, щоб гендерна рівність стала таким самим пріоритетним напрямком політики, як і економічна і соціальна; щоб вона була впроваджена у всі напрями діяльності органів влади, посилила позиції України як правової держави. Адже лише країна, в основі якої лежить домінування принципу верховенства права та рівних можливостей незалежно від статі може називатись державою із високим рівнем демократії.

Руденко А.В.

студентка, кандидат у члени МАН
ВНЗ « Інститут Реклами»

Науковий керівник: Каліна І.І., кандидат економічних наук,
доцент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю

Політична реклама та антиреклама як елементи виборчої кампанії 2015 року в Україні

В статті розглянуто теоретичні основи політичної реклами та антиреклами в політиці, а також проаналізовано виборчу кампанію України в 2015 році.

В сучасному світі політика займає одне з найпочесніших місць. Ні для кого не є секретом, що саме політичні питання – найбільш хвилюючі та обговорювані. Експертами з політики себе вважають усі, починаючи від школярів і завершуючи пенсіонерками біля дому. Більшість населення свято впевнена, що політика – це зовсім проста і нехитра справа. І тільки незначна частина людей здогадується, що насправді не ми обираємо політичного лідера, а його політтехнологи змушують нас обирати саме цього кандидата. Одним з таких засобів є політична реклама.

Політична реклама — це будь-які не заборонені законами України друковані, усні, звукові та аудіовізуальні види і форми ідейного впливу на людей, що мають на меті прямо або опосередковано привернути увагу до суб'єктів виборчого процесу, сформувати у суспільстві та у свідомості громадян позитивне або негативне ставлення до них або спрямувати політичну поведінку громадян і соціальних груп у їх ставленні до суб'єктів виборчого процесу під час виборів, у тому числі інформаційні повідомлення про заходи, що проводяться або підтримуються із вказаною метою. Час мовлення, відведений на політичну рекламу на радіо та телебаченні, не може перевищувати 20 відсотків фактичного обсягу мовлення протягом астрономічної доби телерадіоорганізацією будь-якої форми власності [2].

Виходячи з визначення можемо сказати, що особливе місце займає політична реклама у передвиборчий період, адже основним завданням будь-якої політичної партії або будь-якого політичного лідера є здобуття легітимної влади за допомогою виборів. Головною метою такої політичної реклами є створення гарного іміджу політика або партії. Їхні позитивні характеристики виносяться на перший план і перебільшуються, аби отримати підтримку електорату.

За допомогою правильно підбраного звукоряду і ряду світлин у більшості українців формується певний образ того чи іншого політичного лідера або політичної партії. Саме тому можна говорити про те, що політична реклама є надзвичайно важливим елементом передвиборчої кампанії.

Тобто, політична реклама насамперед оплачувані кандидатом, виборчим об'єднанням або іншою особою, що діє в інтересах кандидата, виборчого об'єднання повідомлення, матеріали, які спонукують громадян здійснити запропоновані дії. У зв'язку з великою кількістю політичних партій, депутатів, які хочуть прийти до влади, виникає не етична, політична бійка, яку можна охарактеризувати – антиреклама.

Антиреклама – один із феноменів сучасного суспільства, що вивчений порівняно мало, однак швидко розвивається. Під нею розуміють різновид реклами, метою якої (або однією з цілей) є дискредитація іншого суб'єкта ринку для власної вигоди, для чого вона використовує широкий спектр засобів.

Слід зазначити, що в політиці антирекламі відведено вагомішу роль, ніж у комерційній і соціальній сферах. Перед усім використання антиреклами в політиці виправдане специфікою цього роду діяльності: виборча кампанія порівняно з комерційною минає дуже швидко. Тому важливим є миттєвий ефект, бо санкції зазвичай настають, коли вибори відбулися і зробити їх ревізію не так просто. Політична антиреклама має багато різновидів: від компромату до відвертого наклепу. Крім того, напруженість політичної боротьби часто виправдовує використання жорстокої антиреклами. Також від комерційної вона відрізняється агресивним характером, більшою різноманітністю, складними функціями. Якщо в комерційній рекламі використання антиреклами для дискредитації противника є лише елементом створення власного позитивного іміджу, розкриття властивостей товару, то в політиці антиреклама навіть здатна замінити самого політика – кампанія може будуватися цілковито на дискредитації противника. Як і реклама, антиреклама поєднує кілька методів впливу, тобто є одночасно інформаційною та емоційною. Вона зазвичай вирізняється підвищеною увагою до образу, навмисною візуалізацією (близькістю до карикатури і плакатних принципів). У ній, як правило, використовують дуальні системи, закладені у свідомість: якщо є щось добре, то має бути й погане, а показати якість товару можна лише в порівнянні. Тому дуже часто з'ясовується, що словесний заклик до порівняння є мало актуальним: його потрібно додатково підкріплювати демонстрацією.

Антиреклама зазвичай виразніша за рекламу, тому в ній використовуються додаткові графічні й мовні засоби, що посилюють вплив, пародійно переосмислюються рекламні та поза рекламні образи [1]. Отже, сьогодні антиреклама має різні варіанти: від телевізійних (теледебати, інтерв'ю, ролики тощо) до друкованих (листівки, плакати, карикатури тощо).

Для успішної виборчої кампанії використовують чинники з досвіду світової політології, які базуються на таких елементах: декларація причетності до певної політичної партії, передвиборчого блоку, владної структури, політичного лідера тощо, створення міжособистісного та ідеологічного контрастів кандидатів; ставка на базову проблему та на владні структури (адміністративний ресурс), а також на суспільно – політичні структури, проведення «віртуальних виборів»; формування позитивного іміджу конкурентам; створення негативного іміджу конкурентам; персональний перехід до виборця; утворення передвиборчих коаліцій; розробка фінансової стратегії. Отже, врахувавши всі ці чинники, можна очікувати позитивних результатів на виборах.

Загальна кількість зареєстрованих політичних партій України, становить – 242. З них 142 політичні партії, приймають участь у виборах. В середньому, в Україні реєструють 5-7 партій щороку. Напередодні чергових місцевих виборів зростає ризик виборчих махінацій за рахунок нещодавно створених партій. Зокрема, ці партії можуть виявитись технічними і передавати власні місця в дільничних виборчих комісіях на користь зацікавлених кандидатів та партій [3].

В середньому, рівень представництва жінок в списках до міських рад м. Києва та міст обласних центрів по всій Україні дорівнює 32.1%. Норма про квоту була дотримана у 310 списках з 430, тобто у переважній більшості [4].

Серед парламентських партій найбільше нових облич у виборчих списках кандидатів «Об'єднання» «Самопоміч» та Радикальної партії Олега Ляшка, найменше – в «Опозиційного блоку» [5].

Найголовніший висновок є той факт, що так як у ході передвиборчої кампанії йде процес оперування масовою свідомістю, то саме від добре продуманої та спланованої передвиборчої кампанії залежить успіх на виборах. Яким би відомим і популярним не був той чи інший кандидат, без успішної кампанії йому годі й сподіватися на перемогу. А успішність самої кампанії безпосередньо залежить від правильного управління нею. Можна говорити про перетворення виборчої кампанії на певну індустрію, для успішності якої необхідні фахівці: психологи, соціологи, політологи тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про рекламу» від 03.07.1996 № 270/96-ВР. Редакція від 05.08.2015.
2. Закон України про «Про вибори народних депутатів України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 10-11, ст.73. Редакція від 21.05.2015 № 4061-17.
3. Державна реєстраційна служба України. <http://www.drsv.gov.ua/party>
4. Центральна виборча комісія України <http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM109?PT001F01=100>
5. РБК-Україна <http://www.rbc.ua/ukr/news/-gg-zaregistrirovano-bolshe-politicheskikh-1430153479.html>

Сніжко В.М.

кандидат у члени МАН

спеціалізована ЗОШ №196, 10 клас

Науковий керівник: Хорошенко А.П., кандидат педагогічних наук

Вплив сім'ї на соціальну поведінку дитини

Родина є моделлю суспільства на конкретному історичному етапі розвитку, відображає його моральні та духовні особливості. Вона функціонує на основі спільного побуту, економічного, морально-психологічного укладу, виховання дітей, взаємної відповідальності.

Сім'я – мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка та жінки, їхніх дітей (власних або усиновлених), інших осіб, пов'язаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів. Сім'я здійснює життєдіяльність на основі спільного побуту, економічного, морально-психологічного укладу, виховання дітей, взаємної відповідальності. Як мала соціальна група і первинний колектив сім'я забезпечує соціалізацію людини, самореалізацію особистості, захист від проблем. Сім'я сприяє формуванню особистості з усталеною поведінкою.

Включеність дитини в сім'ю з дня її народження, формування саме в сім'ї перших уявлень про те, що добре і що погано, що таке добро і зло, коли дитина найбільшою мірою сприймає виховні впливи. Фактично сім'я є першою сполучною ланкою між людиною і суспільством, яка передає від покоління до покоління генетичний код, певні соціальні цінності, що на суб'єктивному рівні є ціннісними орієнтаціями членів сім'ї.

Батьки складають перше суспільне середовище дитини. Особистості батьків грають суттєву роль у житті кожної людини. Особливо значною роль сім'ї у становленні особистості дитини є на первинному етапі її соціалізації.

До характеристик, що визначають особливості соціалізації в сім'ї, зараховують:

- соціально-демографічну структуру сім'ї (соціальне становище членів сім'ї, професійний статус батьків, стать, вік, кількість членів сім'ї, наявність різних поколінь);
- домінуючий психологічний клімат, емоційну настроєність сім'ї;
- тривалість і характер спілкування з дітьми;
- загальну і, зокрема, психолого-педагогічну культуру батьків;
- зв'язок сім'ї з іншими спільнотами (школою, родичами тощо);
- матеріально-побутові умови.

Так, на першій стадії (до одного року) дитина розвивається за віссю «довіра – недовіра». Ступінь розвитку почуття довіри до інших людей і світу загалом залежить насамперед від якості материнської турботи, причому не так від кількості їжі чи ласки, які здатна надати мати, як від особливостей спілкування, здатності матері передати відчуття стабільності, тотожності переживань, того, що вона є людиною, якій можна довіряти.

На другій стадії (1–3 роки) дитина розвивається за віссю «автономія – сором і сумнів». Насамперед формується здатність до самоконтролю тілесних виявів, встановлюється певне співвідношення виявів впертості і добровільності дій. Особливості такого співвідношення залежать від готовності батьків поступово надавати дитині можливість самостійно контролювати свої дії, ненав'язливо обмежуючи її в тих сферах життя, які є потенційно або реально небезпечними для дитини і оточуючих. Переживання сорому проявляються як лють, спрямована на себе, коли дитині забороняється бути самостійною, коли батьки постійно або роблять усе за

дитину, або очікують, що вона робитиме самостійно те, що поки що не спроможна робити. У результаті у дитини може сформуватися невпевненість у собі, слабка воля.

Третя стадія (3–6 років) визначається розвитком дитини за віссю «ініціативність – провина». При цьому ініціатива додає до автономії здатність брати на себе зобов'язання, планувати, розв'язувати нові завдання, набувати нових корисних навичок. Чи переважатиме у дитини ініціатива, значною мірою залежить від того, як батьки ставляться до її волевиявлення, визнають і задовольняють її право на допитливість, фантазію, творчість.

Дитина включається у спільну діяльність з однолітками, вчиться узгоджувати з ними свої дії, рахуватися з їхніми інтересами і думками. Весь час змінюється й ускладнюється її діяльність, що висуває нові вимоги до сприймання, мислення, пам'яті, вміння організувати свою поведінку. Усе це поступово формує особистість дитини, а кожне особистісне надбання змінює, розширює можливості для виховання.

Вплив сім'ї на підлітка сильніше впливу школи, суспільства в цілому. Це витікає із ряду особливостей, характерних для сім'ї. Наприклад, її малочисленність, що полегшує можливість безпосереднього емоційного контакту і міжособової взаємодії. І.С. Кон вважає, що нема ні одного соціального чи психологічного аспекту поведінки підлітків, який би не залежав від їх сімейних умов.

Суперечливість поглядів батьків не дають можливості підлітку осмислити, хто із батьків правий, а хто ні, що добре, а що погано. Необхідно згадати про нездоровий вплив на формування підлітка протиріч між соціальним становищем і емоційним настроєм батьків. В сім'ях, де відношення батьків і дітей характеризуються байдужістю, лицемірством підліток важко оволодіває позитивним соціальним досвідом. Підліток в такій сім'ї рано втрачає здатність спілкування з батьками. Це тривожний симптом: приблизно 40% підлітків не бажають ділитися думками з батьками.

Вплив сім'ї зростає, якщо батьки цікавляться не лише навчанням, а й позанавчальною діяльністю своїх дітей. За таких умов інтереси сім'ї збігаються з інтересами суспільства, формується свідомий громадянин країни. Справжнім авторитетом користуються батьки, які сумлінно ставляться до праці, до сімейних обов'язків, активні в громадському житті.

Таким чином, сім'я, особливості взаємодії батьків і дитини багато в чому забезпечують (чи не забезпечують) успіхи дитини на подальших етапах її соціалізації.

Хилевич В.М.

викладач циклової комісії комп'ютерних наук
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Хорошенко А.П., кандидат педагогічних наук, доцент

Напрями вдосконалення механізму державного регулювання заробітної плати в Україні

Забезпечення стабільного економічного розвитку України та підвищення життєвого рівня населення тісно пов'язане з проведенням ефективної політики у сфері регулювання оплати праці.

Заробітна плата є основним джерелом доходів працівників і найсильнішим мотиватором розвитку трудового потенціалу більшості населення, але останнім часом вона не виконує свої функції. Відсутність системного підходу держави до вирішення проблем стимулювання високопродуктивної праці унеможливує економічне зростання, стабілізацію і підвищення рівня життя населення [1]. Тільки через оплату праці та вдосконалення механізму її регулювання можна рухатися вперед, шляхом прогресу та процвітання України. У зв'язку з цим існує нагальна необхідність дослідження механізму державного регулювання оплати праці.

В Україні регулювання оплати праці працівників відбувається на макро- та мікроекономічному рівнях, які взаємопов'язані, але ці два рівні є відносно незалежними та самостійними. У сучасних умовах в Україні механізм регулювання оплати праці складається з чотирьох самостійних підсистем: державного, ринкового, колективно-договірного регулювання (макроекономічний рівень) та регулювання оплати праці на підприємствах (мікроекономічний рівень).

Ураховуючи вищевикладене, можна визначити, що механізм державного регулювання оплати праці - це система, призначена для здійснення державного управління та досягнення цілей у сфері оплати праці, яка має визначені структуру, моделі, методи, важелі, інструменти та інститути впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням. Можна виділити такі функції механізму державного регулювання оплати праці в Україні: системотвірна функція – функція формування, збереження і розвитку національної системи організації оплати праці як цілого; гарантувальна функція - функція нормування та гарантування у сфері оплати праці; функція контролю та захисту оплати праці від необґрунтованого зменшення її розміру, інших порушень, що включає: соціально-економічний та юридичний захист; консультативно-інформаційна функція, що включає: методичне забезпечення та інформування, а також статистичне інформування. Необхідно підкреслити, що всі вказані функції тісно взаємопов'язані та є невід'ємними елементами механізму державного регулювання оплати праці.

Використання конкретних важелів механізму державного регулювання оплати праці залежить від впливу різноманітних чинників. Зокрема, мінімальна заробітна плата регулюється з урахуванням рівнів економічного розвитку країни, продуктивності праці, середньої заробітної плати, а також вартісної величини мінімального споживчого бюджету («кошика»).

Ураховуючи досвід зарубіжних країн, мінімальна заробітна плата в Україні має становити 60,0 – 70,0 % номінальної заробітної плати, щоб бути реальним регулятором соціально-економічної політики держави [2]. Це позитивно вплине й на інші соціально-економічні процеси в суспільстві та економіці, у тому числі й на систему соціального страхування та забезпечення, в якій за низького рівня державних гарантій у сфері оплати праці:

- закріплюються низькі мінімальні рівні пенсій та соціальних допомог;
 - установлюються високі ставки відрахувань до страхових фондів заробітної плати, що спонукає роботодавців вишукувати варіанти мінімізації цих платежів.

З метою порівняльного аналізу розміру мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні за останні 14 років нами були розраховані та проаналізовані темп зростання мінімальної заробітної плати та відсоткове співвідношення мінімальної заробітної плати до прожиткового мінімуму (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка співвідношення рівня мінімальної заробітної плати України та прожиткового мінімуму у 2004–2014 рр. [4].

Рік	Мінімальна заробітна плата одного працівника		Прожитковий мінімум, грн	співвідношення до прожиткового мінімуму, %
	грн.	темп зростання до відповідного періоду попереднього року, %		
2004	237	128,10	362	90,45
2005	310	130,80	423	73,28
2006	375	120,96	465	80,64
2007	460	122,66	492	93,49
2008	605	131,52	592	102,19
2009	744	122,97	695	107,05
2010	922	123,92	839	109,89
2011	1004	108,89	934	107,49
2012	1118	111,35	1095	102,10
2013	1147	102,59	1108	103,51
2014	1218	108,94	1176	103,57

Як видно з розрахованих показників, розмір мінімальної заробітної плати постійно зростає. Слід відзначити, що заробітна плата як і у попередні роки, залишається основним компонентом та джерелом доходів населення України: її частка у доходах становить 41,5 %. У 2014 році мінімальна заробітна плата одного працівника, зайнятого в економіці України, становить 1218 грн., що на 6,2% більше порівняно з минулим роком та у 5,1 разів – порівняно з 2004 роком. Це на 103,5 відсотка більше ніж розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи в Україні, встановлений на період 2014 року.

Щодо частки прожиткового мінімуму у середньомісячній заробітній платі в Україні, то спостерігається така ситуація: у 2004 році прожитковий мінімум у 1,5 раза перевищував мінімальну заробітну плату, у 2007 році їх показники практично зрівнялися. Протягом 2008 – 2013 рр. мінімальна заробітна плата не суттєво перевищує прожитковий мінімум, що свідчить про те, що ситуація в країні, хоча й не суттєво, але покращується.

Одним з елементів механізму державного регулювання оплати праці є податкова система у вигляді форми впливу на розмір фонду оплати праці підприємства. В Україні діюча податкова система дуже стримує розвиток виробництва і не тільки через високі ставки податків щодо оплати праці (понад 50 % у сумі), але й тому, що відповідно до чинного законодавства дешевше ввозити товари широкого вжитку й експортувати лише сировину. Високі кредитні ставки на внутрішньому ринку роблять його занадто дорогим [3].

Отже, вдосконалення механізму державного регулювання заробітної плати в Україні потребує комплексного підходу, в основі якого мають бути такі завдання: сприяння виконанню заробітною платою усіх її базових функцій та дотримання принципів організації, вдосконалення нормативно-правового регулювання оплати праці, зокрема колективно-договірного, чітке розмежування повноважень і функцій суб'єктів регулювання оплати праці, впорядкування регульовальної функції МЗП і механізму її формування, зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці, вдосконалення тарифного регулювання оплати праці у напрямі змен-

шення міжгалузевої і міжрегіональної диференціації, використання досвіду розвинених країн щодо соціальної відповідальності роботодавців, сприяння легалізації ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Волгин Н. А. Оплата труда: производство, социальная сфера, государственная служба : Анализ, проблемы, решения / Н. А. Волгин. – М. : Экзамен, 2013. – 223 с.
2. Вишневская Н. Т. Социально-экономические последствия повышения минимальной заработной платы / Н. Т. Вишневская // Труд за рубежом. – 2012. – № 2. – С. 94–108.
3. Степанова М. П. Налогообложение оплаты труда и ее реформирование в развитых странах / М. П. Степанова // Труд за рубежом. – 2012. – № 4. – С. 45–67.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Чеховський А.В.

студент, кандидат у члени МАН
ВНЗ «Інститут Реклами»

Науковий керівник: Каліна І.І., кандидат економічних наук,
доцент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю

Політичний PR України в контексті європейської інтеграції

В статті розглянуто теоретичні аспекти та особливості використання політичного PR України в контексті євроінтеграційних процесів.

Новітні наукові досягнення, відомої всім як Public Relations, часто та активно використовуються в українській політиці. PR є ефективним інструментом формування демократичного менталітету народу, нової політичної культури, нових управлінських технологій, основаних на відповідальності та взаємовідносинах влади і громадян. Використання PR інструментів на політичному ринку значно підніме можливість отримання влади саме тими політичними силами, які здатні професійно та ефективно використовувати народну довіру політичною діяльністю.

Перед тим як зайняти політичну посаду, усі майбутні урядовці повинні пройти нелегкий шлях та випробування як у фінансовому аспекті так і у психологічному. Зокрема, головним індикатором усіх цих дій буде народ. Саме, він, визначає хто буде представляти його інтереси як на внутрішньодержавній так і на міжнародній арені. Громадяни мають право вибирати і бути обраними до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також брати участь у референдумах, так записано в Конституціях багатьох країн світу. А це означає, що народу, для прийняття ними рішення щодо кандидата і вибору особистої позиції, потрібно пояснити, чому ваш кандидат має більше прав, при тому, заслужених, бути обраним, на відміну від його суперників. Власне, в цьому і полягає завдання політичного PR – завоювати виборця. Завдання політичного PR – створення атмосфери довіри окремих індивідів, соціальних груп до органів державної влади, муніципальних органів, а також до політичних партій, фракціям у представницьких органах влади, громадсько-політичним організаціям. Це та сфера діяльності, в якій потрібні виняткові навички фахівця, досвід організаторські здібності, інтелект і, безумовно, творчий підхід. Політичний PR має велике значення, як у період проведення передвиборчих кампаній, так і в самому процесі виборів: до виборів не буває багато часу. В Україні PR, з однієї сторони, є достатньо новою сферою діяльності, а з іншої – доволі розвинутою галуззю, яка на сьогодні оцінюється в нашій державі десятками, а інколи й сотнями мільйонів доларів. Таке швидке зростання тенденції популярності PR в Україні спричинене як активним впровадженням західної парадигми ведення бізнесу і політики (зовнішній чинник), а також і розуміння вітчизняною елітою потреби використання конкурентоспроможних технологій в багатьох галузях життєдіяльності населення (внутрішній чинник). Однак таке впровадження має певну проблематику в Україні, зокрема неготовність ринку до експансивного запровадження піару взагалі, відсутність адаптованої до вітчизняних умов моделі впровадження, недостатньо велика евристична й емпіричні бази та інше. Саме така невідповідність з боку нашої країни та впровадження сучасних PR-технологій, що диктуються закономірностями розвитку планетарного ринку, є достатньо проблемним моментом [4, с. 467].

Інформаційний вплив на виборців через систему PR досягає своєї результативності тільки завдяки перетворенню цього впливу на внутрішнє мотиваційний направлення, яким виборець

поступово зникає і перетворює його в своє власне бажання, що стає переконливим способом вирішення його відповідних інтересів.

Обравши інтеграцію до європейських спільнот стратегічною метою та пріоритетним напрямком державної політики України, її реалізація на регіональному рівні незмінно повинна супроводжуватися процесами демократизації суспільного життя, децентралізацією державного управління, створенням належних міжрегіональних співвідношень, які б забезпечували та стимулювали стійкий соціально-економічний рівень зростання регіонів.

«Європейська інтеграція, таким чином стає ключовою ланкою відкриття Україною світу, переходу від закритого тоталітарного до відкритого демократичного суспільства, відповіддю на антропологічний універсалізм глобалізації». Зокрема, основні напрями інтеграційного процесу відображено у Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, а саме:

- адаптація національного законодавства до норм ЄС, забезпечення прав людини;
- економічна інтеграція і розвиток торгових відносин; взаємодія з ЄС у контексті загальноєвропейської безпеки;
- політична консолідація і зміцнення демократії;
- узгодження соціальної політики України з стандартами ЄС;
- культурно-освітня і науково-технічна інтеграція;
- встановлення і поглиблення прямих контактів між регіонами України і державами-членами та кандидатами у члени ЄС;
- галузеве співробітництво; співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища.

Отже, існування PR в Україні – тема для всілякого обговорення. Одні доводять, що в Україні не існує PR; інші підтверджують, що він існує і навіть має свої власні школи, принципи, теорії і “національні особливості”. Без сумніву, що ринок PR не є повністю сформований, і теорії, надовго відкладені, залишаються на початковому етапі виникнення. Є декілька причин, що перешкоджають розвитку PR в Україні, як от: низький ринковий потенціал зумовив брак ресурсів, призначених для маркетингових цілей та завдань; теорія не має ніякого стосунку до практики, тому проекти PR рекламуванню майже не приносять ніяких результатів [3, с. 104]. Отож, можна зробити підсумок, що основним аспектом роботи в сфері публік релейшнз для політиків є те, що громадяни не мають безпосереднього впливу на політика, вони реагують на його створений образ, імідж, телевізійну картинку. Вибір електорату не має жодного відношення до реальності, тому що сприймають сам імідж політика, а не його діяльність, оскільки у 99% виборців не було і не буде контактів з кандидатом. Враховується не те, що є у дійсності, а те що, виборці бачать на екрані. Тому при необхідності потрібно міняти не кандидата, а одержуване від нього враження [1, с. 15].

Список використаних джерел:

1. Акаймова А. Особливості іміджу як складової політичного маркетингу // А. Акаймова // Політичний менеджмент. – 2010. – №1. – С. 54-60.
2. Світова та європейська інтеграція: Навч. посіб./ За заг. ред. д.і.н., проф. Я.Й. Малика. – Львів: Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 540 с.
3. Слісаренко І.Ю. Публік релейшнз у системі комунікації та управління : навч. посіб. / І.Ю. Слісаренко. – К.: МАУП, 2001. – 104 с.
4. Мадрига Т.Б. Особливості використання виборчих технологій у виборах до Верховної Ради України 2002 року / Т.Б. Мадрига // Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць. – К.: ВІРУАН, 2010. – Вип. 30. – С. 467-473.

Шульгіна Д.С.

студентка, кандидат у члени МАН
ВНЗ «Інститут Реклами»

Науковий керівник: Каліна І.І., кандидат економічних наук,
доцент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю

Етичні проблеми реклами: європейські стандарти

В статті проаналізовано етичні проблеми у сфері реклами на прикладі досвіду тих країн, де усталилася практика етично-коректної реклами.

Зарубіжний досвід у регулюванні етичних стандартів в рекламній комунікації є важливим для України, рекламна галузь якої перебуває на етапі розвитку, в умовах гуманістичного суспільства. Саме тому, формування рекламного законодавства в економічно розвинених країнах світу є безперечно взірцем для України. Законотворчий рекламний досвід розкриває відносини моралі та права у сфері соціальних комунікацій і видокремлює поняття законодавчо врегульованої реклами.

У країнах Європи, у США, Японії та Китаї сформована система державного регулювання реклами, має такі характерні ознаки як:

1. *Стале, розгалужене законодавство, що, маючи давні традиції, регулює національну рекламу;*
2. *Ефективна система органів виконавчої влади;*
3. *Великий досвід судової практики з питань регулювання реклами;*
4. *Високий рівень координації державного управління рекламою;*
5. *Активна діяльність професійної спільноти.*

Як засвідчує історичний досвід і практика провідних країн світу, питання рекламної етики регулюються через систему законодавства – закони, постанови, акти, укази. На міжнародному рівні цю функцію виконують директиви. Крім того, регулювання рекламної комунікації здійснюють громадські, професійні організації. Вплив законодавства і державного регулювання на формування рекламної етики передбачає поєднання законодавчої системи із судовою практикою та системою органів державної виконавчої влади. Законодавчі системи регулювання рекламної комунікації класифікуються за принципом *монологічності* та *полілогічності*. Національне законодавство, що заявляє про себе у *монологічному* правовому режимі, постає у вигляді єдиного юридичного акта – «Закону про рекламу», що комплексно підтримується низкою нормативних правових актів суміжних суспільних галузей:

1. законодавство щодо недобросовісної конкуренції регулює питання етики оманливої та порівняльної реклами;
2. у всіх розвинутих країнах працює закон щодо торгових марок чи товарних знаків, який відстоює принципи чесності, достовірності в рекламі, забезпечує від введення в оману;
3. регулюються законодавчо цінова політика й етичні принципи її відтворення у рекламі;
4. на законодавчому рівні від небажаного впливу реклами захищаються інтереси дітей, адже реклама повинна враховувати вразливість дитячої психіки, неусталеність їхніх морально-етичних станов, несформованість характеру;
5. порядок представлення або використання у рекламі об'єктів інтелектуальної власності регламентують закони щодо збереження авторських прав;

6. певні обмеження встановлюються законодавством про використання в рекламі персональних даних;

7. потужно підтримуються на законодавчому рівні права споживачів.

Монологічний режим правового регулювання рекламної діяльності, що передбачає об'єднання норм у межах єдиного законодавчого акта, є характерним для таких країн як: Венесуела («Регламент про комерційну рекламу», Іспанія («Загальний закон про рекламу»), В'єтнам («Ордонанс про рекламу»), Китай (Закон КНР «Про рекламу»), Румунія (Закон «Про рекламу»), Словацька Республіка (Закон «Про рекламу»), Росія (Закон «О рекламе»), Україна (Закон «Про рекламу»).

Полілогічний правовий режим полягає у прийнятті спеціальних актів, що регулюють окремі види діяльності чи об'єкти ринку і містять норми що до особливостей рекламування відповідного виду суспільно-економічної діяльності, товару, товарної групи. Зокрема, це можуть бути закони, що стосуються товарних груп «найбільшого ризику»: ліки і лікарські засоби, косметична продукція, продукти харчування, алкогольні, тютюнові вироби тощо. Проте, незалежно від правового режиму і способу регулювання реклами, більшою чи меншою мірою розвинуте *рекламне саморегулювання* – система, за допомогою якої рекламна індустрія активно підтримує внутрішній порядок. Надзвичайна гнучкість підходу дозволяє рекламному бізнесу швидко реагувати на зміни незалежно від того, що стосуються вони сфери соціальних інтересів чи технологічних досягнень. Ефективна схема саморегулювання – це найкращий захист рекламної індустрії від зазіхань невірніоважених, лобістів, поодиноких учасників і політиків» Повноваження громадських організацій у галузі реклами доволі великі, про що свідчить практика США, Японії та країн-учасниць Європейського Союзу. Вони цілком відповідають морально-етичним принципам сучасного гуманістичного суспільства. Добровільні об'єднання громадян у галузі реклами здебільшого мають право здійснювати незалежну експертизу реклами що до її відповідності вимогам етики, а також національного законодавства про рекламу та давати відповідні рекомендації рекламодавцям, виробникам та розповсюджувачам реклами та звертатись до них з питань порушення морально-етичних норм і принципів рекламування; подавати у визначеному порядку позов до судових інстанцій в інтересах рекламодавців, виробників, розповсюджувачів реклами та громадськості у випадку порушення їхніх прав та інтересів.

Список використаних джерел:

1. Этика в рекламе – проблема или норма? [Електронне джерело].- Посилання: <http://www.dengi-info.com/archive/article.php?aid=1804>
2. Етичні норми політичної реклами та їх особливості в ЗМІ//Войтович Н.О.//2007
3. Проблема порушення етичних норм у соціальній рекламі та особливості її впливу на суспільство// Т. В. Лобойко//2014
4. Морально-етичні проблеми реклами?[Електронне джерело]. - Посилання: <http://dozvil.io.ua/>

Секція 11

**Проблеми екологічної
відповідальності бізнесу
в умовах євроінтеграції**

Данілова М.О.

студентка

Бабенко А.В.

студентка

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Українець І.В., ст. викладач

Використання відходів бізнесових процесів та їх відповідальність за охорону середовища

«Якщо людина не зробить так, щоб на Землі стало менше сміття, то сміття зробить так, щоб на Землі стало менше людей». Саме з цієї фрази ми б хотіли почати нашу доповідь.

Переробка відходів – це здійснення будь-яких технологічних операцій, пов'язаних зі зміною фізичних, хімічних або біологічних властивостей відходів, з метою підготовки їх до екологічно безпечного зберігання або утилізації. Або іншими словами повторне використання або повернення в обіг відходів виробництва чи сміття. Особливу увагу, ми б хотіли приділити промисловим відходам. Адже саме умови зберігання таких відходів, здебільшого, не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам, що є одним із чинників інтенсивного забруднення поверхневих та підземних вод, ґрунту, атмосферного повітря. Таку ситуацію зумовлено відсутністю належної інфраструктури й відповідного фінансування для забезпечення здійснення належних операцій у сфері поводження з відходами.[1]

Хоча у наш час переробка стала частиною повсякденного життя для багатьох людей, всю важливість утилізації не завжди розуміють. Загалом, люди розуміють, що утилізація допомагає звести до мінімуму витік обмежених ресурсів нашої планети. Але існує кілька інших факторів, які роблять утилізацію важливою. Зараз ми поговоримо про головні причини утилізації промислових відходів і чому підприємства на Україні повинні дотримуватися певних законів або нести відповідальність за їх порушення. Одна з найбільших речей це те, що процес допомагає мінімізувати присутність відходів в наших містах. Тому що такі предмети, як скло, папір і пластик повторно використовують для створення нових продуктів та вони не валяються на звалищі, забруднюючі природу. Важливість утилізації поширюється також на підтримку здорового балансу в екології планети. Чим менше видобутку сировини та виробництва того ж обсягу продукції, тим менше пошкодження наших річок, лісів і районів з дикою природою.[2]

Але найголовніша причина – це обмежені природні ресурси. Розділення сміття на частини також дозволяє скоротити витрати на виробництво продукції. Таким чином, важливість утилізації поширюється не тільки на збереження сировини, але й до зменшення затрат енергії, необхідної для виробництва різних товарів. Тобто за рахунок використання відходів у якості вторинних матеріальних ресурсів можна вирішити ряд таких важливих задач як економія сировини. Наприклад, місто Трнава (Словаччина) побудовано переробний завод, потужність якого вдвічі перевищує необхідну для міста, тому воно може надавати платні послуги для населених пунктів, що розташовані поблизу. Підприємство розраховано на 28 років роботи. Оскільки повернення інвестованих коштів розраховано на 16 років, то наступні 12 років підприємство принесе прибутки в міський бюджет.[3]

Не відстає від такої тенденції і Україна. Згідно зі ст. 17 Закону України «Про відходи», суб'єкти господарської діяльності(підприємства) у сфері поводження з відходами зобов'язані:

«здійснювати організаційні, науково-технічні та технологічні заходи для максимальної утилізації відходів, реалізації чи передачі їх іншим споживачам або підприємствам, установам та організаціям, що займаються збиранням, обробленням та утилізацією відходів, а також забезпечувати за власний рахунок екологічно обґрунтоване видалення тих відходів, що не підлягають утилізації.» Тому щоб організувати на підприємстві належне поводження з відходами відповідно до вимог законодавства про відходи, необхідно вести документацію, що стосується як безпосередньо відходів, так і охорони навколишнього природного середовища на підприємстві загалом.

Проблема утилізації відходів є для України актуальною, оскільки країна виступає європейським лідером за кількістю відходів на душу населення. В результаті життєдіяльності одного мешканця України за рік утворюється 1 тона відходів. Утилізується лише третина загальної кількості відходів, що свідчить про значні ресурсні резерви. В даний час у Києві щорічно утворюється біля 1500 тис. т будівельних відходів. Тільки 70-80 тис. т переробляється в щєбін, інші вивозяться на полігони або накопичуються на несанкціонованих смітниках.. Останнім часом використовують пресовану деревину осики, берези, вільхи і тополі для виготовлення деталей машин, підшипників, прокладок, що раніше виготовлялися з металу. Деталі з пресованої деревини служать у декілька разів довше, а їхня вартість у 3-20 разів нижча. [3]

Також, нам хотілося звернути особливу увагу на утилізацію економних (люмінесцентних) ламп. Так як останніми часом люди відмовляються від звичайних ламп і зупиняють свій вибір саме на економних лампах. Крім того, уряд у 2009 році заборонив підприємствам та державним установам купувати лампи розжарювання, таким чином зобов'язавши використовувати тільки економні лампи. Та проблема в тому що, в інструкції до використання енергозберігаючих ламп написано: «Лампу не можна викидати в смітник!». Усі люмінесцентні лампи містять високотоксичну ртуть (хоч й у дуже малих кількостях), дець приблизно 4-5 міліграм. [4] Як бути з відпрацьованими лампочками? Куди їх викидати? Виробники стверджують, що великої шкоди від однієї розбитою лампочки, що містить мікрограми ртуті, нічого очікувати. Якщо ж лампочок багато?

Виявляється, проблема утилізації цієї продукції нашій країні ще вирішена. Усі значні споживачі люмінесцентних ламп зобов'язані укладати договори з фірмами, що займаються утилізацією. Контролюють ці процеси спеціальні екологічні підприємства. Але результат такої співпраці підприємств залишає чекати кращого. І тому більшість підприємств викидають люмінесцентні лампи просто на смітник. Тому як здати її на переробку немає куди. А утилізація економних ламп просто життєва необхідна. Тобто економна поки світить, але небезпечна, коли згасне. Проте є приватна фірма, яка збирає лампи на утилізацію. І не безкоштовно – треба сплатити гривню двадцять, щоб здати зіпсовану лампу, але підприємства зобов'язані це робити, бо їх перевіряє санепідемстанція. Але про цю схему знають не всі. Сподіваємося, що найближчим часом проблема з утилізацією люмінесцентних ламп вирішиться, так як нехтування цією проблемою може перетворити її на бомбу повільної дії, яка буде отруювати нас з кожним днем все більше і більше.

Список використаних джерел:

1. Навчальний посібник «Екологія і організація природоохоронної діяльності» Шматько В.Г
2. <http://www.sajvo.in.ua/2015/01/utilizacia>
3. <https://sites.google.com/site/smittaustvititaukraiени/about-me>
4. Реферат «Люмінесцентні лампи – шлях економії енергоресурсів» Волоткович Андрій Миколайович

Гольцева А.Ю.

студент

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Двірська О.В., асистент кафедри державно-правових дисциплін

Порушення земельного законодавства як підстави юридичної відповідальності

В тезах досліджені підстави юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства, розглянуто склад земельного правопорушення та зазначена проблематика.

Юридичну відповідальність трактують як юридичний обов'язок порушника юридичної норми відповідати за свою суспільно-негативну поведінку та прийняти на себе негативні правові наслідки через заходи державного примусу.

Важливою складовою правового забезпечення раціонального використання та охорони земель є юридична відповідальність за порушення земельного законодавства. Вона має вагоме місце у межах правовідносин між суб'єктом, який порушив приписи земельно-правової норми, з одного боку, і державою в особі її органів – з іншого. Юридична відповідальність націлена на стимулювання додержання земельно-правових норм, відновлення порушених земельних прав, а також на запобігання вчиненню земельних правопорушень. В Земельному кодексі закріплений перелік видів земельних правопорушень, за які наступає відповідна юридична відповідальність [2,с.94].

Регламентується юридична відповідальність ст. 115 Земельного кодексу України, але перелік не є вичерпним. Законодавством України може бути встановлено відповідальність і за інші види порушень земельного законодавства. Винні у порушенні земельного законодавства несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

Під складом правопорушення теорія права розуміє певну внутрішню структуру, або елементи правопорушення: об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт, суб'єктивну сторону правопорушення.

Об'єкт земельного правопорушення буває загальний та безпосередній. Під загальним об'єктом земельного правопорушення мається на увазі суспільні земельні відносини, що регулюються та охороняються нормами права. Безпосереднім об'єктом цього правопорушення виступають суспільні відносини у сфері використання та охорони земель, а також земельні права та законні інтереси власників земельних ділянок і землекористувачів, інших суб'єктів земельних правовідносин. Об'єктивною стороною складу земельного правопорушення є система передбачених правовою нормою ознак, що характеризують його зовнішню сторону. Об'єктивну сторону правопорушення становлять конкретні дії (наприклад, зайняття земельної ділянки) або бездіяльність (наприклад, невиконання заходів щодо охорони земель) правопорушника, який посягає на земельні інтереси учасників земельних відносин, тобто власне протиправне діяння, а також шкідливі наслідки діяння, причинний зв'язок між протиправним діянням та його шкідливими наслідками, що настали, час, місце, умови, способи та засоби вчинення земельного правопорушення. Обов'язковою ознакою земельного правопорушення є протиправне діяння, всі інші ознаки – факультативними [3, с.124].

Однак, самостійним елементом земельного правопорушення є суб'єкт правопорушення, тобто особа, яка його вчинила і повинна за це понести відповідальність. Порушниками земельного законодавства можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Необхідна ознака

суб'єкта земельного правопорушення – це його деліктоздатність, тобто можливість особи відповідати за свої діяння. Земельним правопорушенням визнається лише діяння особи, яка здатна усвідомлювати значення свого вчинку і керувати ним. Суб'єктивна сторона земельного правопорушення характеризується обов'язковою наявністю вини, тобто психічним ставленням суб'єкта до вчиненого ним протиправного діяння та його шкідливих наслідків.

Усі земельні правопорушення залежно від конкретного виду об'єктів умовно поділяють на дві групи: власне земельні правопорушення та земельні правопорушення екологічної спрямованості [4, с.182].

Власне земельними порушеннями є такі, що порушують вимоги раціонального використання та охорони земель, законних прав та інтересів власників земельних ділянок і землекористувачів, у тому числі й орендарів. До них відносять: невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням; самовільне зайняття земельних ділянок; знищення межових знаків тощо. Серед цих правопорушень можна виокремити земельні правопорушення майнового характеру (наприклад, самовільне зайняття земельних ділянок) та земельні правопорушення у сфері управління (наприклад, приховування від обліку і реєстрації та перекручування даних про стан земель, розміри та кількість земельних ділянок).

До земельних правопорушень екологічної спрямованості слід віднести такі порушення земельного законодавства, вчинення яких пов'язане з заподіянням шкоди землі. Вони є водночас і екологічними правопорушеннями, їх об'єктом виступає земля як невід'ємний елемент екосистеми. До таких правопорушень належать: псування сільськогосподарських угідь та інших земель, їх забруднювання хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічування промисловими, побутовими та іншими відходами; невиконання умов знімання, збереження і нанесення родючого шару ґрунту та ін. Усі інші неправомірні дії (крім злочинів), які порушують земельний правопорядок, належать до проступків, які, у свою чергу, за галузевою належністю поділяються на: дисциплінарні, адміністративні та цивільно-правові.

Земельне правопорушення є підставою земельно-правової відповідальності, тобто застосування передбачених нормами права санкцій, які дістають вияв у таких способах впливу на правопорушників, що можуть бути застосовані лише до суб'єктів земельних правовідносин. Вони можуть застосовуватися до розпорядників земельного фонду, власників землі і землекористувачів. У цьому полягає специфіка земельно-правової відповідальності [4, с.191]

Однак земельне право не містить усього арсеналу правових санкцій, розрахованих на всебічний вплив на суб'єктів земельних правопорушень. Тому для боротьби з ними застосовуються санкції різних галузей права. Проте для цього необхідно, щоб порушення земельного законодавства було одночасно і порушенням правових норм відповідної галузі права. У юридичній літературі досить поширеним є думка про те, що земельне правопорушення може бути підставою для застосування заходів кримінальної, цивільно-правової, адміністративної чи дисциплінарної відповідальності, якщо воно одночасно є кримінальним злочином, цивільноправовим порушенням, адміністративним або дисциплінарним проступком.

Правові аспекти відповідальності, пов'язані з земельним правом, потребують дослідження – тому, що вони мають не вузькогалузевий, а комплексний характер. Ці аспекти є предметом дослідження різних галузей права. Однак наука і галузь земельного права консолідує усі наукові розробки, перетворюючи їх на єдину проблему зі своєю специфікою й особливостями предмета і методу земельно-правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. №3-4. – Ст.115.
2. Ковтун М.Г. Земельне право: курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів. – К.: Юмана, 2001. – 203 с.
3. Земельне право України: Підручник / За ред. М. В. Шульги. – К., 2004. – 152 с.
4. Земельне право: Академ. курс / За ред. В. І. Семчика та П. Ф. Кулинича. — К., 2001. – 241 с.

Задніпровський М.С.

студент

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Двірська О.В., асистент кафедри державно-правових дисциплін

Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря

В дослідженні висвітлені види юридичної відповідальності за порушення атмосферо-охоронного законодавства України.

Науково-технічний розвиток збільшив масштаби використання властивостей та ресурсів атмосферного повітря. Водночас значно зріс і негативний антропогенний вплив на атмосферне повітря. Масштаби його забруднення відходами виробництва набули небезпечного характеру для здоров'я людини, озонового шару та погоди і клімату нашої планети. (1)

Атмосферне повітря є необхідною біологічною та фізичною умовою існування людини та життя на Землі. Саме тому, важливим завданням є постійне та системне вжиття заходів, щодо збереження стану атмосферного повітря [3, с. 259].

Поняття охорони атмосферного повітря визначено статтею 1 Закону України «Про охорону атмосферного повітря», відповідно якій охорона атмосферного повітря – це система заходів, пов'язаних із поліпшенням, збереженням та відновленням стану атмосферного повітря, запобіганню та зниженню рівня його забруднення та впливу на нього хімічних сполук, фізичних та біологічних факторів [2, ст. 1].

Сьогодні, основними забруднюючими факторами атмосферного повітря є різні галузі промисловості, в тому числі теплоенергетика, енергетична, металургійна та вугільна промисловості, які зазвичай порушують встановлену Законом України “Про охорону атмосферного повітря” дозвільну систему регулювання викидів в атмосферу, що й сприяє юридичній відповідальності [3, с. 260].

Відповідальність за порушення атмосферо-охоронного законодавства – це система заходів примусового характеру, що застосовуються до порушників атмосферо-охоронного законодавства з метою покарання винних, а також припинення й попередження правопорушень і відновлення порушених прав. Підставою притягнення особи до відповідальності у цій сфері є недотримання атмосферо-охоронного законодавства.

Порушення даного законодавства являє собою протиправне, винне діяння (дія або бездіяльність), що полягає у недотриманні правил та вимог, встановлених у цілях охорони атмосферного повітря, запобіганню шкоді здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу, захисту екологічного правопорядку та забезпеченням екологічної безпеки території і населення [1, ст. 352].

Згідно статті 33 Закону України «Про охорону атмосферного повітря», де встановлені наступні види правопорушень: порушення прав громадян на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище; перевищення нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел в атмосферне повітря та нормативів гранично допустимого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел; перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах пересувних джерел; викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу спеціально уповноважених на те органів виконавчої

влади відповідно до закону тощо. Перелік атмосферо-повітряних правопорушень не є вичерпним, отже, він може бути доповнений законодавством України [2, ст. 33].

До осіб, які винні у порушенні атмосферо-охоронного законодавства застосовуються заходи адміністративної, кримінальної, цивільно-правової, дисциплінарної та інших видів юридичної відповідальності.

Адміністративна відповідальність являє собою використання уповноваженими органами і посадовими особами адміністративних стягнень до суб'єктів, які винні у вчиненні адміністративного проступку в галузі природокористування і охорони навколишнього природного середовища. Ця відповідальність є оперативним засобом впливу на правопорушників, оскільки застосовується вона в адміністративному, інколи в судовому порядку і для її застосування не вимагається підрахунок збитків. Адміністративна відповідальність у цій сфері регулюється КпАП України [4, с. 310].

Кримінальна відповідальність за забруднення або зміну природних властивостей атмосферного повітря промисловими та іншими шкідливими речовинами, якщо це створило небезпеку для здоров'я чи життя людей або для довкілля, передбачена статтею 241 Кримінального кодексу України [1, с. 355].

Цивільно-правова відповідальність настає за шкоду, яка заподіяна в результаті порушення атмосферо-охоронного законодавства. Специфіка цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення зумовлена особливостями об'єкта правопорушення, способами обчислення і доведення шкоди та деякими іншими екологічними факторами. Суть цієї відповідальності полягає в покладенні на правопорушника обов'язку відшкодувати майнову або моральну шкоду, заподіяну внаслідок порушення норм екологічного законодавства.

Дисциплінарна відповідальність за порушення атмосферо-охоронного законодавства полягає у накладенні роботодавцем на працівника дисциплінарних стягнень. Такі стягнення можуть накладатися на осіб, винних у невиконанні або неналежному виконанні своїх трудових обов'язків, пов'язаних зі здійсненням природоохоронних заходів за умови, що відповідні обов'язки передбачені трудовим договором, укладеним між працівником та власником підприємства, установи, організації [3, с. 277].

До основних причин правопорушень і практичних проблем застосування заходів юридичної відповідальності в галузі охорони атмосферного повітря на сучасному етапі слід віднести:

– відсутність більш конкретизованих складів адміністративних правопорушень, що тягне неможливість застосування заходів адміністративної відповідальності до порушників деяких норм законодавства про охорону атмосферного повітря;

– низькі розміри штрафних санкцій, що застосовуються до порушників атмосферо-охоронного законодавства, які слід розглянути не просто в сторону їх підвищення, а шляхом встановлення більш широкого переліку складних складів, а правопорушень у галузі охорони атмосферного повітря та диференціації штрафів залежно від галузі економіки і рівня небезпеки об'єктів.

Активізація діяльності в цих напрямках, ліквідація основних причин скоєння правопорушення в галузі охорони атмосферного повітря безумовно призведуть до зростання ефективності здійснення контролю в зазначеній сфері та, як наслідок, – до поліпшення стану атмосферного повітря в Україні.

Список використаних джерел:

1. Гетьман А. П. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – Х.: Право, 2013. – 432 с.
2. Закон України “Про охорону атмосферного повітря” від 16 жовтня 1992 р. в редакції Закону від 21 червня 2001 року №2556-III // Відомості Верховної Ради України, 2001. № 48.
3. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 352 с.
4. Шуміло О. М. (кер. авт. кол.), Зуєв В. А., Бригадир І. В., та ін. Екологічне право України. Особлива частина. – К.: Цент учбової літератури, 2013. – 432 с.

Заславська Н.А.

магістр, спеціальність «Правознавство»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., кандидат юридичних наук, доцент

Проблемні питання використання та охорони земель

Тези присвячені розгляду проблем використання та охорони земель. Запропоновані шляхи їх вирішення.

Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [1, ст. 14].

Сьогодні проблеми ефективного та екологічно безпечного використання будь-якої категорії земель стоять дуже гостро. Протягом декількох останніх років питання ефективного та раціонального використання земель, особливо с/г призначення, збереження їх родючості було предметом розгляду як на науковому рівні така і на законодавчому.

Законодавчо принципи забезпечення раціонального використання та охорони земель; пріоритету вимог екологічної безпеки дістало своє закріплення на рівні нормативних актів, зокрема, у Земельному кодексі України [2, ст.5].

Слід зазначити, що виконання обов'язків щодо раціонального використання та охорони земельних ресурсів покладається на землевласників та землекористувачів [2, ст. ст. 91,96]. Так, у разі невиконання вимог щодо раціонального використання земель громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність [2, ст.211].

Земельний кодекс України також закріплює положення, що завданням земельного законодавства є регулювання раціонального використання та охорони земель [2, ст. 4].

Контроль за використанням та охороною земель полягає в забезпеченні додержання органами публічної влади, підприємствами, установами, організаціями і громадянами земельного законодавства України. Державний контроль за використанням та охороною земель здійснюють Міністерство охорони навколишнього природного середовища та Міністерство аграрної політики та продовольства України (в частині земель с/г призначення). Самоврядний контроль за використанням та охороною земель здійснюють органи місцевого самоврядування, а громадський – громадські інспектори.

Важливе значення має система заходів у галузі охорони земель, таких як державна комплексна система спостережень; розробка програм у сфері використання та охорони земель; створення екомережі; зонування земель; економічне стимулювання впровадження заходів щодо охорони та використання земель і підвищення родючості ґрунтів; відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва; стандартизація та нормування; тощо.

Таким чином, раціональне використання та охорона землі в Україні спрямована на досягнення реалізації основних засад земельного права.

З метою визначення та закріплення основ організації державного контролю за використанням та охороною земель був прийнятий закон України “Про державний контроль за використанням та охороною земель” [3], в якому деталізовано обсяг повноважень органів державного контролю.

Основною метою державного регулювання земельних відносин у сфері екології має стати раціональне й високоєфективне використання сільськогосподарських угідь, усебічна охорона та розширене відтворення родючості ґрунтів і формування сталого екологічного землекористування сільськогосподарських підприємств [4, с. 293].

Слід звернути увагу, що земельним законодавством серед всіх категорій земель пріоритет надається землям с/г призначення [2, ст.23].

В умовах сьогодення особливої актуальності набуває саме проблема раціонального використання та охорони земель цієї категорії. Це в першу чергу пов'язано з реформуванням земельних відносин. Останнім часом було прийнято багато нормативних актів у сфері реформування земельних відносин, але деякі проблемні питання залишаються ще не визначеними.

Як ми вже зазначали, для раціонального використання та охорони земель важливе значення має система заходів у цій сфері. Враховуючи особливий статус земель с/г призначення бажано було б окреслити вичерпний перелік таких заходів щодо цієї категорії земель з урахуванням якісних та кількісних аспектів.

Також, на нашу думку, необхідно розробити комплексну програму використання та охорони земель с/г призначення, яка б враховувала особливості цієї категорії земель.

Поліпшення стану цієї категорії земель дасть можливість нашій країні збільшити обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, що у свою чергу забезпечить виконання одного із головних напрямків державної політики – забезпечення продовольчої безпеки країни.

Отже, для забезпечення екологічно збалансованого землекористування необхідно:

- запровадити комплексну систему правил, норм, нормативів у сфері використання, охорони й відновлення земельних ресурсів;
- здійснити диференціацію та класифікацію заходів з охорони земель;
- провести консервацію деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель;
- припинити вилучення особливо цінних земель;
- підвищити рівень відповідальності за нераціональне використання землі та зміну її цільового призначення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст.27.
3. Закон України “Про державний контроль за використанням та охороною земель” від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст.350.
4. М. Ступень. Економіко-екологічне стимулювання ефективного використання та охорони земель / М. Ступень., Р. Гулько // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка» № 1 – 2013 р. – С. 293–295.

Нікітін В.О.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Українець І.В., ст. викладач

Відповідальність бізнесу за впровадження безвідходного виробництва в рамках євроінтеграції

З цієї статті ми побачимо, що Україна забруднена сміттям, український бізнес може заробляти гроші перероблюючи власні відходи, як це прибутково.

В усьму світі переробка сміття – це прибуткова справа, але держава має звільнити від оподаткування підприємства, що переробляють відходи принаймні на 5 років, щоб ці підприємства почали приносити прибуток. Але зараз Україна входить у число країн з найбільш високими абсолютними обсягами утворенням та накопичення відходів. Щорічно їх утворюється 700 – 720 млн. тонн. Також щороку утворюється близько 1,3 млн. тонн побутових відходів, які можливо утилізувати. Загальна маса накопичених на території України відходів у поверхневих сховищах перевищує 25 млрд. тонн, що в розрахунку на 1 км² площі становить близько 40 тис. тонн. Площа земель, зайнята ними, становить близько 160 тис. га. Також щороку утворюється близько 1,3 мільйона тонна побутових відходів, а на підприємствах міста – понад 3,1 тисячі тонн токсичних відходів. Значну частину також становлять відходи хіміко-металургійної переробки сировини. На київських звалищах накопичується велика кількість сміття, що не утилізується, тому утворюється величезна кількість відходів, що не розкладаються природою. І тому що ми так необережно поводимося з природою, ми маємо звичайно погані наслідки. Через те, що багато сміття залишається не переробленим, наше навколишнє середовище псується і погіршується кожен день.

Але зараз український бізнес впроваджує безвідходне виробництво, утилізуючи або рециркулюючи відходи. Це прибуткова справа, але, як правило, технологічно дуже не проста, тож займаються нею не багато підприємств. Наведемо кілька прикладів утилізації відходів.

Перший приклад – «Одеський судноремонтний завод». На ньому з відходів деревини виготовляють меблі. Тобто з сучків, та дерев'яної стружки виготовляють ДСП, рятуючи наше навколишнє середовище, при цьому ще й заробляють гроші. І це можна побачити, порівнявши вартість обох: ДСП коштує приблизно 250 грн./м² проти відходів деревини, які майже нічого не коштують.

Другий приклад, – Одеський НПО «Кисеньмаш», де з відходів нержавіючої сталі, наприклад, стружки, виробляють товари 24 найменшувань: кухоний посуд, меблеву фурнітуру, тощо. Отже, вони, по-перше, заробляють собі гроші, по-друге беруть навколишнє середовище, бо відходи деревини ще можуть за роки розкластися природою, а нержавіюча сталь не розкладається природою. Чи наприклад, одне київське приватне підприємство освоїло виробництво алюмінієвих профілів з відходів алюмінію. З наведених прикладів ми побачили, що український бізнес намагається зайнятись переробкою відходів, заробляючи гроші, та створюючи нові робочі місця.

Тепер зосередимо увагу на продажу відходів. Щоб побачити, наскільки це прибутково, розглянемо, скільки отримають лінії сортування сміття, продаючи вторсировину різним підприємствам і візьмо середній сміттесортувальний комплекс, який розсортовує до 100 тис.

тонн у рік. Від продажу вторсировини, він отримує близько 11,983,161 грн. у рік і що найголовніше, повністю окупає своє обладнання протягом 6 місяців.

Висновок: з цієї статті ми побачили, що Україна дуже забруднена сміттям, деякі з цих відходів погано переробляються, і це негативно впливає на навколишнє середовище. Також ми дізналися, що український бізнес може заробляти гроші продаючи або перероблюючи власні відходи, але як правило, технологічно дуже непрост, тож займаються цим не багато підприємств.

Список використаних джерел:

1. <http://www.pidruchniki.com/> екологія /екологічний менеджмент / утилізація відходів у різних галузях народного господарства абз. 150–158.
2. <http://www.unian.ua/> екологія / сміття / Прибуток України зі сміття абз. 2–4.

Петриченко А.О.

студентка

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Українець І.В., ст. викладач

Відповідальність українського аграрного бізнесу за утилізацію власних відходів

Поводження з побутовими відходами є одним з найважливіших завдань суспільства та держави. Недоліки у цій сфері стали негативний вплив утворюваних і накопичених відходів на здоров'я людей і навколишнє природне середовище.

Органічне землеробство – шлях до продовольчої безпеки

Сприятливі природно-кліматичні умови відкривають перед Україною широкі можливості для переходу на органічне землеробство, що могло б забезпечити нарощування виробництва високоякісних продуктів харчування і для власних потреб, і для перспективних сегментів зовнішнього ринку. Що треба зробити, аби наші кроки були впевненіші, а віддача відчутнішою?

через постійне використання пестицидів і мінералів знижується біологічне різноманіття в ґрунті та зменшується вміст гумусу, що призводить до щорічних втрат 10–15 мільйонів гектарів сільськогосподарських земель нашої планети. В українських ґрунтах упродовж останніх років істотно знизився вміст гумусу, а за рівнем ерозії ґрунтів деякі області України наблизилися до граничної екологічної межі.

Нагальна необхідність збереження навколишнього середовища і забезпечення населення Землі якісними продуктами харчування актуалізує пошук та використання нових альтернативних інтенсивних моделей сільськогосподарської діяльності, в основі яких лежить концепція одержання високоякісного врожаю без шкоди довкіллю завдяки вивченню і врахуванню природних процесів.

На нашу думку, в Україні слід глибше підійти до розв'язання цієї проблеми. Йдеться, передовсім, про подальше формування на базі господарств з органічним землеробством екологічно збалансованих цілісних наземних екосистем, у яких забезпечено гармонізацію сільськогосподарських і природних угідь, що гарантує умови для науково обґрунтованого ведення землеробства на органічній основі.

Список використаних джерел:

<http://biodinamika.com.ua/orhanichni-zernovi-v-umovah-sil/>

http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/ZNP-Institut-Zemlerobstva/2009_1_2/2009_1_2_60-68.pdf

<http://molbuk.ua/vnomer/ekonomc/26962-kalifornijski-chervjaki-pereroblajut-gnij-na.html>

Полетаєв В.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Іларіонов О.Є., кандидат технічних наук, доцент

Впровадження системи GPS-моніторингу роботи парку сміттєвозів та публічний доступ до інформації

У тезах йде мова про використання GPS моніторингу у роботі парку сміттєвозів та можливої реалізації організації публічного доступу до цієї інформації.

У містах з розвиненим спецавтогосподарством існує гостра проблема, пов'язана з організацією роботи сміттєвозів.

Забезпечувати контроль роботи транспорту часом буває неможливо, оскільки загальна протяжність рейсу лише одного сміттєвоза може становити сотні кілометрів на день і тому витрата палива залишаються неврахованими. Крім цього існує ще ряд моментів, які негативно позначаються на роботі сміттєвозів, до них можна віднести, наприклад, або заробітки водієм на стороні, або елементарні пропуски точок з контейнерами. Всі ці проблеми здатний вирішити моніторинг. Адже тільки GPS стеження дозволить в реальному часі здійснювати контроль роботи сміттєвоза, а саме здійснювати контроль маршруту, швидкості, і контроль витрати палива. Разом з тим можна буде побачити, де і коли сміттєвозом був спустошений контейнер, в який час відвозити все накопичився сміття на звалище тощо. Все це говорить про те, що GPS моніторинг буде вкрай корисний для служб, що займаються прибиранням міста. [1]

GPS моніторинг допомагає вирішити наступні завдання :

- контроль місцезнаходження;
- контроль швидкісного режиму;
- контроль фактичної роботи;
- контроль витрати палива;
- контроль часу, місця та обсягу зливів і заправок;
- контроль відвідування контрольних точок;
- підвищення безпеки перевезень. [1]

Найчастіше в комплект обладнання для GPS моніторингу входить:

- GPS-трекер;
- датчик запалювання;
- датчик рівня палива;
- датчик роботи механізму.[2], [3]

На даний час в багатьох містах України існують вимоги до компаній-перевізників умови, щодо обладнання сміттєвозів GPS-системами. Проте, в більшості випадків у відкритому доступі відсутня інформація щодо роботи цих систем.

Фактично єдиною компанією в Україні, яка надає таку інформацію є компанія «Санком-Рівне». Інформація подана у вигляді офіційного веб ресурсу. [4]

Даний Веб-ресурс дозволяє:

- бачити пересування автомобілів на карті в режимі Он-лайн;
- бачити факт підйому контейнера і місце на карті, якщо він здійснюється в даний момент часу (Он-лайн);

- переглянути які контейнерні майданчики обслуговує «Санком-Рівне», відібрати контейнерні майданчики з конкретного клієнта;
- переглянути які контейнерні майданчики вже були відпрацьовані бригадами за сьогодні, перевірити час відвідування контейнерної і яким автомобілем воно здійснювалося;
- отримати по будь-якому контейнерному майданчику звіт за поточний місяць, який містить такі дані:
 - дати збору сміття;
 - час збору сміття;
 - яким саме автомобілем здійснювався збір сміття. [5].

Список використаних джерел:

1. Первый экологический портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rav.com.ua/news/company/453/>
2. Офіційна сторінка компанії STAVTRACK. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stavtrack.ru/komplekty/musorovoz.html>
3. Офіційна сторінка компанії «АТЛ Телематика». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://atl-t.ru/kontrol-musorovoza>
4. Офіційна сторінка програмно-апаратного комплексу WayMaps. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://waymaps.com/news/a-90.html>
5. Офіційна сторінка компанії «Санком-Рівне» для GPS моніторингу смітєвозів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sancom.blackbox.rv.ua/>

Разумей І.В.

студент

Коледж економіки, права та інформаційних технологій, 4 курс

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Двірська О.В., асистент кафедри державно-правових дисциплін

Історія розвитку права природокористування та його формування як інституту екологічного права України

В статті проаналізовано розвиток права природокористування та його формування як інституту екологічного права.

На сьогодні, під час процесу євроінтеграції, для України є важливим питання удосконалення правової системи, зокрема постає питання розвитку екологічного законодавства. І тому підлягає більш широкому вивченню розвиток природокористування в Україні з екологічної точки зору, для подальшого його удосконалення.

Розвиток природокористування і його закріплення в праві можна поділити на етапи.

1. Право природокористування Київської Русі.

На даному етапі здебільшого було розвинуто земельне і лісове законодавство – у їх межах йшлося і про використання та охорону інших видів природних ресурсів. Регулювалися відносини власності на природні ресурси і природокористування. Норми природокористування наявні у «Руській Правді» початку 11 ст. [2].

2. Право природокористування в Україні за Литовської доби.

За часів литовського панування право природокористування напряму впливало з права Київської Русі і в свою чергу було доповнено та більш ширше розвинуто і закріплено в нормативно-правових актах. З'явився і розвинувся інститут ресурсопорядження, а також спеціальні особи, які займалися ресурсопорядженням: межові, межувальники, підкоморії, лісівничі тощо. Існували також земельні межові суди, які називалися підкоморними судами [2].

3. Право природокористування в запорізьких козаків.

Звичаєве право запорізьких козаків виникло як право природокористування. Щоб використовувати природні ресурси необхідно було отримати дозвіл Коша. Під особливою охороною перебували ліси, на які було встановлено норму про ощадливе використання. Право природокористування було прецедентним [2].

4. Право природокористування Гетьманщини.

В цей час виникають такі джерела права природокористування, як гетьманські універсали, згідно з якими здійснювався розподіл природних ресурсів, а також кодекси українського права. Серед яких варто виокремити: Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 року, Екстракт малоросійських прав 1767 року, Зібрання малоросійських прав 1807 року, тощо. Вони були більш упорядкованими і детально регулювали природокористування в цілому [2].

Причинами екокризових ситуацій стала дія таких чинників як різкі зміни структури етносу або зміни в структурі природокористування, зумовлені переорієнтацією соціально-економічних стратегій людей [1, С. 5].

Найбільш драматичних змін природокористування в Україні зазнало на стиці 19-го – 20-

го століть. Бурхливий промисловий ріст, зміна структур землекористування (Столипінська реформа).

5. Право природокористування в УНР.

Після Жовтневого перевороту 1917 р. впровадження соціалістичних методів господарювання під проводом ідеології тоталітаризму вступило в жорстку суперечність із розумінням вартості природи, а також як традиційними, так і обґрунтованими підходами до природокористування [1, С. 5].

Згідно з Універсалами Української Центральної Ради природні ресурси було націоналізовано, утворено земельні комітети для управління ними. Розвивалося земельне та лісове законодавство.

З приходом до влади Гетьмана Скоропадського 29 квітня 1918 року було відновлено приватну власність на природні ресурси і скасовано законодавство УНР.

В період приходу до влади Директорії і відновлення УНР 18 грудня 1918 року, було знову націоналізовано природні ресурси для розподілу їх серед селян на праві користування. Природоресурсне законодавство УНР регулювало порядок використання природних ресурсів, ресурсовпорядження, меліорацію [2].

6. Право природокористування в УРСР.

Після утворення УРСР було скасовано законодавство УНР і запроваджено радянське законодавство, запроваджується колективізація, продрозкладка, що в подальшому призводить до голоду на території України. В цей час приймаються перші кодекси природокористування, які регулюють використання націоналізованих природних ресурсів [2].

Природні ресурси не могли перебувати у приватній власності і використовувалися безоплатно, що зумовлювало нераціональне їх використання. В умовах політики індустріалізації в УРСР дуже мало уваги приділялося раціональному використанню природних ресурсів [2].

В 1958-1960 рр. прийнято цілу низку природоохоронних законодавчих актів. Але вони вступали в суттєву суперечність з реальною практикою планового соціалістичного господарювання. Проблеми природокористування прагнули вирішувати за допомогою не економічних, а адміністративних заходів [1, С. 5]. І аж ніяк не йшлося про екологічні заходи. Радянськими законодавчими актами не було прямо задекларовано право громадян на сприятливе довкілля, не кажучи вже й про його практичне застосування.

7. Право природокористування незалежної України

Незалежній Україні дісталася тяжка спадщина. Нинішні біди є прямим наслідком дисбалансу природокористування в Радянському союзі.

Вперше право громадян на сприятливе довкілля було проголошено у Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року.

Засадами природокористування є основні ідеї і положення закріпленні у природоресурсному законодавстві, які визначають загальну його спрямованість. На сьогодні право природокористування – це сукупність інститутів які складають екологічне право України, до яких входять такі інститути як: Земельне, Повітряне, Водне, Гірниче право, тощо.

Підводячи підсумок, зазначу, що за сучасних умов, коли питання екології є в пріоритеті для всього світу, як ніколи актуальним стає вивчення екологічного права та реального його втілення в життя, особливо у випадку з Україною, адже саме здоров'я нації є показником цивілізованості держави та відображає соціально-економічний стан її суспільства.

Список використаних джерел:

1. Баб'як О.С. Екологічне право України: Навчальний посібник/ О.С. Баб'як, П.Д. Біленчук, Ю.О. Чирва. – К.: Атіка, 2000. – 216 с.
2. Природоресурсне право. [Електронне джерело]. – Режим доступу : <http://pryrodoresurs.blogspot.com/>- Назва з екрану.

Рушак А.М.

студентка

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

4 курс, правознавство

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Двірська О.В., асистент кафедри державно-правових дисциплін

Екологічні правопорушення та підстави юридичної відповідальності

В тезах досліджуються поняття екологічного правопорушення, його ознаки та підстави настання юридичної відповідальності.

На сьогоднішній день проблема екологічних правопорушень є дуже актуальною. Багато негативних процесів трапляються у навколишньому середовищі, а джерелами їх виникнення є людина. Людство одержало змогу впливати на процеси, які трапляються у природі, тобто змогло впливати на природні сили, змогло керувати всіма доступними ресурсами, як невідновлюваними так і відновлюваними, але, на жаль, ще і знищувати довкілля. Екологічна безпека дуже важлива для життя і здоров'я людини, адже в сучасності на наше життя дуже сильно впливає шкідлива низка чинників зовнішнього середовища, яка виникла через науково-технічний прогрес людства.

Концепція національної стратегії екологічної політики повинна спиратися на світовий досвід, а саме на міжнародні принципи співіснування людства і довкілля. Так наприклад Європейський Союз починаючи з 1973 року і по наші часи впроваджує європейські програми у сфері екологічної політики, які впроваджують нові ідеї щодо покращення становища навколишнього середовища. В свою чергу Україна теж займається проблемами екологічної політики, як і усі розвиненні держави Європейського Союзу, для сталого розвитку країни. Є низка законів, які підтверджують цю діяльність. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», [1] в сфері навколишнього середовища, природних ресурсів і в гарантуванні екологічної безпеки, які затверджені Верховною Радою, та багато інших нормативно-правових актів [2].

Причиною застосування заходів державного примусу за порушення законодавства в сфері екології є правопорушення, яке вчинено в сфері природокористування, охорони і відновлення середовища, яке нас оточує.

Під екологічним правопорушенням слід розуміти самостійне протиправне діяння (дія або бездіяльність) що порушує встановлений екологічний правопорядок права і обов'язки громадян і організацій у сфері раціонального використання природних ресурсів, їх відновлення і охорони навколишнього природного середовища і за вчинення якого законом передбачена юридична відповідальність [3, с. 651].

Екологічні правопорушення мають низку ознак, такі як: екологічна протиправність, екологічна спрямованість, екологічна небезпека. Екологічна протиправність означає, що дії не відповідають вимогам правових приписів у галузі екології, тобто особа вчиняє протиправне діяння або без діяння в галузі екології. Порушення нормативних актів у галузі екології можуть виявлятися в формі активних дій (самовільне використання природних ресурсів, порушення строків внесення платежів за використання природних ресурсів і забруднення навколишнього природного середовища та ін.), так і у формі бездіяльності (невжиття заходів по попередженню і ліквідації екологічних наслідків та іншого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище та ін.).

Суть екологічної спрямованості правопорушення полягає в тому, правопорушник спеціально нищить навколишнє середовище своїми діями, тим самим порушуючи встановлений

правовий режим природних ресурсів. Екологічна спрямованість правопорушення має відношення ще до ситуацій, коли правопорушення стосується екологічних прав і інтересів людства, які охораняють наше законодавство.

Під екологічною небезпекою правопорушення слід розуміти порушення екологічних прав та інтересів громадян та в деякій мірі ймовірність більшої небезпеки для вже існуючих зв'язків у сфері екології та у екосистемах.

Як і будь-яке правопорушення, екологічне правопорушення має свій специфічний склад.

До складу екологічного правопорушення входить **об'єкт протиправного посягання**. Якщо розглядати його у більш загальному вигляді, то **об'єктом(предметом)** екологічного правопорушення слід визнати комплект правовідносин у сфері екології у суспільстві, які саме складають екологічний правопорядок у державі [3, с. 653]. Буває загальний і спеціальні об'єкти. Загальний об'єкт екологічних правопорушень – це визначений і закріплений законом екологічний правопорядок. Основу об'єкта екологічних правопорушень становить ставлення суспільства до безпеки у сфері екології, охорони середовища, яке нас оточує, та раціональне природокористування. Загальні об'єкти поділяються на спеціальні, котрі в свою чергу поділяються на групи однорідних суспільних відносин, щодо охорони і раціонального використання землі, надр, вод, тваринного і рослинного світу, атмосферного повітря тощо. Також до складу елементів екологічного правопорушення входить **об'єктивна сторона** – протиправна поведінка, виявом якої є порушення правил охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, а результатом – заподіяння шкоди природним ресурсам або створення реальної загрози її заподіяння [3, с. 654]. До елементу складу правопорушень входять і **суб'єкти**. Ними можуть бути окремі громадяни, тобто фізичні особи, та юридичні особи. **Суб'єктивна сторона** екологічного правопорушення становить вину, яка буває навмисною і необережною [3, с. 655].

Бувають різні екологічні правопорушення, наприклад: 1) в залежності у якій сфері вчинене екологічне правопорушення, можна говорити про земельні, лісові, гірські та інші екологічні правопорушення; 2) за характером заподіяної шкоди забруднення навколишнього середовища і окремих природних об'єктів(лісів, вод, надр, земель та ін.); псування, пошкодження, знищення природних об'єктів; виснаження природних ресурсів; нераціональне використання природних ресурсів; 3) у галузі охорони навколишнього середовища; 4) в галузі екологічної безпеки.

Залежно від того яке правопорушення здійснене наступає і різна відповідальність, так наприклад може застосовуватись кримінальна відповідальність, адміністративна, цивільна та дисциплінарна відповідальність. Взагалі юридична відповідальність за екологічні правопорушення — це сукупність правових засобів, встановлених законодавством (адміністративним, кримінальним, цивільним, трудовим, фінансовим та іншим), які застосовуються у випадках порушення вимог охорони довкілля та екологічної безпеки населення, умов та режиму використання природних ресурсів, заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу. Підставою застосування юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства є правопорушення, вчинені у галузі природокористування, відновлення і охорони навколишнього природного середовища, тобто екологічне правопорушення.

Якщо брати до уваги глобальний характер екологічних проблеми довкілля, їх становлення та реалізацію, то їх рішення не може бути здійснене без урахування міжнародного практичного досвіду. І тому наша країна повинна брати до уваги світовий досвід, аби вирішити екологічні проблеми та покращити стан довкілля на території нашої країни. Аби перспективно розвиватись, ми повинні адаптувати наше законодавство до стандартів Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991.//Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №41. – Ст. 546
2. Екологічне законодавство України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2002. – 928 с.
3. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За ред. Ю.С. Шемшукенка. – К.: Юридична думка, 2005. – 848 с.

Хмара С.С.

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

4 курс, правознавство

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

Науковий керівник: Двірська О.В., асистент кафедри державно-правових дисциплін

Майнова відповідальність за порушення водного законодавства

Дане дослідження присвячене майновій відповідальності за порушення водного законодавства.

Актуальність теми майнової відповідальності за порушення водного законодавства зумовлена всебічним розгортанням процесу партнерства нашої держави з Європейським Союзом, наближенням національного законодавства до законодавства ЄС.

Держава як власник водних ресурсів передбачає систему заходів щодо стимулювання природоохоронної діяльності, включаючи і юридичну відповідальність за порушення водного законодавства.

Відповідно до ст. 110 Водного кодексу України за порушення водного законодавства передбачено дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність [1].

Майновою відповідальністю є покладення на винну особу несприятливих для неї майнових наслідків за правопорушення в розмірах, визначених законодавством. Основною формою майнової відповідальності є відшкодування збитків (ст. 111 ВК України) [1]. Цивільна відповідальність настає незалежно від притягнення винних осіб до адміністративної та кримінальної відповідальності. Цей вид відповідальності настає на підставі норм цивільного права, зокрема статей 203, 440, 441 і 453 Цивільного кодексу України [2]. За загальним правилом збитки відшкодовуються в повному обсязі.

Можливі випадки, коли розмір збитків може бути зменшено за наявності певних поважних обставин, що безпосередньо впливає із ст. 69 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Збитки відшкодовуються, якщо вони завдані здоров'ю людини, її майну, якості навколишнього природного середовища. Збитки, заподіяні здоров'ю людини, визначаються за правилами норм цивільного законодавства. Якщо ж збитки спричинені природним ресурсам, тоді застосовуються відповідно норми екологічного законодавства (водного, лісового та ін.) [8, С. 195].

Також, постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 1996р. встановлено спеціальний Порядок відшкодування збитків, завданих водокористувачам припиненням права або зміною умов спеціального водокористування. Так, передбачено, що збитки відшкодовуються юридичними і фізичними особами, які порушили правила спеціального водокористування та охорони вод, що спричинило порушення прав, наданих іншим водокористувачам. Розмір відшкодування збитків, завданих порушенням водного законодавства, розраховується за спеціальними правилами, методиками [7, С. 205].

Згідно з Методикою розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів, затвердженою наказом Мінекобезпеки України від 18 травня 1995 р. № 37 [4], майнова відповідальність настає за: самовільне водокористування; самовільне скидання зворотних вод підприємствами, суднами та іншими об'єктами; перевищення затверджених нормативів та норм скидання зворотних вод та за інші протиправні дії. Тобто основними правопорушеннями є:

забруднення, засмічення вод, перевищення лімітів забору води або самовільне водокористування (без дозволів) тощо. Для проведення розрахунків збитків встановлено коефіцієнти, що враховують категорію водного об'єкта.

Розмір відшкодування та сплати збитків за шкоду, заподіяну внаслідок забруднення територіальних і внутрішніх морських вод України із суден, кораблів та інших плаваючих засобів обчислюють згідно з Положенням про порядок обчислення розміру відшкодування та сплати збитків, заподіяних внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плаваючих засобів територіальних і внутрішніх морських вод України, затвердженим наказом Мінекобезпеки України від 26 жовтня 1995 р. № 116 [5], та згідно з Таксами для обчислення розміру відшкодування збитків, заподіяних підприємствами, установами, організаціями і громадянами України, іноземними юридичними особами та громадянами внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плаваючих засобів територіальних і внутрішніх морських вод України, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 3 липня 1995 р. № 484 [6]. В основу обчислення розміру відшкодування таких збитків покладено: вид забруднюючих речовин, скинутих у водне середовище, їх кілограм-еквівалент та розмір відшкодування збитків за одиницю виміру (у доларах США).

Окрім того, при застосуванні заходів щодо майнової відповідальності слід враховувати приписи наступних нормативних актів.

Постанова Кабінету Міністрів від 26 квітня 2003 року № 631 «Про затвердження Методики обчислення розміру збитків від забруднення нафтою». Ця Методика визначає вимоги до обчислення розміру збитків, завданих державі внаслідок забруднення навколишнього природного середовища, що сталося у разі витоку або зливу нафти із суден, а також суб'єктам господарської діяльності, які зазнали збитків внаслідок витрат на попереджувальні заходи або заходи з відтворення природних ресурсів, які були фактично вжиті, чи внаслідок неодержаних через порушення господарської діяльності доходів, відповідно до Міжнародної конвенції про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою 1992 року.

Наказ Держкомітету України по водному господарству від 29 грудня 2001 року № 290 «Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення правил охорони водних ресурсів на землях водного фонду, пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації». Згідно з Методикою завдані збитки розраховуються органами Держводгоспу в тому випадку, якщо вони завдані суб'єктам господарювання, які використовують водні ресурси або виконують господарську діяльність на землях водного фонду (крім земель водного фонду, зайнятих морями та островами на них), а також суб'єктам, розташованим за межами земель водного фонду та визначеним законодавством [8, С. 195].

Відшкодування збитків, завданих внаслідок порушення водного законодавства, не звільняє винних від плати за спеціальне водокористування, а також від необхідності здійснення заходів щодо ліквідації заподіяних шкідливих наслідків. Притягнення винних у порушенні водного законодавства до інших видів юридичної відповідальності не звільняє їх від обов'язку відшкодування збитків, завданих ними внаслідок порушення водного законодавства.

Посадові особи та інші працівники, з вини яких підприємства, організації і установи понесли витрати, пов'язані з відшкодуванням збитків, несуть матеріальну відповідальність у встановленому порядку. Тобто вступає в дію право зворотної вимоги, право регресу до винної особи. Обов'язок відшкодувати збитки, завдані у зв'язку з порушенням водного законодавства, може серйозно вплинути на підприємства, установи, організації та громадян, щодо упорядкування їхньої діяльності з метою забезпечення раціонального використання і охорони вод. У випадку самовільного захоплення водних об'єктів останні повертаються за їх належністю без відшкодування витрат, зроблених за час незаконного користування.

Таким чином, в національному законодавстві майнова відповідальність за порушення водного законодавства видів виробництва і реалізації продукції прописана доволі чітко, хоча

є ще питання які потребують ґрунтового дослідження. ЄС у низці позицій є визнаним лідером в охороні довкілля, тому наявність історичних передумов успішної екологічної політики, актуальних проблем нормотворчості і перспективних програм у цій галузі розкривають перед Україною невичерпні можливості для запозичення передового досвіду, урахування допущених помилок для розвитку і удосконалення законодавства.

Список використаних джерел:

1. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.
2. Цивільний кодекс України 16.01.2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст.838, 843.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №41 . – Ст. 546.
4. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів: Затв. наказом Мінекобезпеки України від 18 травня 1995 р. № 37 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. – 2000. – № 13903.
5. Положення про порядок обчислення розміру відшкодування та сплати збитків, заподіяних внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плавучих засобів територіальних і внутрішніх морських вод України: Затв. наказом Мінекобезпеки України від 26 жовтня 1995 р. № 116 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. – 2000. – № 14193.
6. Такси для обчислення розміру відшкодування збитків, заподіяних підприємствами, установами, організаціями і громадянами України, іноземними юридичними особами та громадянами внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плавучих засобів територіальних і внутрішніх морських вод України: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 3 липня 1995 р. – № 484.
7. Чумаченко І. Є. Особливості застосування юридичної відповідальності за порушення вимог по використанню та охороні водних об'єктів / І. Є. Чумаченко // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – Вип. 37. – С. 204-209.
8. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. – Х.: Право. – 2009. – 544 с.

Яцентюк Н.Р.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Українець І.В., ст. викладач

Відповідальність бізнесу за впровадження безвідходного виробництва в рамках євроінтеграції

З цієї статті ми побачимо, що Україна забруднена сміттям, український бізнес може заробляти гроші переробляючи власні відходи, як це прибутково.

В усьму світі переробка сміття – це прибуткова справа, але держава має звільнити від оподаткування підприємства, що переробляють відходи принаймні на 5 років, щоб ці підприємства почали приносити прибуток. Але зараз Україна входить у число країн з найбільш високими абсолютними обсягами утворенням та накопичення відходів. Щорічно їх утворюється 700 – 720 млн. тонн. Також щороку утворюється близько 1,3 млн. тонн побутових відходів, які можливо утилізувати. Загальна маса накопичених на території України відходів у поверхневих сховищах перевищує 25 млрд. тонн, що в розрахунку на 1 км² площі становить близько 40 тис. тонн. Площа земель, зайнята ними, становить близько 160 тис. га. Також щороку утворюється близько 1,3 мільйона тонна побутових відходів, а на підприємствах міста – понад 3,1 тисячі тонн токсичних відходів. Значну частину також становлять відходи хіміко-металургійної переробки сировини. На Київських звалищах накопичується велика кількість сміття, що не утилізується, тому утворюється величезна кількість відходів, що не розкладаються природою. І тому що ми так необережно поводимося з природою, ми маємо звичайно погані наслідки. Через те, що багато сміття залишається не переробленим, наше навколишнє середовище псується і погіршується кожен день.

Але зараз український бізнес впроваджує безвідходне виробництво, утилізуючи або рециркулюючи відходи. Це прибуткова справа, але, як правило, технологічно дуже не проста, тож займаються нею не багато підприємств. Наведемо кілька прикладів утилізації відходів.

Перший приклад – «Одеський судноремонтний завод». На ньому з відходів деревини виготовляють меблі. Тобто з сучків, та дерев'яної стружки виготовляють ДСП, рятуючи наше навколишнє середовище, при цьому ще й заробляють гроші. І це можна побачити, порівнявши вартість обох: ДСП коштує приблизно 250 грн./м² проти відходів деревини, які майже нічого не коштують.

Другий приклад, – Одеський НПО «Кисеньмаш», де з відходів нержавіючої сталі, наприклад, стружки, виробляють товари 24 найменшувань: кухоний посуд, меблеву фурнітуру, тощо. Отже, вони, по-перше, заробляють собі гроші, по-друге беруть навколишнє середовище, бо відходи деревини ще можуть за роки розкластися природою, а нержавіюча сталь не розкладається природою. Чи наприклад, одне київське приватне підприємство освоїло виробництво алюмінієвих профілів з відходів алюмінію. З наведених прикладів ми побачили, що український бізнес намагається зайнятись переробкою відходів, заробляючи гроші, та створюючи нові робочі місця.

Тепер зосереджимо увагу на продажу відходів. Щоб побачити, наскільки це прибутково, розглянемо, скільки отримають лінії сортування сміття, продаючи вторсировину різним підприємствам і візьмо середній сміттєсортувальний комплекс, який розсортовує до 100 тис.

тонн у рік. Від продажу вторсировини, він отримує близько 11,983,161 грн. у рік і що найголовніше, повністю окупає своє обладнання протягом 6 місяців.

Висновок: з цієї статті ми побачили, що Україна дуже забруднена сміттям, деякі з цих відходів погано переробляються, і це негативно впливає на навколишнє середовище. Також ми дізналися, що український бізнес може заробляти гроші продаючи або перероблюючи власні відходи, але як правило, технологічно дуже непрост, тож займаються цим не багато підприємств.

Список використаних джерел:

1. <http://www.pidruchniki.com/> екологія /екологічний менеджмент / утилізація відходів у різних галузях народного господарства абз. 150–158.
2. <http://www.unian.ua/> екологія / сміття / Прибуток України зі сміття абз. 2–4.

Секція 12

**Актуальні проблеми досліджень
міжнародних відносин та
європейської інтеграції України**

Ткач Д.І.

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин та інформації
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Українсько-угорські відносини: нові виклики та загрози

Аналізується сучасний стан та ключові проблеми українсько-угорських відносин.

Мабуть тільки лінивий сьогодні не пише про українсько-угорські стосунки. Мені, як людині яка стояла у їх витоків, сидіти в стороні, і не реагувати на відверто непрофесійні опуси на цю тему не личить.

Розпочну з загальновідомого. Саме Угорщина була в числі перших країн, які ще у грудні 1991 року визнали незалежність України. Саме Угорщина першою відкрила своє посольство в Києві, та підписала перший базовий договір про дружбу та співробітництво. Саме в Угорщині було відкрито перше посольство України у світі. Ці саме, саме можливо продовжувати ще довго. Але наголошу що ще за часів СРСР Л. Кравчук відвідав Будапешт з робочим візитом, де було підписано дев'ять українсько-угорських документів, які заклали основу відносинам між двома країнами на довгі роки.

То чому сьогодні все частіше у ЗМІ з'являються статті, інформації про так званий «антиукраїнський курс» сусідньої держави. У чому причина того, що держава, яка багато років конкретними справами підтримувала євроінтеграційні прагнення України, сьогодні у Києві вважається недружньою.

Звичайно розпочинати потрібно із себе. Більше року в Угорщині немає посла. Ми що знаходимося у стані війни з Угорщиною? Чи вирішили понизити дипломатичні стосунки до рівня тимчасового повіреного?

Більш того. Колишнього керівника дипломатичного представництва призначили начальником територіального департаменту, який курує українсько-угорські відносини. Зауважимо, що п. Мушка був призначений на посаду посла В. Януковичем зі всіма можливими та неможливими порушеннями як внутрішнього законодавства, так і міжнародного права. Діючого посла не було звільнено з посади, а указ про призначення був підписаний без направлення запиту на агреман.

На це призначення різко відреагувала українська громада Угорщини, а Міклош Ковач, голова Товариства угорської культури Закарпаття, відзначивши антиугорську налаштованість Мушки, навіть із гумором відмітив, що така поведінка майбутнього посла пов'язана з тим, що у дитинстві, в Берегово його часто били угорські діти. Так ось сьогодні ця людина у значній мірі визначає політику України щодо Угорщини. Як кажуть, обійдемося без коментарів.

Є така стара українська мудрість: «Не купляй хату, купляй сусіда». У міжнародних відносинах будь-якої держави пріоритетом є стосунки з сусідами країнами. Згадаємо, що ще Й. Анталл, перший прем'єр-міністр новітньої Угорщини, визначив три головні напрями зовнішньої політики країни: членство у НАТО та ЄС, добрі стосунки з сусідніми державами та захист прав угорської національної меншини за кордоном. Практично всі ці завдання угорці, за роки незалежності виконали. Зі всіма сусідами їм вдалося налагодити дружні відносини, і навіть стосунки з Румунією та Словаччиною, з якими були багато спірних питань. Але Україна, з якою складалося все так безхмарно наприкінці 1990-х та на початку 2000-х років, сьогодні визначає українсько-угорські стосунки як недружні.

Чого вартий нещодавній демарш міністра Клімкіна, з викликом посла Угорщини Е. Кешкені через шпигунський скандал. Мабуть, тяжко згадати, коли посла будь-якої країни викликали в МЗС України з такого приводу.

То чому це так сталося? Спробуємо назвати декілька причин.

Політичний діалог між Україною та Угорщиною практично відсутній. У червні 2014 Президент України П. Порошенко зустрівся із Прем'єр-міністром Угорщини В. Орбаном у рамках інавгурації Глави Української держави. А у грудні цього ж року Міністра зовнішньої економіки і закордонних справ Угорщини П. Сійярто здійснив робочий візит до України. І все. Прямо скажемо малувато для підтримки дружніх стосунків із сусідньою державою.

Позицію української сторони керівництву Угорщини нікому роз'яснювати в Будапешті. Тимчасового повіреного у кращому випадку може прийняти начальник територіального департаменту МЗЕЗС Угорщини. Для країни, на території якої ведуться боєві дії, край важливо доносити до керманців країни перебування її населення правду про ситуацію на фронті, добиватися підтримки в міжнародних організаціях та на двосторонньому рівні.

У Києві з роздратуванням сприймають активізацію угорсько-російських відносин. Деякі політики та політологи вбачають у цьому антиукраїнську складову. Даруйте, а що Україна повністю відмовилася від торгівельно-економічних стосунків з Росією? Тоді які претензії до Угорщини? Уряд В. Orbana прагне знайти нові ринки збуту своєї продукції. Загальновідомим є той факт, що Будапешт став плацдармом для проникнення китайських товарів та послуг у країни Центральної та Східної Європи. Нагадаємо, що у 2014 році Угорщина уклала з РФ угоду про добудову двох енергоблоків на АЕС, розташованій у м. Пакш. В обмін на \$10 млрд. російського кредиту, угорська влада погодилася більшість контрактів щодо будівництва укласти з російськими компаніями, зокрема із «Росатомом». Чи вигідно це для економіки Угорщини? Вигідно. З одного боку російський проект значно дешевший за інші, з іншого угорці мають багатий досвід експлуатації радянського обладнання, яке значно модернізували, особливо у плані безпеки.

Надзвичайно чутливим у відношеннях двох держав є питання захисту прав угорської національної меншини у Закарпатті. Час від часу, у цій царині виникають серйозні проблеми, які дуже гостро сприймаються офіційним Будапештом. Ще за часів УРСР у 1991 році було створено змішану українсько-угорську комісію з питань забезпечення прав національних меншин. З часу свого створення у Комісія провела чотирнадцять засідань. П'ятнадцяте засідання Комісії відбулося 19–20 грудня 2011 р. у м. Будапешт. Практично більше ніж три з половиною років, цей дійсно дієвий орган співпраці у цій важливій царині не працює. А проблем які було варто обговорити накопичилося достатньо. Це і якість викладання української мови в угорських школах Закарпаття, і доступ угорських випускників шкіл до українських університетів, і забезпечення підручниками школярів, які навчаються в угорських школах. Цей перелік можна продовжувати.

Окремо потрібно сказати про подвійне громадянство. Перебуваючи у Закарпатті на початку січня цього року міністр Клімкін заявив: «У Конституції України чітко написано, що подвійного громадянства бути не може і крапка. Кожен повинен поважати українські закони. Кожен, хто має два паспорти повинен розуміти, що його знайдуть і застосують відповідні санкції». На цю заяву миттєво відреагували в Будапешті. Віце-прем'єр-міністр Угорщини Жолт Шемьєн, так відреагував на цю заяву «Пан український міністр закордонних справ може бути абсолютно впевнений у тому, що Угорщина не буде партнером (у справах), які могли б поставити під найменшу загрозу інтереси угорців у Закарпатті». Для чого українському високопосадовцю було зачіпати цю тему, та ще у Закарпатті, де десятки тисяч місцевих угорців мають громадянство Угорщини. І це наслідок політики започаткованої Й. Анталом, який називав себе прем'єр-міністром 15 мільйонів угорців, і яку сьогодні здійснює В. Орбан. Потрібно розуміти, що запроваджуючи практику подвійного громадянства, угорський уряд прагне скоротити потік

угорських мігрантів із сусідніх країн. І тут ніякими санкціями, погрозами та покараннями цю проблему не вирішити.

Інтерес в Угорщині до України є. Про це свідчить і зростаючий рік від року товарообіг між двома країнами, і заява керівників МЗС країн В-4 у якій надана підтримка з боку Вишеградської групи територіальної цілісності та суверенітету України, а також налаштованість підтримувати офіційний Київ у реалізації євроінтеграційного курсу, і наявність в Угорщині сотень тисяч симпатиків України. Для того щоб цей інтерес перетворити в добросусідські відносини потрібна продумана, ґрунтовно розроблена програма подальшого розвитку українсько-угорських стосунків.

Терещук В.І.

кандидат політичних наук, доцент,
заступник завідувача кафедри міжнародних відносин та інформації
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Проблема управління Інтернетом як фактор міжнародної інформаційної безпеки

Розглядаються міжнародно-політичні аспекти управління Інтернетом. Приділено увагу особливій ролі США у цій проблемі.

Проблема інформаційної безпеки та вплив нових ІКТ на політичні та інші аспекти сучасних міжнародних відносин вже давно стала предметом дискусій і суперечок на рівні ключових акторів міжнародних відносин. Обговорення проблем, піднятих на конференції «Інформаційне співтовариство і розвиток», що відбулася в Мідранді (ЮАР) 13–15 травня 1996 року, в підсумку призвело до прийняття в 1998 року на 53 сесії Генеральної Асамблеї ООН Резолюції 53/70 «Досягнення у сфері інформатизації та телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки». У цій резолюції вперше на високому рівні було визнано, що розповсюдження і використання інформаційних технологій і засобів зачіпають інтереси всього міжнародного співтовариства. Також було висловлено занепокоєння, що ці технології та засоби потенційно можуть бути використані в цілях, несумісних із завданнями забезпечення міжнародної стабільності і безпеки [1]. Надалі такі резолюції приймалися ГА ООН щорічно. І хоча в них не зазначено що саме Інтернет є стратегічно важливим в контексті забезпечення міжнародної інформаційної безпеки інформаційних і комунікаційних засобом, однак не підлягає сумніву, що саме ця всесвітня мережа на сьогоднішній день є ключовим чинником, що впливає на питання безпеки в інформаційній сфері як на національному, так і міжнародному рівнях.

Надалі проблема управління Інтернетом і його ролі в міжнародній безпеці стала безпосередньо фігурувати як важливий напрям міжнародної інформаційної політики та міждержавного співробітництва. Так, під час першого (жневського) етапу Всесвітньої зустрічі на найвищому рівні з питань інформаційного суспільства (WSIS) 12 грудня 2003 була прийнята Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання в новому тисячолітті». У цьому документі було зазначено, що Інтернет перетворився на публічний ресурс глобального масштабу, і управління його використанням повинно стати одним з основних питань порядку денного інформаційного суспільства. На міжнародному рівні контроль за Інтернетом необхідно здійснювати на багатосторонній, прозорій та демократичній основі за повномасштабної участі органів державного управління, приватного сектора, громадянського суспільства та міжнародних організацій. Це управління повинно забезпечувати справедливий розподіл ресурсів, сприяти доступу для всіх, гарантувати стабільне й захищене функціонування Інтернету з урахуванням багатомовності. Також у документі було відзначено, що в управлінні використанням Інтернету повинні брати участь всі зацікавлені сторони та відповідні міжурядові і міжнародні організації [2].

Результатом діяльності Групи стала підготовка у червні 2005 року звіту до другого етапу WSIS. У звіті, зокрема, була підтверджена необхідність участі всіх зацікавлених сторін в управлінні Інтернетом, а саме урядів, приватного сектору, громадянського суспільства, міжурядових та міжнародних організацій. Також було запропоноване робоче визначення управління використанням Інтернету, яке передбачало розробку і застосування урядами, приватним

сектором і громадянським суспільством в рамках виконання ними своїх відповідних ролей загальних принципів, норм, правил, процедур прийняття рішень і програм, які формують умови для розвитку і використання Інтернету. Також особливий інтерес в документі представляє виділення чотирьох аспектів державної політики, що стосуються управління Інтернетом, що створюють рамку для дослідження даної проблеми, а саме:

1. Питання, що стосуються інфраструктури та управління найважливішими інтернет-ресурсами.

2. Питання, що стосуються застосування Інтернету, включаючи спам, мережеву безпеку і кіберзлочинність.

3. Питання, пов'язані з Інтернетом, але які мають далекосяжні наслідки, що виходять за рамки Інтернету, за які відповідають відповідні діючі організації, наприклад питання прав інтелектуальної власності або міжнародної торгівлі.

4. Питання що стосуються різних аспектів розвитку управління Інтернетом, зокрема створення потенціалу в країнах, що розвиваються [3].

Серед згаданих аспектів найбільші дискусії викликала проблема управління ключовими інтернет-ресурсами. Суть проблеми полягає в тому, що хоча Інтернет і є розподіленою мережею, в якій немає центру управління, і функціонування якої технологічно засноване на відкритих стандартах, тим не менш має місце очевидна необхідність існування централізованого механізму розподілу єдиних для всієї мережі ресурсів. Такими є, по-перше, IP-адреси – мережеві адреси, що привласнюються будь-якому пристрою що працює в Інтернеті; по-друге, це т.зв. доменні імена – символічні імена, використовувані для адресації інтернет-вузлів у зручній для людини формі. Очевидно, що інформаційна взаємодія в Інтернеті вимагає, щоб обидва типи адресації однозначно визначали інтернет-вузол, для чого необхідно, щоб ці адреси (імена) були унікальними в масштабах всієї мережі.

Історично склалося, що на сьогоднішній день управління цими ресурсами здійснює організація ICANN («Internet Corporation for Assigned Names and Numbers») – некомерційна організація, зареєстрована в штаті Каліфорнія. Діяльність ICANN здійснюється на підставі угоди з Міністерством торгівлі США, тобто фактично йдеться про те, що Уряд США має ексклюзивний контроль над діяльністю ICANN і може втручатися у рішення що приймаються організацією. Такий стан речей потенційно дозволяє одній країні маніпулювати розподілом і доступністю ресурсів адрес з політичними цілями або в інтересах «своїх» організацій. Проблема такого одностороннього контролю США була вказана першою в переліку проблем, складеному у Звіті робочої групи з управління використанням Інтернет.

Неодноразові спроби підняти питання про необхідність передачі контролю над ключовими ресурсами Інтернету певній міжнародній інституції (ООН, Міжнародному телекомунікаційному союзові тощо) наражались на небажання США йти на поступки у цьому питанні. Вжиті в останні роки ініціативи уряду Барака Обами, пов'язані інтернаціоналізацією діяльності ICANN, наштовхуються на жорстку критику як з боку республіканської більшості в Конгресі, так і з боку ряду американських інтернет-експертів.

Список використаних джерел:

1. Достижения в сфере информатизации и телекоммуникаций в контексте международной безопасности: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН № 53/70 [Електронний ресурс] // Организация Объединенных наций. – Режим доступа: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/760/05/PDF/N9976005.pdf?OpenElement> (переглянуто: 9 жовтня 2015 року)

2. Декларация принципов «Построение информационного общества – глобальная задача в новом тысячелетии»: Документ WSIS- 03/GENEVA/DOC/4-R, 12 декабря 2003 года [Електронний ресурс] // Организация Объединенных наций. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/events/pastevents/pdf/dec_wsisis.pdf (переглянуто: 9 жовтня 2015 року)

3. Отчет рабочей группы по управлению использованием Интернет: Документ WSIS-II/PC-3/DOC/5-R [Електронний ресурс] // International Telecommunication Union. – Режим доступа: <https://www.itu.int/net/wsis/docs2/pc3/off5-ru.doc> (переглянуто: 9 жовтня 2015 року)

Виливок І.В.

студентка магістратури спеціальності «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Використання мережі Інтернет як засобу формування туристичного іміджу США: перспективи для України

Розглядається роль Інтернету у формуванні туристичного іміджу Сполучених Штатів Америки, та визначаються перспективи використання цього досвіду Україною.

Сучасний процес розвитку фактично всіх сфер суспільного життя неможливий без впливу глобальної мережі Інтернет. Спочатку електронний-PR здобув важливе значення переважно у використанні його інструментів для корпоративних комунікацій у бізнес-середовищі. Проте на сьогодні інтернет-PR активно проникає у різноманітні сфери, зокрема, і в туристичну.

Формування туристичного іміджу країни за допомогою мережі Інтернет створює унікальний образ держави та надає туристичним підприємствам низку переваг перед конкурентами. До основних можна віднести: покращення іміджу організації; збільшення ефективності рекламних заходів; отримання додаткового каналу поширення інформації та реалізації турпродукту; збільшення інформованості потенційних клієнтів про підприємство та його послуги; можливість прямого та зворотного зв'язку з клієнтами у режимі реального часу; спрощення та зменшення часу на здійснення таких типових операцій, як бронювання, консультування, сплату послуг; можливість дистанційного обслуговування потенційних клієнтів з інших міст або країн.

Туристичні веб-ресурси є своєрідною електронною візитівкою країни або ж її окремого регіону. У всесвітній мережі існує велика кількість інформаційних проектів, направлених саме на інформування споживачів про основні питання туристичної галузі різних держав світу. Кожний ресурс дає можливість взаємних посилань на інші інформаційні сайти, що дає змогу забезпечувати постійний зв'язок між найцікавішими сайтами і порталами та взаємне просування їх в інтернет-просторі.

Сьогодні Сполучені Штати Америки є світовим політичним та економічним лідером. Крім того, США є однією з країн-лідерів на світовому туристичному ринку, в якій різноманітність умов, ресурсів і просторового розташування сприяє розвитку практично всіх видів туризму та задовольняє потреби пересічного споживача туристичних послуг. США – це взірць на міжнародній арені, тому якість системи веб-ресурсів туристичного спрямування мають значний вплив на розвиток тенденцій у діяльності електронного PR в інших країнах.

Туристичний бізнес є одним із перших видів діяльності, активно представлених у мережі Інтернет. Першим зареєстрованим у всесвітній мережі туристичним сайтом було представництво саме американського туроператора «US Travel», що почало своє існування у 1989 р. Успіх цього проекту сприяв тому, що освоєння підприємствами туристичної галузі мережі Інтернет набуло у подальші роки стійку позитивну динаміку.

Розвитку туристичної індустрії США сприяє туристичний потенціал. Наявність великих по площі унікальних природних об'єктів, що перебувають під охороною держави й утворюють систему рекреаційних територій. У США створена найбільша у світі рекреаційна інфраструктура, що дозволяє задовольнити всілякі запити: готелі, мотелі, розвинена транспортна

інфраструктура, величезні кількості дозвільних об'єктів. Також, США – велика держава, яка знаходиться зразу в трьох часових поясах.

Національні та регіональні органи державної влади, а також туристичні організації виступають головною зацікавленою стороною стабільного розвитку туризму. Через інструменти контролю та податкову політику уряд США встановлює межі та умови розвитку туристичної сфери країни.

Здійснення контент-аналізу веб-сайтів туристичних представництв дало можливість оцінити як практично засоби електронного публік рілейшнз використовуються для створення позитивного туристичного іміджу США на міжнародній арені. Веб-сайти мають широке інформаційне наповнення, використовують мультимедійні засоби – фото, аудіо та відеоматеріали, які грають важливу роль при ознайомленні користувачів з веб-сайтами; даним сайтам притаманна зручна система пошуку, представлення контенту на різних мовах, привабливий дизайн, широкий асортимент інтерактивних можливостей для одержання інформаційних матеріалів.

Забезпечення вдалої інтернет-політики щодо регіональних веб-ресурсів створює багато вигідних можливостей для Сполучених Штатів – внутрішні та зовнішні інвестиції; успішна конкуренція на світовому туристичному ринку; створення геополітичного образу та загального бачення розвитку території; забезпечення історико-культурної, освітньої, соціальної, туристичної привабливості.

США використовують передові технології та інструменти маркетингу для забезпечення комплексної програми розвитку туризму регіонів та міст – використання спеціально розроблених логотипів, слоганів, бренд-буків тощо, а також розгорнутої системи маркетингових комунікацій;

На досвіді Сполучених Штатів можна зробити висновок, що проблеми в галузі туризму – це наслідок відсутності системної роботи зі створення належних умов для розвитку туризму, а також з інформування аудиторії про туристичні можливості країни як всередині самої країни, так і за її межами. В Україні кожне міністерство, відомство окремо одне від одного займається створенням позитивного іміджу, а отже, єдиної загальнодержавної програми зі створення іміджу країни та вдосконалення туристської індустрії, на жаль, немає. В державних програмах, які ухвалювались або в існуючих, не передбачається роз'яснення суті програм: тобто немає інформаційної складової, яка є найважливішою частиною будь-якої програми уряду в демократичному суспільстві.

На сьогоднішній день в Україні на державному рівні проводиться адаптація вітчизняного туристичного законодавства до міжнародних норм, реструктуризується договірна база. Також, розвиваються міжнародні туристичні відносини через укладання двосторонніх договорів та співпрацю з провідними міжнародними інституціональними установами.

Проаналізувавши переваги досвіду США у плануванні та просуванні веб-ресурсів туристичного спрямування, можна вважати, що в нинішніх умовах сильної конкуренції на світовому ринку туристичних послуг, складної політичної ситуації та економічної нестабільності, українським підприємствам, для контролю над розширенням та збереженням ринкової частки і утриманням позицій на ринку, треба приділяти велику увагу створенню і підтримці іміджу своїх компаній. З досвіду Сполучених Штатів, саме активний контроль туристичної індустрії підвищить привабливість компаній для інвесторів і споживачів, а також зацікавить туристів з усього світу відвідати Україну.

Основні критерії формування позитивного іміджу України пов'язані з покращенням інфраструктури, визначенням позитивних та приємних асоціацій з країною, залучення приватних інвестицій, широкого просування. Однак, як було зазначено раніше, для реалізації таких заходів необхідно перш за все почати з перетворень у правовій системі та у владі країни. Адже реальні бар'єри для успішного брендингу в нашій країні – корупція, бюрократія, поганий контроль за розподілом бюджету.

Досвід інших країн, таких як США, показує, що за правильного підходу до вирішення цього питання, якісний результат дасть змогу позиціонувати себе як привабливу для туризму та бізнесу країну.

Воловік О.Ю.

студентка магістратури спеціальності «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Технології туристичного брендингу Грузії як приклад успішного інструмента побудови іміджу держави

Розглядається досвід Грузії у застосуванні брендингових технологій у туристичній сфері.

У світі, де маргіналізуються расові, культурні, етнічні й часто політичні відмінності, потреба мати індивідуальне обличчя для кожної країни стає актуальним й набуває ознак питання її національної безпеки та перспективності розвитку. Сучасне світове політичне поле – це боротьба конкурентоспроможних брендів країн за довіру й повагу інвесторів у широкому розумінні. Бренд країни, політичної сили, лідера – це товари, що є розробленими з конкретною метою на підставі світового чи вітчизняного попиту. Розбіжність між політичними та економічними товарами становить лише ціна, яка у першому варіанті частіше за все не має матеріального виміру, уможливаючи фанатичну прихильність значної кількості людей.

У Грузії туризм є одним з пріоритетних напрямів, і в даний час в країні існує три туристичні зони: в Кобулеті, в Ганмухурі і в Анаклії. Основним підрозділом, який забезпечує формування національного бренду Грузії через туризм є Національне агентство туризму при уряді Грузії – NTC. NTC спрямовує свою діяльність на таких стейкхолдерів, як туристи.

Так, підрозділ здійснює такі види активності:

- Здійснює дослідження ринку і сегментування цільових груп;
- Підтримує міжнародні події;
- Управляє спеціальним банком зображень, присвячених Грузії, де співробітники преси та фахівці, а також працівники, зайняті у сфері туризму, відпочинку та бізнесу, можуть користуватися зображеннями для цілей їх використання у ЗМІ. Користування зображеннями безкоштовне;

- поширює інформацію про найцікавіші аспектах життя

NTC у своїй стратегії при просуванні бренду орієнтується на області, які на думку агентства сприяють формуванню позитивного образу Грузії:

- 1) Класика історичної пам'ятки країни.
- 2) Багатство природних ресурсів.
- 3) Гірськолижний відпочинок.
- 4) Міський стиль – фокус на різноманітності культурного життя різних міст Грузії
- 5) Пляжний відпочинок.
- 6) Еко-туризм.
- 7) Винний туризм.

Про ефективність туристичного брендингу країни також свідчать показники отриманих доходів країни від туризму. У Грузії доходи, отримані від сфери туризму в 2013 році перевищили 1,7 млрд. доларів, що на 22% більше порівняно з 2012 роком. В Грузії значно зросла індустрія туризму – повний випуск продукції в сферах туризму в 2013 році становив 2,9 млрд. ларі, що на 251 млн. ларі (9,6%) більше аналогічних показників за 2012 рік. Разом з тим, за 2013 рік частка сфер туризму в повному випуску країни склала 7,1%, в 2012 році аналогічний показник

становив 6,7%. У 2014 році на чорноморському узбережжі Грузії був помітний особливий вплив туристів. Згідно з цими даними, кількість візитерів, що відвідали країну, в порівнянні з минулим роком збільшилася на 4%. У січні-липні 2014 всього в Грузії побували 2913618, тобто близько 3 мільйонів чоловік. Першу п'ятірку з цієї точки зору складають: Туреччина, Азербайджан, Вірменія, Росія та Україна. Незважаючи на те, що в цей список в основному входять безпосередні сусіди, слід особливо відзначити, що значно зростає туристичний інтерес до Грузії країн Східної Європи.

Як показує аналіз діяльності Національного агентства туризму у сфері брендингу, PR-технології в національному туристичному брендингу носять не виражений характер. Проте, проаналізувавши всю діяльність залучених в туристичний брендинг Грузії, можна виділити ряд найбільш часто використовуваних PR-технологій:

- 1) Інформуючі технології (все, що пов'язано зі створенням PR-текстів)
- 2) Електронні технології
- 3) Технології подієвого характеру – найбільш часто використовувані в процесі національного брендингу та мають формат різних заходів
- 4) Технології зворотного зв'язку – мають виражений інтерактивний характер.

Імідж є фактором впливу на споживачів туристичних послуг. На ефективність туристичного іміджу Грузії впливають такі чинники, як – відповідність дійсності, простота, привабливість, оригінальність.

Слід відмітити, що в 2013 році було створено сайт All Georgia – це інтерактивний інформаційний путівник по країні із застосуванням технологій, що створюють ефект реальної присутності, і включає в себе маршрутну карту по сезонах, ексклюзивні місця, повний пакет сервісу міст та їх подій, системи бронювання, незалежну думку блогера. Формат проекту і унікальна система роботи ресурсу були створені на основі проведеного аналізу туристичного ринку країни та її інформаційних ресурсів. Дослідження показали, що Грузія потребує єдиному багатofункціональному путівнику і інтерактивному каталозі послуг.

За допомогою віртуальних турів показати інфраструктуру і сервіс грузинських міст, з можливістю завчасного планування свого гостьового часу. Презентувати багату історію і автентичну культуру держави країнам Євросоюзу та Близького Сходу. Мета – об'єднати в єдиному ресурсі всі необхідні послуги та інформаційні дані країни, представити проект як національний і стати основним путівником по Грузії.

Таким чином, перевагами брендингу Грузії в туристичній сфері є :

- можливість отримувати додатковий прибуток;
- змога захищати виробника в процесі роботи з партнерами;
- полегшення процедури вибору туристичного продукту споживачем;
- можливість ідентифікувати туристичну компанію та її послуги серед туристичних продуктів конкурентів;
- можливість інвестування в майбутнє.

Підсумовуючи, варто зауважити, що уряд Грузії розглядає туристичну, освітню, культурну та розважальну індустрію як найбільш пріоритетні напрями, що сприяють розвитку економіки, культури та суспільства в цілому. І не лише тому, що ці індустрії створюють велику зайнятність у країні, економіка країни також виграє за рахунок розвитку цих галузей. Туристична, освітня, культурна та розважальна індустрія лежать в основі всієї діяльності з національного брендингу, будь-то напрями, що пов'язані з областю творчості, артефакти культурної спадщини або ж бізнес-інновації, оскільки саме через розвиток даних індустрій реалізуються такі цінності бренду як винахідливість і підприємливість. Це сприяє формуванню образу Грузії як креативної та інноваційної нації. Природно, що вся та діяльність, яка має творчий компонент, отримує особливу фінансову та комунікативну підтримку. Це і робить брендинг туристичної сфери Грузії помітним на світовій арені інструментом побудови іміджу держави, а її досвід – перспективним і корисним, зокрема, для України.

Гащенко Ю.Р.

студентка магістратури спеціальності «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Правові засади медіа-політики Канади

Розглядається досвід Канади у політико-правовому регулюванні медійної сфери в контексті розбудови інформаційного суспільства в країні.

На сьогодні Канада є одним зі світових лідерів в області інформатизації, за деякими показниками випереджаючи свого південного сусіда – США. Надзвичайно ефективна державна політика інформатизації дозволила Канаді вийти на лідируючі позиції у світі з розвитку ІКТ-сектора. А як результат за допомогою ІКТ-сектора, втілити потужну медіа-політику. Правові засади медіа-політики Канади головним чином складаються з системи законодавства, а саме: конституції, законодавчих актів, законів, загальних та спеціальних урядових програм, конвенцій, які сприяють розвитку ЗМІ.

Правове регулювання засобів масової інформації в Канаді здійснюється законами, що гарантують, з одного боку свободу засобів масової інформації, а з іншого – право людини на свободу одержання інформації, свободу висловлень і самовираження, різноманітність думок у суспільстві, підзвітність засобів масової інформації суспільству, їхню відповідальність. Система законів у Канаді складалась протягом століть і розвивалася на межі збереження балансу між свободою засобів масової інформації та обмеженням їх в ім'я права на повагу до особистого життя. Таким чином, головною функцією ЗМІ в Канаді є інформування суспільства і контроль суспільства за діяльністю влади, що, зазвичай, виключає можливість влади безпосередньо керувати ЗМІ, використовуючи їх задля своїх цілей. Але держава все ж таки зберігає деяку можливість регулювати й контролювати процеси в області засобів масової інформації.

Безумовно, вищим регулюючим правовим документом на рівні держави є конституція Канади. В якій закріплено основний принцип, як для медіа-політики так і для суспільства – свобода вираження думок. Крім неї, діяльність ЗМІ та свобода слова в країні регулюються канадською Хартією прав і свобод, а саме параграфом 2 – «свобода думки, переконань, думок і їх вираження, включаючи свободу преси та інших ЗМІ».

Так як Канада є країною з федеральним державним устроєм, тому основними законами, що стосуються ЗМІ, включаючи закони про наклеп і втручання в приватне життя є закони суб'єктів федерації. В результаті, засоби масової інформації підкоряються тим законами, що визначають їхнє правове поле на території провінції, де ці ЗМІ поширюються. А так як більшість щоденних видань поширюється в Канаді на провінційному рівні, то і підпорядкування законодавству буде здійснюватись на провінційному рівні.

Розвиток медіа-політики Канади доречно розглянути з початку 1990-х років, періоду активної лібералізації економіки та створення нових умов для розвитку ІКТ. У 1993 році були створені умови для конкуренції між комерційними та громадськими компаніями, що надають послуги голосового зв'язку та був прийнятий Телекомунікаційний Акт, який значно сприяв збільшенню конкуренції в ІКТ-секторі. Практично відразу ж за прийняттям цього законодавчого акту уряд Канади прийняв ряд нормативних документів (зокрема, «Рішення 94-19», що регулює діяльність компаній на ринку телекомунікацій, а саме: вплив держави на ринку телекомунікацій; встановлює деякі гарантії, які унеможливають зловживання на ринку; заохочує надання інноваційних послуг). Основна ідея – це дозвіл місцевим телефонним компаніям, опе-

раторам мереж кабельного телебачення, провайдерам бездротових засобів зв'язку та іншим подібним організаціям надавати весь спектр аудіо-, відео- та електронних послуг своїм передплатникам і абонентам. Фактично це відкривало широкі можливості з надання інформаційних послуг для населення, яке тепер отримало можливість широкого вибору постачальника послуг. Телекомунікаційний Акт – це акт парламенту Канади, який регулює телекомунікації, забезпечуючи надійні послуги, захищає і заохочує канадські ЗМІ. Закон знаходиться у віданні Комісії з питань радіо та телебачення Канади (CRTC). Телекомунікаційний Акт прийшов на зміну закону Про залізничний транспорт 1906 року, який регулював телекомунікації до 1993 року.

Етапи розвитку та зміни Телекомунікаційного Акту:

Перший етап (1880–1906 роки) – регулювання телекомунікаційних послуг характеризується повною монополією держави відносно надання послуг телефонного зв'язку. З 1906 року, а саме з прийняттям Закону про залізничний транспорт, розвивається конкуренція на ринку телекомунікаційних послуг, до 1993 року монополія держави практично зникає.

Другий етап (1993 рік–до сьогодні) – поєднує в собі конкуренцію та державне регулювання. Було визнано, що не можливо різко переходити від монополії до повної конкурентної галузі. І у зв'язку з цим було обрано таку форму державного контролю, як регулюючий нагляд.

В підсумку, чинне телекомунікаційне законодавство можна розглядати як створені правила, які необхідні для реалізації цілей державної політики і збалансування інтересів телекомунікаційних провайдерів і користувачів в інтересах суспільства.

Крім того, одночасно з прийняттям Телекомунікаційного Акта, канадський уряд розпочав реалізацію програми Інформаційна магістраль за допомогою якої запропоновано здійснити перехід до інформаційного суспільства й економіки знань. Увага акцентувалася на тому, що для досягнення цієї мети потрібні скоординовані дії держави, приватного сектора і громадських організацій.

Було поставлено чотири основних завдання:

– Побудувати Канадську інформаційну магістраль шляхом створення умов для конкуренції і такого регулювання, яке б відповідало суспільним інтересам, сприяло інноваціям, інвестиціям, розвитку нових послуг.

– Реалізувати економічні і соціальні переваги для всіх канадців, що дасть їм змогу особисто брати участь у формуванні інформаційного суспільства.

Як результат всієї державної політики, у Канаді було створено одну з найсучасніших телекомунікаційних і мовних систем. Вона стала результатом скоординованих дій, спрямованих на подолання відстаней і географічних умов, які роз'єднують канадців.

Глуценко Р.О.

студентка напрямку підготовки «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Розбудова іміджу Чеської Республіки та її досвід для України

Проаналізовано досвід у формуванні та просуванні міжнародного іміджу країни та визначено перспективи використання його Україною.

Чехія – приклад для багатьох країн і, насамперед, для України. Такої думки дотримуються багато іноземних експертів. Вона і сьогодні показує один із найкращих результатів серед європейських країн.

Аналіз туристичних можливостей Чехії дає підстави стверджувати що країна має потужний потенціал, обумовлений як великою кількістю історичних пам'яток, у тому числі 12 пам'яток, що входять у Список Світової спадщини ЮНЕСКО в Чехії, так і привабливими рекреаційними можливостями включаючи низку знаменитих курортів.

За даними проведеного аналізу, можна стверджувати, що інвестиційний потенціал країни дуже потужний. На це вказують численні закордонні інвестиції, що сягають високих позначок. Також цікавим фактом є те, що інвесторів в країну приваблює саме стабільна економіка та потужність окремих галузей промисловості.

Досить важливим моментом є і наявність певних організацій, що допомагають Чехії успішно розвивати співробітництво з будь-якою країною світу. Це зокрема такі організації як CzechTourism, CzechTrade та Чеський центр.

Національне туристичне управління Чеської Республіки CzechTourism – державна організація, створена з метою популяризації Чеської Республіки як привабливого туристичного напрямку. Організація підпорядковується Міністерству регіонального розвитку ЧР. Важливими партнерами CzechTourism виступають регіональні туристичні управління, адміністрації чеських областей і муніципалітети міст, а також комерційні суб'єкти.

Чеське агентство з підтримки торгівлі - CzechTrade є некомерційною організацією Міністерства промисловості і торгівлі Чеської Республіки, що фінансується з держбюджету. Основним завданням агентства є сприяння розвитку міжнародної торгівлі і співробітництва в цілому, а також підтримка зовнішньоекономічної діяльності та торгової активності чеських підприємств в інших країнах. Особлива увага і допомога приділяється малому і середньому бізнесу. На сьогодні офіси CzechTrade представлені в 33 країнах світу.

Чеські центри – організації, створені Міністерством закордонних справ Чехії для розвитку міжнародного співробітництва в галузі культури, освіти, торгівлі і туризму. Чеські центри створюють позитивний образ Чехії за кордоном у першу чергу завдяки дипломатії. Станом на 2015 рік діє 22 Чеських центри. Програми центрів пов'язують між собою культурні традиції Чехії з сучасними трендами в музиці, архітектурі, дизайні, фотографії та інших галузях. Реалізовані проекти орієнтовані на презентацію Чехії як бренду і представляють творчий потенціал сучасної чеської культурної сцени за кордоном.

Дослідження можливості здобуття освіти в Чехії показало, що це найпривабливіша країна для студентів. На це вплинули висока якість освіти з порівняно низькими цінами як на плату за навчання, так і на проживання. Також перевагою стало те, що в чеські вузи можуть подати документи всі бажаючі, для цього достатньо лише скласти іспит на знання чеської мови, проте

для деяких ВНЗ потрібно мати постійне місце проживання в країні, це здебільшого державні заклади. З'ясовано, що в Чехії навчається 39455 осіб з інших країн світу, що ще раз підтверджує те, що країна є популярною серед вступників.

Проведений SWOT-аналіз Чеської Республіки показав, що країна йде вірним шляхом, проте, все ж таки, існують і деякі негаразди, які варто усунути для подальшого, більш успішного процвітання країни та економічного піднесення.

Також здійснений SWOT-аналіз України показав, що країна переживає нелегкі часи та потребує серйозних змін. Досвід Чеської Республіки, розроблені власні стратегії щодо розбудови міжнародного іміджу країни та отримання визнання країн-сусідів і країн у складі ЄС, проведення низки успішних реформ та розбудова нової державної політики на користь країни допоможуть Україні стати на ноги. Зокрема, західні експерти, що досліджували розвиток Чехії та України визначили два пріоритетні напрями для останньої – це активізація економічних реформ і посилення боротьби з корупцією і злочинністю. Наголошується також на необхідності розвитку сервісного обслуговування іноземних громадян, забезпеченні ефективного захисту прав і свобод людини і посилення ефективності зовнішньо-політичної діяльності. Таким чином, покращення ситуації в Україні пов'язують із рішучими діями Уряду з реформування економіки, боротьби з корупцією, подальшій демократизації суспільства. Більш важливим для формування позитивного іміджу України уявляється вирішення внутрішніх та зовнішніх проблем.

Як і в Чеській Республіці в Україні є перспективні «точки зростання» – це галузі, спроможні виробляти високотехнологічну продукцію для завоювання міжнародних ринків. Українські ракетноносії, транспортні літаки, танки відомі в усьому світі. За умов підняття економіки України, продукція металургійної, хімічної, харчової та інших галузей промисловості може знайти нових споживачів на світових ринках.

Український народ має довгу і цікаву історію, великий духовний та історико-культурний пласт, давні демократичні традиції. У сферах науки, мистецтва, літератури накопичено значні невикористані можливості, що чекають свого застосування. Майстри українського кіно, спорту, провідні представники науки та культури можуть піднести імідж України в світі, як одного часу допомогли зробити це урядові Чеської Республіки. Особливу увагу треба приділяти «розкрутці» знакових фігур України з відповідним PR-забезпеченням.

Іміджевий потенціал України повністю не використовується. Щоб його задіяти, необхідні продумана державна політика, підкріплена відповідним фінансуванням, узгоджені дії владних структур, громадських організацій, опора на інтелектуальний потенціал суспільства. Створення позитивного іміджу України має стати предметом особливої уваги Уряду, політичних партій, громадських організацій країни.

Важливим напрямом зовнішньої політики України повинно бути активне просування до світового простору інформації про потенціал і перспективи розвитку України, про позитивне зрушення у суспільстві та переваги українського ринку.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що Чехія є найкращим прикладом для України в розвитку та створенні власного іміджу. Адже якщо така маленька країна домоглася визнання, то це вдасться і Україні, особливо з її потужним потенціалом бути лідером серед країн в своєму регіоні.

Демощук М.Р.

студентка магістратури спеціальності «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ткач Д.І., доктор політичних наук, професор

Шляхи покращення міжнародного іміджу України у контексті євроінтеграції

Розглядаються проблеми формування міжнародного іміджу України в умовах євроінтеграційного вектору її зовнішньої політики.

Україна є порівняно молодою державою, і більшість свого існування український народ прожив під правлінням іншої держави, або навіть декількох. Певний час держава була розділена на схід і захід, і навіть у населення сформувалось різне сприйняття нашої держави. Світова спільнота також розділена у сприйнятті такої держави як Україна. А з становлення європейського вектору, ця ситуація я тільки погіршилась.

Україна завжди виступала «мостом» між східною та західною Європою, а тепер коли вона обрала шлях до Європи, треба почати боротись з негативним іміджем нашої держави. Хоч європейські політики і виступають зміцнення стосунків з Україною, та негативний імідж України відштовхує, тих хто не так рішуче налаштований на асоціацію України з ЄС.

Три головні проблеми, що стоять на заваді адекватному сприйняттю євро інтеграційної політики це:

- Стереотип «Україна під впливом Росії»
- Невизначеність з зовнішньополітичним вектором
- Залежність від РФ

Щоб боротись зі стереотипом потрібно не один рік. Адже думка, що Україна це Росія сформувалась не за один рік. Для того щоб боротися зі стереотипом треба замінити його на інший. В нашому випадку він звучить так «Україна це Європа». Нас в першу чергу буде цікавити медійний простір Європейського Союзу.

Отже, по-перше ми маємо почати активно працювати в інформаційному просторі західної Європи. А інформаційний простір в якому працює наша держава не часто виходить за рамки роботи прес-служб дипломатичних представництв. Недостатнє фінансування лишає змоги широкого поширювання інформаційні та рекламні матеріали про Україну, популяризувати економічний, науковий і культурний потенціал держави. Варто розвивати видавництва друкованих видавництв, газет, журналів в країнах перебування, на мові цих країнах, щоб підняти рівень обізнаності стосовно України, щоб він не обмежувався тільки місцевими ЗМІ. Інформацію яка буде надходити з таких джерел буде більш достовірною, на неї не буде впливати точка зору місцевих органів влади, і ми самі будемо безпосередньо впливати на формування іміджу. А не перекладати цю функцію на країну перебування. Але також потрібно зміцнювати відносини та тісніше співпрацювати з європейськими ЗМІ, адже їх вплив на населення є більшим, для поширення інформації про Україну яка б показувала потенціал нашої держави і її цивілізаційну близькість.

Україна повинна проводити активну, навіть агресивну інформаційну політику. Активно пропагувати здобутки та можливості України, підтримувати українські інформаційні центри в різних країнах, просувати українські ЗМІ в різних мережах в світі, проводити мовлення на різних мовах.

По-друге в країнах європейського відсутні Українські культурні центри. Відкриття

інформаційно-культурних центрів на території Європейського Союзу, стане одним із варіантів вирішення проблеми ототожнення українців з росіянами.

Також можна створювати програми для залучення іноземних спеціалістів, на українських підприємствах. Їх знання і навички допоможуть розвитку українських виробництв, а також зроблять українські підприємства більш привабливими для інвесторів. Це все підтвердить економічну стабільність України, і створить образ рівноправної країни партнера для Європейського Союзу, а не «бідного сусіда».

Стосовно невизначеності з зовнішньополітичним вектором, то на даний момент ця ситуація не є такою актуальною. В Україні пройшли президентські вибори, новобраний президент є «про європейським», проблема вичерпана. Але історія наших зовнішньополітичних пріоритетів показує, що вони можуть різко змінюватись, це викликає стурбованість європейської спільноти. Тут є два варіанти вирішення цієї проблеми. Перший це перевірка часом. Цей варіант є довгостроковим, і не зовсім надійним адже з приходом нової влади може змінитись і зовнішньополітичний курс країни, так як це було після приходу до влади Віктора Януковича.

Другий варіант це всяко сприяти поширенню образу стабільної і європейської влади. За допомогою використання європейських засобів масової інформації.

Над стабільністю, як іміджевою складовою треба особливо попрацювати. З часів здобуття незалежності Україна час від часу привертає до себе увагу міжнародного співтовариства, і на жаль події за які Україна славиться на вісь світ, зазвичай негативні. Нестабільна, навіть проблемна країна. Не кожен захоже підтримувати сусідські відносини, годі вже й говорити про покращення стосунків. Тому для покращення іміджу євроінтеграційної політики, в першу чергу треба задіяти українську владу, яка має навести спокій у країні. А потім за використання ЗМІ поширити цю інформації з максимальним акцентом на те, що теперішня влада є сильно, впливовою і надійною.

Що стосується проблеми залежності України від Російської Федерації, то це одне з найскладніших питань. Адже історично так склалося, що Україна постійно залежала від Росії. Особливо в економічному і політичному питанні. Ринок України набагато краще пристосований для країн СНД, ніж для європейського ринку. Переорієнтація займе багато часу і зусиль. Також не менш важливою є газова залежність, не тільки України а й Європейського Союзу, який постачає російський газ транзитом через Україну. Російські ЗМІ особливо часто зачіпають питання газу, при цьому, якщо висвітлюють ситуацію з постачанням газу в Західну Європу, при можливих перешкодах в постачанні звинувачують Україну. Що автоматично погіршує репутацію України. При виникненні таких ситуацій єдиним адекватним рішенням України має бути роз'яснювальна робота дипломатичних представництв, і перешкодження потраплянню неправдивої інформації до європейських ЗМІ.

Загалом для адекватного сприйняття асоціації України з Європейським Союзом, у європейському співтоваристві варто створити образ держави-партнера, співпраці з якого Європейській Союз буде потребувати, а не навпаки. Ми маємо постати перед західними країнами сильно, стабільно, спокійною і незалежною державою.

Отже, над іміджем України на міжнародній арені в першу чергу активну політику має проводити саме наша держава. Будь які ЗМІ, європейські чи російські, в першу чергу відстоюють свою позицію і висвітлюють події в «вигідному світлі» для себе. Якщо наша держава так і продовжить нехтувати міжнародним іміджем, ми можемо опинитися в «заручника» стереотипів які за нас створять інші учасники міжнародних відносин. На нашу думку зараз саме підходящий момент «вступити в боротьбу» з існуючими стереотипами, і створити образ вільної, сильної, а головне незалежної європейської України.

Задорожна Н.В.

студентка напрямку підготовки «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Досвід Угорщини в національному брендингу: перспективи для України

В доповіді висвітлено на прикладі угорського досвіду в створенні національного бренду та існування перспектив розвитку для України.

Процес національного брендингу – це систематичний процес узгодження дій, поведінки, інвестицій, інновацій та комунікацій для реалізації стратегії конкурентної ідентичності [1].

Найбільш складно будувати бренд країнам з ринками, що розвиваються, та країнам із перехідною економікою. Перед цими країнами стоять серйозні виклики, зокрема:

- вони повинні боротися із стереотипами;
- щоб стати конкурентоспроможними, вони мають повідомляти про всі позитивні зміни, які відбуваються у країні;
- вони прагнуть виправити репутацію країни із несприятливим інвестиційним кліматом.

Угорщина - сьома за успіхом спортивна нація в історії Олімпійських ігор і третя за кількістю олімпійських медалей на людину. Це країна з найвищим показником нобелівських лауреатів в кожній категорії на кількість населення. Існує ряд переваг отримання освіти в Угорщині. Великі угорські вузи видають два дипломи: один – свій, а другий – закордонного вузу. Надають можливість пройти виробничу практику в престижних європейських компаніях. Система освіти в Угорщині вельми лояльна по відношенню до іноземних студентів. Для них передбачена можливість отримання стипендій. Мова навчання англійська. Угорщина має 8 пам'яток ЮНЕСКО. Чисельні бальнеологічні курорти. Угорщина вважається термальним центром Європи, тут 1300 зареєстрованих цілющих термальних джерел, 22 міста і 66 селищ мають термальні лікувальні купальні.

У 2008 році Євросоюз вибрав Будапешт місцем розташування Європейського інституту інновацій та технологій в знак визнання багатьох традицій освіти, дослідницької діяльності та інноваційних розробок в Угорщині. Міжнародна асоціація конгресів і конференцій назвала Будапешт шостим за привабливістю міжнародним напрямком для проведення конференцій у 2009 році, що дозволило йому випередити всі інші міста Східної Європи.

За основи проведеного нами SWOT-аналізу міжнародного іміджу Угорщини було виділено такі його сторони:

Серед сильних сторін Угорщини є те, що вона є членом ЄС, адже країни цього союзу вважаються надійними та стабільними. Країна має всі можливості для розвитку туризму, і сприятливі природні умови, сонячних днів в році понад 2000 годин. Серед Європейських країн займає перше місце по кількості високо мінералізованих термальних вод. Термін «хунгарікум» притаманний продуктам та послугам угорського виробництва, що самі по собі унікальні в своєму роді, та є найвищої якості. В галузі освіти з провідними вузами Європи та Америки підписані договори, що надають можливість навчатися за програмами та відповідно отримувати дипломи цих університетів, навчаючись в одному із угорських вишів. Це дуже привабливо для іноземців з менш багатих країн, адже можна заощадити час та гроші і отримати 2 диплома. Участь у програмі Erasmus Mundus також може формувати позитивний імідж країни. Торгові марки Угорщини теж віднесені до хунгарікумів та деякі з них до Світової спадщини ЮНЕС-

КО, відрізняються від інших дуже високою якістю та використанням ручної роботи.

До слабких сторін можна віднести складність угорської мови вона відноситься до угро-фінської сім'ї. Спорідненими мовами є фінська і естонська. Але угорська мова вважається однією з найскладніших в Європі. В угорській мові досить мало запозичених та інтернаціональних слів. Вона має унікальну фонетику голосних. Але незмінним плюсом є те, що багато жителів Угорщини говорять англійською і німецькою, а в курортних районах – навіть російською. Ще один мінус – це обмеженість курортного сезону. Більшість туристів приїждять в період з липня по серпень. І вагомим у формуванні позитивного іміджу країни є діяльність ЗМІ за кордоном, що в Угорщині є недостатньою. Тому за кордоном про неї мало хто знає.

До можливостей можна віднести просування торгових марок на нові ринки, наприклад країн Сходу. Так як Угорщина багата на термальні води, можна розвивати бальнеологічний напрям туризму. Та проводити активну інформаційну діяльність за кордоном, щоб у іноземців виникали позитивні уявлення про країну. Розвиток конгресного туризму. Цей туризм є поза сезонним він орієнтований на заможних людей і вважається достатньо вигідним та прибутковим.

Загрозами є можливість викупу угорських торгових марок більш сильними компаніями Заходу чи неможливість конкурувати з ними, що в подальшому призведе до їх закриття. Також через брак коштів недостатній технологічний прогрес, що робить слабкими перед конкурентами, які ту ж саму послугу чи товар можуть запропонувати за нижчою ціною.

Можливості використання досвіду Угорщини у застосуванні іміджевих та брендингових технологій для реалізації національних інтересів країни вбачається у такому: проведення днів української культури в Західних країнах, для кращого ознайомлення з культурою, традиціями українського народу та для встановлення позитивного іміджу України. Оскільки через ситуацію в країні Україною були відіслані посли, то найближчим часом вони мають знову бути призначеними. Угорщина підтримує молодих та перспективних вчених, які здатні зробити вагомий внесок в країну. Варто було б і Україні створити відповідні комітети, які будуть займатися обдарованою молоддю. Тому що країна не здатна втримати висококваліфікованих людей.

Отже, для оптимізації іміджу України доцільними є такі кроки: з формування позитивного іміджу України повинна працювати одна інституція, яка досліджуватиме цю галузь, формуватиме рекомендації для різних гілок влади стосовно освітлення тих чи інших подій. Ця структура повинна складатись із фахівців різних напрямів, оскільки це робота із засобами масової комунікації в галузі політичних, економічних, правових питань, а також пов'язана з мистецтвом, створенням української кіноіндустрії тощо.

Україна повинна проводити активну інформаційну політику: пропагувати здобутки та можливості України, підтримувати українські інформаційні центри в різних країнах, просувати українські ЗМІ в різних мережах в світі тощо. Проте є необхідним й комплекс заходів з інформаційної безпеки держави. Формування позитивного іміджу України потребує належного фінансування, незалежно від того, хто перебуває при владі.

Список використаних джерел:

1. Штельмашенко А.Д. Бренд держави: сутність та особливості формування [Електронний ресурс] / А. Д. Штельмашенко. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvamu_upravl_2013_2_43.pdf

Качура О.О.

студентка магістратури спеціальності «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Вдалі практики використання електронних PR технологій В. Путіним

В наш час глобальних інформаційних комунікацій, політичних лідерів все більше турбує їх вигляд в очах світу. Враження, яке вони справляють, безпосередньо вплине на ставлення світової спільноти. Одним з таких лідерів є президент Росії В. Путін. За останні роки про використував чимало інструментів для створення позитивного образу, як для всього світу так і для росіян зокрема. І головним засобом створення його іміджу стала нова технологія Інтернет.

Одним з основних і найбільш ефективних інструментів електронного піару у Путіна є грамотно зроблений сайт «Кремлін.Ру». Привабливий дизайн та дружній інтерфес із свіжим контентом, повністю задовольняють потреби користувачів.

Але найсильнішим його інструментом все-таки є його пропагандистська машина. Команда В. Путіна професіно створює PR акції, які в свою чергу формують імідж президента. Створений образу «героя» змінився на «супермена» але, щоб не створювати зовсім «не людський» образ, було вирішено максимально «олюднити» диктатора, лайфовими Інтернет-новинами з відео-роліками надати йому теплих і зворушливих рис: то Путін вчить літати стерхів, то цілує хлопчиків у животик, то сам сідає за кермо «Лади-Каліни». При цьому дії Путіна мають носити риси незвичайності, екзотики, якщо задіяні «тваринки», то, як правило, рідкісні – стерхи, хаскі, висловухі шотландські кошенята.

Типовий приклад: «Юна мешканка Челябінської області отримала довгоочікуваний подарунок від президента. Першокласниця Аліна Алімова написала лист в Кремль після того, як подивилася фільм про їздових собак, що живуть в Арктиці. На прохання, адресоване Володимирі Путіну, дитина зважилася після того, коли зрозуміла, що сім'ї буде складно зібрати гроші на породистого щенятка. І ось сьогодні мер її рідного міста Копейська підніс дівчинці від імені президента країни собаку хаскі»

У 2010 році під час візиту до Болгарії Путіну подарували болгарську вівчарку. З ім'ям для тварини виникла ціла епопея піару – Путін навіть оголосив конкурс в Інтернеті на кращу кличку для собаки. У підсумку вирішили зупинитися на Баффі – так запропонував 5-річний москвич Діма Соколов.

Також для інформаційної політики команди Путіна в Інтернеті характерне ігнорування та замовчування завідомо неприємних тем, наприклад, на особистій сторінці Путіна немає жодної інформації про розлучення із дружиною, хоча розповідь про одруження і народження дітей є. Натомість послідовно проводиться створення з Путіна зразка для наслідування, оскільки він – сильна і успішна особистість

Попри відсутність у соцмережах за діяльністю Путіна пильно стежать – зникнення з інформаційного простору бодай на кілька днів одразу стає джерелом неймовірної кількості чуток, що автоматично підігріває цікавість до Путіна.

Будучи «вмілим, свавільним маніпулятором», Путін уже «заграв з війною на Україну», пише Луїза Бренсон в авторитетному американському виданні USA Today. «А його «PR-машина XXI століття» успішно веде боротьбу за уми – саме з цього і починаються війни. Автор додає, що за прикладом Voice of America, який відіграв величезну роль під час холодної війни,

російський президент запустив «агресивний» медіа-проект Sputnik, що включає в себе центри в десятках країн і орієнтований на зарубіжних глядачів».

Команда Путіна приділяє дуже велику увагу формуванню і підтриманню його іміджу як «захисника Великої Перемоги російського народу над фашизмом». Йде активне створення міфу про Велику Вітчизняну війну як перемогу саме росіян, через що сьогодні весь світ зобов'язаний народу-переможцю. Проводиться підтасовка задля цього історичних фактів, використання «ряджених» замість ветеранів, витрачання шаленої кількості грошей на зовнішні атрибути перемоги, які своєю кількістю та агресивністю витісняють думки про доцільність цих кроків.

Як пише американське видання Huffington Post, Путіна в ЗМІ регулярно зображують в образі мужнього супергероя. Він з'являється в кадрі з амурськими тиграми або за штурвалом винищувача або верхи на коні, причому без сорочки. Все це робиться з метою представити Путіна в образі сильного і рішучого лідера, на якого можна розраховувати при вирішенні складних проблем, який переконливо поєднує в собі здатність до холоднокровних суджень і до реальної загрози застосування сили у разі необхідності.

До позитивних для електронного піару Путіна чинників можна віднести значні зміни у настроях російського сегмента Інтернету. Принаймні, експерти близького до Кремля російського Фонду розвитку громадянського суспільства (Форг) стверджують, що так звана «путінська більшість», яка складається з прихильників президента Путіна, внесла значні зміни в політичні настрої Рунету за останні роки. Глава фонду, колишній начальник управління внутрішньої політики адміністрації президента Росії Костянтин Костін і його колеги представили в Москві довгострокову, як вони припускають, програму з вивчення етапів формування, структури та цінностей «путінської більшості». На думку представників Форг, прихильники Володимира Путіна демонструють все вищу активність в російському сегменті Інтернету, переважно в соціальних мережах, де відбувається основне обговорення політичного порядку за участю громадян країни.

Років п'ять тому представники непримиренної, несистемної опозиції, які були активні і дуже помітні в Інтернеті, говорили, що коли інтернет-проникнення в Росії подвоїться і Інтернет стане повноцінним засобом політичної комунікації, тоді у них з'являться реальні політичні можливості завдяки каналу для просування своїх ідей. Сталося все з точністю до навпаки». У той же час деякі інтернет-аналітики схильні до інших трактувань причин змін настроїв в Рунеті і відзначають небачене зростання активності тут «кремлівських тролів» – блогерів, яким, як доведено, держава платить за вихваляння в соціальних мережах Путіна влади і критику на адресу України та західних країн.

Російська служба BBC звернулася до незалежних експертів з проханням прокоментувати програму, представлену Фондом розвитку громадянського суспільства. Сем Грін, політолог, директор Інституту Росії в Королівському коледжі Лондона відзначив: «Проникнення Інтернету в великих містах Росії, особливо серед молоді, стрімко зростало в останні роки і досягло досить високого рівня. Ідея про те, що Інтернет колись був відокремленим простором для політичних лібералів або технічно підкованих людей, давно пішла в минуле. Зараз це простір, без якого практично ніхто не може жити, працювати, спілкуватися і так далі, тому всі погляди, які присутні в суспільстві, присутні і в Інтернеті.

З іншого боку, піднімаються питання про існування так званих ботів, людських ботів, мотивованих, які працюють на владу. Безумовно, якась їх кількість є, але більшість росіян чесно і відкрито підтримують чинну владу або хоча частину прийнятих цією владою рішень.

Тим не менше, слід констатувати, що масова робота кремлеботів додає немало позитиву іміджу Путіна в Інтернеті.

Як відзначають фахівці, успіхи електронного піару Путіна поза Рунетом є значно скромнішими. Про чітку перевагу його позицій можна говорити в Інтернеті Сербії, Греції та Китаю.

Коряченко Ю.С.

студентка напрямку підготовки «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Іміджеві технології у міжнародній стратегії Польщі та перспективи використання польського досвіду в Україні

Розглядається особливості формування міжнародного іміджу Польщі та перспективи використання польського досвіду в цій сфері Україною.

Головною сильною стороною Польщі в формуванні іміджу країни є наявність спеціальних установ, які цим займаються, включаючи співпрацю зі світовими медіа. Польща має тисячолітню історію, добре збережені чи відреставровані стародавні пам'ятки та рекреаційні ресурси – море та гори, що робить її привабливою та цікавою для туристів. А в порівнянні з іншими європейськими країнами вона недорога, тому привертає увагу туристів, які надають перевагу економним подорожам. Завдяки вигідному географічному положенню Польща є частиною великої кількості туристичних маршрутів, а в економічному плані це відкриває її два основні ринки збуту – європейський та російський. Стабільна політична та економічна ситуація, а також членство в ЄС і НАТО робить країну безпечною для відвідування і збільшує її вплив в світовій політиці. До слабких сторін варто віднести комуністичне минуле Польщі, адже деякі жителі Західної Європи досі не сприймають Польщу серйозно, незважаючи на кардинальні зміни як в політиці, так і в економіці.

Польща має багато можливостей та високий потенціал, адже значні суми вкладаються в розвиток сфери туризму та рекламу країни. Варто зазначити, що завдяки стабільній економіці та успішному стрімкому розвитку кількість іноземних інвестицій в Польщу буде лише зростати. В цілому Польща є прикладом надзвичайно вдалої розробки іміджу країни, адже уряд ставиться до цього серйозно, розуміючи важливість та необхідність правильного сприйняття Польщі світом.

Однією із сильних сторін України є вигідне географічне положення – найбільша європейська країна, між Європою та Росією, несеїсмічна зона, наявність рекреаційних ресурсів – гори та моря, 30% родючого чорнозему світу. Крім того, історія Української держави почалась більше 1000 років тому, тому країна має цікаву стародавню культуру, що збереглася і до сьогодні, або ж відновлена (архітектурні пам'ятки, замки, релігійні споруди). Діячі науки, культури та спорту також просувають «бренд України» в світі – перемоги на спортивних та музичних змаганнях, світові рекорди, чемпіонство. Варто зазначити, що Україна на сьогодні визначилась зі своїм напрямом розвитку, а саме прагне співпрацювати, а в майбутньому і стати членом Європейського союзу.

Головною слабкою стороною України є політична та економічна нестабільність. Постійний потік такої негативної інформації в світових новинах погіршує імідж країни. Так, у більшості іноземців Україна асоціюється з Чорнобилем, гастарбайтерами, революціями та заворушеннями, а тепер ще й з сепаратизмом та військовими діями, у зв'язку з подіями останнього року. Нестабільна економіка країни значно уповільнює її розвиток, а інші країни не бажають співпрацювати через ризики, так само як і інвестори не спішать вкладати свої гроші. Така еко-

номічна ситуація змушує і громадян країни виїжджати на заробітки за кордон, що призводить до «відтоку мозків». В самій державі відсутня структура, що займається створенням світового іміджу. А кошти, що протягом минулих років виділялися на формування іміджу були мізерні, до того ж розкрадалися через високу корупцію. Загалом, корупція є другою головною слабкою стороною України. Гроші що мали йти на розбудову інфраструктури розкрадалися. Тому дороги знаходяться в занедбаному стані, а велика кількість баз відпочинку та пансіонатів не змінювались з часів СРСР, тому є зовсім непривабливими для іноземних туристів. І в цілому багато туристичних маршрутів розраховані більше на жителів країни, ніж на іноземців.

Враховуючи історію розвитку України та Республіки Польщі можна зробити висновки, що Польща є найкращим прикладом для України в створенні іміджу країни та в розвитку в цілому. Обидві держави мали комуністичне минуле, вони схожі за своєю історією, навіть частково вона є спільною, не мають енергоресурсів, тому є залежними від інших країн та мають один вектор розвитку – європейський.

Україна би мала взяти приклад з Польщі і створити державну структуру, яка б займалася саме іміджем України в світі, та вкладати в це значні суми. Так в цьому питанні головним в Польщі є Департамент публічної дипломатії та культури при Міністерстві закордонних справ. На думку польських спеціалістів акцент треба робити саме на культурі, адже 90% промоції держави проходить саме через культуру, і вже лише решта 10% – через засоби масової інформації та інші канали. Створення такої структури зробить координацію дій щодо створення іміджу країни більш централізованою та контрольованою.

Співпраця зі світовими ЗМІ також є ще одним цікавим методом просування країни в світі на прикладі Польщі. Так, у 2008–2009 роках телеканал CNN International підготував 3 програми, які мали на меті представлення Польщі як країни, привабливої для туристів та закордонних інвестицій. Крім того, МЗС Польщі, Польська туристична організація, Польське агентство інформації і закордонних інвестицій та авіаперевізник LOT інвестували 600 тис. дол. США у 635 передач реклам про Польщу як динамічну країну, де можна розвивати свій бізнес і гарно проводити дозвілля. Польські експерти оцінили цю ініціативу дуже позитивно, наголошуючи, що Польщу почали визнавати частиною демократичного, розвиненого, високоцивілізованого світу. Така діяльність є дуже перспективною для України саме зараз, коли держава постійно на слуху в світових ЗМІ.

Ще одним цікавим польським досвідом є підтримка національної меншини та вихідців Польщі. Уряд держави навіть фінансує колонію, виділяючи гроші на підтримку діяльності багатьох колонійних редакцій газет, радіо, телебачення та інтернет-видань. Вважається, що польська діаспора у світі є реальним і потужним промотором інтересів Польщі, а отже, сприяє формуванню того ж позитивного іміджу держави за кордоном. Уряд України та посольства при цих країнах, враховуючи кількість вихідців з України за кордоном, також могли б підтримувати, та подавати ідеї щодо популяризації культури країни за кордоном (фестивалі, дні культури, творчі ярмарки тощо). Нажаль, на сьогодні все, що проводить діаспора зазвичай проходить за кошти самої діаспори.

Обов'язковим стабільним проектом, який щороку фінансується з коштів МЗС Польщі на промоційну діяльність, є навчальні візити. У цьому напрямку МЗС має підписані відповідні угоди з установами та інституціями, через які й реалізуються ідеї. Журналістів, експертів і науковців із різних країн світу запрошують до Польщі. Головна ідея проекту в тому, що людей треба запрошувати, адже поки вони власними очима не побачать країну, то не повірять статтям в газеті чи відео в новинах. Актуальність для України полягає в тому, що навколо неї безліч стереотипів, які можна розвіяти лише власними враженнями. До того ж, мало хто повірить журналісту чи науковцю, який розповідає про свою країну, і інша справа коли ділиться враженнями представник іноземної держави, який побував в державі. Це більш об'єктивно. Звісно для таких проектів має бути розроблений спеціальний маршрут, що включає найкращі місця, пам'ятки та особливості країни і її народу.

В сфері туризму особливо важливим для України є орієнтація на закордонних туристів. Так всі сайти, що розповідають про Україну та її туристичні об'єкти, а також сайти курортів, готелів, баз відпочинку обов'язково повинні мати англomовний інтерфейс. Бажано, щоб і різні види ЗМІ також були доступні іноземцям. Так, наприклад, загальнопольське громадське радіо має у своєму складі редакцію для закордоння, яка готує передачі сімома мовами (польською, англійською, німецькою, білоруською, російською, гебрайською та українською). Передачі виходять на хвилях популярних у цих країнах радіоканалів. Розповідають іноземним слухачам про головні політичні, економічні та культурні події в Польщі, важливі двосторонні візити, життя відповідної національної меншини. Фінансує проект також МЗС. Такі заходи для України зроблять її більш доступною для іноземців. В ідеалі у закордонних туристів не повинно виникати проблем з розумінням мови в усіх сферах – чи то бронювання номеру готелю по телефону, чи розмова з екскурсоводом.

Підсумовуючи, можна сказати, що саме Республіка Польща повинна бути прикладом для України в формуванні іміджу держави. А найперше, що Україна має зробити для успіху в цій справі – створити спеціальну державну установу, яка буде реалізувати проекти та контролювати їх виконання. Для цього ж потрібно, щоб уряд країни був зацікавлений в цій справі і розумів важливість просування України в світі.

Лисак О.П.

студент магістратури спеціальності «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Діяльність Британської Ради в системі побудови національного бренду Великої Британії

Розглянуто засади та напрями діяльності Британської ради як державного органу що відповідає за формування бренду Великої Британії.

Проблеми національного брендингу та формування бренду країни вирішуються різними шляхами, залежно від держави. Більшість розвинених держав тим чи іншим чином займається розробкою та управлінням своїм брендом, використовуючи при цьому різні інструменти. Країни, які вважають управління національним брендом високо пріоритетним завданням, створюють урядові комітети або ради, які займаються цим питанням. Наприклад, такий комітет існує при президенті у Південній Кореї, і має назву Президентська Рада з питань національного брендингу. Інші країни сприймають національний брендинг як частину публічної дипломатії, та займаються цим питанням саме в рамках використання публічної дипломатії у зовнішньополітичних стратегіях держав. Однією з таких країн є Велика Британія.

Питаннями публічної дипломатії в Сполученому Королівстві займається організація, яка має назву Британська рада. Формально Британська рада є частиною міністерства закордонних справ Великої Британії, але в той же час вона управляється та працює незалежно від МЗС, хоча тісно із ним співпрацює. Організація займається поширення британської культури та англійської мови по всьому світі. Сама організація називає свою роботу «культурні відносини».

Британська рада була заснована у 1934 році та легалізована Королівською грамотою у 1940 році. Згідно цій Королівській грамоті, Британська рада є публічною (державною) корпорацією, благодійним та позавідомчим державним органом, оперативно незалежним від уряду Сполученого Королівства. Патроном Британської ради є Королева Великої Британії Єлизавета Друга, а Принц Уельський є Віце-Патроном організації. Згідно Королівській Грамоті цілями організації є:

1. Сприяти культурним відносинам та розумінню різних культур між народом Сполученого Королівства та народами інших країн;
2. Сприяти поширенню знань про Сполучене Королівство;
3. Сприяти поширенню англійської мови;
4. Заохочувати культурну, наукову, технологічну, або іншу освітню кооперацію між Сполученим Королівством та іншими країнами;
5. Сприяти покращенню якості освіти.

Загалом всі ці завдання перетинаються із цілями національного брендингу, і таким чином можна зробити висновок, що Британська рада поряд із своїми загальними завданнями займається також національним брендингом Великої Британії.

Організацією керує Виконавча рада, яка відповідає за загальну стратегію та напрям розвитку організації. У Виконавчій раді засідають голови напрямів діяльності організації. Діяльність Виконавчої ради контролюється Опікунською радою, яка повністю відповідає за діяльність організації. Члени опікунської ради наймаються за відкритим оголошенням та обираються самою радою. Єдиним виключенням є те, що Міністр закордонних справ Великої Британії

має право делегувати одного члена Опікунської ради, але при цьому цей член опікунської ради не має жодних прав голосування. Голова та заступник голови обираються самою Опікунською радою, однак Міністр закордонних справ повинен попередньо затвердити їх призначення. Міністр закордонних справ Великої Британії також повинен попередньо затвердити призначення голови Виконавчої ради. Опікунська рада слідкує за тим, щоби діяльність Виконавчої ради відповідала цілям організації, а також оцінює ефективність та продуктивність стратегії та політики організації. При цьому стратегія організації під час планування розглядається МЗС і корпоративний план повинен бути погоджений із міністрами перед тим як прийнятий Опікунською радою. Крім того, для того щоб розпочати чи закрити діяльність у будь-якій країні, Британська рада повинна отримати попереднє схвалення від Міністерства закордонних справ та у справах Співдружності Сполученого Королівства.

Міністерство закордонних справ та у справах Співдружності націй є спонсором Британської ради, а Державний секретар у закордонних справах та у справах Співдружності відповідальний перед Парламентом Великої Британії за політику, операції та продуктивність Британської Ради.

Фінансування Британської ради є розподіленим. Частина фінансування походить у виді гранту від Міністерства закордонних справ та у справах Співдружності Великої Британії, а частина – від доходів самої організації. Грант від Міністерства закордонних справ складає менше 25% від загального фінансування Британської Ради, але дозволяє організації просувати довгострокові інтереси Великої Британії в країнах, де вона не може покластися тільки на дохід, який отримує організація від своєї діяльності. Більше 75% свого доходу Британська Рада отримує від різноманітних напрямів своєї діяльності. Ця діяльність включає в себе оплату послуг організації від тих, хто може це собі дозволити, успішно виконуючи контракти від Європейського союзу, британського Департаменту з міжнародного розвитку, національних урядів та інших міжнародних органів. Крім того, Британська рада реінвестує свої надлишки бюджету та досягає економічної вигоди за рахунок ефективності своєї діяльності, підвищуючи свій вплив та не збільшуючи при цьому свого державного фінансування.

У 2015 році грант державного фінансування Великої Британії зменшиться більше ніж на 26% для Британської ради. Однак завдяки збільшенню прибутку, який організація генерує самостійно, планується збільшення обороту Британської ради на 29%, і це демонструє, що організація ефективно керує своїми глобальними активами та впливом. Збільшення самостійно генерованого прибутку досягається Британською радою завдяки поширенню своїх послуг, залученню нових спонсорів та партнерів, а також за рахунок виконання міжнародних контрактів, у тому випадку, коли така діяльність відповідає благодійним цілям організації.

Діяльність Британської ради розділяється на три напрями, які відповідають цілям організації, а також особливим напрямком діяльності є поширення англійської мови та організація її вивчення по всьому світі. Трьома напрямками є робота в галузі мистецтв, робота в галузі освіти і робота з суспільством. В галузі мистецтв Британська рада співпрацює з британськими талановитими авторами, для того щоб організувати інноваційні, високоякісні заходи, а також налагоджувати співпрацю із митцями та культурними інституціями по всьому світі. У галузі освіти Британська рада зосереджує зусилля на міжнародній освіті, поширюючи досвід та інновації Великої Британії по всьому світі, та збираючи партнерів для роботи над спільними освітніми проектами. Працюючи із суспільством, Британська рада допомагає громадянам та інституціям бути частиною більш широкого, відкритого та процвітаючого світового співтовариства, а також поєднує питання місцевого масштабу із глобальними темами, починаючи від соціальних проблем і до різноманіття молодіжних питань. В рамках напрямку мистецтв, діяльність організації в свою чергу розгалужується на окремі напрями, які відповідають певній галузі мистецтва. Такими напрямками є Архітектура, Дизайн та Мода; Креативна економіка; Кінематограф; Література; Музика; Театр і Танці; Образотворче мистецтво.

Мошляк Д.С.

студент магістратури спеціальності «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ткач Д. І., доктор політичних наук, професор

Висвітлення української політичної кризи 2013–14 років у ЗМІ США та РФ

Аналізуються результати авторського дослідження висвітлення політичної кризи в Україні 2013–14 рр. в американських та російських мас-медіях.

Політична криза в Україні ще й досі на сьогоднішній день не є завершеною. Події, що призвели до цієї кризи, разом із подальшою їх ескалацією розгорталися так само стрімко, як змінювався її вектор та масштаб. Одночасно, із стрімким розвитком технологій, такі події стало дуже просто знімати та фіксувати саме так, як вони відбувались: кожного дня мережа Інтернет переповнена фото, відео та аудіо матеріалами з місця подій. Такі матеріали надходять з безлічі ресурсів: репортажі місцевих та зарубіжних ЗМІ, простих спостерігачів та безпосередньо учасників подій. Але враховуючи труднощі із отриманням доступу проукраїнським журналістам до захоплених терористами територій Сходу України, пануючою мас-медіа у тому регіоні залишаються російські ЗМІ. За таких умов об'єктивне та повне висвітлення подій на Сході унеможлиблюється залишаючи місце суб'єктивізму окремих сторін та вкрай різних поглядів на те що саме відбувається на окупованих територіях. Але і на вільних від окупації територіях відбувається дещо дивне: розглядаючи статті журналів, наприклад, американських та російських ЗМІ ми бачимо полярно протилежні точки зору на однакову подію. Звичайно, статті написані людьми, та у людей є свій базис, своє бачення проблеми, своя точка зору. Хоча професійна етика журналістів забороняє такого прямого прояву власних інтересів, нерідко, особливо в політично орієнтованих виданнях газета створює свій образ чи то своє бачення загальної картини налаштовуючи читача на ту чи іншу ідею. Звичайно, що питання, наскільки незалежною від впливу політичних ідей що намагається пропагувати державна адміністрація залишається державне ЗМІ, або ЗМІ що функціонують за кошт політиків. Але питання сьогодні постає інше: як США та Росія, що мають полярно протилежні ідеї щодо подій в Україні висвітлюють Українську політичну кризу у своїх ЗМІ?

Сполучені Штати за увесь період політичної кризи в Україні демонстрували дипломатичну підтримку та бажання допомогти Україні. Офіційною позицією США стосовно Кримської Кризи та Війни на Сході України, є пряме засудження дій Володимира Путіна та визнання анексії Криму як акту агресії Росії. У той час, коли війна розгорнулася на двох фронтах: використовуючи класичні методи ведення війни разом використовуючи також нерегулярні збройні формування; та методи ведення інформаційної війни, використовуючи пропаганду, спотворюючи інформацію, проводячи кібератаки. Тож за умови, що інформаційний простір України не такий великий за масштабами за російський, неоціненною допомогою з боку США є також і її інформаційна підтримка.

У нашому дослідженні ми аналізували видання The Washington Post – одне з найстаріших видань Сполучених Штатів та одна з найбільших тиражованих газет що зосереджене на висвітленні політики американського уряду. В більшості публікацій TWP про події Революції Гідності засуджується Російська Федерація, як країна що призвела до критичної ситуації у внутрішній політиці України. Це характеризується чималим згадувань про політичний та еко-

номічний тиск з боку РФ, минулі суперечки України з Росією (Газові війни, шоколадне ембарго) та перемовини Віктора Януковича із Володимиром Путіним напередодні рішення про призупинення підписання угоди про асоціацію України і ЄС. Загальна тональність більшості статей є негативною. Текст характеризується частим вживанням «слів-маркерів» що задають негативне ставлення до Росії та путінської влади. Прикладами є зловживанням терміну «пострадянський простір» та загального використання засобів порівняння нинішніх дій влади до подій під час Холодної Війни Радянського Союзу. Досліджуючи висвітлення у ЗМІ США подій 2013–14 років в Україні, нами було помічено, що політичної криза використовувалась радше як платформа для поновлення давнього конфлікту США із Росією: подіям та подальшій долі України приділяється менше уваги ніж показової агресії Російської Федерації та Путіна. Хоча, загалом, США підтримує Український демократичний процес у вигляді Євромайдану, засуджує анексію Криму Росії та допомагає у якості альтернативного каналу ЗМК на протипагандистському Росії; показовим є те, що ім'я Путіна зустрічається у публікаціях на 64 % більше ніж будь-яких інших політиків України. Консистентне згадування Росії майже у кожній статті, а також постійне засудження її дій відводить проблему саме України на другий план. Засудження агресії Путіна цілком зрозуміле, але разом із тим зникає інформаційна підтримка самих подій в Україні: їх хронологічний перебіг, перемоги держави.

Натомість, висвітлення у ЗМІ Росії політичної кризи в Україні характеризуються штучним створенням негативного образу нової Української влади, демонстрації роздільності країни, разом із створенням на цьому фоні позитивного іміджу Росії, як країни захисниці, що піклується про російськомовних громадян України. Показовим є те, що схожі за своєю природою події: захоплення адміністративних будівель під час Євромайдану мітингувальниками, захоплення адміністративних будівель у Криму, висвітлюється зовсім по різному, засуджуючи перше та підтримуючи друге як акт волевиявлення народу. У статтях простежується наявність неправдивого викладу матеріалу без перевірки достовірності даних. Негативно емоційно забарвлені за тональністю статті створюють необхідні настрої читачів до певних подій, а також впливають безпосередньо на імідж України. Великий потенціал Росії у інформаційному просторі, а також жорсткий контроль над публікаціями урядом РФ створюють ефективну машину пропаганди для досягнення своїх цілей щодо України. У контексті відносин РФ та США, статті демонструють загострення конфлікту, надаючи коментарі про причетність Сполучених Штатів у політичній Кризі України, звинувачуючи її у фінансуванні та підтримці Євромайдану.

Для вирішення питання ведення нового типу війни Росії з Україною – гібридної було створено нове Міністерство інформаційної політики, що було створене в Україні 2 грудня 2014 року. Звичайно, що із такою потужністю російського інформаційного простору Україна не може рівноцінно боротися, але поступово, залучаючись підтримкою звичайного населення у рамках проекту міністерства «Інформаційні Війська», розпочинається боротьба за інформаційний простір України. Створене для протистояння інформаційній агресії з боку Росії, а також задля розробки стратегії інформаційної політики України та концепції інформаційної безпеки держави, що зазначено в головних завданнях цього міністерства, Україна збільшує свої шанси у протистоянні інформаційним нападам.

А також нами пропонується розробити новий «План заходів щодо утвердження позитивного іміджу України», який не оновлювався з 2013 року, ще до подій Євромайдану, та розробити такий, що буде спроможний відповідати новим зовнішнім загрозам та буде релевантний у сучасних міжнародних відносинах.

Ніколова М.Н.

студентка напрямку підготовки «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Проблема формування міжнародного іміджу України: перспективи використання румунського досвіду

*В доповіді показано перспективи та шляхи використання Україною
досвіду Румунії у розбудові позитивного іміджу країни.*

Створення привабливого міжнародного іміджу України є важливим національним інтересом, реалізація якого зможе усунути найголовніші проблеми, що заважають досягненню політичної, економічної та соціальної стабільності. В цьому одним з найкращих прикладів для нашої країни є Румунія. Україна має багато негативних спільних рис з Румунією, а саме: вплив на розвиток радянської системи законодавчої влади, через що обидві країни зазнали тяжкого удару в економічному та соціальному розвитку; однакові проблеми з реформами та корупцією. Але у Румунії є декілька сильних сторін, які Україна може перейняти у Румунії для створення та покращення іміджу держави.

Так само, як і Румунія, Україна вибрала європейський вектор розвитку, тому найголовнішим завданням нашої держави є вступ до Європейського Союзу. Членство в ЄС дасть Україні змогу перейняти європейську демократичну політику, захист прав людини та пришвидшити і стимулювати політичні й економічні зміни. Членство в ЄС вже давно є ознакою розвинутих та перспективних для інвестицій країн, адже воно передбачає зниження митних тарифів, провадження єдиних стандартів ЄС у виробництві, що допоможе вийти на нові ринки збуту для української продукції а також мати змогу отримувати додаткові інвестиції. Для цього потрібно провести ряд реформ, які повинні покращити економічний стан країни, урядову систему та систему правосуддя, а також відповідати тим критеріям та нормам, які потрібні для вступу в ЄС.

З членством в Європейському союзі також пов'язане входження України до Шенгенської зони. При цьому відбудуться позитивні зміни як в культурній, так і в соціальній сферах, адже шенгенська зона є зоною без кордонів, отже громадяни України зможуть без перешкод та віз пересуватися територією країн-учасниць, а це дає змогу нашим громадянам навчатися та отримувати роботу в різних європейських країнах.

Спираючись на напружену ситуацію, що склалася в нашій країні з минулого року, іншим стратегічним кроком є приєднання України до НАТО. Адже членство в НАТО означає гарантію своєї територіальної цілісності та збільшення воєнного потенціалу країни. Так як, не тільки Румунія, а й сусіди України по суходолу – Польща, Словаччина, Угорщина, а також сусіди в басейні Чорного моря – Туреччина та Болгарія, є членами НАТО, то це повинно стати ще одним переконливим моментом для входження до Альянсу. НАТО є найбільшим гарантом суверенітету, безпеки, незалежності, а також цілісності країни-члена Альянсу. Зі вступом до НАТО Україна зможе краще використовувати свою оборонну промисловість та стане конкурентом світових виробників та постачальників зброї. До позитивних сторін членства в НАТО треба додати те, що Україна стане більш привабливою для іноземних інвестицій, а отже це сприятиме розвитку економіки та в перспективі дасть змогу покращити всі сфери та галузі країни.

Не менш важливим кроком є встановлення культурних зв'язків з різними партнерами в країні і за кордоном, що сприятиме створенню дружніх відносин на міждержавному рівні. Для цього потрібно організувати культурні центри в різних країнах світу задля поширення української культури.

Наступним кроком є приєднання до інших міжнародних організацій, а також підписання різних міжнародних угод про співробітництво у туристичній та освітній сферах, сфері охорони здоров'я, адже саме ці сфери є як найкращим відображенням внутрішньої ситуації країн, тому приділяючи багато уваги саме цьому питанню можна сприяти покращенню іміджу України а також її визнання перспективною країною.

Користуючись знаннями про туристичний сектор Румунії, який характеризується пам'ятками унікальної архітектури, об'єктами культурної спадщини та пам'ятками ЮНЕСКО, Україні потрібно розвивати власні туристичні можливості. Обидві країни мають схожу географію (вихід до Чорного моря, Карпати) та давню історію. Вдало поєднавши ці компоненти з інвестиціями Україна зможе досить швидко реабілітувати власні туристичні об'єкти та курорти й вивести їх на європейський та міжнародний рівень. Візитними картками та улюбленим місцем відпочинку багатьох туристів стануть курорти на узбережжях Чорного та Азовського морів, гірськолижні курорти в Карпатах, безліч архітектурних пам'яток, що розташовані по всій території нашої країни. Це дасть змогу туристам не тільки насолодитися відпочинком, а й більше дізнатися про українську культуру.

Також, використовуючи досвід Румунії, нашій державі потрібно створити спеціальну установу під керівництвом Міністерства закордонних справ, яке буде безпосередньо займатися дослідженням теперішнього стану іміджу нашої держави, а також розробляти нові шляхи для його покращення. Перевагою створення такої установи стане те, що можна буде чітко та швидко відслідковувати зміни ставлення до України та її політики на міжнародній арені, а також цілеспрямовано виділяти кошти на проекти з покращення іміджу країни.

Отже, Румунія й Україна мають багато спільного, а отже рекомендації на прикладі Румунії принесуть найкращий результат. Найкраще використовувати румунський досвід розбудови держави та створення іміджу зараз, у час, коли Україна намагається позбутися кризової ситуації.

Павлюк А.В.

студентка магістратури спеціальності «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терещук В.І., кандидат політичних наук, доцент

Стратегічні напрями PR-діяльності ООН

Розглядається роль та напрями PR-діяльності Організації Об'єднаних Націй в сучасних умовах.

В даний час глобалізація ставить перед людством гострі проблеми, від вирішення яких залежить не тільки майбутнє окремих країн, а й майбутнє всієї планети.

Глобальної інфраструктурою всіх сфер суспільного життя виступають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), стрімкий розвиток яких послужив основою нового суспільства, де провідну роль відіграють інформація і знання.

Серед глобальних підсистем, що впливають на комунікативну діяльність в міжнародній сфері, особливе місце займає світова система комунікації ООН, тому що, по-перше, ООН представляє собою стратегічно важливий для всього світу суб'єкт справедливого глобального багатополярного управління, альтернативи якому не існує. По-друге, Організація є одним з найважливіших суб'єктів глобального управління світовою системою комунікації. По-третє, ООН у ХХІ ст. після проведення в ній основної фази реформи в галузі інформації та комунікації стала являти собою унікальну модель світової системи комунікації, що забезпечує оперативний розгляд, а іноді й рішення, найважливіших міжнародних політичних, економічних, соціальних і культурних проблем.

Вирішуючи питання глобальної комунікації організація виконує і свої гуманні функції, а саме: забезпечує постійний обмін думками між країнами, затверджує цінності ООН в світовій громадській свідомості, створює сприятливий імідж організації в очах світової громадськості і, нарешті, формує більш справедливий світовий порядок в галузі інформації та комунікації. Культура комунікації передбачає особливий підхід у роботі ООН, при якому комунікативна функція закріплюється за єдиним організаційним компонентом. Таким компонентом в ООН є Департамент публічної інформації ООН (ДПІ), створений для забезпечення інформаційно-комунікативного супроводу діяльності організації.

Серед організацій системи ООН, що беруть участь у процесах виробництва і розповсюдження суспільної інформації, важливе місце займає Комітет з інформації як основний орган Генеральної Асамблеї, що відповідає за формування і виконання політики ООН в області суспільної інформації.

Одним з напрямів реформи системи комунікації ООН стало звернення до новітніх ІКТ і, зокрема, Інтернет. Сайт ООН, створений в 1995 р., зазнав істотний розвиток. За даними ДПІ, для США та країн Європи Інтернет є головним джерелом інформації про ООН.

В даний час у функції Департаменту входить не тільки перенесення інформації в локальний архів мережі, але і ширша координація та зв'язок в умовах, коли все більше департаментів і служб розробляють власні матеріали. На основі Інтернет забезпечується зв'язок між окремими компонентами глобальної системи комунікації ООН.

Інформаційна служба (ІСОООН) є частиною мережі інформаційних центрів Організації Об'єднаних Націй, що охоплює весь світ, яка є частиною Департаменту публічної інформації. Інформаційна служба Організації Об'єднаних Націй (ІСОООН) у Відні відповідає за розробку і здійснення інформаційних програм і заходів, пов'язаних з діяльністю Організації Об'єднаних Націй. ІСОООН тісно взаємодіє з місцевими засобами масової інформації,

урядовими та неурядовими організаціями й асоціаціями сприяння Організації Об'єднаних Націй.

ІСООН грає подвійну роль: як Інформаційний центр ООН він служить чотирьом країнам-членам: Австрії, Угорщині, Словаччині та Словенії. ІС спрямована на сприяння правильному розумінню роботи і цілей Організації Об'єднаних Націй, шляхом налагодження відносин з ЗМІ, уряду, наукових кіл, шкіл та організацій громадянського суспільства. ІС також займається інформаційною підтримкою та рекламними послугами для основних програм Організації Об'єднаних Націй, що базуються у Відні.

Інформаційна служба у Відні виробляє широкий спектр інформаційних продуктів про роботу ООН та актуальні міжнародні проблеми, прес-релізів німецькою, угорською, словацькою та словенською мовами, пам'ятних записок для журналістів та заяв Генерального секретаря ООН, а також інформацію про діяльність організацій, що базуються у Відні на англійській та інших мовах. Усі публікації доступні на сайті ІСООН.

Інформаційна служба Організації Об'єднаних Націй у Женеві – це голос при Відділенні Організації Об'єднаних Націй у Женеві, який повідомляє світові про унікальну роль женевської служби в міжнародних відносинах. Це також інформаційний центр Організації Об'єднаних Націй для Швейцарії. Інформаційна служба надає повний спектр служб громадської інформації, спрямованих в першу чергу в області миру, безпеки, роззброєння, розвитку та економічних і соціальних питань.

Служба несе особливу відповідальність за інформування преси та широкої громадськості про діяльність ООН в області прав людини через розташування в Женеві Управління Верховного комісара з прав людини та щорічних засіданнях Ради з прав людини.

Інформаційна служба передає офіційну позицію Організації Об'єднаних Націй з різних питань в новинах через свої офіційні заяви, інтерв'ю та інформаційні брифінги.

Під впливом глобалізації поступово змінюється світова структура системи комунікації ООН. Колишня структура взаємодій «центр – периферія» доповнюється появою в деяких регіонах мережі «центр – регіональні служби – периферія». Крім того, зважаючи на необхідність координації інформаційної діяльності в регіонах намітилася тенденція посилення горизонтальних зв'язків між окремими ІЦ та іншими службами ООН на місцях. Можна говорити про появу тенденції формування «мережевої форми» організації взаємодій всередині світової системи комунікації ООН.

Таким чином, розвиток світової системи комунікації ООН має тісний зв'язок з глобалізацією. Остання визрівала завдяки комунікації, однак, на певному етапі стала фактором її формування та розвитку. Нова структура системи комунікації ООН, адаптована до глобалізації, закріплює за нею центральну роль в діяльності Організації. Це тягне за собою збільшення числа виконуваних нею управлінських функцій.

Новий підхід до комунікації пов'язаний з особливими умовами глобального суспільства: революційними змінами у сфері ІКТ, посиленням ролі недержавних акторів на міжнародній арені, регіоналізацією, що супроводжує глобалізацію, і необхідністю збереження культурної своєрідності регіонів.

Радченко І.-А.С.

студентка магістратури спеціальності «Міжнародна інформація»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ткач Д. І., доктор політичних наук, професор

Інформаційна боротьба світової спільноти проти Ісламської Держави Іраку та Леванту: уроки для України

Розглядаються особливості пропагандистської діяльності ІДІЛ та протидія їй світової спільноти. На основі цього досвіду пропонуються рекомендації для України у конфлікті з РФ.

Терористична організація Ісламська держава Іраку та Леванту, яка наразі має назву Ісламська Держава, становить реальну загрозу глобальному миру. Накопичуючи воєнні та кадрові ресурси ще з 2006 року, вона швидко завойовує країни на Близькому Сході за підтримки радикальних ісламістських угруповань та деяких урядів. Ісламська Держава, на початку свого існування, мала статус терористичної організації та мала за мету завоювання деяких мусульманських країн із подальшим встановленням на їхній території Халіфату. Наразі, цілі ІДІЛ різко змінилися: тепер організація бажає розповсюдити свої володіння на весь світ. Про свої наміри Ісламська Держава повідомляє, зазвичай, за допомогою мультимедійних повідомлень, що представляють собою фото або відео з вбивствами або тортурами мирних мешканців та полонених іноземних громадян.

Не зважаючи на те, що організація фактично існує майже десять років, воєнна протидія їй почалася лише декілька років тому, що значно відображається у вигляді неспроможності подолати Ісламську Державу сьогодні навіть за допомогою збройної протидії США та більшості країн ЄС.

Ісламська держава Іраку та Леванту має велику кількість засобів здійснення пропаганди на Близькому Сході: вона використовує як інформаційні канали так і методи залякування місцевого населення насильством та публічними стратами.

Наразі, США створило Глобальну коаліцію у боротьбі з Ісламською Державою, куди входять країни НАТО та майже всі держави Є. Коаліція охоплює країни, які можуть надати воєнну допомогу у боротьбі з ІДІЛ, але цього, як показує сьогоднішня ситуація, замало. Тому, важливим кроком у подоланні Ісламської Держави Іраку та Леванту є створення заходів інформаційної боротьби з пропагандою Ісламської Держави.

Таким чином, завдяки дослідженню засобів інформаційних контракцій Ісламській Державі Іраку та Леванту, можливо буде порівняти їх з інформаційною протидією України відносно Росії та винести певні методи, що дозволять Україні її покращити.

Спочатку варто перелічити найбільш дієві засоби інформаційної протидії деяких світових країн. В рамках програми Глобальної коаліції у боротьбі з Ісламською Державою, уряд США намагається залучитися підтримкою держав, що межують із територіями, захопленими ІДІЛ. Зокрема, вони чинять вплив на сунітські уряди Близького Сходу. Такі країни, як Катар, Саудівська Аравія та Кувейт, на початку розквіту терористичної організації, активно фінансували бойовиків, але наразі, коли ситуація з ІД виходить з-під контролю, їхня думка щодо організації різко змінилася.

Пропагандистська група Ісламської Держави дуже часто використовує соціальні мережі для поширення фото- і відеоматеріалів своєї діяльності. Для цього члени угруповання ство-

рюють несправжні акаунти, або часто зламують чужі сторінки. Американський уряд веде постійний моніторинг таких потенційно небезпечних сторінок, блокує їх, або використовує для відслідження місця знаходження терористів. Контент, який викладає у соціальні мережі ІДІЛ, несе пропагандистський характер та часто наповнений матеріалами, що відображає жорстокість організації. Тим не менш, уряд США навчився використовувати подібні повідомлення у соціальних мережах собі на користь. Так вона створює спеціальні програми, направлені на викриття злочинної діяльності ISIS, користуючись пропагандистськими матеріалами самої організації. Подібні програми, наприклад, «Подумай ще раз, поверни назад», започаткована Центром стратегічних контртерористичних операцій Америки, збирають найжахливіші факти про Ісламську Державу, беручи також і мультимедійні матеріали ІДІЛ, щоб показати їх розсуд іншим громадянам. Таким чином уряд США бажає продемонструвати усю небезпеку та хаос, яку несе Ісламська Держава.

Іншим засобом боротьби з інформаційним тероризмом ІДІЛ стало створення інформаційного центру «Саваб» в липні 2015 року. Центр було започатковано при сумісних зусиллях США та Об'єднаних Арабських Еміратів. Підґрунтям до його відкриття стало активне вербування іноземних солдат Ісламською Державою та пропаганда її діяльності закордоном.

Але метою Савабу є не тільки викриття діяльності Ісламською Держави. Вона оперує на засадах культурної різноманітності народів та намагається пропагувати толерантність та повагу серед різних національностей та ідеологій. Такий підхід є вкрай важливим для встановлення більш стабільних відносин між Східним та Західним світами.

Європейський союз також переймається проблемою впливу ІДІЛ на Близькому Сході. ЄС входить до Глобальної коаліції у боротьбі з Ісламською Державою, більшість його країн приймають участь у воєнних операціях проти ISIS. Тим не менш, його допомога не обмежується постачанням зброї та бійців. Європейські країни діють відповідно до домовленостей, зазначених Глобальною коаліцією у боротьбі з Ісламською Державою та намагаються забезпечувати й інформаційну складову боротьби з організацією. Таким чином, вони також висвітлюють етапи воєнних операцій проти ІДІЛ та протистоять пропаганді терористів.

Наразі країни ЄС почали приймати до себе біженців із Іраку та Сирії, кількість яких досягла вже більш ніж 200 тисяч. Цей благородний крок з боку європейців може понести за собою ряд ускладнень. По-перше, вдалість цієї операції, не зважаючи на велику кількість загиблих під час перетину кордону (за оцінками експертів приблизно 2 тисячі осіб) призведе до активізації населення Близького Сходу у питанні переїзду до Європи. Це, у свою чергу, викликає нову міграційну кризу та економічні ускладнення у ряді Європейських держав. По-друге, за повідомленнями деяких ЗМІ, серед пересічних біженців можуть переховуватися справжні терористи. Наразі на кордонах було затримано близько чотирьох тисяч таємних агентів ІДІЛ, і ця цифра може згодом стрімко зрости.

Тож з погляду на те, що тепер терористи з Ісламської Держави загрожують благополуччю країн Європи зсередини, а також беручи до уваги зростаюче число біженців, що рано чи пізно підірве економічний стан та призведе до протестів європейського населення, ЄС повинно поглибити міри протидії ІС. Тобто, використовувати свій воєнний та інформаційний потенціал для контроперацій проти Ісламської Держави. Переглянути свою політику стосовно контролю на митницях та кордонах країн з цілю запобігання вторгнення терористичних агентів, а також посилити роботу інформаційних центрів з висвітлення кримінальної діяльності ІДІЛ та пропаганди протистояння їхньому режиму.

Із наведених засобів інформаційної протидії, Україна, у своєму досвіді в конфлікті з Російською федерацією, може почерпнути таке:

По-перше, уряд України повинен усвідомлювати, що інформаційна війна повинна бути направлена у трьох напрямках: відносно мешканців Донбасу та Криму, які підтримують РФ, громадян Росії та світової спільноти.

Під час поширення пропаганди на громадян Сходу та Півдня України потрібно мати на увазі, що їхніми рішеннями керують історично закладений менталітет та недовіра до теперішнього українського уряду.

Створення негативного іміджу уряду Росії серед її громадян можливий у тому випадку, якщо Україна застосує достатню кількість інформаційних ресурсів та соціальні мережі, щоб проломити стіну цензури, створеної РФ.

Уряд України також повинен запросити будь-яку допомогу, яку можуть надати країни ЄС та США у інформаційній протидії Росії.

Терещук М.І.

асистент кафедри міжнародних відносин та інформації
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Роль брендингових технологій у зовнішньополітичній діяльності

Розглядається сутність та роль технологій брендингу країни як інструменту зовнішньополітичної діяльності. Особлива увага приділена досвіду України.

Роль брендингових технологій у зовнішньополітичній діяльності, таким чином, може розглядатись із трьох позицій. По-перше, потенціал дипломатичної служби держави може і повинен бути задіяний для формування бренду країни, включаючи окремі його сектори, та сприяння просуванню стратегічних національних інтересів. Як приклад можна навести широко поширену нині практику створення під орудою зовнішньополітичних відомств інтернет-порталів, присвячених промоції інвестиційних можливостей країни, її туристичних атракцій, переваг здобуття освіти в університетах країни тощо, та рекламування цих ресурсів як на веб-сайті самого відомства, так і веб-сторінках дипломатичних представництв країни.

По-друге, міжнародна діяльність держави, її зовнішньополітичні акції та ініціативи, взаємодія з іншими акторами міжнародних відносин в сучасних умовах глобалізованого медійного простору – все це є безпрецедентно транспарентним, що вимагає перегляду підходів до її ведення. На підтримку цієї тези можна назначити, що авторитетний консультант з питань брендингу країн та територій С. Анхольт у своїй програмній праці “Конкурентна ідентичність” у переліку причин, які роблять бренд-орієнтований підхід у забезпеченні конкурентних переваг країни необхідним, на першому місці зазначив, що поширення демократії та демократична типу управління в багатьох частинах світу, зростаюча тенденція до прозорості уряду і відкритих відносин між державними акторами, а також зростаючий інтерес і обізнаність про міжнародні справи серед громадськості, викликає необхідність у більш “публічно-орієнтованому” підході до політики, дипломатії та міжнародних відносин [1, с.19].

По-третє, зазначені процеси упрозорення діяльності держави унагальнили потребу роз'яснення населенню змісту та напрямів зовнішньої політики держави. Як зауважує вітчизняний науковець А. Митко, доступна в електронному виді інформація, що виходить від держави, може сприяти розвитку її діалогу з громадськістю. Держава як інструмент, покликаний служити інтересам суспільства, людей, з впровадженням в органи державної влади інформаційних та телекомунікаційних технологій, отримує нові можливості для інформування своїх громадян, врахування їх думки з ключових питань, підвищення ефективності своєї діяльності. В інформаційному суспільстві держані органи використовують Інтернет для реструктуризації, підвищення ефективності роботи, відкритої інформаційної взаємодії з громадськістю, що призвела до такого виду управління, як публічне [2, с.119].

Центральною інституцією, що займалась проблемою формування іміджу (бренду) України, є Міністерство закордонних справ України. Вочевидь, це витікає насамперед із функцій та задач, що традиційно ставляться перед зовнішньополітичним відомством держави. Так, у чинному Положенні про Міністерство закордонних справ України серед основних завдань МЗС України зазначено “сприяння входженню України до світового інформаційного простору, піднесенню її міжнародного авторитету, формуванню позитивного іміджу держави як надійного і передбачуваного партнера” [3].

Якщо узагальнити досвід вітчизняного зовнішньополітичного відомства у царині брен-

дингу, то можна виділити два вектори такої діяльності: використання потенціалу мережі дипломатичних представництв за кордоном та залучення сторонніх рекламних компаній.

Для реалізації першого напрямку, серед іншого, 20 лютого 2006 року Указом Президента України було затверджене “Положення про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України”, згідно з яким у складі низки закордонних дипломатичних установ України повинні бути утворені культурно-інформаційні центри. Основними завданнями цих центрів були визначені такі: сприяння розвитку міжнародного співробітництва України з державою перебування в галузі культури, освіти, науки та техніки, туризму, фізичної культури і спорту; поширення в державі перебування інформації про Україну; ознайомлення громадян держави перебування з історією і культурою України, сприяння вивченню української мови на території цієї держави; підтримання зв'язків з українцями за кордоном, сприяння задоволенню їх культурно-мовних, інформаційних та інших потреб; поширення інформації про туристичні можливості і привабливість України, сприяння співробітництву з державою перебування у туристичній галузі [4]. Такі центри створені у 27 посольствах України (зокрема, у 16 країнах ЄС), та у 4 Генеральних консульствах України.

В рамках реалізації другого напрямку МЗС України декілька разів здійснювало спроби використання PR-фірм для покращення іміджу країни за кордоном. Перша така спроба мала місце наприкінці 2005-го, коли тендерний комітет міністерства проводив конкурс поміж тих, хто був ладен організувати іміджеві кампанії країни за кордоном, і визначив переможцем нікому не відому фірму «Конгломерат». Компанія, що доти займалася оцінюванням активів суб'єктів господарювання й не мала навіть власного веб-сайта та профайлу на PR-ринку, отримала від держави 12,8 млн. грн. для брендингу України за кордоном [5, с.18].

24 березня 2011 року в Міністерстві закордонних справ відбулася презентація «Стратегії позиціонування України за кордоном», розробленої на замовлення МЗС. Стратегія розроблена компанією CFC Consulting, її гаслом було визначено «Україна – відкритість». Зокрема, в рамках компанії були розроблені візуальні символи України – хлопчик Спритко та дівчинка Гарнюня, від використання яких в іміджевих компаніях, після громадського обговорення, відмовились. Ця брендингова кампанія широко критикувалася, у т.ч. й фахівцями у сфері комунікацій.

Список використаних джерел:

1. Anholt S. Competitive identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions / Simon Anholt. – N.Y.: PALGRAVE MACMILLAN, 2007. – 134 p.
2. Митко А. М. Інформаційна демократія: реалії та виклики часу : монографія / А. М. Митко. – Луцьк : Вежа-друк, 2014. – 400 с.
3. Положення про Міністерство закордонних справ України. Затверджено Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 381/2011 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/381/2011> (переглянуто 8 жовтня 2015 року)
4. Положення про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України. Затверджене Указом Президента України від 20 лютого 2006 року № 142/2006 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/142/2006> (переглянуто 8 жовтня 2015 року)
5. Безп'ятчук Ж. Україне-бренд: виконання під фанеру / Жанна Безп'ятчук // Український тиждень. – 2011. – № 50 (215). – С. 18–20.

Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК»

Наукове видання

**Еволюція наукової думки
в контексті європейського вибору України:**
матеріали Науково-практичної конференції молодих учених
(Київ, 21 жовтня 2015 року)

Комп'ютерна верстка: *В.І. Гришаков*

Підписано до друку 20.11.2015 р. Формат 60x84/8.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 67,19. Обл.-вид. арк. 53,44. Наклад 100 прим.
Зам. №85.

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 613 від 25.09.2001 р.

Надруковано департаментом поліграфії
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
місто Київ, вулиця Лагерна, 30-32
тел.: (044) 455-69-80
e-mail: polygrafia.krok@gmail.com